הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · נתיבות המשפט, חידושים

# נתיבות המשפט, חידושים על שולחן ערוך חושן משפט

רבי יעקב לורברבוים מליסא

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# נתיבות המשפט, חידושים על שולחן ערוך חושן משפט

רבי יעקב לורברבוים מליסא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נתיבות-המשפט-חידושים-על-שולחן-ערוך-חושן-משפט/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

# תוכן העניינים


**סימן א** ..... 7
**סימן ב** ..... 9
**סימן ג** ..... 9
**סימן ד** ..... 11
**סימן ה** ..... 12
**סימן ו** ..... 12
**סימן ז** ..... 13
**סימן ח** ..... 14
**סימן ט** ..... 14
**סימן י** ..... 15
**סימן יא** ..... 16
**סימן יב** ..... 17
**סימן יג** ..... 19
**סימן יד** ..... 19
**סימן טו** ..... 21
**סימן טז** ..... 21
**סימן יז** ..... 22
**סימן יח** ..... 24
**סימן יט** ..... 25
**סימן כ** ..... 26
**סימן כא** ..... 26
**סימן כב** ..... 27
**סימן כג** ..... 29
**סימן כד** ..... 31
**סימן כה** ..... 33
**סימן כו** ..... 38
**סימן כז** ..... 39
**סימן כח** ..... 40
**סימן כט** ..... 43
**סימן ל** ..... 44
**סימן לא** ..... 48
**סימן לב** ..... 49
**סימן לג** ..... 50
**סימן לד** ..... 51
**סימן לה** ..... 54
**סימן לו** ..... 56
**סימן לז** ..... 58
**סימן לח** ..... 61
**סימן לט** ..... 62
**סימן מ** ..... 66
**סימן מא** ..... 66
**סימן מב** ..... 69
**סימן מג** ..... 72
**סימן מד** ..... 74
**סימן מה** ..... 75
**סימן מו** ..... 77
**סימן מז** ..... 82
**סימן מח** ..... 83
**סימן מט** ..... 84
**סימן נ** ..... 86
**סימן נא** ..... 87
**סימן נב** ..... 89
**סימן נג** ..... 89
**סימן נד** ..... 89
**סימן נה** ..... 90
**סימן נו** ..... 90
**סימן נז** ..... 95
**סימן נח** ..... 96
**סימן נט** ..... 99
**סימן ס** ..... 100
**סימן סא** ..... 104
**סימן סב** ..... 105

**סימן סג** ..... 108
**סימן סד** ..... 109
**סימן סה** ..... 110
**סימן סו** ..... 118
**סימן סח** ..... 127
**סימן סט** ..... 128
**סימן ע** ..... 132
**סימן עא** ..... 134
**סימן עב** ..... 138
**סימן עד** ..... 150
**סימן עה** ..... 152
**סימן עו** ..... 157
**סימן עז** ..... 158
**סימן עח** ..... 161
**סימן עט** ..... 163
**סימן פ** ..... 165
**סימן פא** ..... 166
**סימן פב** ..... 169
**סימן פג** ..... 171
**סימן פד** ..... 172
**סימן פה** ..... 173
**סימן פו** ..... 175
**סימן פז** ..... 176
**סימן פח** ..... 179
**סימן פט** ..... 181
**סימן צ** ..... 183
**סימן צא** ..... 185
**סימן צב** ..... 188
**סימן צג** ..... 189
**סימן צד** ..... 190
**סימן צה** ..... 191
**סימן צו** ..... 192
**סימן צז** ..... 193
**סימן צח** ..... 194
**סימן צט** ..... 195
**סימן ק** ..... 196
**סימן קא** ..... 196
**סימן קב** ..... 197
**סימן קג** ..... 197
**סימן קד** ..... 199
**סימן קה** ..... 200
**סימן קו** ..... 201
**סימן קז** ..... 201
**סימן קח** ..... 201
**סימן קט** ..... 202
**סימן קיא** ..... 203
**סימן קיד** ..... 203
**סימן קטו** ..... 204
**סימן קיט** ..... 204
**סימן קכ** ..... 205
**סימן קכא** ..... 205
**סימן קכב** ..... 209
**סימן קכג** ..... 209
**סימן קלג** ..... 209
**סימן קלד** ..... 212
**סימן קלה** ..... 213
**סימן קלו** ..... 213
**סימן קלז** ..... 214
**סימן קלח** ..... 215
**סימן קלט** ..... 216
**סימן קמ** ..... 217
**סימן קמא** ..... 221
**סימן קמב** ..... 224
**סימן קמג** ..... 224

**סימן קמד** ..... 225
**סימן קמה** ..... 226
**סימן קמו** ..... 227
**סימן קמז** ..... 234
**סימן קמח** ..... 235
**סימן קמט** ..... 235
**סימן קנ** ..... 241
**סימן קנא** ..... 242
**סימן קנב** ..... 243
**סימן קנג** ..... 243
**סימן קנד** ..... 247
**סימן קנה** ..... 254
**סימן קנו** ..... 260
**סימן קנז** ..... 263
**סימן קנח** ..... 265
**סימן קנט** ..... 267
**סימן קס** ..... 268
**סימן קסא** ..... 269
**סימן קסב** ..... 269
**סימן קסג** ..... 271
**סימן קסד** ..... 274
**סימן קסה** ..... 276
**סימן קסו** ..... 277
**סימן קסז** ..... 277
**סימן קסח** ..... 277
**סימן קסט** ..... 278
**סימן קע** ..... 278
**סימן קעא** ..... 278
**סימן קעב** ..... 282
**סימן קעג** ..... 283
**סימן קעד** ..... 283
**סימן קעה** ..... 284
**סימן קעו** ..... 289
**סימן קעז** ..... 300
**סימן קעח** ..... 301
**סימן קעט** ..... 301
**סימן קפא** ..... 301
**סימן קפב** ..... 302
**סימן קפג** ..... 306
**סימן קפד** ..... 309
**סימן קפה** ..... 309
**סימן קפו** ..... 312
**סימן קפז** ..... 313
**סימן קפח** ..... 313
**סימן קפט** ..... 314
**סימן קצ** ..... 314
**סימן קצא** ..... 318
**סימן קצב** ..... 320
**סימן קצג** ..... 322
**סימן קצד** ..... 323
**סימן קצה** ..... 326
**סימן קצו** ..... 328
**סימן קצז** ..... 328
**סימן קצח** ..... 330
**סימן קצט** ..... 332
**סימן ר** ..... 333
**סימן רא** ..... 338
**סימן רב** ..... 339
**סימן רג** ..... 341
**סימן רד** ..... 343
**סימן רה** ..... 344
**סימן רו** ..... 348
**סימן רז** ..... 350
**סימן רח** ..... 358

**סימן רט** ..... 359
**סימן רי** ..... 363
**סימן ריא** ..... 364
**סימן רכב** ..... 365
**סימן רכג** ..... 367
**סימן רכד** ..... 368
**סימן רכה** ..... 368
**סימן רכו** ..... 369
**סימן רכז** ..... 370
**סימן רכח** ..... 374
**סימן רל** ..... 375
**סימן רלב** ..... 376
**סימן רלג** ..... 379
**סימן רלד** ..... 379
**סימן רלה** ..... 380
**סימן רלו** ..... 383
**סימן רלז** ..... 384
**סימן רלח** ..... 384
**סימן רלט** ..... 385
**סימן רמ** ..... 385
**סימן רמא** ..... 386
**סימן רמב** ..... 387
**סימן רמג** ..... 388
**סימן רמד** ..... 390
**סימן רמה** ..... 391
**סימן רמו** ..... 392
**סימן רמז** ..... 393
**סימן רמח** ..... 394
**סימן רנ** ..... 396
**סימן רנא** ..... 400
**סימן רנב** ..... 400
**סימן רנג** ..... 401
**סימן רנד** ..... 404
**סימן רנה** ..... 404
**סימן רסד** ..... 406
**סימן רסה** ..... 407
**סימן רסו** ..... 408
**סימן רסז** ..... 408
**סימן רסח** ..... 409
**סימן רצא** ..... 410
**סימן שז** ..... 414
**סימן שח** ..... 414
**סימן שט** ..... 415
**סימן שמ** ..... 416
**סימן שמא** ..... 417
**סימן שמב** ..... 419
**סימן שמד** ..... 419
**סימן שמו** ..... 419

## סימן א

א בזמן הזה. כ' הסמ"ע בשם הטור הטעם דדייקי הפוסקים וכתבו בזמן הזה הוא מדכתיב בתורה אשר תשים לפניה' ודרשו חז"ל לפני אלקים הכתובים בפ' דהיינו סמוכים ואנן הדיוטות אנן הלכך אין דנין בזה"ז מן התורה אלא שליחותייהו דקדמאי עבדינן ומסקינן דלא עבדינן שליחותייהו אלא במידי דשכיח ואית ביה חסרון כיס:

ב ויש בהן חסרון כיס. ה"ה ירושות ומתנות אשר לפי דברי הטוען יש בהן חסרון כיס ודוקא במלתא דממון בעינן חסרון כיס אבל בשאר דברים הכל תלוי במלתא דשכיח ולכך מקבלין וכופין על הגט בזה"ז הואיל ושכיחים סמ"ע:

ג כגון בהמה שחבלה. חבלה היינו קרן דלאו אורחא ולא דרך הנאתה משא"כ בשן ורגל לא נקרא חבלה אלא היזיקא ודנין בזמן הזה סמ"ע. ועיין ש"ך דה"ה באש ובור דאין דנין:

ד וכן כל הקנסות. הוא לשון מושאל דמה שאין דנין בזה"ז מחמת שהוא ל"ש ולית ביה חסרון כיס נקרא קנס סמ"ע:

ה הסמוכים בא"י. ענין סמיכה שקורין לו רבי ונותנים לו רשות לדון והן צריכין להיות איש מפי איש עד יהושע שנסמך מפי משה ושם היה בסמיכת ידים ולכך נקרא הכל סמיכה אף שאינו בסמיכת ידים וע' ברמב"ם שהאריך סמ"ע:

ו ופגם ובושת פגם ל"ש באדם שחבל בחבירו רק באונס ומפתה וכן כופר ל"ש רק בהמית אדם רק המחבר לקצר העמין כ' בכולן אין דנין כוללן כאחד אף דלא שייכי בהדדי סמ"ע:

ז לפייס הנחבל. וה"ה דאומדין כמה יתן עבור דמי רפואה וזהו הכל בכלל פיוס סמ"ע:

ח או גזל. אף ע"ג דאמרינן בהחובל דגזילות וחבלות ל"ש לא עבדינן שליחותיהו צ"ל דלא תקשי דהא מצינו בכמה דוכתא בש"ס דהיה דנין לגנב ולגזלן כתי' התוס' דגזלות ע"י חבלות ל"ש ולא דנין אבל גזלות סתמא דנין וזהו כונת הרמב"ם והמחבר: והרמ"א בד"מ הביא תי' אחר מ"ש הב"י לחלק בין גזילה דחטיפה דל"ש ובין כופר בפקדון וכדומה דשכיח סמ"ע.. והש"ך בסק"ח השיג בזה על הסמ"ע דא"א לכוין כן בכוונת המחבר דהא בב"י לא הביא תי' זה. ומפרש דס"ל ברמב"ם דפי' דנין גזלות היינו הכפל מגזלות אבל הקרן גובין בכל מקום וזהו שדייק מגבין ממנו הקרן בלבד: ☜ וע' ביאורים סק"ב לחלק דבזמן דהיו סמוכין בא"י לא היו אינן סמוכין דנין דין גזלות אבל עכשיו דליתנהו סמוכין בעו"ה דנין דין גזלות ע"ש מילתא בטעמא:

ט והוציאו דוקא כשהוציאו על ידן ולא מכאשר זמם משום דקנס הוא ודוקא הוזמו אבל הוכחשו אם הוציאו ממון על פיהם אין מחייבין אותו דמה ראית להאמין לאחרונים

יותר מן הראשונים משא"כ כשהוזמו. וע' ביאורים סק"ג ☜ דבמקום דלא שייך התשלומין דכאשר זמם אף מהממון דדיני דגרמי פטורין דהמלקות פוטרין:

י וכיון שיתן פי' דא"צ ליתן כפי נזקו רק כפי דעת ב"ד ולפי שיקול דעתם בתשלומי קרוב לנזק כך צריך ליתן ולכך נאמר ברמב"ם וע"פ סמ"ע הוגה כן בש"ע בין נתפייס וכו' דא"צ ליתן לו כפי נזקו דאלו צריך ליתן לו הכל מה"ת יהיה תלוי בפיוסו. וע' ברא"ש וטור דהיא רק מכח תקנה של גאונים לא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו דלא קנסו בנו אחריו וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם ודי שיקנוס אותו אבל בנו שלא היה ידו במעל אין לקנסו והבו דלא לוסיף על תקנה או"ת:

יא וכן אם תפס. אפילו לא תפס אותו דבר שהיזקו רק דבר אחר. מיהו מתם שמשלם מגופו כ' המרדכי לפסוק כר"ת דוקא בתופס בהמת המזיק דהא משועבד ולא ד"א וכן יוכל לתפוס על תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' אבל אי לא תפס רק מנדין אותו במשלם רק קרוב לקרן מתירין הנדוי. וכ' מהרש"ל דאין לתפוס ע"י גוי ולא נתפרש מדבריו אי בדיעבד מהני תפיסה עי"ג ובמקום אחר נאריך בזה אי"ה:

יב מידו. ואפילו בכפל ד' וה' מהני אם תפס ואפ' תופס דבר אחר מהני תפיסה. ואם הודה בקנס בזה"ז. אם הודה שהיו עדים בשעת הנזק חייב ולא מיפטר בהודאתו אבל אם לא היה כלל עדים פטור וע' ביאורים סק"ה. ושומר שטען טענת גנב והוא בעצמו הגנב כיון דלא חייב בכפל כ"א בנשבע לפני ב"ד ואנן לית לן ב"ד לא נתחייב בכפל ואפי' תפס מפקינן ש"ך וע"ב. ☜ ובמקום דמהני תפיסה וחזר המזיק ותפס מידו מה שתפס וג"כ אין מוציאין מיד המזיק. ומיתומים לא מהני תפיסה וע' ביאורים שם:

יג אין שומעין לו. ודעת מהרש"ל לחלק בדבר שהוא קנס ולכך אין דנין אותו אז אין שמין לו עד שיתפוס כדעת הרא"ש אבל בדבר שהוא רק ממון לא עבדינן שליחותייהו הואיל ולא שכיח אז שמין לו תיכף כדי שידע כמה יתפוס כדברי הרי"ף וסייעתו ש"ך:

יד כך וכך תחזיר. וכ' הסמ"ע אם תפס בעדים צריך להביא ראיה על נזקו ואי תפס שלא בעדים דיש לו מגו דלהד"מ או החזרתי נאמן בלי עדים כך וכך חייב אתה לי מכח נזקך הן קרן או קנס במגו דאפי' קנס אם יש לו מגו נאמן:

טו בקנסות הכתובים. ואע"פ שאין גובין בזה"ז קנסות מ"מ יש לדונו עפ"י ז' טובי העיר סמ"ע. ונראה דצ"ל בהסכמת חבר עיר דלהאי מילתא צריך ודאי חבר עיר:

טז אבל קנסות. כ' הסמ"ע שרשות ביד הדיין לקנוס למי שאינו רוצה לציית דין ליתן קנס למלך. בשם פסקי מהרא"י וצריך ישוב בזה:

יז לפי כבודו. כ' בי"ד דהמבייש ת"ח קונסין אותו ליטרא דדהבא והרמ"א כ' דאין לת"ח שבזמנינו דין זה. וכבר פיקפק ע"ז בתשו' מוהרי"ט אבל מ"מ ראוי לדיין להתאמץ מאוד בזה להעניש בעונש עצום להמבייש ת"ח ואדרבה אשר בעו"ה בלא"ה נדלדל חכמת התורה אם לא יכניסו הב"ד עצמם לקנוס למבייש ת"ח יהיה ח"ו תורה נבזה למאד ויקוצו הלומדים להגות בה ח"ו. או"ת:

## סימן ב

א שהעם פרוצים. ל"ד כל העם אלא אפי' אחד מהם יכולין לקנסו שלא כפי הדין לפי ראות עיניהם רק כשהעם פרוצין יכולין לתקן ולגדור כל העם ולענוש להעובר תקנתם אף שאין העובר פרוץ. סמ"ע:

ב עדות גמורה. ה"ה בלא ההראה וכדומה כיון שהוא לצורך שעה ואין דנין כפי ד"ת סמ"ע:

ג חובטין אותו. בכאן שעושין לצורך שעה ומגדר מילתא יכולין לגמור הדין ע"י גוים ואצ"ל עשה מה שב"ד של ישראל אומרים כמו בגט דשם צריך להיות הגט כשר וכאן אנו מעבירין עליו הדין בשביל מגדר מילתא סמ"ע:

ד להפקיר ממונו. וה"ה שאר דברים להחרימו ולאוסרו בבית האסורים ומלקין ומבזין למי ששמיעתו רעה והכל לש"ש. וזהו בהדיוט אבל לת"ח כסהו כלילה ואין מנדין בפרהסיא סמ"ע:

ה שהמחום ב"ד. פי' שצבור המחהו לב"ד להיות להם לב"ד ולדון ביניהם סמ"ע:

ו כפי המנהג. והיינו דוקא מה שהוא צרכי הקהל אבל להפקיע ממון מאחד לחבירו שאינו צורך הקהל פשיטא דלא. סמ"ע:

ז ופסידא להאי. משמע במקום דאיכא למגדר מילתא בכל אופן הרשות בידם לתקן. סמ"ע:

ח לכל דבר. עיין לקמן סי' רל"א בענין התקנה אם יכולין לעשות תקנה בלי הסכמות העיר וחבר עיר:

ט יתן מ' זהובים. א' שישב על הארץ להלקותו ולא בא הממונה להלקות ופטרו מן המלקות סמ"ע:

## סימן ג

א אין ב"ד פחות מג'. היינו מד"ס אבל מה"ת חד נמי סגי. והש"ך הסכים לע"ש דכיון דקי"ל דשנים שדנו אין דיניהם דין קיי"ל דבעי ד"ת ג' ועיין ביאורים ס"ק א':

ב דיודע סברות. ואין זה גמיר וסביר המוזכר בש"ס דשם מיירי שלבו רחב להבין ולהורות והוא מומחה וכאן פירושו דיש לו שיקול הדעת בדינים אבל ודאי צריך להיות גמיר בדינים ש"ך. ואם המחום רבים עליהם אפי' ג' יושבי קרנות כשרים. ש"ך:

ג פחות מג'. כ' הב"ח לענין קדושין יש להתיר (צ"ל להחמיר) ולחוש לדעת הפוסקים כשמואל פי' אם שנים דנו והוציאו ממון מזה ונתנו לזה והוא קידש אשה באותו ממון יש להחמיר להצריך גט והש"ך השיג עליו:

ד שידון ביחידי. אבל לענין לפטור מלשלם אם טעה יש מומחה אף בזה"ז ש"ך:

ה מומחים לרבים הסמ"ע פי' דהיינו שהמחום רבים עליהם אבל מומחים אין ההודאה לפניהם חשיבא הודאה. ואף על מ"ש הסמ"ע דהמחום רבים עליהם חולק הש"ך וס"ל דאפ"ה לא מהני הודאה בפניו וע' באו"ת ס"ק ג' שפירש המחו' רבים היינו שהצבור תקנו שיהיה לו דין ב"ד. ועי' עוד ביאורים שם דנראה דכ"ע מודים דבמומחה וכל מקום שדינו דין שהודאה חשיבה הודאה וכן יכולין לקבל עדות ודנין על פי העדות וא"י לחזור בהן רק שההודאה לפניהן לא חשיבא כהודאה בב"ד שיהיה כהודאה בשטר וכן אין ב"ד אחר יכולין לדון ע"פ קבלת עדות או הטענות שקיבלו כי דין עדים עלייהו ולא דין ב"ד והוי כעד מפי עד רק שהן בעצמן יכולין לדון על פי טענותיהם אבל ב"ד אחר אין יכולין לדון עפ"י הפסק דין שלהן מפי כתבן וצריכין להגיד מפיהם הפסק דין שפסקו:

ו לא הוחזק כפרן. ואם אמר אתם עדי או בדרך הודאה גמורה להרמב"ם לקמן סי' פ"א הוחזק כפרן ודוקא לענין שאינו נאמן לטעון פרעתי קודם אבל להבא נאמן לומר פרעתי מה שאין כן שהוחזק כפרן בב"ד אף להבא א"נ ש"ך:

ז שיושיב עמו אחרים. ואם באו לפניו לדון בסתם בלי כפיה כ' הש"ך כיון דסתם קבלה הוא לדון דין תורה א"כ אינו מועיל קבלה בסתם לדון דין תורה אם לא שאומר בפירוש איני יכול לדין לכם דין תורה או שהדין דין פשוט למאוד:

ח עד שידע עם מי יושב. מוהרי"ו כתב למהר"ש בדרך עצה שלא ישב בצירוף הקהל כי פסקי בעלי בתים ופסקי ד"ת הם שני הפכים סמ"ע:

ט מי שאינו מומחה. פי' שאינו לא גמיר ולא סביר:

י קבלוהו הקהל. פי' דלא תימא דאין ממש בקבלה זו הואיל והיה בהכרח לקיים כ' המלך ומכ"ש בקבלה בלא כתב המלך מהני לענין שידין יחידי אבל אינו פטור מתשלומין אם טעה:

יא מהני רשות המלך. פי' לפוטרו אם טעה כמו דמהני רשות מר"ג:

יב מצער הצבור. ובתומים כ' שהוא ג"כ חרם ר"ת ורשב"ם וראב"ן וק"ן רבנים:

## סימן ד

א שיוכל לברר. פי' דאם אין יכול לברר אפי' בלא הכאה אסור לתפוס בעדים אבל בלא עדים יכול לתפוס שיהיה נאמן במגו והוה כיכול לברר. וע"ב ס"ק א' דאסור להכות כ"א בדאיכא עכ"פ חשש הפסד כגון במטלטלין דאיכא חשש שמא יבריחם אבל באחד שבא לביתו ואין רוצה לצאת וליכא שום חשש הפסד אסור להכות רק ילך לב"ד ואם כבר הכה אז אם רואין שיש ספק שאף הם לא היו יכולין להציל כי אם בהכאה פטור על הכאתו ובאם היה אפשר להם בלא הכאה חייב. וע"ע שם ☜ דאפי' במקום שיכול לתפוס ותפס יכול החייב לסלקו בדברים אחרים ולהוציא תפיסתו מידו רק במשכון מדעת א"י לסלק בדברים אחרים:

ב לקמן. שם מבואר דיכול למשכן לערב ולהשוכר בעד שכירותו וא"כ לא היה צריך לכתוב בשם י"א. לכן נראה להגיה מותר למיעבד דינא לנפשיה ור"ל אפי' בהכאה וקמ"ל דמותר למיעבד דינא לנפשיה בהכאה. אלא שצ"ע מ"ש הרמ"א אח"כ וי"א דלא מיקרי עביד דינא וכו' כגון שמכהו משמע דלפני זה מתפיסה בעלמא מיירי וצ"ל דאותו י"א אריש סי' קאי דכתב דוקא כשיוכל לברר כו' דמשמע כשא"א לברר אפי' תפיסה בעלמא אסור ע"ז כ' די"א דתפיסה גרידא מותר בכל ענין עכ"ל סמ"ע. וע"ב ס"ק ג' הפי' הנכון בהי"א בתרא:

ג להציל. ואם היה יכול להציל והלך בערכאות של גוים ולקח את שלו והעליל עליו צריך לשלם הזיקו כדין מסור. ש"ך:

ד בכל ענין. כתב הסמ"ע דיש חילוק בין אם בא לתפוס גוף הדבר שגזל דאז מסתמא הלה כופר א"י לתפוס שלא בעדים כשא"י לברר משא"כ כשטוען שחייב לו ממקום אחר וירא שמא ילך מכאן או יטעון אין לו יכול למשכנו דהא אינו ודאי שיכפור לו. וע"ב ס"ק ג' דלעולם א"י לתפוס בעדים כשא"י לברר רק בלא עדים רק החילוק הוא ☜ דכשיכול לברר שדעת הי"א קמא דאסור למיעבד דינא לנפשיה רק בגזילה אבל לא בחוב וע"ז בא דיעה בתרייתא דבלא הכאה יכול לתפוס בכ"ע היינו אפי' בכל חוב שהוא שלא מחמת הלואה רק באופן שירד תיכף לדין. ובמקום שא"י לברר אסור לתפוס כ"א בלא עדים ☜ אבל בעדים אסור לתפוס אפי' יהיה לו מיגו דהחזרתי כשא"י לברר ובחוב של הלואה אסור לתפוס ובחוב של עיסקא יבואר לקמן סי' צ"ז:

ה העיר דוקא לענין מיעבד דינא לנפשיה במקום שאין להם טענה על גוף החפץ בעינן שיהי' מבני העיר. אבל לענין מוחזקין הוא נגד שלא מבני העיר ש"ך וע"ב ס"ק ד'. ☜ ומחזיקי אורנד"י ג"כ נקראין מוחזקין ונאמנים כל שאין להן שובר מאתם:

יו מסים כיון שגובין המס למלך ידם כיד המלך ואם כבר פרעו למלך לא נקראים מוחזקים סמ"ע:

## סימן ה

א בשבת ויו"ט משום דיבא לכתוב הטענות והפס"ד:

ב בע"ש ובעי"ט. דוקא לדון אסור אבל לקבל הטענות מותר וטעם האיסור לדון כ' הסמ"ע משום דהדיינים טרודין אולי יטעו מש"ה אפי' הבע"ד מרוצים אסור כשיקבלו עליהם ע"מ לדון דין תורה אבל אם קיבלו בין לדין בין לטעות מותר:

ג אין קונסין. ואפשר ששכח מחמת טירדא:

ד בדבר איסור כגון לסדר גט או חליצה:

ה בניסן ותשרי עד אחר הרגל ש"ך. וחתן נותן לו ז' ימי המשתה וג' ימים קודם הנישואין או"ת ועצרת הואיל והוא רק יום אחד לא תיקנו:

ו שאינו בעיר. הא ישנו בעיר מזמנין. והוא הדין אם הבע"ד מרוצים לבא מעיר לעיר מותר זולת עי"ט אסור:

ז דאין לקבול ובא"ח סי' תקמ"ה דמתיר לקבול בח"ה איירי שהוא מבני העיר או דיש רמי' דאז מותר סמ"ע. ובתומים כ' דשם מיירי לענין לכוף לשלם:

ח בלילה. ואם נתרצו הבע"ד הוי כקיבלו אבל ע"י כפיה אסור אפי' הדליקו נרות ש"ך דלא כסמ"ע. ועי' ביאורים ס"ק א' ☜ דאם קיבלו שנים בלילה לא מהני קבלה בלא קנין לענין שיהיה ההודאה בפניהם כהודאה בב"ד וכן לענין קבלת עדות:

ט דאם עברו ודנו. אבל אם קיבלו עדות בלילה אין דנין עפ"י אותו עדות לכ"ע דהוי כתחילה סמ"ע וע"ב ס"ק ב' ☜ דהקבלת עדות שקיבלו בלילה הוא פסול לגמרי ואפי' בדיעבד שכבר דנו עליו לא מהני וצריך לקבל עדות מחדש:

י אפי' לגמר דין. ועכשיו שנהגו לקרות ע"י שמש דב"ה מותר או"ת:

יא ואם ישבו וכו'. אפי' גמר דין דילמא יראו טעם חדש ויהיה תחלת דין:

## סימן ו

א פחות מש"פ. ואם הוא כלי תליא במחלוקת המבואר בסי' פ"ח:

ב גומרין דינם כגון שחזר הנתבע ותבע להתובע ואם תבעו בפרוטה והחזיר לו חצי פרוטה בית דין נזקקין להוציא ממנו חצי פרוטה:

ג אפי' לפחות. והרא"ש חולק וכן הסכים הסמ"ע:

## סימן ז

א גר. ע"י כפי' אבל בלא כפי' מותר לדון אפי' ישראל ולגר מותר אפי' בכפי' סמ"ע:

ב שלשתן ממזרים וה"ה שלשתן גרים שאמן מישראל כשרים לדון לישראל סמ"ע:

ג בשתי עיניו פסול ☜ ע"ב ס"ק ב' דאפי' נסמא בגמר דין פסול. ואפי' בדיעבד פסול:

ד מבן י"ח ולמעלה. דאז הוא גבר בגוברין ויש בו כח להציל העשוק מיד עושקו:

ה שתי שערות. דבדיין לא כתיבי איש והכל תלוי בחריפתו ובקיאותו בדינים אמנם קודם י"ג שנים שאין לו שם גדלות כלל אסור לדון. ובקרקע אסור לדון עד שיביא שתי שערות או"ת:

ו דשתויי יין. ודוקא עם שרי כשרים אבל בחד מומחה שתוי אסור או"ת:

ז נעשה דיין. דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה שהדיינים לא יקבלו הזמה על עצמן. אי נמי משום דכתיב ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ד' דהיינו העדים לפני הדיינים אבל כשראו שלשתן ביום שאין עליהם שם עדים מותרין לדון ע"פ ראייתם סמ"ע: ☜ וע"ב ס"ק ג' דאם ג' דיינים קיבלו עדות והלך אחד וצירפו אחר עמהן מעידין בפניו ודן עמהם וא"צ להושיב דיינים אפילו בשעה שמגידין בפניו אבל שנים שנשארו משני בתי דינין וצירפו אחר עמהן כיון שמעידין לפני השלישי ה"ל עדים ואין נעשו שוב דיינים:

ח ראוהו בלילה. כיון דבשעת ראיה א"י לדון ולא לקבל עדות לא שייך לא תהא שמיעה גדולה מראיה ולכך אינו יכול לדון ע"פ ראייתם סמ"ע. ובשבת וי"ט דאסור לדון מדרבנן יש מחלוקת בפוסקים אם יכולין לדון עפ"י ראיה שראו בשבת ויו"ט. ויחיד מומחה שדן אסור לדון עפ"י ראייתו רשב"א בב"ק. וע"ב סי' ג':

ט ומעיינים בינייהו. פי' דכל חכימי מעיינין ודנין בינייהו וכיון דיש איסוף כל החכמים לית ליה זילותא. סמ"ע. ופי' זה עיקר או"ת: ואם יש לת"ח זילותא לעמוד עם הבע"ד שולחין סופריהם לכתוב הטענות סמ"ע:

י שושבינו היינו בז' ימי המשתה:

יא אין דיניהם דין. ואם אחד רוצה להכשיר שושבין של חבירו אין חבירו יכול לעכב או"ת:

יב דיינים אחרים. אבל בפסול מחמת קורבה אין לו להושיב דיינים אחרים אם לא שיש מנהג:

יג יכול לדונו. הסמ"ע פיקפק כשעדיין לא פטרו מהנידוי אם יכול לדונו:

יד מחמת קורבה ואם בא מעצמו לדון על קרובו של דיין. כשר לדון דהוי כקיבלו עלייהו ש"ך. ואין למנוע עצמו מלדון:

טו יש להם ס"ת אחרת. ואז א"צ סילוק אבל אם הס"ת האחרת הוא בביה"כ אחר שצריך שיחליפו הס"ת ויקראו בבה"כ זו שהולך בו מס"ת האחרת או שילך הוא לבה"כ האחר. וכן כשדנין על הביה"כ ויש ביה"כ אחר בעיר צריך סילוק שילך הדיין תמיד לביה"כ האחר כי כשהולך לביה"כ זו אף שיכול לילך לביה"כ האחר מיקרי הנאה להדיין סמ"ע. וגם צריך שיהי' באפשרי שילכו כל העיר לביה"כ האחרת דאל"כ הוי נוגע כיון שכופין זא"ז לבנות בה"כ כשא"א כולם לילך לביה"כ הוי הדיין נוגע אף שהוא הולך לביה"כ האחרת מ"מ כשלא יהיה ביה"כ זו יכופו בני העיר לבנות עוד ביה"כ ויצטרך הדיין ליתן חלק וגם מיירי שהוא באופן שאין יכולין למכור הס"ת לאיזה צורך עפ"י ז' טובי העיר דאל"כ הוי הדיין נוגע או"ת:

## סימן ח

א ואינו חכם. וי"ו מחלקת היא ואו או קתני ואפי' יש שם שלשה. ומשמע בסי' ג' דבחד דגמיר סגי היינו בדיעבד אבל לכתחלה צריכים כולם להיות בקיאים בתורה:

ב בלא תעשה. לא תכיר פנים במשפט כלו' שיכיר פנים לעשיר או לקרוביו להושיבו בדיין סמ"ע:

ג שמצוה להקל. כי הכתו' קראו אלקי כסף וכל ליצנותא אסור לבר וכו':

ד לאמתו. היינו לפעמים חוץ לדין משום מיגדר מלתא או כשהוא דין מרומה צריך להסתלק מדין תורה כדי שיהיה לאמתו של דין:

ה לא היו יושבין. והיינו כשיש דיינים מומחים אף שאינם כמותו אבל אם אין שם מומחים כלל מחוייב לדון ועל זה נאמר ועצומים כל הרוגיה. אורים ותומים:

ו ולא יפסעו. בימיהם היו יושבים על הקרקע ובמדינותינו שיושבים על הספסל לא יפסע על הספסל אחורי היושבים סמ"ע:

ז ולהשתכר. היינו בסעודת מצוה אבל בסעודת מרעים אין לו לאכול כלל:

ח נאמן כשנים פי' כשיש שנים מנגדין אותו אבל כשאין עדים רק השליח ב"ד לבד א"צ לנגדו רק לנדותו. ואין שום חילוק בין צערו לביזהו דהמבזהו היינו המצערו סמ"ע:

## סימן ט

א צריך להחזירו. ☜ אבל בשכר עדות שקר והשלים תנאו והעיד א"צ להחזיר וע"ב ס"ק א':

ב כשיתבענו הנותן. אבל כשלא תבעו אינו חייב להחזיר. וברבית אי חייב להחזיר בלא תביעה מחלוקת הש"ך והט"ז. ☜ ואם הנותן חייב לאחרים ואין לו מה לשלם רק מה שנתן שוחד או רבית אין הב"ד כופין אותו לתובעו וע"ב ס"ק ב':

ג היה לו להשאיל. אפילו לא השאיל עדיין כיון דיכול להשאיל. סמ"ע:

ד אין הנתבע יכול. אפילו היה מפורסם בשעה ששלח שיהיה בא לדון לפניו סמ"ע. ודוקא כששלח לו שלא בפני בע"ד חבירו אבל בפניו ודאי אסור דיסתתמו טענותיו סמ"ע וש"ך:

ה הקדשות סתם. היינו שלא פי' לצדקה פרטית דאפשר לשנותו:

ו הנוטל שכר. ומה שנתפשט המנהג ליתן שכר נראה דהוא מתקנת הקהל דהא מסייעין על קיצתן וכיון שמחוייבין ליתן מקופת הקהל שכר להדיינים יכולין לתקן שלא ידון שום אדם בלי נתינת שכר ומשכר זה ינתן להדיינים בעד השכירות שחייבים ליתן ומהראוי לירא שמים. לפשר כך עם הקהל בשעה שנתקבל לדיין. ושכר פשרה. ודאי מותר ליקח. ש"ך:

ז אא"כ ידוע. ואז אותו דין כשר דלא הוי כרשע שיפסול לכל הדינים כי הוא רק קנס חכמים. סמ"ע: (וכן אין פוסלין למפרע כל דיניו שדן דאמרינן השתא הוא דאיתרע):

ח אומר לבע"ד תנו. דוקא שהתנה אבל לא התנה א"צ ליתן רק כפועל בטל כמו במשיב אבידה בסי' רס"ד ואף דבראיית בכור בי"ד אין חשוב מלאכה כלל מ"מ דין חשוב מלאכה לסדר ולכתוב הטענות. והט"ז כתב דא"צ ליתן לו שכר כלל דיכול לומר אלו אמרת לי הייתי הולך לדיין אחר וכן עיקר וע"ב ס"ק ד':

ט אם אינו ניכר. ג' חלוקים יש אם עוסק במלאכה בשעה שבאו לפניו מותר לכתחלה ליטול שכר בטלה ואם לא עסק במלאכה רק שידוע שיש לו מלאכה ואמר להם שרצונו לעסוק במלאכה מכוער הדבר ליטול אבל אין דיניו בטלין. אבל אין לו מלאכה כלל רק שאומר אולי אמצא מלאכה דיניו בטלין סמ"ע. ובאו"ת כ' היתר על הדיינים הקבועים ומחמת זה אין עוסקים במשא ובמתן וידוע דאם לא הוקבעו ודאי דהיו עוסקין באיזה מלאכה הוי כמלאכה ניכרת דידוע לכל שבשביל זה הן נרפים ממלאכה. ועוד כיון שנהגו כך ה"ל כאלו התנו:

## סימן י

א ויש עמו בעיר. וכן לענין או"ה או"ת:

ב וכל המונע. קאי אפילו אדין ברור יותר טוב שיהדר לפשר. סמ"ע:

# סימן יא

א כיצד מזמינים. כ' הש"ך דיכול הנתבע לומר לא אדון עמך עד שתגיד לי תחלה על מה תרצה לדון עמי ואין התובע יכול לומר לא אגלה הטענות רק בבית דין:

ב ליום המזומן. פי' ליום הקבוע לישיבת הדיינים. ואם המנהג שאין להם יום קבוע יכולין לזמן בכל עת. והשליח בית דין יכול לילך כמה ימים קודם ולומר להבעל דין ביום פלוני תבא לב"ד סמ"ע. ושכר הזמנה משלם המלוה. (ש"ך):

ג ויוצא ונכנס. ואם הוא יושב בכפרים כמה שבועות משערין הב"ד לפי ענין טרדותו ליתן לו זמן:

ד שהוא מצוי בעיר והאידנא נהיגי עלמא דאפילו לאנשי אותה העיר אין מנדין אותו עד אחר שלשה הזמנות או"ת:

ה עד שיבואו ב' ויעידו ☜ וע' ביאורים ס"ק א' דמיירי שהשליח ב"ד אמר בשם הבע"ד שהשיב שאינו רוצה לבוא כלל דאז כותבין מיד פתיחא מש"ה אינו נאמן לעניין הוצאת ממון אבל במקום שאין לחוש רק לשמא לא עשה השליח ב"ד שליחותו ולא הזמינו כלל א"צ לעדים אפילו לענין הוצאת ממון דחזקה על שליח ב"ד שעשה שליחותו וכן לענין כל ההתראות שמתרין בו להבע"ד כל שאין אנו צריכין לתשובת הבע"ד סומכין על השליח ב"ד לבד אפילו לענין הוצאת ממון רק במקום שצריכין לתשובת הבע"ד אין השליח ב"ד נאמן לענין הוצאת ממון רק בב' עדים. וכתב הסמ"ע דאם התובע טוען אני אשלם שכר הסופר כתבינן ע"פ שליח ב"ד לבד דהא אין כאן הוצאת ממון אלא שצריך לכתוב בפתיחא שהתובעו וויתר שכר הסופר בכדי שלא יתבעו שכר בשעת התרה:

ו בב"ד של שלשה פי' אלו השני' מנדין בב"ד של שלשה:

ז ואם יש בהן מומחה. ואפילו ביום שאינו קבוע לישיבת הדיינין סמ"ע. וע"ב ס"ק ב' דאפילו הוא אינו מומחה לרבים. וביום הקבוע אף שאין מומחה ביניהם סגי כשהזכיר בשם אחד. וכ' הש"ך דמ"מ בעינן שיהיה שוה לשאר הדיינין אבל אם הזכיר הפחות שבכולם ל"מ:

ח שהוא במדינה. פי' כרך גדול משום דהשכנים סוברים אולי השליח ב"ד פגע בו ואמר לו בעצמו:

ט אפי' אשה. דחזקה עשו שליחותן:

י לערב הסמ"ע האריך דלערב היינו ג"כ פירוש דלמחרתו:

יא וכן אם היה בעיר. פי' דהיינו טעמא נמי באם היה בעיר ושוב לא קשה הא כבר כתבו המחבר דלא בא הרב להשמיענו רק הטעם:

יב עד שיבוא תקנת וחרם ר"ג שאם הזמין לחבירו וחבירו מסרב שא"י לבטל התפלה אם לא בביה"כ שהולך שם תמיד אם ביטל שם ג' תפלות ולא הועיל הרשות בידו לבטל התפלות בכל בהכ"נ וכמו כן א"י לבטל אפילו בביה"כ שלו בשבת ויום טוב אא"כ ביטל כבר בחול ג"פ. וזה בעיר שיש שם גדול או בית דין קבוע נוהג מנהג זה:

## סימן יב

א ותדע להיכן הדין נוטה. דלא תגורו קאי על גמר הדין דכתיב בתריה כי המשפט לאלהים ומשפט היינו גמר דין היינו שידע להיכן הדין נוטה:

ב שלא למחות ואחר שנזקק לדין אסור ואם דיין אחד רואה ששנים מקלקלין הדין יכול לומד איני יודע כדי שיוסיפו דיינים והוא בכלל מותר לשנות מפני דרכי שלום. או"ת:

ג או הפשרה ומצוה להסביר להם שירצו בהפשר' סמ"ע:

ד איש פ' אתה זכאי. שוב אסור לומר אולי טעיתי ודוקא שהדיינים יעשו פשרה כפי ראות עיניהם אבל דרך פיוס שיוותר בע"ד א' לחבירו מותר ש"ך וע"ב ס"ק א':

ה לגזור ולהחרים. ☜ ואם לא החרימו אזי כשעשו פשר לטובת היתומים שדמי למקח וממכר כגון שמפשרין בעד שבועה עם בע"ח וכיוצא כיון שיכולין לעסוק בנכסי יתומים א"י למחות כשיגדילו אבל כשנותנין מתנה בעלמא כדי להשקיט הריב או שלא לילך בדיני עכו"ם יכולין למחות כשיגדילו וע"ב ס"ק ב':

ו להתברר. ויכול הדיין לעשותו בע"כ של בע"ד וזה כשהדיין מכיר צד רמאות בדברי הנתבע אבל כשהרמאות ניכר בדברי התובע צריך הדיין לסלק עצמו כמבואר לקמן:

ז הדין חלק. ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שא"י הדבר להתברר בראיות וטעמי' ופעמים ע"פ שודא דדייני ופעמי' ע"פ פשרה:

ח לבקש צדדים ☜ ואם יודע שהאמת אתו רק שהב"ד לא יאמינו לו יכול לבקש צדדים כדי שיבוא לידי פשר רק באופן שלא יהיה כרשע לפני ב"ד:

ט יכולין לחזור. אפי' התובע ולא אמרי' מחילה א"צ קנין כשהוא דרך פשר שיכול לומר הדייני' הטעו אותי בדבריהן אבל בפשרה שעושין הב"ד בעצמן א"צ קנין ☜ מהמוחל וע"ב ס"ק ד'. וכן אם לאחר הפשרה אמר בפי' אני מוחל לך הוי מחילה סמ"ע. וכ' הט"ז דאם היה להפצרת הדייני' יכול לומר לא היה לבי שלם למחילה רק להשמט מהפצרתם ונכון:

י קנו מידם ☜ וע"ב ס"ק ד' דדוקא כשפירשו שמות הפשרנים אבל אם קיבלו ק"ס סתם על הפשרה א"י שלשה לעשות פשרה בע"כ של הבע"ד אם לא אותן השלשה שבאו לדון לפניהם וקיבלו לפניהם ק"ס על הפשרה אז הוי כפירשו שמות הפשרנים:

יא דפשרה צריכה קנין. ואם עשו ת"כ כופין אותו לקיים הת"כ אבל כשמת יכולין היורשי' לבטל והדייני' נאמנים שעשו קנין דלא כתשובת מהר"א ששון:

יב שטר עליו. היינו אפילו קודם שעשו הפשרה נתן שטר על עצמו להתחייב כל מה שיאמרו הפשרני' אפי' לא הזכיר סך ידוע (ומ"ש הסמ"ע עד סך כך וכך הוא לאו דוקא דקי"ל דיכול לחייב עצמו בדבר שאין לו קצוב אף בערב) ובתומים הניח בצ"ע דכל דבר שהתחייבות תלוי בתנאי לא מהני שטר רק קנין וכן נראה:

יג קנין דברים. היינו הנתבע אבל התובע בקנו מידו למחול סגי אבל אם קנו מידו שיעשה לו שטר מחילה הוי קנין אתן ול"מ סמ"ע. והט"ז בסי' ר"ג חולק וס"ל בקנו מידו למחול הוי ג"כ קנין אתן וכן עיקר ע"כ צ"ל בפירוש אני מוחל לך עד סך שיאמרו הפשרנים. ובמעות שאין מטבע נקנה בחליפין צריך הנתבע כשמקבל בק"ס לומר בלשון חיוב היינו אני מחייב עצמי עד סך שיאמרו הפשרנים סמ"ע:

יד א"צ קנין ואם יש בידו שטר או משכון כשמוחל יש מחלוקת הפוסקי' וממילא יכול הנתבע לומר קים לי ☜ ואם אומר שהיה במחשבתו למחול רק עכשיו תובעו מחמת איזה נקמה יכול לתובעו דאין מחילה זו ממש אבל כשאומר שבתחלת נתינה היה בדעתו במתנה שוב א"י לתובעו:

טו בקנין וקנס ☜ דוקא כשאמר ל' זה אבל אם אמר בפי' אם לא אקיים הפשר אשלם הקנס אם רוצה משלם הקנס ואינו מקיים הפשר אבל הקנס צריך לשלם כשאינו רוצה לקיים הפשר אף אם הקנס נעשה בדרך אסמכתא וע"ב ס"ק ה':

טז וביטול מודעות. אפי' בשבועה אם היה בענין שהי' יכול לבטלו בלבו ומיירי שנודע שגם הביטול מודעא היה מחמת אונס סמ"ע. ואם מסר מודעא על הברורים שבירר באמרו שעשה זה כדי שיודה הבע"ד אין בדבריו כלום וא"י לחזור כשטען כבר לפניהם כי א"י לברר אונסו:

יז ובנה זה קצת. מיירי ביש להם טענת על מי חל החיוב לבנות מש"ה בבנה א' מהן לא סגי דהא לפי דברי השני בלא"ה היה החיוב עליו לבנות מש"ה צריך דוקא שיבנו שניהם ☜ וע"ב ס"ק ו' דאפילו בנו שניהם הא דא"י לחזור הוא דוקא ממה שכבר בנו אבל ממה שלא בנו עדיין יכולין לחזור ואם הפשר היה שיקנה זה אצל חבירו זכות בקרקע חבירו וחבירו יקנה זכות בקרקע שלו הוי כחליפין ובקנין של אחד מהן סגי כמבואר בסי' ר"ג:

יח דלא כאסמכתא. ☜ היינו כשקנו מידו באופן דלית ביה משום אסמכתא ואם אמרו זכו בגוף המשכון כפי שיאמרו הפשרנים אין צריך קנין וע"ב סעיף קטן ז':

## סימן יג

א וא"צ שיהיה הדיין. וזה בדין תורה אבל בפשרה צריך שיהיה גם השלישי ברצוי הבע"ד. ש"ך:

ב חכם גדול וסמוך ואף דיחיד מומחה יכול לדון בע"כ היינו כשאין הנתבע רוצה לציית דין כלל אבל כשאומר אקח עוד אחד לבורר שומעין לו לו ב"ח וש"ך דלא כהסמ"ע:

ג בורר מי שירצה. וצריך שיהיה גמור עכ"פ או שהמחום רבים עליהם ש"ך:

ד הנתבע מערים. ואם התובע מערים א"צ הנתבע להשיב לו עד שיברר דיין הגון:

ה דאם הנתבע אומר. ה"ה התובע:

ו שיוסיפו. ואפי' בב"ד קבוע בעיר שצריך לדון לפניהם מ"מ יכול לטעון שרוצה להוסיף דיינים:

ז דוחקים אותו. ואם אינו רוצה לדון לפני ב"ד הראשון שנתברכו והב"ד אחר אינן רוצין להזדקק להיותו אלם כופין אותו לדון לפני הבוררים הראשונים. סמ"ע:

ח עומדין לפני הדיינים. ובסי' י"ח כ' המחבר דפוסקין שלא בפני בע"ד. מיירי בגמר דין אחר שכבר טענו לפניהם ואף דמיירי התם שנתן הנתבע זכותו לאחר מ"מ לא עדיף מגברא דאתי מחמתיה ולכך לא הוי רק גמר דין:

ט ילכו אחר הרוב. בפשר צריך להתנות כן דבלא תנאי צריך דעת כולם משא"כ בדין:

## סימן יד

א כופין אותו. זהו דעת הרמב"ם דאינו מחלק בין ב"ד הודול ובין בית הוועד אבל תו' והרא"ש ס"ל דדוקא בבית הועד יש חילוק בין תובע לנתבע אבל לב"ד הגדול אף הנתבע יכול לכוף להתובע וזהו דעת הי"א שהביא הרב בהג"ה הגדולה:

ב ואח"כ מוציאים ממנו. פי' תיכף אחר הפס"ד ואם יברר אח"כ שטעו יחזיר:

ג שזה טוען וזה טוען. עיין פירושו בביאורים ס"ק א':

ד והלוה אומר נלך. ואם יש למלוה דרך לשם בלאו הכי יכול הלוה לכופו למלוה לדון שם בבית דין הגדול:

ה כופין את הלוה. ואם יש למלוה בלאו הכי דרך לשם ומבקש שהלוה ילך עמו אין כופין להלוה סמ"ע אורים ותומים דלא כש"ך והאידנא אין נפקא מינה בזה כי אין לנו ב"ד הגדול כמ"ש הרב בהג"ה:

ו וי"א דב"ד חשוב להמחבר דאין מחלק בין ב"ד הגדול לבית הוועד אין נ"מ בזה רק שהרב כ' זה לדעת הי"א שמביא בהג"ה גדולה שמחלקין וע"ז כתב דב"ד חשוב יש לו דין ב"ד הגדול ולא בית הוועד סמ"ע:

ז ונראה לב"ד. הוא וי"ו מחלקת והיינו או שנראה לב"ד וכו' סמ"ע:

ח שכ"ז שיש ב"ד ואותן השייכים לבית החיים של בני העיר שייכין גם כן להב"ד שבאותו העיר סמ"ע:

ט צריך להודיע. ושכר שליחות חל על התובע ☜ וע"ב ס"ק ד' דבנפרע שלא בפניו ושולחין שליח להודיע ללוה חל על הלוה:

י עשיר מוחזק. וה"ה אם אינו אלם רק שהוא גדול בחכמה ומעלה או שרוב בני העיר סרים למשמעתו יכול הנתבע לומר שידון בעיר אחרת כנה"ג:

יא אם הא' ת"ח. משום חשדא שיאמרו המורה הכיר הכת"י של ת"ח ונשא לו פנים:

יב כיון ששניהם בעיר אחת פי' ויושבין שניהם ואם אינן רוצין לישב יחד הנתבע כחו גדול לראות להתובע לדון לפני מי שהוא רוצה. וכן אם שני הבוררים של התובע והנתבע פסולים ביחד נדחה הבורר של התובע רמ"א בתשו' סי' ק"ד:

יג שבע"ד חושדו. ואי ליכא חשד והוא מלגלג מנדין אותו סמ"ע:

יד וכ"ש אם אומר. הקשה הסמ"ע מאי כ"ש הא במקום חשד צריך להודיע לו הטעם וכאן אין כותבין לו רק הטענות ותי' דלענין כתיבה יש כ"ש דאם במקום חשד מודיעין לו אפילו הטעם מכ"ש כשאינו רוצה רק הכתיבה שכותבין לו:

טו לשלם מיד ולא חיישינן לטעות ולא יהיה אפשר להוציא המעות:

טז לפרוע לו כל הוצאותיו היינו אם יוצא חייב בדין. ואם תבעו לשלם לו הוצאות הזמנה מחמת שסירב לעמוד בב"ד הראשון שבעיר אחרת והשיב שלא הזמינו כלל ואח"כ הביא עדים ואח"כ טען שלא סירב כלל הוחזק כפרן וא"נ ואם קודם שבאו עדים הודה שהזמינו וטען שלא סירב אם הודה שלא מחמת בעיתותא דעדים נאמן ואם מחמת בעיתותא דעדים הודה צ"ע ש"ך:

יז ע"י ערכאות ☜ ע"ב ס"ק ה' דדוקא כשהוציאו לכופו לדון לפני ישראל חייב להחזיר אבל כשהוציא על שחדים לגבות מהבע"ד אז אם הוא מלוה בשטר שהב"ד פוסקין שלא בפניו יכולין הב"ד לפסוק הדין שלא בפניו וליתן רשות לילך לערכאות להוציא הוצאות בערכאות בכדי להוציא הממון:

יח שישבע כיון שיפסיד ההוצאה לכך צריך בירור וע"ב ס"ק ו' דאם אי אפשר כלל להוציא ההוצאות ע"פ בירור ולא ע"פ שומא נשבע ונוטל כדי ניזק ☜ והך בירור שכ'

הש"ע שיברר כמה שלוחים שלח וכמה נסיעות נסע ואז יכול לומר שומו בפחות שבשומות:

## סימן טו

א לפניו תחלה. פי' שעמד לפני הדיין תחלה והדיין הכין עצמו לשמוע הטענות סמ"ע:

ב בזכותו וכ' הסמ"ע דאין בזה"ז לענין זה דין ת"ח ורבים חולקים וכן עיקר:

ג פתחו כבר דמדאורייתא אין דין קדימה רק בפתחו ובלא פתחו רק שבא לפניו תחלה אין בו דין קדימה רק מדרבנן ולזה דוקא ת"ח בעצמו שיש בו משום עשה דכבוד תורה דוחה אפי' כבר פתחו שהוא ג"כ מדאורייתא דעשה דכבוד תורה עדיף אבל קרובו של ת"ח אינו דוחה רק בלא פתחו שהוא רק דרבנן ולא בפתחו כבר שהוא מדאורייתא. ☜ וע"ב ס"ק א' דדוקא בקרובו של ת"ח כשהת"ח הוא עדיין בחיים ולא כשהת"ח כבר מת ואם אין הת"ח בעצמו לפני ב"ד רק מורש' שלו אין לדחות דין שכבר פתחו בו:

ד דין יתום להאלמנה דכתיב שפטו יתום וריבו אלמנה והקדימו בקרא:

ה אלמנה קודם לת"ח. ומכ"ש יתום:

ו האשה קודם לאיש. ולא קודם לת"ח:

ז ידרוש בו ויחקור. ואפי' שטר בעדים יחקור וידרוש העדים:

ח רואה הרא"ש כתב הסמ"ע דהרא"ש חולק אהרמב"ם שהוא דעת המחבר דלהמחבר כותב שידונו מי שלבו שלם בדבר ולהרא"ש כותב שאין לו לשום דיין להשתדל:

ט באומדנא דמוכח וכן אם אין הנתבע רוצה להשיב על כל דבר שחוקר אותו ודאי רמאי הוא וחשוב כאלו נתברר השקר סמ"ע:

י ומשרבו ב"ד ומ"מ יש לדון עפ"י האמת שנתאמת לו ולא עפ"י הטענות המכחישות האמת:

יא אין מוציאין מהיתומים. הוא הדין המבואר לקמן בסי' רצ"ו וכ' הסמ"ע דהרי"ף והרא"ש שהעתיקו הך דינא דסי' רצ"ו ש"מ דקאי אף בזמה"ז והתימא שלא הביא הרמ"א דעתם:

## סימן טז

א אחד מהבע"ד. הן תובע הן נתבע וכן כשהנתבע מתחייב שבועה והתובע מבקש זמן נותנין לו זמן ל' יום ודוקא בזיילי נכסי דהנתבע אבל כשלא זיילי נכסי אינו נשבע רק כשירצה התובע כמבואר בסי' כ"ד ובזיילי נכסי ואין התובע מבקש זמן נשבע מיד כמבואר שם סמ"ע:

ב זמן לבטלה אפילו בדבר שאין בו פסידא וה"ה אם יש לכשנגדו פסידא דאף דא"י לב"ד אי כונתו להשמטה או לא אין נותנין לו זמן יותר מל' יום:

ג ואינו רוצה לקבל ואף שאם יביא עדים יצטרך לשלם אף שכבר נשבע מ"מ יש לו קפידא דאימר לא יהיה לו ראיה ברורה כ"כ ומ"מ כשיראה העדות יודה משא"כ כשישבע שוב לא יודה סמ"ע:

ד יש מי שאומר אין מי שחולק ע"ז רק שדרכו כך שבמקום שלא נמצא הדין רק בפוסק אחד לכתוב בשם יש מי שאומר סמ"ע:

ה מי שכנגדו חייב להגיד. ואף דקי"ל דאין חרם חל על קרובים ומכ"ש על הבע"ד עצמו התם להעיד על גוף המעשה וקרובים לאו בני עדות הן אבל לו' היאך מונח השטר ומי העדים הכשרים היודעים מזה מחוייבים להגיד אף הבע"ד בעצמו ומ"מ אם יאמר אמת ששם יש שטר רק הוא פרוע נאמן במגו ואף שצריך להגיד מכח החרם לא אבד מגו שלו סמ"ע:

ו שאין בידו. ואם אמר שאינו מכיר מחוייב להראות לב"ד והם יכירו ודוקא שיש אמתלא הניכרת לב"ד שיש לו זכות אבל מסתמא לא דאין אדם מחוייב להראות שטרו לב"ד סמ"ג או"ת:

ז נשבע היסת. היינו דוקא שיש אמתלא הניכרת לבית דין או"ת:

ח שיש בו זיוף. דעת הסמ"ע דאפילו אין טוען טענת זיוף מ"מ יש ליתן לו הטפסה:

## סימן יז

א קצר אפילו לא אמר להשני דבר כל צורכך. סמ"ע. וה"ה לומר לאחד דבר וכו' ולהשני לא יאמר כלל אסור. אבל מותר לומר לשניהם קצרו דבריכם כנה"ג:

ב והשני מלובש. ואין בידינו להעמיד הדת על תלה בזה בזמן הזה רש"ל:

ג א' למעלה אבל בב' עומדי' א' למעלה וא' למטה אין קפידא:

ד לעולם בעמידה. ואי הבע"ד צריכין לעמוד בשעת קבלת עדות יש מחלוקת הפוסקי':

ה על ידי סמיכה. וה"ה דמיקרי ישיבה לגבי דיינים ומ"מ בשעה שהדייני' עומדים בסמיכה אסור להעדי' לעמוד על ידי סמיכה דהוי תרתי דסתרי סמ"ע ועיקר דלא כש"ך או"ת:

ו ואם לא ישב. ואם ישב והעמידוהו שליח ב"ד אין על הדייני' לחזור ולומר לו שב:

ז ולא חיישינן זהו דוקא בת"ח דכ"ע יודעין שצריך לעמוד מפניו אבל באשת חברו חיישינן. ודוקא אשת חבר שמת אבל כשהוא בחיים יש לה דין ת"ח. וכן ע"ה זקן יש לו דין ת"ח או"ת:

ח וגם הנתבע. משום שלא ירמזו לו בקריצותיו לשקר ולפי זה אין תלוי בדעת הבע"ד כלל רק הב"ד צריכין לעשות בעצמם כך וגרסינן בש"ע הילכך סמ"ע. והב"ח פוסק דאין תלוי רק בדעת הבע"ד וכן עיקר או"ת:

ט מותר להיות דיין. והיינו כשמודים. להב"ד שכבר שמע ונתרצה ואפילו בזבל"א ואם כבר כתב דעתו להבע"ד שהדין כך אפילו נתרצה לא מהני בלא קנין או"ת:

י לא יקדים. וכ"ש אחר שאינו תלמיד:

יא מפי מתורגמן. ומה שאנו נוהגים לשמוע טענות מפי הלועזים על ידי מתורגמן דהוי כקיבלו עליהו. ויש ט"ס בהמחבר וכצ"ל ואם היה מכיר בלשונם ושומע טענותיהם רק שא"י בלשונם כ"כ שיודע להשיב וכו':

יב מותר. וה"ה אם הדיין מבין לשונם ולאחר שטענו רוצים להעמיד אחד להמליץ ולהמתיק דבריהם מותר סמ"ע:

יג ולשנות אותם. בפני הבע"ד קודם שישאו ויתנו כדי שלא יהיה לב הבע"ד נוקפין לומר אולי לא הבינו הדיינים בטוב טענותיהם סמ"ע:

יד מליץ. שלא יליץ בעד בע"ד בעודו מדבר לפני ב"ד רק ישתוק:

טו אין מחייבין ממון. הטור והרא"ש חולקין סמ"ע:

טז נשתבש מפני הסכלות. ואם הוא שוטה גמור טענינן ליה כמו ליתמי ופשוט או"ת:

יז לא יכבדנו. יותר ממה שמחויב בדין אבל לעמוד בפניו שמחויב בדין מותר סמ"ע:

יח כרשעים. היינו כשיש הכחשה ביניהם סמ"ע לכך אין להסתכל בפניהם דאסור להסתכל ברשע ש"ך:

יט לכף זכות דשמא מלוה ישינה יש לו עליו:

כ יותר ממה שתובעו. הש"ך כתב דוקא בסתם דלא ידעינן אם אינו תובעו יותר הוא משום שמחל לו או משום שטועה בדין אז תנינן במחילה אבל כשירעינן שהוא טועה בדין הוי מחילה בטעות ומחויב לפסוק יותר דלא כהסמ"ע וע"ב ס"ק א') (דהעיקר דוקא בהא דמקיף את חבירו שאם יתבענו בחצי הוצאות של הגדר יהיה חצי הגדר של חבירו כשישלם לו חבירו ואם אינו תובע רק באגר נטירא לא יהיה לחבירו חלק בהגדר נמצא כשאינו תובעו רק באגר נטירא אין שום גזל ביד הנתבע ואף אם התובע טועה בדין כיון שלא נתכוין להקנות לחבירו חצי גדר ואין עכשיו לפי תביעתו שום חיוב עליו כלל רק שהדיין רואה שאם יתבע יותר יתחייב לו יותר דהיינו שאם יתבע לו חצי הוצאות הגדר אז יתחייב לו להחזיר לו החצי ויהיה חצי הגדר שלו אבל עכשיו כשלא תבעו עדיין אין עליו שום חיוב ואין גזל בידו אסור לדיין לפסוק יותר אבל במקום שהדיין רואה

שלפי הדין אף עכשיו הוא גזל ביד חבירו כשלא יחזיר לו רק שחבירו טועה בדין מחוייב הדיין להודיע לחבירו שמחויב אתה להחזיר לו כי הוא גזל בידך כי תלינן בטעות ולא במחילה כמו באשתכח יותר בפרעון והוא בכדי שהדעת טועה דמחויב להחזיר אם לא כשהטעות הוא בזביני כגון במוכר דשלב"ל ישמיט ואכיל בסי' ר"ט דשם מחילה בטעות הוי מחילה:

**כא** הוי טעות בדין. וכ' הש"ך דדוקא אם עדיין לא הוציא המעות אבל אם כבר הוציא אינו חוזר) (וע"ב ס"ק ב' דאם כבר הוציא אפי' לא טען הלה שמחמת טעות לא תבעו יותר אין הדין חוזר ואם חוזר וטוען שמחמת טעות לא תבעו יותר נאמן ואפי' לא הוציא המעות עדיין פוסקין יותר וזה לדעת הש"ך. ולפמש"ל ס"ק הקודם אין נ"מ בזה:

## סימן יח

**א** לחוץ. כדי שלא ידעו הבע"ד מי הוא המזכה ומי הוא המחייב ושלא ישמעו דברי המו"מ של הדיינים ומתוכן ילמדו לטעון שקר הסמ"ע:

**ב** יוסיפו. הטעם דאין שייך לומר דהולכין אחר הרוב אלא כשכל הג' ישבו ונשאו ונתנו בדבר וכ"א אומר טעם לדבריו וב' הסכימו לדעת א' אז בטל דעת השלישי ברוב משא"כ כשאומר א"י דמיחשב כאלו לא ישב עמהן אמרינן שמא אם ישב עמהן שלישי והיה אומר דעתו היו מסכימים לדבריו אבל לאחר שהוסיפו אף שהא' א"י מ"מ כיון שמתחילה לא ישבו רק אדעת דג' והרי נשארו ג' שסומכין לדעת א' מש"ה הולכין אחריהן סמ"ע:

**ג** עיקר והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ דיש חילוק בין ישבו מתחלה אדעתא דתלתא וכ"כ הכ"מ חילוק זה והוא ברור. ולדעת מור"ם שהיא מחלוקת ושנ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אחר זה כתב קהל שביררו וכו' אין הולכין אחר הרוב וכו'. צ"ל שמחלק בין קהל שביררו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב ובין בע"ד שביררו בעצמן דבזה יש פלוגתא עכ"ל:

**ד** הרוב. דכיון שנחתו לדעות לוקח יותר מסתם ב"ד שהן ג' לכך צריך שישוו כולם לדעת א' סמ"ע:

**ה** לגמור. היינו כשאינן יודעין להיכן הדין נוטה אבל אם יודעין יכול להסתלק והם יגמרו ש"ך וע"ב סעיף קטן א' דהעיקר דאפילו בגמר דין צריך להיות ג':

**ו** שנתבאר. המחבר השוה שם בין א"א א"י או שנסתלק לגמרי דבשניהן אין הדין נגמר על פי הנשארים אבל מור"ם דפסק לעיל בס"א דלא כהמחבר בס"ס י"ג וכאן בנסתלק

פסק כוותיה אפשר דסבירא ליה דשאני מסתלק די"ל אלו היה כאן היה אומר טעם לדבריו והיו האחרים מודים לו:

ז שלא. כתב הסמ"ע דכר' פשוט דהיינו דוקא כשכבר טענו ב' הבע"ד לפני הדיינים אז יכולין לומר הפס"ד לא' מהן או לכתוב הפסק ולשלחו לכ"א לביתו. ובזה מיושב דלא תקשה מסי' י"ג ס"ו:

## סימן יט

א סוד. ובכלל זה שלא יאמר א' לנדון הדיין חייב אותך שלא כדין ש"ך:

ב שנתבאר. כתב הסמ"ע דקשה קצת על רמ"א שהראה לסימן י"ד ושם מיירי כשאחד אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני ורוצה לילך לב"ד הגדול וכאן משמע דבסתם פס"ד איירי ואפשר דס"ל דדוקא בכה"ג דסי' י"ד מדקדקין בכתיבת הפסק נכתוב ומדבריהן יצא כו' דלא לחזי כשיקרא וגם יש קפידא לדיין שלא הסכים שלא יאמרו ב"ד הגדול שכולם טעו ועתה לא ידעו מי הטועה אבל פסק דין דעלמא ס"ל דא"צ לכתוב אלא פלוני נתחייב לזה כך וכך אבל בש"ס פרק ז"ב מוכח דבכל פס"ד שכותבין הדיינים צריכין לכתוב ומדבריהם כו' וצ"ע וכ' בד"מ בשם תשובת חזה התנופה מי שיצא מב"ד זכאי ורוצה השני לתובעו בפני ב"ד אחר אינו זקוק לירד עמו לדין גם אין הבית ודין רשאין לשמוע דבריו כלל דב"ד בתר ב"ד לא דייקי גם אין רשאין התלמידים לקרוע איזה פס"ד שנראה להם שהוא שלא כדין עד שיבא הרב שפסקו שהוא יודע יותר מהם עכ"ל:

ג ומדבריהם ואם השוו כולם בדעה א' אין כותבין לשון מדבריהם דמשמע שהיה ביניהן מחלוקת ומיחזי כשיקרא סמ"ע:

ד מחרימין. הא דכתב המחבר כאן דמחרימין אותו מיד אחר ל' יום וגם לר' הזכיר מכתיבת אדרכתא ולקמן סי' ק' במסרב מלקיים פס"ד כ' דכותבין מיד אדרכתא על נכסיו ואם לא מצאו לו נכסים מתרין בו וכו' ואח"כ מחרימין ע"ש ונ"ל דשאני הכא מאחר שקבל עליו את הדין ולא ביקש שום הרחבת זמן נראה מזה דאית ליה מזומני' או מטלטלין שהם קודמים להתפרע מנהון כמ"ש בסי' ק"א מש"ה אין כותבין אדרכתא משא"כ בסימן ק' מיירי שמסרב לקיים הפס"ד ואין הב"ד יודעין אם יש לו מזומנים או מטלטלין הילכך כותבין עליו אדרכתא מתחלה ואם לא נמצא לו נכסים ממתינין מלהחרימו עד ס' יום דאמרינן דלמא בל' ימים הראשוני' טרח לאוזיף זוזי ול' ימים האחרונים שמא אוהביו הרוצים להלות לו טרחו אזיזי סמ"ע:

ה מיד. הסמ"ע תמה הא הט"ו כתבו בסי' ק' דלעולם אין מנדין לאלתר בלי התראה בה"ב כ"א באפקרותא שאינו משגיח על הזמנת הבית דין לבא לפניהם לדין או על א' מאיסורי תורה כמ"ש בי"ד סי' של"ד. והש"ך תי' דכאן איירי שאינו מקבל פסק הדיינים אבל שם מיירי שאינו רוצה לשלם ואינו אומר נגד הפס"ד:

## סימן כ

א אינו כלום דאימר שכר עדי שקר סמ"ע וע"ב סק"א דשוב א"י להביא העדים אלו לעדות אפילו בדבר אחר דהוי כהודה שהן פסולין. אבל שמעון יכול להביא עדים אלו נגד ראובן שאמר אין לי עדים בחוב אחר לחייב ואין ראובן יכול לומר ממ"נ אם עדים אלו כשרין הרי אתה חייב לי תביעה ראשונה ואם פסולין הן אף עכשיו אין עדותן עדות:

ב אם לא אמר. וכן אם טען טענות ולא שאלוהו הב"ד אם יש לו עוד טענות יכול אחר כך לטעון טענות אחרות ולסתור הדין ובלבד שלא יסתור טענות הראשונות סמ"ע ואפילו שאלוהו ושתק יכול להביא ראיה אח"כ ש"ך:

ג הראיה אצלו. לאו דוקא אצלו ה"ה ביד אחר כשהוא בעיר דהא עיקר הטעם דמפרשינן אין לי ראיה שאינו מצוי אצלו וכשהוא בעיר הוא מצוי אצלו סמ"ע:

ד מופקדת ביד אחרים והנפקד אינו בעיר אפילו השטר אינו מונח בתוך דיסקיא רק לחודיה כיון שהנפקד אינו בעיר:

ה שיכול לטעון אבל אין טוענין עבורו כשלא טען בעצמו כן:

ו ביורש אפילו הנפקד בעיר ואפילו איש אחר אם יש רגלים לדבר שלא ידע שהם בפקדון ביד אחר דמי ליורש או"ת:

ז שהיה קטן כשמת אפילו עכשיו הוא גדול סמ"ע:

ח שבאו עדים ואומרים. אף שגדול אמרינן מסתמא שהיה בידו אם לא שמביא עדים שהיה הראיה ביד אחר מ"מ בקטן אמרי' מסתמא לא ידע מהן:

ט וידע בהן. ויש הבדל דאם הוא קטן בשעת תביעה אמרינן מסתמא לא ידע אם לא שידעינן בבירור שהוא ידע בהן. אבל אם הוא גדול בשעת תביעה רק שהיה כיון כשמת מורישו אמרי' מסתמא כשהגדיל קרא בהן וצריך לברר שלא קרא בהן סמ"ע:

## סימן כא

א זמן יותר. פי' למקום התנאי אבל בודאי נותנין זמן ב"ד לפרעון כדלקמן בסי' ק' ש"ך:

ב שהיה אנוס. ואם לא היה אנוס כל הזמן רק ביום שנשלם הזמן יש מחלוקת בי"ד סי' רל"ב סי"ב בהג"ה וע' בסי' נ"ה בזה:

ג פטור מקנין. ואפילו עבר האונס ולא בא יכול לבא כשירצה כאלו לא נעשה קנין כלל סמ"ע. ודין זה הוא הן במחול לך הן באתן לך ש"ך. ואם א' מתחייב עצמו לחבירו מנה אם ילך חבירו למקום פ' ונאנס חבירו ולא הלך מ"מ פטור המתחייב כי אונסא רחמנא פטריה אמרי' אבל אונסא רחמנא חייביה ל"א ש"ך. ואם הזמן אינו תלוי בעיקר הדבר כגון בקשרי שידוכין שקבעו זמן לנשואין ועברו הזמן באונס לא נתבטל השידוכין אבל אם תלו זמן הנשואין בתנאי גמור על השידוכין אך שנתבטל הזמן באונס נתבטל גם השדוכין ש"ך:

ד כשקנו מידו. בב"ד חשוב אבל לא בעי שיתפוס זכיותיו כיון שאין כאן הפקעת ממון בבירור. ובמחול לך דעת הסמ"ע דאפילו ב"ד חשוב לא בעי והש"ך חולק:

## סימן כב

א מי שקיבל. דעת הש"ך להכריע כהג"א דמיירי דוקא בקיבל כן בב"ד אבל חוץ לב"ד אפילו לאחר ג"ד יכול לחזור וע"ב סק"א דהעיקר כהתומים דאין חילוק דכיון שטען בפניהם הרי עשאן ב"ד והוי כקבלה בב"ד רק כשקיבל פסולין לדיין חוץ לב"ד ודנו הפסולים שלא בפניו לא מהני הקבלה ויכול לחזור. ולענין שבועה יבואר בס"ג:

ב אבל אם השליש בידו. פי' דהיה חייב והשליש המעות ביד הדיין ולא ימסרו לחבירו עד שיציית דין כראוי ודן הדיין ההוא שהושלש המעות בידו והוא קרוב ופסק הריב"ש הואיל ולא קבלוהו עליה בהדיא במסירת המעות לידו לא מיקרי קבלן ודינו בטל:

ג בדיין אחד. כתב הסמ"ע דאם יעמיד ב"ד אחד הרי הוא דן עפ"י הטענות וההודאות שנאמרו בפני ראשון עכ"ל וע"ב ס"ק ב' דמיירי דוקא בקנו מידו:

ד אבל אם קיבלו בתרי כתב הסמ"ע בקיבל דיין אחד כשר במקום שלשה לא הוי כתרתי לריעותא דתר"ל פסול הכוונה משני צדדים ושמות קרוב ודיין אחד אבל אחד בג' הוא רק פסול אחד דצריך להיות שלשה זהו לא מיקרי תרתי לריעותא. והש"ך חולק עליו וע"ב ס"ק ג' דדוקא אם אמר הריני מקבל אותו כשלשה כיון דשלשה חלוק דינו מיחיד מומחה לענין קבלת עדות והודאה מש"ה הוי תרתי לריעותא אבל אם קיבל חד הדיוט כיחיד מומחה לא הוי רק חדא לריעותת ואם קיבל קרוב שהוא גם כן פסול כחד הוי תרתי לריעותא דהקרוב לא פסול רק לקרובו ופסול פסול לכל העולם. ואם קיבל שלשה פסולים כשלשה כשרים הוי רק חדא לריעותא או"ת:

ה הסכמת רוב הפוסקים. והש"ך הביא הרבה פוסקים שסוברים כסברא הראשונה לכן יכול המוחזק לומר קים לי:

ו קנו מידו. ואף דהוי קנין דברים מ"מ מצינו שהקנין מחזק הדברים אבל הראב"ן כ' דצריך לעשות קנין שמחייב עצמו כמה שיאמר הדיין ש"ך. ואם קיבל קנין ולא ידע שהוא קרוב ואח"כ נודע לו הוי קנין בטעות כה"ג:

ז ולעיל סי' י"ב ולאו דוקא שאמרו צא תן לו אלא ה"ה אם אמרו פ' זכאי ופ' חייב סמ"ע והש"ך פסק דדוקח צא תן לו או שנפטרו מלפני ב"ד:

ח נגמר הדין. ואם שניהם רוצים לחזור אסור לחזור משום כבוד הדיין. והש"ך כ' דוקא כשהוא חב לאחרים אין שניהם יכולין לחזור ודוקא כשכבר חייב הדיין מיקרי חב לאחרים אבל כשעדיין לא דן הדיין לא מיקרי חב לאחרים כמה שלא ידין דיין זה:

ט נודע שטעו ואם טעו בשיקול הדעת עסי' כ"ה. והנ"מ במה שחוזרין כשלא טעו לענין שיכול לחזור ולטעון וכן לענין ליתן זמן בית דין מחדש ואם קיבלו אותן לדין ועשו פשרה הוי כטעו ואפילו קנו מיניה יכולין לחזור:

י לפני ראשי העיר. ואפי' בג' מהראשים סגי דלענין זה שבעה טובי העיר לאו דוקא ש"ך:

יא שלא יוכל לחזור. ואין צריך קנין. ואפי' טעו ואפי' עשו פשרה במקום שהיה להם לדון דין תורה:

יב ישבע. ואם הדיין קא"פ אין כאן שבועה להכחיש העד כיון שהוא קא"פ ואינו נשבע רק היסת. ואם הוא כשר דעת הסמ"ע כיון דאין כאן כפירת ממון אינו נשבע רק היסת. והש"ך השיגו דא"כ אפי' היסת לא ישבע א"ו דמיקרי ממון כיון שהוא חייב ממון ע"פ פסק דיין זה וע"ב סק"ד דדוקא כשכבר חייבו הדיין מיקרי כפירת ממון אבל כשעדיין לא פסק עדיין רק שטוען שקנו מידו להיות דיין לא מיקרי כפירת ממון ואם שנים דיינים כשרים לכ"ע הן נאמנים שקיבלו לדיינים:

יג רבים שהמחו. והיינו במקום שאין בה לומדי תורה והמחו עליהם כדי שלא ילכו בערכאות כדלעיל סי' ח' אבל במקום שיש לומדי תורה אסור להעמיד דיין שאינו הגון ואפי' יחיד יכול למחות או"ת:

יד אם כבר דן הש"ך חולק ע"ז כיון דהקנין אינו כלום אפי' נגמר הדין אינו מועיל. ומחלק בין אם קיבל עליו משפטי עכו"ם אז אסור אבל אם קיבלו עליהם לדין לפני עכו"ם מיוחד אינו כמחזיק דתם רק שהעכו"ם זה נאמן בעיניהם וסיים בצ"ע וכן נראה דאפי' בפני עכו"ם מיוחד אסור לדון אפילו ברצוי שניהם דהוי כמיקר שם אלילים:

טו הריני משלם. אבל אם אמר סתם איני נשבע יש לפרש דבריו דהיינו אהפוך השבועה ויכול להפכה ואם פסקו לו שבועה ואמר אני נשבע הוי רק כאלו אמר אקיים הדין ויכול להפכה אחר כך ש"ך וכן המנהג דלא כהסמ"ע. וע"ב ס"ק ו' דה"ה במלוה בשטר

שנתחייב שבועה וקיבל הנתבע השבועה יכול הנתבע אף שיצא מב"ד להפך שוב השבועה על התובע:

**טז** ויצא חוץ לב"ד. וה"ה בכל הנך דלעיל שהביא המחבר א"י לחזור כשיצא מב"ד ואפילו הן בב"ד רק שאין עסוקין שוב באותו ענין וכן הלכה:

**יז** דזה הוי גמ"ד. הרמב"ן בחי' לב"ב הקשה כשאו' השבע וטול הא זה הוי כמכשיר קרוב כשני עדות דהוי תרתי לריעותא ובעי קנין. ותירץ הנ"י הואיל ולא הימני' רק על ידי שבועה לא חשיב כתרתי לריעותא. ומזה נלמד באם מאמין קרוב כבי תרי אם ישבע הקרוב לא הוי תרתי לריעותא ושוב א"י לחזור אחר ג"ד או"ת. ובנאמנות בשעת הלואה לא הוי כתרתי לריעותא חדא דבשעת הלואה ומתן מעות חשוב כקנין ועוד דזה הוי כקבלה שלא יפרע בלא עדים. הרא"ש:

**יח** לא יוכל לחזור. ולפי מה שפסק הרב בהג"ה דתיכף כשיצא מב"ד א"י לחזור ע"כ מיירי הכא בעדיין עסוקין באותו ענין וקפץ ונשבע לפני ב"ד בלא נק"ח מ"מ א"י לחזור בו ואע"ג דהוא הפכה אדעתא שישבע בנק"ח וממילא מחיוב לחזור ולישבע בנק"ח מ"מ כיון שכבר נשבע מועיל עכ"פ שבועתו שלא יהיה יכול לחזור בו מהפוכו ובאמת צריך לחזור ולשבע בנק"ח. והש"ך חולק כיון דאין שבועה זו מועיל לא יכול גם כן לחזור בו:

## סימן כג

**א** נאמן לומר. ה"ה פשרן א"נ רק כשעומדין לפניו. אמנם הביא הסמ"ע באחד שנתן לחבירו שט"ח לגבות ונפל טענות ביניהם ונתפשרו ועשו לו פטורין וכתבו בפטור חוץ מהשט"ח יהיו בתוקפן כמו שהן היום ואחר כך נתגלה שהנותן גבה מקצת מהחובות קודם שנתן הפטורים ועכשיו אומר שהוא פטור ממה שקיבל שהרי נתן לו פטורים אחר כך ואף על פי שאמרו חוץ משט"ח הנ"ל מ"מ אמר כמו שהם היום ההוא ובאותו היום כבר קיבל המעות והפשרן אומר שכן היתה כונתו בפשרה. והשיב שצריך להחזיר מה שקיבל שהרי בשעת הפטורים לא נודע אז שקיבל ואדרבה הוא בחזקת שלא קיבל ואין עדות הפשרן מועיל כיון שלא אמרו בעוד שבע"ד עומדין לפניהם כדאמרינן גבי דיין עכ"ל והדיין נאמן כ"ז שעומדין לפניו אפילו יש לשכנגדו מגו דלא קבלתיך לדיין כיון דנאמן בזה כשנים הוי כמגו במקום עדים וע"ב ס"ק ב':

**ב** נסתלקו מלפניו. וע"ב ס"ק ב' דאם הבע"ד אומר שכבר זיכה לו והדיין ובע"ד השני אומרים שלא נפסק עדיין הדין נאמן הדיין אפילו בנסתלקו מלפניו כיון שיש עדים

שקיבלו לדיין אבל אי ליכא עדים שקיבלו לדיין ונסתלקו מלפניו נאמן הבעל דין במגו דלא קיבלי לדיין ואין לו דין מגו בעדים כיון שכבר נסתלקו שוב אין לדיין שם שני עדים:

ג אינו נאמן פי' כשני עדים אבל נאמן כמו עד אחד אם אינו קרוב או פסול וזקוק לשבועה המכחישו והוי כעד א' המסייע לפטור משבועה. ודינא דהני אם אחד מוחזק הממע"ה אם שניהם מוחזקין יחלוקו ואם שניהן אינן מוחזקין כל דאלים גבר או יתפשרו ביניהם סמ"ע:

ד אם אין בידו פס"ד. משמע דכשיש בידו פס"ד נאמן ודוקא ששניהם מודים דכתב לו הפס"ד בעוד דלא נסתלקו מלפניו אבל אי אח"כ נכתב הפסק למה יהיה נאמן בכתיבת פס"ד יותר מבאמירתו בפה דאינו נאמן ש"ך והיכא דנכתב בפסק סתם מבלי הזכרת שם רק קרקע פ' שלך וישנו ביד ראובן ושמעון טוען שלי היתה ונפל ממנו ומצאתו אתה נאמן ש"ך: (וע"ב ס"ק ג' דל"מ אם ישלו מגו לומר שנכתב הפס"ד אחר שנסתלקו מלפניו ודאי נאמן בטענת נפילה אלא אפילו אין לו מגו נאמן):

ה ודוקא שודא. וה"ה אם קבלוהו שידון לפי אומד דעתו דא"י לחזור ולדון שמא ישתנה דעתו ואומדנו:

ו שלא יסתור טענות. פי' שמחולקים שהדיין אומר כך טענת והם מכחישים אינו נאמן כשנסתלקו לכ"ע וכן הדין בעומדין לפניו והם סותרים הטענות אף בזו דעת הש"ך דאין הדיין נאמן וכן מוכח ברשב"א בחי' לקדושין והיה בהעלם עין מהתומים:

ז בדיין אחד היינו מומחה או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם לדעת הסמ"ע א"צ קנין ולדעת הש"ך הוי תרתי לריעותא:

ח אבל שנים אפילו במקום דלא שייך שודא לא אמרינן מה נ"מ יחזרו וידונו דזה לא אמרינן בשנים:

ט ואפילו אם יש ב' עדים. הרא"ש בתשו' כלל נ"ו סי' ו' נתן טעם דהואיל דהדבר רמיא אנפשא של הדיינים יותר מן העם השומעים כי הדיינים מדקדקים יות' מן העדים ולכך הדיינים נאמנים יותר מן העדים ואם דיין אחד ועד אחד אומר כן ושני עדים מכחישים אין להדיין וע"א יותר נאמנות דאף דמצטרפי' שלא יהיה בע"ד יוכל להכחישן מ"מ אין כאן סברא שיש להם יותר נאמנות משאר עדים דהא הך עד שמצטרף עם הדיין גם כן אומר בשמיעה בעלמא וה"ל דבריו של דיין חד נגד תרי סמ"ע:

י שכך היתה כונתו היינו כשהפי' שרוצה לפרש בתוך דברי שטר הפשר הוא משמעות רחוק אבל אם סובל משמעות שני פירושים והוא שרוצה לפרש כך ולשון שטר פשר סובלתו יש להם לפרש כוונתו בכל אופן ואפילו פשרן אחד אפשר דנאמן לומר לכך

נתכוון במה שנכתב בשטר פשר דכיון שלא נתפרש כאלו לא דן וכיון דלא דן אכתי נשאר הרשות בידו לחזור ש"ך:

## סימן כד

**א** בענין שלא יוכל לומר. דאיירי במלוה בשטר או בעדים וא"ל אל תפרעני אלא בעדים או בתוך זמן אבל אי נאמן לו' פרעתיך נאמן לו' יש לי בידך כנגדו במגו ואין צריך להביא עדים או ראיה סמ"ע:

**ב** יש לך משלי. כתב הטור משכון היה לי בידך ונפחת מדמיו וכו' ואפילו התובע מודה שנפחת רק שמחולקים בדמי הפחת אם רב או מעט אפ"ה דינא הכי דנזקקין לתובע תחלה סמ"ע:

**ג** יותר מל' יום דזמן ב"ד נותנין תמיד לנתבע אפילו לא זיילי נכסי אבל יותר מל' יום אין נותנים אם לא בזיילי נכסיה סמ"ע:

**ד** וצריך לשלם לו מיד. פי' אם יש לו מעות ואינו מבקש זמן אלא לברר תביעתו ולנכות זה בהלואתו בזה קאמר דצריך לשלם לו מיד מאחר דא"י להביא ראיותיו שחייב לו כנגדו תוך ל' יום ויותר מזה אין נותנין לו אם כן למה לנו להמתין לו על חנם ל' יום. ואם אין לו מעות אין נותנים לו יותר מל' יום להשתדלת מעות באיזה צד סמ"ע. ודוקא כשהתובע טוען זמן יותר מל' יום אבל אם אומר בסתם יש לי עדים דנותנין זמן ל' יום לבקש עדים ועברו ל' יום ואחר כך אין לו מעות נותנין לו עוד ל' יום כי בל' ימים הראשונים היה מבקש עדים. או"ת. ומ"מ יכול להשביע למלוה תיכף כשמשלם אף שטוען יש לי עדים ואין חוששין לחילול השם ש"ך דלא כסמ"ע:

**ה** שזיילי נכסי פי' אם אין לו מעות והקונים יודעים שצריך למכור נכסים לפרוע עי"כ דוחקים למכור בזול ואם אמת כדברי הנתבע שיש לו כנגדו ביד התובע אין צריך למכור כלל ולהוזיל נכסי וכגון דא נזקקין לנתבע תחלה ורש"י פי' בבבא קמא עוד פי' שהנתבע תבעו במשכון ואם יחזיר לו התובע יכול למוכרו ביוקר כי הזמן גורם אבל אם יחזירו לו לימים הרבה בין כך ילכו התגרים ולא יהיה יכול למוכרו בכך נזקקים לנתבע תחילה אולי יתחייב התובע להחזיר משכונו וימלט מהפסד. וה"ה דאם יצא קול שחייב אין נותנים לו אשה הגונה או אין נו"נ עמו באמונה הוא גם כן בכלל זיילי נכסי כה"ג. ונראה דה"ה דיש לחוש אולי בין כך יגבר יד זרוע רמה לילך בערכאות במקום שאין יד ישראל תקיפה גם כן בכלל זיילי נכסי וה"ז בכלל אשרו חמוץ. והא דנותנין זמן יותר מל' יום בזיילי נכסיה היינו שאנו יודעים שיש לו עדים בדבר הזה וכן בסי' ט"ז ס"א שכתב דנותנין

לו יותר מל' יום בעדים שהרחיקו נדוד מירי גם כן בזיילי נכסיה דהנתבע סמ"ע: והאו"ת תירץ דבסתם דאין העדים פה אבל לא ידעינן אם הרחיקו נדוד אין נותנין זמן מל' יום יותר אבל אם ידוע שהרחיקו נדוד וא"י לבוא תוך ל' יום נותנין זמן כפי הצורך:

**ו** רוצה שישמעו דבריו. ונ"מ שיכול למתק דבריו תחלה. ובמקום שזיילי נכסי כשהעולם ידעו שהוא נתבע שומעין לנתבע תחלה כדי שהעולם יסברו שהוא התובע. והש"ך כתב דנ"מ שאם הנתבע יטעון תחלה לענין מודה במקצת שכשיודה תחלה ויהיה ניכר לב"ד שאינו כמערים רק שאינו רוצה לישבע אפילו באמת יפטר ועל זה קאמר דנזקקין לתובע תחלה ושומעין לו תחלה וממילא יתחייב הנתבע שבועה. ובמקום דזיילי נכסיה פי' שמה שלא פרע לו עד עכשיו לא היה מחמת פשיעת הנתבע רק שלא היה יכול ליפרע מקודם מחמת שהיה זיילי נכסיה מקודם דהיינו שלא היה תגרין מצויין לקנות מטלטלין שלו שומעין לנתבע תחלה אף שעל ידי זה יפטר משבועה. ודבריו דחוקין מאוד. ואם התובע אומר שיקבלו עדים שלו בראשונה והנתבע אומר שלו אם שני כתות עדים שוים שאין חשש ביניהם שימותו או שילכו למד"ה בין כך. או להיפך שיש בשניהם חשש שימותו או שילכו למד"ה נזקקין לתובע ולא שייך כאן זיילי נכסיה. ואם באחד חשש ובשני אין חשש פשיטא דמהימן לגבות עדות במקום דאיכא חשש דיפסיד עדותו:

**ז** או שמבקש. כי שמא היום או מחר יברר בראיה או יודה ואפי' הראה כבר שטרותיו לב"ד. ואפילו קנו מידו ע"ז יכול לומר איני טוען עכשיו ומשמע שאם כבר טען א"י לחזור סמ"ע:

**ח** שישבע לו עכשיו. והא דכתב הש"ע לעיל סי' ק"ז דלאחר ל' יום נשבע בע"כ של תובע התם מיירי בזיילי נכסי ומ"מ ממתינים ל' יום ואם כן צ"ל דנקט כאן ועכשיו הוא לאו דוקא דל' יום נותנין לעולם אפילו בזיילי נכסי או באין טוען יש לי עדים אפילו ל' יום אין נותנין בזיילי נכסי סמ"ע:

**ט** וכל כיוצא. ה"ה שאם אמר הנתבע להביא ראיה שלו בתוך ל' יום פוסקין מיד ואם יביא ראיה סותר ואם לא יבוא מרוויח התובע שזמן ב"ד שנותנין אחר כך מתחיל מן הפס"ד שהיה תכף. וכן אם תבעו שחבל בו ושמעון טוען יש לי בידך כנגדו ואני אביא עדים אין נותנים לו זמן דאין נותנים זמן לחבלות. כתב הישו"ש ב"ק פרק הפרה דאם נשבע ונוטל והוא אומר לא אשבע ולא אטול אין הנתבע יכול להכריחו השבע וטול אבל אם הנתבע היפך עליו השבועה לישבע וליטול אף דת"י לחזור מ"מ יכול לו' או השבע לי בזמן ב"ד או אני חוזר בי ואשבע ואפטור כי ע"מ כן הפכתי ולא אהיה אגוד בך לעולם ע"ש:

י שיש לו הרבה. הקשה הסמ"ע דלקמן סי' פ"ז סכ"ד בהג"ה דפוסקים לתובע שיטעון הכל ביחד ואם אינו רוצה נשבע הנתבע שאינו חייב לו כלום ונפטר היינו מכל תביעות. ותי' דאיירי שטוען עליו עכשיו אין בו חיוב שבועה ואם כן לא שייך טענת הנתבע דיהיה מוכרח להיות נשבע פעמים הרבה דהא על טענה זו אין שבועה וכן אי שאר טענות שיש לו לטעון עוד אין בו חיוב שבועה אם כן אין להכריחו לטעון דכיון דלא שייך להצטרך לשבוע פעמים הרבה סמ"ע. וה"ה אם התובע מרוצה שישבע הנתבע בב"ד שאין חייב לו מכל הטענות כי רצונו מכל מקום לתבוע אחר כך בזמן הכושר כי חושב שיש לו ראיה גם כן אין לכוף אותו לתובעו בכל הטענות בפעם א' דהא אין הנתבע כשבע ב' פעמים דכבר נשבע דרך כלל ואם לא יברר התובע בראיה כבר נפטר הימנו. ש"ך ☜ וע"ב דיש עוד נ"מ בהא דנזקקין לתובע תחלה במקום שזה גובה וזה גובה כדלקמן סי' פ"ה דמגבין להתובע תחלה קודם) (וע"ע שם דבמלוה בשטר והלה טוען יש לי בידך כנגדו חפץ פ' אז אם רוצה לסלק למלוה בפרעון והמלוה כופר נשבע המלוה ש"ח. ואם אין הלוה רוצה לסלק בפרעון רק שתובע להמלוה להחזיר לו החפץ והמלוה כופר נשבע המלוה רק היסת:

יא שומעין לתובע. ואם ראובן תבע לשמעון ושמעון לא רצה להשיב והוא אלם וא"א לכופו אם אחר כך תובע שמעון לראובן בתביעות אחרות אין צריך ראובן להשיב ועד שישיב לו תחלה שמעון על תביעה ראשונה שתבעו סמ"ע:

## סימן כה

א כל דיין. דקדק לכתוב דיין היינו מי שמורשה לדון שהוא יחיד מומחה או אינו מומחה וקיבלו או ג' הדיוטות אפי' לא קיבלו. אבל חד הדיוט או שנים ולא קיבלו אין דינו דין אפילו לא טעו אפי' נטל רשות. ואם אי אפשר להחזיר שהלך למדינת הים חייב לשלם מביתו אפי' לא נו"ן והדין חוזר על הבע"ד. זה דעת הרי"ף. ולדעת בעל המאור פטור דהבעל דין פשע שלא היה לי להניחו לישא וליתן בשלו ואם נו"ן ביד ע"י כפי' לכ"ע הוי גזלן וחייב:

ב בדברי הפוסקים. ודבר דסליק בש"ס בתיקו דקי"ל הממע"ה וטעה ופסק להוציא מיד המוחזק הוי טועה בד"מ. ואם כבר התפיס לבע"ד תליא במחלוקת הפוסקים אי מהני תפיסה בתיקו עי' בכללי תפיסה) (וע"ב דהדיין פטור מלשלם לכ"ע:

ג חוזר הדין אפי' ג' מומחים סמוכים וקיבלו:

ד יכול לחלוק אפי' על הגאונים אם אינו מפורש בש"ס:

ה אין להקל היינו באו"ה ובממון הממע"ה סמ"ע:

ו לא נתכוין הזיק. אף דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי ואפי' בלא נתכוין מ"מ בדיין פטור דאל"כ לא ירצה שום אדם להיות דיין. ואם נו"נ ביד אפי' שלא ע"י כפיה חייב ש"ך:

ז ויש חולקין ואפי' מומחה וקיבלו דלענין טעה בדבר משנה אין חילוק בין מומחה וקיבלו לאינו מומחה סמ"ע. והש"ך חולק וס"ל דבמומחה וקיבלו פטור בכל ענין לכ"ע וע"ב סק"ג. וגם הכריע הש"ך כהמחבר. ואם בא ושאל לחכם אם יקח פירות או בשר זה אם הוא כשר ואמר שיקח שהוא כשר והן באמת טריפה אם טעה בד"מ המקח חוזר. ולענין אם משלם הדיין תליא במחלוקת המחבר והרמ"א כאן. ובמומחה וקיבלו תליא במחלוקת הסמ"ע והש"ך. ואם הטעות בשיקול הדעת) (ע"ב דלדעת הרב בהג"ה בי"ד סי' רמ"ב סעיף ל"א דאין אחר יכול לאוסרן המקח קיים והדיין משלם מביתו אי מודה שטעה והוא טריפה לדעת היש חולקין שהביא הרמ"א כאן. ולדעת המחבר פטור אם לא שנו"נ ביד אפי' בלא כפיה רק שנטל המעות בידו מהלוקח ונתן למוכר. ואם הוא מומחה וקיבלו פטור. ולדעת הפוסקים שהביא הש"ך בי"ד שם דהשני יכול לאוסרן המקח בטל וחוזר ואם א"א להחזיר דינו כמו בטעה בשיקול הדעת בדיני ממונות. ואם כבר לקח הפירות ובא לפני הדיין לדון לבטל המקח מחמת שהוא טריפה ואמר הדיין שהוא כשר והמקח קיים דינו כמו שאר טעה בדיני ממונות. ואם הורה על יין נסך שהוא כשר ועי"כ עירבן בעה"ב עם שלו ונאסר הכל דעת הש"ך להכריע דלא כהתוס' ופוטר הדיין דלא גרע ממנסך דהוי היזק שאינו ניכר) (אבל אם הורה על יין כשר בטעות שהוא נסך מודה הש"ך דחייב הדיין במקום שהוא חייב בטועה בד"מ) (וע"ב דלדעת הש"ך אם הורה על טריפה כשר ואמר לו בשעה שרצה לערבם עם דבר אחר תזי דעל פיך אני מערב אותה וציוה לו החכם דחייב לשלם כמו בנו"נ ביד:

ח אע"פ שאינו סמוך. הקשה הסמ"ע דלא היה לו לציין דין זה אטועה בד"מ דבטועה בד"מ אפי' מומחה וקיבלו חייב ולשיטתו דס"ל בטועה בד"מ אפי' מומחה וקיבלו חייב) (וע"ב סק"ה דאפי' לדעת הש"ך דס"ל דאפי' בטועה בד"מ מומחה פטור מ"מ לא שייך דין זה גבי טועה בד"מ דבדיני ממונות ודאי מומחה ולא קיבלו חייב לדעת היש חולקין ולא שייך דין זה רק בטועה בשיקול הדעת דאין חייב בדיני ממונות רק מטעם שהגיס דעתו לדון יחידי מש"ה באו"ה דמותר להורות יחידי פטור ואף בש"ה הרבה הש"ך להביא הפוסקי' החולקים על הנ"י וס"ל דאו"ה דמי לדיני ממונות דבעינן דוקא מומחה וקיבלו:

ט או אמוראים. ה"ה מחלוקת פוסקים בזמנינו ש"ך

י ולא ידע. אבל גוף המחלוקת ידע אמנם אם לא ידע מהמחלוקת כלל ופסק כפי אותו דיעה שידע ואחר כך נודע לו שיש מחלוקת אז אם סוגיא דעלמא הוא גם כן כהך דיעה שלא ידע ממנו הסכים הש"ך דהוי כטועה בש"ה אבל אי ליכא סוגיא דעלמא כלל עי' ביאורים דאם הפסק היה מחמת שלא ידע מדיעה המחלוקת ודאי דמה שעשה עשוי ופטור מלשלם אבל אם ידע מהדיעה החולקת דהדין ידוע בפלוגתא דרבוותא הממע"ה כשאינו בר הכי שיודע להכריע בשכלו ואם טעה בזה ופסק להוציא הוי כטועה בדבר משנה ומ"מ כיון שכבר הוציא יכול המוחזק לטעון קים לי וגם הדיין שהוציא בטעות פטור לשלם וע"ב: סק"ב:

יא בכל העולם. וה"ה באותו מדינה כמו בגליל ריינ"ש שתופסין לעיקר באכילת הכרס ברבינו יואל או במצרים שפוסקין הכל כמו הרמב"ם. ואם הוא דין שחידשנו מדעתנו אז אם הדיין שהורה בהיפך כששומע סברא זו מודה הוי כטעות בדבר משנה אף שלא נזכר בפוסקים ואם אינו מודה וחולק כששומע הסברא ולרוב הדיינים נראין דברי השני הוי כטועה בש"ה. הרא"ש והתומים סקט"ו:

יב קיבלו אותו. אפילו לא קיבלו בפי' רק שבאו מעצמן לדון לפניו מיקרי קבלה ש"ך:

יג והוא מומחה. אף בזמן הזה שייך מומחה אם הוא רב גוברי' בש"ס ופוסקים וסברתו ישרה ומנוסה בדינים ולא נמצא בו טעות וצריך שיהיה ידוע ומפורסם למומחה ש"ך. אבל נטילת רשות לא שייך בזמן הזה וע"ל סי'. אי מהני נט"ר מן המלך:

יד חוזר הדין. ואפי' נו"נ ביד ולהיש חולקין שהביא הרב בסעיף ג' גם כן הדין קיים סמ"ע וש"ך. אמנם הכריע הש"ך בשיש גדול ממנו מחזיר הדין כיון שהוא מומחה וקיבלו ומשיג דברי הגדול ממנו ומשיג שטעה וכן באו"ה שהורה בכשירה שהיא טריפה וטעה בש"ה כשיש גדול ממנו מחזיר הדין כיון שהוא מומחה וקיבלו ש"ך:

טו וג' הדיוטות ומהני בהו הקבלה למיפטרינהו וכן עיקר וע' ביאורים סק"ט (ואע"ג דבג' הדיוטות בעינן קבלה בפי' דהיינו שיאמרו הרי אתם מקובלים עלינו לדין אבל כשבאו בעצמן לדון לפניהם לא הוי קבלה. מה שאין כן במומחה הוי קבלה מיד שבאו מעצמן לפניו לדין ואין גדול מהן מחזיר הדין לדעת היש חולקין שהביא הרב בסעיף ג'. אמנם דעת הש"ך כשהיה ביניהם מומחה אחר דגמיר וסביר ולא קיבלו אותן בעל דין הגדול יכול להחזיר הדין ואם אי אפשר להחזיר הדין והדיינים לא נו"נ ביד פטורין מלשלם שהבע"ד הפסיד בעצמו כיון שהגדול היה יכול להחזיר אבל אם נו"נ ביד קודם שהחזיר הגדול חייבין לשלם כשא"א להחזיר כשלא קיבלו אותן דהיינו שדנין ע"י כפייה אבל אם באו מעצמן לדון לפניהם ויש בהן מומחה פטור דבמומחה מיקרי קבלה כשבאין

מעצמן לפניו לענין פטור תשלומין והא דמהני קבלה בג' הדיוטות למיפטרינהו דוקא כשיש בינייהו חד דגמיר דיכולין לדון מעצמן אפי' בלא קבלה הקבלה מילתא יתירא הוא למיפטרינהו אבל אי ליכא בינייהו אפי' חד דגמיר שאינן יכולין לדון בלא קבלה לא מהני הקבלה למפטרינהו ש"ך. ושלשה דייני' דאית בינייהו חד מומחה ולא קיבלו אפילו הכי חייבין לשלם כשטעו דלא כהרז"ה:

**טז** אפסוק כמי שארצה. כשאין סוגיא דעלמא כחד אבל סוגיא דעלמא כחד הוי טעות בש"ה ש"ך:

**יז** אחר רבים היינו באיסור והיתר אבל בממון עי' בכללי תפיסה סי' זה:

**יח** מסכימים מטעם אחד. והש"ך פסק דבאיסור דאורייתא לא אזלינן להקל כשמסכימים משני טעמים ודוקא כשבאנו לפסוק כן מתוך חיבורים אבל כשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו שהרי הסנהדרין והדיינין אין צריך לומר כל אחד טעם מיוחד ושנים שאומרים טעם אחד משני מקראות אין מונין להן אלא אחד דודאי חד מהני קראי לאו להכי אתי שלא נכתבו שני מקראות לדבר אחד אבל במשנה וש"ס ופוסקים אפי' מסכימים וכל אחד אומר טעם אחד ממשנה או מש"ס אחר מונין שני' ובדיני ממונות כשמסכימים משני טעמים יכול המוחזק לומר קים לי כהפוסק בהא ולא קים לי כוותי' בהא רק כאידך דפליג עלי' ש"ך:

**יט** נהוג בו איסור ה"ה להיפך אם נהגו איסור ע"פ חכם ובא חכם אחר והתיר יכולין לסמוך עליו להתיר ש"ך:

**כ** אחר האחרונים. ודוקא כשהוא מובהק בחכמה ועמ"ש בתשובות האלשיך דאין הרב מהרי"ק בגדר לומר כשהוא חולק על התוס' דהלכה כבתראי כי אין ערכם שוה וממנו תקיש לדורות שלנו. וכתב הסמ"ע דהלכה כרי"ף במקום שאין התוס' חולקים עליו. ואין למידן מכלל זה ואין לדיין רק כפי שיקול דעתו בנדון. ובמקום שסתם הב"י והרמ"א לא הגיה עליו וגם הסמ"ע והש"ך לא חלקו עליו א"י לומר קים לי כנגדו. ואם כתב הרמ"א וי"א יכול לטעון קים לי ואם פסק להוציא ממון הוי כטועה בד"מ ובמקום דהכריע הרמ"א המורה למולו הוי טועה בד"מ וכן במקום שהסמ"ע והש"ך שוין המורה למולם הוי טועה בד"מ. ובמקום שהסמ"ע והש"ך מחולקים הלכה כהש"ך אם לא שהדיין רואה בשכלו שדברי הסמ"ע נכונים. כל הנ"ל הוא מדברי התומים:

**כא** מומחה בית דין. היינו גמיר וסביר וכן מומחה דסעיף ב' הוא דוקא דגמיר וסביר אבל לא גמיר ולא סביר לא מהני נט"ר ש"ך דלא כסמ"ע:

כב אבל קיבלו. ואם קיבלו אפי' למאן דלא גמיר כלל דינו דין אם לא טעה. ואם טעה בש"ה ☜ אז בדיינים דלא גמירי בטל הדין אבל כשהיה בקנין הדין קיים. אבל בקיבל קא"פ הדין קיים אחר גמר דין אפי' טעו בש"ה וע"ב:

כג ואם לא נו"נ ביד. אבל אם שליח בית דין נו"נ ביד בציווי הב"ד הוי כנו"נ ביד. תומים ופשוט:

כד ישלם מביתו. זהו דעת הרמב"ם דחולק על הרי"ף דסבירא ליה דהואיל והדר דינא אינו משלם:

כה וי"א דאפי' לא נו"נ ביד. ואפי' יש גדול הימנו אינו מחזיר במומחה לא קיבלו או באינו מומחה וקיבלו:

כו וישלם מביתו. אפי' הבע"ד פה ויש לו לשלם פטור הב"ד דקם דינא והדיין משלם מביתו:

כז ואין הדין חוזר. ואם חייב הזכאי ועדיין לא פרע חוזר הדין כיון שלא עשה מעשה ש"ך דלא כסמ"ע. ומסתברא דדוקא כשעשה מעשה בכל הממון אבל במקצת הממון לא מהני רק נגד המקצת שעשה מעשה. וכן הדין לעיל גבי נו"נ ביד בעינן שיעשה מעשה בכולו דלא כקצה"ח:

כח אבל אם קבלוהו במומחה שקיבלו אפי' אם אמרו בפירוש דון לנו דין תורה הוי וקבלה ופטור מלשלם ש"ך:

כט בין לדין בין לטעות) (ואפי' בלא קנין. אבל אם קבלו אנשים דלא גמירי כלל בעי קנין דהוי כפשרה וע"ב:

ל ע"פ החרם. וה"ה על פי קנס תומים דלא כש"ך:

לא יש להם לחזור פירש הש"ך דקודם שעשו מעשה יש להם לחזור כמו כל טועה בש"ה דהדין חוזר קודם שעשו מעשה. ואם אין רוצין לחזור והוציאו ממון אחר שנודע להם טעותן חייבין לשלם. אבל אם נודע הטעות אחר שעשו מעשה הדין קיים אפי' בדיינים שנתמנו ע"פ חרם דלא כסמ"ע וקיבלו בין לדין בין לטעות ודאי דאין הדין חוזר אחר שנעשה מעשה סמ"ע וש"ך:

לב וחלק הג' מפסיד. כ' הש"ך בשם הכ"מ דהדין חוזר נגד חלק הג' משום פסידא דבע"ד. וכתב הסמ"ע הא דמשמע דאם באותן שנים יש מומחה דחייבין השנים לשלם הכל דהא א"צ להשלישי מטעם כיון דלכתחלה אין לדון ביחידי בזמן הזה צריכין השלישי מש"ה פטורין והע"ש חולק כיון דבדיעבד דינו דין חייב לשלם:

לג בפני ב"ד ואפי' לא טעו נ"מ לענין זמן ב"ד וגם אין ההודאה בפניהם נחשב הודאה:

לד ואם אין לו להחזיר. היא ט"ס וכצ"ל דאם לא נו"נ ביד חוזר הדין ואם אין לו להחזיר וכו' ש"ך:

לה ישלם כדין מזיק. הש"ך מסיק דוקא אם כפוהו לשלם אבל בלא כפיה פטור כי מה קעביד:

לו אינה כלום. ודוקא שאפשר לברר הטעות שהוא בדבר משנה אבל בשיקול הדעת וכבר גבה אזי לדעת הרא"ש כיון שכבר הוציא מה שעשה עשוי ומחוייב שבועה וממילא הפשרה קיים דלהרמב"ם דהדין חוזר כשלא נו"נ ביד הפשרה בטילה ש"ך. והדיין וודאי פטור מלשלם דיכול לומר היה לך לישבע ולא לפשר את עצמך:

לז דקנין בטעות וכן אם נתפשרו בירושתו בדבר מועט באמרו לו שהנכסים מועטים ואח"כ נתוודע שהנכסים מרובים הוי קנין בטעות סמ"ע) (מי שתבע קרוביו ממון בבית אביו ולא מצא אותן ופסקו עליהם שבועה ועשו ביניהם פשרה בדבר מועט ואח"כ נמצא מקצת מעות אביו שלא ידעו הם ג"כ בשעת פשרה אם קנו מידו שנוטל כך וכך ומוחל כל מה שיש לו אצלם מנכסי אביו הפשרה קיימת. אבל אם לא אמר בשעת פשר רק שמוחל השבועה בטל הפשר ומחזיר הממון והן מחזירין ממון הנמצא וחייבין בשבועה כמקודם עד שיחזרו ויעשו פשרה אבל אם נתוודע שהיה להם ממון שידעו בשעת פשרה הוי פשר בטעות אפי' אם פירש בשעת הפשר שמוחל הטעות:

## סימן כו

א אסור לדון. ואפי' במקום דעביד אינש דינא לנפשיה מ"מ אסור לעשותו ע"י עכו"ם סמ"ע:

ב ובערכאות. ונהגו לכוף בדיני מסים וארנוניות ע"י גוים מהרי"ק שורש וא"ו:

ג אפי' בדין שדנים כדיני ישראל. דכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולא לפני עכו"ם משמע אפי' אלה משפטים שהוא דין ישראל:

ד והרים יד בתורת משה. משום דמראה באלו תורת משה אינו אמת ח"ו ואין בידו להוציא הדין לאור השמש ולכך הולך לפני עכו"ם שבקיאים בטוב דתו המלכות המוטבע עפ"י שכל אנושי:

ה רק שכפוהו ע"י עכו"ם. היינו בלי רשות ב"ד. אבל אם הלך לב"ד וטען שהוא אלם מבואר לקמן שב"ד נותנין לו רשות ופשוט סמ"ע:

ו וסברא ראשונה נ"ל עיקרים וע"ב ס"ק ב' דאפילו נתחייב מחמת ששכנגדו נתן שוחד לעוות המשפט אפ"ה אין נזקקין. אמנם אם הבע"ד יודע בעצמו שחייב לו צריך להחזיר לו:

ז אם לא רצה לבוא. היינו שמבורר לנו ע"י ש"ע דבהוצאת ממון בעינן ש"ע או"ת:

ח נוטל רשות מב"ד ומציל. וע"ב ס"ק ג' דדוקא שהב"ד יודעים שחייב ע"פ דין כגון שיש לו שטר וכיוצא בו אבל אם אין הב"ד יודעים שחייב לו כגון במלוה ע"פ אין הב"ד נותנים לו רשות רק לכפותו ע"י עכו"ם לדון לפני ישראל:

ט ולהעיד שזה חייב. כ' ר"ש אפי' נגזל גוי והגזלן ישראל מותרים להעיד הואיל והם שנים והדין דין אמת סמ"ע. אם לא שידוע שמקבלים שוחד דאז יש לחוש שיפרזו על המדה לקונסו בהוצאות כי שוחד יעור ואסור להעיד או"ת:

י אינו כלום ואסור. ודוקא אם אין להמלוה זכות בזה לא חל ע"ז הקנין דהוי"ל קנין דברים אבל אם יש למלוה זכות אין בידו כח לחזור בו דהקנין חל על נכסיו שנשתעבדו לא על אותו זכות שקיבל עליו לדון לפני דייני עכו"ם ודייני ישראל ידונו זכות בזה סמ"ע. וע"ל סי' ס"א:

יא וחייב ליתן. ואף שהי' לעבור על התורה מ"מ הנדרים חלים באופן הזה סמ"ע:

יב שאין ב"ד מוציאין והטעם דהוי כאסמכתא או"ת:

יג אבל אם הוא אלם. ואם רוצה לציית דין רק לפני ב"ד אחר אפי' דזוטר מיניה. או לפני ב"ד בעיר אחרת ציית דינא מיקרו ולא דיינין ליה בדין אלם:

## סימן כז

א אחד מישראל. דילפינן מחרש שאינו שומע ואינו מצער מכ"ש שאר ישראל:

ב או באחד מהשמות שקורין עכו"ם משמע דהוי כינוי סמ"ע ובעו"ה רוב המון עם אינם נזהרים ואומרים בלשון אשכנז (נאט זאל איהם שטראפין נאט זאל איהם שלאגען) ועוברין על לאו של תורה. ובלא"ה בעוה"ר אינם נזהרין בכינוי וחושבים מה שכתוב או מדובר בלשון עכו"ם אינו אלא תואר השם וטועים הם וכותבים בכל הש"ח אדי"ע והוא לשון צרפת כינוי ופי' עם ד' והוא מוטל באשפה וכבר קבעו חז"ל יו"ט שלא היה נזכר ש"ש בשטרות כי למחר פורע זה חובו והשם מוטל באשפה. וכעת בעו"ה למדו ממעשה עכו"ם וחזר הדבר לקלקולו ביותר וזהו המרי הגורם אשר בעו"ה וידל ישראל מאוד במקום שש"ש מצוי ובפרט בבזיון ועל חנם. וצריך התחכמות ושקידות תוכחת

חכמי הדור לבטל זה מהמון עם. וכן אין לכתוב באגרת שלום תיבת גא"ט שהוא כינוי לשם ב"ה:

ג אם היה בעדים. הא דנקט מלקות ומקלל דיין שתים אף דבעו"ה בטלו סמוכין ואין לנו מי שילקה מ"מ נ"מ לענין פסול עדות דקיי"ל לקמן בסי' ל"ד דכל העובר עבירה שאין בו מלקות אינו נפסל ד"ת ע"ש. ולכך כתב ג"כ דחייב ב' אף דל"ל בעו"ה מלקות דיש ג"כ נ"מ דאם לא ידע דאסור לקלל חבירו דאינו נפסל לעדות כמבואר לקמן סי' ל"ד בעבירות שהוא להמון עם כהיתר דאינו נפסל בו ואף זו בעו"ה דשו בו רבים כמ"ש ס"ק הקודם. ומ"מ ידע דאסור לקלל דיין וא"כ הרי זה פסול מחמת לאו דאלקים לא תקלל:

ד אפי' מחל המתחרף. ע' סמ"ע ואפי' לשון מתחרף דנקט הרמ"א לאו דוקא רק קאי על המקלל לחכם או לחבירו הן קללה שיש בו מלקות של תורה והן אין בו מלקות אבל מ"מ איסורא איכא כמו אל יכך ולכך לא מועיל מחילה דאיסור מי ימחול. אבל בזהו וחרפו בדבריו שיש לייסר אותו ולכבודו ודאי דמצי למחול כמ"ש מחבר בב"ד שיכולים למחול על כבודם ונכון:

## סימן כח

א וראוי להעידו. לאפוקי קרוב או פסול) (ואם הכשירו קא"פ שיעיד אפ"ה אין עובר באם לא יגידו מ"מ חייב להעיד משום השבת אבידה לבעליו וע' ביאורים סק"א. כ' הסמ"ע דאם אומר העד שקיבל עליו בסוד שלא לגלות הדבר אותו בע"ד יתיר לו ואם נשבע שלא להעיד אם הוא ע"א שאינו חייב מדאורייתא רק מדרבנן חל השבועה וצריך חרטה והתרה אבל בב' עדים דמחוייבים מדאורייי' א"צ התרה דהוי כנשבע לבטל המצוה ואם נשבע שלא לגלות לשום אדם הרי העדות בב"ד נאסר עליו באיסור כולל. ותליא בפלוגתא אי חל בכולל בנשבע לבטל המצוה בשוא"ת וע"ל סי' ע"ג:

ב תועלת בעדותו לאפוקי אם רק הודה לפניהם שלא ע"י תביעה שיכול לומר שלא להשביע וכן אפי' ע"י תביעה יכול לומר להשטות ואין תועלת בעדותו ואם אין יודע מההודאה רק עפ"י העדים חייב להעיד שזוקקין הנתבע לשבועה. ואם העד יודע בעצמו שהוא רשע ופסול לעדות מ"מ כיון שאין פסולו ידוע בב"ד ועדותו נתקבל בב"ד חייב להעיד אבל אם יודע בעצמו שהוא קרוב פטור מלעיד או"ת) (אבל אם יודע בעצמו שהוא נוגע לא יעיד דדמי לר"פ שבועות הדיינין הביאו הש"ך בסי' ע"ה:

ג עמו אפי' אינו בכאן ורוצה להמתין עד שיבוא ויעידו יחד קמ"ל דלא אלא חייב להעיד מיד:

ד לבדו) (ואינו עובר באם לא יגיד רק מדרבנן חייב וכן בעדות מיוחדת אין הראשון חייב מדאורייתא כיון שא"י אם יש שם ב' עדים אבל אחר שהעיד ע"א והשני יודע להעיד חייב מדאורייתא וע"ב סק"א:

ה מדיני אדם. אף שגרמו היזק כגון שידעו שהשטר פרוע ולא העידו והוצרך לשלם והודו אח"כ. אפי' בדברים בלא כפיה אין לדחוק העדים לשלם ש"ך:

ו בדיני שמים. ואם תפס מוציאין מידו ש"ך ובקים ליה בדרבה מיניה מהני תפיסה ואפשר שלכתחלה אסור לו לתפוס וע"ב סק"ב:

ז שיפחד. דשמא מחמת פחד יתפשר עמו שלא כדין:

ח להחרים. ואם החרים על הכלל א"י להחרים פעם אחרת על הפרט ודוקא בעצמו יכול להחרים אבל הב"ד אין נותנין חרם רק בשביל יתומים או"ת:

ט להשביען לא מבעיא שא"י להזקיקן שיקבלו עליהם בפה בחרם ובשבועה אלא אפי' העדים יכולין לומר בפי' אין אנו מקבלין על עצמינו השבועה אבל החרם שמטילין הב"ד אפי' אמרו אין אנו מקבלין על עצמינו מ"מ החרם חל וע"ב סק"ג דוקא על הכלל יכולין להחרים ולא על יחידים בפרט. אבל להעיד על אחד שנחשד על עבירה יש לחוש שמי שראה לא יגיד יכול להשביען:

י ויש חולקין. כ' הסמ"ע צ"ע דבד"מ כ' דיעה קמייתא באחרונה וכאן כ' שדעת חולקין עיקר:

יא וכן עיקר. בסי' י"ז סתם דאפי' שכנגדו חייב להעיד שם מיירי דכשנגדו יודע מי הן עדיו או אצל מי ימצא ראיותיו:

יב משמתין ואם רוצה לשלם אין משמתין אותו ואם כבר שמתוהו מתירין לו:

יג אינו חייב לשלם. ובי"ד סי' של"ד כ' דמנדין אותו עד שישלם. כ' הסמ"ע דשם מיירי כשיכולין לברר ששקר העיד. והש"ך כ' דאין מנדין אותו רק ל' יום וע"ב שזה דוחק. והעיקר כהתומים דשם מיירי במקום דאם אפי' אמת העיד שלוה מ"מ אפשר שפטור כגון שהיה נאמן בד"י לטעון פרעתי ובדא"ה אינו נאמן לכן משמתין אותו עד דמסלק היזיקא משא"כ הכא מיירי במקום שאם העיד האמת לא הזיקו כלל וע"ב סק"ד דא"י להשביע העד ואם תפס מהעד ויש לו מגו אז אם העיד בד"י ונתחייב לשלם ע"פ כגון בנסכא דר"א לא מהני תפיסה ואם נתחייב ע"פ בדא"ה מהני תפיסה. וקא"פ שהעיד יכול להשביע ואפשר דחייב לשלם וע"ב:

יד אין משמתין. ובהלוא' שאין העכו"ם יודע כיון דליכא חילול השם דהפקעת הלואה בכה"ג מותר אפי' העיד אמת משמתין אותו ש"ך:

טו יחדו. וה"ה במקום שיש לחוש לביטול קיומים של היהודים מעיד לכתחלה:

טז מותר דהרי גם בד"י עד אחד המסייע פוטר משבועת היסת אבל אם הוא מודה במקצת תליא בפלוגתא אי עד המסייע פוטר בשבועה דאורייתא בחשוד דהא הנכרי הוא חשוד ויתבאר זה בסי' פ"ה וסי' פ"ז:

יז יכולים להעיד. ואדם חשוב מותר להעיד אף במקום שמשלם על פיו. והש"ך חולק וסובר דאסור להעיד לכתחילה רק שאם העיד אין משמתין אותו) (ובמקום שאפי' אם האמת כדברי העד פטור בד"י כגון בשומר שאין דין שומרים לגוי בד"י חייב לשלם כשהעיד וע"ב סק"ה:

יח שולחין אליו שלשה אנשים דהוי ב"ד וב"ד מוסר לב"ד וע' ססי' כ"ג:

יט צד אפרושי מאיסורא לא מיבעיא אם הב"ד רוצין להתיר אשה והוא יודע שאסורה אלא אפי' להיפך שהיא יודע שמותרת חייב להעיד וחומרא דאתי לידי קולא הוא לענין אם יקדשנה אחר:

כ לכתחלה. ובדיעבד כשר אפי' קבלו בעמידה שלא במקום ישיבת הדיינין ש"ך:

כא לא אמר כלום. וטענינן ליה דלא להשביע אמר כן. סמ"ע:

כב בפני הודה. המחבר אזיל לשיטתו שפוסק דהודאה גמורה מהני ולדעת הטור צריך שיאמר אתם עדי:

כג לא מהני ושטר מעשה ב"ד שבא לפנינו וכתוב בו שהשני אמר אף אני כמוהו כשר ט"ז:

כד ודלא כיש מכשירין. ובת"ח נוהגין ששולח כתבו לב"ד ומעיד כדעת היש מכשירין סמ"ע) (ואפי' במקום שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד וכול לשלוח הכתב לב"ד והב"ד יקראו עדותן שבכתב לפני הבע"ד וקודם שבא הכתב לב"ד יכולין העדים לחזור בהן וע"ב סק"ו:

כה בעדות שבשטר. אבל כתבו בפנקסיהן לכ"ע לא מהני אפי' לר"ת. ובש"ך הוכיח דהוא דאורייתא דלא כרמב"ם. וע' ביאורים סקי"ז באורך מ"ש לישב דעת הרמב"ם:

כו כ"ז שזוכר אפי' לא נעשה מתחלה עד לכך:

כז העד ת"ח וה"ה אם הבע"ד ת"ח. וכ' הרמ"א בתשו' סי' מ"ד דאין דין ת"ח בזמן הזה לענין הזה ואם הבע"ד שם דברים בפי הב"ד או שליח ב"ד להזכיר להעד מותר דזה הוי כמזכירו אחר או"ת:

כח שלא בפני בע"ד. ע"ל סי' ק"י ס"ט בהג"ה ובסי' ק"מ סעיף ו':

כט על פי החרם. וה"ה ע"פ השבועה) (ודוקא בחרם ובשבועה שיעיד וכיון דלא בפני בע"ד אין זה בגדר עדות לא עבר על השבועה והחרם אבל אם נשבע בסתם שא"י אם פלוני לוה מפלוני נפסל להעיד שוב לעדות זה וע"ב סק"ח:

ל כשר בדיעבד ומהרש"ל פסק אפי' בדיעבד פסול ש"ך) (ואם הבע"ד מתרה אל תקבלו שלא בפני לכ"ע לא מהני כה"ג ולהעיד על אשה שזינתה הואיל דלא מהני לאיסורא שלא בפניו אף להפסיד כתובתה לא מהני רמ"א בתשו':

לא חולה. בחולה א"צ לשלוח אחריו דהדבר נחוץ דאין אדם שליט ברוח מה שאין כן כשרוצין לילך למדינת הים שאין הדבר נחוץ כ"כ:

לב לדון לפני אותן. מ"ש הרמ"א דפתחו ליה פי' שהתחילו לטעון דתו לא מצי למימר לא אדון לפניכם רק לפני בית דין אחר שבעיר הזאת והרמ"א לשיטתו דס"ל לעיל סימן י"ד סעיף א' דבזה"ז אין יכול לומר לבית דין הגדול ניזיל. ומ"ש שצריך לדון לפני אותן דיינים כגון בדיינים קבועים בעיר כמבואר בסי' ג' ס"א:

לג לפטור. והא דלקמן בסי' ק"ח ביורש קטן שהיה שט"ח לאביו ויצא שובר אחר מיתת אביו דאין קורעין השטר ואפילו יש עדים לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד תי' הש"ך דש"ה דביקש להוציא השטר מיד היורש והוי הוא התובע. ומהרי"ט תירץ דדוקא כשהמלוה כבר תבעו מקבלין עדות הנתבע שלא בפניו אבל כשלא תבעו אין מקבלין שלא בפניו. וביתומים קטנים אף שתבעו הב"ד או האפוטרופוס הוי כלא תבעו ואין מקבלין עדות של הנתבע שלא בפניהם:

לד על קטן. עי' פרטי דין זה בסי' ק"י:

לה אין שנים ראויין. דהוי עד מפי עד סמ"ע:

לו לפרסם פי' כשאין דנין הן עצמן רק שולחין לב"ד אחר הגביית עדות:

לז הסופר. והסופר כותב שהי' במעמד הקבלה ב' עדים רק שאחד נפטר והלך לו סמ"ע:

לח אין דנין על פי אותו קבלה. ויכולין העדים לחזור בהן ואם כבר דנו עמש"ל סי' ה':

לט ואם היו נסמכים ואם בע"ד והעדים והדיינים נסמכים בפעם אחת אסור לכתחילה מכח ממ"נ סמ"ע והב"ח חולק ש"ך:

## סימן כט

א לאחר כדי דיבור. ודוקא בממון דלא בעי דרישה וחקירה א"י לחזור אחר כ"ד מהעדות) (אבל בדבר דבעי דו"ח יכול לחזור בו תכ"ד של החקירות, אבל להיפוך כשנתבטל עדותו בהכחשת חקירה ראשונה ושהה כדי דבור שוב א"י לחזור ולקיים העדות אף שלא נגמרו כל החקירות, כ' הסמ"ע דעד הראשון יכול לחזור תכ"ד של אחר עדות השני) (ואם שהה עד השני יותר מכדי דבור אחר עדותו של ראשון שוב אין זמן לראשון לחזור אפי' לא גמר העד השני עדותו ואפי' כפרו ואמרו אין אנו יודעי' יכול העד הא' לחזו' תכ"ד של

כפירת הב'. ואם הפסיקו הבע"ד בדבריו) (אז אם כבר השלים העד הב' עדותו קודם שהפסיקו בדברי' יכול להוסיף בעדותו תנאי אבל לא לסתור לגמרי אבל אם קודם גמר עדותו הפסיקו בדברי' אפי' לדבר הסותר עדותו' יכול לחזו' בו או"ת:

ב אין שומעין. ואם העידו בחילוף מה שהגידו בראשונה מלקין אותו ועדות הראשון קיימת:

ג להוסיף. בסי' מ"ו יתבאר זה:

ד וי"א. כ' הש"ך דהעיקר כדעת המחבר. וכ' הריב"ש דאם עד אחד מעיד שהיה תנאי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל התנאים נכתבו בשטר ואמת שכל מה שנדבר בע"פ לא נכתב בשטר לא מיקרי הכחשה די"ל שחשבו שהדברים שבע"פ אין חשובין תנאי:

ה מכחישין כגון שאחד אומר בב' בחודש ואחד אומר בג' כמו שכ' בסי' שאח"ז סמ"ע:

ו אמתלא ודוקא כשאומרים סתם איני יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני זוכר עתה א"צ אמתלא ויכול להעיד אח"כ סתם) (ואפי' הגידו בראשונה שאין יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

## סימן ל

א דרישה וחקירה. ואין הדיין רשאי להחמיר ולדרוש ולחקור לכתחלה. ובדיעבד אם חקרו אותן ואמר א' איני יודע בחקירות מבואר בסי' ל"ג. ועידי חבלות) (וה"ה כל מידי דלא שכיח המבואר בסי' א' דלא עבדינן שליחותייהו בעי דו"ח:

ב כיווני החודש. פי' בין אם אחד או' בניסן והשני באייר והתובע תובע ב' מנין בין אם אין תובע רק א' ועד אחר אומר איני יודע כשר להמחבר. ובדין מרומה דעת הש"ך דאפי' אמר אחד א"י עדותן בטילה שלא כדעת הר"ב בסי' ט"ו וסיים בצ"ע. עוד כ' הש"ך דשתי כתי עדים המכחישין זא"ז אע"פ שכת אחד הוזמנו לקנין וכת אחד היה אצל הקנין אין אלו נאמנין יותר מאלו:

ג כיצד החקירות הן ז' באיזה שמיטה באיזה חודש בכמה בחדש. בכמה בשבוע באיזה שעה. באיזה מקום. ושאר שאלות בדיקות מיקרי והרמב"ם כתב שהדבר שגוף הענין והעדות תלוי בו כגון אם חבית יין או חבית שמן בכלל דרישות הוא וע' ביאורים סק"א) (דאפי' העידו בניסן וחקרו אותן בתשרי ואמרו שהיה בשבט והוזמו נפסלין מניסן ואם מסופקין ביום שהעידו עדותן כגון שמסופקין אם העידו בניסן או באייר נפסלין מאייר וכן בשטר שלא כתוב בו זמן וחקרו אותן אימת הי' ואמרו בניסן משעה שיודעין שחתמו בהשטר וכן הדין אם הכחישו זא"ז בחקירות נפסלין משעת הגדת העדות

להצטרף לעדות אחרת) (וע"ב סק"ב דלא נתבטל העדות כשהכחישו עצמן בחקירות רק כשנצטרפו יחד להעיד שפ' חייב לפלוני מנה בראיה והגדה כגון שראו כאחד וגם הגידו בתכ"ד ואז בין אם מכחישין עצמן בסתם שהאחד אמר שראו ביחד בניסן והשני אומר לא כי רק שאותה הלואה שראו ביחד ונצטרפו להעיד עליה היה באייר ובין אם הכחיש א' או שנים הזמן שאו' חבירו ואפי' בהרבה עדים כגון שאו' בניסן עמנו הייתם במקום אחר רק ההלואה שראינו ביחד ונצטרפנו להעיד עליה היה באייר כל העדות בטל וגם ההזמה בטל והוא והן פטורין ואפי' שבועה נגד העד אינו צריך אפי' תובעו שניהן אבל אם לא נצטרפו יחד רק שבאו ב' קודם ואמרו בניסן ובאו אחרים ואמרו בניסן עמנו הייתם רק באייר ראינו שלוה ביחד או שהעידו בתכ"ד רק שהוזמו הראשוני' על ניסן ועל אייר אמרו שראו בעצמם ההלואה השנית שתובע התובע הראשונים נידון כדין זוממין ועדות השני קיים. ואם אמרו המלוה הי' עמנו נידונין כב' כיתי עדים המכחישין זא"ז וחייב לשלם לו מנה אחת ממ"נ וכן בע"א נגד ע"א חייב שבועה: ודעת הראב"ד שהביא הש"ך דעדות המכחישין עצמן בחקירות כשר בד"מ וע"ב סעיף קטן ב') (דהיינו דוקא כשמסייעין עצמן בגוף ההלואה ומודים שראו ביחד ההלואה רק שמכחישין עצמן בזמן. אמנם הש"ך מסיק להלכה דהכחשת חקירות פסול בד"מ) (ואם א' אומר בב' בחודש ובו ביום היה יום השוק או שאר דבר מפורסם לרבים וידוע באותו יום השוק לא היה באותו יום לא הוי כחקירות לבטל העדות:

**ד** שמן היתה. לשון היתה מורה כאלו אומר ל"כ דמה שאתה חומר של יין אני אומר של שמן היתה ט"ז. ואם א' העיד על חבית יין בניסן והב' על שמן באייר והוא תובע שניהן חייב ליתן לו הכחות כשלא אומר ל"כ והוא תובע שניהן ובאומר ל"כ פשיטת דעדותן בטילה:

**ה** בטילה. ואפי' שבועה נגד העד א"צ:

**ו** תובעו שניהם. דאלו לא תבעו שניהם אז העד מוכחש מפיו) (וה"ה במנה ומאתים צריך לתבוע ר' וביין שמן צריך לתבוע יין ושמן) (וכן הדין בשנים אומרים ר' והוא תבע רק מנה והנוה מכחיש הכל שצריך לישבע שבועה דאורייתא כעין העדאת עדים דרב חייא דהלואה ודאי היה רק שא"י כמה) (ודוקא הכחשה בבדיקות שתלויין בסך המעות כגון יין ושמן שהשמן יקר מהיין או מנה שחור ולבן דמידי דקפדי ביה אינשי הוא דעל המטבע קפדי אינשי אם נתחייב לו מטבע ישן או חדש והמטבע ישנה חריפה או שוה יותר והוי כהכחשה בסך המעות אבל בבדיקות שאין בו שייכות להבע"ד כלל כגון מארנקי שחורה

וארנקי לבנה או כעין הך דסימן קמ"א בא' אומר אכלה חטין וא' אומר אכלה שעורין דאין בו שום נ"מ לבע"ד דחזקה הוי כ"ז שאוכל א"צ לטעון שניהם וע"ב ס"ק ג':

ז וישבע דעד הת' מצטרף עם עד הת"ק ומחוייב ת'. וכן עד הר' עם עד הש' ומחוייב ר'. ומנה הנשאר מעד הש' עם מנה הנשאר מעד הת"ק ומחוייב ק' הרי ת"ש. והעד המעיד על ק' אין לו צירוף ומחויב ש"ד. אבל אם לא היה רק עד על ק' ועד על ר' דאז היה מחוייב לשלם ק' מחמת צירוף לא היה חייב לישבע ש"ד נגד העד דעד שנצטרף לממון אינו מביא לידי ש"ד סמ"ע וגם מכח העדאת עדים אינו חייב לישבע כיון שאינן עדים רק ע"י צירוף אין מביאין לשבועה) (ודוקא עדות מיוחדת שכל א' ראה מעשה אחרת אין מביא לידי שבועה אבל עדות מיוחדת שמעידין על מעשה א' כגון א' ראה מחלון זה ואחד ראה מחלון אחר או בהודאה אחר הודאה שעל מעשה א' הן מעידין מביאין לשבועה בהעדאת עדים:

ח בהכחשה. דהיינו שמעידין על זמן א' וזה אומר סך מיעוט וזה אומר יותר הוי כמנה ור' דהוי הכחשה בבדיקות. ועי' בית חדש מה שהקשה ולא ידעתי מה קשיא ליה. ומה שסיים המחבר דבסתם דנין הדבר כמוכחשין להקל היינו דווקא בהכחשת בדיקות דאין בו פסול לעדים אבל בהכחשת דרישות שיש בו פסול לעדים מיישבין דבריהם כמבואר בסעיף ב' בהג"ה ט"ז) (וכן במקום שלא יהיה העד חוזר ומגיד מיישבין דבריו אפי' בדוחק ועי' ביאורים ס"ק ה':

ט להשביחם. עמ"ש בזה בסי' ע"ה:

י ומשלם ק"ק כיון שנתחייב שבועה והוא חשוד דהוחזק כפרן משלם. ובהודאה אחר הודאה עדים שע"י צירוף חייב ממון מחייבין ג"כ שבועה כמש"ל וכיון שהוא חשוד משלם רק שהתובע צריך לישבע כדלקמן סי' ע"ה ש"ך:

יא הרי אלו מצטרפין. ומכ"ש כשלא ראו ביחד רק זה מחלון זה וזה מחלון אחר דמצטרפין סמ"ע:

יב כשתבע ממנו ב' מנין. אבל בהודאה אחר הודאה או הודאה אחר הלואה אפי' לא תבע רק מנה אחד מצטרפין ואפי' בהלואה אחר הודאה דעת הסמ"ע דמצטרפין דסבירא ליה כיון שרצה להלוות לו הודה לו מעיקרא ואם התובע אומר שלוה לו ב' מנים ואינו זוכר אם בזמן אחד או בב' זמנים גם כן כשר סמ"ע. וכן אם אין טוען ברי רק תבעו על פי עדים גם כן כשר כיון דאינו מכחיש בעדים. וכ' מהרי"ק דע"א בהכחשה ויכול לברר מי שיכול לברר נאמן. ופי' הש"ך שהוא בכעין המבואר בקידושין ס"ו ע"ב בקניית עבדים

ואחד אומר שיש בו מום ואומר שלח ואחוי והשני מכחישו מחוייב העבד לברר וכן עיקר או"א אף שהש"ך פיקפק לומר דזה ל"ש רק באיסורין:

יג בעיבורא דירחי. ואפי' בשנים אמרי' דטעו אבל בב' ימים ל"א דטעו. וכן אם המעשה היה לאחר רובו של חודש לא אמרי' דטעו אפי' ביום אחד אבל אם המעשה היה קודם רובו של חדש אף שבשעה שמעידין הוא אחר רובו של חודש מ"מ אמרי' דטעו ונקבע בלבם הטעות משעת ראיה לכך מעידין כך וע"ע מדין טעות בעיבורא דירחא בסי' מ"ב:

יד משתבע ליה ש"ד. כיון דעדים לא הכחישו זא"ז רק התובע מכחיש אחד חייב ממ"נ ש"ד:

טו החזיק בקרקע. ואם אחד העיד שבפני ובפני עד שמת נתן בק"ס הקרקע לשמעון בניסן והב' העיד בפניו ובפני עד שמת נתן בק"ס לשמעון השדה בתשרי או אפי' בפניו לבד בתשרי דהו כב' שטרות על שדה אחת דביטל שני את הראשון וממילא ליכא בשנים רק ע"א מהרי"ק וב"י תמה עליו ולא פי' בתמיהתו. וע"ב דנראה עיקר כהב"י ואפי' למהרי"ק דוקא כשהעד המת היה קיים בתשרי אבל אם כבר מת יש לומר דלכך הקנה לו ג"כ בתשרי:

טז מחזיקין בפרוע ממנה. דדוקא שהנתבע טוען שפרעו ב' מנים דאם ל"כ מוכחש אחד מהעדים מפי התובע סמ"ע. ובתומים כתב) (דאם העידו עדים קודם שהגיד הנתבע אפי' אם אמר הנתבע רק מנה אחד אחר כך מ"מ נאמן הנתבע במגו דלא היה מכחיש. וע"ב דיש לפקפק ע"ז. ע"כ הסמ"ע דאפי' נזכר בשטר בניסן ועידי הפרעון היה ביום ב' בניסן המע"ה ואמרינן דהיה הפרעון אחר ההלואה:

יז לפני הודה שפרעו. אבל אחד מעיד שהודה בניסן והשני מעיד שפרעו אח"כ אין מצטרפין דא"ל שהודה על מה שיפרע אח"כ דרק גבי לוה שצריך למעות אמרינן כן ולא במלוה:

יח סטראי. וע' בסי' נ"ח כי שם מקומו האמתי:

יט ע"א בכתב. ע"ל סי' כ"א:

כ ביד אצל ב"ד. וא' מכל ב"ד לא סגי כיון דלא שמעו רק מע"א הוי עד מפי עד משא"כ בסעיף שאחר זה ששמעו שני עדים סגי בא' מהב"ד סמ"ע. ☜ועיין ביאורים סק"ח דבשנים מכל בית דין אפילו לא שמעו רק מע"א סגי:

כא אחרים ששמעו. דוקא בשמעו חקירות ע"א אבל שם שמעו ב' עדים העידו בבית דין ונחקרה עדותן יכולין להעיד עדותן בבית דין ולומר כך נתקבל בב"ד ט"ז. ולפי זה שטר

שחתם עליו רק ע"א ונשרף אין העדים יכולים להעיד בבית דין שכך היה כתוב בשטר לגבות בו:

כב א' מכל בית דין. כגון שהלכו להם ב' מכל בית דין למדינת הים ולא נשאר מכל בית דין אלא א') (אבל שנים משני ב"ד ולצרף שלישי מהשוק ולהעיד בפניו לא מהני דאין עד נ"ד:

כג אינו מצטרף. אע"פ דגבי דיין לא שייך עד מפי עד מ"מ הדיין מעיד ששמע העדות וזה מעיד שראה לא מהני ביה צירוף. ולכך אפי' לפני ב"ד אחר לא יעידו הואיל ואינם מעידים בשוה סמ"ע:

כד לפניו. מלת לפניו הוא לאו דוקא ה"ה אם העד לא העיד כלל אינו מצטרף דזיל בתר טעמא סמ"ע:

כה אפי' העידו. ול"ד לשני חזקה דסגי ב' מעידים על שנה וב' על שנה וכן על שנה ג' דשם ראו כל אותו שנה מה שהיה להם לראות:

## סימן לא

א המכחישות זא"ז. דוקא בחקירות. ואם יש ג' עדים ומכחישין עצמן בחקירות כגון שב' אומרים בניסן והג' אומר באייר אף שהעדות של כולן בטלין מכל מקום לא נפסל לעדות אחרת רק הג' שהיא מוכחש מפי ב'. וכשמכחישין עצמן בבדיקות שניהם כשרים ודוקא בהכחשה אבל בהזמה השניים כשרים ונאמנים והראשונים פסולין:

ב אין כאן עדות. ואפילו שבועה א"צ דהוי כנמצא א' קרוב או פסול דכל העדות בטל וע"ב דתליא אם מתחלה כיונו להעיד או לא דאל"כ אף דהעידו כאחד מכל מקום לא יפסול ואם כן זיקק לש"ד וכ' הסמ"ע דאף דליכא ש"ד מ"מ היסת צריך לישבע ופשוט) (ואם יש ד' עדים ובמקצת העדות הן שוין ובמקצת מכחישין עצמן כגון בזה אומר של אבותי דסי' קמ"ו וכולן מעידין שהוא של אבותיו של א' מהן ובאכילתיה מכחישין עצמן עדות דשל אבותיו קיים ולא אמרינן דהוי כנמצא אחד מהן קא"פ וע"ב סק"א:

ג א' מהן שקר. ואם ע"א מכחיש לע"א גם כן פסול ש"ך:

ד באה כת זו בפ"ע. משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות כ"ז שאין הנדון לפנינו שע"כ א' מהן שקר:

ה וכפר הלוה בב'. דוקא שכפר הלוה בב' השטרות משא"כ אם הודה בשטר הקנין לא הוה ליה מחוייב ש"ד הואיל ולא יכול לכפור במה שמודה לא הוי מודה במקצ' אבל כשכופר בכולן שייך בו ש"ד מדר"ח קמייתא אע"פ שלא היה יכול לכפור ש"ך:

ו וישבע על השאר. והא דלא הוי שיעבוד קרקעות כתב הסמ"ע דלא יכול לגבות ממשעבדי דהא אינו יודע איזה כשר. והש"ך השיגו כיון דודאי אחד מהן אמת גובה ממשעבדי ותי' הש"ך דאיירי בלית ליה קרקע. ובתומים תי' דבכח תקנת הגאונים דגובה ממטלטלי לא שייך הך דה"ל ש"ק ובסי' פ"ח יבואר אי"ה) (וע"ב ס"ק ג' דאין העדים יכולין להעיד בו אחר שנשבע לפוסלו משבועה אכן אם באו כת אחת מאלו העדים על אדם אחר להעיד בו שהוא פסול נאמנים אף להוציאו מחזקת כשרות:

ז גובה אותו גם כן. ואפילו בבית דין א' יכול לגבות השטרות בזא"ז ולכך כתב הרמב"ם דאין יכול להטיל עליו שבועה. אמנם הרמ"א דפסק דיכול להטיל עליו שבועה ס"ל דא"י לגבות בזא"ז סמ"ע) (וע"ב סק"ד דנסתפקתי אם הוציאן בב"ד זא"ז ופסקו הדין על כל א' לגבותו ובשעת גוביינא בא בשניהם ביחד לגבות אם יכול לגבות:

ח שיש לו שני שטרות. ולדעה זו א"י לגבות שטר שני בב"ד זה רק בב"ד אחר סמ"ע:

ט ב' מלוים שהוציאו.) (ואם מכרו בכומ"ס לאחר השטר הוי כמלוה א' על לוה א':

י שטר א' גובה בו. אפי' ממשעבדי ואפי' בב"ד סמ"ע:

יא דנין ע"פ. דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו להעיד שקר ובסי' ס"ג נתבאר סעיף זה:

## סימן לב

א שהודה בפניהם. דעת המחבר לקמן סי' פ"א כמו דעת הרמב"ם דהודה בדרך הודאה הוי כאומר א"ע ולכך כ' שלא יאמרו הודה כי עי"ז יחייבו הב"ד למודה ואם הוא שקר מוציאין ממון שלא כדין לכן לדעת החולקים צ"ל שלא יאמרו חייב הוא לפ' כי זה משמעות שהוא חייב בבירור ונודע להם חיובו סמ"ע:

ב השוכר. פי' דמודה כן דאי איכא עדים א"כ או הבע"ד או העדים חייבים לשלם. ומיירי דשכרן לאחר דאי לעצמו ומודה דשקרא היה מדיני אדם נמי חייב גמרא:

ג וחייב בד"ש. ואינו יוצא י"ש עד שישלם לחבירו כל הנזק ש"ך. אבל מדיני אדם הוא פטור דיאמר דברי הרב ודברי התלמיד למי שומעין:

ד וכן אם לא שכרן. ואם שכר עידי גוים להעיד בדא"ה שקר במקום שיכול לילך בדא"ה נראה דהוא פטור. מדיני אדם או"ת:

ה והוא אינו מודה. פי' אותו שגבה המעות אינו מודה הוא חייב לשלם והשוכר פטור:

ו והוציא. פי' שהוא מודה או שהבעל דין מודה פי' חבירו מודה וא"כ חייב להחזיר ואז השוכר פטור:

ז חייבים לשלם. כ' מהרש"ל בפ"ד דב"ק סימן י"ח בהא דאמרינן ג' שנושין מנה בא' שלא יהיה א' בע"ד וב' עדים שנאמר מדבר שקר תרחק דאי הודה אח"כ בפני בע"ד חייבים להחזיר לו מנה שהוציאו וליכא כאן מגו דהוי מגו במקום עדים והודאה שהוציאו ממנו מנה שלא כדין כמאה עדים דמי וגם איתרע חזקתה דלאו קושטא קאמרי עכ"ל. ובאו"ת סיים דין זה בצ"ע:

## סימן לג

א חוץ מחוהב ושונא. כי בשלמא לדין אין דעתו סובל לראות זכות לשונא וחוב לאוהב משא"כ בעדות את אשר שמעו וראו מגידין דלא נחשדו לשקר בשביל אהבה ושנאה:

ב האחים. נלמד מקרא דלא יומתו אבות על בנים היינו בעדות בנים והאבות היינו האחים ובנים היינו בני האחים שהן שני בשני פסולים גמ':

ג דג' בראשון פסול. ולדיעה זו פליגי אי מדאוריית' אי מדרבנן ואפשר שאינו רק אסמכתא:

ד דקרובי האם. ה"ה קרובי אישות. והש"ך הכריע דהוא מדאוריית' רק שהרמב"ם קרי לכל דבר הנדרש בי"ג מדות ד"ת ומ"מ דינו ד"ת ממש:

ה שטר ביחד. דאולי יטעו הדיינים ויפסלו השטר. וכ' הש"ך דה"ה שלא יהיה עם הבע"ד וה"ה ב' דיינים לא יהיו כך:

ו דה"ל כאוהב. והיינו לדון זא"ז אבל שידונו הם אחרים ביחד כשרים דאדרבה נוחין זל"ז בהלכה:

ז אחי האח. כגון ראובן היה לו בן מרחל יוסף ולאה הי' לה בן מיעקב יהודא ומתו רחל ויעקב ונשאת לאה לראובן והולידה שמעון הרי שמעון אח ליוסף וליהודה וליוסף אין לו קורבה עם יהודא ומעיד ליהודא:

ח לא לבנה. דעת הסמ"ע דלמאן דס"ל דג' בראשון כשר מעיד הבעל לבן בן חורגו דבמקים דאיפליג דרא רק הבעל עם אשתו הוא ראשון בראשון וכן כשר לאבי אביה וט"ז חולק וס"ל דפסול וכן עיקר:

ט אין פוסלין. אבל לכתחלה אין מקבלין:

י דגר שנתגייר. דוקא כשילדתן שלא בקדושה אבל אם לידתן בקדושה והן תאומים פסולין ש"ך. אבל אם אפי' רק א' לידתו שלא בקדושה כשר להעיד אפי' לאח שהיה לידתו בקדושה:

יא אם נפסק הדין.) (ע"ב סק"א דדוקא אם בשעה שהעידו לפני ב"ד לא ידעו העדים שהן פסולין ואח"כ נודע שהן פסולין ונפסק הדין ואח"כ נתרחקו לא מהני שוב עדותן דעבידי

לאחזוקי דיבורייהו כיון שמעיקרא בתורת עדות העידו. וה"ה אפי' לא נפסק הדין רק כונתו שהיה כבר בדין עדותן וחשבו שהעידו בתורת עדות שיועיל עדותן ונפסל שוב לא מהני:

**יב** כשהיה חתנו. דכתיב והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ש"מ דבעינן שיהיה כשר בשעת ראיה וההגדה וכן אם ידע עדות לאשתו ואח"כ נתגרשה א"י להעיד דה"ל תחלתו בפסול ש"ך:

**יג** ויש מי שמכשיר. דהא אין בו תועלת לשכ"מ) (וע"ב ס"ק ב' דה"ה בשטח"ז והעדי' קרובי' לו ודאוקי' מבניו כיון דא"י לתבוע החוב רק לבנים ואין לו היזק בדבר זה רק להבנים כשר עדותן. ובמתנת שכ"מ במקצת שגם השכ"מ לא הי' יכול לחזו' כ"ע מודים ודפסול:

**יד** מעידין עליו שלוה. ועי"כ עושים טובה לערב כי הערב לא יכפור ויתחייב לשלם וע"י עדותן יתחייב הלוה ויפטר הערב ואפי' אם טוען הערב שפרע וממילא נפטר הערב מ"מ הואיל והן קרובי' להערב פסולין אף לחובה לערב וכן אם יש שטר על הלוה והן מעידין שפרע בטל עדותן וחייב הלוה לשלם:

**טו** קרובי נרצח. כיון דאין תועלת לרוצח בעדותן ואי משום בשביל לעשות נקם בהרוצח לא מיקרי נגיעה ולכן אף הנרצח יכול להעיד כשאינו טריפה אבל אם הוא חי ולהעיד שישלם שבת ורפוי ה"ל נגיעה:

**טז** שקרובים לדיינים, משום דדיינים לא יקבלו הזמה על קרוביהם והוי עדות שאי אתה יכול להזימה. ובד"מ הביא הרבה פוסקים דס"ל בממון דלא בעי' עדות שא"י להזימה. ולכ"ע אם אמרו בחקירות איני יודע כשרים דא"צ שיעידו באיפן שהיה ראוי להזמה רק אם עדותן הוא באופן שאף אם יכוונו היום ויוזמו לא יקבלו הדיינים הזמה מפני שהם קרובים ויצא משפט מעוקל בזה פליגי. או"ת דלא כהש"ך. ועד שהוא טריפה כשר להעיד בד"מ ש"ך. ובקרובים לדיינים הרבה מכשירין וי"ל לענין לפסול בדיעבד ש"ך:

## סימן לד

**א** ואפי' עד כשר ואפי' העדות אמת ולא נתבטל עדותו מחמת עדות הפוסל שלא ראו ביחד אפ"ה אסור להעיד עמו מחמת שהוא רק ע"א והב"ד שלא ידעו ברשעו יחשבו שהן שני עדים ויוציאו ממון שלא כדין. או"ת דלא כש"ך:

**ב** שאין בה מלקות) (ע"ב סק"א איזה עבירה שאין בה מלקות ופסול מדאוריית' ואיזה עבירה הוא רק מדרבנן. וה"ה בועלי ארוסה בלא ברכה פסול דרבנן ובועלי כותיות

פסולים ג"כ מדרבנן ואם בעלה בפרהסי' או לקחה דרך אישות עבר על לאו דלא תתחתן בם ופסול ד"ת:

ג שהן סוברים. וה"ה במלוה על ספרים ולמד בהן לא מיפסל משום דחשיב דקעביד מצוה סמ"ע:

ד חרם. אבל המועל בחרם תקנות הקהלית כשר דנעשה להם כהיתר דאל"כ לא יוכשר אחד מאלף. וכן ליכנס בתקנת הקהלות אף שמחוייב ליתן קנס להקהל ואינו נותן אף דהוא כגזל לא נפסל. ואם יש חרם על המס ואינו נותן כראוי תליא אם נפסל בשבועה דלהבא. מהרי"ק:

ה אבל בשבועה דלהבא. והריב"ש הכריע דאם נשבע שלא יאכל נפסל דקעביד מעשה אבל שאוכל ולא אכל דלא עביד מעשה לא נפסל והמ"ב כ' דהלכה כדברי המכריע:

ו או אנוס. היינו דהיה מתחלה בשעת שבועה אנוס בזה א"נ אבל בנשבע לפרוע לזמן מה ועבר הזמן ולא פרעו נאמן לומר דלא ה"ל זוזי ש"ך. ואם נשבע שלא מחל לשמעון פתיחת החלון לחצירו ובאו עדים שראובן היה מסייע בפתיחה אף דלענין הדין א"י למחות דאמרי' הואיל וסייע מסתמא מחל מ"מ לא נעשה בשביל זה חשוד על השבועה דאפשר דסייע ומ"מ לא מחל סמ"ע:

ז טבח. ולא מיירי שאוכל ממנו רק הואיל והם בהמות של עצמו ומוכר לאחרים הואיל ויש בו חימוד ממון דמרויח בהו נפסל סמ"ע:

ח ואע"פ שהחזירו. דוקא כשהחזירו ע"י כפיית ב"ד או המוחזק לגנבי:

ט החולק עם הגנב.) (ע"ב סק"ה דוקא שלא נשתמש בהגזילה וגם לא עשה שינוי בהגזילה אבל אם אכלה או עשה שינוי או נשתמש בו מיפסל:

י בזמנו כתבנוהו. וה"ה אם כ"כ בשטר דכתבו בזמנו ש"ך:

יא שאפשר שכתבוהו ואחרוהו. ומיירי במקום שמאוחר כשר. ועש"ך שמסיק דבעדות שבשטר לא מהני הזמה לענוש בגוף או בממון ומ"מ העדים נפסלין:

יב כמי שנחקרה. ע"ב ריש סימן ל' מ"ש שם:

יג ואחד הלוה. אבל עדים וערב לא נפסלו דלא משמע להו איסור ש"ך:

יד דבא"ר אינו נפסל ולפי דיעה זו אף בר"ק אין המלוה נפסל רק מדרבנן או"ת:

טו שהיה טועה והיינו בדבר שאפשר שא"י כי אין איסורו מפורסם:

טז שלא ברצון הבעלים. ועי' לקמן סי' ת"ט:

יז המוכסים. מוכס הוא הנוטל לפי אומד דעתו מש"ה פסול מסתמא אבל גבאי הוא שגובה למלך דבר קצוב לכך אינו פסול בסתם:

יח אפי' פ"א. היינו דידעי' שלקח פ"א אמרי' דמסתמא לקח עוד כמה פעמים יותר אבל אם ידוע שלא לקח רק פעם אחת הניח הסמ"ע בספק אם לפוסלו:

יט להם לגבות. אפי' החזירו מה שגבו פסולים משום שאינו יודע למי מחזירו וגם הואיל ועוסקין עדיין בקל יחזרו לסורו:

כ שגוזלין יונים. ודוקא בישוב אבל במדבר אין בו גזל ולכך תיקנו בישוב ושחוק דאי תקדימי יונך ליוני הוא בכלל משחק ובקוביא:

כא שנוטל שכר להעיד כי כל המצות צריכין להיות בחנם) (וע"ב סק"י דדוקא כשנוטל מב' צדדין אבל כשנוטל רק מצד אחד פסול מטעם נוגע ואפי' החזיר השכר אחר שהעיד פסול מה שאין כן כשנוטל מב' צדדין כשר כשהחזיר השכר כמו שמסיים בהג"ה ואפי' נוטל מב' צדדים והוא אחר זמן רב דיש לחוש לשכחה דמעיד משום השכר פסול משום נוגע וכן לילך ולראות הענין ושיהי' עד לבסוף אינו מותר להיות עד רק כשנוטל מב' צדדין אבל כשנוטל רק מצד אחד אסור להיות עד רק כשאינו נוטל רק שכר בטילה דמוכח:

כב השונא לחברו. דוקא בשונא שי"ל מחמת שנאה בודאי ימסור:

כג מומר שחזר דהואיל ומבדיל עצמו מתאוות העולם הזה להדביק עצמו בדת משה ודאי לבו שלם עם ד' והוא הדין בשאר עבריינים סמ"ע:

כד קודם שהכריזו. וה"ה מוכסים ורועים בעי הכרזה סמ"ע:

כה שהרי אינו לוקה. כיון דהלאו יש בו מלקות רק שמחוסר התראה פסול ד"ת:

כו עד לכתחלה. פירוש למסור לו ליחד אותו לעד לכתחלה:

כז על קול. אפי' בקלא דלא פסיק:

כח שהלוה לו בריבית אפי' אמר שנתן לו הריבית דפלגינן דיבורא סמ"ע והש"ך חולק וס"ל דדוקא כשאין לו הנאה בעדותן:

כט להעיד עליו לפוסלו. וצריכין להעיד מחדש ולא סגי במה שאמרו בשעת התביעה בבית דין סמ"ע:

ל קודם לכן אפי' ב' דיני גזילות א' בניסן וא' באייר ואפי' ב' נגזלין יכולין להעיד כשאינם נוגעין בדבר דהיינו שמוחלין הגזילה סמ"ע:

לא כיון שלקה. ובפסול מחמת רשעות ג"כ בעי' תחלתו וסופו בכשרות. ש"ך סי' ל"ה ס"ק ז' וחזר ממ"ש כאן בהיפך וכן עיקר כמ"ש שם:

לב שיודע שחזרו לקמן סי' מ"ו סתם המחבר דאפי' נודע בעדים שחזרו מ"מ כל שלא נתברר בב"ד כל עדותן פסול והש"ך מכשיר:

לג משיקרעו שטרותיהן. ולא יגבו הקרן סמ"ע:

לד אפי' לגוי. בסמ"ע הביא ספק אי אפי' כדי חייו לא ילוה דיותר מכדי חייו בלא"ה אסור או אף דלא ילוה יותר מכדי חייו הוי ג"כ חזרה ביון בדיבור שהוא מודה באיסורו ואין נ"מ לדידן דהכל מיקרי כדי חייו ולכן יש להקל:

לה וצריך להחזיר. היינו היא מחוייב לעשות שלא לעכב תחת ידו ממון של איסור אבל אם מקבלין הימנו ע"ל סי' שט"ו ממי מקבלין וממי אין מקבלין. וכתב רי"ו חזרת לוה בריבית דאפילו מגוי לא ילוה סמ"ע:

לו שלא יעשו אפי' בחנם. נראה אפי' לדעת הרא"ש שאין הטעם משום אבק גזל רק משום ביטול יישובו של עולם הוא מ"מ בעוסק בקוביא במעות יש בו משום גרוי יצה"ר משא"כ בחנם אין שם שחוק כלל:

לז צריכים להחזיר המעות. הקשה הסמ"ע דהרא"ש לא כ' זה אלא למ"ד דהוא משום גזל גמור אבל לפי דקיי"ל דאינו אלא אבק גזל א"צ להחזיר:

לח אלא כותב. בגמ' לא נזכר כותב. והרמב"ם נקטו לתוקף הענין:

לט שאין מכירין הטעם דצריך בזה לילך למקום שאין מכירין הוא משום שמכשירין אותו נדבר שקילקל בו כיון שקילקל בשבועה ועדות לכן החמירו בתשובתו לילך דוקא למקום שאין מכירין וכו':

מ מועלי שבועות. הא"ז נסתפק בחשוד בשבועות ממון כיון דצריך להחזיר הממון אפשר שא"צ כ"כ:

## סימן לה

א י"ג שנים גמורות. דל"ת מקצת שנת י"ג ככולו קמ"ל דבעינן גמורות ולכך אמרי' י"ג שנים ויום א' היינו י"ג שנים שלימות:

ב נתמלא זקנו. היינו רבוי שערות וא"צ שיהיו גדולים ואם הוליד א"צ סימנים:

ג לעשרים שנה. היינו בן י"ט שנה ול' יום סמ"ע:

ד רוב שנותיו. היינו ל"ו שנה:

ה עדות בקרקעות היינו לענין שומת קרקעות אבל לענין עדות אין חילוק בין קרקע למטלטלין:

ו כת"י של אבי. היינו כשיש גדול עמו ואפי' גם אותו גדול קרוב לעידי שטר ודוקא כשאביו חתם עצמו לעד אבל כשחתום על שש"ח בכת"י א"י להעיד עליו לחייבו ממון:

ז מנהג הבתולות. היינו הינומא וכיוצא והטעם משום דרוב נשים בתולות נישאות ולדעת המחבר א"צ גדול עמו ולדעת רמ"א צריך. סמ"ע ובתומים כ' דלכ"ע בעינן גדול עמו רק המחלוקת הוא אם בעי' גדול מתחלתו או דסגי אפי' אם שניהם מעידים מקטנותם:

ח בית הפרס. שדה שנאבד בה קבר ואומר ששדה זו טמאה והשאר טהורות ר"ן:
ט בשאר איסורי דרבנן. אבל קיום השטר אף שהוא מדרבנן מ"מ כיון דאיכא הוצאות ממון בעי שניה:
י מבית הספר. דאל"כ דילמא עבד כהן הוא וכן כשאומר שהיה עמנו אין לחוש דילמא עבד הוא שאין חולקין תרומה לעבד:
יא ע"י עצמו. דאם אומר ששלחו ביד אחר אפשר טעה ואומר בדדמי:
יב משפחה זו כשרה דהוא רק גילוי מלתא. ואם ב' קטנים שהגדילו אומרים כן פסלי' אפומייהו הראב"ד והר"ן חולק:
יג וכל אלו. והיינו בדברים הנ"ל שצריך עדות אבל על חתומים דא"צ עדות אף עבד נאמן דשם הוא רק גילוי מילתא בעלמא:
יד אינו נאמן אפי' במילתא דקטן נאמן. מ"מ הם לא רמיא אנפשייהו. אבל בעדות דאין קטן נאמן פשיטא דאין תחלתו בכשרות וקמ"ל דאפי' במה שקטן נאמן הוא א"נ דלא דק כלל:
טו אינו עדות. אפי' מד"ת דאינו ראוי להעיד באלם לכ"ע פסול דכתיב מפיהם סמ"ע:
טז שמכיר הקול. דכתיב והוא ראה פרט לסומא סמ"ע:
יז אשה פסולה. דכתיב אנשים ולא נשים:
יח אפילו במקום דל"ש. דקתני בב"ק בני חורין ובני ברית למעט עבדים ועכו"ם דהא דהעמידו התנא שם ולא במקום אחר דל"ת במקום נזקין בארוות סוסים ועדרות צאן לא שכיחי אלא אלו וקמ"ל דמ"מ פסולים. הרמב"ם בפי' המשנה:
יט וכ"ז מדינא. הסמ"ע הקשה לקמן בסי' ת"ח הביא לשון הרמב"ם דבנזקין א"נ לא עבדים ולא כיוצא בהם אף דלא שכיח שם כשרים ולא הגיהו לא המחבר ולא רמ"א דמתורת תקנה נאמנים כי הך דהכא ותי' דנזקין שכיחי משא"כ כאן במילי דאקראי פי' במילתא דשכיח לא עשו תקנה זו כי כל איש עושה עול ישכור גוים ופסולים להעיד שחבירו הזיקו ולא שבק' חיי לכשרי':
כ כגון בב"ה של נשים. ומהרש"ל ביש"ש דב"ק העלה דאם החזיק שם במקום ג' שנים אין מועיל עדות נשים להוציאו על פיהן מחזקתו. וכן ע"א כשר נאמן יותר מב' נשים ש"ך:
כא והוא שהתובע טוען ברי אבל אם הוא בעצמו א"י רק על פי עדים הללו תובעו לא מהני עדותן ועל פי ע"א מפסולים הללו אבל בב' עדים לא נזכר שם במהרי"ק ואפשר דרמ"א היה מדמה אותן להדדי והבו דלא לוסיף עלה בכלל התקנה:

## סימן לו

א עדים רבים. דכתיב ע"פ שנים או ע"פ ג' מקיש ג' לשנים מה ב' נמצא א' קא"פ עדותו בטלה אף ג' ואפילו ק' דכתיב עדים. ש"ס:

ב עדותן בטלה. היינו כשראו כא' דנעשה צירוף אבל אם לא ראו כא' עדותן קיימת ש"ך) (וע"ב סק"א דאפילו אם נעשה פסול בין ראייה להגדה נתבטל לדיעה זו אכן לדעת רי"ף בסעיף ב' דמכשיר בלא הכיר שהוא פסול כשר בזה) (ועע"ב דאשה וקטן ועכו"ם אין להם דין קא"פ לענין זה:

ג אומרין להם. משמע דאין שואלים רק לפסולין סמ"ע. והש"ך כתב דגם לכשרים שואלים והיינו דאם לא נתכונו כולם להעיד הרי דינא דהו"ל נמצא קא"פ דעדות כולם בטל כיון שהכשרי' והפסולי' לא נתכונו תרוייהו כי הדדי נינהו ועדותן בטילה וע"ב סק"א דאף הש"ך מודה דבאם כולם נתכונו להעיד נתבטל העדות אפילו לא העידו הפסולים בב"ד מ"מ באם לא נתכוונו כולם לא נתבטל העדות אם לא כשהעידו הפסולים בלבד אבל העידו הכשרים ולא העידו הפסולים אף להש"ך כשר ולענין הלכה אין לפסול בלא נתכוונו כולם רק כשהעידו הכשרים והפסולים בתכ"ד.) (והא דשואלין דוקא בנמצא קא"פ אבל בכולן כשרים והעידו בתכ"ד והוכחשו או הוזמו מקצתן וראו כאחד אין שואלין אותן יאמרינן מסתמא לכולן באו להעיד ונתבטל כל העדות וע"ב סק"א. ובקא"פ ונתכונו הכשרים ולא נתכונו הפסולים אפי' העידו תכ"ד כשר כיון דלא היה צירופן שוה ש"ך דלא כסמ"ע:

ד להעיד באתי. ולדיעה זו אף שסובר דאף בראיה לחוד מיפסל אף שלא העיד בב"ד מ"מ בא לב"ד בעי' דכל שלא בא לב"ד כלל ודאי דלמיחזי אתי אם לא שגילה דעתו בשעת ראיה דלאסהודי אתי כגון שהתרה בו וכיוצא וע"ב ס"ק ב'. ודוקא כשיודע בעדים כשרים שהפסולים היו שם בשעת ראיה אז אמרי' מסתמא להעיד באו אם לא שאומרים שבאו רק לראות אבל אם א"י כלל שהיו בשעת ראיה קרובים אין הקרובים נאמנים לומר שהיו שם בשעת ראיה לבטל העדות) (וע"ב סק"ג דאם כשר א' מאותו העדות שמעידין על ההלואה מעיד שראה הפסולין בשעת מעשה ונתבטל עדות כל העדות נתבטל אפי' בהרבה עדים:

ה אם נמצא באלו. ואם הוזמו הפסולין והרי ידוע שלא היו הפסולין בשעת ראיה לא נתבטל העדות הכשרים) (וע"ב סק"ד דמיירי ע"כ שכשר מהעדים שראו ההלואה העיד שראה הפסולים בשעת ראיית העדות דנאמן לבטל כל העדות כמש"ל מש"ה אם הוזמו הפסולין לא נתבטל העדות אבל אם ב' כשרים העידו שראו הפסולים אז אף שהוזמו

הפסולין א"מ ממון מיד הנתבע ועדיף אפי' מתרי ותרי ואפי' תפיסה לא מהני ואם אין ידוע כלל אם הפסולים היו שם אפי' לא הוזמו הפסולים לא נתבטל העדות וע"ב:

ו אפי' לא ידעו היינו לדעת הי"א אבל לדיעה קמייתא בעי' שידע הכשר בפסול והש"ך כתב זה לכ"ע וכוונתו שא"צ שידעו כל הכשרים רק אפי' אחד מהכשרים ראה הפסול וידע ממנו נתבטל העדות דלא בעינן רק שקצתן רואין זא"ז עיקר) (וע"ב בסוף הסי' בתשו' שהעליתי דבדייני' וכן בעידי גו"ק ועדי צוואה שהיו ג' כשרים ונמצא קא"פ השלשה כשרים יכולין לכתוב ולעשות דין ע"פ ראייתם ונאמנים אפי' מפי כתבם:

ז זוכרין העדות. ע"ל סי' מ"ה באורך:

ח וב"ד יכתבו. אבל לא העדות דכבר עשו שליחותן ועסי' מ"ה:

ט עד פסול היינו א' מבני העיר שהוא נוגע ולפי התקנה שכ' הרב בס"ס ל"ז אפי' כולם בני העיר כשרים העיד ש"ך:

י דאלו לא נתכוונו. הלשון אין מדוקדק דאפי' נתכוונו מ"מ כיון שהפסול הוא מטעם נוגע אינו בכלל קא"פ דנוגע הוא בגדר בע"ד ולא בגדר עדות ול"ש לומר בזה עדות שבטלה מקצתה דאינן בגדר עדות כלל ש"ך:

יא הזמין. לא הזמינם בשם רק שאמר ב' מכם כוונתו על הכשרים אבל אם הזמין סאה ואמר אתם עדי פסולו ל"ד למכריז בחרם דהוא בשעת הגדה משא"כ בהזמין בשעת ראיה:

יב אפי' נתכוונו להעיד. דעת הש"ך דכל ההולכים לחוץ מסתמא אינן מתכונין להעיד ומ"מ נכון להזמין עדים בשעת קדושין:

יג כשאדם צריך לעדות ומצוה וכו'. והיינו אפי' להמחבר בצירוף ראיה לחוד פוסל כשנתכוין מ"מ בבא לב"ד בעינן משא"כ כשבא לקבל הכרוז מב"ד אין ראיה מקמת שבא שנתכוין להעיד ואמרי' מסתמא שלא נתכוין להעיד:

יד ומחייבו שבועה. ואם נשארו שנים מחייבין ממון:

טו ונאמן. דוקא שאו' מעצמו אבל אין הב"ד שואלין אותו סמ"ע. והש"ך השיג דמסתמא כשאינו לפנינו אמרי' שלא הכיר וכשהוא לפנינו שואלין אותי:

טז אם הוא רגיל. היינו בפסול קורבה שבין העדים אבל בפסול רשעות וכן פסול קורבה שבין העדים לבעל דין י"ל אפשר שלא הכיר. ש"ך ואו"ת:

יז כיון שהעיד הפסול. היינו לדעת הי"א אבל לדעה קמייתא אפי' לא העיד בב"ד ש"ך ובתומים כ' דהרמ"א כ' זה לכ"ע:

## סימן לז

א הנאה משום דחשדינן ליה דמשקר דלא כע"ש שכ' הטעם משום שהוא קרוב ולא משום דחשדינן ליה סמ"ע) (וע"ב סק"ח דנ"מ דאם חתם עצמו בשטר עד שלא נעשה נוגע ונעשה נוגע פסולים וכשהוא מעיד לחובתו נאמן דהוי כנסתלק מהנא' שלו) (ודוקא כשמעיד על דבר שאינו שלו רק שיש לו איזה הנאה מעדותו אבל כשמעיד על דבר שהוא שלו אף שהוא מעיד לחובתו א"נ וע"ב:

ב להוציא' מת"י האחר. דבדבר שאינו מחוסר גוביינא אף שתבע לא' והשני לא הי' סגי) (וע"ב סק"ב דדוקא שהי' עכ"פ בעיר אבל כשלא הי' בעיר אין מקבלין העדות נגדו עד שיבא:

ג גזלה הימנו. וה"ה שט"ח מוקדם למכיר' ובא לטרוף:

ד לא יועיל עדותו. כיון שלא חלקו עדיין ומה שישאר לשתוף יחזיר ויחלוק עמו אבל אם חלקו כבר מועיל עדותו לגבי השותף הב' דאף אם ישאר ביד השותף א"י לומר חלוקתינו בטעות היתה כיון שחלקו יצא מת"י דזה אינו דהא מודו ששקר ענו בו ובגזל לקחו חלקו ונסתחפ' שדהו) (וע"ב ס"ק ג' דדוק' כשאומר בל' זה שדה שת"י אינו גזולה וגם אני מעיד על השדה שביד השותף השני שאינו גזולה מהני עדותו כשחלקו אבל אם העיד שעידי המערער הן פסולין הוי נוגע אפי' חלקו) (ועע"ב דדוקא כשהוציא הנגזל מת"י יכול לומר חלוקתינו בטעות הוא כשאינו מודה ששקר ענו בו אבל כשטרפ' בע"ח א"י לומר חלוקה בטעות הי' וכן אם חלקו ונשתדף ביד א' חלקו אין יכול לטרוף מחלק שני אף דקיי"ל דאחיק שחלקי כלקוחות:

ה וקנו מידו. דבלא קנין לא מהני סילוק וע' א"ע סי' צ"ב:

ו עד לאחר העירעור. והש"ך כתב דהמוחזק יכול לטעון קים לי כהפוסקים דלא מהני סילוק כשתחלת ראיית העדות הי' בפסול לכן לא מהני סילוק רק קודם שר אם העדות) (וע"ב סק"ד דה"ה כשראה העדות קודם שנעשה שותף מהני סילוק אפי' אחר העירעור:

ז ישלם לו דמיה. דאל"כ חיישי' דמעיד שקר פדי להעמידו לפני בע"ח שלא יהי' נגדו לוה רשע משא"כ כשקיבל אחריות ליכא למיחש שוב דהא אם יטרפנו בע"ח יהי' ג"כ לוה רשע נגד השותף כיון שקיבל אחריות נגדו) (וע"ב סק"ה דצריך שלא יקבל אחריות רק כגבות מב"ח ולא ממשעבדי:

ח ואם אין בו פירות אע"פ שיגדלו לאח"ז מ"מ לא יעיד שקר בשביל זה דכמה שדות נמצאו שיעסוק בהו. ורשב"ם חולק דהואיל וטרח בו לא יעיד ואם נוטל יותר משאר אריסין לכ"ע לא יעיד סמ"ע:

ט קודם שהעידו. כ' הש"ך דאם יש להתובע ב' כתות עדים יכול הנתבע להעיד על כת א' שהן פסולים שאינו נוגע כיון שיש לו כת אחרת אבל אם לא הביא התובע רק כת א' רק שאומר שיש לו כת אחרת א"י הנתבע להעיד לפוסלן דהוי נוגע דחושב שמא לא יביא ואם הכת שרוצה לפוסלן אומר' שראו כאחת עם הכשרין א"י לפוסלן דהוי נוגע דהא אף הכשרים יפסלו משום דהוי כנמצא קא"פ:

י אינו נאמן על חבירו) (וע"ב סק"ח דאפי' המלוה טוען שמא דלא כהתומים:

יא עדותו כשרה ולא חיישי' לגומלין:

יב א' מהשותפין. שהן שותפין בדבר אחר דאי בדבר הזה הא אין יכול לחייב חבירו כמו בסעי' ד' סמ"ע:

יג לא' מהחתומים. אבל לא לב' לכתחלה משום חשד':

יד שפיר דמי. לאחר שחתמו בשטר אבל אם חתמו בס' זכרונות של סופר וקודם שחתמו גוף השטר מכר המלוה השטר לא' מעדים אין אותו עד יכול לחתום לכתחלה דהוי נוגע בעדות סמ"ע:

טו למ"ד טובת הנאה. והש"ך חולק דמ"מ הוי נוגע משום הנאה. ובתומים כתב דמ"מ הקרובים ודאי דיכולים להעיד:

טז מעידי המתנה. משום דשמעון נוגע דשני נוח לו והא' קשה ולכך המתנה פסול ויכול ראובן לחזור מהמתנה דאין השטר ראי':

יז ה"ז מעיד ובסימן ק"מ מביא המחבר דיש חולקין:

יח במגו דאי בעי שתיק. והיינו דאף המערער לא טען ברי שדר בו דאי טען ברי שדר בו הרי צריך שבועה ועד המשתבע לא מהימן ש"ך:

יט אין המלוה. דהרי אם תצא הקרקע מלוה לא יהיה למלוה מקום לגבות ויפסיד המלוה וכן הערב דאם לא מצא מקום לגבות מן הלוה חוזר עליו:

כ ואם ישאר בידו קרקע אחר אפילו אותו קרקע זיבורית וקרקע שרוצ' ליקח בינונית מ"מ יכול להעיד דלא נחשד דבשביל הבדל בין בינונית לזיבורית יעיד שקר:

כא יכולים להעיד. וה"ה אם למלוה ערב בטוח דיכול להעיד ול"א מה בכך דתשאר קרקע בידו דילמא חוששין אולי חייב עוד כהנה וכהנה למקום אחר ולא יספיק קרקע זו. דז"א חוששים דא"כ איך לוהו מתחלה. והא דאמרינן לק' שרוצה להעמידו בפני בע"ח היינו הוא בעצמו שיודע מטמוניות שלו אבל אין אחרים חוששין לחובות מה שלא נודע להם ואינם מעידים בשביל כך שקר. סמ"ע ופשוט) (וע"ב ס"ק י"א דמטלטלין לאו שיורא הוא וכך אם יכול להעיד על מטלטלין אפי' לא נשאר דבר אחר ביד הלוה או על קרקע

שאינו משועבד לו מדאוריית' כגון במלוה ע"פ או בקרקע דאיקנ' דדוקא על דבר שהוא משועבד לו וא"י למוכרו הוי כדבר שהוא שלו ואינו מעיד עליו:

כב דא"י להעיד ואם נשאר ביד הלוה קרקעות בריוח לא יחזיר עליו ואף שהשד' שמעיד עליו הוא עידית או זיבורית ונשאר ביד הלוה בינוני' מ"מ אולי יאמר הב לי זיבורית טפי פורת' או ירצה הוא ולוה ליתן לו עידית בציר פורת' ואף דחוזר עליו מ"מ הוא חוזר על הלוה ולא ניחא ליה ליזיל בדינ' ודיינ'. ואם נשאר ללוה עידית ובינונית וזיבורית לכ"ע יכול להעיד סמ"ע. והש"ך כ' כיון דאיכ' ב' דעות הממע"ה. ואפשר לחלק דאם מעיד שזה השדה שלו של הלוה שאכל ג' שנים כשר עדותו דהממע"ה ואולי כשר להעיד אבל אם בא לפסול עידי המערער בזו אין ספק מוציא מידי ודאי דהם ודאי כשרים ולא יכול לגרוע כשרותן או"ת:

כג לוקח ראשון. פי' יעקב מכר שדה לראובן בניסן ולשמעון באייר ובא אחד להוציי' מיד שמעון השד' אין ראובן הלוקח ראשון יכול להעיד להחזיק שמעון בשדהו אם לא שנשאר עוד שדה כדי דמיו של השד' שקנה ראובן דאל"כ נוגע בעדות שאם תצא השד' מיד שמעון ולא נשאר לראובן אחריות על שדהו אם יטרפו ממנו משא"כ ביש עוד שדה הרי אחריותו קיים סמ"ע:

כד שקנאה מגזלן. דעת הסמ"ע שראובן הוא גזלן וגבי מטלטלין ל"ש דניחא ליה דלא ליקריי' גזלנא:

כה אפי' עשאם לו אפותיקי בלי מטלטלין אג"ק לא מהני לשעבד מטלטלין דלית להו קלא כדאמרי' עשה אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה:

כו ובזמה"ז. דבזמן הגמרא היה חשש דילמא שעבד מטלטלי אג"ק וא"כ גם זה משועבד לב"ח לגבות ממנו ולכך משנינן בגמ' דאיירי דעדים מעידים דלא היה לו קרקע מעולם אבל בזה"ז אין אנו צריכין לזה דעכשיו אינו מועיל זה לגבות מה שמכר:

כז משום תקנת השוק. פי' שחשו חכמים שימנע א' מליקח דבר מחבירו כי למחר יתברר שהוא גזול ויפסיד שלו ותקנו חז"ל אם אין לוקח מגנב מפורסם או' שלקחו בפרעון חובו וכדומה כי סבר וקיבל להפסיד מקחו אם יבא מערער כשיבוא נגזל ויברר שדבר זה גנוב וגזול מאתו שצריך להחזיר ללוקח דמי חפץ שנתן בעבורו והנגזל יחזור על הגזלן לשלם לו הדמים שנתן ללוקח. ואם איירי בדברים ששייך בו תק"ה א"כ אם יוציא מיד הלוקח צריך ליתן לו מעותיו ויחזור על המוכר ויצטרך לשלם לו הדמים וא"כ בכוון פוסל עידיו שלא יוציא החפץ ואף הוא יפטר מדמים וה"ז נוגע. אבל בטוען שמוכר קנאה מגזלן אין לו כלל דמים מהמוכר כי אף הוא לקחה לכך מעיד. ואם לא נתייקר החפץ מכפי שקנאה

מהמוכר א"כ במקום דיש בו תק"ה אפי' באחריות יוכל להעיד המוכר דהא אינו חוזר עליו שכבר קיבל הדמים מיד המערער. אבל אם נתייקר לא מעיד דהא אין לו מהמערער רק דמים שנתן עבורו והנשאר על המוכר:

כח שגזל. נחלקו בטור רבינו יונה ור"י דר"י סובר דוקא כשהוא ידוע בעדים שגזל א"מ אבל בקול בעלמא שגזלו לא מיפסל שמעון להעיד כי אולי אין בו ממש בקול. ורבינו יונה פירש אפי' בקול בעלמא חוששין ואינו מועיל עדותו אולי האמת כפי הקול ונוגע לעדותו:

כט אם מכר ראובן השדה הגזולה. בעודנו ביד המוכר אין חילוק בין שדה לטלית אבל במכרו ללוקח יש הבדל דבקרקע לא שייך יאוש ושינוי רשות מה שאין כן במטלטלין:

ל ונתייאש. זהו לשיטת הרמב"ם דס"ל דאין הבדל בין ש"ר קודם ליאוש או יאוש קודם לש"ר לעולם זוכה הלוקח אבל לדעת החולקים צ"ל דכאן איירי דידוע דהיאוש קודם לש"ר ולכך אין לו לתבוע בלוקח סמ"ע:

לא ביד יורשי. דקי"ל רשות יורש לאו כרשות לוקח וליכא כאן שינוי רשותו א"כ חוזר דין טלית להיות בשוה עם דין שדה:

לב אחריות נכסים. היינו קרקעות וא"כ אף דמטלטלין ביד לוי הלוקח מ"מ ניחא ליה כדי שיחזור על נכסים שהניח ראובן הגזלן שמת אבל הניח מטלטלין לא משתעבדי:

לג והאידנא דתיקנו. היינו אם הניח הגזלן מטלטלין אבל אם לא הניח כלום אין היורשים חייבים לשלם משלהם גזילת אביהם ולכך מעיד ש"ך:

לד עד שיסלק. דבפיסול ממון לא בעינן תחלתו וסופו בכשרות. והש"ך כ' דיכול לומר קים לי כמ"ד אף בממון בעי' תחלתו וסופו בכשרות:

## סימן לח

א ה"ז פטור לענין פטור ללוה אין הבדל בין הכחשה ובין הזמה אבל יש הבדל לענין העדים דבהכחש' זה בא בפ"ע ומעיד וזה בא בפ"ע ומעיד משא"כ בהזמה כשרים והמזימין פסולין כדלעיל סי' ל"ד דעד זומם פסול:

ב איכא נפקותא. ויש עוד נ"מ לענין אם תפס מן זוממין מה שחייביה מתורת קנס לא מפקי' וכן אם כבר שילם והלך התובע למד"ה דחייבים העדים לשלם מתורת גרמי וזהו דוקא בהזמה אבל לא בהכחשה דאולי האמת אתם סמ"ע:

## סימן לט

א או שהודה. כתב הסמ"ע בשם הג"א דבהודאה לא מהני קנין אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן ידוע) (וע"ב ס"ק א' דכונתו דבהודא' ל"א אחריות טעות סופר או טעות מלוה ולא טריף ממשעבדי רק כשהתנה בפירוש ולהכי ל"א סתם קנין לכתיבה עומד בהודאה כיון שהקנין לא הועיל כלום אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן פרעון שאז הועיל בקנינו אמרינן לכתיבה עומד:

ב ואינו גובה מהמשועבדים. היינו מה שמכר או נתן אחר הלואה דמלוה ע"פ לית ליה קלא ולא מזדהרי לקוחות. ולמקבל מתנה נתנו דין לוקח דאי לא טרח קמי' לא יהיב ליה מתנה. ועש"ך שמסיק דצ"ע אי שיעבודא דאורייתא:

ג אחריות ט"ס הוא. דחזקה לא שדי אינש זוזי בכדי ואפי' ידעי' דלא התנה באחריות אמרי' שטעות מוכר או מלוה הוא רק בערב או בהודאה ל"א ט"ס:

ד אפי' לא נכתב. כתב הסמ"ע דוקא כשהעדי קנין לפנינו וזוכרין זמן הקנין אבל אם אינן לפנינו או שהן לפנינו ואין זוכרין זמן הקנין אין מצטרפין עם עדים אחרים שזוכרין הזמן ואינו גובה ממשעבדי רק מהזמן שברור להעדים שהקנין כבר הי' בזמן זה כגון שעומדין בתשרי ומסופקין בקנין אם הי' בניסן או באייר גובה מאייר:

ה צריכים להמלך. ואם חזר בו דאין העדים רשאין ליתן להמלוה) (מ"מ אם השטר ביד עדים דנין ע"פ ולא הוי מפ"כ כיון שאמר כתבו ונכתב בצוואת הלוה:

ו שא"צ להמלך. ואם המלוה אמר לעדים בפני הלוה כתבו ושתק לוה הוי הודאה וכותבין ובכתובה ובשטר מתנה לכולי עלמא צריך לימלך ש"ך:

ז זמן הקנין. היינו בכתבו בו מקצת אחריות ולא כתבו דאקני דלא שייך ט"ס דאז כשלא יכתבו זמן הקנין יש לחוש שלוה בניסן וקנו באייר ומכרו בתשרי ואיחרו הזמן וכתבו מסיון ואלו הי' נכתב מניסן הי' ניכר שקנה אחר ההלואה ולא הוי טורף כיון דהוא דאקני דהשתא שכתבו מסיון טורף שלא כדין:

ח ואפילו מת הלוה. וה"ה מתו שניהם סמ"ע:

ט ויש חולקים ואומרים דאי משך מילת' טפי מל' יום. אף דמבואר בסימן ע"ח דתוך ל' לא הוי כתוך זמן מ"מ כיון דאיכ' ב' לטיבות' תוך ל' וגם ק"ס ל"ח דפרע או"ת. והעיקר כדיע' הא'. וכן נוהגין ש"ך:

י כפנקס בעלמא. ולא הוי עדות כלל ויכול לטעון להד"מ. ובש"ך דעיקר כדיע' זו ולא כהי"א וע"ב סק"ו בפי' דהי"א דאם נתקיים) (וע"ב סק"ה דאם אמר כתבו וחתמו אע"פ שלא אמרתנו:

יא תחזיר לי מעותי. ואם אין מחזיר לו כגון שהולך למדה"י וכיוצא כותבין השטר בע"כ ואף דמוחה מ"מ א"נ לומר פרעתי בלא שובר או"ת:

יב סתם קנין לכתיבה. כתב הש"ך דאם הודה בפני א' ואמר כתוב ואח"כ הודה בפני אחר ואמר כתוב מצטרפין לעשות שטר מזמן ב':

יג א"י לכתוב לו שטר. והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו שטר וגובה וחוזר וגובה וכן אם הזמין עשר' לקנין צריכין כל העשרה לחתום מהאי טעמא ש"ך:

יד לא היו קבועים ולא שלחו לו. פי' או לא שלחו לו ודוקא שהודה מעצמו אבל כשהיה הדין ע"פ טענות ונתחייב עפ"י ב"ד הרי הן דיינים ויכולין לכתוב תמיד) (כשמודיעין ללוה אבל נאמן לומר פרעתי כ"ז שלא נכתב וע"ב סק"ח ש"ך בשם הנ"י והטעם שאין כותבין בלא קבעו ושלחו דבכה"ג אינו מעלה על דעתו שהן יכתבו לו שטר ופרע לו בלא שובר משא"כ בקבעו ושלחו מעל' על דעתו שיכתבו לו ואינו פורע בלא שובר אבל כשמודיעין ללוה כותבין אפילו בלא קבעו ושלחו ולהש"ך שיטה אחרת ויבואר לקמן:

טו כדי שלא יערימו. ודוקא כשבאו שניהם לפני ב"ד או לפני עדים צריכין שיכירו גם המלוה מחשש דשמא המלוה חייב לאיש אחר ומשנ' שמו כדי לאפוקי חובו ממי שנתחייב לו. ועוד דלא ניחא לאיש שיצא קול שפ' חייב לו אם אינו אמת משא"כ כשהלוה בא לבדו ליכא למיחש שמא ישנה שם המלוה דאין אדם חוטא ולא לו וגם אין כותבין בלשון נוכח ואין הקול יוצא כיון שנעשה שלא בפניו אמרי' דילמא שלא להשביע הודה מש"ה א"צ להכיר המלוה ועכ"פ צריכין להכיר הלוה דיש לחוש דמעל' שמו בשם אחר כדי להוציא מהאחר דמי הודאתו סמ"ע. והש"ך כתב דהעיקר לדינא כמ"ש המחבר לקמן סי' ס"ט:

טז אפילו הם בעין. ואף דאפילו אם יהיה לו שטר יהי' ג"כ נאמן לטעון החזרתי במגו דנאנסו מ"מ יצטרך לישבע ש"ד משא"כ בלא שטר) (ולפ"ז במטלטלי' שלא קיבל עליו אחריות וליכא ש"ד בטוען נאנסו כותבין:

יז אם הודה בקרקעות.) (ואם הודה שמכר לו קרקע לפני עדים אין כותבין דשמא יגבה בעידי מכירה קודם ממשעבדי דהמוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי ואח"כ יגבה בשטר זה:

יח בד"א שכשהודה בב"ד וכו'. כלל הדינים דלהסמ"ע בהודאה וקבעו ושלחו הוי תיכף כמלוה בשטר אפילו לא נכתב וכותבין אפי' כשאין מודיעין ללוה. ולהש"ך דוקא כשמודיעים ללוה כותבים ואז יש לו דין שטר ובלא קו"ש להסמ"ע כותבין כשמודיעין

ללוה ואז יש לו דין שטר אבל כשאין מודיעין ללוה אין כותבים ונאמן לטעון פרעתי ולהש"ך שפוסק כשיטות רוב הפוסקים אפילו כשמודיעין ללוה אין כותבים רק כשאמר להן כתבו דאין עליהם רק שם עדים. ובפס"ד שהדיינים חייבו אותו מתוך טענותיהם שם דיינים עליהם וכותבין להרמ"א שוה בכל אופן לכתוב הודאה להסמ"ע יש חילוק רק לענין זה דכשנכתב הפס"ד מחלוקת הפוסקים אם נאמן לטעון פרעתי. וכשנכתב כ' הודע' לכ"ע א"נ אפילו בלא קו"ש אבל בקבעו ושלחו בפס"ד להרמ"א והסמ"ע אפי' לא נכתב א"נ לו' פרעתי ולהש"ך כ"ז שלא נכתב בידיעת הלוה אפי' בקו"ש נאמן לו' פרעתי. ומ"מ יכולין לכתוב כשמודיעין ללוה. וכשכבר נכתב יש לו דין שטר אפי' בלא קו"ש וא"נ לו' פרעתי כשהודיעו ללוה:

יט ואמר פרעתי נאמן. ולדיע' זו לא גבי ג"כ ממשעבדי אף שמודה הלוה מחשש קנוני' ש"ך דלא כסמ"ע. כ' הש"ך דמקבלי עדות כשלא עשו פס"ד על הקבלת עדות אסורין ליתן להם בכתב) (בלא קו"ש אבל במקום שמקבלין עדות שלא בפניו יכולין ליתן להם כתב רק שכותבין בו שקיבלו שלא בפניו וע"ב:

כ שמא כבר פרעו. ואפילו ידוע שעדיין ודאי לא פרעו מ"מ אין כותבים דשמא יפרע וכשיתבענו אח"כ יטעון זה להד"מ ויוציא זה הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן סמ"ע. והש"ך חולק דכותבין כשיודע שלא פרע כשמודיעין ללוה:

כא ואם זה איחר ומ"מ נראה) (דאם יש שטר ופס"ד דאפי' איחר כמה ימים דמ"מ א"נ לטעון פרעתי וע"ב:

כב ואם לא אמרו. והדיינים נאמנים שלא אמרו דאפשר שאין שייך בדיינים לומר כיון שהגיד. ועוד גוף הפס"ד לא נסתר רק שנאמן לומר פרעתי ש"ך:

כג שטר הודאה. וה"ה שטר הלואה אבל מיני' דידי' גבי וא"נ לטעון פרעתי רק נגד משעבדי אין לו דין שטר:

כד שמשמע. כגון שכ' וחד ליתוהי או שכ' ואמר לנו פ' א"כ ידוע שפ' הי':

כה שמא שנים היו וטעו ואם הלוה מודה שבדין נכתב וטוען פרעתי נסתפק במל"מ אי נאמן דשלא כדין נכתב:

כו אם המלוה מוחה. דלא ניחא לי' להשביע בדבר שאינו שלו:

כז כתבו השטר וחתמוהו. דחיישינן דילמא מערים הוא דשמא יפול מידם או יגנוב אותו מהם) (דל"ש בזה מפ"כ כיון שנתנו להמלוה בציווי הלוה ואם חתמו. עצמם על נייר חלק ואח"כ כתבו שטר על חתימת' השטר פסול וכ' הסמ"ע דאפי' אם כבר קנו מיד

הלוה שלא בפני המלוה דל"א בי' סתמא לכתיבה כמבואר לעיל ואח"כ בא המלוה ואמר כתבו ויהי' בידכם מ"מ לא יעשו כך:

כח בשטר שיש בו קנין. ואי בעינן מטא לידי' בשטר קנין מחלוקת בין הפוסקים) (ודוקא כשהקנין הי' שלא בפני המלוה אבל בקנין שהי' בפני המלוה בודאי אפי' לא נכתב כלל גובה ממשעבדי וכ"ש כשנכתב דלא מטי לידי' והרבה פוסקים חולקים על המחבר והביאם הסמ"ע וש"ך דאפי' בשטר שאין בו קנין כשמטא לידי' אח"כ אמרי' עדים בחז"ל למפרע והמיחזק יכול לומר קים לי ואפי' במתנת קרקע וחזר ונתן לא' ואח"כ מטא ליד הראשון זכה הראשון למפרע) (ובשובר דעת הרי"ף דלא בעי' מטא לדידיה וע"ב) (ומ"מ פרעון ודאי בעי' רק כשפרע נמחל למפרע משעה שחתמו ודוקא כשאמר תנו בידי לא נמחל למפרע רק משעה שחתמו אבל אם אמר כתבו שובר סתם הוי תיכף מחילה כמבואר סי' פ"א בש"ך סקע"ד וע"ב ומ"ש הש"ך דסתם קנין הוא בין ילוה בין לא ילוה ע"ב הפי' ובשטר שיש בו קנין ומוחה קודם הנתינה אי נתבטל לענין משעבדי ע"ל סי' רס"ג ובמ"ש בביאורי' כאן:

כט משועבדים לו מעכשיו. הש"ך סיים דין זה בצ"ע דבמה קנה לשיעבוד זה במעכשיו כיון שלא מסר לו השטר מיד וגם לא הלוה לו והמחבר לא ס"ל עדים בחז"ל עי"ש:

ל עד שיהי' המלוה. וה"ה אם אמר לעדים שיזכו מיד בהשטר בשביל המלוה הרי הן שלוחי המלוה ואין קפידא לכתוב נתננו בידו דשלוחו הרי הוא כידו סמ"ע וש"ך:

לא ויתן השטר ביד המלוה לאפוקי מדעת התוספת גיטין י"ז ד"ה עד שעת שכתבו דאם המלוה עמו א"צ לראות המסירה ומסתמא ימסור לו:

לב או לא ימסור. פי' כשראו נתינת המעות עדיין איכא חשש שמא לא ימסור ומכ"ש כשלא ראו גם נתינת המעות דאיכא עוד חשש שמא לא ילוה ובאמת העיקר תלוי בראיית נתינת השטר ואפי' לא ראו נתינת המעות לאפוקי מדעת רש"י דס"ל דבעינן ג"כ ראיית המעות:

לג עד שיצא מת"י הלוה. ואז זכה בו המלוה משעת קנין:

לד זכה בחלקו דוקא בשטר קנין אפי' אמר תנו בידי דאז מהני מסירה לאחר אפי' אין שותפין בחוב אבל) (בשטר בלא קנין צריך שיהיה מטא ליד כל אחד אפי' למאן דס"ל עדים בחז"ל ואפי' בקנין הניח הש"ך דין זה בצ"ע:

לה לא יכתבו. וה"ה אם אמר כתבו דאין קנין ושטר מקטן כלום:

לו יכול לחזור בו.) (אפי' בשטר הקנאה וע"ב. ואם השטר נעשה בידיעת המלוה ואח"כ חזר בו המלוה חייב להחזיר לו פשיטי דספרא מדיני דגרמי:

לז והחזיק במשכון) (ואפי' הבטיח להשאיל אותן המטלטלין. אבל אם מכרם לאחר קודם שהשאיל לו ופקע חיובו מאותן מטלטלין וחייב ליתן לו המטלטלין אחרים כעין אותן שהבטיח להשאיל לו:

לח וצריך ליכתוב אחר. וה"ה אם צריך לכתוב שובר משלם המלוה השכר דהיה לו לשמור שטרו. ואם עבר הזמן והוא כותב שטר אחר צריך הלוה לשלם השכר דיאמר המלוה שלם לי או"ת:

## סימן מ

א המחייב עצמו בממון לא' וכו'. דוקא בלא טעה אבל אי טעה שחשב שהוא חייב) (ונתברר ע"פ עדים שטעה הודאתו בטעות היה או שהמלוה מודה שהודאתו היה ע"פ טעות פטור ואי נאמן לטעון טעיתי במגו דפרעתי ע"ל בסי' פ"א וע"ב:

ב הוו עלי עדים. ואינו גובה רק מב"ח כיון שלא כתב שטר:

ג שאני חייב ורבים חולקין וס"ל דאין יכול להתחייב בדבר שאינו חייב רק בק"ס או בשטר המוחזק יכול לומר קים לי) (ודוקא שאמר לו בלשון שהוא מתחייב לו עכשיו אבל אם אמר בלשון הודאה שהוא מודה שחייב לו מכבר קונה לכ"ע באודיתא וע"ב:

ד או שאמר לו. ודוקא למתחייב בלי תנאי אבל אם מתחייב עצמו בתנאי כגון מתנה ש"ח להיות כשואל שהוא תלוי אם יוגנב וכיוצא בזה דמי לערב ובעי קנין או שטר ש"ק ואין חילוק בין שכיב מרע לבריא או"ת דלא כהמבי"ט:

ה והעיד בו עדים. פירוש שמעידין העדים על הענין ולא על קיום החתימה לבד:

ו כתב ידו שאינו יכול להזדייף. שיש להם סי':

ז חתמו והעידו. פי' שחתמו עדות זה שנמסר שטר כזה בפניהם:

## סימן מא

א שלא בפני הבע"ד. דעת הש"ך דווקא ברישומו ניכר אבל בנמתק לגמרי צריך שיהא דוקא בפני בע"ד:

ב אבל ידי השטר עצמן. הטעם שכבר עשו שליחותן אבל אם טעו בכתיבתן ראשונה אפי' רק שכחו נכתוב בנאמנות או שלא חתם בו רק ע"א יכולין לחזור ולכתוב דלא עשו שליחותן עדיין. אבל בציווי הלוה כותבין תמיד אפי' עשו שליחותן כבר רק שצריכין לכתוב מזמן הב' היינו היום שכותבין בו בשטר דאם לא כן הוי ליה מוקדם:

ג וב"ד עושין. דב"ד אלימי דהפקר בית דין הפקר וגובה בשטר זה מזמן ראשון:

ד ופ' ופ' עדיו. עסמ"ע דבטור כתב שצריך שיזכור גם העדים שהעידו על המחק ובמרדכי כתוב דא"צ להזכירם:

ה צריך להביא ראיה. פי' שיעידו. דאם עידי מחיקה מעידין בעצמן צריך דו"ח המבואר בסימן כ"ח דהיינו שיעידו זה שלא בפני זה דהוי כעדות חדש. משא"כ כשיש עידי הלואה ולא בעי עידי מחיקה רק לגלות ששטר זה הוא א"צ דו"ח מש"ה כשכתוב בו ונזדקקנו סגי בעידי מחיקה לבד אבל כשלא כתוב כן נראה שלא היה דו"ח בעינן ג"כ עידי הלואה ועיקר הפי' ע"ב:

ו דאל"כ פסול. פי' שטר קיום זה א"ל נכתב בו שנקרע פסול אף דל"ח לב"ד טועין מ"מ לשכחה חיישינן סמ"ע:

ז שטר מתנה. כותבין אפילו העדים בעצמן:

ח ולא מזמן שכותבין. הטעם דילמא אחר המתנה שהיה בניסן חזר הנותן ולקחו ממנו באייר ואם יכתבו הזמן מתשרי יאמר חורתי ולקחתי ואם הנותן מצוה ליכא חשש וכותבין ש"ך:

ט במתנ' אחריות. דוקא אחריות מפורש אבל במו"מ אמרי' אחריות ט"ס וסתם הוי באחריות:

י צריך לקרוע הראשון הטעם דילמא אם יהיו לו ב' שטרות ושדה זו גזולה ויטרוף הנגזל ויבוא בשטר אחר לטרוף מב"ח או ממשעבדי ואח"כ יעשה ערמה עם הנגזל להניח שדה זו בידו ואח"כ יחזור הנגזל ויוציא השדה בעידי אבהתא מידו וילך לב"ד בשטר השני ויגבה ג"כ ממשעבדי ואף דירצה לכתוב שובר מ"מ הא שובר לגבי לקוחות ליכא:

יא ולא מב"ח דילמא יגבה בזה מב"ח ואח"כ יגבה בשטר מעליא מלקוחות:

יב מחקו מלוה מדעת. סתמא נמי הוי כמחקו מדעת דחזקה אנשים שומרים שטרם:

יג לא יכתבו לי. אעפ"י דידוע שלא נפרע כגון תו"ז או הלוה מודה אפ"ה לא יכתבו שמא לא נאבד או שמא ימצאנו:

יד עדים מעידים שנשרף. דליכא למיחש שיביא עידי שריפה בב"ד זה וכת עידי שריפה אחרים בב"ד אחר לגבות ב' פעמים דהא כותבין שובר. ודעת הש"ך דכותבין מזמן שני דחיישינן לקנוניא שהלוה גופיה יכבוש השובר וע"ב) (דאם בא לגבות בעידי טריפה ממשעבדי דגובה ול"ח שמא יגבה ב' פעמים ע"י קנוניא רק שאין כותבין מחשש קנוניא:

טו מאחר שנאבד. פי' שאומר שנאבד אף דליכא עדים:

טז יכולין לומר פרענו. והקשה הסמ"ע דבסי' רנ"ה סעיף ו' פסק המחבר דא"נ לומר פרעתי ותי' דאם צווה ליתן מתנה נאמן לומר דפרעו אבל שם מיירי בהודה דחייב לפ'

מנה דא"נ לומר פרעתי. והט"ז תי' ואם כותב דרך כלל לפ' כך ולפ' כך נאמן לומר שפרעו אבל בכותב לאחד מיוחד א"נ דה"ל ליקח השטר מידו. ולמסקנא העלו דספיקא דדינא הוא אם יכול לטעון פרעתי נגד הצוואה והעיקר כמ"ש הש"ך בס"ס רנ"ג דהחילוק הוא בין אם אמר השכ"מ להעדים כתבו ותנו יש לו דין שטר ואם לא אמר כתבו ותנו אין לו דין שטר. וז"ב:

יז דליכא למיחש שמא ימצאנו. דהא לא ידעו מקום אבידה והב"ד מודיעין לאותו אחר שכתבו לו שטר אחר דאל"כ חיישינן דילמא אותו אחר ימצאנו שהוא יודע מקום האבידה ומיירי דהיו ב' עדים על האבידה וידוע שהיה בפקדון מיד המלוה דאל"כ יכול לטעון פרעתי:

יח וידוע זה בעדים. אבל כשאין לו עדים אין מחזירין לו גוף השטר דשמא עדיין בידו ההעתקה ויגבה תחלה בגוף השטר ואח"כ בהעתק ואם אין ידוע בעדים מ"מ מוסרין לו העתקה ב' דל"ח דלמא יגבה בב' הטפסות דכשגובה בהטפסה מחוייב ליתן לו שובר:

יט ויעידו לפניהם שנאבד. ול"ח דילמא ימצאנו דכשנאבד בדרך אין מחפש אחריו:

כ שמטפיסין. הסמ"ע הגיה מטפיסין ופי' שאף שאין מטפיסין שטר מכר שיש בו אחריות היינו כשנותנים קיום ותוקף שטר אבל שטר כזה שמעתיקין אותו כותבין בו שהוא העתק מעתיקין דליכא חשש שיגבה ויחזור ויגבה כיון דמשמע מתוכו שגוף השטר קיים סמ"ע ונ"מ בהעתקה זו שלא יהיה נאמן לומר להד"מ אבל אם טוען פרעתי בשער הלואה נאמן:

כא ואפי' הן קרובין. פי' דהיו ג' וב' מהן קרובים זה לזה ואמרי' דאחד למילוי חתם ונשארו ב' כשרים בהטפסה. אבל אם לא היו רק ב' והיו קרובים או אפי' ג' ונודע שהקרוב לא חתם למילוי כל הטפסה פסול:

כב או שרפו ובשטר מתנה שנקרע ולא הגיע הזמן כגון שנתן לו מהיום ולאחר מיתה וטוען כי מחל לו מתנתו ולכך נקרע א"נ והולכין העדים לב"ד וכותבין לו שטר מתנה אחר:

כג בתוך זמנו. והראב"ד חולק וסבירא ליה דכשהעדים קיימין אמרינן דל שטרא מהכא וגובה בעדים האומרין שהוא תו"ז. וסיים הש"ך דהמוחזק יכול לומר קים לי כהראב"ד:

כד וכותבין לו שטר אחר. פי' הסמ"ע באחריות:

## סימן מב

א אפי' לגבות בו לאלתר. ואפי' עידי מסירה לפנינו ויודעים מה היה כתוב בו פסול מגזה"כ דבעינן למען יעמדו ימים רבים והש"ך פסק דיכול לומר קים לי כר"ח דמכשיר לאלתר ע"י עדי מסירה:

ב שטר אקנייתא. פירוש שכ' על החרס שדי מכורה לך ומסרו בפני ע"מ כשר כשמע"מ בפנינו אבל בלא"ה יכול הלה לטעון דבר אחר היה כתוב בו וזייפת וכתבת עליו שטר דלא כהש"ך. ועי' ביאורים אם מסרו בינו לבינו דחתם בו עידי חתימה מהכי לקנות בו ש"ך וסמ"ע:

ג וי"ח הש"ך כ' דכ"ע מודים בשטר מקושר דפסול כיון שהעדים אינם חתומים אלא מבחוץ:

ד לא טענינן ליה. פי' דאם ד"מ מרגיש הדיין שהי' כתוב בשטר שלש וזייף ועשה שלשים או אם הבעל דין לא טען כך רק טען אמנה וכדומה לא טענינן ליה הזיוף הנ"ל אבל אם הבע"ד טוען לא נתחייבתי רק ג' אף שאין הבע"ד מרגיש בזיוף אנן טענינן ליה הזיוף:

ה משלש ועד עשר לאו דוקא דשמנה יכול לכתוב אם לא בלשון תרגום דהיינו תמני דיכול לכתוב תמנין אבל אחד עשר יכול לכתוב דאם ירצה לזייף ולעשות אחד ועשרים צריך להוסיף וי"ו ויהיה ניכר הזיוף סמ"ע:

ו שלשים ואם כתוב בסוף שיטה אין לחוש דילמא היה כתוב שלש והוא עשה שלשים דחזקה על העדים שעשו כהוגן ולא כתבו בסוף שטה שלש:

ז ואם נזדמן. פי' הסמ"ע דהא דצריך להחזיר ואין כותב שלשה משום דהיא נגד דקדוק הלשון לכתוב שלשה לשון זכר אמספר אמות שהוא לשון נקיבה:

ח מחזיר הדבר. אבל אם כתב למעלה שלש מ"מ אין לכתוב אח"כ בסוף שיטה שלש ג"כ דאולי יכתוב אח"כ שלשים ונלך בתר התחתון ב"ח דלא כש"ך:

ט גימטריאות. ואם כתוב י"ב אין לחוש דילמא היה כתוב ב' והוא הוסיף י' ונעשה י"ב דלא חיישינן שהניח ריוח ש"ך:

י ואפשר לקיים שניהם. כ' הסמ"ע דאפי' בדוחק מיישבין. והש"ך חולק רק דאם ב' הלשונות מרוחקין זה כתוב בראש השטה וזה בסופו מיישבין ול"א דהוי חזרה:

יא אחר התחתון. דודאי חזרה הוא מהעליון:

יב בשיטה אחרונה. ע' בסימן מ"ד מזה באריכות:

יג דיד בעה"ש על התחתונה. ואם יש בו איסור שבועה) (אז אם טוען ברי נאמן ואם יש בו ספק בלשון ספיקו להקל. וע"ב ועט"ז בשטר דכתוב בו וקנו מיניה ול"כ בו במנא דכשר

למקניה ביה אז אם הוא דבר שנקנה בק"ס כשר דמסתמא נעשה בדרך רוב קנייני' ואם הוא דבר שאינו נקנה בק"ס כגון מטבע כ"א שהיה בקנין המועיל כגון משיכה וכיוצא אלא תלינן שהיה בק"ס ופסול וכן עיקר דלא כסמ"ע:

**יד** ילמד תתתון מעליון. כי אות אחד דרך הסופרים להשמיט או להמתק) (וע"ב דדין זה ל"ש רק בשם המלוה או הלוה אבל חסרון או מחק בסך המעות אפי' אות אחת אין למדין. ועיין מה שכתבתי) (דבשם המלוה נותנין לחנני אפי' השטר ביד חנן אבל בחסרון או מחק בשני תיבות בעליון התחתון עיקר ואם יש מחק בשני תיבות בתחתון כל השטר פסול מספק דאימור מחקו כדי לפסלו ואפי' השטר ביד העליון או התחתון א"י להוציא ממון רק השטר א"י להוציא מידו כיון שהוא מוחזק בו או"ת:

**טו** שתים. ואם למעלה כתוב חנן ולמטה כתוב חנני לא אמרינן דילמדו זה מזה ולמעלה חסר ביו"ד ולמטה חסר החי"ת וכאלו כתוב חנני הוא איבעיא דלא איפשטא והממ"ה ולא ינתן לא לנני ולא לחנני ואם כתבו הרשאה זה לזה גובין) (אבל חנן אפילו בהרשא' אינו גובה:

**טז** ספל נוטריקון ספ"ל הוא סאה ופלגא. קפ"ל הוא קב ופלגא:

**יז** אי תפס. כיון דטוען ברי מהני תפיסה בעדים אפילו שלא ברשות ועיין בכללי תפיסה ודוקא מטלטלין אבל בקרקע אפילו בפירות קרקע ל"מ תפיסה שנולד ספק בגוף הקרקע או הפירות אבל כשנולד ספק בדבר אחר ותפס פירות של קרקע מהני תפיסה ועיין ביאורים:

**יח** דלא כי"א. עיין כללי התפיסה חילוקי דינים בשובר:

**יט** לפרעו בפסח. והרבה פוסקים סברי דאפילו בלאו הך טעמא צריך לפרוע בפסח הבא ראשון הואיל ולא פירש זמן פירושו פסח ראשון ש"ך:

**כ** וי"א היינו. הש"ך כתב דכ"ע מודי בזה:

**כא** לשון דלא מהני כגון בש"מ שאמר לשון הנחה דאיכא פלוגתא אי מהני אם כן יש לומר דטע' וחשב דמהני ואם אמר לשון דלא מהני לכ"ע כגון אתן דעת הסמ"ע דג"כ נתבטל השטר והש"ך כתב כיון דליכא למ"ד דמהני אין תולין בטעות וצ"ע מהך דלעיל סי' ל"ט סעיף י"ב דג"כ ליכא למ"ד דמהני וצ"ע או"ת:

**כב** כולל יותר. מי שהשכין בית וכתוב שהשכין מתחתית הבית עד סוף עליונה ואח"כ טען ראובן שלא השכין לו רק עליה אחת שעל גבי הבית והסופר אמר שכוונתו היה על כל העליות הדין עם המלוה סמ"ע:

כג אין לו אלא שנים. אם המלוה טוען יותר והלוה אומר רק שנים נשבע) (היסת ועי"ב דאם הלוה אומר שלש חייב שבועה דאורייתא:

כד ונשבע לו היסת. דלא הוי מודה במקצת דה"ל הילך וגם ש"ק:

כה ואי תפיס. היינו בעדים דבלא"ה נאמן במגו דלהד"מ או החזרתי:

כו מפקי' מיניה. וה"ה בכתב דאינון ונמחק לא מהני תפיסה דלעולם דנין המחק לגרע דאימר מחקו בעצמו:

כז הקטן שיצא שם. ואם לא ניכר המקום אזלי' בתר מקום שתובעו:

כח דינר כסף. הכלל הוא סתם דינרי הוא דינרי זהב ודינרין הוא דינרי כסף ואם מפורש דינרי כסף הרי מפורש ואם נכתב כסף בדינרי אמרי' כסף ששוה דינרי זהב:

כט ולא אתפרש. פי' דנאמר בו מטבע כגון סלעים או דינרין ולא איתפריש בו אי סלעים של א"י שהן כבדין או של בבל שהן קלין ולכך גובה ממקום שנזכר בהשטר דמסתמא באותו מקום מטבע הלוהו ואי לא נזכר מקום השטר אמרי' באותו מקום שתובעו מאותו מטבע הלוהו:

ל ישבע המלוה ויטול והיינו שטען השבע לי דגרע מטענת פרעתי וכן כשהמלוה טוען ללוה מטבע כבידה הלויתיך ממה שאתה פורע לי כפי מקום התביע' נשבע הלוה היסת משא"כ כשנזכר בשטר מקום ההלואה הוי כודאי שהלוה מאותו מטבע ואין הלוה יכול להשביע להמלוה כמו בטענת אמנה וכן אם אפילו באו עדים ואמרו דהי' ממטבע קלה הוי כתרי ותרי:

לא אם הביא הלוה ראיה. ואם הביא ע"א ה"ל כע"א מעיד פרוע ונשבע ואם כתב הזמן בניסן וכ' בשטר שם המטבע שהלוה וניכר בשטר שהקפיד לכתוב שם המטבע לשלם לו דוקא במטבע זו כגון שכתוב בשטר לשלם לו ברענדליך או ברובליס וקודם זמן הפירעון נשתנה המטבע הולכין אחר זמן הלואה בין הוקרו בין הוזלו ול"ש ריבית במטבע דהוי כיצא השער בשעת הלואה דמטבע יש לו שער ידוע אבל אם לא נזכר בשטר רק שהלוה לו מאה זהובים שבדרך העולם לסוכם הכל בשם זהובים ואין בו קפידא כלל באיזה מטבע ישלם אף שבשעת הלואה הלוה לו במטבע רענדליך ועכשיו הוקרו כיון שלא הקפיד הוי כקצץ המבואר בב"מ דף ע"ה ברש"י וקוצץ לו וכיון שקצץ על זהובים הוי כהלוה לו זהובים ופורע לו במטבע גרוע הנקרא זהובים וע"ב בסימן ע"ד:

לב כההוא שטרא דכתיב בי' שית מאה. ודוקא שכתוב בו וזוזא שאינו פירוש על השית מאה רק הוא שם בפני עצמו אבל אם כתוב בו מאה וחמשים זהובים או אדומים כיון

שהזהובים או האדומים נכתב לפרש הסך שלמעלה אף המאה הן זהובים או אדומים כמו החמשים וע"ב:

לג שאין עושין סכום חשבון. אלא מצטרפין אותן לאיסתרי או לזוזי:

לד לשון שרגילים. עמ"ש בסי' ס"א מזה:

לה הואיל וגדלוהו. ואפילו יש לו בנים אמנם אם שם הבן כשם היתום שגידלו ונכתב על היתום בני פ' פסול דהוי שטר שיכול לזייף או"ת וכתב הסמ"ע ה"ה אם כ' על חמותו אמו כשר:

## סימן מג

א מאיזה לקוחות. ה"ה בב"ח יש נ"מ כי המוקדם קודם לגבות מב"ח מאוחר אפילו מבנ"ח ולכך צריך זמן סמ"ע:

ב אחר שראו העדים הטעם דע"ח מפקי לקלא רק שלא ידעי' זמן אבל מאותו זמן שראו העדים שבודאי כבר נכתב גובה והש"ך הכריע שהעיקר כדיע' זו:

ג לבריאת עולם ול"ח שמנה לאיזה מנין אחר דודאי לא שינה המנהג שנהגו למנות מב"ע:

ד ודלג המאות והש"ך הכשיר בדיעבד:

ה אם כ' אלפים דאין לומר ב' אלפים דאם כן בתרי יודין הוה ליה לכתוב אלפיים:

ו ידלג בשבת כשר דחסרונו מוכח מתוכו סמ"ע וע"ב דין מחודש בזה:

ז הי' ביום עשרים וארבע הטעם דכיון דשטר מאוחר הוא דהא כ"ב הוא ש"ע ותלינן דשטר מאוחר י"ל שכתבוהו מקודם ואז אפשר לטעות אפי' בשני עיבורים ואחר רובו של חודש כיון שלא טמעו הקביעות עדיין:

ח כ' ידו הטעם דלא מהני הכת"י אפי' נגד מלוה ע"פ שהוא מאוחר דחיישי' לקנוניא שהקדים הזמן בכוונה וע"ב) (דאם החזיק הכת"י בב"ד קודם שנודע מהשטרי חוב המאחרים שהיו בידו ליתן המטלטלין שלו ליד מי שהכת"י בידו ל"ח לקנוניא:

ט אלא מבני חורין. וקורעין השטר או כותבין ע"ג השטר שלא ניתן לגבות רק מבנ"ח ואי תבעו ויש לו פס"ד גובה אפילו ממשעבדי מזמן הפס"ד אבל אין מניחין השטר בידו שלא יגבה בו ממשעבדי ש"ך:

י גזיר'. שקנסוהו הואיל שבא פסולו לפני ב"ד שלא יגבה אפי' מזמן ב' ואם כ' המלוה ע"ג השטר קודם שנראה הפסול בב"ד שטר זה לא ניתן לגבות רק מזמן ב' כשר (וע"ב דוקא שיש עדים) שראו ביום שנכתב עליו דחיישי' דלבסוף הקדים הזמן וכבר נמחל שיעבודו או"ת) (וגם התיקון שיכתוב עליו הן בב"ד שכ' המחבר וכן שיכתוב המלוה

שכתב הש"ך ז"ל מירי באופן זה שיעביר קולמס על הזמן הכ' בשטר ויכתוב הזמן למטה דאז שוב ליבא חשש שיחתכנו:

יא דפסול לגמרי. ונאמן לומר פרעתי אבל א"נ לו' להד"מ סמ"ע וכן עיקר דלא כהש"ך ששובר דהוי מפ"כ ונאמן לומר להד"מ וע"ב ואם הלוה מודה חייב לשלם לכ"ע ש"ך:

יב כשלא הקדימו העדים. כגון שכתבו ללות בניסן ולא לוה עד תשרי דאע"ג דאסור לענות כן בשטר דלאו הקנא' מ"מ מאן דעביד הכי לא מיפסל וכ"מ שנוכל לתלות טעות בדבר המצוי לטעות לא כסלינן לעדות:

יג העדים נאמנים. ומ"מ בדבר דל"ש לטעות א"נ לומר טעינו ולפסול השטר:

יד ויש חולקין הש"ך מסיק דבדבר דשכיח לטעות כ"ע מודים דנאמנים:

טו אין כ"ז מציל. דאין זה מוכיח מתוכו דמי יודע אם הי' זה חתנו וגם אפשר שהי' אריסו בזמן ההוא ונקרא ג"כ חתנו רשב"א בתשו':

טז מלפסול השטר. ואף למאן דס"ל דמוקדם כשר לבנ"ח מ"מ בשטר מתנה פסול לגמרי או"ת:

יז יכולין לחתום שטר אחר. עי' הפי' בבאורים:

יח דכתיב ביה מקמי חתימת. והיינו שכ' בו קודם שיטה אחרונה וע"ב:

יט המאוחרים כשרים. ואינו טורף רק מזמן המאוחר דהוי כאילו מחל לו השיעבוד עד אותו יום:

כ אפי' המאוחרים פסולים. הטעם שמא המוכר לא ידע שאיחרוהו ואולי יחזור ויקח ממנו ואח"כ יוציא זה שטרו המאוחר ויאמר חזרתי ולקחתי ממך ולפ"ז אם הודיעו למוכר שאחרוהו כשר ש"ך:

כא דאי אמר אשתבע לי. אבל אי לא טען לא טעני' ליה להאי אפי' בטוען לא לויתי ש"ך:

כב עד שיביא ראיה מירי בשטר דליכא למיחש לפרעון אבל כשהמלוה בעצמו מצאו א"צ להביא ראיה ש"ך:

כג ונחתם בלילה פסול. אבל במעש' ב"ד כשר דמשעת גמ"ד נשתעבד סמ"ט:

כד בקנין. והיינו דהקנין נעשה בלילה וביום שלפניו ציוה לעשות קנין נשתעבד סמ"ע:

כה מיהו אם כתבו סתמא. אין כאן מקומו ושייר לסעיף שאח"ז בסעיף כ' דשם נאמר שלא נאמר שלא יכתבו זמן הכתיבה ומקום הקנין:

כו אז יכתבו המקום. ודעת הרבה פוסקים דכותבים שניהם נמסר לנו במקום פ' וכתבנו במקום פ' סמ"ע:

כז אלא שם המקום. ואפי' שני המקומות אחד בתוך תחום של חבירו:

כח כיון שסכום. לאו דוקא אפי' שטרו אלף זוז והוא יש לו שובר שפרע מנה לא יוכל לומר שהוא על שטר אחר רק נפרע בשטר מנה ולאפוקי אם נכתב בשובר על שטר שסכומו כך וכך ובשטר זה שהוציא המלוה נכתב סכום אחר דהוי ידים מושיחו' דאין השובר על שטר זה סמ"ע:

כט עד אותו יום. כ' בתשו' הרא"ש עובדא הי' בראובן הוציא שטר וכתב בה' בניסן ששמעון חייב לו מנה ושמעון הוציא שובר נכתב בה' הנ"ל וכתוב ביה שראובן מחל כל תביעת ממון שהיה לו עליו עד יום הזה ופסק אע"ג דלא שכיח דאדם פורע ביומו מ"מ זמנין דפרע והרי שובר מעיד ה"ל כראינו שפרע ע"ש ברא"ש וסמ"ע:

ל דבלשון העולם ולכאור' תשו' זו סותר לדין שלפני זה דשם ג"כ כתוב בשובר שנמחל כל תביעות עד אותו יום וכ' בש"ך לחלק בין אומר עד היום הזה ובין או' עד ה' בניסן דלא הוי בכלל ועד היום הזה הוי בכלל:

לא ואם בשניהם נכתב אדר סתם. וה"ה בזה דכ' באחד באדר סתם ואחד אדר ראשון הוי לי' כאילו נכתב בשניהם ראשון:

לב עד שיעברו רוב ימים וכן בחג עד שעברו ג"ח והש"ך כ' שיש לחוש לדעת ר"ח דהיינו ט"ו ימים אחר החג ובשבוע' יש להחמיר ולחוש לשיטת ר"ח וכ' הסמ"ע כשעובר המחצה תיכף חל והש"ך כ' דוקא רוב אם לא בנשבע לפרוע דאז חייב תיכף בעובר רק חצי זמן:

## סימן מד

א צריך להחזיר. ומה שאנו כותבין בשטה אחרונה וקנינא ממנו ובכל השטר לא הזכיר רק שאמר לעדים שיקנו ממנו ולא נזכר שנעשה כן רק בשעה אחרונה מ"מ לא הוי כדבר חדש לגמרי ולמדין. והש"ך כתב דהוא מחלוקת הפוסקים:

ב שאין למדין דעת הסמ"ע אפילו יש עוד ריוח שיטה מכל מקום אין למדין והש"ך כתב דלהרמב"ן כשר:

ג למדין ואפי' עידי השטר מעידין שהם כתבוהו לא הוי רק כמלוה ע"פ כיון שאינו מוכח מהשטר:

ד זה אחר זה. ודוקא כשבא חלק לפני ב"ד כל השטר פסול כיון דה"ל יכול לזייף דהרי יכול לחתוך השטר ולכתוב לפני העדים שטר מסך גדול ולכך כשבא לפנינו כתוב מכשירין הכל דחזקה על העדים שעשו כהוגן וכתבו עד החתימה סמ"ע וש"ך:

ה אינם פוסלין השטר. והש"ך השיג ע"ז:

ו ויש פוסלין. וכן עיקר:
ז בכתיבה דקה. דשמא הניחו העדים שטה אחת וכתב בכתיבה דקה שני שיטות:
ח כשיעור ש"ו. ואם בש"א לא נמצא דבר לתועלת בעל השטר מ"מ פסול והש"ך מכשיר:
ט מוחזקים ביודעים. וכן בכל דוכתי דאמרינן חזקה על העדים שעשו כהוגן היינו המוחזקים לכך:
י תרי ש"ו ומיירי שיש שטה חחת חלק סמ"ע:
יא ולא נמצאו דאמרינן לדקות כתיבתן נאבדו:
יב וחזרו וחתמו. והיינו ביומו דאל"כ הו"ל מוקדם ופשוט:

## סימן מה

א חותמים למטה אם חתם איש פ' עד כשר סמ"ע:
ב שלא קראו. ולא הוי עד מפי עד דהוא מילתא דעבידי לגלוויי:
ג עד שיקרא העד. ואפי' שנים קוראין לפניו לא מהני דהוי עד מפי עד:
ד וכן נ"ל עיקר והש"ך חולק ואפי' מסל"ת לא מהני וב"ז לכתחלה אבל בדיעבד כשר:
ה ויש עדים. כיון דחתמו עצמם קודם שקראו גמר בלבו להתחייב עצמו כמו בשליש סמ"ע:
ו וקרעו להם. פי' דחותכין בנייר אותיות ומניחין ע"ג השטר והעדים ממלאין מקום הקרעים דיו אבל לרשום ע"ג השטר והם יכתבו על הרושם הוי כתב ע"ג כתב ופסול והש"ך מכשיר) (וע"ב דכשממלאין העדים הקרעים דיו צריכין להרחיב או לקצר הדיו:
ז מכין אותו. כן הוא גרסת הסמ"ע ופי' על הדיין דהעדים הם שוגגין והש"ך גורס אותם ופי' על העדים והעיקר כהסמ"ע:
ח שהסופר חותם. וה"ה כשהבע"ד בעצמו חותם על השט"ח במסיק דמהני סמ"ע:
ט אי אמרי אקרינן מזה הוכיח הש"ך דאע"ג שכתב המחבר לעיל דלא מהני מה שקוראין לפניהם היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר:
י דייקי' בסהדותייהו. פי' דלעולם צ"ל דאקרוהו למאן דידע למיקרי רק ההבדל אם יודעי' בע"פ אין הב"ד פוסלין השטר רק שואלין אותו אם קראוהו ע"י מי שיודע למיקרי ואם אינן יודעי' בע"פ הב"ד פוסלין השטר מסת' עד שיאמרו בעצמ' שהניחו לקרותו סמ"ע וש"ך חולק ומכשיר אפילו כשלא הניחו לקרותו כשיודעין בע"פ:
יא ואם הרחיקו דיכול לזייף ולחתוך כל השטר שלמעל' ולכתוב שטר חדש בשתי השיטות:

יב חתמו על הטיוטא. אפילו שרט שריטות שניכר שלא היה כתוב בו מ"מ יאמרו שהעידו ע"ז ודלית ביה ריעותא:

יג כגון למ"ד בשטה. וא"צ שיהי' הל' פוגע בך' פשוטה דאם כן יהי' חלל ב' אוירין וזה לא אמרינן:

יד פסול. פי' פסול לגמרי כיון שיכול לזייף הרי השטר כולו פסול סמ"ע:

טו באותו חצי שטה ואפילו כתיב שריר וקיים. מ"מ יכול לכתוב מה דבעי ולכתוב שנית שריר וקיים וב' שריר וקיים כשר בשטה שלפני אחרונה:

טז זא"ז. ואז כל השטר פסול דהרי יכול לזייף ולחתוך כל השטר העליון ולעשות שטר הוא ועדיו בש"א אבל זה תחת זה אין חשש זיוף רק שאין למדין מהשיט' וחצי שיטה מיהו אם כתב ש"ו למדין ש"ך ס"ק ט"ו:

יז ואז למדין. דחזק' על העדי' שעשו כהוגן ולא הניחו מקום פנוי קוד' חתימתן שיהי' יכול לביא לידי זיוף וע"כ השטר נכתב עד חתימתן:

יח ויש חלק כתב הסמ"ע דיש דיעו' אי נפסל השטר והיינו כשיש לפני השטר והעדי' גליון ובזו יש דיע' דכשר בדיעבד כיון דיכול לתקנו ולחתוך הגליון משמע הא אם לא התחילו לחתו' במקו' שהשטר מתחיל רק באמצע שיט' לכ"ע פסול:

יט אם אין העדי' קיימי' אבל כשהעדי' קיימי' צריך לשאול אות' ואפי' כת"י יצא ממקו' אחר נאמני' לומר שישבו כול' לחתו' והשטר פסול סמ"ע:

כ ישבו לחתו'. ולדעת הרי"ף בסי' ל"ו דצריך שידע הכשר בפסולו של פסול גם בכאן מיירי בהכי) (וע"ב דה"ה אם הפסולי' חתמו עצמם קודם ואח"כ חתמו הכשרים ג"כ פסול:

כא שהרי אפשר. היינו כשחתומי' זת"ז אבל כשחתמו בשור' אחת ודאי דלעדו' גמור נתכוונו ופסול:

כב עדי' האחרונים יה"ה אם חתמו הפסולים באמצע פסול ש"ך וע"ב:

כג זוכרים העדות. ודוקא הב"ד אבל הם בעצמם לא דכבר עשו שליחתן) (וע"ב דדוקא בקנין אבל בלא קנין אפי' הב"ד אין כותבין שטר אחר ואם ראו המעשה ביחד א"י להגיד בפה שכבר נתבטל משעת ראיה) (וע"ב דמ"מ אם חזר ואמר להם הלוה כתבו וחתמו יכולין לכתוב שטר אחר:

כד מלאוהו למחר אפי' למ"ד עדיו בחז"ל מ"מ כאן בשטר פסול לא שייך עבחז"ל וגם דעת הסמ"ע דלמ"ד דא"צ דעת הלוה אף למחר וליומא אוחר' כשר והש"ך כתב דבזה כ"ע מודים:

כה בין השטר למקום חתימה. וה"ה בשטר עצמו א"י להיות שום שינוי דאל"כ דילמא הך מקום מחקו ומלאוהו:

## סימן מו

א כתבתי ללות. פי' ונפל ממני ומצאתיו ופי' אמנה שמסרתי לך השטר והאמנתיך שתלויני וע"ב:

ב כשאר שטרות. ומ"מ לא הוחזק כפרן כשטוען כתבתי ללות כי אע"פ שנתקיים יכול להיות האמת כדבריו:

ג נאמנות. דכשהימניה המלוה נאמן כעדי' והוי כמיגו במקום עדים והי"א ס"ל כיון דהוי מגו בענין הנאמנות עצמו שיכול לומר מזויף הוא עם נאמנות והוי מגו:

ד אין מקיימין בלילה. דה"ל דין. ואם עברו וקיימו בלילה תליא במחלוקת באם עברו ודנו בלילה ואם נתרצו המלוה והלוה שיקיים בלילה מהני סמ"ע וש"ך ובשטר שגובה ממשעבדי צ"ע אי מהני אם לא שיש מנהג:

ה בשנים לא הוי קיום. העלה הש"ך דאם הקיום הוא שאחרים העידו שהוא כת"י העדים או שהעדים בעצמם העידו כן וכן לוה שהודה בפניהם שהוא כת"י אינו מועיל כלום דה"ל עמפ"ע דכיון שהם ב' לא מיקרי ב"ד ומ"מ לפמ"ש הרמ"א לקמן סעיף ז' הוי עדות מעליא לענין קיום ומכל מקום לא מיקרי קיום בית דין רק קיום עדות ונפקא מינה טובא בין קיום ב"ד לקיום עדות ודלא כסמ"ע וכן נכון. והט"ז כתב דאף דמהני עדות זה מפי כתבם מ"מ הב"ד שדנין על קיום זה צריכין שיכירו בעצמן כת"י המקיימין ולא סגי מה שעדים אחרים מכירין כת"י דמקיימין וכן עיקר ואם השטר הוא ח"י הלוה וקיימו בשנים) (וע"ב דלא מהני כי אם כשציוה הלוה להם לקיים:

ו דרבנן. עש"ך שהאריך באם הלוה טוען מזויף אי הוי דאורייתא וע"ב) (דאם בא השטר לב"ד קודם שטען מזויף לכ"ע הוי דרבנן) (ואם המלוה אומר שא"י כלל מי הם העדים ומאיזה מקום הם לכ"ע הקיום דאורייתא) (ואם אמרו העדים בעצמם לא חתמנו אז אם כל אחד אומד שאין זה כת"י ולא כת"י חבירו הקיוה הוי דאורייתא אם כ"א אינו מעיד רק על כת"י הקיום דרבנן) (ושטר הקנאה שנמצא דהמלוה תובע ואומר שהוא שלו ג"כ הקיום דרבנן משא"כ בשטר קדושין שנמצא ואין הבעל תובע רק שהב"ד רוצים להחזיקה במקודשת מכח השטר הקיום דאוריית' וע' ביאורים בכל זה:

ז טעם המנהג. עש"ך שכתב שטעם זה דחוק דלענין קיום לא מהני יחיד מומחה רק עיקר הטעם דמנהג עוקר הלכה:

ח שלא בפני. ע' סי' ק"י לענין להוציא מיתומים קטנים ועש"ך דבח"י הלוה בעי קיום מדאוריית' ואין מקיימים אלא בפניו מיהו כמדומה לי שנהגו להקל לקיים אפילו כת"י הלוה שלא בפניו והיכא שלא נהוג אין להקל ש"ך:

ט שיחתמו העדים. ואפילו חתמו בפניהם בלילה סמ"ע: (

י ואני עד. פי' שזוכר העדות וע' בס"י:

יא שזה כת"י. עש"ך יש מחלוקת בתוספת' אם אומרים העדים כת"י הוא זה ואחרים אומרים אין זה כת"י אם צריך קיום אחר וע"ב) (דבקיום הכרת הכתב בטב"ע אזלי' בתר רוב דיעות ואם העדים אומרים אין זה כת"י וב' אחרים אומרים כת"י הוא זה אם עידי השטר מעידין כל א' על שלו ושל חבירו הוי תרי ותרי ואם אין כ"א מעיד רק על שלו והמכחישין מעידין על כל א"וא הוי תרי לגבי חד:

יב של אלו. ואפי' אין מכירין רק רוב החתימה משמו או משום אביו סגי ש"ך:

יג מפ' כ. אבל כשעידי השטר מעידים על חתימתן כיון דקיי"ל על מנה שבשטר הם מעידים א"י להעיד מפ"כ ואף אם אחרים מעידים על כת"י אף שיכולין להעיד מפ"כ לא מיקרי קיום רק העדאת עדים ואי מתו קודם שבא השטר לב"ד לא מהני דבעינן שיהיו ראוין להגיד בשעה שבא השטר לב"ד:

יד מב' שטרות של ב' שדות אבל משטרות ושוברים אין מקיימין דלא שייך בהו שאכלו בעליהם ג' שנים והש"ך כ' דמשלשה שטרות מקיימין אף משט"ח:

טו ב' השטרות מקויימין. כ' הש"ך דלדעת המחבר דס"ל דהטעם הוא שמא הכל זייף ולכך בעינן יוצא מת"י אחר א"כ כי מקוים ליכא למיחש רק הך דיעה ס"ל דחוששין הואיל והשטר אצלו שמא למד לזייף ממנו ולכך לא מהני מקוים ולפ"ז אפילו אם יוצאים מתח"י אחר כיון שידוע שיש ג"כ שטר תח"י אין מקיימין ע"י דמיון עד שיהיו עדים שיכורו בטב"ע:

טז דאפי' לא קרחו וכן עיקר ש"ך:

יז ונהגו לכתוב. והש"ך העיד דלא נהגו לדקדק בכך:

יח כשהשטר. דבשלמא עידי השטר עצמם על מנה שבשטר מעידים מה שאין כן בעדות אחרים על כתב ידי העדים הם מעידים ובעי על כל כתב שנים:

יט והרי הם כחרשים ואפי' עוד עד אחד מעיד על כת"י לא מהני כיון דיש לו מיגו דשותק ונאמן דאינו זוכר:

כ ואין משגיחין. משום דלאו כל כמיניה לבטל השטר כשכת"י יוצא ממקום אחר כמו באמרו קטנים היינו וע"ב מ"ש לחלק בין הן לפנינו ואין זוכרים ובין מתו או נתחרשו העדים:

כא אלא בע"א. הסמ"ע פי' שאין כלל תורת שטר עליו עד שיעיד בע"פ בב"ד. והש"ך השיג ע"ז וע"ב) (דמן הסתם אומרים שזוכר והשטר כשר וכן כשמת כשר רק כשהוא לפנינו ואינו זוכר פסול. אבל אם נתקיים פעם אחת בב"ד כשר דבע"א לא הוי כנחקרה עדותו בב"ד רק בשעה שבא השטר לב"ד משא"כ בשני עדים הוי כנחקרה עדותן משעת חתימה:

כב לא נתקיים לפי ששלשה כו'. ואפילו יאמר העד לא אעיד רק על כת"י ולא על מנה שבשטר מ"מ לא מהני דודאי על מנה שבשטר מעיד לרבנן:

כג ומת אחד מהן. ה"ה חי והלך למדנה"י סמ"ע וש"ך:

כד בפני עדים. ואם כתב בפני ב"ד הניח הש"ך בצ"ע דשמא הוי כאילו העיד בב"ד דאז ודאי דאינו מועיל שוב מה שיבואו אח"כ עדים ויעידו דהוי יתר כנטול כיון שכבר העיד:

כה כ' הסופר וע"א. והש"ך השיג דדוקא כשהסופר מעיד בע"פ מהני דהוי כע"א בשטר וע"א בע"פ:

כו מעידין על הדיין. ואי ליכא עד שמעיד על חתימת שני עדים רק אותן השנים מעידין על הדיין ועל חתימת עד השני אינו מועיל דעל עד השני ליכא קיום רק ע"פ הדיין והש"ך מכשיר דבקיום הקילו וכיון ששניהם מעידין על כת"י ל"ש לומר מאי דמסהיד האי לא מסהיד האי וכשר:

כז עם אחר. פי' גדול אבל גם הוא יכול להיות קרוב:

כח עידי הקיום קרובים לדיינים. מטעם שלא יקבלו הזמה על עצמם והר"ן כתב דגזירת הכתוב הוא:

כט ויש מכשירין דס"ל כטעם הראשון וכיון דעל הרוב מקיימים בט"ע ובזו לא שייך הזמה ואפי' העדים מקיימין שראו שחתמו דשייך הזמה מ"מ כיון דלא שכיח לא גזרו סמ"ע:

ל מעידין בפניו. דבקיום שטרות עד נעשה דיין והוי העדות שמעידין בפני הג' כמעידין בפני ב"ד אף שהוא לבדו דאילו העדים נחשבים לדיינים המ"ע וה"ה שהעד החתום בשטר יכול להיות דיין לקבל קיום על העד השני אבל לא נדון בגוף המלוה סמ"ע וש"ך:

לא קיבל עדות בפ"ע. אבל אם קיבלו ביחד אע"פ שחתמו זה בפ"ע וזה בפ"ע לית לן בה סמ"ע:

לב ובאו ב' אחרים וה"ה אם הם שנים המקיימים סמ"ע וש"ך:

לג כמי שאינו אבל אלו הדיינים יכולין להעיד עליו ול"א דהוי נוגעים והש"ך הכריע כרש"י דאלו אין יכולים להעיד דהוי נוגעים:

לד שזה גילוי דבר דבשלמא בתשובה אינו מוכשר עד שיעידו עליו בב"ד אף דעשה תשובה מקודם משא"כ בזה דאינו גילוי מילתא למפרע:

לה יחתכו אותו. ואם א"א כגון שכתבו מעל"ד ישרוט אותו בשריטות:

לו נשאר בכשרותו. אם יהיה עליו קיום מחדש:

לז משמעות שהיו שלשה. כגון דכתוב ואמר לנו פלוני ואם ידוע שאותו פ' הוא מומחה אף שידוע שלא היה בכלל המקיימין כשר ש"ך:

לח אנחנו סהדי כשר. ואם כתוב אתברר קדמנא פסול ש"ך:

לט סמוך לצד השטר. היינו על הגליון וצריך לכתוב שהוא על הגליון דאל"כ דילמא יחתכנו ויכתוב מעל"ד שטר עם שני עדים ויכתוב שהקיום הוא מעל"ד:

מ אם הנייר קצר. אבל לא מהני שידבוק בו הנייר ויקיים ויעשה סי' דא"א להשמר מזויף סמ"ע והש"ך כ' דאפשר לעשות סי' שכותבין על גוף השטר מלה] אחת ובקיום כותבין אותו שטר שתיבה ההוא נכתב עליו ולא אפשר לזייף:

מא פסול. דעדים אינם יכולים לדקדק מלהניח שיטה אחת פנוי משא"כ ב"ד יכולין לדקדק:

מב שריטות דיו. אבל מחק לגמרי לא שמא היה כתוב חובתו ומחקו:

מג ואין חוששין. ואם בין נוסח הקיום לחתימת הדיינים ריוח שני שיטות ושרטוה בשריטות פסול ש"ך:

מד קודם שנעשה גזלן. פי' זמנו של שטר מורה שהיה קודם שנעשה גזלן:

מה ונעשה חתנו. ומ"מ אף שקיבל קנין כשלא היה חתנו א"י לכתוב שטר כשנעשה חתנו דעכשיו לאו בר עדות הוא:

מו אם יוצא מתח"י העדים לא היינו לדעת הרי"ף דס"ל דביוצא מתח"י עדים ל"א כנחקרה עדותן בב"ד סמ"ע וע"ב) (ואפי' הרי"ף מודה דא"צ לזכור העדות בשטר הקנאה ואפי' יוצא מתח"י העדים ובשטר דלאו הקנאה יוצא מתחת יד העדים ואין זוכרין העדות היינו שאין זוכרין אם צוה להם הלוה למסור לכ"ע אסורין ליתן השטר למלוה ובחתם השטר ונעשה חתנו ג"כ יש חילוק בשטר הקנאה כשר אפי' להרי"ף ובשטר דלאו הקנאה פסול לכ"ע ואין כאן מחלוקת:

מז כשהי' בריא אבל אם היה אלם מתחילתו אין לחתום שטר לכ"ע וע"ב:

מח הוא אינו יכול להעיד היינו שיכתוב בכת"י או שירכין ראשו אבל ע"י דימוי חתימה לחתימה כשר סמ"ע וש"ך:

מט אבל אחרים. דלא נחשד להעיד שקר כמו בקרוב סמ"ע:

נ ומתו. ה"ה הלכו למדה"י:

נא הרי אלו נאמנים כשהעידו תכ"ד דמיגו דאי בעי שתקי אמרי' אפי' בתרי:

נב טוען שנקבע. אבל לא טען אנן לא טענינן ליה:

נג ומכשירין השטר. פי' דלא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה והעיקר כסברא הראשונה דכיון דהעדים נפסלו גם השטר נפסל ש"ך וע"ב) (דבהזמה לכ"ע בטל השטר אפי' מתו העדים ונגד שאר עדיות לא נפסלו לכ"ע עד שיזימו אותם בפניהם דווקא והש"ך הכריע בס"ק ק"ב דאפי' מתו העדים נאמנים העדים האחרונים לפוסלן בגזלנותא וכן עיקר:

נד דאי תפס. אפי' בעדים אבל בקרקע לא מהני תפיסה וכמו כן אם נחלקו בשובר ששני עדים חתומים בו ושנים מעידין שהן פסולים מפסיד המלוה סמ"ע וש"ך:

נה מחמת קורבה. ואף דעשו עולה שחתמו שטר שיבא לגבות ממשעבדי שלא כדין מ"מ לא מיחשבי רשעים בכך כיון שהמעשה אמת סמ"ע:

נו שנתקיים התנאי. ודוקא תנאי שהוא בקום ועשה על בעל התנאי להביא ראיה שקיים תנאו אבל תנאי שהוא בשוא"ת הרי הוא בחזקת שלא עשה עד שיביא ראיה שעבר על תנאו) (ודוקא בתנאי דלהבא אבל בתנאי דלעבר לעולם צריך המלוה לברר שנתקיים התנאי אפי' שהוא בשב ואל תעשה:

נז עד אחד אומר לא הי' תנאי. פי' שלא שמעתי התנאי אבל כשמכחיש בבירור הרי ע"א מעיד בשקר ושוב אין מצטרפין אותו להקיום כיון שמעיד עדות שקר בתכ"ד של עדות הקיום בטל הקיום:

נח ואין כאן אלא עד אחד. ואין כאן רק שבועת היסת כיון דיש לו עד מסייע ג"כ:

נט ואם כתוב בשטר. הש"ך תמה דדעת בעה"ת באין כת"י יוצא ממ"א דאף בז' נאמנים:

ס שגוף המכר. ואפי' כת"י יוצא ממ"א יכולין לפרש כך ואף שהוא פי' דחוק מ"מ נאמנים:

סא שטר אמנה. דלא ניתן לכתוב ומשוי נפשייהו רשעים וכתב נ"י ומיהו מעשים בכל יום שנוטלין קנין ומאמינו על המעות שאין האיסור רק לעשות שטר וע"ש בביאורים:

סב ואח"כ נתברר. ואפי' כת"י יוצא ממ"א נאמנים דזה הוה כעדות אחרת וכמעידין שפרעו או מחלו:

סג בשום דבר. משמע אפי' בתנאי א"נ ובסי' פ"ב משמע דבתנאי נאמנים ואפי' בכת"י יוצא ממ"ח וכ' הסמ"ע דבשום דבר הנאמר בכאן לאו דוקא דבתנאי נאמנים. והא דמבואר בסי' כ"ט דא"י להוסיף בעדותו תנאי מחלק הסמ"ע דבעדות בע"פ א"י להוסיף תנאי משא"כ בשטר נאמנים לומר תנאי) (וע"ב בתנאי שהוא דלשעבר הסמ"ע מודה דא"כ

והש"ך מסיק דאפי' בשטר א"נ לומר תנאי) (דדוקא בשטרות א"נ אבל בגט נאמנים לומר תנאי) (ועוד נראה דאם ציוה הלוה לכתוב התכאי בשטר הן שציוה לכתוב שטר בפ"ע הן שציוה לכתוב בשטר עצמו נאמנים לומר תנאי אפי' להש"ך ואפי' בתנאי שהוא לשעבר וכן בתנאי שהתנה בשעת מסירה אחר החתימה נאמנים לזמר לכ"ע) (ועדים אחרים נאמנים לכ"ע לומר שהיה תנאי אפילו קודם החתימה ודוקא כשאומרים שהי' תנאי שלא בפני ע"ח שאינן מכחישין אבל כשאמרו שהיה תנאי בפני עידי החתימה הוי תרי ותרי אפי' ע"ח אינן לפנינו ובמכירה אוקי הקרקע בחזקת הלוקח כיון שבדין ירד נקרא הלוקח מוחזק ובמשכנתא הממושכן נקרא מוחזק וע"ב:

סד באותה שעה א"נ. הטעם דהוי כמשוי נפשייהו רשעים שלא היה להם לחתום עצמן מש"ה א"נ אפי' במיגו משא"כ בסי' פ"ב שהלוה אומר קנין היה נאמן דהלוה נאמן במיגו אפילו במקום שמשוי לעדים רשעים או"ת:

סה יכול לחזור בו. והש"ך השיג ע"ז וע"ב) (דבע"ח לא הוי כנחקרה עדותו בשעת חתימה רק בשעה שבא לב"ד ולכך יכול לחזור בו קודם שבא לב"ד אבל כשהוא מקוים שכבר היה אצל הב"ד להתקיים שוב א"י לחזור בו:

## סימן מז

א ממה לפרוע דביש לו אינו טורח משום פסידא דהוי כמשעבדי שאין גובה במקום שיש בנ"ח ש"ך) (ולפ"ז אי אשתדיף ב"ח גובה ממנו וע"ב ואם הוא גברא אלמא ויש לו נכסים אין גובה מהלוה ש"ך:

ב נאמנות והש"ך מסיק דאפי' אין בו נאמנות ואין המלוה רוצה לישבע השטר בתקפו דלא עדיף מה שאין רוצה לישבע מאילו אמר בפי' פרוע דלא מהימן דשיעבודא דר"נ דאורייתא ואפי' ע"א מעיד שהוא פרוע לא מהני והמלוה גובה חובו מהלוה שני:

ג והוחזק השטר בב"ד. פי' שראוהו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם אבל מיד שראוהו הב"ד בידי אומר תכ"ד פרוע הוא נאמן במיגו דלא היה מראהו. אמנם הרמב"ן והה"מ חולקין וס"ל דאפילו יש לו מגו א"נ נגד החזקה דכל מה שתחת יד האדם הוא שלו. ומסיק הש"ך דאף דקיי"ל דכל מה שתח"י האדם הוא שלי היינו דוקא במעות או במטלטלין אבל הכא נהי דהשט"ח תח"י מ"מ המעות אינן תחת ידו נאמן במיגו וכן מסיק התומים להלכה) (ואם הראוהו קודם בפני עדים ואמר אז שהוא פרוע נאמן וכן אם יש ביד המלוה שובר מכת"י של המלוה ג"כ מהני ואפי' לא אמר כלל בפני עדים מ"מ נאמן כשבא לב"ד ואמר מיד פרוע כשלא היה מלוה השני בשעה שהראוהו לפני עדים אבל אם היה מלוה

השני בשעה שהראוהו לפני עדים והתרה בו שלא יפרע להמלוה שלו ואח"כ בא לב"ד ואמר פרוע א"נ וע"ב) (אם יש בידו שובר הודאה מהני ואם השטר הוא ביד שליש א"נ אפילו יש לו בידו שובר בלא זמן אם לא שנכתב בשובר שראו הפרעון:

ד אינו נאמן. וא"נ במיגו דאי בעי מחל דשיעבודא דר"נ א"י למחול ואם אומר על שטרות שבידו שיחדן למלוה אין ביחודו כלום ואם אומר שמעות הללו היא ממון שחבירו הלוה לו לא מהני דמלוה להוצאה ניתנה ואפי' הן בעין הוא שלו אבל אם נמצאו בידו עיסקא ופרקמטיא נאמן לומר של פ' הוא כשידוע שיש לו עיסקא מאחרים במיגו דאי בעו היה נותנם לו והש"ך השיג דכיון שמותר להשתמש במעות הווין לי' הלואה גבי' והגאון בעה"מ ספר אה"ע וכן בתומים השיגו דלא נעשין הלואה ואפילו כבר השתמש בהן לא נעשין מטלטלין אצל בניו ואין בע"ח גובה מהן:

ה לחוב לאחרים. אפילו אם בשעת הודאתו היו לו נכסים מ"מ דכיון דמשתעבד מדר"נ אף בדאית לי' נכסי א"נ כשאין לו נכסים עתה. והא שכתב המחבר בנודע אח"כ היינו (באופן שלא היה יכול לצאת מב"ד ולהחזיר' ללוה ולומר עכשיו פרע דאל"ה נאמן וע"ב:

ו אם אמר המלוה. סעיף זה אין שייך כאן דהא זה מיירי דאינו חב בהודאתו לאחרים ומקומו לקמן בסי' פ"ד ושם כתבוהו הטור והמחבר ולא ידעתי למה כתבו המחבר פה ש"ך:

## סימן מח

א ויכול והש"ך מחמיר שלא לכתוב תורף בלי ידיעת הלוה ומ"מ נהיג עלמא לכתוב או"ת:

ב שנמחל שיעבודו. דעת הסמ"ע דגובה מבנ"ח וע"ב) (ואין הלוה נאמן לטעון פרעתי ודעת הט"ז והש"ך דהוי חספא בעלמא ובכת"י וה"ה שטר שאין בו אחריות חוזר ולוה בו ול"ש גביה נמחל שיעבודו ודוקא שלא מסר לו הכת"י בעידי מסירה אבל מסר לו בע"מ כשאר שטר שייך ביה נמחל שיעבודו. וכתב הסמ"ע דבזמן שלאחריו אפי' כת"י יש בו חשש מוקדם דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר. וכתב הש"ך היינו במקום דליכא למיחש לקנוניא היינו במקום שאין לחוש שכתב הכת"י היום והקדימו וע"ל סי' מ"ג ובענין כתיבת הממרמות יתבאר אי"ה בסי' ס"ט:

ג ומסרו לו. ודוקא שמסרו לו בפני עה"ח אבל מסרו לו בפני עדים אחרים הוי מזויף מתוכו. ש"ך:

## סימן מט

א ששם הלוה. אבל שם המלוה א"צ להכיר דאינו דומה לשובר דצריכין להכיר שניהם דבשובר אף שיכירו שם המלוה יש לחוש שמא מלוה זה יערים ויתן שובר ליד לוה דאיש אחר ששמו כשם מלוה זה שהוא כותב בשובר ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלוה שלו שלא כדין ותו לא חשו כולי האי שמא מלוה ולוה אחר דשמם כשם מלוה ולוה זה שבאו לפניהם אבל בשטר הלואה אף שאין מכירין המלוה כותבין דליכא למיחש שמא יש עוד אחר ששמו כשמו דזה לוה וילך זה וימסור השטר לאיש זה כדי שילך זה האיש להוציא ממון מאותו האיש ששמו כשם הלוה זה דא"כ גם כשיכיר שניהם איכא למיחש להכי סמ"ע וע"ב:

ב בלא קנין. דיש לחוש שמא אין זה המלוה האמיתי ולא ימסור למלוה האמיתי רק בתשרי ויהיה מוקדם וה"ה בשטר מכר בלא קנין צריכים להכיר שם הלוקח להפוסקים בסי' רל"ח דאין כותבין שטר למוכר עד שיהיה הלוקח עמו רק בשטר קנין ולמאן דס"ל עדים בחז"ל א"צ להכיר שם המלוה והלוקח ש"ך:

ג אשה או קרוב. דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרי אינש:

ד בהיפוך. הסמ"ע מפרש הא שכ' המחבר דמקבלין לצורבא מדרבנן בדאישתכח טעותא היינו דלא נודע אי סמכו אאשה וקרוב או הכירו מעצמן לת"ח מהימני' וסמכי אאשה וקרוב וכיחשו לוכיון דלאו דרכו לחקור בעצמו אבל שאר אינשי כיון שלא כתבו בשטר שסמכי אאשה וקרוב רק סתם אמרי' מסתמא גם הם חקרו ולא מהימני' ודוקא כשאומר הת"ח שלא עמדו לפניו כלל אבל כשאומר הת"ח שהיו לפניו ולא רצה להסתכל בהם ולהכירם וסמך אקרוב ואילו היה מסתכל בהם היה מכירם אז באשה נאמן דאין דרכו להסתכל בה משא"כ באיש סמ"ע וש"ך חולק וס"ל דגם המחבר כאן מיירי בעסק נשים אבל בגברי דינו כשאר ב"א וע"ב דהעיקר כהנ"י שהביא התומי' דשאר אינשי אף שסמכו אאשה וקרוב א"י לומר דכיחשו לו דמירתת כיון דעבידא לגלויי הוא אצלו לא משקר בפניו משא"כ ת"ח נאמן דכיחשו לפניו כיון דלא מירתתי לשקר בפניו דיודעין שאין דרכו לחקור וגם כתבתי) (דאפי' א' מהימן לקלקל שטר שנעשה בב' עדים:

ה מאחר. קאי אירישא אבל לחשש דרמאי א' העלה שמו כשם המלוה ואפי' איכא ב' ששמותיהן שוים אין חוששין לו דהא ב' יב"ש מוציאין על אחרים סמ"ע:

ו טעות. דוקא ודאי אבל ספק טעות לא דשמא שטר זה כשר וכבר עשו שליחותן ש"ך. ואם חתם ע"א וקודם שחתם השני נאבד יכולים לכתיב שטר אחר דכ"ז שלא חתמו השנים לא עשו שליחותן והי"א שהביא הרב בהג"ה בשטר שאין בו קנין ל"ש לומר עשו

שליחותן מיירי ג"כ בנאבד ובהא ל"פ אדיעה קמייתא) (אבל לא נאבד אסור להם לכתוב שטר אחר) (ואם כתבו אחר וחזר ואמר הלוה תנו כשר וע"ב:

ז בשטרות.) (להך דיעה אפי' לא נאבד השטר יכולין לכתוב אחר דל"ש כלל בשטרות לומר עשו שליחותן אבל נאבד אחר הנתינה אסורין לכתוב שטר אחר דכבר עשו שליחותן דס"ל דעיקר שליחותן בשטר הוא הנתינה וע"ב ומ"ש המחבר דאם יתברר הדבר שהוא ט"ס כשר וע"ב) (דלדעת הש"ך בס"ק י"א דס"ל דבעי' מוכח מתוכו אף בשטרות אין לו דין מלוה ע"פ:

ח שליחותן. ע"ל סי' מ"א:

ט דבריו סותרים. עש"ך וט" ז דמסקי דאפי' לדיעה זו הוא דוקא ביש בו קנין אבל אין בו קנין מוציאין זע"ז וע"ב) (דאפי' תוך זמן יכול לטעון החזרתי לך כשפרעת לי) (ואם טוען אמת כי אני הלוה רק פרעתי לך ג"כ נאמן במיגו שהיה טוען החזרתי כשפרעת) (ובמקום שיכול לגבות מבנ"ח גובה ג"כ ממשעבדי) (ובשטר שלא נכתב בו שם המלוה רק כתב בו לויתי ממך לכ"ע אין מוציאין זע"ז אפילו בשטר שיש בו קנין ובשער מכר או מתנה נאמן ג"כ לטעון החזרתי לך במיגו דלא כש"ך:

י מלוה ע"פ. הטעם דכשאינו מבורר מתוך השטר מי המלוה והלוה השטר כאילו אינו אבל עידי השטר עצמם לא גמרו שליחותן ויכולין לעשות שטר אחר ולשלש שמותן והוי כזוכר מתוך השטר ועש"ך שהביא בשם הי"א דס"ל דאפילו בעידי השטר עצמם ג"כ לא הוי אלא כמלוה ע"פ:

יא מהאחר. וה"ה בב' יב"ש שאין מוציאין זה על זה ותובע היה קטן בעת השטר והלוה היה גדול חייב הלוה לשלם ומ"ש דיכתבו שום סי' היינו אם היה כהן יכתבו כהן) (ואם נכתב סתם אמרינן דהוא ודאי אותו שאינו כהן דאילו היה כהן היו כותבין כהן:

יב וי"א דאין כותבין שם העיר. ע"ב) (דאם המלוה והלו' אינן ממקו' אחד ודאי כותבין שם העיר של הלוה רק שאם שניהם ממקום שנכתב בו השטר אין כותבין שם העיר ואפי' אי טעין לאו אנא הוא אלא פ' שממ"א הוא שלוה ממך לא מהני ומ"ש הרב דאם כתבו שם העיר לבד לא גרע מסי' מיירי כשהלוה ממ"א וע"ב:

יג שליט"א הוי סי'. הש"ך חולק דס"ל כהב"י דס"ל דשליט"א קאי איוסף שהוא חי והא דלא כתבו קודם שם האב דדרך הוא שלא להפסיק החתימה:

יד דקדקו. והש"ך הסכים לדינא דאמרי' דאכולה מילתא קמסהדי שהעדים מדקדקין בכך:

**טו** בשלו. דאמרינן כאן נמצא ולעולם היה שלו אבל אם מידה שהיה של השני ומכרו לו במסיר' בלא כתיבה לא קנו דאף ששמותיהן שוים בעינן כומ"ס ומ"ש הרב בהג"ה דאם אין יוצא מת"י היינו שנאבד השטר) (אבל אם היה מלוה ע"פ וא"י לאיזה יב"ש שהוא חייב והלוה מוד' חייב לשלם לכ"א כדלקמן סי' ע"ו:

**טז** על בעל השובר להביא ראיה הש"ך מסיק כהטור דהדין עם בעל השובר וע"ב דעיקר כהמחבר) (דלא מהני שובר שאינו משולש והמלו' שיש לו שטר משולש נשבע ונוטל ואותו שאין לו שטר משולש נשבע ומפסיד ע"י השובר שאינו משול' ע"ש מלתא בטעמא:

**יז** מקוים. והש"ך כתב דבחד מהם סגי או שמקוים או שמצא בין שטרות קרועים:

**יח** שקנה. וה"ה ביב"ש שירש שדה מיב"ש דינא הכי וע"ב) (דדוקא כשאין היורש יודע מהלואת המוריש רק שבא אליו מכח השטר אבל כשמודה שיודע המוריש שלוה ולא פרע חייב:

**יט** לשני יב"ש. וה"ה יב"ש שערב בעד יב"ש השני פטור מה"ט וע"ב) (דגם כאן מיירי שהערב טוען שאין יודע מהלואת השני רק שאמר לוה לפ' בשטר או בעדים ואני ערב ואח"כ בא המלוה בהשטר שבידו או בעדים שהלוה אז פטור דבשטר כזה אין ראי' דחספא בעלמא הוא אבל כשמודה שיודע מהלואה חייב לשלם:

## סימן נ

**א** לויתי ממך. והעדים חתומים למטה לא לקיום החתימה אלא לקיום ענין אז אינו נאמן לומר פרעתי ש"ך) (ודוקא שטוען שבעצמו לוה על שטר זה אבל כשטוען שקנאו צריך כתיבה ומסירה אבל בשטר שכתוב בו לכל מי שמוציאו א"צ כומ"ס וע"ב סק"א:

**ב** פרעתי. היינו בכת"י בלא נאמנות. משמע דבכת"י בלא נאמנות נאמן לטעון פרעתי ולקמן סי' ס"ט כתב ב' דיעות וסמך אדלקמן. והעיקר דנאמן לטעון פרעתי בכת"י אבל לטעון לשחוק או למזכרת כתבתי א"נ ש"ך) (ודוקא כשטוען מאחר נפל נאמן במיגו אבל כשטוען ממני נפל צ"ע אם נאמן במיגו וע"ב סק"ב וכן כשכתוב בו שם המלוה יב"ש וטוען שמיב"ש האחר נפל א"נ במיגו תומים:

**ג** פסק דין. היינו למ"ד דא"נ לומר פרעתי נגד פסק דין בסי' ל"ט דאל"כ נאמן במיגו:

**ד** בבא מחמת. ואי צריך כומ"ס יתבאר בסי' מ"ו ואפי' פרע מקצתו ליד השליח ונתן לו שובר ואח"כ בא הראשון עם השטר נפטר מהמקצת שפרע להשליח ע"י שובר ש"ך וע"ב סק"ג:

**ה** או שלא מחמתו. פרטי הדינים ע' ביאורים סק"ד:

**ו** שובר. מיירי בשטר שנכתב בו לכל מי שמוציאו אבל בשטר שנכתב בו שם המלוה ולכל מי שמוציאו דכיון שצריך שובר מחמתו וכנ"ל לא מהני שובר כ"א שובר בעדים וכתוב בהשובר שבא מכח המלוה סמ"ע וש"ך. וכ"פ הש"ך דבשטר שנכתב לכל המוציאו דאם פרע בעדים בלא שובר או שפרע בשובר בכת"י אף שהוחזק השובר בב"ד קודם שקנה זה את השטר דחייב לשלם להקונה פעם שנית דיכול הקונה לטעון שלא ידע מהפרעון וכיון שכתוב בו לכל מי שמוציאו הוי כאילו נתחייב לו מתחלה ואיהו דאפסיד אנפשיה. ועוד דחייב עכ"פ להחזיר המעות שנתן הקונה מפני תקנת השוק כמו בלקח חפץ ונמצא שהוא גנב. ובממרנות שייך ג"כ תקנה"ש דשכיח לקנותן כמו במטלטלין אבל כשפרע בשובר בעדים דקלא אית לי' הויא כקונה מגנב מפורסם דא"צ להחזיר אפי' הדמים שנתן. ובתומים הכריע דאין ממש בטעם האחד שכתב הש"ך וכן עיקר דא"צ להחזיר רק הדמים שנתן מפני תקנה"ש כמ"ש הש"ך בטעם הב') (וע"ב סק"ה דלא מהני שובר רק כשמעידין העדים שהיה אז השטר בידו בשע' שכתב השובר אבל בלא"ה לא מהני ואם נאבד שטר כזה שנכתב בו לכל מי שמוציאו אין הלוה חייב לשלם אם לא שעושה לו המלוה ערבות שלא יבוא לו היזק מפני שטר הנאבד שו"ת צ"צ וע' ביאורים שיש לפקפק בזה:

**ז** וע"ל. וחידש הרב כאן אף שלא הלוה משום אדם וחייב א"ע בדבר שלא היה חייב ג"כ חייב באופן זה ונלמד ממעשה דשאול ששיעבד עצמו למי שיכה לגלית ובא דוד והכהו ונתחייב שאול לדוד באותו ממון כמבואר בסנהדרין ש"ך:

## סימן נא

**א** מצטרפין. שלא יוכל לטעון להד"ם אבל כשטוען פרעתי נאמן סמ"ע וש"ך:

**ב** וא"י לומר פרעתי. אבל ממשעבדי אין גובין ש"ך והסמ"ע כ' דאפי' ממשעבדי גובה) (וע"ב דאינו טורף בעידי קנין כשהקנה זה שלא בפני זה רק כשהודיע לכ"א דקיבל ק"ס בפני שניהם אבל כשאין א' יודע מקנין חבירו אינו טורף ממשעבדי וכן בע"ח כשיצוה הם לחתום זה שלא בפני זה אינו גובה ממשעבדי רק כשאמר לכ"א שיצוה לחתום גם להעד הב' אבל לטעון פרעתי לעולם א"נ כיון שעכ"פ הלוה יודע שיש שני עדים על הקנין או על השטר:

**ג** בפני נמסר. דאמרי' מסתמא גם בפני עד החתום נמסר ואם אומר עד החתום שלא נמסר בפניו נאמן) (ע"ב דדוקא כשאומר שאחר שמסרוהו להלוה לא מסרי להמלוה

בפניו אבל אם אומר שכתבו ללוה בלא מלוה תליא במחלוקת שהביא הסמ"ע סי' מ"ג אם נאמן לומר שטעה בדרב אסי:

ד לטרוף ממשעבדי. הא מבנ"ח גובה ש"ך:

ה הרי זה משואיל"מ. פי' דאילו היה מכחיש להעד ואמר להד"ם היה מחויב שבועה ועכשיו דמודה לדבריו רק שטוען טענה אחרת ואולי לא היה עד אחד היה נאמן במיגו ועכשיו דאיכא ע"א הוי משואיל"מ ואם העד מעיד שיודע ג"כ שלא פרע דעת הש"ך דלא הוי משואיל"מ וע"ב דדבר זה תלוי במחלוקת הפוסקים:

ו טען ואמר ישבע לי. פי' אף שכתב בו נאמנות סמ"ע ובט"ז כתב הטעם כיון שלא הודה בפירוש לדבריו של העד שנתן לו נאמנות ויכול להכחישו שלא נתן לו נאמנות:

ז שחתומים בו ב' עדים. ודוקא בשני עדים אמרינן ודאי חתמו להעיד ולא למילוי אבל כשיש עדים רבים אמרינן ודאי למילוי ולכבוד חתמו סמ"ע והש"ך מסיק דבשני עדים ג"כ אמרי' רווחא שביק:

ח בדרך שלא נתבטל. היינו שלא ישבו כולם לחתום:

ט ישבו לחתום. ואי צריכין שידעו זה מזה שהן קריבי' מבואר המחלוקת בס"ס ל"ו:

י צוואה. ה"ה שטר הלואה:

יא ונתבטל. היינו שישבו לחתום לשם עדות:

יב אם זוכר העדות. היינו שלא נצטרפו ביחד בשעת ראי' ש"ך) (וע"ב דדוקא כשידוע שישבו כולם לחתום לשם עדות אבל בסתם שטר אף שידעים היו ביחד בשעת ראיה כשר:

יג נסתלק. והש"ך מסיק דלא מהני סילוק דעכ"פ נתבטל השטך אם לא שסילק עצמו קודם כתיבת השטר:

יד כשרים להעיד לזה. היינו אם העידו שנתן מנה לשני בנ"א דהא יכולין להעיד דנתן לזה הרחוק רק חמשים אבל שטר על שני ב"א ובאים לקיימן דא"א לקיים זה בלא זה או להעיד שנגנב דבר משני שותפין דא"א שיוגנב מאחד בלתי חבירו פסולים. ש"ך:

טו ונתבטל השטר. היינו מחמת גוף הענין ולא מחמת שהיו עדים קא"פ דא"כ השטר בטל סמ"ע:

טז גובין בו ממשעבדי. והש"ך כתב כיון דהרבה חולקים וסבירא להו דאין ע"מ כרתי בשטרות לכן יכול המוחזק לומר קים לי:

יז השטר פסול. ומ"מ אם ע"מ מעידין בע"פ לפני ב"ד עדותן מהני לענין עדות בע"פ ואין הבית דין יכולין לכתוב שטר על זה הואיל ולא עשאו שלוחים לכתוב סמ"ע:

## סימן נב

א גובה בו את הקרן. דהעדים לא נפסלו משום דלא תשימון לא משמע להו בעדים:
ב מפני שיבוא. ואפי' כותב ע"ג השטר שלא נכתב רק לגבות בו הקרן מ"מ הואיל ומתחלה נכתב בפסול וכבר נראה פסולו בב"ד אבל אם כתב קודם שנראה פסולו בב"ד מהני ש"ך:
ג אם החייב מודה. וה"ה אם יש עדים אחרים או אפי' אותן עדים דהא לא נפסלו כמש"ל:
ד וי"א דפטור. והש"ך מסיק דלא קיי"ל כן:
ה שקרוע ש"ו ודוקא על פני כל השטר ש"ך. ואם נקרע בכפליו לא מיפסל סמ"ע וכן נוהגין או"ת:
ו דינו כמו שנמחק. ודוקא שנקרע במקום הפוסל אבל אם לא נקרע במקום הפוסל אין ב"ד עושין שטר אחר סמ"ע:
ז ונעשה ככברה. פי' או נעשה ככברה סמ"ע:

## סימן נג

א אין שומעין. כי כשעושה של נ' נ' יש ריעותא ללוה דאם יפרע נ' על שטר ק' יהיה פוגם משא"כ כשיהיו שני שטרות של נ' וכן להיפוך דאם יפרע נ' כשיהיו לו שני שטרות יחזיר לו שטרו ולא יצטרך לשמור השובר:
ב אלא מרצון. הא מדעת שניהם כותבין ואפי' מזמן ראשון כשנמחק והב"ד עושין קיום:

## סימן נד

א אם הוא מרצון הלוה. אבל שלא ברצון אפי' מזמן ב' אין כותבין ש"ך:
ב ואם רצה. ואין הלוה יכול לומר חדש לי השטר כדי שיהיה יכול לכופו לפרוע וכן אין הלוה י"ל יכתוב הפרעון ע"ג השטר ואם השטר הוא על זמנים מתחלפים ופרע המקצת בזמ"פ שקבע צריך המלוה לכתוב ע"ג השטר או להחליף השטר ש"ך:
ג והמלוה יתן שכר. הש"ך תמה דהא המלוה יכול לומר אילו פרעת ביחד לא הייתי צריך לכתוב שובר וכן עיקר דבזה א"צ המלוה ליתן השכר או"ת:
ד ישבע המלוה. דהנאה שצריך לשמור את שוברו מן העכברים וגם השובר שביד המלוה שו"פ ולכן בטוען ודאי חייב שבועה ובשמ' קבלת חרם אבל א"י לעכב המעות בשביל כן רק חייב לפרוע חובו ואח"כ יכול להשביע:
ה ואפי' נשבע. דאנן סהדי שע"ז לא נשבע שיופרע ושיהיה שטרו בידו:

ו הדין עם הלוה. ואפי' ביד ב"ד א"צ להניח המעות רשב"א:
ז לשלם לו מיד. ואם הלוה רוצה שיכתוב הפרעון ביני שיטי או ע"ג השטר מחויב המלוה לעשותו:
ח כשכותבין שובר. ושובר מוקדם כשר ש"ך. וע"ב:
ט זוכרין זמן השטר. דעת הש"ך דאם ידעו זמן השטר וכתבו סתם פסול דאתי לגרוע כח המלוה בשאר הלואות שילוה לו וכן שובר מאוחר פסול אם לא שהודיע למלוה:
י אא"כ זוכרין זמן ההלואה ר"ל זמן הכתוב בשטר כי מה נ"מ בזמן ההלואה עדיין החשש שמא איחרו השטר סמ"ע:
יא כל שטרותיו. כל לאו דוקא דאם יע לו ב' שטרות הגדול פרוע והקטן אינו פרוע:

## סימן נה

א שלא יהיה אנוס פי' אנוס דשכיח ולא שכיח כמו הפשרת שלגים אבל פסקי' מברא דהוא אונס הרגיל לא מיקרי אונס דה"ל לאתנויי:
ב משמתינן כו'. היינו כשא"א להוציא מהמלוה אבל כשאפשר להוציא מהמלוה מוציאין ממנו ואין משמתין לשליש סמ"ע:
ג עד דמקבל עליו. וכן הדין בכל גרמא בנזקין דקיי"ל דאם כבר נעשה הנזק פטור אבל מתחילה (אין) כופין:
ד שהחזירו שלא כדין. דוקא דידעינן שהוא פרוע אבל מספק ע"ל סי' ס"ה סעי' א' סמ"ע:
ה השליש פטור. היינו שהחזירו למלוה דמחוסר גובייגא ולא הוי רק גרמא אבל אם החזיר שטר שאינו פרוע ללוה חייב דהוי כשורף שט"ח ש"ך:
ו אלא מבנ"ח. החצי שלא פרע אבל החצי שפרע אינו גובה אם לא שהקנה לו בכומ"ס המ"ע והש"ך כ' דאפי' כומ"ס אינו מועיל שכבר נמחל שיעבודו:
ז מבנ"ח. ולמ"ד לעיל בסי' מ"ג דמוקדם פסול לגמרי צ"ל דלא מהני רק אם חייב מודה אבל יכול לטעון פרעתי:

## סימן נו

א שליש (כו') נאמן. אפי' אין לו עכשיו מיגו רק אם הי"ל פ"א מיגו לעשות כמו שאומר הרי הימני' שיהיה כמ"ש אפי' אם ישקר לכן אפי' בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואיכא עידי ראיה נאמן כשמודים שעשאוהו שליש ש"ך) (ואפי' הוחזק כפרן אחר שנעשה שליש ל"א דנתבטל הנאמנות אף דבנאמנות והוחזק כפרן אח"כ בטל הנאמנות מ"מ בשליש הנאמנות קיים וע"ב) (ואם המשליש חוזר בו מהשלישית לא מהני אם

השליש אומר שכבר נעשה המעשה אבל אם השליש מודה שלא נעשה עדיין המעשה יכול לחזור בו ולמסור לשליש אחר) (ואם השליש מסופק אז במטלטלין הדין אם שניהם השלישו הוי כשניהם מוחזקין ואם החלוקה יכולה להיות אמת יחלוקו. ואם הנותן לבד השלישו בידו אפי' הנותן ומקבל טוענין ברי כיון שהשליש מסופק מוקמי' בחזקת מ"ק. ובשטר הדין כשהשליש מסופק שיהא מונח אפי' שניהם השלישו וכשמת השליש והוא ת"י היורשים והחלוק' יכולה להיות אמת יחלוקו דהוי כשנים אדוקין בשטר וע"ב ס"ה:

ב כשני עדים. ומ"מ אף בב' עדים מכחישין הן נאמנים אבל אם ע"א מכחיש השליש נאמן ואין צריך הלוה לישבע לא שבועה דאורייתא ולא שבועת המשנה ש"ך ועי' ביאורים סעיף קטן ב' דכשהלוה טוען ישבע לי אף שהשליש מעיד כדברי המלוה חייב לישבע כשהשליש הוא עד פסול:

ג לישבע. פי' שהשליש א"צ לישבע:

ד כתבו. פי' ונאבד הכתב ואם לא נאבד הכתב וכתוב בשטר שלישות שעל תנאי זה בלבד נמסר בידו א"נ לומר שיש עוד תנאי אחר אלא כשאומר שאח"כ הותנה עוד תנאי אחר ש"ך:

ה הכחישו. ל"מ אם טוען טענת פקדון כיון דהימני' הימני' על כל מה שיאמר. אלא אפי' טוען טענת גזילה או טענת נפילה נאמן השליש דל"ח לגזילה ולנפילה דל"ש. והש"ך חולק ופסק דאין השליש נאמן כשהלוה מכחיש אפי' כשטוען פקדון דא"כ לא שבקת חיי שכ"א יעשה קנוניא עם אחר ויאמר שליש אני ויפטר משבועה והא דאמר בגיטין ס"ד בעל אומר לפקדון דהשליש נאמן דוקא בטוען פקדון על תנאי כך וכך דהוי כמודה בשלישות. ולזה פסק בשליש במטלטלין או בשטר דאפי' השליש מסר כבר ליד המקבל והנותן מכחיש אם טוען המקבל שמא צריך להחזיר להנותן כיון שא"י רק עפ"י השליש ומכ"ש כשהוא ביד השליש דצריך להחזירו להנותן אפי' יש לו מיגו שהי' יכול ליתנו בינו לבין עצמו. אבל כשמודה בהשלישות נאמן השליש אפי' המקבל א"י רק ע"פ השליש וכשמכחיש השלישות אין השליש נעשה עד וצריך שבועה נגד המכחיש ועד הצריך שבועה אינו עד עכ"ל הש"ך) (ובביאורים העליתי דבטענת שליש הדין ממש כמו בטענת לקוח דבמטלטלין שאינן עשוין להשאיל וכיוצא בהן במקום שאלו הי' טוען לקוח הי' נאמן ואין האחר הי' נאמן כנגדו לטעון נפל או גזילה נאמן ג"כ עליהם לטעון שליש ואין האחר נאמן בטענת נפילה או גזילה ומש"ה אפי' אם המקבל א"י כי אם ע"פ השליש נאמן השליש אפי' עדיין לא נתנו להמקבל כשהי' לו מיגו אבל בדברים שאלו היה טוען לקוח לא היה נאמן והי' האחר נאמן בטענת נפילה או גזילה כגון בדברים העשוין

להשאיל או בגודרות או בשטר אינו נאמן לטעון ג"כ שליש אני ונאמן האחר בטענת נפילה או גזילה וכשיש לו מיגו נאמן כשהמקבל טוען ברי וכשא"י כי אם ע"פ השליש צריך להחזיר וכן עיקר. וגם בתומים כתב שבחפץ הדין ברור דלא כהש"ך והשליש צריך שבועה כשמכחיש השלישות כהש"ך:

**ו** שניהם. ואם נמצא מחק או גרר אחורי השטר במקום שנהגו לכתוב פרעון אחורי השטר דאז השטר פסול אפי' כשהוא ביד המלוה לא עדיף השליש מהבע"ד ופסול השטר דמאן לימא לן שהיה השליש יכול לעשות ממנו שטר כשר בשום פעם ש"ך וע"ב סק"ו) (דאם הוא תו"ז גובה בעידי תו"ז כשהשטר ביד השליש וכשהוא ביד המלוה אינו גובה:

**ז** נוגע. ואפי' מודים בשלישות והש"ך חולק וסובר דאפי' יש הכחשה בסך השלישות משתבע ונאמן במה שהוא אומר בענין השלישות וע"ב) (דכוונת המחבר כגון דמחמת הכחשה מקצת הממון מסייע לאחד מהם כגון שפרע מקצת חובו ליד השליש והשליש שטרו באם שלא יופרע ליד השליש המותר יתן לו שטר ומחמת שהשליש אומר שמתחלה נתן לידו פחות לא קיים זה תנאו א"נ השליש להחזיר השטר להמלוה כי מחמת נגיעתו אומר כן ודינו של שטר זה שיהיה מונח כנמצא ביד אחר דהשליש א"נ רק כשאינו נוגע בו:

**ח** אבל במקום שיש לו מיגו נאמן. היינו לעשות בו מה שירצה אבל מ"מ אינו עד כיון דצריך שבועה כיון שכנגדו יכול להשביע להשליש ש"ך) (ודע דבמטלטלין אפילו ראו עדים בידו שוב ליכא מיגו ובשטר בעינן דוקא דאיתחזק בב"ד ויודע שבא ביד המלוה וע"ב סק"ח:

**ט** להשביעו. על הכחשה שביניהם כמ"ש בסי' צ"ג בשורפין ושלוחין הנשבעים בטענת שמא. והש"ך חולק דשא"ה שמטריח בשל חבירו ומור' היתירא משא"כ הכא דאין כאן טרחא רק פקדון בעלמא ל"ש מורה התירא ולזה פי' בהמחבר דמיירי שהושלש בידו ק"ך לפרוע לבע"ח והמלוה אומר שלא נתן לו רק ק' צריך השליש לישבע נגד הלוה על ך' הנשארים אע"פ שאין טוען ברי כמו בחנוני על פנקסו:

**י** והוציא. ואפי' הוציא השטר מתח"י ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא סמ"ע והש"ך חולק כיון שהניח לעשות מעשה רב כזה:

**יא** רצה. אע"ג דראוהו בב"ד מ"מ כיון שהי' פעם א' בידו לשורפו הימנוהו בכל מה שיאמר וכתב המרדכי בשליש אחד ששרף השטר ואמר שהמליה צוהו לשרוף והוא מכחישו השליש נאמן:

יב כתב יוצא. ואם הוא כת"י אחר צריך שיהי' סי' שנכתב או שהונח שם מדעת השליש דזולת זה אמרי' שהשליש לא הניח כלל רק אחר הניחו שם ואם הוא חי ואומר שאינו פרוע אף שהשובר הוחזק בב"ד נאמן סמ"ע סי' ס"ה ס"ק ס"ה:

יג התובע ישלם. פי' מי שהוא תובע שיחזיר לו השלישות והשליש מוסר לו באמת אבל (אם) אינו תובע שלא יחזיר השלישית לא משלם כי למה יפסיד:

יד העדים נאמנים. ואפי' אית ליה להשליש מיגו דמיגו במקום עדים לא אמרינן:

טו בתנאי. ואפי' עשאו שליש בעדים ומתו או הלכו למדנה"י לא יכול לומר לא סמכתי עליך שהרי עשיתיך בעדים אלא כיון דזימנין דמייתי עדים סמך על השליש והימניה:

טז מוכחש ואע"ג דבסימן ס"ג גבי עדים דדנין הדבר כמוכחשין. להקל שהממע"ה דשא"ה דשם מיירי בהכחשת בדיקות דהעדים לא נפסלו ע"ש בט"ז משא"כ בשליש דאם נידון אותו כמוכחש ופסול) (ואפילו אם הוא בהכחשת בדיקות דהשליש הוי כהבע"ד דנפסל אפילו בהכחשת בדיקות לכך מיישבין דבריו בכדי שלא נוציאנו מחזקת נאמנותו וע"ב סקי"ב:

יז שהמלוה. והלוה טוען ברי אבל כשטוען שמא וא"י כי אם ע"פ השליש והמלוה מכחישו לא הוי שליש ש"ך וע"ב סק"ה) (דזהו דוקא בשטר אבל במטלטלין אפילו א"י כ"א ע"פ השליש נאמן וכ"כ בתומים דבחפץ ודאי דליתא לדינו שכ' הש"ך ע"ש:

יח תרעומות הסמ"ע פי' דהיינו כשיש הכחשה בסך הממון. ולזה כתב דה"ה בשלישות הוא תח"י. והש"ך פי' דתרעומת היינו כשטוען שהוציא השלישית שלא כדין. ולדינא הכריע דכשאומר לזכות מי שיוצא מתח"י נאמן דאפי' בלי אמירת השליש נאמן דנאמן היה בשעת מעשה. אמנם אין יכול להיות עד לפטור משבועה דעד הצריך שבועה אינו עד ואם רוצה להחזיר לו השלישות כדי שיעיד נאמן:

יט פסול. כיון דאינו רק ע"א והוא פסול:

כ פרוע. עיין ש"ך שהכריע כיון דהשליש היה יכול. לקיימו בשום פעם אע"פ שאינו יכול לקיימו עכשיו נאמן השליש וע"ב דהעיקר כהש"ך ואפי' טוען פרעתי אחר שהשלשתי נאמן ואם השליש כשר להעיד חייב לישבע נגדו ואינו יכול לטעון טענת השטאה או השבעה נגד השליש אפי' לא אמר א"ע. ש"ך:

כא שמת כו' לא יפרע אלא בשבועה. וה"ה כשטוען השבע לי כמו בשאר שטרות אם לא שיש בו נאמנות ואם היה תנאי שלא יפרע אלא בפני השליש והשליש אומר שלא נפרע א"צ שבועה אפי' נגד יתומים ש"ך. ומיירי שהשליש כשר והו"ל עד המסייע דאל"ה אין

לשליש נאמנות יותר מאלו היה ביד המלוה ואילו היה ביד המלוה היה גם כן צריך שבועה מש"ה אף כשהוא ביד השליש צריך שבועה:

כב היתומים. ואם מת המלוה אח"כ אמרינן אין אדם מוריש שבועה:

כג בקנין. בסימן ס"ה אי"ה יבואר בכל פרטיו:

כד הלוה דעת הסמ"ע דדוקא כשהלוה טוען ברי אבל כשאין טוען ברי לא מהני. וע"ב ס"ק י"ח דבמטלטלין לא בעינן שיטעון ברי רק בשט"ח צריך שיטעון ברי דווקא:

כה השליח. שהשליש נאמן שכך אמר לו השליח והשליח היה נאמן במיגו שהיה אומר שליש אני:

כו ויחזיר ודוקא כשאין לו מיגו דלהד"ם אבל כשיש לו מגו דלהד"ם יכול ליתנו לשכנגדו וע"ב שהקשיתי דהא לעולם אית ליה מיגו דשליש אני ולזה העליתי) (דלא מהני מיגו כיון שהוא מודה שמחויב להחזירו להנותן:

כז שטרו. ובס"ג כתב שאין לו ליתן רק בפני ב"ד שא"ה דשם מיירי בסתם שלישות דאין אנו יודעים אם יש טענה ביניהם סגי שיאמר בפני ב"ד משא"כ הכא דיש אסמכתא בדבר וטענותו וזכותו ידוע מש"ה הוצרך לתקנה גדולה דהיינו העדים יכתבו וימסרו לו סמ"ע. והש"ך תמה דלעולם ב"ד עדיף מעדים. ותי' הוא דמיירי התם שידוע שמגיע לו השלישות ע"פ הדין רק שירא שמא יכחיש סגי בבית דין משא"כ הכא שמא אסמכתא הוא וכשיבוא לפני ב"ד שמא לא יצוו ליתן לכך א"א לעשות רק בפני עדים. ובתומים תמה דלמה לא ילך לב"ד שיעשו כתורה. וע"ב ס"ק ך' שחילקתי דכאן מיירי שאומר השליש האופן והתנאי שמחויב למסור לידו דבעינן מה שעל השליש לעשות הוי כבע"ד ממש סגי בעדים ושם מיירי כשאומר השליש העניינים שנתפרשו לפניו מה שמחוייב להנתבע לעשות אחר שימסור השלישות בידו דבזה לא הוי רק כעד וצריך ב"ד דווקא:

כח ולכן. פי' כיון שבמקום ספק צריך לומר בפני עדים והעדים יכתבו ויתנו בידו לכן כשלא נמצא כתב ידו אין לחוש שוב דאמרינן ודאי בדין החזירו:

כט במיגו. עש"ך דמיירי באשה שהיתה שולטת בכל אשר לו שנאמנת מדין שליש ובזה מיישב מה דקשה מכאן לסימן ס"ב ושם יבואר אי"ה) (וע"ב דדוקא כשאומרים של אחרים הוא גוף החפץ אבל אם אומר שהוא חייב לאחרים א"נ במיגו שהיו נותנין המטלטלין שלו למשכון אם לא שהן בעצמן הקיפו סחורה וחייבין בעצמן נאמנים וכתב עוד במי שהשטר בידו ואומר שהוא שליש והמלוה יש לו הטפסת השטר ומכחישו אם יש להשליש מיגו שהיה מחזירו בינו לבינו השליש נאמן דלא כתשובת מהר"א ששון:

## סימן נז

א שימחל. פי' הסמ"ע שמחל לו שיעבוד קרקעות ומ"מ חייב לשלם מבנ"ח ואסור להשהות דהו"ל עולה אולי יגבה ממשעבדי. והש"ך חולק דמותר להשהות בכה"ג דעדיף משטר של ק' שפרע לו נ' דמותר ושטר שנמחל היינו שלא פרע לו רק שמחל לו קמ"ל דאפ"ה אסור להשהות:

ב פשיטי דספרא ואם רוצה לכתוב על גביו שהוא פרוע מותר ש"ך) (וע"ב ס"ק א' דהא דאסור דוקא כשקיבל בפי' הפרעון על השטר אבל כשקיבל בסתם יכול לומר מה שקבלתי הי' על פשיטי דספרא ועל השטר נשארת חייב לי ואז מותר להשהות ובמקום שאסור אפילו ברצון הלוה אסור דלא כתומים:

ג ובמקום. אבל אם הלוה נותן השכר צריך להחזיר השטר לידו דשלו הוא סמ"ע:

ד והוא שיכתוב שובר משמע כשמעכב משום פשיטי דספרא אפילו בשובר אסור. ובש"ך תמה ע"ז מאוד דודאי כשכותב שובר מותר בכל גוונא וכשחייב לו על השטר מותר אפי' בלא שובר כדמוכח מהר"ן דמדמה אותו לשטר על תנאי ובתנאי אפי' בלא שובר מותר.) (וע"ב ס"ק ב' שחילקתי דכשהוא אחר זמן פרעון של כל השטר וכבר פרע לו מקצת כיון שיכול לכופו על הפרעון יכול לעכב השטר בלא שובר כדי שיפרע לו אפי' בלא רצון הלוה. אמנם קודם שפרעו לו אין המלוה יכול לכוף הלוה ליפרע לו אפי' מקצת בלא שובר אבל משום פשיטי דספרא אסור אפי' שכבר הגיע הזמן פרעון של פשיטי דספרא. וסיפא דמותר להשהות מיירי שלא הגיע זמן פרעון של הנשאר עדיין דאז א"י לכופו על הפרעון ומחויב ליתן לו שובר ואסור להשהותו בלא שובר אפי' מרצון הלוה משום פסידא דלקוחות ואפי' בשטר שאין בו אחריות משום פסידא דבע"ח מוקדם:

ה כמו שנתבאר. שם מבואר דאפי' בו ביום שנכתב אינו חוזר ולוה בו אם לא שקנו מידו מחדש או שמסרו לפני ע"מ מחדש סמ"ע ושם מבואר באורך:

ו ואינו גובה והא דא"נ במיגו דלא פרעתי דהוי מיגו להוציא. ולהפוסקים דאמרינן מיגו להוציא צ"ל דמיירי שהשטר אינו מקוים ואע"פ שיכול לקיימו כיון שהודה שהוא פרוע הוא כחרס הנשבר ושוב לא מהימן אף שיקיימנו כמ"ש גבי שטר אמנה או מזויף ומ"מ נראה דבכל גוונא הוי ספיקא דדינא ואי תפיס המלוה אפילו בעדים לא מפקי' מיניה ש"ך:

ז הדחק וכ"ש אם לא היו יוצאים כלל ש"ך:

## סימן נח

א מקוים. וה"ה כשאינו מקוים רק שיש בידו לקיים. ש"ך:

ב קבלתים. ואפי' מודה שנתנן לו לפרעון שטר זה כל שאינו מודה שקיבלם ג"כ על חוב זה יכול לומר סטראי וה"ה אם טוען מלוה בשטר היה לי עליך והחזרתי לך השטר:

ג בשבועה. דעת הסמ"ע דאפי' אין טוען הלוה השבע לי חייב שבועה כיון דאיכא ריעותא כמו בפוגם. והש"ך חולק וס"ל דדינו כשאר שטרות:

ד חייב אבל אם לא אמר לו ליקח השטר אע"פ שהודיעו שהחוב הוא בשטר פטור דמצי אמר סבור הייתי שאתה סומך על אמונתו:

ה וכן מי שהפקיד. האי וכן קאי בשיטת הי"א הראשונים דהיכא דהשליח מפסיד א"י לתפוס דהוי כתופס משל השליח ומש"ה ה"נ א"י לתפוס מהמפקיד משא"כ כשאומר שבשליחות אותו פ' הפקידו בידו והוא נאמן ע"ז משום מיגו דלהד"ם. ואף שהמפקיד מכחישו יכול הנפקד לומר מ"ל בכך שאתה מתחייב עצמך בהודאת פיך בשקר ודלא כהסמ"ע שכתב דהאי וכן הוא לדעת הי"ח. וע"ב סק"ה שכתבתי דעיקר הטעם דכל מפקיד הוי כאומר לכשתגנב ותשלימני יהיה קנוי' לך כמבואר בב"מ ר"פ המפקיד והוי כמטלטלין המשועבדים דא"י לטרוף מהם אבל אם אמר שבשליחות אותו פלוני ונאמן ע"ז במיגו ואז כיון שהודה שאין קנוי' לו שוב הפקדון יכול לטרוף אותן המטלטלין כיון דשיעבודא דאורייתא ואפי' מביא עדים שלא צוה לו ועל כך הודאתו יותר ממאה עדים) (ומשום הכי נמי דוקא מרשות הנפקד א"י לתפוס אבל מרשות הלוה שלו יכול לתפוס אף שיבוא מחמת זה פסידא לאחריני כגון שאחר קיבל אחריות על חפץ זה וכן הדין בשני שותפין שכתב הש"ך בסי' קע"ו ס"ק מ"ה דא"י לתפוס משותפות ולומר ששותף אחד חייב לו כיון שמגיע היזק מהשותף השני ע"ש ודוקא מבית השותף שאינו חייב לו א"י לתפוס אבל מבית השותף החייב לו יכול לתפוס אף שיגיע היזק להשני) (ולפ"ז אם טוען שחפץ זה הוא שלי שגנבו ודאי דיכול לתפוס אף שיגיע פסידא לאחריני כיון דל"ש בזה הטעם שכתבתי וג"כ א"ל כיון שאני צריך לשלם יחזיר לו מעותי משום תקנ"ה כמו בסי' שנ"ו דדוקא במקח תיקנו שלא יהיה שום אדם לוקח מחבירו משא"כ בפקדון ל"ש לומר שלא יהיה שום אדם יקבל פקדון מחבירו כי לא הוצרכו לתקן עבור זה ועוד כיון דח"א שיבוא לידי פסידא רק כשפשע לא הוצרכו לתקן וע' כ"ז בביאורים באורך:

ו פשע. הטעם דדוקא נפקד כיון דבעי מיעבד השבה משא"כ בתופס והעיקר בדין זה כמ"ש בס"ק הקודם ע"ש:

**ז** פטור. כתב המבי"ט דאם השליח בשכר והמלוה הוא עכו"ם דחייב. והש"ך מסיק וסיים בצ"ע דין זה:

**ח** שפרעו. ואפי' אם הפרעון הי' פחות מסך השטר. ש"ך.) (ואם הפרעון היה יותר מהסך הכתוב בשטר דעת המ"ל דיכול לטעון סטראי וצ"ע וע"ב:

**ט** בטל השטר. ואין חילוק בסטראי בין טוען טענת מלוה ע"פ ובין שטוען מלוה בשטר הי' לי עליך והחזרתי לך השטר ונשבע הלוה היסת ואפי' יש בשטר נאמנות סתם אבל יש בו נאמנות כבי תרי נאמן לומר סטראי במיגו דהוה מכחיש להעדים ואם יש בידו כת"י על הפרעון א"נ לטעון סטראי ש"ך) (ואפי' אם העדים אין זוכרין זמן הפרעון שראו וא"י אם הי' קודם זמן השטר או אח"כ מ"מ בטל השטר) (ואם שני עדים מעידין שבפרעון שטר זה נתן וב' עדים מעידין סטראי פטור הלוה כמו בשנים אומרים פרע בשנים אומרים לא פרע) (ואפי' אם הי' מלוה ע"פ או מלוה בשטר אחר ידוע בעדים א"י לומר סטראי ונאמן הלוה לומר שאותו הפרעון שהי' בעדים הי' על שטר זה והמלוה ע"פ פרע לו אח"כ) (ואם המלוה בשטר הי' תוך זמן יכול לומר סטראי וע"ב ואם על החוב שבשטר בא בהרשאה ועל הממון שקיבל הוא בא מכח עצמו לא נתבטל השטר משום דאי בעי מהדר שטרא למריא והטעם דלא הי' רשות להלוה לפרוע להמורשה בלא לקיחת שטר מידו. ואם הזכיר הלוה להמורשה השטר אז המורשה חייב להחזיר להלוה המעות. ודוקא כשתובעו שיחזיר לו השטר תיכף בשעה שפרעו לפני העדים והמורשה טוען סטראי מכח מלוה ע"פ אבל אם כבר הלכו העדים ואח"כ תבעו ואמר המורשה החזרתי לך אותו השטר שפרעת לי וזה שטר אחר הוא המורשה נשבע ונפטר וע"ב:

**י** וכן נ"ל עיקר ודוקא תפס מטלטלין אבל לא קרקע וא"י להטיל היסת על הלוה דיאמר היום אשבע ולמחר תתפוס ואם רצה יחזיר לו שטרו ומשבעינן ליה) (ואם הפרעון הי' ע"י שליח ויש עדים שבשעה שמסר ליד השליח הזכיר לו אתו השטר אך השליח פרע למלוה בסתם א"י לטעון סטראי ול"מ תפיסה וע"ב:

**יא** בעדים פי' שלא נתן לו לשם פרעון בעדים ובטוען להד"ם שכתב המחבר שהוחזק כפרן כתב הש"ך דמ"מ הלוה חייב לישבע היסת כשטוען שחייב לו ממקום אחר דהוחזק כפרן בממון זה לא הוחזק כפרן לממון אחר:

**יב** איתרע. הטעה דלא שכיח שיתן האדם במתנה עד שיפרע חובו תחלה ולפ"ז צריכין העדים לזכור שהזמן נתינת המעות שראו הי' אחר זמן השטר משא"כ בראו שנתן לשם פרעון וכמ"ש בס"ק ט') (ודוקא בנתן מעות בסתם הדין כך אבל נתן מטלטלין סתם בעדים יכול לומר פקדון החזיר לי כיון שלא ראו ששמו אותו לפרעון:

**יג** אבל בפני ע"א. ואפי' שבועה א"צ לישבע אם יש בו נאמנות סמ"ע. והש"ך כתב דאפי' בלא נאמנות א"צ לישבע רק כשטוען ישבע לי כדין שאר שטר והא דלא הוי משואיל"מ כדין נסכא דר"א משום דלא הוי רק שבועת התקנה ובשבועה דרבנן ל"א משואיל"מ. והרבה פוסקים ס"ל אם הי' טוען להד"ם הי' צריך לישבע שבועת חכמים כעין דאורייתא לכל מילי תקון. אמנם בתומים הסכים כדעת הרמ"א) (ואם מביא העד אחר הפרעון אז הדין כך אם לא הביא העד קודם לכן בב"ד דאז אם הי' טויען להד"ם הי' חייב ש"ד מש"ה אם הלוה מודה שהזכיר לו השטר הוי בתר פרעון משואי"למ אפי' הגבהו מטלטלין גם בפעם שני דכשהזכיר לו השטר לא מהני תפיס'. ואם לא הזכיר השטר בשעת פרעון אז כשהגבהו קרקע בפרעון השני והפרעון שבפני העד הי' במעות הוי ג"כ משואיל"מ אבל אם הגבהו מטלטלין בפרעון השני אפי' פרעו בפני ב' עדים ולא הזכיר השטר וקודם שבאו העדים הגבהו מטלטלין ואח"כ באו ב' עדים א"צ להחזיר לפי מה דפסק הרמ"א בסעיף ב' דמהני תפיס' ה"נ כיון שכבר גבה כתפיס' דמי ומכ"ש בעד אחד וכן אם הגבהו קרקע גם בפעם הא' לא הוי משואיל"מ דאין ש"ד בקרקעות וכן אם הביא העד קודם הפרעון לב"ד ופרע ע"פ ב"ד לא הוי אחר הפרעון משואיל"מ ואין חילוק בדינים אלו בין אם העד ג"כ מעיד שלא הזכיר לו השטר או אם העד מעיד שהזכיר לי השטר והוא מכחישו ואפילו אם העד מעיד שגם המלו' הזכיר השטר והוא מכחישו וע"ב ס"ק י"א:

**יד** עדים. ואפי' לא הודה שחוב זה הוא דמי השור. סמ"ע. והש"ך כתב דמיירי שלא ראו שנתן לו בתורת פרעון מידי רק מהלוקחים בעינן דוקא הודה וע"ב ס"ק י"ג שכתבתי) (דמש"ה בעינן הודה כיון שהשור הי' בחייו בחזקת המלוה ושניהם עמדו בבית המטבחיים בשעת מכירת הבשר והמלוה קיבל המעות ל"ד לסטראי דיכול לומר לא נתתי לך השור בהקפ' כלל רק שלי הי' הבשר ושכרתיך לקצוב הבשר ול"ש כאן כלל לו' חזקה לא שביק אינש מלוה בשטר ופרע ע"פ מש"ה בעינן שמודה שהחוב שבשטר הוא דמי השור. ולפ"ז אם יש עדים שנתן לו השור בהקפ' אף שא"י שהחוב שבשטר הוא מדמי השור וגם המלוה איני מודה בטל השטר כשיש עדים. א"נ מיירי כשהעדים אינם יודעים הזמן ואפשר שמכירת הבשר היה קודם זמן השטר מש"ה בעינן הודה וע"ב:

**טו** דמי השור. והדין לדעת המחבר בסעיף ב' בטל השטר לגמרי ולדעת הרב שם אף כאן הדין כן דלא קרעינן ולא מגבינן ואי תפס לא מפקינן ש"ך דלא כסמ"ע דס"ל דכאן בטל השטר לגמרי לכ"ע עוד כתב הש"ך במלוה שעשה שליח לגבות מעות והלוה אמר להשליח שלא ישלם להמלוה עד שיכתוב קבלה על השטר והשליח לא עשה כן והמלוה טוען סטראי הדין כך אם המלוה מינה השליח בעדים כיון שא"י לטעון להד"ם א"י לטעון

סטראי ואם לא מינהו בעדים יכול לטעון סטראי ודוקא כשטוען שהשליח ג"כ נתן לו על חוב אחר ובלא"ה כיון שמגיע היזק להשליח א"י לתפוס כדלעיל בס"א:

**טז** אם ידוע. ודוקא שהפרעון הי' בפני עדים ונתן כל המעות ביחד וע"ב ס"ק י"ד וע' ש"ך שפיקפק על דין זה וסיים בצ"ע:

**יז** חובות וה"ה אם היו לו ב' חובות א' בשבוע' וא' שלא בשבועה יכול המלוה לומר שמחמת החוב שהי' עליו שבוע' פרעו ש"ך:

**יח** לעצמו. בס"ס פ"ג חזר וכתבו מורמ"א:

## סימן נט

**א** בו. דברי ושמא ברי עדיף כיון דלא שייך הממע"ה. ואפי' יש נאמנות בשטר כיון דאמר א"י ואם יש בידו משכון חייב להחזיר. תשובת הרשב"א תתקע"ו. ואם גם הלוה טוען שמא גובה בו בלא שבוע') (ואם מת הלוה גם כן אינו גובה כשטוען שמא אבל במקום דלא הו"ל למלו' למידע כגון שעשה המלו' שליח ולא מסר לו שטרו ומסופק אם פרע לשליח גובה מיורשי הלו') (ואם הלו' חי ותובע השטר מהמלו' צריך להחזיר לו וכשמת הלו' והיורשין תובעין השטר א"צ להחזיר להן אבל מ"מ צריך שיניח השטר בב"ד מחשש דשמא ימות ויגב' בו וע"ב סק"א ואם הלוה מודה שלא נפרע רק שטוען יש לי בידך כנגדו והמלו' מסופק נשבע שא"י וגובה חובו שבשטר וכשמת המלוה ודאי דהיורשין נשבעים שבועת היורשין ונוטלין אכן כשמודים שפרע הלוה וא"י אם מקצתו או כולו אינו נוטל:

**ב** וגובה. אפי' ממשעבדי ודוקא מלקוחות שקנ' מקודם שאמר פרעתי אבל מלקוחות שקנו אח"כ אינו גובה דיכלו למימר אנן אדבורי' סמכינן ואפשר דכ"ז שהשטר ביד המלוה הו"ל להלקוחו' ליזהר וע"ב הק"ב) (דכשכבר פסקו הב"ד להוציא השטר מידו להחזיר ללוה א"י לטעון נזכרתי ואם לא תבע שטרו יכול לטעון נזכרתי אף כשאין השטר תח"ו כשמביא עדים שנשרף באונס) (וכן ביורשים כשמניח השטר בב"ד יכול לטעון נזכרתי אף שהשטר מונח בב"ד) (וכן כשא' יש לו תביע' בע"פ בספק ופטרוהו הב"ד משבוע' יכול לטעון נזכרתי ולחייבו שבוע') (ואם המלו' מסופק אם יכול לנסות הלו' לתובעו אולי יודה פסק הבעה"ת דאם לא נמצא בין שטרותיו קרועים יכול לנסות אבל כשנמצא בין שטרות הקרועים אסור לו לתבוע אפילו כדי לנסות:

## סימן ס

א עתיד. ע"ל סקי"ב די"א דגם בדאקני אמרינן ט"ס ודוקא בדלא כתוב בו אחריות כלל אבל אם כתוב בו אחריות ולא דאקני אמרינן מה דלא כתוב לא קנה ומזה איירי המחבר כאן במ"ש דצריך לכתוב לו דאקני סמ"ע:

ב מהם. ואם בא לחזור קודם שב"ל עיין בסי' קי"ב דיש פלוגתא בזה והש"ך העלה דא"י לחזור בו:

ג לשעתו. פי' אפי' לא מכרו ממכר עולם ש"ך:

ד השוק. ואפילו בא אחר המכירה ליד הבע"ח מ"מ כבר זכה בו לוקח. ש"ך ואם לותה וניסת דקיי"ל בעל לוקח הוי מ"מ ליכא בהו תקנת השוק ש"ך. ואם מכר המטלטלין רק במעמד ג' דעת הרב אלשיך הביאו הש"ך סי' קכ"ו בסופו דלא שייך בי' תק"ה. והש"ך השיג עליו ובתומים הסכים דלית ביה תק"ה כיון דמעמד שלשתן רק תקנתא דרבנן ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ומתנ' שכ"מ בירושה שויא רבנן ואפילו מלוה על פה גובה ממנו ובע"ח מאוחר שקדם וגבה בע"ח מוקדם דאית ליה שיעבוד מאג"ק מוציא ממנו ואם הגבהו הלוה מעצמו בלי גביית ב"ד הוי כמו מכר ונתן:

ה בשטרות. הרשב"א בתשובה חולק וס"ל דשטרות לא משתעבדי באגב כלל. ויש עוד נ"מ אם מכר תחלה השט"ח באג"ק או בשאר קנין המועיל וחזר ומכרו לאחר הלוקח הראשון מוציא מהלוקח השני בחנם דלא שייך בשטרות תק"ה דלא שכיח:

ו חמש. הש"ך הביא כמה פוסקי' דס"ל דזה מיקרי קצוב הואיל והשני' קצובים. גם מ"ש הרמ"א או שלא נתן קצבה לשנים צ"ע דברשב"א מבואר להיפוך ע"ש:

ז נקטינן. ולא מצי למימר קים לי כהרמב"ם ודוקא לטרוף מבנ"ח אבל לטרוף ממשועבדים צ"ע ש"ך וע"ב סק"ב באיזו אופנים שגם הרמב"ם מודה אך לא נ"מ לדינא כיון דלא קיי"ל כהרמב"ם כלל:

ח פירות. ר"ל מזונות. ואפי' רוצה המתחייב לזונו על שלחנו יכול הלה לומר דוקא מעות סמ"ע דלא כהב"ש באה"ע סי' קיד וע"ב) (דחייב ליתן לו דמים כפי שומת המזונות הראוי לערך הניזון ואם חייב עצמו לתת מזונות לבתו או כלתו וילדה מחויב לתת לה כל ימי לידתה מאכלים הראויים לה כפי מנהג המקום ת' שבו"י:

ט הבית. פי' שרבים האוכלים אין מוציאין כ"כ כאילו כ"א אוכל בפ"ע ונותנין לזה לפ"ע מה שהיה מגיע להוצאתו אם הי' אוכל עמהם) (והשומא הוא כפי ערך המזונות הראוין להנותן) (וגם אין יכול לכופו על דמי' ויכול ליתן לו מזונות דוקא ואפי' כשהעיכוב הוא

מכח המתחייב שנותן לו הכל מ"מ יכול ליתן לו פירות דהיינו מזונות ולא דמים וע"ב סק"ו:

י מיהו אם אין. כגון שמרגיל קטטה הוא או ב"ב ויש בידו למחות ואינו מוחה והכל לפי ראות הדיינין אם המתחייב חייב בדבר:

יא בריא. דהואיל ולאו בתנאי ב"ד אכלה אין לה רפואה אפי' שאין לה קצבה) (וה"ה אם מחמת חולי א"צ רק למזונות מועטין צריך ליתן דמים כפי שומת מזונות בריא וע"ב סק"ז:

יב כ"ז שצריך. אפשר דה"ק דאם נדר לו בשעה שצריך כוונתו כ"ז שצריך ואם נדר לו בשעה שא"צ כוונתו לעולם סמ"ע:

יג א' מנדרו. ובסי' ריי"ב פסק גבי ידור פ' בבית דנפטר בשעה א'. שאני הכא דגילה דעתו שהוא לשנה כיון שאמר או יתן ק' זהו' לשנה. וגם בסי' קסג דנפטר בשנה א' צ"ל דשם מיירי במס פרטי דומיא דמס גולגולת דאינו נגבה כ"א פ"א בשנה סמ"ע:

יד קצב היינו אם קצב סתם לזמן פטור מיורשים: ואם קצב להיפך חייב לשלם ליורשים אלא שפטור מבעל' ש"ך) (ואם קצב הסך וגם הזמן כגון שהתחייב מאה זהובים לצורך מזונות של ה' שנים ומתה פטור מיורשים וע"ב:

טו אחריות. היינו סתם אחריות שכותבין בכל השטרות דהיינו אנא איקום. ואשפי זביני אילין והוא אינו מועיל כיון דמכירה אין כאן אף אחריות אין כאן אבל אם התחייב עצמו בפי' והעמידו בידו חייב דהחיוב חל על גופו ש"ך) (ובמוכר שדה גזולה דהיינו שגזלה ועשה בו חזקה ומכרה וקיבל אחריות המכר קיים בין הגזלן והלוקח ואין שום אחד יכול לחזור מהמכירה עד שיבוא הנגזל ויטרפנו וכיון דיש כאן מכר יש כאן אחריות לענין שבח ופירות אבל אם לא גזלה רק שהראה לו שדה שאינו שלו ומכרה דינו שוה למוכר דבר שלא ב"ל) (ולענין המעות אי הוי מלוה ע"פ או מלוה בשטר יש חיליק דאם הכיר בו לא הוי רק מלוה ע"פ ואם לא הכיר בו הלוקח שהוא דשלבל"ע הוי המעות מלוה בשטר) (והמוכר חייב באונסין על המעות אפילו בהכיר בו הלוקח וע' כ"ז בביאורים:

טז משכון. והרבה חולקין וס"ל דא"צ ליתן לו המשכון עד שיקיים דבריו ולכן צ"ע ש"ך:

יז חייב אם כתב הריני מחייב עצמי ליתן לך כך וכך חייב אף שהוא אינו מצוי ולא הוי קנין (אין דהחיוב) (מ"מ החיוב) חל תיכף על גופו סמ"ע) (ואם מת המתחייב קודם שבא לעולם היורשין פטורין אבל אם מתחייב עצמו במנה ותלה תנאו בדשלב"ל אע"פ שמת קודם שבא לעולם חייבים היורשים) (ואם אמר הריני מתחייב עצמי לקנות לך בית של פ' לא חל החיוב ואם אמר הריני מתחייב במנה אם לא אקנה בית של פ' ונעשה באופן

המועיל דלית ביה משום אסמכתא כמבואר בסי' ר"ז חייב ואם אותו פ' רוצה בעד הבית תרקבא דדינרי אי הוה אונס עי' בריב"ש סי' ר"ן ועיין כ"ז בביאורים סק"י:

יח שקנו. ואפילו למאן דס"ל בסי' א' דמהני כשמתחייב עצמו באתם עידי' הכא לא מהני וע"ב:

יט התובע. ובסי' ר"ן פסק דעל היורשי' להביא ראיה שא"ה שטוען הנותן ברי ושם היורשין טוענין שמא ובסימן קי"ב סעיף ג' שכתב פלוגתא מיירי בקרקע דלא שייך כאן נמצא כאן היה והקרקע לא תזיז סמ"ע. והש"ך תי' דבסימן ר"ן מיירי שהמטלטלין בעין וכאן מיירי שהמטבע אינו בעין ול"ש לומר כאן נמצא וכאן היה ולבסוף מסיק שלא קיי"ל כהך דסימן ר"ן וע"ב ס"ק י"ד שחלקתי) (דבסימן ר"ן דמיירי במטלטלין דהיינו כלי הבית כמבואר בסימן רמ"ח סעיף י' דבהו שייך לומר כ"נ וכ"ה מעולם ומיירי שנתן לו הכל משא"כ הכא דלא נתן לו רק מאה זהובים לא שייך לומר כ"נ וכ"ה דמ"מ נאמן במיגו דאי בעי אמר שהיו לו עוד מאה זהובים ונאנסו ואפילו אם חייב עצמו גם באונסין לא מהני חזקת כ"נ כ"ה לשלם מביתו דדוקא כשמסופק במטלטלין אם הם שלו ליכא חזקת ממון מש"ה מועיל חזקת כ"נ כ"ה אבל נגד לשלם מביתו דאיכא חזקת ממון לא מהני חזקת כ"נ וכ"ה. ובסימן קי"ב מיירי בנכסים דהיינו חטי ושערי וסחורות כמבואר שם בסי' רמ"ח ובהו ל"ש כלל כ"נ כ"ה רק שם איכא חזקה אחרת כיון שהוחזקו כל הנכסים בחזקת מקבל מתנה מש"ה כל מה שנמצא מחזיקים בחזקת מקבל מתנה ובחזקה זו פליגי הפוסקים בסי' קי"ב מש"ה בא"ה סי' ק"ח דמיירי שנתן רק חלק מנכסיו כ"ע מודים דעל מקבל מתנה להביא ראיה וע' כ"ז בביאורים אמנם הרמ"א מסיק דמאחר שכתוב לשון נתתי אמרי' דודאי נתן באופן המועיל) (אכן כשהמקבל מודה שלא הקנה לו מקודם באופן המועיל לא מהני לשון נתתי וא"נ לטעון שהיו ברשותו במיגו דהיה באופן המועיל דהוי מיגו להוציא) (ואם כתוב בשטר ב' לשונות דהיינו ל' נתתי ול' אני נותן אזלינן בתר בתרא וע"ב:

כ בקנין. לאו דעש' קנין בפ"ע דבכה"ג אפי' מכר גוף השד' נקנה אלא מיירי בשטר קנין דהיינו שכ' בשטר שדה ממושכן לך ולאפוקי שטר ראיה דבמכר כה"ג אינו קונה עד שיתן ג"כ דמי הקנין (כ"א) (אם לא) במוכר שדיהו מפני רעתה כמ"ש הט"ו בסי' ק"צ מ"מ במשכונא זכה סמ"ע. וע"ב) (ואם החוב עולה כנגד דמי כל השדה דאפי' מכר גוף השדה קנה:

כא ראובן הוציא. והש"ך כתב ומסתבר דלא מהני אודיתא במכירת שט"ח וסיים בצ"ע) (וע"ב דדוקא במוחזקין שהמעות אינן שלו והודאתו בשקר לא מהני הודאתו לקנות בו אבל כשהב"ד מסופקים אולי הודאתו הוא באמת מהני ההודא' אף לענין שא"י למחול:

כב כופין את שמעון. והש"ך חולק וס"ל כיון שהשטר נכתב על שמו א"נ ובאמת מסיק דהעיקר כש"ע (וד"ע) (ובעה"ת) וע"ב) (דאפי' ידוע שהודאתו בשקר) (ואם הוא חב לאחרים וא"נ צריך להחזיר אף גוף השט"ח) (ואם א"א להוציא מידו השט"ח מ"מ חייב הלוה לשלם וע"ב. וכשחב לאחרים דא"נ אפי') (יש לו מיגו דאי בעי קלתיה לשט"ח דאין אומרים מיגו מגברא לגברא וע"ב:

כג למחול. אף דבמוכר שט"ח יכול למחול שא"ה שמודה שמעולם לא הי' שלו סמ"ע:

כד אין כופין. וצריך ליתן טעם לדבר דאל"כ כופין אותו על מדת סדום ש"ך. ואם טוען מאחר שכתבת על שמי זכיתי בו אין ממש בדבריו הואיל וצוה שיתנו השטר לידו טור. וזהו דוקא בשטר הלוא') (אבל בשטר מקח הדין כך אם בשעת נתינת הכסף דמי המכר אמר שקונ' אותו בשם חבירו זכה חבירו ואם קנה סתם ואח"כ צוה לכתוב השטר ע"ש חבירו דינו כמו בשטר הלוא' דאם צוה ליתן השטר ליד חבירו זכה חבירו ואם ציוה ליתן לידו לא זכה חבירו. והא דנאמן ראובן על שטר שהוא תח"י ונכתב ע"ש שמעון שהוא שלו רק שנכתב ע"ש שמעון לאיז' טעם דוקא כשיש עדים שהלו' מעותיו. אכן אם הלוה מודה אינו נאמן אם איתחזיק השטר בב"ד וע"ב:

כה לעדים. וה"ה אם אמר כן ללוה סמ"ע) (ובסיפא כשאמר שטר אחר תכתבי לי דכופין אותו היינו דמשמתין אותו לקיים צווי ב"ד שיצווה לעדים לכתוב) (ואז כותבין השטר מזמן שני אבל העדים עצמם אי הב"ד אין להם לכתוב וע"ב) (ובמכר בסי' קפ"ד אין צריך רק להודיע שקנה לעצמו וא"צ להתנות בכתיבת שטר אחר וע"ב:

כו הקהל. דוקא במקום שהמנהג הי' לכתוב שטר הכנסתם ע"ש היחיד אבל בלא"ה נאמן לטעון שלא להשביע כתבתי סמ"ע. והש"ך חולק דאפי' במקום שאין מנהג א"י לטעון שלא להשביע דאין דרך היחיד לכתוב ע"ש הקהל:

כז שמעון.) (והיינו כשאומר תנו השטר לידי דאז אף שבא השטר אח"כ ליד לוי לא זכה לוי אבל אם אמר תנו ליד לוי וע"ב זכה לוי:

כח כלום. שהאב יכול למנות עצמו אפוטרופוס על בנו וע"ל סקכ"ג אימת זכו בניו הקטנים בהקרקע הנכתב על שמם:

כט האשה. היינו באינה נותנת ונושאת בתוך הבית סמ"ע. והש"ך כ' דמיירי אפי' בנו"נ ומיירי שכתב בעצמו השטרות על שמם וע' בסי' ס"ב ושם יבואר:

## סימן סא

א בכלל. וה"ה הלואה בח"י סמ"ע. והיינו דא"י לומר להשטות נתכוונתי) (אבל בשטר בעדים אפי' אם מודה שהודה לפניהם ואמר כתבו יכול לומר להשטות נתכוונתי וע"ב:

ב טופס. פי' שכתבו למזכרת ביום פ' קנו על כך וכך הענין ופרטי דברים ולעת הצורך כותבים בשטר גמור ומוסרים ליד הבע"ד. ואם יש בו קנין כותבים מזמן א' ואם לאו כותבים מזמן שני:

ג ליכתב. אלא שהעדי' כתבו מעצמם שלא מדעת הלוה:

ד כתבם אבל שטר הניתן לכתוב התירו חכמים ועסי' כ"ח:

ה יש חולקין. והש"ך כתב דל"פ דהרא"ש בעל דיעה זו מיירי שנתחייב בפני עדים שיכתוב לו שטר בכל יפויין וציוה שיכתוב שטר על חיוב זה שהתחייב עצמו לעשות שטר ומסרו לידו שטר זה ולכן יש לזה ג"כ דין שטר:

ו מטלטלין. דעת הסמ"ע דלא תיקנו הגאונים שבוע' אין לי רק כשטוען אין לי כלל אבל כשרוצה לפרוע בקרקע שטוען אין לי מטלטלין לא תיקנו שבוע'. והש"ך פוסק דאף ע"ז תיקנו שבוע' וע"ל סי' ק"א:

ז מנהג. דעת הסמ"ע דאם כתוב בפי' בלא הרשאה גובין בכל המקומות והש"ך כתב דאם המנהג דאף שכתוב בפי' בלא הרשא' שיהיו צריכין (שאין כופין אף כשכתוב בו בפי' בלי) הרשאה צריך הרשאה וכך כתב הט"ז:

ח ילוד. ואם כן ה"ה בממרנ"י א"י להוציא מי שלא הי' ילוד בשעת כתיבה. אבל אם הי' קטן או כותי יכול להוציא) (אפי' אם חזר בו הלוה קודם שהגיע ליד הקטן וע"ב. ועמ"ש) (שיש איסור למכור שט"ח על ישראל לכותי:

ט כאסמכתא. כדי שיהי' יד בעהש"ט על העליונה. ודלא כטופסי דשטרי ר"ל דנכתב לגבות בו מיד ולא שטופס השטר כך הוא. סמ"ע:

י כללי. פי' הסמ"ע לדכרים המסתברים שיהיה דעתו עליהן שזולתן לא נגמר ענין השטר והש"ך פי' לענין הנגמר קודם בהשטר ולא לדבר חדש ולדינא שניהם אמת או"ת:

יא דמפרשי. והיינו כשאינו ידוע שהלו' ידע מהמנהג אבל כשידע מהמנהג אז אפי' לא נכתב כנכתב ש"ך וע"ב) (דאפי' ידע מהמנהג מכל מקום כיון שהמנהג לכתוב נאמנות ובשטר לא כתוב נאמנות אמרי' דודאי נתפרש שלא יהי' נאמנות:

יב הכפל. דוקא כה"ג הוי אסמכתא אבל סתם הוצאות כל תנאי שבממון קיים אבל מניעת הריוח לא הוי היזק ואם התחייב בזה הוי אסמכתא:

יג ר"ז. שם מבואר דאם רואים שהוא אסמכתא אפי' כתוב דלא כאסמכתא לא מהני:

יד רשאי. דוקא כשאין מנהג פשוט לירד בלא רשות ב"ד ובלא שומא אבל כשיש מנהג פשוט כן בעיר אזלי' בתרי' סמ"ע:

טו ממון. היינו שנתן לו שטר מה שיודע אחר כך ע"פ חשבון בכתב ידו יגבה מזמן השטר ונתן לו על אלף זהובים לפי שיודע שיותר ודאי אינו חייב לו סמ"ע:

טז לוי. ר"ל לוי ביקש משמעון שיאמר לעדים שיכתבו שטר עליו שחייב לראובן ק' זהו' והשטר ימסרו ללוי מאיזה טעם שיהי' לו וכדי שיהי' שמעון בטוח מהיזק נתן לו לוי ביתו משכון שאם יגיענו היזק יקחנו מהמשכון סמ"ע:

יז אביו. פי' ששט"ח זה הי' על אביו ולא הוציאו בחייו:

יח נפסל. והמנהג שלא לגבות בשטר ישן) (ולפ"ז אם טוען פרעתי קודם שנעש' ישן נשבע היסת ונפטר וכן יורשים שמת אביהן קודם שנעשה ישן פטורין. ושטר ישן הוא בלא רווחים שלשה שנים ועל רווחים ששה שנים:

יט ממשעבדי. וה"ה דיכול לטעון פרעתי ונראה דאפי' העדאת עדים לא הוי דה"ל מפ"כ ש"ך:

כ ולא הודה. צ"ל דתיבת ביאור מגרע לשון מה שכתוב בשטר שהודה ובטור לא כ' בלשון ולא הודה רק אלא הודה בפניהם סמ"ע:

כא לנדותו. היינו שמדחה אותו מיום ליום מנדין אותו שיתן מיד אבל אם אין רוצה ליתן כלל מחויב להחזיר שטרו כדי שלא יתבענו עוד ש"ך:

כב שלו הוא. שהלוה נתן שכר הסופר ואם המלו' נתן שכר הסופר אם יכול לעכבו עד שיחזיר לו הפשיטי דספרא ע"ל סי' נ"ד:

כג אין שומעין. ואפי' ידוע שאינו מבין מתחייב בכך כיון שקיבל על עצמו ושתק ש"ך:

כד אותו. שמקבל מתנה כל הנאה שלו נותן הוא שכר הסופר. משא"כ שטר הלואה סמ"ע:

כה הכוונה וכן הדין בנדרים סמ"ע וע' יו"ד סי' רי"ח:

## סימן סב

א שמה. אפילו השטרות והמטלטלין תחת ידה ואית לה מיגו דלהד"ם או החזרתי א"נ. אבל כשטענה בעלי נתן לי במתנ' נאמנת במיגו. ש"ך. והב"ש באה"ע סימן פ"ה פסק דנאמנת במטלטלין כשיש לה מיגו. וכ"כ התומים וכן עיקר. אבל בשטרות לא מהני מיגו כמבואר בסימן ס"ז וכן כשטוענת בעלי נתן לי במתנה אינה נאמנת רק כשיש לה מיגו וע"ב סק"א:

ב ראיה. ואם אינה מביא' ראיה צריכה להחזיר אף גוף השטרות:

ג בעדים. לאפוקי ממ"ד דסגי בקיום השטר:

ד אלו. ואפי' אין הסך שמעידים עולה כשיעור השטרות כדאמרינן לקמן אימר מעיסתו קימץ ש"ך וצריכה להביא ראיה דוקא שהיה לה ממון מיוחד אחר הנשואין.) (אבל ראיה שהיה לה ממון הרבה קודם הנשואין לא מהני דתלינן שהכניס' הכל לבעל בתורת צאן ברזל) (ואפי' קרקעות ומטלטלין ידועין מקודם הנשואין הבעל מהימן שהכניס' לו בתורת צאן ברזל ולא מוקמינן בחזקת מ"ק) (וכשמביאה ראיה שהיה לה ממון מיוחד אחר נשואין אפי' הבעל טוען ברי היא נאמנת) (ואפי' תקף ממנה הבעל או אפי' לוה ממנה ואפי' היו מעות טמונים צריך להחזיר וע"ב סק"ג וח':

ה ואפי' אלמנה. ול"א כיון דשבח הוא לה שהעמידו' ב"ד שתהיה אפוטרופסת ודאי לא גובה קמ"ל דאפ"ה צריכה להביא ראיה סמ"ע ועש"ך דבאש' שאינה נו"נ ונמצאו מעות או מטלטלין בידה להרמב"ם כשהיא טוענת שהם נכסי מלוג והבעל טוען ממעשי ידיך הן שהוא שלי היא נאמנת. ואם טוענת שניתן לה במתנ' ע"מ שאין לבעלה רשות בהם בפירות או בירושה א"נ אפי' יש לה מיגו וכן אלמנה שטוענת כן א"נ אפי' יש לה מיגו דהכל בחזקת בעל לפירות ול"א מיגו במקום חזקה ואם אמרה בעלי נתן לי במתנ' נאמנת במיגו ולהתוס' אפי' כשאומרת שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן נאמנת כשאינה נו"נ אפי' אין לה מיגו ואם אמרה של אחרים הוא נאמנת לכ"ע אם היתה יכולה ליתן להם ואם היו מטלטלין אלו ידועין לבעל א"נ לומר של אחרים הוא או אחרים נתנו לה במתנה) (ולדעת הב"ש בסי' פ"ה אפי' להרמב"ם נאמנת לומר שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן כשיש לה מיגו ול"פ התוס' ורמב"ם רק כשאין לה מיגו כמבואר באה"ע סימן פ"ה כשאומרת בעלי נתן לי במתנה אפי' כשאין לה מיגו נאמנת וכן עיקר וע"ב סק"ו:

ו ונותנת. ואם הבעל עצמו כתב השטרות על שמה הוא שלה אפי' הוא נו"נ וכשכתב ע"ש שניהם הוא של שניהם סמ"ע והש"ך חולק מטעם דיכול לומר לגלויי זוזי הוא דבעי והעיקר) (דאם השטרות תח"י האשה הדין עם הסמ"ע דל"ש בזה לגלויי זוזי הוא דבעי אבל כשהשטרות ביד הבעל הדין עם הש"ך וע"ב סק"ז:

ז וסתם. דאפי' כשהבעל מפקיד בידה מעות ומטלטלין הוי נו"נ וכן עיקר דלא כש"ך דס"ל דבעי שתהא נו"נ לבדה דוקא. או"ת:

ח ידוע. והיינו בנו"נ דבאינה נו"נ לעולם נאמנת לומר של אחר הוא ובס"ס נ"ו כתב דנאמנת במיגו ומשמע אפי' באינו ידוע הכא מיירי כשמתה ואין לה מיגו. והש"ך כתב דאפי' במיגו א"נ כשא"י רק דבסי' נ"ו מיירי באשה שהשליט' הבעל על כל נכסיו דנאמנת

מדין שליש ואפי' מסרה כבר לב"ד ואח"כ הגידה נאמנת והוא תמוה דכל אשה הנו"נ שולטת בנכסי בעלה והעיקר מהא דא"נ לומר של אחרים הוא במיגו נגד חזקה שכל מה שתח"י אדם הוא שלו דוקא כששייך לומר שעושה קנוניא עם אחרים ומש"ה הכא כשהבעל חי ושייך לומר שעושה קנוניא עם אחרים ואומרת של אחרים כדי להפקיע מירושה מש"ה א"נ במיגו ובעינן שיהיה ידוע אבל כשהבעל מת דאין שייך לומר שעשת' קנוניא עם אחרים דהא יכול' לומר שהן נ"מ מש"ה מהני מיגו וע"ב סק"ט באורך:

**ט** שמה. ואפי' אם יורש הבעל טוען ברי לא מהני ואם מתה בחיי בעל ויורשים טוענים אלו ניתן לה ע"מ שאין הבעל יורש' הבעל מהימן דלא טענינן טענה זו ליורשים ש"ך:

**י** מציאה. מכאן מוכח דשותף שמצא הוא לעצמו וכן עיקר וקשה דבסי' קע"ו פסק שותף שגנב או גזל צריך לחלוק ובירושלמי מדמה לה להדדי ש"ך. והנה באחין מיירי דוקא כשהוא לבד נו"נ אבל כשכולן נו"נ ואחד יש לו שטרות כתובים על שמו הוא שלו לבד ש"ך ובתומים חולק שאפי' כולן נו"נ הדין כך וכן עיקר:

**יא** ראיה. ואפי' האחין טוענין ברי ואפי' בשטרות תח"י ש"ך: והטעם כיון דהשטר נכתב על שמו סברא הוא דהוי ממונו אלא דבחייו אמרי' אי איתא דהוי שלו הי' מברר בעדים על ממון מיוחד משא"כ לאחר מיתה דבן לא ידע במילי דאבוה. אבל במטלטלין אפי' מת ל"א דעל האחים להביא ראיה. סמ"ע ומ"ש הרב אבל בדבר ידוע) (היינו שידוע שהשטר נעשה מדבר ידוע על האחין והט"ז מסיק דאף במטלטלין יכול המוחזק לומר קים לי והש"ך כתב ה"ה אם נתן מתנ' בחייו ומת) (ודוקא מת אבל כשהוא חי אין טוענין להמקבל. ובמטלטלין וטוען שנתנו לו האחים במתנה נאמן במקום דאית ליה מיגו ש"ך) (אבל בשטרות לא מהני מיגו ולפמש"ל) (כשיש מגו לעולם. נאמן אפי' טוען שניתן לו במתנה מאחרים וע"ב:

**יב** קומץ. ואפי' אין עולה כסך השטרות ודוקא כשזמן הלואה הי' אחר שנחלק בעיסתן אבל קודם לכן לא ול"א שמא אחר הלוה לו שידע שיפרע לו אחר שיחלק עם אחיו סמ"ע) (ואפי' במטלטלין אמרינן ג"כ סברא דמעיסתו קימץ וע"ב:

**יג** שלו. ונאמן אפי' להוציא מיד בעה"ב ויורשיו וה"ה אם יש ממר"ם ביד בן הבית בחיי בעה"ב ונכתב לכל מי שמוציאו יכול להוציא ממנו וא"י לומר שלחתיך לפדות הממר"ם המ"ע. והש"ך חולק וס"ל דאם הבעה"ב מוחזק דא"י הבן הבית להוציא מידו ואפי' הי' ברשות בן הבית ותפס הבעה"ב ג"כ אין מוציאין מידו וזהו במטלטלין אבל שטר שנכתב על שם בן הבית לא מהני תפיסה. ודינים אלו אפי' אין בן הבית סמוך על שולחן בעה"ב ובן בנכסי אביו דינו כדין אשה ואחין ש"ך. וע"ב ס"ק ט"ו דאפשר) (דוקא בבן

שהתחיל לישא וליתן בנכסי אביו בעודו סמוך על שולחן אביו וידוע שלא הי' לו כלום בשעה שהתחיל לישא וליתן בנכסי אביו) (ובן בית שהודה בפני ב"ד או אפי' בפני עדים כשהתחיל לישא וליתן שאין לו שום ממון רק מהמעות של מי שהוא נו"נ בנכסיו דינו כמו באשה ואחין וע"ב:

## סימן סג

א זה. היינו שטר כזה דהיינו על סך כזה. ואם יש לו ב' שטרות מסך זה על אותו פ' גובה אחד מהם ומהלקוחות מאותו שזמנו מאוחר ודוקא בסעיף ב' שלא הזכיר שום סך מסתמא דעתו הי' על הסך הרב' וכל השטרות בכלל משא"כ הכא שלא הזכיר רק סך פ':

ב לעולם. ולא מהני עידי הכרת החתימה דאמרינן דטרח ומזייף עד שטעו העדים בהכרתן ואפי' תפיסה לא מהני ומיהו לא קרעינן ליה דלמא יברר שאינו זיוף ש"ך. ואם עדים ראו השטר בידו קודם הזמן שהי' מחזר על הזיוף אין השטר נפסל כמו בראו שחתמו. ולדעת הש"ך דלא מהני ראו שחתמו בעינן דוקא שראו ויש להם סימן מובהק שהוא שטר זה ובלא"ה יכול לטעון פרעתי וזה שטר מזויף) (ואם העדים שמעידין שמהדר אחר זיוף אינן זוכרין באיזה זמן אם קודם הזמן שראו השטר או אח"כ אמרינן השתא הוא דאיתרע כמו בסי' ל"ו סק"ב בהג"ה:

ג ההלואה. דאפי' א"י אם ההלואה הי' מלוה בשטר וגם אין עידי השטר רואין עתה השטר שיעידו עכשיו על חתימתן מ"מ מאחר שיש ג"כ אחרים שמעידין על חתימתן מצטרפין זל"ז וגובין בו והש"ך חולק וסובר דלא מהני הנך גווני רק כשטוען הלוה לא לויתי אבל יכול לטעון פרעתי וזה שטר אחר של זיוף היא. והעיקר כהסמ"ע כ"כ התומים) (וע"ב סעיף קטן ב' דבראו ההלואה בעינן ג"כ שיעידו שהם עידי שטר דהיינו שזוכרין שציוה להם הלוה לכתוב וליתן שטר:

ד חתימתן. דאמרינן מסתמא זוכרין ג"כ ההלואה סמ"ע:

ה חולקין. היינו דלא אמרינן מסתם שזוכרין ההלוא' אבל בראו ההלוא' או בראו שחתמו כ"ע מודו. והש"ך חולק וס"ל דאפי' העדים עצמן זוכרין ג"כ ההלוא' חיישינן שטועין ושטר הראשון פרע וזה שטר אחר זיוף הוא ולא מהני להש"ך רק כשיש להם סי' מובהק שהוא שטר זה והעיקר כהסמ"ע וכן כתב התומים דבזוכרין ההלוא' סגי:

ו משהינן. ודוקא בזה דלא מהני תפיסה אבל בסי' נ"ח דמהני תפיס' מניחין אותו בידו ואם יגבה בב"ד אחר הא הוי כתפיסה:

ז כל. אפילו יש לו כמה שטרות על איש אחד אמרינן דדעתו היה על כך סך ממון שאפשר וכן אם לא הזכיר איש ידוע אמרינן שדעתו היה על כל אדם שבאפשרי סמ"ע וש"ך:

## סימן סד

א כתיבה. היינו קני לך איהו וכל שיעבודי' כמ"ש סי' ס"ג ואפילו להרמב"ם דס"ל דנאמן לומר שטר כתיבה היה לי ואבדתיו הכא מודה דא"נ כיון דיש עידי פקדון. סמ"ע. ובמקום שנאמן לטעון לקוח בלא כתיבה כגון בממרמות נאמן לומר למשכון תפסתי במיגו דלקוח ובשטרות שנכתבו ע"ש המלו' אפילו נתן לו בפי' למשכון לגבות אינו מועיל כשמת הלוה שלא יהיו מטלטלין דיתמי) (אבל בחיי הלוה או לדידן דמטלטלי דיתמי משתעבדי משכונות שטר הוי כאפותיקי סתם דצריך להגבות לו השטר דוקא כשאין לו מעות והב"ד כותבין לו שהגבו לו אותן השטרות בחובו ואז יכול אח"כ לתבוע הלוה וע"ב סעיף קטן ב':

ב עדים. והש"ך מסיק דלא מהני מיגו דלהד"ם או החזרתי בשטרות כי צריך להראותן לגבות ונ"מ לדידן היכא שאין החוב ידוע דמהני תפיסה במטלטלין משום מגו דלהד"מ אבל תפס שטרות לא מהימן משום מגו דירא לטעון להד"ם או החזרתי שלא יהי' יכול להראותן. ונ"מ בדינים אלו היכא שא"י שחייב לו דליכא מגו בשטרות. וע"ב סעיף קטן ד' שכתבתי) (דבמקום דליכא עדי פקדון שיכול לטעון למשכון בא לידי מתחילה וכן כשטוען למשכון בא לידו מתחילה ואין לו מיגו אחר דהוי ספיקא דדינא ואין מוציאין מיד המוחזק:

ג דנאנסו. פי' לא היינו צריכין לתבע' ממנו בחייו אלא היה נאמן במיגו דנאנסו ואף שלא היה יכול להראותן מ"מ המיגו הוא כך שבב"ד יטעון נאנסו ובינו לבינם יגלה להם שהן בידו ושיחזרם להם כשישלמו לו ולכן בטוען שקנה וכולו שלו אין לו מיגו זו. והסמ"ע כתב דכשיאמין במיגו דנאנסו דנשבע היסת והש"ך פסק דאין נשבע כלל כיון דהיורשים טוענין שמא ואין נשבעין על טענת שמא לכך כשטוענין למשכון תפסתים אינו נשבע מטעם זה) (מיהו כשהחוב שלו הרבה וגובה עוד מהיתומי' מהקרקעות שהניח אביהם בהשט"ח שלו דנשבע כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים נשבע ע"ז גם כן ע"י גילגול ולפמ"ש הש"ך לעיל ס"ק ב' דאינו נאמן בשטרות משום מיגו אין נ"מ בדינים אלו רק כשטוען החזרתי או להד"מ במקום שצריך מיגו דנאנסו כגון שהפקיד בשטר דא"צ שבועה אכן כבר פסק הש"ך בסי' ס"ו דאף בשטרות צריך לישבע ש"ח מדרבנן שאינו ברשותו א"כ גם כשטוען החזרתי כשצריך מגו דנאנסו נשבע ג"כ:

ד ואע"פ. הסמ"ע והש"ך תמהו דהא אפילו במטלטלין אינו נאמן לטעון משכון כשאין לו מיגו וע"ב ס"ק ו' שכתבתי דמיירי שלא היו עידי פקדון רק עידי ראה דיש לו מיגו למשכון בא לידי מתחלה ולדינא כשיש לו מיגו זו או שטוען למשכון בא לידי מתחלה ואין לו מיגו אין מוציאין מיד המוחזק רק כשאינו מועיל לגבות הימנו וא"י רק לתפוס הנייר) (וא"צ להחזיר אפילו כשמשלם הלוה) (ואין הלוה צריך לשלם להיורשים כיון שידוע שהשטר בעולם עד שפודה השטר ומחזירו לו) (אבל בחיי הלו' וטוען נגד הלוה שנפל ממנו זה ומצאו ומחזיקו בגזל צריך הלוה לשלם להמלוה שהמלוה יכתוב לו שובר ואז ממילא יתבטל השטר שתופס זה:

## סימן סה

א שטר אצלו. בין שטר הלואה ומשכנתא ומכר ומתנה וכל שטר:

ב יהא מונח) (והשליש נאמן לומר אח"כ נזכרתי ועושין כדבריו) (ואם יש ע"א שיודע מה טיבו ומעיד ששייך להמלוה מחויב הלוה שבועה דאורייתא) (ואם הלוה מודה לדברי העד שבשעת שלישות היה שייך למלוה רק שטען שפרע אח"כ או שאח"כ התנו מחדש תנאי אחר בפני השליש הוי משואיל"מ ואם העד מעיד ששייך להלוה העד אחד כמאן דליתא ויניח וע"ב ס"ק א':

ג היה יכול לגבות. כתב הסמ"ע דחייב לישבע ש"ח כעין דאורייתא נגד השליש כמו בע"א מעיד שהוא פרוע. והש"ך חולק כיון דאינו מעיד בפי' שהוא פרוע דנהי שהיה בידו יכול להיות שהשטר אמת ועוד דלא גרע הכחשתו מאלו היה מודה לו וטוען ברי שחייב לו שלא היה צריך לישבע וכמש"ל כ"ש עתה שמכחישו וצ"ע עכ"ל וכן עיקר:

ד להחזירו. הש"ך תמה דלמה לא יהיה נאמן שהיה מכחישו כמו בסימן נ"ח בפרעון בע"א וטוען סטראי דנאמן וכתב דמיירי שהמלוה עצמו אינו טוען ברי שהוא ג"כ מסופק אם פרע דהשתא ל"ש מיגו עכ"ל וע"ב ס"ק ג' טעם נכון) (דלא מהימן כאן במיגו וגם הטעם דלא דמי להא דסעיף ט"ז ע' שם שנכון הוא:

ה טענה. פי' לא טענת משכון דאימר דהלו' הפקידו אחר שנפרע כולו ולא טענת לקוח שהרי ע"י השטר נודע שבא לידו בתורת משכונא) (והיינו דוקא בשטרי דלאו אקנייתא ולמאן דס"ל בסי' ל"ט סעיף י"ג דאין כותבין שטר ללוה בלא מלוה אבל למאן דס"ל דכותבין ללוה בלא מלוה או בשטרי אקנייתא יכול לטעון לקוח כשהחזיק שני חזקה דאימר כתב המשכונא בלא המלוה) (ואם השטר זמנו אחר שהתחילו שני החזקה ולא עברו ג' שנים עדיין מזמן השטר הוי מחאה ולא מצי לטעון לקוח וע"ב ס"ק ד':

ו לבעלים. אע"פ שמוחזק בה כיון דאיכא ריעותא אמרינן קרקע בחזקת בעליה עומדת:

ז עצמו. פי' אם טוען האב שהלו' ח"ל גובה בו ואם טוען א"י נתבאר בסי' נ"ט דצריך להחזיר השטר:

ח יורשי. והא דבסי' רמ"ג סי"ג גבי שטר מתנה שמחזירין ליורשי נותן שאני מתנה בלא קנין דעדיין לא זכה בהמתנה מה שאין כן בשטר חוב דהשטר מורה שהלוה לו רק דחיישינן לפרעון לא יחזיר לשום אחד מהם והש"ך חולק דהא בהדיא מבואר בש"ס דאפילו שטר מתנה נמצא בשוק ואין בו קנין דאין מחזירין לשום אחד ונמצא ביד אביהן דמי לנמצא בשוק. והש"ך מחלק דבסימן רמ"ג מיירי דידוע דהנותן מסרו לידו משום הכי מחזירין לנותן וכן בשטר חוב אם ידוע מיד מי בא ליד נפקד מחזירין לידו וכן נכון) (ואם הנפקד יודע שבא לידו מהמלוה והלוה טוען ממני נפל ומצאת אפילו אתחזיק בבית דין נאמן הנפקד דלא כהתומים סיף סי' מ"א עיין שם) (יורשי השליש שיודעין שהיה שליש משניהן וא"י באיזה אופן הדין כמו בשנים אוחזין בטלית דיחלוקו בשבועה משא"כ בשליש אפילו בכהאי גוונא יהא מונח מטעם שכתב הרשב"א דספיקו של השליש כספיקו של הבע"ד ומרע לשטרא וע"ב ס"ק י':

ט אחר. היינו קודם שנשמע מפיו דהאחר הספק סמ"ע והש"ך חולק וס"ל דדוקא קתני קודם שבא ליד אחר. וזהו דוקא ביורשי נפקד הדין כך אפילו תפס בעדים) (אבל בשליש גופיה כשתפס בעדים מחוייב להחזיר וכשהשליש מסופק הוי כספיקו של בעל דין ומרע לשטרא ועיין ביאורים סק"ז:

י כתובת אשה הנפקד. דוקא כתובה שאינה עומדת להפרע מיד עד אחר מות בעלה מה שאין כן שטר נדונייתא בסעי' ה' דעומד להפרע טפי אין מחזירין סמ"ע. והש"ך כתב דאפי' כתובה אין מחזירין רק מצד מנהג וע"ב ס"ק ח') (דבכל שטר שהוא תו"ז גובה בעידי תו"ז כיון דלא איתרע השטר כשהוא ביד שליש רק כשנפל משא"כ בשטר נדונייתא דסעיף ה' מיירי ביש בו קנין דיש לחוש שמא אמר תנו בידי או הושלש בידי על תנאי:

יא כמאמרם. הסמ"ע כתב דמ"מ צריך לישבע קודם שמחזירין לו. והש"ך חולק. וכתב עוד דהמלוה יכול לומר ללוה או השבע אתה ויחזיר לך השטר או אני אשבע ויחזירו לי ואז כשהלוה אינו רוצה לישבע מחזירין למלוה וכן כשהלוה אמר כן למלוה והמלוה אינו רוצה לישבע מחזירין ללוה וע"ב סק"ט:

יב אנן. דוקא בשטר שא"י לגבות בלא כומ"ס לא טענינן להו דמילתא דלא שכיחא היא אבל בשטר שנכתב לכל מי שמוציאו טענינן להו וע' בסי' ס"ז) (דבשטר שא"י לגבות לא

מהימן אפי' אביהן במגו ועמ"ש שם. ועש"ך שתמה דהא בסי' ק"ח פסק דטענינן ליתמי מלתא דל"ש ובתומים מיישבו ע"ש:

יג קשור. הש"ך תמה דהא יש לחוש דהשליש קשרן יחד וצ"ע. והנה דעת הסמ"ע דאפי' מתנה שיש בו קנין ובאין בו קנין אפי' אין קשור מחזירין לנותן. והש"ך חולק דשא"י ממי בא אפי' באין בו קנין אין מחזירין לשום א' ובקנין אפי' ידוע שבא מהנותן מחזירין להמקבל והיינו כשידוע שהקנה בסתם ולא אמר תנו בידי כמ"ש הש"ך בסי' נ"ו ובשט"ח אין מחזירין דחיישי' לפרעון ע"ש וע"ב:

יד זמנו. כיון דנפל איתרע חיישי' לפרעון אפי' תו"ז) (ואם אמר הלוה לא לויתי והמלוה נותן סי' הוחזק כפרן וגובה מהלוה) (אבל כשטוען הלוה פרעתי בניסן וקבלתי השטר תיכף והמלוה הביא עדים שראו בידו השטר באייר אפ"ה אין גובה אפי' מהלוה וע"ב ס"ק י"ב) (ואם הוחזק כפרן בשטר שנפל אז אם הוחזק כפרן קודם שנפל כגון שטען לא לויתי והוציא השטר וא"ל הב"ד צא תן לו דהדין שא"נ לו' אפי' פרעתי אח"כ מ"מ כשנפל מידו השטר נאמן לו' פרעתי אח"כ אבל אם טען טענה אחרת שכבר נפל השטר והוחזק בה כפרן כגון שטען לא לויתי והביא עדים שלוה וכתב השטר שנפל עכשיו לא מיבעיא שא"נ לטעון פרעתי קודם אלא אפי' אמר שא"ל הב"ד צא תן לו א"כ לטעון אפי' פרעתי אח"כ כיון שהוחזק כפרן ואין נפילת השטר שוב ראיה להפרעון שאח"כ וע"ב. ולענין אי מועיל סי' כרוכין לאו סי' בכלי לגבות ממשעבדי אם ניחוש שמא הלוה הגיד לו הסי' יבואר אח"כ:

טו שמספיקין. דעת הש"ך דמירי שידוע שאינו חייב לשום אדם כגון שהכריזו או שיש תיקון בעיר שאין שום שטר מועיל רק מנאמן העיר אבל בלא"ה חיישי' דלמא חייב לשום אדם ומודה בשטר זה כדי להפקיע חובו והסמ"ע חולק וס"ל דל"ח רק לפסידא דלקוחות הידועים לנו:

טז הנפק. דלקנוניא ליכא למיחש דהא יכול ליתן לו שטר מחדש כיון שהוא בו ביום וגם ליכא למיחש לשמא פרעו ורוצה לחזור וללות בו משום הרווחת פשיטי דספרא דהמלוה לא יעשה זה כיון דליכא רווחא למלוה דבו ביום הוא. וע"ב סקט"ו למה צריך הנפק ע"ש באורך:

יז איתיה. הל' אינו מסודר וכך הוא כוונת דבריו דהא דאמרי' בש"ס שאם נמצא ביום שנכתב יחזיר אין הפי' כמ"ש קודם דחייב מודה רק אפי' אין חייב מודה רק דליתיה קמן מ"מ יחזיר דלפרעון בת יומא ל"ח. והעיקר כדיעה קמייתא:

יח שטרות. וכל השטרות הן ממלוה א' ומ"מ לא יחזיר ללוה אם בא שנמצא ג"כ שובר ביניהם סמ"ע:

יט יחזיר. ואם מצא שטר שיש בו ריבית יקרענו המוצאו או הב"ד סמ"ע:

כ עדים ואפי' אין עליו ג"כ חת"י הלוה ודין זה הוא אפי' נמצא בבית המלוה. סמ"ע:

כא סי' בכלי. אפי' אם א"י ששטר בכלי ול"ח לשאלה בממון. וכן אם אמר השטר מונח בכלי פ' אפי' אינו נותן סי' בכלי אם אין דרך להניח שטר בכלי כזה. ולענין אי גובה ממשעבדי דעת הש"ך דאינו גובה דחיישי' לקנוניא שהלוה הגיד לו הסי' וע"ב) (דל"ש בזה לומר נפל איתרע מהא דלא נזהר המלוה בשמירתו כיון שעשה סי' וממילא כיון דלא איתרע בנפיל' ל"ח לקנוניא:

כב כרוכים. כי מנין לחוד הוי סי' והא דבעינן כרוכין דאל"כ הוי ייאוש דחושב מי יימר דנפלו במקום א' ול"ל סי'. ולפ"ז בעינן דוקא כרך חזק שלא יתפרדו בקל ד"מ סמ"ע. וע"ב ס"ק י"ח) (דייאוש לא מהני לגוף החוב רק להשטר שהמוצא יכול להחזיק השטר עד שיתפשרו עמו המלוה וגם כתבתי) (דלא הוי ייאוש כ"א במקום שהשיירות מצויות דאז אין מחזירין בדליכא סי' משום ספק ב' יב"ש ממקומות אחרים אף אם הלוה מודה מש"ה מייאש נפשיה מהשטר אבל במקום שאין השיירות מצויות רק שהספק הוא בין המלוה ולוה או שהוחזקו שני יב"ש לא מייאש נפשיה אפי' אם יודע שהלוה מצאו או שהיב"ש השני מצאו דחושב ודאי יודה לו ששלו כמו באבידה ברוב ישראל דלא מייאש נפשיה) (ואם מכריז סתם אבידה מצאתי והוא אומר שני שטרות אפשר דגם זה הוי סי' רק מתחלה לא תיקנו חכמים להכריז כך כדי לברר ביותר שיהיה יכול בעל האבידה לחפש בעיסקו יותר מהנחסר לו ריטב"א ב"מ ולדעת הרמ"א בעינן שני סי' מנין וכריכה סמ"ע:

כג שיודע. בכריכה אפי' בב' שטרות סגי דכריכה וקשר הוי סי' ואם הם ג' שטרות וא' יודע מנין והב' א"י נותנין למי שיודע המנין ואם א' אומר סי' הכריכ' וא' אומר סי' המנין דעת רמ"א דנותנין למי שאומר סי' המנין. והסמ"ע כתב דשקולין הן ולא יתן לשום א'. והש"ך האריך ומסיק בתרי שטרי של לוה ומלוה א' אפי' שניהם לפנינו וא' אומר סי' המנין וכריכה דבתרי שטרי לא הוי כריכה ומנין סי' אף שהב' אינו אומר כלום אין מחזירין ומונחים ובג' שטרות ושניהם לפנינו וא' אומר סי' מנין או כריכה וקשירה והשני א"י שום סי' מחזירין להיודע ואם אחד אומר סי' מנין והשני אומר סימן כריכה נותנין למי שיודע המנין דמדלא ידע הב' המנין ראיה גדולה היא דלאו דידיה הוא ואם א' אומר ב' הסי' והב' אומר סי' מנין הן שווין ויהיו מונחים ואם אין שניהם לפנינו אם יבא א' ואמר ב' הסי'

מחזירין לו מדלא בא האחר ראיה הוא שא"י שום סי' אבל אם לא אמר רק סי' א' והשני לא בא כלל יהיו מונחים עכ"ד הש"ך) (והא דלא מהני סי' כריכה להמלוה דוקא כשטוען הלוה פרעתי אבל אם טוען לא לויתי והמלוה נותן סי' הכריכה מחזירין למלוה דמנין הוא יודע בכריכה הא לפי דברי הלוה לא הגיע לידו כלל וע"ב ס"ק י"ט דהעיקר) (דהא דבעי כרוכין דסי' מנין לחוד לא סגי דאף דמהמלוה נפל מ"מ י"ל מדלא נזהר בשמירתו ודאי נפרע משא"כ כשהן כרוכין ומטעם שכתבתי בס"ק כ"א וכרוכין לחוד לא סגי דאין זה סי' דהא היה השטר ג"כ אצל המלוה והא דהלוה לא ידע הסי' דאימר לא שת אל לבו הסימן משא"כ במנין יש ראיה מדלא ידע הלוה דלא שייך במנין לומר ואחר לא שת אל לבו כמ"ש הש"ך. א"נ בעינן כרוכין לסי' במקום שהשיירות מצויות והספק לשני מלוין ומנין לא הוו סי' כיון שהיה בדרך נפילה ומנין בעינן משום ספק שבין המלוה והלוה דלא שייך במנין לומר ואחר לא שת אל לבו משא"כ בכרוכין וכנ"ל וע"ב:

כד ללוה. הטעם שהמלוה הוא המקיים שטרו ומיד שנתקיים דרכו ליקח מהב"ד ולא להשהותו שם וכיון שהוא מג' מלוין אין לומר דמיד המלוין נפל דמי כרכן יחד א"ו הלוה פרע לשלשתן וכרכן וממנו נפלו אבל כשאינן מקוימים יש להסתפק שמא המלווים הלכו כל אחד לב"ד לקיים שטרו ומידם נפלו קודם שנתקיים וגם איכא למימר שמיד הלוה נפל לכך מחזיר למי שנותן סי' והיינו סי' דכרוכין והיינו שאומרים ראינו שהב"ד כרכן יחד וסי' דנקב לא מהני כמבואר בסעיף ו' סמ"ע:

כה למלוה. דודאי ממנו נפלו לאחר שהלוה לשלשתן וכרכן יחד דאי מהלווין נפלו מי כרכן יחד:

כו סי'. ואם הוא מקוים ודאי דמיד מלוה נפל דלוה לא מקיים שטרו מסקנת הסמ"ע:

כז מב'. והא דכתבו הפוסקים הדין בג' י"ל דס"ל דגם בהני דמחזירין למי שנותן בהם סי' היינו דוקא סי' מנין וכריכ' ולסי' מנין בעי' דוקא ג':

כח לבעליו. משום דליכא למימר שמא נמלך שלא ליתנם דהב"ד אין כותבין אלא דבר המקוים וגם אינן עומדין ליפרע ואיגרות שומא אף שעומד' ליפרע דשומא הדרי מ"מ מחזירין דאיהו אפסיד אנפשיה דאי איתא דפריעה הו"ל ליקח שטר חדש. ומצא שטר כתובה דינו כשאר שטרות ואפילו הבעל מודה לא יחזיר:

כט להעבד. כיון שהשטר מסייעו להודאתו ול"ה לקנוניא- סמ"ע וע"ב ס"ק כ"א:

ל ראיה. דעת הסמ"ע דאפילו מביא עדים שראו בידו קודם הנפילה לא מהני דדלמא לא בא לידו בזמן הכתוב בשטר וצריך להביא ראי' שנמסר לידו בזמן הכתוב בו. ודעת הש"ך דכשמביא ראיה שראו בידו קודם הנפילה סגי וכן עיקר:

**לא** ובמקום. היינו שהעדים זכו בהשטר מיד למלוה וע"ב ס"ק כ"ב:

**לב** לא יתנו. דחיישי' לקנוניא דאין דעתו שיזכה בו זה אלא כדי להפקיע מידו מי שמכר או נתן לו זה השדה אחר זמן שנכתב בשטר זה ואם מביא ראיה שהיה בידו קודם נפילה מחזירין ליה:

**לג** ששייר לעצמו. ה"ה אם שייר בשטר מכר והטעם דאז אם מכר או נתן לאחר א"י להפקיע מידו בשטר זה דהא חזר בו מהראשון סמ"ע:

**לד** מיד. דהו"ל כאילו בא מיד לידו:

**לה** שכ"מ. דמסתם יכול לחזור בו:

**לו** שבנו דחיישינן שמא אביו כתב שטר זה ליתן לזה ולא נתן והבן מכר או נתן שדה זו לאחר מות אביו ועכשיו נתחרט ובא להפקיע ע"י שטר זה שהוא מוקדם למכירתו סמ"ע:

**לז** הקנא'. דאז הו"ל מתנת בריא וזכה המקבל מיד אעפ"י שלא הגיע לידו ולמאן דס"ל עידיו בחז"ל אפילו בסתם שטר מתנה מחזירין לו ש"ך בשם מהרש"ל:

**לח** שוויו. דיש שט"ח שא"י להוציא כל הסך מפני עניו או מפני אלמותו ואין המלוה יכול לומר יכתוב שובר על המחצה רק הלוה משלם החצי מהשומא ונוטל שטר חובו) (אבל אם השטר חוב נישום בפחות מפני הזמן יכול המלוה לומר יכתוב קבלה על חצי שטר חוב כי אני רוצה להמתין המחצה ואיני רוצה בשומא) (והא דצריך לשלם המחצה דוקא כשבאו לבית דין אדיקין ואחר כ"ד אמר הלוה פרוע אבל אם תיכף כשבא לב"ד אמר פרוע והיה בידו לקרוע השטר קודם בואו לב"ד כשהיה בידו נאמן במיגו דאי בעי קלתיה וע"ב:

**לט** בתורף. ואם יש ע"מ נמצא דכשר השטר בלא ע"ח אלא שהטופס שוה יותר בשביל ע"ח משום דשמא ימותו ע"מ שמין עילוי של הטופס בשביל ע"ח ועילוי של התורף בשביל הזמן ומאי דביני וביני מנכין מעיקר ההלואה והשאר חולקין בשבועה טור:

**מ** בשבועה. צ"ע אם מה שבידו נוטל בלא שבועה או בשבועה כמו בסימן קל"ח סעיף ג' ואפשר דבשטר שאני ש"ך:

**מא** שגובין כתב הסמ"ע דוקא בשטר שנפל ס"ל הכי כמ"ש בס"א והש"ך חולק על זה דבכל שטר שלא הו"ל להחזירו דינא הכי וע"ב בס"א מ"ש שם) (כשהיה השטר לפני הב"ד קודם שהחזיר מודה דאין גובין בו וע"ב ס"ק כ"ה:

**מב** מחזירין ובסימן נ"ד שכתב דהשליש פטור מיירי דאין המלוה לפנינו שא"י להוציא מידו סמ"ע ול"ד למ"ש הטור בסי' מ"ו סעיף ל"ג דתפיסה קודם שנולד הספק מהני שאני הכא דאיתרע שטרו כיון שנפל הש"ך:

מג דמוכח. לאפוקי אומדנא דלא מוכחא ודין זה דומה לנמחק שטרו ורישומו ניכר דסימן מ"א ע"ש סמ"ע:

מד מודה.) (ואפילו המלוה בא בהודאתו לאפקועי חובו ממי שחייב לו מ"מ מחזירין ללוה כמ"ש הב"ש באה"ע ס"ס ק"י ע"ש רק שהמלוה מודה עדיף וע"ב אבל כשאין מלוה מודה יכול המלוה לגבות מלוה ומלקוחות) (וכן המלוה שחייב לו בעל השטר זה שנמצא שובר עליו יכול לגבות מהלוה אבל אם הלוה מודה אין מחזירין למלו' וא"י לגבות מלקוחות דחיישינן לקנוניא. והש"ך חולק דכשהלוה מודה דמחזירין למלו' והעיקר כהסמ"ע דאין מחזירין וע"ב ש"ק כ"ז:

מה לזה. איירי שאין השובר מקוים רק שאפשר לקיימו דאי מקויים ממש אפילו אין המלו' מודה יחזיר ללוה דאפילו ביד המלוה כשר במקויים ואם א"א לקיים אפילו ביד הלוה אינו כלום:

מו כלום אפילו עדים חתומים ואפשר לקיים חתימתן ואם יש לו [שטר] מתנה שאחד נתן לו במתנה ר' זהובים ונמצא אצלו שובר שנפרע השובר כשר ש"ך. ובתומים חולק עליו דאין חילוק וכן עיקר וע"ב) (דאם נמצא שטר צוואה שכתוב בה הרבה עניינים ובתוך הצוואה כתוב ג"כ ששטר זה הוא פרוע דהשטר בטל וכ"כ בתומים:

מז הלוה. והש"ך פסק דבכת"י הלוה השובר כשר ובכת"י המלוה הכתוב בל' הודאת עצמו באופן המועיל סיים בצ"ע אם הוא כשר:

מח הקרועים וה"ה אם נמצא השובר בין הקרועין ג"כ כשר דאלו עדיין לא נפרע המלו' וצריך לשובר לא היה מניחו בין הקרועין וקרועין דנקט לאו דוקא דה"ה פרועין אפילו אינן קרועין. ובת' מוהר"א ששון נסתפק אי בעינן דוקא כולן או רובן ככולן:

מט איתרע. וקרעי' השטר לגמרי. ש"ך ואפילו המלו' טוען ברי שלא נפרע ואם לא נודע שנמצא בין הקרועין רק מפי המלוה ויורשיו טוענין ברי שלא נפרע צ"ע אי נאמנין במיגו דלא נמצא בין הקרועין כיון דהוי מיגו להוציא והשטר הוא כחספא ודמי לדלקמן סי' פ"ב או"ת וע"ב. ודין זה הוא אפילו יש נאמנות בשטר. סמ"ע:

נ וגובין. עש"ך דדעתו דבנמצא בין שטרות קרועין לבד והיורשין טוענין שמא דאיתרע שטרא וע"ב) (דכשיודעין היורשים דסיבת הנחת השטר בין הקרועין לא היה משום סיבת פרעון רק לסיבה אחרת אף אם א"י אם נפרע אח"כ הוי כטוענין ברי ולא איתרע שטרא:

נא כשר. דאין דרך המלו' לקיים שובר כ"א הלוה ואמרי' דפרעו וקיימו וחזר והפקידו ביד המלו' סמ"ע:

נב ראוהו. דליכא מיגו דאי בעי נתנו להלוה מ"מ נאמן השליש כיון דהימניה כמבואר בסי' נ"ו. ואם מכחיש את השלישות דעת הש"ך דא"נ כשראוהו בידו דל"ל מיגו. וכן עיקר דבשטר ושובר מהני הכחשת השלישות וכמ"ש בסימן נ"ו:

נג השובר ואפילו א"י השליש אם הוא פרוע כמו במת השליש. והא דהתחיל וכתב ואמר פרוע (דכל היכא דאיכא לברורי מבררי') ושואלין פיו אם הוא יודע שהוא פרוע (ש"ך) (סמ"ע):

נד כלום ומיירי שאין עליו ג"כ ח"י המלוה ואז אפילו השליש חי ואומר פרוע א"נ דלא עדיף השליש מהלוה עצמו ואפילו שובר שאין עליו עדים הוא ביד הלוה אינו כלום:

נה בחותמיו. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים. והש"ך כתב דאפילו א"י לקיימו כיון שהמלוה מודה שאמת חותמים והיה יכול השליש לקיים בשום פעם מהימן וע' בסימן נ"ו דהעיקר כדעת המחבר וכ"כ הש"ך דאם המלוה מכחיש השלישות וטוען שנפל ממנו השטר או השובר ומצאו זה וראו ב"ד השובר ביד השליש דלית ליה מגו א"צ לקרוע השטר אלא דינו כמוצא שטר דלא יחזיר לא לזה ולא לזה:

נו מודה. אבל כשהמלוה מודה מחזירין ללוה סמ"ע. והש"ך חולק דחיישי' שמא הלוה יחזירנה למלוה והעיקר כהסמ"ע כמש"ל:

נז לקנוניא. ואף דבסעיף ב' כתב דבשטר הנפקד דלא אתייליד רעותא ל"ח לקנוניא שא"ה דאדרבא כיון דבשובר לא אתייליד ריעותא השובר בתקפו והשטר בטל. ש"ך:

נח גובין ממשעבדי. ואם הלוה מכחיש השלישית וטוען שנפל ממנו ומצאו הו"ל כנמצא שובר בשוק דכשהלוה מודה יחזירנו למלוה ש"ך:

נט במקצתו. פי' שמקצת השובר נכתב נגד השטר ומקצתו למטה לאפוקי אם היה כולו למטה אינו כלום ונאמן במיגו דאי בעי היה גייז ליה. מיהו דוקא כשהמלוה חי וטוען ברי שלא נפרע אבל אם מת לא מעני' ליורשיו. והש"ך והט"ז הסכימו דאפילו כולו למטה כשר השובר ואפי' חי דהוי מיגו במקום חזקה דאילו לא נפרע לא היה מרע לשטרא:

ס עדים. וגם אין עליו ח"י המלוה סמ"ע:

סא מצא. בסמ"ע הגיה ונמצא שאחרים מצאו דליכא מיגו:

סב ונמצא. בכאן אפילו להסמ"ע לעיל ס"ק נ"ט כשר השובר כיון שהוא מת ולהש"ך אפילו חי ונקט יורשים לרבותא דלפעמים יורשים עדיפא ודין זה הוא אפילו בכת"י אחר. ש"ך:

סג חלק. ול"ד לכתוב עליו פרעה דהתם מגרע גרע השטר בכתיבה זו אמרי' דלא הי' כותב אם אינו אמת:

סד יודע. היינו אפי' לא אמר בפי' רק לא בירר ליורשיו איזהו הדין כן ש"ך:

סה מחול. דמחילה הו"ל כמתנה והזוכה בא להוציא ועליו הראיה סמ"ע ודוקא כשידוע שמחלו בחנם אבל אם הלוה טוען ברי שהיה מחויב למחול לו דמי לפירעון והגדול מחול ש"ך:

סו חוב. כיון דלא הזכיר סכום החוב אמרי' כל השטרות הן בכלל אותו החוב:

## סימן סו

א אין נקנין הואיל ואין גופן ממון רק שיעבוד בעלמא לא מיקניה במסירה ובעי כומ"ס. ואי מכירת שטרות דאורייתא או דרבנן נחלקו הפוסקים. וש"ך האריך להוכיח שהוא דאורייתא וע"ב) (דלענין למכור השטר לגופו שלא לגבות בו רק שמכרו לענין שיהיה יכול אח"כ למכרו ללוה או למלוה מכירתו דאורייתא ואין בו אונאה וכן שטר שנכתב בו לכל המוציאו ג"כ מכירתו דאורייתא. וכתב הסמ"ע דנפקא מינה בהא אי דאורייתא אי דרבנן למוכר שטר לגוי ויתבאר לקמן אי"ה:

ב אלא בכומ"ס) (ואם אמר שט"ח זה יהיה לעניים בעי כומ"ס וע"ב ודלא כש"ך:

ג מיהו יכול לתפוס. הגה זו שייך למטה במה דהמחבר כתב דאפילו הנייר לא קנה ועל זה כתב רמ"א דמ"מ יכול לתופסו סמ"ע. ודוקא כשלא פרעו ותופסו. נגד מלוה ואם כבר פרעו והלוה מבקש שטרו יתבאר לקמן סעיף ט"ז וסעיף כ"ב ש"ך:

ד מוציאין מן הלוה. דהא מ"מ המוכר חייב דמים להלוקח וא"כ מוציאין מהלוה מדר"נ וע"ל סי' פ"ו:

ה צריך לקיים. היינו כל דמי שוויו דאילו דמים שקיבל מה צריך לאחריות סמ"ע. והש"ך כתב דאחריות צריך דבלא קיבל אחריות אם היה החוב נפסד כגון שהעני הלוה והיה הלוה רוצה שיתן לו כתיבה עדיין ולא היה רוצ' לחזור בו לאיזה טעם שיש לו היה המלו' נותן לו כתיבה עדיין והיה נפטר מה שאין כן בקיבל אחריות אפילו נותן לו כתיבה מחוייב לשלם מטעם אחריות עכ"ל הש"ך. וע"ב) (דבקבלת אחריות לשלם אם יעני הלוה הוא ריבית גמור וא"צ לשלם משום איסור ריבית רק אחריות דהכא מיירי שקיבל אחריות על נכסיו באם יחזור בו או שהלוה לא ירצ' ליתן לו שיטעון לאו בע"ד דידי את שישל' הוא ושיעבד נכסיו אבל אם יעני הלוה שיהיה פטור) (בכה"ג מותר ואפי' שלא היה כתיבה ולא נקנה לו השטר וזוזי הוי הלוא' גביה ואסור ליטול יותר אח"כ מ"מ כיון שרוצה לעמוד באמתתו ולקיים המקח מותר:

ו לקבל מי שפרע) (דדוקא במעות ולא עשה משיכה דאיכא על כל פנים קנין דאורייתא דמעות קונה ד"ת חייב מי שפרע אבל כאן דליכא קנין כלל ליכא מי שפרע דלא כהש"ך. ומ"מ יש בו משום מחוסר אמנה סמ"ע וע"ב:

ז צריך למכתב ליה. הן בנייר בפ"ע הן ע"ג השטר וצריך לכתוב לו כן אני פב"פ מוכר לך פב"פ שטר שיש לי על פב"פ מסך זה איהו וכל שיעבודיה דאית ביה. סמ"ע ריש הסי':

ח לא קנה. והמעות הוי עליו ש"ש ונאמן בשבועה לומר דנאנסו ומש"ה אפילו קיבל המעות בשטר נאמן לומר פרעתי במיגו דנאנסו סמ"ע דלא כש"ך שכ' שמחוייב באחריות וע"ב) (שאם מכר ופי' לו בשעת מכירה שיתן לו כומ"ס כל כמה שלא נתן לו הכתיבה אסור המוכר להשתמש במעות ולא הוי על המעות רק ש"ש אבל אם לא פי' לו שיתן הכתיבה רק שמכר ומסר לו השטר ומסר הוא המעות מותר להשתמש במעות וזוזי הוי הלואה גביה. אבל כשמסר לו המעות והוא לא מסר לו השטר אסור להשתמש במעות והוי רק ש"ש על המעות:

ט ואפילו הנייר לצור. כיון שהוא קנה השטר לשיעבודיה ולא קנה את השיעבוד בלא כתיבה גם הנייר לא קנה דאין קנין לחצאין אבל כשנתן לו במתנה ובלא כתיבה קנה הנייר רק שצריך להראותו לב"ד לזכותו של זה ש"ך וע"ב) (דלהתוספת א"צ להראותו בב"ד עד שיקנה ממנו בדמים והוא ספיקא דדינא:

י ולכל מי שמוציאו והש"ך חולק וס"ל דכשנכתב בו שם המלו' דהיינו לך ולכל מי שמוציאו וכתב בו שם המלוה דבעי כומ"ס ויכול למחול. אכן בשטר שלא נכתב בו שם המלוה כלל רק לכל מי שמוציאו א"צ כומ"ס ואין המלוה הראשון יכול למחול אבל בחליפין לא נקנה וע"ב) (דהעיקר אפילו נכתב בו שם המלוה דהיינו לך ולכל מי שמוציאו נקנ' במסיר' בלא כתיבה רק שהמלוה הא' יכול למחול (ואין) נקנה בחליפין וכל שכן שטר שלא נכתב בו רק לכל מי שמוציאו נקנה בחליפין ולא מהני לכל מי שמוציאו רק למי שהיה נולד בשעת כתיבה וכ"פ באו"ת:

יא שיקנה באותו כתיבה פי' העדים יפרשו שהמקנה אמר להם שיכתבו לו בשמו קני לך איהו וכו':

יב שצריך שתבוא. ואפי' ליכא עדים בשעת מסירה קנה כיון שהוא כת"י או כת"י עדים כמו בשדה מכורה לך של קנין קרקע אבל אם הוא כת"י אחר אפי' מודה המוכר שמסר לו שטר זה לא מהני) (ובקטן שמכר אם הוא כת"י עצמו מהני ואם הוא שטר של עדים לא מהני בקטן:

יג מטלטלין אג"ק פי' שהקנה לו נכסיו בדין מטלטלי אג"ק דאילו לא אמר רק מטלטלי בלא"ה אין שטרות בכלל מטלטלי רק בכלל נכסי:

יד כיון שלא כתב. לפ"ד המחבר דאגב א"צ כומ"ס צ"ל דכ' ל"ד והכוונה שלא אמר דאמירה בעי והש"ך הביא בשם הריטב"א דשטר וכל שעבודיה אקרי נכסי וא"צ אמירה והעיקר כהמחבר וכ"כ התומים אבל בשטר שכתוב בו לכל המוציאו ולא כתב בו שם המלוה כלל א"צ אמירה לכ"ע:

טו קודם כתיבת השיעבוד. וה"ה בבת א' רק שצריך שידקדק משום דא"א לצמצם:

טז דשטר כזה. כי לא היה חיוב על מלך לקיים חתימתו ורשות שנתן ואלו רצה היה חוזר והיה רק מתחסד עמם ואם כן אין זה שט"ח שיועיל קנין כן משמע ברשב"א ובתומים. אבל קאנטראקט של שכירות אורנדי שהוא חיוב על השר לקיים נקנה בכומ"ס:

יז מיהו אם כבר גבה אף דבעת שמחל לא גבה עדיין ולא היה מהני המחילה ומה שהניחו לגבות היה מחמת טעות שסבר שמחילתו היה מהני ממילא שטר כזה לא מהני מ"מ הוי מחילה כמו במוכר דשלב"ל דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה:

יח ושמעון מחל לו עליהם. הקשה הסמ"ע הא בלא"ה בחפץ לא מהני מחילה ותי' דמיירי שהשטרות היו כתובים ע"ש ראובן רק שהמעות היו של שמעון ושייך קצת מחילה רק דלא מהני מטעם שכ' הרב דבעי כומ"ס והש"ך כתב דאף בכה"ג דמי לחפץ ול"מ לשון מחילה רק הרב שיגר' דלישנא נקט וכוונת הש"ע דנתנם לו בל' מתנה:

יט ונתן לו רשות. ועיקר שטרות של ראובן לכן בעי כומ"ס אבל אם הותנ' שרשות ביד שמעון להחזיר לו מעות א"כ כשנתן לו אח"כ במתנה הוי נותן לו המעות במתנה והשטרות הן ממילא שלו וא"נ כומ"ס ש"ך ופשוט. ועש"ך דבשותפין שחלקו שטרות אם צריך כומ"ס וע"ב דהעיקר דא"צ כומ"ס ואפי' למחול א"י אחר החלוקה:

כ שהיא כשר בדיננו. אבל אם פסול בדינינו אע"פ שגובין בדיניהם הוי רק כמלוה ע"פ ואינו נקנה רק במעמד ג':

כא שטר הקנאה. ר"ל הנוסח קני לך נכתב בערכאות בלשונם ובנוסח שלהם:

כב והגאונים. ולפי מה שפסק המחבר דא"י למחול במשכונ' קרקע הלכה כדברי הגאונים ש"ך. וע"ב דא"י רק לתפוס המשכון עד שיפרע לו אבל א"י לתבוע להלוה ולגבות מהמשכון כשמחל לו המלהו במקום דלא קני ליה המשכון מדר"י כגון בשעת הלואתו או במשכון של עכו"ם אבל במשכנו שלא בשעת הלואתו יכול אפי' לתבוע מהלוה ולגבות מהמשכון או משאר נכסים אף שמחל לו המלוה:

כג או הגבהה. ר"ל דדבר שדרכו להגביה אין נקנה במשיכה רק בהגבהה ודבר שאין דרכו להגביה כגון שק גדול של שטרות נקנה במשיכה:

כד אי נמי אפי'.) (ומ"מ בעינן שיוציא השטר מת"י לחבירו אבל חליפין שהראיה נשאר תח"י לא מהני וע"ב ופסק הש"ך דהעיקר דלא בעי מסירה מיד ליד) (וע"ב דבשטר שנכתב בו לכל מי שמוציאו א"צ מסירה מיד ליד לכ"ע ודינו כשאר מטלטלין שנקנין במשיכה:

כה כיון שאין דעת אחרת. יש לדקדק הא בלא"ה ליכא כתיבה ועוד דהא הלוה קודם לזכות בו במה שבידו. ונראה דמיירי בשטר של עכו"ם שכתוב בו שנשתעבד לכל מי שמוציאו דלא בעי כתיבה והלכך אי לאו דבעינן דעת אחרת מקנה זכה זה במשכון. ולפמ"ש דשטרות נקנים במשיכה ולא בעינן דעת אחרת זכה זה שמשכן בשטר של עכו"ם שנכתב לכל מי שמוציאו אבל אם לא משכן רק שאחז בו לא מהני דמסירה לא מהני רק מדעת המוסר ש"ך וע"ב תי' נכון לקו' האלו:

כו בלא כתיבה. ומ"מ צריך שיאמר לו קני לך איהו וכל שיעבודיה דאית ביה וגם צ"ל לו קני אג"ק מ"מ:

כז אינו נקנה באגב. ומ"מ משתעבד באגב היינו אם משעבד אותו לבע"ח ומכר אח"כ השט"ח יכול כבע"ח לטרוף אותו:

כח כסברא הא'. הש"ך הכריע דאגב הוי כמסירה וכתיבה ע"ב:

כט שעדיין לא נכתב אף דגם: שאר מטלטלין ג"כ א"י להקנות באגב דשלב"ל מ"מ קמ"ל הואיל וההלוא' נעשית בב"ד ה"א דיכול להקנות קמ"ל ש"ך:

ל על גבי קרקע. ולפמש"ל דלא בעי כתיבה באגב נאמן אף לענין תביעה:

לא ואם יש ראיה שמכר. וה"ה אם אין לו ראיה רק שלוה מוד' שמכרו חייב לשלם כל דמי השטר ש"ך בתירוץ הראשון וכ"מ וע"ב ואם יש נאמנות בשטר או שהוא תוך זמנו אין צריך שבוע':

לב וכן אם הודה. ובמקום שא"י למחול כמבואר לקמן לא מהני הודאת המוכר:

לג ישלם לוי. ואם אומר שנפרע מקודם אם יש ראיה שמכר חייב לשלם כל דמי השטר ואם אין ראיה רק שמודה נאמן במיגו דאי בעי היה אומר שלא מכר לו ואין חילוק בין אומר שנפרע או שאומר שטעה בחשבון ש"ך:

לד משלמין. העיקר כהסמ"ע דאין חייבים לשלם רק מנכסים שירשו ולא מנכסי עצמן ודלא כש"ך:

לה טען לוי. פשוטן של דברים שלוי טוען אמת נפרעתי אבל לא מכרתי לך נשבע היסת נגדו ואולם הסמ"ע בשם הב"י כתב עוד דאם טוען הלו' פרעתי וממני נפל דנשבע ונפטר

מלוי ומראובן הואיל ואין השטר ביד המלו' וע"ב) (דדוקא המלוה אינו גוב' כיון שהלוקח נאמן לענין קנייתו והוי כאין לו שטר אבל כשיתן לו כתיבה להלוקח הלוקח גובה בשטר ואין הלוה נאמן בטענ' נפיל' וכן לדעת הרב דאף לענין קנייתו א"נ וצריך להחזיר השטר והמוכר גובה בו ואין הלוה נאמן נגדו:

**לו** שגם לענין קנייתו. הטעם ע"ב והלכך אם פרע הלוה להלוקח בלא ידיעת המוכר חוזר וגובה ממנו ואם הלו' טוען ברי לי שהי' בידי שטר כתיב' ואבד נשבע היסת ונפטר כיון שכבר הוציא השטר וקרעו ש"ך ולענין אם נאמן להחזיק גוף הנייר יש בו מחלוקת התוספת פרק הכותב והר"ן שם:

**לז** וכנ"ל. וה"ה אם טוען שנתנו לו במתנת שכ"מ ואם הם שטרות שניקנין במסירה לבד נאמן אפילו נגד הלו' ואם יש עדים שנפל הימנו לכ"ע אף בשטרות שניקנין במסירה לבד צריך להביא ראי' דאין ראיה במה שהשטר בידו דשמא מצאו כיון שידוע שנפל משא"כ בעלמא לא חיישינן לנפיל' ובשני יב"ש ואחד יש לו שטר על לוה ומודה שאינו שלו וטוען שנמכר לו מיב"ש השני לגבי מוכר נאמן במיגו שהי' אומר שהיא שלו מתחלה ולגבי לוה יש בו מחלוקת הפוסקים אי נאמן במיגו כיון דהוי מיגו להוציא רק דהוי במקום שטר וע' בכ"מ תומים:

**לח** תח"י שליש. ומיירי שהשליש הוא קרוב או אשה אבל אם הוא עד כשר מחוייב הלו' לשלם להלוקח כיון שהוא א"י אם מכר לזה והשליש הוי ע"א הוי הלו' משואיל"מ אכן למאי דקיימא לן דלא שייך משואי"ל בלא הו"ל למידע אפילו השליש כשר א"נ נגד תביעתו ש"ך וע"ב:

**לט** מכנסת לבעלה. דידו כידה ומה"ט א"י למחול) (וא"נ לומר פרוע וכן אפילו אינה רוצה לישבע גובה מבעל וע"ב:

**מ** שהיא עיקר הקנין. דבשלמא שט"ח שהוא עיקר השיעבוד נעש' בשטר דמלו' ע"פ אין לו שיעבוד ואף דנעשה בקנין מ"מ הא עיקר שיעבודו של קנין משום דלכתיבה עומד וא"כ עיקרו של הקנין הוא השטר וגם לא סגי בלא"ה למכור כ"א בכומ"ס אבל בקרקע שנקנית בשאר קנינים וגם השיעבוד די (כמו) בעדים ל"א שמועיל כומ"ס לקנות הקרקע ע"י השטר שהוא רק שטר ראיה:

**מא** לא קנה. וכתב מהרי"ט דשטר עיסקא א"י להקנות הפלגא פקדון בכומ"ס וע"ב ס"ק ל"ט) (דבאגב קרקע יכול להקנות אפילו חלק המלו' וכשמקנה באג"ק א"י למחול וכשמקנ' חלק המלו' בכומ"ס יכול למחלו:

מב נשבע הלוקח של"א. הא אמר לו אפילו אחר המכיר' שנפרע היה נאמן ש"ך וע"ב) (דרק הלוקח נשבע והיורש א"צ לישבע וכן אפילו אם היורש מודה שהוא פרוע א"נ וכן א"י למחול ושבועת הלוקח הוא אפילו לא אמר השבע לי כדין הבא ליפרע מיתומים:

מג גם הוא צריך לישבע. פי' המוכר נשבע שלא נפרע הוא ואין הלוקח צריך לישבע של"א לו המוכר כיון שהמוכר לפנינו ונשבע לא חשדינן ליה שנשבע לשקר סמ"ע ודלא כש"ך: ובסיפא כשהלו' חי א"צ לישבע רק אותו שאומר הלוה שפרע לו:

מד צריך לישבע. ול"א כיון דמת לוה בחיי המלו' אין אדם מוריש שבועה לבניו כיון דנמכר לאחר והוא חי ל"ש שוב מת מלוה דהלוקח הוא המלוה והלוקח חי ע"ש) (אבל בכתובה אפילו אם מת הבעל בחיי האש' אחר שמכר' אינו גוב' ע"ב סי' ק"ה:

מה המוכר קיים ישבע. היינו כשטוען ישבע לי דכשהלו' קיים אין המלוה נשבע עד שטוען ישבע לי משא"כ ביתומים:

מו ולא יפרע הלוה. ואפילו טוען שהשטר נעש' מתחלה בטעות נאמן במיגו דמחיל:

מז חוזר הלוקח עליו. היינו מנכסים שירש ולא מנכסי עצמו סמ"ע דלא כש"ך וע"ב ואם טען הלוה שפרע ליורש ואין היורש רוצ' לישבע על זה משלם מנכסי עצמו:

מח מת מלוה. דה"ל כבר משואי"ל קודם שמכרו וכשמת מלוה אח"כ הוא בגדר אין אדם מש"ל וכמו כן אין אדם מוכר ודוקא כשאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות גובה ואם המוכר אומר שנפרע קודם שמכר מ"מ נאמן במיגו דמחיל וע"ב:

מט חוזר וגוב'. היינו מן המוכר אבל לא מהלו' ואפילו כתבו לו פס"ד שיפרע ללוקח והוא עבר ופרע למוכר מ"מ פטור רק לכתחיל' כופין את הלוה (בכל הספיקות) שיפרע ללוקח:

נ להחזיר ללוה שטרו. והש"ך פסק דהוי ספיקא דדינא ואפי' אם הלוה רוצה להחזיר דמי הנייר יכול לתפוס עד שיפרע ואין הלוה צריך לפרוע להמלו' עד שיחזיר לו שטרו כיון דהשטר בעולם אין כופין אותו לפרוע על שובר:

נא וי"א שאם פרע. והעיקר כסברא הא' וע"ב) (דאם הלו' פרע בע"כ של מלוה והמלו' לא רצ' לקבלם וזרקו לפניו ונאנסו אף דבפרעון בע"כ שמי' פרעון מ"מ יתחייב הלו' לשלם שנית למלו' מדין מזיק:

נב אם תפס. דדמי לפירות דקל דלא קנה ומ"מ אי שמיט ואכיל לא מפקינן ודוקא שיש ללוקח ראיה שמכר אבל בלא ראיה רק שהשטר בידו לא דיכול הלו' לטעון טענת נפיל' ופקדון:

נג ואם אין הלו' יכול. והש"ך כתב דאין הלו' מחויב לשלם ללוקח מדר"נ וע"ב:

נד ב"ד כופין למלו' להוציא השטר. והש"ך כתב דלפמ"ש לקמן סעיף כ"ט דאין גוף השטר נקנ' במ"ג רק החוב ממילא לא נשתעבדו הלקוחות לשמעון ויכולין לומר לאו בע"ד דידן את וגם לוי נאמן לומר פרעתי ואין כופין למלו' להוציא שטרו אבל יכול להקנותו לו אחר כך השטר בכומ"ס ע"ש בש"ך:

נה תנם ללוי. כאן מיירי שהלו' לא היה במעמד רק המפקיד והנפקד והמקבל ולא הוי רק במסירת השטר וכ"ז שלא היה הלו' במעמד ולא זכה בהשיעבוד גם גוף השטר לא זכה:

נו המחאה זו כמו מסיר'. הש"ך השיג על זה כיון דקיימא לן דחליפין לא מהני במקום מסירה אף מעמ"ש לא מהני דחליפין ומעמ"ש חד דינא אית להו:

נז להעיד ע"פ. הטעם כשחתום בשטר נחשב כאילו נחקרה אז עדותו בב"ד ואז לא היה נוגע משא"כ כשמעיד בע"פ הרי הוא בשעת עדות נוגע (ואפ"ל) (ועכצ"ל) בחתום בשטר מיירי שראו השטר בידי בחתימת לוי קודם שלקחו דאם לא כן (אפילו שעכשיו) (אפשר עכשיו) חתם עצמו מהרי"ט:

נח לשני עדי' והש"ך פסק דמכרו לב' עדים בדיעבד גובין בו) (ורוצה לחזור בו פי' שכופר ואומר שלא נתן אבל במודה או אם הוא כתב יד המוכר או שיש ע"מ השטר כשר לקנות בו. ואם הוא כת"י אחר וליכא ע"מ רק זה הנוגע חספא בעלמא הוא ולא נקנה בשטר זה כלל:

נט ומחלו ללוה מחול. ואפילו יש נאמנות בשטר ואפילו לא הגיע זמן בפרעון ואפילו פוסל כל עדים שיעידו על המחילה. והטעם כתבו קצת פוסקים משום דקנין שטרות דרבנן ולא אלים קנין. ולמאן דס"ל מכירות שטרות דאורייתא מ"מ א"י למכור רק שיעבוד נכסים ושיעבוד הגוף נשאר אצל המלוה וכיון שמחל שיעבוד הגוף שיעבוד נכסים ממילא נפקע ואפילו אם ראובן יש לו שטר על שמעון ומכרו ללוי ולוי חייב לשמעון מ"מ ראובן יכול למחול ש"ך דלא כתשו' רא"ש:

ס מיהו אין הלוקח. והש"ך פסק דחייב להחזיר ואפי' לדעת הרב בהג"ה אם רוצה ליתן לו דמי שווי הנייר מחוייב ליתן לו דגופו של לוה הוא:

סא שיעשה לו שטר על שמו. אין הכוונה שיחליף שטרו דא"כ יפסיד הזמן אלא שיכתוב לו שאם ימחול המוכר מ"מ חייב לשלם לו וא"כ אם לא ימחול גובה מזמן שטרו ואם הוא ימחול גובה מזמן שני:

סב ואפי' אם התנה. דאין המלוה יכול להתנות לבטל זכותו של לוה:

סג ואפי' היורש וקטן שמחל כתב הש"ך דהוי מחילה משהגיע לעונת הפעוטות וע"ב) (דכיון דאסור למחול אין מחילת קטן מחילה:

סד שאף לעצמו. וצריך לשלם אף שנתכוין לטובתו ש"ך. ואשה היושבת תחת בעל' שמוחלת שטר אינה משלמת רק אחר שנתגרשה וקטן שמחל פטור מלשלם כשיגדיל ש"ך. וע"ב דמ"מ לדעת הש"ך ס"ק כ"ט מחויב לשלם כשהגדיל דמים שקיבל:

סה משתעבדנא לך. ואם פרע הלוה למלוה וטען שלא ידע מהמכירה מ"מ חייב לשלם פעם אחרת דלא הי"ל לפרוע בלא שטר דהא היה יודע דנשתעבד לכל דאתי מחמתיה והש"ך הכריע דיכול למחול וע"ב דאפי') (נתרצה הלוה בשעת מכירה) (:

סו יכול לממול. וכ' הסמ"ע דמ"מ א"צ כומ"ס והש"ך כ' להיפך דאפי' למ"ד דא"י למחול מ"מ כומ"ס בעי:

סז ויש אומרים דאין כאן קנין. וכן עיקר דאין מלוה נקנה רק במעמ"ש ולא באג"ק:

סח ואפי' היו נכסי מלוג. ובנכסים שא"י לבעל שמכירתה ומתנתה קיימת גם מחילתה מחילה וכן אם מחלה בנ"מ ונתארמלה לדעת רמ"א באה"ע סי' ס"ח דאם מכרה בחיים הוי מכירה ה"ה מחילה ובנכסי צ"ב תלוי בשני דיעות באה"ע שם לענין מכירה בחיים וה"מ שהאשה מכנסת לבעלה אבל אם אבי הכלה הכניס לחתנו שט"ח אף דגם בזה שייך ג"כ דברים הנקנין באמירה מ"מ צריך כומ"ס מחמיו וחמיו יכול למחול ראב"ן סי' מ"ו מ"ז:

סט במעמד ג'. הש"ך הכריע דנהי דגוף החוב נקנה באג"ק מ"מ גוף השט"ח אינו נקנה רק בכומ"ס וכשלא יהיה כומ"ס אינו רק מלוה ע"פ ביד הלוקח עד שיתן לו כומ"ס ואם נתן לו כומ"ס ומחל דעת הש"ך דג"כ נעשה מלוה ע"פ וע"ב) (דבזה דעתי מסכמת להתומים דהוי מלוה בשטר:

ע משכונת קרקע. והעיקר דא"י למחול וע"ב) (דדוקא לענין שיכול להחזיק במשכון עד שיגבה אבל א"י לתבוע בב"ד שיגבו לו מהמשכון:

עא ומכרו למלוה. וה"ה דא"צ כומ"ס כיון דעיקר שיעבוד הגוף נשאר אצלו ש"ך:

עב אין הלוקח הא'. אבל המוכר הא' יכול למחול ומוכר אחרון א"צ לשלם להלוקח אפי' אין למוכר הא' לשלם ש"ך:

עג ישלמו ליורשיו. ולדעת הפוסקים בסי' שפ"ו דדינא דגרמי קנסא ולא קנסו בנו אחריו א"צ לשלם רק דמים שקיבל:

עד הריבית. והש"ך פסק כיון דהריבית א"י למכור פטור לשלם הריבית:

עה רבים חולקים והש"ך הכריע דחייב לשלם כל הדמים:

עו מזוייף ואפי' הדמים שנתן א"צ המוכר להחזיר שלא נתברר שהוא מזוייף ואיהי דאפסיד אנפשי' שלקח שטר שאינו מקוים:

(עז) מדין אחריות. היינו כל דמי השטר לכ"ע סמ"ע. ואינו גובה ממשעבדי רק הדמים שנתן ומה שהשט"ח שוה יותר דין שבח יש לו ואינו גובה רק מבנ"ח ואם ידע הלוקח כשקנאו שאינו שלו אין לו רק דמים שנתן:

עז בכלל אונאה ואפי' המקח מתקיים דאין לשטרות אונאה ואפי' לא ידע הלוקח שהי' עני בשעת המקח מ"מ אינו מקח טעות דה"ל לחקור ש"ך:

עח אפי' מלקוחות. דמוחל היזק שאינו ניכר הוא וכדומה בגרמי לית לי' קלא לכ"ע ש"ך:

עט אפי' מלקוחות שקדמו. דה"ל ללקוחות להיזהר דשמא כבר מחל או ימחול כל רגע:

פ שה"ה בנותן. דעת הסמ"ע דבנותן צריך לשלם כל הדמים לכ"ע ודעת הש"ך (השיגו) דלמאן דס"ל דא"צ לשלם רק דמים שנתן פטור במתנ' לגמרי:

פא פקע לי' והש"ך פסק דלא נפטר במיתת הגר:

פב לגבותו. אבל מוכר שטרותיו לבושם או לצור יש לו אונאה כמו במטלטלין:

פג דביותר ממחצה. הסמ"ע והש"ך בסי' רכ"ז דעתם אפי' ק' בר' הוי ביטול מקח לדיעה זו אך הש"ך הכריע דעיקר כדיעה קמייתא ועיקר השומא הוא מה שהי' שוה בשעת מכירה אף שאח"כ העשיר:

פד אם היה שם. והש"ך הכריע דמחייב לישבע שבועה שאינו ברשותו:

פה טענת ודאי. אע"ג דיש לו מיגו דנאנסו דמיגו לאפטורי משבועה לכ"ע ל"א:

פו אבל מפסיד שכרו. ואם שכרו לימים ונפסד ביום הששי אינו מפסיד רק יום הששי:

פז ששמר כראוי. ואם נאנס אין לו שכר רק אותו זמן ששמר כגון ששכרו לשבוע בדינר ונאנס באמצע שבוע אין לו אלא חצי דינר. וכן אם שלח שליח באיגרת למקום פ' בשכר ונאנס מידו האיגרת בחצי הדרך אין לו אלא החצי ואם השליח היה לו עיכוב וחזר יבואר אי"ה בה' שכירות פועלים:

פח והסברא א' היא עיקר. והש"ך הכריע כהרמב"ם דמחייב בפשיעה:

פט שהשליכו לנהר. ואם גרע לשמירתו כגון ש"ש שמסר לש"ח לא הוי אלא פשיעא אבל אם אותו שמסר לידו שרפו וא"י לשלם או שכופר הא' חייב:

צ ואם קנו מידו. ואף דמתנ' ש"ח להיות כשואל בלא קנין שא"ה דאינו בדין שומרים כלל בעי קנין סמ"ע: והש"ך תי' דהתם יכול לומר הריני כאילו קבלתי שכר והוא ש"ש או הריני כשואל משא"כ הכא ולכך בעי קנין:

צא שיתחייב. דעת הסמ"ע דאפילו בשט"ח מהני קנין והש"ך פסק דל"מ. והעיקר כהסמ"ע דהא מקבל קנין אם לא ישלם והקנין חל על התשלומין רק בתנאי שאם ישבע יפטור:

צב ויחלוקו. לעיל מבואר דלא בעי כומ"ס בחלוקת שותפין שטרות וא"י למחול אח"כ. ונראה דדוקא בשטרות יכול אחד לכוף לחבירו לחלוק כיון שיכול להקנותו לחבירו בקנין אבל חובות בע"פ שאינן נתפסין בקנין א"י לכופו על החלוקה אמנם לקמן סי' ק"א בש"ך ס"ק ג' מבואר דבחלוקת ב"ד א"צ קנין בשטרות א"כ אפי' בחובות בע"פ יכול לכופו לחלוק דבחלוקת ב"ד א"צ קנין:

צג קנה גם השטרות. ואם צ"ל בע"פ קני לך יבואר לקמן סי' רכ"ג:

צד שסילק עצמו היינו בין אירוסין לנשואין וא"כ לדידן דמקדשין תחת החופ' ל"ש זה ש"ך:

צה אין שטרות בכלל. וכתב הש"ך דה"ה אם אמר נכסי מקרקע ומטלטלין אין בכלל אלא מה שבפרט ואין שטרות בכללן:

## סימן סח

א ויודעין לקרותו. ע"ל סי' מ"ה אי כשר בדיעבד כשלא ידעו לקרותו וסמכו על אחרים:

ב כל השטרות שחותמיהם כותים. פי' שטרות שגוף השטר הוא לקנין כגון שכתב שדי נתונה לך ובמסירת השטר נקנה או במכר שכתב שדי מכורה ומקנה לו בזה השטר פסול דעכו"ם אין להם יד להקנות ולאו בני עדות ובני שטר נינהו:

ג חוץ משטרי מו"מ. היינו שנתן מעות וקנה השדה בכסף והשטר הוא רק לראי'. וכן בהלואה. וגם זה מן התורה פסול דהא לאו בני עדות נינהו רק משום תיקון העולם הכשירו) (ודוקא בשטר ערכאות מהימני' דלא מרעי נפשייהו לעשות שטר בשקר אבל כשמעידין בע"פ מרעי נפשייהו ומשקרי ולא מהימני וע"ב:

ד שיהיו עשוין בערכאות לדעת הרמב"ם והמחבר הענין של שער ערכאות הוא כך שחותמים השטר עידי עכו"ם בעלמא ואח"כ באין אל השופט הערכי והוא חוקר ודורש ומקיים) (אי לאו דלא היו מוחזקים בעיניו העדים עכו"ם לנאמנים לא הי' מקיים:

ה ואז גובים מבנ"ח. אפי' במו"מ אף דמוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי ס"ל דאין קול יוצא לערכאות ש"ך או"ת ומ"מ א"י לטעון פרעתי אפי' לדעת המחבר:

ו וספר. וכה"ג לכ"ע אינו גובה ממשעבדי דהא גם בישראל ממ"ש הסופר שטר הטפסר כ"ז שלא מסר השטר לבע"ד אין לו תורת שטר לענין משעבדי:

ז וכיון שנעשה בפניהם. בד' דברים מחולקים דיעה זו עם דעת המחבר. הא' דלדיעה זו בעינן שיהי' כל הדבר נעשה בפני הערכאות. הב' שא"צ עדים שיעידו על העדים

שא"י בקבלת שוחד. הג' שא"צ שיהיה כתוב בשטר שראו נתינת המעות. הד' דגובה ממשעבדי:

ח אפי' ממשעבדי. ואפי' לא כתוב בשטר ואמר לנו כו"ח:

ט מתנות. כגון שדי נתונה לך וה"ה במוכר שדה מפני רעתה דעיקר קנין הוא בשטר:

י שטרי הודאות. הטעם כיון דבעינן עדים להודאה והני לאו בני עדות. ולפ"ז במקום דא"צ עדים להודאתו כדלקמן סי' פ"א לכ"ע כשר בערכאות:

יא ופשרות. וה"ה פשרה בלא שטר לא מהני דפשר' קרוי דין ודין לפני עכו"ם ל"מ קבלה אפי' בקנין משא"כ בשאר פסולים:

יב ונמסרו לפני עידי ישראל. אפי' בשמות מובהקים גזרינן אטו שאינן מובהקין ואתו למיסמך עלייהו דיחשבו שהן ישראל:

יג שטרי מחילות. היינו שלא אמר בפי' הריני מוחל רק שאמר כתבו ותנו שטר מחילה. דקנה בשטר מש"ה לא מהני) (ובזה העיקר כדיעה זו דל"מ וע"ב:

יד וכן להיפך) (ודוקא בשטר שלא הוחזר בשיטה אחרונה או בשטר שיכול לזייף פליגי הי"ח ומכשירין בשטר ערכאותיהן ובהדיוטות לפני ע"מ כ"ע ס"ל דבעינן שיהיה כתוב כתיקון ישראל אבל בדבר שתלוי בדין כגון שהקנה לו שטרות בלא כומ"ס או מעות בקנין חליפין כ"ע מודים דלא קנה וע"ב:

טו וגובה בו מבנ"ח. היינו לדעת הרמב"ם דה"ל שטרי ערכאותיהם לא גבי ממשעבדי. אבל לדעת (הרא"ש הביאו) הרמ"א לעיל דגובה ממשעבדי בערכאות גובה ג"כ כאן או"ת. ולפמ"ש בביאורים אינו גובה רק מבנ"ח:

טז מובהקין. והרא"ש חולק וס"ל דאפי' בשמות מובהקין גזרינן אטו שאינן מובהקין ש"ך:

יז נאמן הסופר. והוחזק כפרן ע"י סופר הערכי ואף דערכאות לא מהימני בע"פ מ"מ כשמעיד שהוא כתבו נאמן דהא אם יתברר שהוא שקר הא העיד שקר בכתב:

## סימן סט

א גובה מבנ"ח אפי' למ"ד שיעבודא דאורייתא מ"מ הואיל ולית ליה קלא לא טריף ממשעבדי:

ב וחתם למטה. ואם כתוב בראש שיטה וחתום באותו שיטה עצמה מסיק הש"ך דכשר:

ג חתם שמו בראש המגילה. ואפי' לא טעין כן אנן טענינן ליה) (אכן כת"י שההלואה נכתב בשיטה א' והחתימה בשיטה ב' או שהוא והחתימה בשיטה א' וטען שחתם עצמו לעד על השט"ח וחתך הנייר ועשה שטר עליו טענתו טענה ואי לא טעין לא טענינ' ליה)

(ואם הוא חתם עצמו באמצע הנייר ולמעלה לא כתב כלום ולמטה מחתימתו כתוב לויתי מפ' מנה וטוען א"ע בכדי וממני נפל ומצאו טענתו טענה ואנן לא טענינן ליה וע"ב:

ד אפי' לא כתב שמו. והש"ך מסיק דהאי דינא כיון שאין המנהג בכך יכול לטעון לטופס כתבתי רק בשותפין מהני אפי' בלא הזכרת שמו שמנהג השותפין בכך אבל אם מתחייב בכת"י בלא הזכרת שמו נתחייב וא"י לומר כתב כזה אין בו לחייבני:

ה ולא מן הלקוחות. משום דל"ל קלא וכן אינו קודם למלוה בשטר המאוחר דשמא פרע ואף אם המלוה מודה שלא פרע א"נ בהודאתו לחוב לאחריני דחיישי' לקנוניא:

ו טוען פרעתי נאמן. ואפי' טוען פרעתי אחר שנתקיים הכת"י והב"ד קראו הכתב מ"מ נאמן לומר פרעתי) (וגם לענין קדימה אין ראיה מזמן הכתוב בהכת"י דאימר הקדים הזמן ועשו קנוניא ואפי' תפיסה לא מהני וע"ב) (ובוועקסליך הנוהגים האידנא א"נ לומר פרעתי או"ת ולכן בתקנת בורח דנין ע"פ וועקסליך כמו ע"פ שטר רק במקום דליכא למיחש שהקדימו הזמן כגון כשיש עדים שראו הוועקסיל בידו קודם שנעשה בורח דאל"כ יש לחוש שנתן לו עתה כת"י אחר שנעשה בורח והקדים ובשאר כת"י שלא נכתב כדין וועקסיל אף שיש בו נאמנות ל"מ הנאמנות נגד בעל חוב מאוחר ואף שהוא מקיים כל שלא נכתב בהקיום רק קיום החתימה ולא קיום הענין:

ז נשבע ש"ד. ובשטר או בכת"י שיש בו נאמנות שא"י לכפור אין ההודאה במה שכתב בו מחייבו ש"ד ש"ך:

ח אם נתקיים. היינו אפי' ע"י דימוי לב' שטרות מהני דקיום מעליא הוא אפי' בכת"י דבעי קיום מדאורייתא אבל בשאר דברים שמקילין בקיום כיון דקיום שטרות דרבנן כגוי שלא בפני בע"ד או להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן וכיוצא ל"מ בכת"י דבעי קיום מדאורייתא ש"ך:

ט הוחזק כפרן. ואפילו לא כפר בהלוא' רק שטען שהכת"י מזויף) (אבל בשטר שטען מזויף איכא פלוגתא בסי' פ"ב אי הוחזק כפרן כשנתקיים וע"ב. ואם אמר רק לא לויתי ואח"כ נתקיים הכת"י ודאי הוחזק כפרן:

י וי"א דא"י לומר פרעתי והש"ך מסיק דהעיקר כדיע' הא' ואפילו לומר קים לי בתפיס' לא מהני:

יא ואפשר שמצא'. פי' שטוען בבירור שלא חתם לשם הלואה שלא לוה מעולם רק מהמציאה א"י ואפשר לא קאי רק על המציאה אבל אם אין טוען בבירור שלא לוה חייב לשלם דאין ספק מוציא מידי ודאי סמ"ע וש"ך:

יב אמנה. הסמ"ע העתיק תשובת הרשב"א בא' שהוציא כת"י של חבירו שא"נ לטעון טענת נפילה ולא טענת להתעסק כתבתי מטעם דלנפילה ל"ח וגם אין אדם כותב להתעסק להפסיד לעצמו והש"ך השיגו דהרשב"א לשיטתו דס"ל דאין אדם נאמן לו' פרעתי נגד כת"י א"כ ל"ל מיגו משא"כ לפ"מ דקיי"ל דנאמן לטעון פרעתי נאמן ג"כ בטענת נפיל' ולהתעסק במיגו דפרעתי וע"ב) (דדוקא כשגוף החוב כתוב בכת"י אחר רק שהוא חתום עליו יכול לטעון שהחתימ' היה להתעסק ונפל ממנו אבל כשכל השט"ח הוא בכת"י של הלו' לא חיישינן לנפיל' דלכ"ע ל"ח לנפילה מהלוה וגם ל"ח שיכתוב שט"ח ע"ע להתעסק ואפי' במיגו א"נ רק על טענת אמנה נאמן במיגו וה"ה בהודאה בע"פ לפני עדים נאמן לטעון לאמנ' הודיתי במיגו דפרעתי וע"ב) (דבשטר עיסקא דידן א"נ לטעון שהי' לו הפסד הקרן אפילו יש לו מיגו דפרעתי (דלהד"מ) אבל בשטר שותפות וא' כתב על עצמו שלא יהי' נאמן על טענות הפסד מ"מ נאמן כשיש לו מיגו דפרעתי או שאר מיגו:

יג ואם כתוב בו נאמנות. ואפילו כתב בו נאמנות סתם מ"מ נאמן בלא שבוע' ואם כתוב בו שלא יהי' הלוה נאמן ולא כתוב בו נאמנות להמלו' או למאן דס"ל דא"נ לטעון פרעתי נגד כת"י אפילו בלא נאמנות בנדון זה נאמן הלוה בלא שבוע' אבל לדידן דקיי"ל דנאמן לטעון פרעתי בכת"י מש"ה כאן כשכתוב בו שלא יהי' הלוה נאמן המלוה בשבועה ואף אי לא טעין אשתבע לי צריך לישבע וגרע משטר. ולענין אי צריך קנין על הנאמכות יבואר בסי' ע"א סמ"ע וש"ך ואם כתב שיהא לו דין שטר מ"מ אין לו רק דין כת"י ש"ך:

יד אם נתקיימה חתימתו. ואם הוציא עליו סתם חתימה חלק ולא נכתב עליו מאומה עש"ך דמדינא א"י לגבות בזה רק שכבר נהגו שיש לו כל דין שטר בנאמנות. ונרא' דאפילו חתומים בו שני אנשים דהוא שטר שיכול לזייף שיכול לעשות שטר על אחר ואילו השנים יהיו עדים מ"מ הא השטר שיכול לזייף אם כתוב בו נאמנות א"י לטעון פרעתי כמבואר סי' מ"ה דהוי שטר לענין זה א"כ לא גרע ממלוה ע"ע בנאמנות. עוד כתב הסמ"ע סימן מ"ח בכת"י הממרמות שבצד אחד כתוב החתימ' ומעל"ד כתוב סך החוב שצריך לכתוב באופן שלא יוכל לחתוך הנכתב מעל"ד יכתוב ע"ג החתימה ד"א וא"כ הוי שטר שיכול לזייף ופסול ע"כ) (והיינו כגון שחתומים עדים אחר החתימ' לקיים הענין ה"ל שטר שיכול לזייף ופסול אבל אם אין בו רק חתימתו לכד לא נפסל מחמת שהלו' לא קפיד ע"ע ולא הי' ירא לנפשו וע"ב) (בנתן לו סתם חתימ' חלק שאסור לכתוב עליו רק שופרי דשטרי שנוהגין לכתוב והמותר בטל:

טו לקיים הענין. ואפילו אינו כתוב אלא בל' מודה אני ח"מ כיון שחתמו העדים לקיים הענין א"צ לטעון פרעתי וגובה ממשעבדי סמ"ע וש"ך:

טז פנקס והש"ך הניח דין זה בצ"ע דהא כיון דאין לו דין שטר אינו חושש להניח בידו:

יז אנו טוענין להם. ואפי' כתוב בו נאמנות סתם לא מהני לגבי יורשים אם לא שכתוב בו בפי' נאמנות ליורשים והט"ז פסק דאפי' בנאמנות סתם גובה מיורשים וע"ש) (שכן עיקר וכן להנך דס"ל דא"נ לטעון פרעתי בכת"י גובה ג"כ מיורשים:

יח משבועת היורשים. ואם היורש טוען ברי שפרע ישבע שבועה דאורייתא:

יט תוך זמן. הש"ך הקש' אם לא נתקיים רק היורשים מודים שהוא כת"י אביהם א"כ אילו הי' אביהם קיים הי' נאמן לטעון פרעתי במיגו דמזויף אף ליתמי נטעון כן ותי' כיון דתו"ז ל"ש שיפרע לא טענינן ליתמי מילתא דלא שכיח ותלוי בפלוגתא המבואר בסי' ק"ח אי טענינן ליתמי נאנסו כיון דל"ב וע"ב) (דכאן כ"ע מודים דלא טענינן להו:

כ או שהודה החייב. ואם ימצא כתוב בפנקסו לא עדיף מכת"י אבל אם נמצא החוב בפנקסו שהכת"י שביד חבירו בלתי פרוע מהני כמו בהודה בחליו ש"ך:

כא ואם אין מודים משמע דוקא תו"ז בעי קיום אבל בהוד' לא בעי קיום דהא הודה שחייב והסמ"ע כתב דאף בהודה פטורין כשלא נתקיים דאימר שלא להשביע הודה ותמה הש"ך דע"כ מיירי בגוונא המבואר בסי' פ"א דל"ש שלא להשביע דאלת"ה אפי' ביורשין מודים שהוא כתיבת יד אביהם טענינן להו שמא פרע אביהם והודאתו הי' שלא להשביע ע"ב) (דדוקא כשהוד' ולא ראה הכת"י אז יכול לטעון שלא להשביע ושכחתי הכת"י שיש אצלו אבל כשראה הכת"י יהודה א"י לטעון שלא להשביע. ובנתנד' ומת בנידויו כתב הסמ"ע מטעם דיש לחוש שמא הכת"י זה מזויף ואח"כ יחזור ויגבה בכת"י האמת והש"ך הקש' ע"ז דיכתוב שובר ותי' הש"ך דהכא מיירי שהודה בחליו שהכת"י שביד חבירו אמת ולא הזכיר הסכום וכן בנתנד' ומת בנידויו מיירי באופן זה לכך בעי קיום:

כב פטורין. ואפי' ידוע שלא נשבע אביהם פטורין וע"ב) (דאפי' בש"ד הדין כן אם אמר אביהם דא"ר לישבע רק לשלם ומת תלוי במחלוקת המבואר לעיל סימן כ"ב דאם אביהם הי' יכול לחזור יתומים פטורין ואם א"י לחזור יתומים חייבים ואם הי' חשוד בשעת הדין ואחר כך עשה תשוב' נשבע ונפטר) (ואם בעל השטר היפך השבוע' על הלוה ומת הלוה ג"כ פטורין היורשים וע"ב:

## סימן ע

א אסור להלוות. דאולי ישכח ויכפור ויעבור על לפני עור. גם העולם חושדין אותו שתובע בשקר ואפי' ת"ח דלרוב טרדתו בגירסא חיישינן יותר שמא ישכח:

ב יותר. לפי שנזכר בו סכום ההלוא' א"כ ה"ה לכת"י ובמהרשד"ם כתב דוקא שטר ולא כת"י ש"ך:

ג ויש חולקין. הש"ך פסק דהעיקר כהדיע' הא' דא"נ לומר פרעתי נגד עידי קנין:

ד ואמרו להד"מ דהא חשב שפרעו בפני עדים וטע' דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתי' סמ"ע. והש"ך השיגו דלטעם זה מה חילוק יש בין הזמינם לכן מפרש הא דמלתא דלא רמיא קאי אעדים על דהעדים אינם זוכרים כשלא הזמינם מה שאין כן כשהזמינם. והש"ך מסיק דהעיקר שלא כדעת המחבר ולא כדעת הרב בהג"ה רק ששני הפי' אמת דמלתא דלא רמיא קאי על הלוה והעדים. לכן אם אומר שלא הזמינם אז עם העדים באו והכחישו פטור אפי' אם הלוה עומד בדיבורו ואומר שזוכר בבירור שפרע לפניהם דל"ש שוב לומר מילתא דלא רמיא על הלוה מ"מ פטור די"ל מילתא דלא רמיא על העדים כיון שלא הזמינם וכן אם אומר שהזמינם ובאו והכחישוהו דלא שייך לומר מילתא דלא רמיא על העדים כיון שהזמינם מ"מ אם הוא אומר אח"כ שטעה פטור די"ל דלא מילתא דלא רמיא על הלוה. אבל אם אומר שהזמינם ואח"כ כשבאו עדים והכחישוהו אומר שעדיין זוכר דל"ש שוב לומר מילתא דל"ר לא על העדים כיון שאומר שהזמינם ולא על הלוה כיון שמחזיק דבריו גם אחר שבאו העדים חייב לשלם:

ה אלא בעדים. מכאן עד סוף הסעיף מיירי שא"ל כן בעדים דאל"כ נאמן במיגו דאומר שלא התנה כן סמ"ע וכאן כ"ע מודו דאמרי' מיגו דהוי כמיגו בענין הנאמנות עצמו כמבואר בסי' ע"א:

ו צריך עש"ך שאם מוחה בשעת ההתרא' אפי' בשעת הלואה נאמן לומר פרעתי ואם נתחייב על פי ב"ד והותר' בפניהם מהני התראתו וצריך לפרעו בעדים והש"ך סיים גם בזה בצ"ע והעיקר בזה דמהני התרא' בפני ב"ד:

ז ואם אמר שפרעו. ולא מהימן במיגו דפרעתי בפני פ' ופ' ומתו דמיחזי כשיקרא דיאמרו הרוצה לשקר ירחיק עדותו ועוד דהוי מיגו במקום חזק' דודאי לא פרעו ביני לבינו כיון שרא' שהמלוה מקפיד ע"ז:

ח בלא שבוע' קודם הפרעון אבל אחר הפרעון יכול להשביע היסת ש"ך:

ט בפני פ' ופ'. כתב הש"ך דוקא כשמזכירם בשם אבל אם אמר סתם פרעתיך בפני עדים א"נ:

י נאמן. והש"ך כתב דהמוחזק יש לומר קים לי כהרי"ף דס"ל דא"נ אבל מיורשים אינו גובה לכ"ע וע"ב סי' ע"א) (ואם יש ע"א שפרע חייב שבוע' אפי' הלו' חי וע"ב סי' ע"א מיהו אם התנה המלוה והלוה מיחה בשעת התרא' לכ"ע נאמן כשאומר פרעתיך בפני עדים ומתו או"ת:

יא שפרעו בפניהם. זה לשיטת הרמב"ם והמחבר דס"ל לעיל דיש לומר פרעתיך בעדים ומתו א"כ הכא אמרי' לכך ייחד עדים כדי שלא יהי' יכול לומר כך ולא רצה כלל לפסול עדים אבל לדעת הרי"ף שהביא הש"ך לעיל בס"ק הסמוך דא"נ בלא"ה לומר כן עכצ"ל שהי' כוונתו בתנאי זה שהתנ' אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' לפסול שאר עדים ולכך אף שמעידים עדים אמרים שפרעו לא מהימני ומיהו כתב הש"ך דהיינו שהמלו' טוען סטראי ואע"ג דעדים אלו אומרים דעל חוב זה פרע פלגינן דיבורא אם המלוה מודה דאין לו עליו חוב רק זה וטוען סהדי שיקרי נינהו אף להרי"ף א"צ להחזיק סהדי לשיקרי:

יב פטור. ואם עדים הללו שייחד הלכו למדינת הים או מתו והוא טוען פרעתיך ביני לבינך אינו נאמן דפרעתיך בפניהם ומתו. ואם טוען פרעתיך ביני לבינך אחר שכבר מתו ולא הי' אפשר לקיים שוב התנאי כתב הט"ז דנאמן וע"ב) (דדין זה צ"ע כיון דהי' אפשר לפרעו לפני ב"ד:

יג שעל חוב אחר. ודוקא במעידים סתם שפרע ולא הזכיר שעל חוב זה פרעו וגם בדין זה הניח הש"ך בצ"ע והעיקר כדעת הרב:

יד נאמן בשבוע'. ולשיטת הרי"ף א"כ וע"ב סי' ע"א דלשיטת הרי"ף אפי' מת המלוה אז הלוה חייב לשלם ול"ד לנאמנות דלא מהני גבי היורש אבל אם הביא עדים אחרים שראו שפרעו בפני עדים הללו נאמן ש"ך:

טו פורעו בב"ד. וע"ב טעם למה לא יפרע בעדים או יקח שובר כת"י המלוה:

טז ודברים שאומר זה. הא אם אמר בפי' בשעת קבלה שמקבלו בתורת פקדון (מהני ואע"ג דפרעון ובע"כ הוי פרעון שא"ה שהתנה שאל יפרענו רק בפני פ' ופ' סמ"ע והט"ז השיגו דודאי לא היה כוונתי בהתנאי (רק) כדי שלא יהיה יכול לו' פרעתי ואם הלוה יאמינו שלא יתבענו פעמים מאי איכפת ליה למלוה מיהו אם אמר בשעת קבלה שמקבלו לפקדון והלוה שותק הוי כמסכים לדבריו ולכ"ע לא הוי רק כפקדון:

יז ואינו טורף ממשעבדי דהיינו אם יצא השדה מתח"י שבא בע"ח וטרפו אבל אם רוצה אותו שמכר שדהו באונס לטרוף גוף השדה ודאי דא"י אם לא מחזיר לו מעותיו:

יח וה"ה לכל שטר שלא ניתן ליכתב כגון שיש בו איסור ריבית אבל מכר שדה גזולה קרוי ניתן ליכתב וטורף ממשעבדי ש"ס ב"מ:

## סימן עא

א בלא שבועה. ואפי' במלוה ע"פ בנאמנות סתם פטור משבועה. וע"ב הטעם. מיהו שבועת היסת לאחר הפירעון צריך. כמ"ש בסעיף ה':

ב ליכא עדים ואפי' מודה דהימני' כבי תרי לא מהני אף מיגו משום דהוי מיגו בענין הנאמנות עצמו הפה שאסר הוא הפה שהתיר ודלא כהסמ"ע דס"ל בנאמנות כבי תרי לא מהני אף מיגו זה ואפי' לא היו עדים כלל בשעה שנתן מעות ול"א דע"כ הימניה נגד מיגו זה דאל"כ למאי הימניה הא לעולם יש לו מיגו זה וע"ב:

ג הביא עדים. אבל נגד ע"א דעת הסמ"ע דמהני הנאמנות לפוטרו משבועה. והש"ך חולק וממילא המוחזק יכול לו' קים לי כהש"ך) (ואם כתב בפי' בשטר בלי שבועה פטור אפי' משבועת עד אחד וע"ב) (ואף אחר הפרעון אינו יכול להשביע ע"י העד וע"ב אם כתב בשטר שיהיה נאמן כעד אחד גם כן אינו חייב לישבע כשעד אחד מכחישו ש"ך:

ד כשני עדים. דעת הש"ך דוקא כשטוען סטראי דאז אפי' העדים מעידים שפרע לו בפי' על חוב זה נאמן להכחיש העדים. אבל אם מכחיש לגמרי העדים ואומר להד"מ יכול לתבוע אחר הפרעון ולהוציא ממנו וממילא אינו גובה כלל דהפוכא מטרתא ל"ל) (וע"ב דאם מודה לדברי העדים שעל חוב זה נתן הלוה המעות בפי' רק שיש לו חוב אחר עליו וקיבל בשתיק' כדי לתופסם על חוב האחר א"נ במיגו:

ה היה ללוה מיגו דדוקא מיגו בענין הנאמנות עצמו מהני כדלעיל בהג"ה עש"ך דלא כהסמ"ע דה"ל לחלק דבנאמנות כבי תרי לא מהני מיגו אפילו בנאמנות עצמו ובסתם נאמנות אפי' מיגו דעלמא מהני:

ו נאמן עלי כג'. היינו אם הם ד' פי' ד' כשרים והרי כאן עדות גמור דלא כרב האי דס"ל דשלשה הם פסולים ולא נשאר רק ע"א ובשטר מחייבו שבועה כדין ע"א ש"ך ס"ק ו' וע"ב) (דאפי' ליכא רק ג' נאמן המלוה יותר מהם ואם אמר הרי את נאמן כב"ד לא הוי כיורד למנין רק הוי כפוסל כל עדים דאלומי מילתא דנאמנות וכן עיקר וע"ב:

ז ולא קנו מיניה. הש"ך מסיק להלכה בנאמנות סתם לא בעי קנין ובנאמנות כבי תרי בעי קנין שלא כשעת הלואה וכן עיקר וע"ב:

ח בפנינו הודה. והש"ך הביא הרבה פוסקים דס"ל דאין לחלק בין הודאה לפרעון ולכן המוחזק יכול לו' קים לי אבל במחילה כ"ע מודה וע"ב דאפי' להמחבר) (דוקא כשהודה אחר שכבר קיבל הפרעון אבל אם הודה בשעת פרעון קודם שקיבל הפרעון שקבל מעות הללו לפרעון לא מהני אפי' להמחבר רק בהודה אחר הפרעון אפילו הודה שלא בפני הלוה לא יכול לו' שלא להשביע הודיתי ואם פי' בנאמנות בין נגד ההודאה בין נגד

הפרעון מהני והכלל דבתנאי שבממון קיים ואם הוא ל' שיש להסתפק בו יד בעהש"ט על התחתונה הממע"ה וסמ"ע וש"ך:

ט דאין הנאמנות ואם כ' בשטר שהאמינו בעיקר המעות או שכתב שהאמין לו בכל ענייני השטר אמרינן דלא האמין לו רק עד נגד טענת אמנה אבל לא נגד טענת פרעון:

י מכת"י. וזה מהני אפי' נגד נאמנות כבי תרי ולענין אי יכול לטעון סטראי בשובר כת"י יבואר לקמן וצריך ג"כ לקיים חת"י בעדים דדלמא יהיה חייב לאחרים ולא יועיל הודאתו לכן צריך ג"כ עדים דנגד אחרים העדים נאמנים:

יא תחלה בעדים. ודוקא כשטוען סטראי ש"ך וע"ל ס"ק ד':

יב אלא ש"ה.) (היינו שישבע שיש לי חוב אחר עליו אבל אינו נשבע שלא פרע לו חוב זה כיון שהעדים מעידין שפרע לו חוב זה דנהי דהלוה פסלן לעדות מ"מ אנן לא פסלינהו ואין הב"ד מניחין אותו לישבע נגד העדים וע"ב:

יג וגילגול. שיגרא דלישנא נקט אבל באמת אפי' לא כתב וגילגול א"י לגלגל עליו ש"ך:

יד לעולם דעת הסמ"ע דלעולם לאו דוקא דמיתור לשון שכ' לו נאמנות כבי תרי למה כ' לו בלי שום שבועה דאלא ודאי כוונתו אף לאחר פרעון והש"ך חולק דבעינן דוקא תיבת לעולם דאין לדקדק מיתור לשון דאולי שיגרא לישנא נקט ש"ך וט"ז ועיקר. וע"ב) (דאם כ' לו שיהיה נאמן כבי תרי לעולם אפילו טוען להד"מ א"י לתבעו אחר הפרעון:

טו אא"כ פי' בהדיא. לדעת הסמ"ע פי' כך אם לא פירש בהדיא אפי' נתן לו נאמנות כבי תרי וכ' לו שובר כת"י א"י לטעון סטראי דכיון שעליו היינו על החוב הרי כיון שנכתב שובר כלה הנאמנות שלו ואם פירש בהדיא שלא יועיל שובר רק כשנכתב ע"ג השטר ממש ונתן לו שובר כת"י אפילו בסתם נאמנות (א"י) יכול לטעון סטראי ואם מביא עדים או שובר בעדים אפילו פי' בהדיא מהני בנתן לו נאמנות סתם אם לא שכ' בו נאמנות כבי תרי. ודעת הש"ך דבשובר כת"י לעולם א"י לטעון סטראי ובפיר' בהדיא לא מהני שובר בעדים והך אם מביא עדים קאי על הרישא בשלא פי' בהדיא ומסיק להלכה דא"ל פי' בהדיא א"י לטעון סטראי בנאמנות סתם אכן אם כתב שלא יהיה נאמן הלוה עד שיכתב עליו תברא הוי כפסל לעדים ויכול לטעון סטראי. וצ"ע:

טז להחרים חרם סתם. היינו שלא לנוכח אבל לנוכח אפי' בהדרת ראש א"י לכופו:

יז נדר בכלל. וה"ה אם פטרו מנדר שבועה בכלל:

יח דנותנין לכל אדם. והסמ"ע חילק דכשאומר שיש לו עדים בודאי רק שא"י מי הן נותנין לכל אדם. אבל כשא"י כלל אם יש לו עדים אין נותנין רק ליתומים והש"ך מחלק דשם

מיירי ליתן חרם אחר עדות וזה נותנין לכל אדם אבל מיירי ליתן חרם אחר מי שחייב לו אין נותנין רק ליתומים:

יט הדין עם הלוה וא"י לטעון סטראי אפילו בהימניה כבי תרי ש"ך דלא כהסמ"ע דס"ל דבנאמנות כבי תרי אפילו בשובר כת"י יכול לטעון סטראי ונסתפק הש"ך בשובר כת"י נגד סתם נאמנות וטוען סטראי אם מהני תפיסה כמו בריש סי' נ"ח אבל בשובר בעדים) (אם לא נזכר השטר בשובר מהני תפיסה ואם נזכר השטר בהשובר שנכתב בשובר שפרע לו על השטר אף שלא נזכר סימני השטר לא מהני תפיסה וע"ב:

כ שאין מועיל הנאמנות. והיינו שאין אחר יודע מה טיבו אבל כשהוא יודע שהוא של מלוה מחזירו למלוה כדין שליש ומועיל הנאמנות ואם א"י מה טיבו יכול האחד להשביעו להאחר ואם אינו רוצה לישבע מחזירין השטר להשני כשטר שאין בו אחריות כמו בסי' ס"ה ס"ג אבל ביש בו אחריות ואפילו ששניהם מודים לא יחזור:

כא חייבים היורשים. אפי' תו"ז ואם יש עדים צריכין ב"ד לדרוש ולחקור דהו"ל דין מרומה ובעי דו"ח ש"ך:

כב מהיתומים קטנים. אפי' הימני' כבי תרי ושטר שכתוב בו נאמנות ומסרו ביד שליח לגבותו והלוה טוען שפרע להשליח ולא קיבל השטר מידו צריך השליח לישבע אפי' כתוב בו נאמנות לב"כ והמלוה גובה חובו וא"צ לישבע אם לא מסר לו השליח ואם טוען המלוה סטראי במה שמסר לו השליח ע"ל סי' נ"ח:

כג כפרן. אפי' לאדם אחר כיון דאיתרע נאמנותו ואם ידע שהוא מוחזק כפרן ומ"מ הימני' מועיל הנאמנות ואם הוחזק כפרן מקודם בב"ד כל מילי דב"ד קלא אית ליה וא"י לומר שלא ידע מזה וע"ב) (דה"ה אם נעשה חשוד בטל הנאמנות וע"ב דבכת"י שיש בו נאמנות כשהוחזק כפרן א"י לגבות בו כלל אמנם בוועקסליך שלא נזכר בו שם המלוה גובה בו:

כד העדים עצמם. והש"ך הניח בצ"ע במקום שכת"י יוצא ממ"א למה יהיו נאמנים:

כה כיון שאינו מנהג. והש"ך דאפי' המנהג פשוט אם לא הי' הלוה יודע מהמנהג לא מהני נאמנות אבל אם הלוה ידע מהמנהג והוא מצוה לכתוב סתם דעתו על כל מה שנהגו. וכן עיקר:

כו ובענין הנאמנות מפורש. פי' שהנאמנות לא לטופסי דשטר נכתב רק שהוא תנאי מפורש כי בשעת הלואה א"צ קנין:

כז כשמצוה הלוה. היינו שבמקום שנהגו לכתוב לשופרי דשטרי צריכין הב"ד לידע שהיה ציווי הלוה ובמקום שלא נהגו אמרי' מסתמא צוה הלוה עד שידע בבירור שלא צוה הלוה סמ"ע:

כח בשעת הלואה. וסתם שטר הבא לפנינו שכתוב בו נאמנות אמרינן מסתמא או שהיה בשעת הלואה או שהיה קנין סמ"ע:

כט שעבר הזמן. ואפי' בנאמנות כבי תרי דסתם נאמנות משמע בכל זמן:

ל אבל אם מת. דלא נתן נאמנות רק נגדו שלא יעיז נגדו ולא נגד היורשין:

לא אא"כ. ובכתובה חיישינן טפי לצררי ולא מהני פטור נגד היורשים אפי' פטרו בפי' אבל מהני במלוה פטור בפי' כשפטרו מהיורשים ואפי' טוענין אנו פרענו לך נאמנים וכן כשנתן נאמנות למלוה וליורשיו מהני אפי' אם טוענין פרענו לכם ש"ך דלא כהסמ"ע:

לב ועל ב"כ ואם כתב הבאים ברשותו אין יירשים בכלל ש"ך:

לג ומקבלי מתנה היינו מתנות שכ"מ א"נ מקבלי מתנה של המלוה שמכר או שנתן להם השט"ח אבל נגד מקבלי מתנת בריא של הלוקח לא מהני נאמנות דנגד לקוחות לא מהני נאמנות:

לד נאמנות סתם. פי' דלא פי' בו נאמנות ליורשי המלוה אבל נגד יורשי הלוה כתב נאמנות אבל אם כתב בו נאמנות אפי' נגד יורשי המלוה שאביהם נתחייב שבועה נגד היורשים אמרי' בי' אין אדם מוריש שבועה לבניו:

לה לגבי לקוחות. דלאו כל כמיניה להפסיד ללקוחות ועוד דחיישי' לקנוניא. והש"ך הביא הרבה פוסקים דס"ל דמהני נאמנות נגד לקוחות היכא שקדם הנאמנות ללקוחות והמוחזק יכול לו' קים לי':

לו שלא בפניו. כי בפניו א"י להעיז משא"כ שלא בפניו:

לז ובאי' יורשים. הא דל"א דלא הימני' רק בפניו שלא יעיז ע"ב:

לח צריך לישבע. דלא הימני' רק לבטולי שטרא ושיהיה לו דין מלוה ע"פ:

לט אפי' בחיי המלוה. ומשמע דכ"ש לאחר מותו. והש"ך הניח בצ"ע דהא היורשים טוענין שמא ואין נשבעין על טענת שמא:

מ מן היורשים זהו דעת הרמב"ם ובסעיף כ"ב הביא דעת החולקין:

מא ונשבע היסת. ולא הוי מודה במקצת שישבע שבועה דאורייתא. כיון דהימני' יכול להעיז ומהימן במיגו דכפר הכל ש"ך וע"ב:

מב בחרם סתם. דאין יתומים נשבעים בטענת שמא אם לא שטוען ברי שאביהם ציוה דאינו פרוע:

מג שחייבים לפרוע ואפי' לאחר זמן דיאמר לאביכם האמנתי ולא לכם והדר השטר לתקפו סמ"ע:

מד לאו כל כמיניה. פי' כשאומר שהשטר כלו שלו ופרעון שפרע לחבירו לא חשיב פרעון וחייב לשלם למוציא השטר הכל דכיון שהאמין למוציא השטר נשתעבד רק למוציא

השטר ואם לא האמין וטוען שפרע לחבירו הכל חייב לשלם לזה החצי ששבועה שלא קיבל חלקו מחבירו ש"ך וע"ב) (ואם א"י בעדים שהיה של שותפות וכתוב בו שהאמין למוציא השטר נאמן מוציא השטר לו' שכולו שלו שלקחו מחבירו כיון ששטר כזה א"צ כומ"ס כיון שנאמן נמי לו' שהי' שלו הכל מתחלה וכתב שם חבירו בחובו לאיזה טעם ופרעון של חבירו לא חשיב פרעון א"צ לישבע:

**מה** ואם היו שותפים. עש"ך וט"ז דאפי' יש נכסים למודה כשהן זבורית ונכסי לוה בינונית דנפרע מן הלוה דלאו כל כמיניה לגרום שום הפסד למוציא השטר דלא כהסמ"ע וע"ב) (כשהם שותפין פי' כשידוע בעדים שמתחלה נעשו שותפים בהחוב שלוו הלואה זו בשותפות אז אין מוציא השטר נאמן לטעון לקוח ולא שאר טענ' שכולו שלו שאין תפיסתו מוכחת עליו דשותפין לא קפדי אהדדי וממילא אין הטענה רק על חצי המעות:

## סימן עב

**א** כמו ריבית. וריבית קצוצה לא הוי משום דלא קצץ עמו בשעת הלואה. ואם קצץ עמו שלא בשעת הלואה ע' ביו"ד אימת הוי ריבית קציצה או א"ר:

**ב** ריבית. ואם משתמש בו והוא לא קיימא לאגרא אף דהיא עביד לאיגר פטור אפי' לצי"ש סמ"ע.) (ואם הוא קיימא לאגרא מסתמא אמרי' דודאי אדעת שכירות נחלה שלא נחשדהו בגזלן אבל אם נטלה בפי' אדעת שאלה שלא מדעת א"צ לשלם השכר רק אם ניפחת צריך לשלם פחתו וע"ב ס"ק א' ואם קצץ לשמש בלא נכייתא בידו הוי כמכר וע' ביו"ד סימן קע"ב:

**ג** שלא ברשות. דמסתמא ניחא ליה:

**ד** אבל לא לעצמו. משום שיחשדוהו שמשתמש בלא נכייתא סמ"ע:

**ה** אם התנה. פי' בנכייתא דאל"כ הוי א"ר:

**ו** שולח יד. וחייב באונסין וכן אם יש עדים נפסל לשבועה דבלא עדים אין אדם נעשה חשוד ע"פ עצמו:

**ז** מצוה קעביד פי' דלא מיקרי שולח יד דטעה וסבר מצוה קעביד יביו"ד סי' קע"ב מביא הרב דיעה א' דס"ל דמותר אפי' לכתחל' בספרים דריבית דרבנן מותר במקום מצוה. אמנם זהו דוקא בהותנה דאין אסור רק מדרבנן ובמקום מצוה מותר אבל בלא הותנה דאסור משום גזל אפי' בספרים אסור וע"ב וליקח ספרים שלא מדעת ללמוד בהם אסור כיון שמתקלקלים בלימוד אבל טלית ותפילין מותר ליקח באקראי להניחן דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה:

ח שמשכנו אחר שהלוהו. והש"ך פסק דבמשכנו שלא בשעת הלואה חייב אפי' באונסין וע"ב) (דבמשכון דברים הצריכים כגון כר ומחרישה המבואר בסי' צ"ו חייב באונסין לכ"ע כיון שכ"ז שהמשכון ת"י א"י למוכרן ולא לתבוע חובו כמבואר בסי' צ"ו סעי' כ"ב הוי כאפותיקי מפורש אבל בדברים שאינו חייב להחזיר ללוה משום השבת העבוט לא הוי רק ש"ש) (ולא מיקרי משכנו שלא בשעת הלואה רק כשמשכנו ע"פ ב"ד או אפי' במשכנו מעצמו בין בע"כ ובין מדעת הלוה רק בזמן שהיה להב"ד רשות למשכנו כגון אחר זמן פרעון והלוה דוחה אותו או קודם זמן פרעון והלוה מבזבז נכסיו אבל בזמן שאין רשות להב"ד למשכנו והלוה משכן לו מדעתו אפי' משכנו שלא בש"ה לא הוי רק ש"ש ואפי' במקום דחייב באונסין אינו חייב רק נגד חובו אבל לא ביותר מחובו. אמנם במשכנו שלא ברשות דהוי גזלן חייב באונסין על כל המשכון. ש"ך:

ט ה"ז ש"ש. משום פרוטה דר"י דעוסק במצוה פטור מן המצוה ובהאי רגע דעסיק בהלואה או בשיטוח וניעור של המשכון מצוה קעביד ופטור בשעה זו מלמיתב פרוטה לעני ומשום האי הלואה הוי ש"ש כ"ז היותו אצלו אפי' אחר שפרעו וכמבואר בסעי' מ"ג) (ואפי' אם המלוה נתן רשות ללוה ליקח תמיד המשכון לביתו לשטחו ולנערו כל אימת שיצטרך מ"מ הוי ש"ש) (וע"ב סק"ז דהעיקר תלוי אם החיוב שיטוח ניעור נתחייב בע"כ ממצות רחמנא כגון הכא במשכון שהוכרח ללות בגזירת רחמנא וממילא החיוב של שיטוח וניעור מהמשכון היה בגזירת רחמנ' אז שייך פרוטה דר"י אבל כשהכניס עצמו בחיוב שיטוח וניעור שלא ע"פ גזירת רחמנ'): (לא הוי וכו') לא שייך פרוטה דר"י לכן כשיש ג"כ הנאה להמלוה בהלואה כגון שהוא מלוה בריבית בהיתר בנכיית' או שאר היתר או שלקח משכון בעד הקפת סחורה בזבינ' מציעא לא שייך פרוטה דר"י) (אך מ"מ הוי ש"ש במקום שיש הנאה למלוה בהלואה זו מטעם בההיא הנאה דתפיס ליה אזוזי ואפי' לדעת הרב בהג"ה הוי ש"ש בזה) (וכן אם היה אומר בשעת הלואה וחזר בו אח"כ לא הוי ש"ש משום פרוטה דר"י כיון שהתחלת החיוב לא היה משום מצוה אם לא שהרחיב לו הזמן אחר שחזר וקיימא לן דאפי' במלוה הצריך למשכון להשתמש בו ולנכות מחובו הוי ש"ש משום פרוטה דר"י להמחבר כ"ז היות המשכון אצלו אפי' אחר שפרעו) (אמנם זהו דוקא כשנמכר כל שכירתו מחובו כגון במשכונו של עני דסעיף א' אבל במשכונת' בנכייתא דמקבל רק דבר מועט בשכרו לאו מצוה קעביד לא הוי רק ש"ש רק עד הפירעון ולא יותר וע"ב:

י וי"א דאם פי'. מקומה של הג"ה זו צ"ל אחר כך גבי אם החוב יתר על המשכון והיינו לשיטת הגאונים דפסקו כר"י ולא כשמואל דס"ל אבד קתא אבד אלפא זוזי. וזהו דוקא

בסתם אבל אם פי' אע"פ שאינו שוה כל החוב קבלתיו אף למאן דס"ל דלא כשמואל אבד כל החוב סמ"ע. והש"ך חולק ופי' דהנד י"א ס"ל כשמואל וס"ל דשמואל איירי דוקא במפרש ואמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו אבל בסתם לא אבד כל החוב:

**יא** אבד המשכון אבד הכל. ואם הלוה על שני קתות אבד אחד אבד מחצה ואם הלוה עשרה זהובים על קתא ונסכ' והקת' שוה זהב והנסכ' שוה ג' אותן הארבעה זהובים שהמשכנות שוים אינן בכלל החשבון ואותן הששה זהובים שהחוב יותר על המשכנות מטילין חצי על הקתא וחצי על הנסכ' לכן באבוד הקתא מפסיד ד' זהובים ובאבוד הנסכ' אבד ששה זהוב וכן כיוצא בזה. והכלל כל המותר שיש בהחוב על המשכונות חולקין על כל המשכונות שיש לו. ואם יש לו ג' משכונות חולקין על כל משכון חלק שליש מהמותר:

**יב** ישבע המלוה שנאנס. אפי' אם פי' שמקבל אחריות אין הכוונה על אונסין רק על גניבה ואבידה דאונסין לא שכיח ודוק' שאין הלוה טוען ברי דאז הוי כא"י אם פרעתיך אבל אם הלוה טוען ברי שלא נאנס הלוה נשבע היסת ונפטר ודעת הסמ"ע דאם לית ליה ללוה מיגו דפרעתי כגון במלוה בשטר או בתו"ז מכל מקום נאמן הלוה בשבועה חמורה) (ודעת הש"ך דבכה"ג דלית ליה מיגו המלוה נשבע ונוטל ועיין ביאורים דהעיקר כהש"ך. אמנם אם המלוה טוען החזרתי לך המשכון והלוה מכחישו הלוה נאמן אפי' ל"ל מיגו וכן אם ידוע שפשע ונחלקו בשוויו של משכון הלוה נאמן אפי' בלא מיגו וכן ביורש שיש לו שטר ונזכר בו המשכון לא טענינן להו נאנסו ואינו גובה כמבואר לקמן סעיף נ"ד:

**יג** לא הוה אלא ש"ח דפרוטה דר"י לא שכיח אך ס"ל דהלכה כשמואל דס"ל אבד קתא אבד אלפא זוזי אם פי' שמקבלו בכל החוב וכנגד שיווי המשכון ה"ל כאלו פי' שאם יאבד המשכון יאבד החוב ובמשבנו שלא בשעת הלואתו דעת הש"ך דהוי ש"ש אף נגד היתרון וע"ב סעיף קטן י"א) (דאין חילוק. ובהקפות החנות ונתן לו משכון תלוי בראות עיני הדיין אם ההקפה הוא טובת המלוה הוי שומר שכר בהאי הנאה דתפיס ליה אזוזי. ואם אין בו רק הנאה ללוה דמי לשאר מלוה על המשכון ותלוי במחלוקת שבין המחבר להרב. ואפי' הלוהו פירות לא הוי אלא ש"ח. ש"ך:

**יד** ללוה היתרון. ואם משכנו שלא בש"ה הוי ש"ש אף על היתרון ש"ך וע"ב דהעיקר דגם במשכנו שלא בש"ה לא הוי אלא ש"ח על היתרון) (אמנם במשכנו שלא בש"ה והוא אפותיקי מפורש הוי ש"ש לכ"ע וכן כשיש להמלוה הנאה שנוטל ריבית בדרך היתר בהלואה זו הוי ג"כ ש"ש לכולי עלמא אף בהיתרון:

טו אבד מעותיו. ע"ב ס"ק י"ג) (דאפי' במשכון דלית ליה ביה דין שומרים כגון במשכון לו קרקע או שטר חוב או שהיה שמירה בבעלים או במשכון של עכו"ם אף דאין דין שומרים בעכו"ם או כשהיה ההלואה עיסקא דהוי כשמיר' בבעלים דכמו שזה הוא מחויב לשמור המשכון כמו כן מחויב זה לשמור חלק הפקדון מ"מ אבד מעותיו מטעמא דשמואל דהוי כאילו פי' לו שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו. ועיין ש"ך שהביא ת' רש"י ראובן משכן חפץ לשמעון ושמעון ללוי וא"ל שהתנה עמו שאם לא יפדנו לזמן פלוני מיחלט לו ולוי נתנו במתנה ליהודא אם בא ראובן לפדות המשכון מחויב יהודא להחזיר דאסמכתא הוא ואם יהודא טוען שאינו ברשותו ישבע שבועת השומרים) (ודוקא שיהודא היה יודע מהתנאי הוה שומר דהיה לו ללמד דיני אסמכתא והוי כיודע שאינו שלו הוי שומר אבל אם יהודא סבר שלוי נתן לו את שלו במתנה אינו שומר כלל ועיין ביאורים סעיף קטן י"ב. ואם יהודא מודה בפרוטה שהיה שוה יותר מהחוב וא"י כמה היה שוה הוי משואיל"מ. ואם יהודא טוען שלא היה שוה יותר רק פרוטה ולוי מודה בפרוטה ועל המותר טוען א"י כמה לוה ה"ל משואיל"מ ולא מהני ליה שבועת יהודא. ש"ך:

טז ולא יותר. ואם נגנב חלק מהמשכון ובהנשאר יש כדי חובו גובה חובו מהנשאר דעל היתרון הוא ש"ח) (ואם המשכון קרקע אפי' כתוב בשטר ל' מכירה מ"מ כיון דהמנהג להחזיר כשמחזיר לו המעות לא הוי רק כמשכון ולכן אם נשרף בפשיעה או באונס הדומה לגניבה ונשאר הקרקע אם כ' בשטר שהשכין לו מתהום ארעא ועד רום רקיע דמשכן לו גם הקרקע גובה רובו מהקרקע ואם כתב לו רק שמשכן לו הבית אבד מעותיו דבמשכון קרקע אבד גם כן מעותיו כמש"ל:

יז ומספיקא לא מפקינן ממונא. ואפי' תפס המלוה מוציאין מידו ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים כרבה ודלא כשמואל דלא כש"ך שכתב דמהני תפיסה וע"ב ס"ק י"ד ולכך בכדי מה ששוה המשכון כדי החוב א"י להוציא מהלוה ואפי' אם אמר בפי' על המשכון שאינו שוה כדי החוב אם יאבד המשכון יאבד החוב הוי ספיקא דדינא ומהני תפיסה. ומה ששוה המשכון יותר מן החוב אין להוציא מן המלוה ותפיסה מהני:

יח כיון דבתורת פקדון. ויש חולקין. וכתב הש"ך דכל מחלוקת שלהם הוא למאן דפסק כרבה וכשמואל דהוי ש"ש מעעם דבההיא הנאה דתפיס ליה אזוזי הוי כאילו פי' שיופסד החוב באבידת המשכון וזה ל"ש כשהמשכון הוא ביד הלוה אבל למאן דפסק כר"י דהוי ש"ש וכן ש"ש שהפקיד לבעלים חייב הש"ש ויכול הלוה לטעון קים לי כרב יוסף במה שכנגד חובו) (ואפי' אם הלוה השאילו מהמלוה להשתמש בו לא הוי הלוה ש"ש משום

הנאת שימוש) (וכן אסור למלוה ליקח שכר כשמשאיל המשכון ללוה אפי' במשכנו שלא בש"ה וע"ב ס"ק ט"ו:

יט ואחר כך החזיר לה. ואם לא החזירה למלוה היתה נאמנת לטעון בלי רשותה משכן בעלה כיון שתפסה. ודוקא בגדים שהכניסה לו אבל בגדים שעשה לה הבעל אפי' שלא ברשותה יכול למכור ולהשכין ש"ך. ודוקא בבגדים הניכרים שהן של אשתו מהני תפיסתה אבל בבגדים שאינם ניכרים אף שתפסה מחוייבת להחזיר מפני תקנת השוק:

כ נעשה עליו שומר. והפסיד כנגד דמי חובו מטעמא דשמואל ואי תפיס ראובן יכול לתפוס אפי' נגד היתרון ודוקא כשאין ראובן נותן ריוח להעכו"ם הוי שמעון במלוה מעות לראובן אבל כשראובן נותן רווחים להעכו"ם דאז לא הוי רק כמשאיל חפץ ליה ביה משום פרוטה דר"י לא מהני תפיסה ואפי' אין ראובן נותן רוחים דוקא כשהעכו"ם לא רצה להלוות על המשכון של ראובן אבל אם העכו"ם רצה להלוות גם על משכון של ראובן ל"ש פרוטה דר"י ולא מהני תפיסה. ולענין אם חייב שמעון בשיטוח וניעור אז אם לא הודיע שמעון לראובן שמשכונו הוא אצלו אין חייב בשיטוח וניעור אבל אם הודיעו חייב בשיטוח ומ"מ לא הוי ש"ש ש"ך:

כא כאילו הלוהו אם שאל ספר ונתן לו משכון אין השואל חייב באונסין דאין כל הנאה שלו דהא גם המשאיל נהנה בפרוטה דר"י בשעת שיטוח וניעור מהמשכון ומיירי שלא השאיל וטען המשכון כאחד דאי כאחד בלא"ה ה"ל שאל' בבעלים) (אבל סתם שואל ספר חייב באונסין וכן במשכון שנתן בעד שאלת שאר חפצים ל"ש פרוטה דר"י אבל אם שאל כלים שהם לצורך הצלת דליק' שנפל בעיר או לצורך הצלת נפשות פטור באונס וע"ב ס"ק י"ח:

כב ונתן לו רשות. לא בעת ההלואה ונתינת המשכון דבשעת ההלואה ודאי בשכר הלואה נתן לו רשות והוי כשוכר ש"ך:

כג אפשר הספק הוא דאפשר משום ההלואה שהלוה לו כבר הוא נותן לו רשות עכשיו להשתמש והוי כשוכר אבל שאר ש"ח או ש"ש שנתן לו רשות להשתמש בפקדון הוי שואל לכ"ע ש"ך. וע"ב ס"ק י"ט) (דעיקר הספק הוא כשהלוה נתן רשות והוא שותק אם השתיקה הוי כקבל' ואם כן אפי' בש"ח וש"ש שייך בספק זה. ואם מוחה בפי' לכ"ע לא הוי שואל. ואם הסכים בפי' הוי שואל לכ"ע. ודוקא שאמר לו בפי' השתמש בחנם אבל בסתם אמרינן כוונתו היה בשכר:

כד אין להקהל. דאין פורעי המס חייבין להקהל רק למלך והן רק הגובין) (והוא הדין אם נאבד אצלם המעות שגבו ממקצת אנשים במקום שאין להם רשות להשתמש במעות ההפסד הוא רק על אותן אנשים וצריכין ליתן מעות אחרים:

כה ולא לנאמן הש"ך הקשה דהא הוי ש"ש משום פרוטה דר"י וע"ב ס"ק כ' ישוב נכון לזה ואם הנאמן מקבל שכר להיות נאמן הוי ש"ש לכ"ע) (וגבאי צדקה שנטלו משכון הוי ש"ח ושליש שהושלש בידו חפץ כתב הש"ך דהוי ש"ש כיון דא"א ליתן לשום צד החפץ חייב בשיטוח וניעור והוי ש"ש משום פרוטה דר"י וע"ב ס"ק י"ט דהעיקר דאינו רק ש"ח:

כו אא"כ יש מנהג בעיר. פי' הש"ך דהמנהג הוא שהמנהיגים מלוים המס מכיסם וחוזרים וגובים מיחידים ומי שאינו נותן ממשכנים דה"ל הן המלוים אבל הנאמן אינו נעשה ש"ש אפי' יש מנהג דאין מנהג כזה עוקר ההלכה וע"ב ס"ק כ"ח דאם יש מנהג שהמה ישלמו והקהל או הנאמן התחייבו עצמם ונכנסו אדעתא דהכי חייבים לשלם:

כז אף בנו. הן משום פרוטה דר"י לדעת המחבר הן מטעמא דשמואל לדעת הרב בהג"ה להפסיד נגד דמי חובו) (ואם מכר או נתן המשכון לאחר אין על האחר שם ש"ש משום פרוטה דר"י. ואם ציוה שימסור בנו המשכון בחנם ואחר כך נאבד המשכון דיתומים לא הוי רק ש"ח ש"ך ואם היה בן קטן פטור בכל גווני דאין שמירה לקטן:

כח לא ישלם. הש"ך והט"ז הסכימו דאם סתם סייף לא שכיח כלל שיהיה יקר כל כך לא היה לי' לאסוקי אדעתי' ופטור ואין חייב לשלם רק כסתם סייף דעלמא ודוקא בדבר שהו"ל לאסוקי אדעתי' ששוה כ"כ חייב ויתבאר זה בהלכות שומרים☜ ואם הודיעו לשואל שהוא של עכו"ם חייב אפי' בעלילות רק שצריך לברר בעדות ברורה שהוא מכח זה השאל' כמו בסימן קל"א בערב לעכו"ם בעד ישראל חבירו וע"ב ס"ק כ"ד:

כט שהרי הודה במקצתו ומשלם הדינר.) (ואם המלוה חשוד וא"י לישבע שא"ב פטור הלוה בלא שבועה אף שא"י לישבע שבועת מודה במקצת משום שלא יתחלל ש"ש וע"ב סעיף קטן כ"ה:

ל וכולל בשבועתו. אע"ג דבמקום שהלוה משואיל"מ המלוה נוטל בלא שבועה כאן חייב לשבע מצד גילגול לכך כשיש עדים שא"ב או שמאמין לו אף שבועה זו א"צ לישבע:

לא ויכלול בשבועתו שא"י. מה שקשה ע"ז מסימן ע"ה וצ"ד יתבאר שם אי"ה:

לב וא"י כמה ה"ל משואיל"מ. ואף דלא הוי דבר שבמדה ומשקל ומנין. תי' הש"ך כיון דא"י לחייבו יותר מפרוטה דהודאתו הוי כמודה בפירו' בפרוטה דדוקא במה שהנחת אתה נוטל שיוכלל להתברר אחר כך כמה הודה והרי בשעת הודאה בבית דין אין הב"ד

יודעין כמה לא הוי דבר שבמדה ויתבאר אי"ה בסי' פ"ח. ואף דלא ה"ל למידע דעת הרבה פוסקים דבמשכון ה"ל למידע דמידק דייק כמה שוה והש"ך כתב דאף דלא ה"ל למידע חייב. ודוקא דכשהתובע מודה שהנתבע א"י פטור ויתבאר ג"כ לקמן:

לג הלוה מאמינו כאן שגם המלוה נשבע היסת כמה היה שוה ליכא חשש שמא יוציא הלה סמ"ע:

לד אלא היסת. המלוה נשבע תחלה ואח"כ הלוה דאם לא כן דלמא אחר שבועת הלוה יוציא הלה את הפקדון:

לה ושהיה שוה יותר. והוא הדין אפי' אין עדים בשינוי רק הוא מודה שהיה שוה יותר מ"מ חייב לישבע שלא פשע וא"נ במיגו דלא היה שוה יותר דהוי מיגו דהעזה. והש"ך חולק וס"ל דנאמן במיגו שלא היה שוה יותר א"נ דהיה טוען א"י דלא הוי העזה דאין דרך לדקדק כמה שוה וע"ב ס"ק כ"ז דהעיקר כהסמ"ע:

לו ישבע המלוה כשאר ש"ח שלא פשע. אף דאיכא עדים שנגנבה רמ"א לשיטתו דס"ל בסימן רצ"ד דמ"מ חייב לישבע שלא פשע ואם אין עדים שנגנבה נשבע גם כן שא"ב ושבועה זו דאורייתא היא דהא פוטר עצמו מתשלומין בשבועה זו:

לז ואם ע"א. והמלוה טוען שמא אבל אם המלוה טוען ברי דבלא העד נשבע ונוטל וכשיש עד המסייע נפטר משבועה ש"ך ופשוט:

לח נשבע הלוה. שבועת המשנה ונוטל. המשכון) (ודוקא כשהלוה היה תובע להמלוה משכונו והמלוה לא היה רוצה לגבות כלל דאז הו' הלוה כנשבע ונוטל אבל אם המלוה היה התובע ובא לגבות ממשכונו נשבע הלוה ש"ד כיון דאין לו על המשכון רק שיעבוד נשבע הלוה ש"ד ונפטר למאן דס"ל דמשכון לא הוי הילך וע"ב ס"ק כ"ח:

לט שכל מינו מצוי. דתו ליכא למיחש לנתינת עין:

מ בזמן שהלוה נשבע ואף שמינו מצוי יתכן שמחולקין בשוויו כגון שמצוי לקנות חפץ שמשקלו ד' סלעים וחפץ שמשקלו ה' סלעים ומחולקים בכמות החפץ ש"ך:

מא כדי ליטול. כגון דאמר המלוה א"י כמה היה שוה דה"ל משואיל"מ רק דע"א מסייעו ומחייב הלוה לישבע להכחיש העד א"נ כגון דהיפך השבועה על הלוה שישבע ויטול:

מב ונמצא שם שמים מתחלל. ויהיה השבועה לבטלה ואם כן יכול לומר שיקבל בחרם ש"ך:

מג שוה אלא כזו. בכל הסעיף מיירי שידוע שהטבעת היה שוה יותר מחובו רק שא"י כמה לכך ה"ל משואיל"מ ש"ך:

מד ולטעון לקוח.) (ואם המלוה שותק והלוה תובע להוציא המשכון אפי' ל"ל מיגו נאמן וצ"ע וע"ב ס"ק ל"א:

מה בשבועה. ואפי' הלוה טוען שמא ש"ך. ובתומים מסיק בטוען שמא א"צ לישבע לכ"ע ואף דיש לו מיגו לא אמרי' מיגו לאפטורי משבועה. ועוד כיון דלאו אגופיה של חפץ טען ה"ל כנוטל וצריך לישבע ש"ך:

מו שתפס חפץ. כ' הש"ך בשם הר"ן דאם המלוה שותק והלוה תובע להמלוה להוציא משכונו נשבע היסת והש"ך סיים בזה בצ"ע:

מז תפס מעות.) (ואפילו בידו מעות צרורין או תפס בע"כ שאסור להשתמש בהם אפ"ה מהני תפיסה וע"ב ס"ק ל"ב:

מח מת הלוה תחלה. ול"א אין אדם מש"ל הואיל והן מוחזקין ומ"מ צריכין לישבע שלא פקדנו אבא דהא גם אביהם אילו היה חי היה צריך לישבע בנק"ח סמ"ע וש"ך:

מט ונשבע על השנים. היינו שבועת מודה במקצת:

נ נוטל ממנו מה ששוה. בשבועה בנק"ח כיון שאין הלוה מודה לו:

נא או מלמד בספרים. ותופסן לחוב אחר דבשכר לימוד מותר לתופסן:

נב לא אבד המיגו. וה"ה בתפס בעדים וראה ויש מחלוקת בפוסקים לא אבד מוחזקת שבו לענין שיכול לטעון קים לי ש"ך:

נג יכול לישבע סתם. היינו במקום שאין הבדל אבל במקום שיש הבדל שהוא חייב לשלם לחבירו עידית וחבירו אין חייב לשלם לו רק בבינונית אין לישבע סתם וכמו כן אם יש בידו פקדון משל חבירו דצריך שומא אין לישבע סתם דמאן שם ליה רק שיאמר דברים כהווייתן להב"ד יש לי פקדון אבל חייב לי עליך ש"ך:

נד וברור לו שלא נאנס היינו אם הנפקד טוען נאנס צריך לידע בבירור שלא נאנס אבל אם טוען להד"מ או החזרתי הרי מודה שלא נאנס והוא יודע שלא החזיר יכול לישבע ש"ך:

נה משעת העמדה בדין. לאו דוקא רק משעת שומא דוקא קאי ברשותו לענין יוקרא וזולא:

נו ונוטל משכונו. הש"ך כתב שצ"ל בהיפך שמקודם נוטל משכונו ואחר כך נשבע:

נז דברים שא"ע ואפי' עדים מעידים שהשאיל כלי זה לאחר אין זה בחזקת עשוי להשאיל:

נח א"י לומר לקוח. וה"ה בדברים שאין עשוין רק יש עדים שהשאיל לזה ועידי ראה א"נ ומ"מ חייב לישבע היסת דאימר מכרו לו אחר כך אבל אם המלוה טוען שבשעת המסירה היה רק בתורת משכון והעדים מעידים שהיה בתורת שאלה פטור מהיסת שהרי הוכחש מעדים ודברי הש"ך בסקפ"ז תמוהים:

נט לקוח הוא בידי ואפי' מיורשים שטוענין שמא שמוציאין ביד אחר חפץ שהיה שייך לאביהם והוה עשוי להשאיל ויש עידי ראה אפ"ה מוציאין מיד המוחזק ש"ך:

ס דמעתה אין לו מיגו והנ"מ דבדברים העשויין להשאיל דה"ל עידי ראה אבל בדברים שאין עשויין להשאיל דאף דיש עידי ראה מ"מ כשהיה טוען אז מכורין הם היה נאמן אם כן אף דטוען ממושכן הם בידי נאמן במגו שהיה אומר בטענת לקוח ש"ך:

סא דאנן סהדי. ואם תיכף בשעת ראיה אמר לקוח ועומד בדבורו נאמן ולא מהני ראה רק בדברים העשויין להשאיל וטוען מקודם ממושכן דכיון שאינו זוכה רק בשבועה א"י לזכות בטענה זו בפני עדים ה"ל ראה וכן אם טוען לקוח ואח"כ טען ממושכן ה"ל ראה) (וע"ב דאפי' בב"ד אינו יכול לשנות מפטור לפטור דהיינו מטענת לקוח לטענת ממושכן כשראו וצ"ע וע"ב סקל"ד:

סב ואם יש ע"א. פי' דראוהו שנמסר לידו בתורת משכון וא"י בכמה וה"ה בשני עדים הדין כך ש"ך) (ואם העדים מעידים על סך ההלואה והלוה טוען פרעתי נגד המשכון דינו כטוען כן נגד השטר וע"ב סקל"ו:

סג ולוי הביא עדים. היינו עדים שמכירין שהוא של לוי ושהפקידו ביד ראובן דה"ל עדים וראה:

סד או ששמעון מודה לו. שיודע שהוא מופקד ביד ראובן מיד לוי וא"כ ה"ל הוא במקום עדים וראה. והש"ך חולק אדין זה וס"ל דאין הלוקח עומד במקום עדים וראה דהלוקח הוי עד הצריך שבועה דהמוכר יכול לטעון שהחזיר והלוקח משקר במה שאומר שקנה ממנו ואולי גנבו ממך ואז היה הלוקח צריך שבועה אם לא היה טוען שקנאו מזה והוי עד הצריך שבועה דאינו עד:

סה ואם אינו טוען לקוח הוא בידו. פי' דאינו טוען בפני זבנה מינך סמ"ע. ובהא דשמעון מודה שהוא של לוי והפקידם ביד ראובן ל"ש תק"ה דאיהו דאפסיד אנפשיה כיון דידע דהן פקדון ואף דלוי חייב ליתן הדמים מ"מ צ"ע אי מהני עדים וראה להוציא המעות מיד ראובן דאפשר דל"מ עדים וראה רק נגד גוף החפץ ולא נגד להוציא המעות או"ת. ולפענ"ד אין כאן ספק וראובן חייב להחזיר הדמים:

סו משום תק"ה. וצריך לישבע:

סז שתחלת עשייתן כגון יורות גדולות שמבשלין בהם בבית משתאות שאין בה"ב מחזיקן רק להשאילן ולהשכירן:

סח הדין עם בעל הכלי. דא"צ יותר מדמי שויו דהא גוף הכלי שייך ללוה אבל אם הלוה מודה בכל החוב לכ"ע י"ל אני מקבלו בכל החוב ש"ך:

סט שהדין עם המחזיק. אבל צריך שבועה בנק"ח ש"ך:

ע דהמע"ה. משום דהוי ספיקא דדינא וי"ל קים לי ולכן אם חזר הלוה ותפסו אפי' בעדים נותן דמיו ומחזיק בהחפץ ש"ך:

עא מעצמה הולכת ורוע'. ודוקא דאיכא עידי ראה ש"ך דלא כהתומים וע"ב ס"ק ל"ו:

עב ואם החזיק בהם. קאי על עבדים ולא על בהמה סמ"ע ובעבדים ליכא ש"ד ולא ש"ה בנק"ח דלא תקנו בזה דין נשבע על המשכון:

עג הדין עם ראובן. והרשב"א חולק וס"ל דאפי' בשני עדים המלוה נאמן בשבועה והביאו הרב בהג"ה סעיף י"ח. ש"ך:

עד וישבע ראובן היסת. מיירי דמשלם לו מיד דה"ל הילך דלא הוי מ"מ:

עה דדחוי קא מדחי ליה הש"ך הניח זה בצ"ע. דהא בסי' של"ו גבי פועל קיי"ל דאין יכול לחזור ואם מכרן בפניו ושתק לכ"ע א"י לחזור:

עו ונשבע היסת. הא דלא חייב שבועה דאורייתא דשבועת שומרים הסמ"ע כתב כיון שאין מחולקים רק בפחת והש"ך השיגו וכתב דבטוען המפקיד ברי שפשע אין בזה ש"ש) (והעיקר דאף בטענת ברי שייך ש"ש רק הכא דהשבועה היא כדי ליטול לא הוי ש"ד וע"ב ס"ק ל"ז. וגם בטעם מה שלא נשבע בנק"ח כדין נשבע על המשכון ע"ש:

עז ושואל ממנו ה'. מיירי דנתרצו שניהם שיהיה המשכון מוחלט ליקח למלוה ואם אינן מרוצין צריך הלוה ליקח המשכון אף שנפחת בפשיע' ולשלם למלוה רק המלוה מפסיד הפחת דאין שמין לשואל ולמזיק:

עח המשכון הילך. אף דבסי' פ"ז יש פלוגתא אי המשכון מיקרי הילך כאן דלוה עליו מתחלה לכ"ע קרוי הילך: והש"ך סיים בזה בצ"ע וע"ב ס"ק ל"ט) (דהעיקר אם אין לו לשלם ממ"א וגובה מהמשכון ה"ל הילך לכ"ע:

עט ומנכה לו ה' בחובו. כן הוא הגי' בש"ך:

פ והם חלוקין בפחת. הש"ך והסמ"ע תמהו דהא חייב לישבע בנק"ח כדין נשבע על המשכון א"ל שתביעתי היה אחר שפרע:

פא א"י כמה נפחת וא"ל הא כיון שמוד' שנפחת וא"י כמה ה"ל משואיל"מ דהא כיון שיש לו בידו כנגדו דמי הלואתו ה"ל הילך:

פב וזה נשבע שמכרו ול"ח במה שאחד בא לידי שבועת שוא. סמ"ע:

פג ואם רצו להפך פי' דמתחלה אין נשבע רק דמכרה לו וזה נשבע דמשכנה לו אבל אין שום אחד נשבע שחבירו חייב לו הואיל ואין משלם לו ע"פ שבועתו ואם רצו להפך שישבע בפי' שחבירו חיב לו (ליתן לו) (זהו ההיפך) ט"ז:

פד ברי לי ואי ל"ל מיגו דפרעתי כגון במלוה בשטר או תו"ז או שא"ל אל תפרעני נשבע. המלוה ונוטל ש"ך:

פה ונאנס. לדעת המחבר דה"ל ש"ש ולדעת הרב לעיל אפי' נאבד פטור מהמותר:

פו ואיל"מ. הדינר שמודה בו רק שטוען נאנסו אבל מהדינר שכיפר פטור משבועה ש"ך דלא כסמ"ע:

פז ונפטר שמעון. פי' וכיון דהוא פטור משמירת המשכון חייב הלוה לשלם חובו ואפי' ע"י שבועת לוי או"ת דלא כש"ך שהניח בצ"ע ע"י שבועת לוי וע"ב) (דבנתן במתנה אין לוי יכול לתבעו החוב רק שמעון יכול לתבעו ויכול להחזיק המעות לעצמו או למחול ללוי דלוי לא קנה רק להחזיר בהמשכון:

פח חייב שמעון. דעת הסמ"ע דאף דנמסרו לאשתו ובניו דעת הרמב"ם לקמן בסי' רצ"א דפטור מ"מ במפקיד ביד אחר חייב והש"ך השיג ע"ז וכתב דתלוי במחלוקת דהתם:

פט לשלם לראובן. היינו דינר א' כשנשע שלא היה שוה יותר ואותו דינר חוזר ותובע מלוי שפרע בשבילו ש"ך:

צ צריך להחזיר לידו. דוקא בשואל ומלוה אבל בשאר שומרים החזירו ליד בנו מוחזר סמ"ע והש"ך כתב דאין חילוק בין המפקיד לשואל דלא מהני חזרה רק לאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית. והיינו לענין אם אשת הנפקד פשעה ואין לה לשלם למאן דמחייב בסי' רי"א בכה"ג ברגיל להפקיד ה"נ חייב דלא הוי חזרה אם נאבד מידה פטור דלא גרע ממסר ליד מי שרגיל להפקיד. תומים ופשוט:

צא המשכונות קודם לכן. דל"ש פרוטה דר"י דלא עשה המצוה עדיין וגם אין חייב בשיטוח וניעור והלוה בעצמו יכול לעשות כ"ז שלא הלוהו:

צב אף אם הרשהו שמעון. דוקא דלא א"ל שמעון שהוא מורשה מראובן להשתמש בו אבל אם טען שא"ל ראובן כך נאמן. ש"ך) (ואפי' כשאין לו מגו אין חייב לשלם הפחת וע"ב ס"ק מ"ז:

צג לא הי"ל לשמוע. אבל אם הי"ל לשמעון רשות ללמוד והוא הרש' ללוי אף דלאו שפיר עביד דאין השואל רשאי להשאיל מ"מ בדיעבד לאו פושע הוא ש"ך:

צד ויש משכון. ה"ה אם אין המשכון נזכר בשטר רק שידוע שהוא משכון או שהיורש מודה:

צה שהמשכון נאנס. ר"ל שמא נאנס דאי טען ברי איך יתכן שישבע שלא החזיר הא טוען נאנס. ש"ך:

צו שלא החזיר. הקשה הש"ך הא ה"ל טענת ספק ותי' לצדדין קתני. ואם טען ודאי החזיר נשבע וא"נ היורש במיגו דנאנסו וע"ב ס"ק מ"ט:

צז שהוא ממושכן בק'. ואפי' טוענין ספק טענינן להו סמ"ע. והש"ך חולק כשהם מודים שהוא משכון וא"י בכמה לא טענינן להו וע"ב ס"ק נ') (דהיינו דלא טענינן להו אם רוצין לגבות מהמשכון אבל אם רוצין רק להחזיק במשכון והלוה תובע להן שיחזירו המשכון טענינן להו דהוי כמו להחזיק:

צח עד שיגדלו. ובסי' ק"ח מבואר דהאפוטרופוס צריך לישבע. התם מיירי במינהו אבי יתומים שפיר י"ל דלמא פקיד אבל כאן דלא מינהו אבי יתומים אין עליהם לישבע ומיירי בקטנים פקחים דקטנים גמורים אפי' הגדילו אין צריכין לישבע. ואם בידם מעות כגון שנאבד המשכון והסיכסוך בדמי של משכון א"צ שבוע'. ש"ך:

צט שלא פקדנו אבא. דוקא שטוען השבע לי וע"ב ס"ק נ"ט:

ק השאר ישבע היסת. מיירי שטוענין כך צוה לנו אבא דאל"כ איך ישבע בטענת ספק:

קא מדברים העשויים להשאיל. אם לא טוענים יורשים כך צוה אבא רק אולי אתה חייב ויש ללוה עדים המכירים החפץ בטב"ע אם יראו אותו והוא נותן סי' בחפץ והב"ד רואים שהסי' דחפץ מכוונים מכריחים הב"ד להיתומים להראותו לעדים ואם העדים יכירוהו בטב"ע הלוה נאמן ואם אין נותן סי' אין מכריחין היתומים להראותו כלל ומכ"ש באין לו עדים המכירין בטב"ע רק מכוונים סי' לא סמכי' להוציא החפץ מחזקת היתומים ונאמנים כדי דמיו. ואם היתומים טוענין ברי שכך צוה אביהם אין מכריחין היתומים להראותו כלל ולעולם נאמנים או"ת וכן עיקר:

קב משכונו של ישראל. אפי' משכנו שלא בש"ה או"ת דלא כש"ך:

קג שטר משכונא. אפי' באתרא דלא מסלקי:

קד להשיבו לישראל. דאין לו עליו רק שיעבוד וכיון דנפל ממנו פקע שיעבודו ואם החזיר לעכו"ם חייב לשלם כדין מזיק:

קה דבמעות הן של המוצא לכ"ע. ש"ך ואם עלה הקרן והריבית יותר משויו של משכון דעת הסמ"ע דהוא של המוצא:

קו המלוה בחצירו. דאם עומד שם ה"ל משומר ע"י והוא כחצר המשתמרת:

קז בכל המשכון. ואפי' משכנו בלא ריבית ש"ך דלא כהסמ"ע:

קח ומת. ה"ה חי דכשאומר הגוי לתת כבר נסתלק הגוי ממנו וה"ל הפקר וישראל שני לא קנה עד דמשוך ובין כך זכה בו:

קט יש להסתפק הש"ך הניח בצ"ע דהא אפי' במשכון שבחצר המלוה שאינה משתמרת אם קדם זה וזכה בו קנה השאר וע"ב ס"ק נ"ג:

קי במה שהמשכון ראובן שלוה מעות מהעכו"ם וביקש להחזירן ומצאו ישראל ואמר תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו ומת הגוי חייב שמעון לפרוע לראובן רק שמנכה לו הריבית שנתן דהוי ר"ק דהוו כהלוה מעות שלו ש"ך:

קיא וישבע ש"ד. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות מ"מ הא לא תבעו קרקע רק מעות דהקרקע הוא רק משכנתא:

קיב בש"ה. ואף דבמשכון צריך לישבע בנק"ח ה"מ במטלטלין דאית גביה שבועה דאורייתא אבל בקרקע דלית גבי' ש"ד דכך הבא ליטול במיגו אף דהוא נוטלן מ"מ אינו נשבע רק היסת סמ"ע וש"ך:

קיג מפירי דארעא. היינו שאוכל בנכייתא בזול כפי שהתנה:

קיד אם נגנב קודם. דאז היה צריך לנערו והוי ש"ש משום פרוטה דר"י אבל אח"ז שקבע דהלוי בעצמו יכול לבא ולנערו אין עליו חיוב ולא הוי שוב ש"ש משום פרוטה דר"י:

קטו פטור שמעון. דמה נ"מ לו אם לוה או לא הא בלא"ה נפטר הגוי כיון שנשרף ואין חייב באונסין ומה איכפת לי' לראובן אם שמעון מרויח או לא. וע"ב דאם אינו יודע רק שהעכו"ם אומר שנשרף חייב שמעון לשלם לראובן מדר"ן כיון שראובן חייב לעכו"ם והעכו"ם חייב לראובן מדינא:

קטז ואינו שוה. ה"ה שוה:

## סימן עד

א ניתן לתבוע. ובגזל אם כבר קנאו בשינוי וכיוצא בו דנתחייב לו מעות וכן שכירות בתים או דמי מקח דינו כהלואה אבל אם אין חייב לו רק חפץ דינו כפקדון) (ובפקדון אפי' אם מעות מותרין דינו כפקדון ועיין ביאורים ס"ק א':

ב כדי סיפוקו) (ואם הלך הלוה למ"א לסחורה והמלוה מצאו שם ויש הפסד להלוה כשישלם שם נותנין לו זמן ב"ד בכדי שלא יגיע לו שום הפסד. ודוקא שיעשו באופן שלא יהיה בו חשש הברחה כגון שימסרו הסחורות ליד נאמן אבל במקום דאיכא חשש הברחה אין נותנין לו זמן וע"ב ס"ק א':

ג היסת. היינו בטוען ברי:

ד מיהו בכ"מ ואם הלוה רוצה לשלם לו במטבע היוצא באותו מקום אף שאין יוצאין בעירו חייב המלוה לקבלם ש"ך וע"ב ס"ק ב') (דדוקא שבאותו מקום אין נפקא מינה לענין פירא בין מטבע למטבע ולא זולא פירי אבל במקום (שבמקום) הפירעון יש גם כן

נפקא מינה לענין פירא שאם היה נותן המטבע של מקום ההלואה היו נותנים לו יותר פירות מכפי הפירות שנותנין לו בעד מטבע של מקום הפירעון צריך לשלם לו מטבע של מקום ההלואה דוקא:

ה כמה מדברות. אבל תו"ז א"י להכריחו לקבלו דהא יש בו חשש סכנות הנראות:

ו פרעונו במדבר. היינו במשלם זמן אבל תו"ז לא:

ז וא"ל הלוה. ומהרש"ל פסק שצריך שיאמר להדיא אי בעית לאהדורי לך התם מהדרינא:

ח הדין עמו. ואם אין המלוה בעיר יכול ליתנו ליד בית דין מצד המנהג ותקנה ש"ך:

ט לא הגיע הזמן. אפי' הוא תוך ל' יום של סתם הלואה:

י מיד. ל"ד מיד רק אפי' ניכר בבירור שיבא בלי ספק:

יא אבל אם אין. ואפי' הלוה לזמן בשביל חשש שינוי מטבעות שהיה הזמן בשביל טובת המלוה ועבר החשש ועכשיו רוצה לפרעו תו"ז מחויב המלוה לקבל ש"ך) (ואותה המלוים בעיסקא ונתפשר ליתן על שנה כך וכך ורוצה לסלק תו"ז אף שיכול לחזור מהעיסקא תו"ז מכל מקום מחויב ליתן לו רווחים מכל השנה או שישבע כמה הרוויח ויתן לו החצר וע"ב ס"ק ג':

יב באתרא דלא מסלקי אבל באתרא דמסלקי יכול לסלק תו"ז:

יג והיא בזמן. ע"ס ק"ך מ"ש בזה:

יד אבל בפקדון. דוקא במישלם זמן אבל תו"ז א"י לחזור בשמירתו ש"ך:

טו שא"י לעכב. והש"ך השיג ע"ז. וכתב דלכתחלה יכול לעכב רק בדיעבד הוי פרעון ובשטר יכול לעכב כדי שלא יפגום שטרו (ובשטר ודאי די"ל לפרוע שטר שלו) או"ת ונכון הוא:

טז משכן לו שדהו. פי' שכתב לו רשות לפרוע איזה זמן שירלה ומבקש ליפרע לו החצי שיחזיר לו שדה אחת:

יז כשהגיע הזמן. דיכול המלוה לומר מ"ל לקבל פירעון לאחרים הא הגיע הזמ"פ:

יח אין בדבריו כלום. כי יאמר אין אתה יכול להכריח אותי ליקח מטלטלין שלך ואמתין עד שיהיה לך מעות:

יט טול אותו אפי' הגיע כבר הזמן פרעון ואפי' אין לו דבר אחר ש"ך:

כ על המטבע. הן הלואת מעות הן שהקיף לו פירות:

כא ויש לו דרך. וכל שכן כשסוחרי אותה מדינה מצויין כאן ש"ך:

כב ממטבע שהלוהו. אף דמלכיות מקפידות רק אין מחפשין הרי יכול להוציאו ש"ך:

כג והמלכיות מקפידות ואפילו רוצה הלוה להיות לו ערב בעד אחריות מ"מ יאמר לו מי יודע עד כמה יגיע חמת המלך:

כד היוצא באותו שעה. אפי' אם המעות שהלוה בעין:

כה וכן בכתובה. כשכותב לו מטבע ודוקא כשהמלכות מקפדת אבל בלא"ה וסוחרי דאותו מדינ' מצויין כאן יכול ליתנו לכ"ע:

כו וע' בי"ד וע"ב ס"ק ה') (דאם לא נפסל' המטבע רק שהוזל כגון שהי' הדינר זהב כ"ה דינרים והעמידו המלך על כ' דינר נותן מטבע שהלוה לו בכל ענין וע' בספרי שם עוד מדינים אלו וע"ב עוד מדינים אלו:

## סימן עה

א **ברר דבריך**. ואסור לתבוע לחבירו מאתים ואינו חייב לו רק מנה כדי שיתחייב שבוע' ויגלגל עליו ממק"א. וכן הנתבע לא יאמר אם אודה במקצת אתחייב שבועה אכפור הכל והמקצת שחייב אתן לו ביני לבינו. וכן אם חייב לג' לא יהי' האחד תובע וב' מעידין שנאמר מדבר שקר תרחק גמרא ש"ך:

ב **הפקדת בידו**. ואם הנתבע תופס בשביל דבר אחד אין אומרים שישלישו בב"ד רק ידונו קודם:

ג **וכן הנתבע**. היינו כשתובע מברר אבל אם התובע אינו מברר גם הנתבע אין צריך לברר:

ד **צריך לברר**. ולא דייקינן בדבריו של אדם שיהי' כנגדו אם לא אמרו ממש ואמרינן דדרך שטות דיבר. סמ"ע מהנ"י בב"ב ע':

ה **ואם נראה**. ואם אינו נרא' לבית דין שיש רמאות אז פטור מש"ה אבל ש"ד משביעין ש"ך:

ו **אלא נ'. הוא שבועת מודה במקצת האמור בתורה אבל כופר הכל פטור מש"ד מגזירת הכתוב ודין עד המסייע יתבאר בסימן פ"ז**:

ז **לאביך בידי**. ואם אמר מנה לך בידי והנתבע אומר אתה הזכרתני ג"כ פטור אף מש"ה דהוי כמשיב אבידה דהא מודה שלולי שהזכירו לא היה זוכר אבל אם משיב ידעתי מזה ודעתי היה לתבוע לך חייב היסת לכ"ע ולענין ש"ד דעת הסמ"ע לחלק בין כשמערים למודה והש"ך כ' דאפילו במערים הסברא נותן לפטור משום דקדמה הודאה לתביעה ואם הב"ד א"י לידע אם כמערים או כמודה ודאי פטור:

ח **ועדים מעידים**. ע' בסי' פ"ז:

ט **וי"ח היינו בדל"ל קרקע**. אבל באית ליה קרקע פטור מטעם דהוי ש"ק. והעיקר כשמודה במה שבשטר ה"ל הילך אפי' ל"ל קרקע אבל כשכופר לא הוה הילך כשל"ל קרקע. ש"ך:

י **חפצים** ומעות פקדון אם הם צרורים הוי כמו חפצים אבל במותרין כיון דיש לו רשות להשתמש בהם שייך לו' אשתמוטי ש"ך:

יא **כשנתבע**. הטעם דמלו' י"ל דמשמט עד דהוי ליה זוזי וכן בפקדון אולי נאבד ומשמט עד שימצא אבל כשראו העדים אז ליכא התנצלות וע"כ חשוד הוא לכפור ממון:

יב **מאותן חפצים**. המעות שנתן לו להוציאן ולהשביחן דעת הסמ"ע דהוחזק כפרן והש"ך חולק דשייך גם כן לומר אשתמיטי דאלו נאבדו ומשמט עד שימצא וע"ב והעיקר כהסמ"ע:

יג **נשבע ונוטל**. החמשים הנותרים דהוחזק כפרן לממון זה לא הוחזק כפרן לממון אחר רק שיש לו דין חשוד שכנגדו נשבע ונוטל סמ"ע וש"ד:

יד **לפי שא"נ בדבריו**. כת' הש"ך דהעיקר דאם נתחייב מתוך דבריו כגון שטען נתתי ריבית עבורך והוא חשב דמותר ובית דין רואין שהוא חייב הוי הב"ד כעדים ואין לך העדאת עדים יותר מזה אבל אם לא נתחייב רק מכח שא"נ בדבריו כגון שעל המקצת הוא משואי"ל לא הוי כהעדאת עדים אבל אם נתחייב על המקצת מחמת שאמר א"י אם פרעתיך חייב ש"ד על השאר ובמקום שהתובע הוא נשבע ונוטל על המקצת אז אה כבר נשבע על המקצת הוי מ"מ על המותר אבל אם לא נשבע עדיין על המקצת לא הוי מ"מ על השאר:

טו **והילך**. דמה שנותן לו ה"ל כאילו לא תבעו בו כלל וה"ז ככופר הכל:

טז **כסות או כלים**. היינו בפקדון והלוה טוען להד"מ דהוי כמודה שלא נאנסו אבל כשטוען נאנסו נפטר הלה בשבועת נאנסו:

יז **מחלתו**. אלו הטענות א"נ אלא במיגו דפרעתי וה"ה דנאמן לומר אביך הי' חייב לי ואתה ירשתו במגו דפרעתי דלפטור ממון אמרי' מגו דהעזה ש"ך:

יח **שגזלתני**. (או שלקחת ממנו רבית קציצה) אף על פי שלדברי התובע הוא חשוד אבל אם גם הנתבע מודה בריבית: דהוי חשוד אף לפי העדאתו ע' בסי' צ"ב:

יט **לצי"ש**. ואם תפס שלא בעדים נאמן במגו דלהד"ם דחייב לו אבל בתפס בעדים מוציאין ממנו אע"פ שחייב לו חבירו לצי"ש:

כ **חייב לשלם**. דספק פרעון אינו מוציא מידי ודאי חיוב ואפי' ספק פרעון הוא קודם להלואה כגון שהיה לו פקדון בידו ונאבד קודם הלואה ומסופק כמה הי' שוה מ"מ חייב לשלם וע"ב) (ובמקום דלא ה"ל למידע אפי' טוען א"י אם פרעתיך פטור אם לא שחסרון הידיע' נולד מחמת פשיעת הבע"ד ומי שפרע לחבירו ונמצא אחר כך מטבע מזוייפת הוי כא"י אם נתחייבתי לך כיון שכבר נפטר ממנו בתורת פרעון:

כא **ואין התובע צריך**. דאין נשבעין על טענת שמא:

כב **ואם חזר**. דעביד אינש דשוכח וחוזר ונזכר לכך נאמן אפי' לא ה"ל מגו) (וה"ה בכ"מ שנתחייב מחמת שא"י כגון בנ' ידענא וכיוצא יכול לטעון אחר כך נזכרתי אבל בע"א מעיד והוא טוען א"י דה"ל משואיל"מ א"י לטעון נזכרתי וע"ב:

כג **לא תבעו אדם**. ואם לאחר שאמר זה א"י אם פרעתיך השיב המלוה א"י אם הלויתיך אבל יודע אני שלא פרעתני מ"מ פטור ש"ך וט"ז וע"ב:

כד **ודאי**. ודעת הסמ"ע דוקא דאמר לשון ודאי לי והש"ך כ' דמלת ודאי הוא לאו דוקא:

כה **כאלו מחל לו** וא"י לטעון נזכרתי ודקדקתי בחשבון דהו"ל למידע קודם שאמר בב"ד סמ"ע:

כו **וע"א מעידו שהלוהו**. ואפי' א"י שפרעו ומ"מ הו"ל משואיל"מ:

כז **א"י אם פרעתיך**. קשה הא בלא"ה חייב לשלם בא"י אם פרעתיך ותי' הש"ך דמיירי בנתבע על פי העד:

כח **אבל פרעתיך** מיירי שטוען שמחל לו או שיש לו בידו. כנגדו דא"נ אלא במגו דפרעתי וכ"ש ע"א מעיד שלא פרע ה"ל מגו להכחיש העד והו"ל משואיל"מ אבל כשטוען פרעתי נשבע להכחיש העד ופטור סמ"ע וש"ך:

כט במקום שי"ל פרעתי היינו שאין העד מעיד שלא פרע:

ל **הו"ל משואיל"מ** ומ"מ יכול להשביע אחר כך היסת ש"ך:

לא **טענו חטפת**. ה"ה בכת"י באין בו נאמנות יכול להשביע אחר כך היסת. ובכת"י שיש בו נאמנות והוא בע"א והוא טוען פרעתי כיון דא"נ אלא במגו דמזויף הי"ל משואיל"מ ש"ך:

לב **משואיל"מ** מיירי בעידי ראה דאל"כ אפילו בשני עדים נאמן לומר שלי הוא במגו דהחזרתי דהגוזל בעדים אין צריך להחזיר בעדים:

לג **בתורת משכון** אף בשני עדים הדין כן ש"ך:

לד **והתובע א"צ לישבע**. אפילו אמר פרוע דהא אין טוען ברי. ש"ך.

לה **שמדרבנן** חייב כגון קרקעות ושטרות וכן במקום דאף אם היה מודה לדברי העד לא היה נוטל אלא בשבועה כגון שכיר ששכרו בע"א וטוען פרעתי נאמן במגו דלא שכרתיך ולא הוי משואיל"מ כיון דאף בשנים צריך השכיר לישבע ונשבע ש"ח שפרע וכיון שהוא כפירת ממון דאם יוד' שלח פרע חייב ממון ואם תבעו חנווני שצוהו ליתן להפועלים ויש לו ע"א על זה והוא טוען א"י דעת הש"ך דפטור מ"ה כיון דאף אם היה מודה להחנוני לא היה החנוני נוטל אלא בשבוע':

לו **בין שלא היה.** כגון שקענו נ' ידענא ונ' לא ידענא והנתבע גלגל עליו דברים אחרים אע"ג דעיקר השבועה הוי משואיל"מ מ"מ על הגלגולים ל"מ דל"ה ממשואיל"מ אלא אפי' ש"ד אין לו עליו רק שבועת היסת:

לז **ושעל ידי הגלגול** אי"ל היינו שטוען על א"י הגלגול לא דנין בו משואיל"מ רק משתבע דלא ידע ופטור) (וע"ב דהעיקר דאם התובע טוען ברי שהנתבע נודע והנתבע טוען שא"י חייב לישבע ש"ד שא"י מכח הגלגול אבל אם אין התובע טוען ברי שנתבע יודע א"י לגלגל שבועת א"י אמנם כשעיקר השבועה הוא ג"כ על טענת שמא כגון בשבועת שומרין יכול לגלגל עליו שבועת א"י אפי' אין התובע טוען ברי:

לח **קרינן ביה שפיר.** היינו דמשלם הגלגולים שטען עליהם א"י אבל גוף התביעה שטוען ברי משתבע ש"ד ומיפטר ש"ך וכשטוען על גוף ההלואה א"י והוא משואיל"מ כ"ע מודי דלית כאן גלגול שבועה סמ"ע:

לט **פטור.** דאין נשבעין שבועת היורשין רק כשבאין ליטול ולא כשבאין לפטור ואפילו התובע טוען ברי שהיורש יודע פטור היורש משבועה:

מ **בלא שבועת היורשים.** ואפי' מהיסת פטור אבל אם תבעו ברי שציוה לך אביך שחייב מאה והוא משיב נ' ידענא ונ' לא ידענא אף דלא הוי משואיל"מ מ"מ חייב לישבע היסת שא"י לכ"ע:

מא **כשאר מב"מ.** ואי פקח יטעון א"י ופטור משבועה ש"ך:

מב **כמדומה.** ואם אמר כמדומה שהלויתיך והלוה אומר פרעתיך והלה משיב ברי לי שלא פרעתני פטור מש"ה דנאמן במגו דאיני חייב לך:

מג **אומר שמא.** פי' לכך להשביעו היסת. אבל לציי"ש בלא"ה פטור שכיון דטוען ברי:

מד **כשיש רגלים לדכר. וה"ה נאבד סלע מידו ולא היה בהחדר רק א' יכול להשביע היסת:**

מה **יכול להשביעו.** וה"ה אם תפס משלו בלא עדים דיש לו מגו והי' התיבה פרוצה יכול להחזיק של חבירו אע"ג דכבר נשבע לחבירו שלא גנב סמ"ע והש"ך והט"ז חולקין בזה:

מו **שטענו הלויתיך.** וכן אם שניהם א"י אם פרעו פטור במלוה ע"פ ובמלוה בשטר חייב. וכתב מהרשד"מ דבספק פרעון חייב לציי"ש והש"ך פיקפק ע"ז:

מז **הרי הודה במקצת.** דהא תבעו עכ"פ ב' משא"כ בסעיף שלפני זה דלא תבע דבר ידוע רק סתם ואולי אין הכפירה ב' כסף והא דל"א בזה נמי אולי הודה יותר מפרוטה וא"כ עדיין אין כאן כפירת ב' כסף דהא מה שהודה היה ע"פ הכרח ואין מפרשינן הודאתו יותר מפרוטה סמ"ע וש"ך:

מח **דבר שהוא אמוד בו. אבל אם הלויתיך אלף דינרים ואינו אמוד רק מאה לא מחייבינן לשלם כל האלף דמיחזי כשיקרא אבל נראה דמשלם עכ"פ המאה שהוא אמוד בו ול"א מדהא ליתא הא נמי ליתא דאין זה ודאי שקר בהא דתבעו דבר שאינו אמוד דהא י"ל יש מתרושש והון רב רק אנן לא מהימנינן לי' אבל עכ"פ יש להאמינו במה דהי' אמוד בי' וזה ברור והש"ך נסתפק ולפעד"נ דלית ביה ספק דכיון דלא משקר בוודאי או"ת:**

מט **ונפטר מדיני אדם.** אבל חייב לשלם לציי"ש דה"ל ברי ושמא ופשוט:

נ **שהרי אין הודאתו.** וכנ"ל לעיל בש"ע סימן ע"ב סי"ב ובתומים ודוקא במעות אמרינן אין פחות מש"פ אבל אם תבעו פירות והודה לו במקצת אמרינן דאף מפחות מש"פ גם כן איקרי פירות כן כתב הרא"ש בפרק שבועת הדיינים:

נא **טענו** סבור דלגבי הנתבע יש חילוק בין הנתבע עצמו ובין היורשין אבל לגבי התובע אין חילוק בין הוא ובין יורשיו לעולם צריכין טענת ברי ולא טענינן מה דאבוהן מצי למיטען להוציא או להשביע חבירו רק לפטור טענינן מצי דאבוהון מצי לטעון טור:

נב **בין תבעו ליורשיו.** פי' אם היורש אמר שיודע בודאי שאין אביו חייב לשבע ואם טען א"י והוא טוען ברי שאתה יודע דעת הש"ך דחייב לישבע ש"ד שא"י והעיקר דפטור מש"ר כמ"ש הש"ך בס"ק נ"ו:

נג **שפטור** אף מש"ה דה"ל משיב אבידה כיון דלא טענו בברי רק הגיד לי אם כן מעיז:

נד **אמר לי.** היינו שהוגד לי מפי אבי. אבל באומר הוגד לי מפי אחרים לכ"ע לא הוי ש"ד אם לא שאותו אחר כשר להעיד דמעיד בבית דין:

נה **שאומר שהוגד.** והש"ך חולק. עוד כתב הש"ך דאם הוא א"י שיכול ליתן הרשאה לאחר היודע והוא משביעו בברי) (וע"ב דליתא רק במוסר השט"ח באמת וטוען ברי והיא מוחזק באמת יכול להחזיק וכן אם תפס בעדים ויש בשטר ספק בדינא י"ל קים לי כיון שהוא בע"ד באמת:

נו **אין נוגע.** ד"מ ראובן ששלח על ידי שמעון מעות ללוי ליקח לו תבואה ושמעון אמר שנתנו ללוי ולוי אמר שלא קיבל כלום אין ראובן יכול להשביעו ללוי ע"פ דברי שמעון כי שמעון נוגע בעדותו די"ל לעצמו עכבן. והיינו דלוי אין תובע לראובן כי אין ראובן חייב ללוי רק ראובן תובע ללוי אבל כשלוי תובע לראובן שחייב לו הרי זה מענין בעה"ב שאו' לחנוני תן לפועלים דמשביעינן לפועלים ונוטלים:

נז **ואח"כ תוציא השטר.** אע"ג דמ"מ לא יהיה בכלל נשבע שקר דמה שאמר אין לך בידי כלום י"ל דפרע מ"מ מה לו לישבע בחנם כיון שיצטרך לפרוע אח"כ כשיוציא השטר:

נח **אין שומעין**. בשלמא שטר י"ל הא ברי דיודע התובע אם יש לו שטר וראיה או לא משא"כ עדים אולי באמת א"י אם יש לו עדים וא"א לו להביאם ואח"כ כשיתוודע לו שיש עדים למה יבטל בחנם ודייק מיניה הש"ך בפורט לו עדים אלו פ' ופ' הוי במעמד הענין צא והבא או בטל עדותן דינו כמו שטר וצריך לבטלו וע' בסי' פ"ז מ"ש בזה:

## סימן עו

א **וכשבאין לתובעו**. עיקר התביעה הנאמר בזה הסי' היינו אם טוען ברי או טוען שמא כשטוען ברי מיקרי תבעו וכשטוען שמא מיקרי שלא תבעו ש"ך:

ב **ליתן**. כ' הסמ"ע ואע"ג דבסי' ש' כ' הט"ו דכשהפקידו בב"א אפי' בלא שטר ואפי' תבעו ליה אינו חייב אלא בבא לציו"ש ובלא תבעו פטור אפי' בבא לציו"ש. שאני הכא בהלואה דלהוצאה ניתנה הו"ל לדקדק שהרי לכך הודיעוהו משא"כ בפקדון דאף אם הודיעוהו יכול הנפקד לומר לא דקדקתי דפקדון לא ניתן להוציאו וסברתי מה שכ"א מניח יחזור ויטול ולא מדעתי נתערבו הכריכות והש"ך כ' דבע"כ צריך לחלק כן לדעת הטור אבל קשה מנ"ל הא וצ"ע וע"ב מ"ש ליישב) (ודוקא בכה"ג שבודאי חייב לא' מהן אבל בשטר שא"י מה טיבו לעיל בסי' ס"ה דהיינו ששכח מי מסר אצלו אם המלוה או הלוה כיון שנגד הלוה פטור אף אם הפקיד אצלו ופשע בו פטור גם נגד המלוה וכן הדין בפקדון שהפקידו בידו ישראל ועכו"ם כיון שפטור נגד העכו"ם דאין דין שומרים לעכו"ם פטור נגד ישראל ג"כ אבל בהלואה שנולד לו ספק בין ישראל לעכו"ם חייב לישראל אף שהוא פטור נגד העכו"ם מטעם הפקעת הלואה:

ג **שישבע בנק"ח** ול"א דהו"ל הלוה מ"מ שחייב לכ"א ק' ועל ק' א"י וישלם בלא שבועה דכיון דעכ"פ ברי לו שאינו חייב לשניהם רק ש' והו"ל כטוען ברי לענין זה ש"ך) (וע"ב דאפי' טוען ברי נגד א' ואומר אתה הוא בעל הק' אינו חייב לישבע נגדו וממילא ל"ש בטוען שמא משואיל"מ:

ד **והודיעוהו**. כלומר אע"פ שהודיעוהו שם:

ה **ולזה** ע"ל סי' רכ"ב ס"ב דבנשבע קנסינן ליה וחייב ליתן לכ"א. ונראה דה"ה כאן בהלואה דינא הכי דכל היכא דעביד איסורא קנסינן ליה:

ו **מונח**. היינו משום דתבעו כל חד בברי וחד מינייהו רמאי לכך אין חולקין אם לא שיסכימו שניהם וכן אם כ"א אומר מק' ידענא ומק' לא ידענא נותן לזה מנה ולזה מנה ויוצא בו אף ידי שמים וע"ל סי' ש' בהג"ה שם סס"א ומנה הג' מונח דכיון דכ"א תובע המקצת יש לחוש לרמאי אבל אי לא תבעו ליה כלל אמרי' במנה הג' יחלוקו כיין דליכא

רמאי וע"ב) (דדוקא בפקדון ובגזילה בעין הדין דיחלוקו אבל בהלואה וכיו"ב אין שום א' יכול לתבעו דמצי מדחי ליה לכל חד אם לא שבאים בהרשאה וכ' עוד הש"ך דדעת הרבה פוסקים שיהא מונח אצלו וצריך לישבע שא"י אף שרוצה להניח ביד ב"ד וע"ב) (דבהלואה כ"ע מודים שיהא מונח בידו. עוד כ הש"ך דלענין אי חייב לציי"ש תליא בפלוגתא דסי' ש' סס"ב) (וע"ב דכאן כ"ע מודים דפטור:

ז **עד שיבא אליהו.** ומיירי אפי' אם השטר ביד א' מ"ט אין אותו שהשטר בידו נאמן שהוא בעל הר' במגו דלקוח:

ח **הרשאה.** וה"ה אם בשטר כתוב שאין א' יכול לגבות בלא הרשאה נמי דינא הכי ש"ך וע' ביאורים:

ט **לא תבעו.** היינו שטוענין שמא) (ואם א' טוען ברי וא' שמא מהימן בעל הבריא בל אם א' מת והיורשין טוענין שמא הוי כשניהם טוענין ברי:

י **לכ"א.** אחר שישבע כ"א:

יא **פטור.** וע' ביאורים מ"ש לחלק בין הך דהכא להך דסעי' א':

יב **ויש אומרים.** ובסי' ש' סתם הרב כסברא הראשונה:

## סימן עז

א **בין בע"פ.** הש"ך העלה דבע"פ לא נעשה ערב רק כשניכר בתוך הענין דההלואה נעשה בשותפות ולא לקח זה החצי לעצמו וזה החצי לעצמו רק קיבלו בשותפות:

ב **תחלה.** ול"ד לשנים שערבו כי שם ערבו בעד ההלואה והלוה קיבל כל המעות א"כ ערבו בעד כל המעות רבל כאן על החצי הוא לוה ועל השני הוא ערב וכן השני ש"ך:

ג **חוזר וגובה.** הש"ך השיג ע"ז לפי דקי"ל לקמן בסי' ק"ל ערבוני ופרע שלא מדעת הלוה דאיכא מ"ד דפטור וא"כ (ה"ה) הכא:

ד **ודאי פרע.** ואפי' לא אמר שפורע גם בשביל חבירו מ"מ ל"א דנתנו במתנה וחוזר וגובה מחבירו חלקו סמ"ע והש"ך כתב דאם פרע הכל לא מצי לומר להשני פרע חציך כי החצי השני סטראי נינהו וגם זה אמת אבל לא יכול לומר כשפרע החצי רביע פרעתי עבורך ורביע בעד חבירך וא"כ פרע עוד רביע על חלקך בזה ל"א דמסתמא פרע כל חלקו המגיע עליו לפרוע ש"ך. ואם מת אותו שפרע בשבילו ובא לגבות מיורשים יכולין לטעון אולי פרע אבינו סמ"ע ופשוט וע"ב דהעיקר כהסמ"ע:

ה **דאם לא נתברר.** ע"ב הפי'. והיוצא לדינא) (דאם יש עדים שהיו בש"ה שהמלוה הלוה בפי' המעות לצורך השותפות על שני השותפים וההלואה היה לטובת השותפות שהי' שבח מחמת ההלואה הוי השותף השני לוה ובע"ד ממש נגד המלוה וחייב לשלם

להמלוה וא"י לומר השותף השני להראשון אתה חייב לי כנגד הסך הלואה כי הוא נעשה ג"כ לוה של המלוה אף שלא היה בש"ה וכן אם מודה שבשעה שהביא מעות ההלואה א"ל שהמלוה לוה אותן המעות לב' השותפין לצורך השותפות ונתרצה השותף השני לעסוק במעות ההלואה לצורך השותפות ג"כ נעשה לוה ממש נגד המלוה על חלקו אבל אם אינו מודה סך רק שמודה שכפי סך ההלואה שתובע המלוה נתן השותף לתוך השותפות אין השותף נעשה לוה נגד המלוה רק נגד השותף ויכול לומר השותף השני חייב לי כנגד אותו הסך ולענין אם השותף השני שלא היה בשעת הלואה נעשה ערב בעד הלוה אז אם יש עדים שבציוויו לוה לתוך השותפות ל"מ אם הודיעו למלוה שלוה על שני השותפים נעשה ערב ואפי' לא הודיעו וטוען שלא בא המעות לתוך השותפות נעשה ערב דחזקה שליח עושה שליחותו ובודאי בא לתוך השותפות והרי נהנה השני מכל ההלואה לכך נעשה ערב ודוקא שיש עדים שבהסכמתו ובציוויו של השותף השני הלך זה ולוה אבל אי ליכא עדים אז לא נעשה ערב רק כשמודה שבא לתוך השותפות אבל כשאינו מודה שבא להשותפות לא נעשה ערב דמהימן במגו דאי בעי היה אומר שלא לוה בציוויו:

ו **שאז גובה המלוה.** וע"ב דהיינו אם הממון עדיין בשותפות כגון שראובן הניח מנה ושמעון מנה וראובן לזה עוד מנה מלוי והניח בשותפות והמעות עדיין בעין בשותפות שיש בהשותפות ש' זהובים גובה לוה המנה ואין שמעון יכול לומר שראובן חייב לו גם כן שיגבה הוא ג"כ מאותו המנה רק לוי גובה המנה ודוקא אם כבר בא המעות ליד שמעון יכול לומר שראובן חייב לו ובזה מיירי המחבר אבל כשהמנה בעין בשותפות גובה לוי המלוה המנה:

ז **לשנים** ואפי' בשביל שנים שלוו ממלוה אחד:

ח **אין בדבריו כלום.** כיון דהמלוה היה יכול לגבות ממנו כל החוב משום הכי כשפרע כאחד חייב להחזיר לו חלקו. ואם הן ג' ערבים ופרע אחד כל החוב אם השנים כאן משלם כ"א (החצי) (שליש) ואם הא' אינו כאן או שהעני משלם כ"א החצי:

ט **אין עדותו מחייב.** אבל נאמן לגבי עצמו וצריך לשלם הכל דכשכופר הוי כאין לו סמ"ע וש"ך:

י **מעידין זה על זה.** ואם ג' הלוו לאחד והם רואין שרוצה לכפור ועשו תחבול' שאחד יתבע ושנים יהיו עדים ועכשיו מודים אין מוציאין המעות מידו דנאמן במגו וע' תומים וכן מסיק הש"ך כאן:

יא **לא מחל.** אע"פ שאמר בפי' שמחל לו כל תביע' שיש עליו מאותו שטר מ"מ הואיל ואין חייב רק בחצי והחוב בחצי השני הוא ערב לא מחל לו רק החצי וכן כ' הרמ"א דאם היה קבלן לכולם מחל:

יב **דכל החוב מחול.** וה"ה אם הם קבלנים ומחל מקצתו מחול לאמצע אם לא שנודע שמחל שלא ע"י פיוס אז לו לבדו מחל ד"מ נתחייבו ק' בקבלנות ומחל נ' סתמא אמרינן לזה כ"ה ולזה כ"ה מחל אם לא שהיה בלתי פיוס אז אמרינן לזה לבדו מחל והשני ישלם נ':

יג **וגם השני פטור. ואם היו רבים קבלנים ומחל לשנים אמרינן היאיל ונחית למנין לא מחל אלא להם והנשארים צריכין לשלם חלקם ש"ך. וכן אם מחל לו ביחוד חיוב שבאותו שטר כו' רק שמחל לו גם על תביעות אחרות מחיל' כללית אשר גם חיוב זה נכלל בו אמרי' ג"כ ולי לבד מחל ושותפים בחלקם חייבים וכן אם מחל לו מחמת פרעון שפרע לו ולכך מחל אין המחיל' לאמצע דאין שייך שליחות השותפים קעביד הא הוא פרע ולא הם סמ"ע וש"ך אם אמר אני מוחל לך מה שלוית עם חבירך בשטר דעת הסמ"ע הואיל והזכיר חבירו ואמר לו מחול הרי מודה דלא לחבירו מחל. והש"ך השיג עליו וצ"ע. כי אין הכרע לא לזה ולא לזה:**

יד **אינו מחול אלא החצי. וע"ב) (דבכאן שאמר אני מוחל כל תביעות שיש לי עליך אין המחיל' לאמצע אפי' היה ע"י פיוס משא"כ כשאמר שמוחל חצי החוב או סך ידוע כמו כ' זהובים מחל לאמצע כשהיה ע"י פיוס:**

טו **שניהם כתובים בשטר א'.** וכן עיקר דלא כשהש"ך שכתב דמי שנכתב השטר על שמו יכול למחול:

טז **שיכול לגבות** ולא דמי לשנים שלוו שהם ערבים ואם מחל לאחר מהם מחל לכולם כשהן קבלנים פקע גוף החוב משא"כ שמחל לערב גוף החוב אצל הלו' לא פקע מש"ה אף הערב חייב וא"ל א"כ למה לי שפטרו הא בלא"ה יכול לתבוע לערב השני כמ"ש הרא"ש גבי שני קבלנים. כתב הש"ך דל"מ סברא זו לפטור הערב רק כשיש בלאו הכי סברת לומר דמחיל' הוא לאמצע כמו גבי שני לווין:

יז **אין שומעין.** והא דמבואר בסימן ק"ע דיכול לדון על חלקו אפי' ליתא בעינא במתא היינו דוקא לדון ולברר הדין אבל אינו מחוייב ליתן עד שיבוא השני והש"ך כ' דאם חלקו ידוע חייב ליתן לו אפילו שאין השני עמו:

יח **ישמע ולא בא.** פי' אף שהוא בעיר ל"א ודאי שמע רק צריך לידע בבירור ששמע:

יט **מי שהפקיד**. דבשלמא שותפים המלוים או מפקידים בכרך אחד אם כן אדעתא דהכי נתחייב הלוה מבלי ליתן לכל אחד בלא חבירו אבל בזה שלא נתחייב רק לא' ולבסוף נולד שנתחייב לשני פשיטא דלא ע"ז קיבל הפקדון מתחלה ונכך צריך לשלם לכל אחד:

כ **כל אחד**. היינו כשמודה שלא פרע אבל אם טוען פרעתי עיין לעיל סימן ע"א:

כא **חייבת לפרוע**. היינו במת בעלה או נתגרשה או יש לה ממון בלאו הכי אבל אין הבעל (חוב) צריך להמתין בחיי הבעל על גביית כתובתה רק הבענ צריך לשלם הכל עיין ביאורים דדוקא שחתמה עצמה בשטר או שפירש המלוה שסומך דעתו עליה דאז חייבת לשלם כשאין להבעל אבל) (בסתם אפילו אשה הנו"נ שהקיפ' סחורה אין המלוה או המקיף סחורה יכול לתבוע להאשה אפילו באין לו להבעל לשלם:

כב **חוזרין ונפרעין**. וה"מ במקום שהנשים נו"נ בממון בפ"ע אבל בלא"ה אף דהיא צריכה לשלם מ"מ אין הבעל ויורשיו יכולין לבקש ממנה פרעון סמ"ע וש"ך:

כג **במיגו דפרעתיך**. היינו בדלא כ' המלוה לבעל התקבלתי וע' לעיל סימן ק"ל:

כד **שלא יגבה כ"א המחצה** אף ע"ג דבלאו הכי החייב לשנים אין אחד יכול לגבות בלי חבירו מ"מ בדאיתא במתא יכול לגבות והיה התנאי דמ"מ לא יגבה א' בלתי השני:

## סימן עח

א **ותבעו תו"ז**. דוקא תבעו בברי אבל אם אין טוען ברי לא מהני הך חזקה סמ"ע וע"ב) (דאפילו שניהם טוענין שמא ל"מ חזקה דתו"ז ודוקא אם התובע עצמו מספקא ליה אבל אם יורשיו תובעים דלא הו"ל למידע אם היא דבר שאפשר שלא יגיע לכלל חיוב כלל כגון בפדיון הבן או בכותל שנפל אפשר דלכ"ע אמרינן חזקה אין אדם כנ"ל אבל בדבר שחיובו ברור נסתפק במרדכי או"ת:

ב **וה"ה דלא יכול לומר מחלת לי**. דמחילה טענה גרועה היא וא"נ רק במגו דפרוע ובזו הא אינו נאמן דפרע:

ג **אפילו קטנים**. כן הסכמת הפוסקים ולא מצי למימר קים לי ככל הנך דס"ל דאין מוציאין מיתומים קטנים ואם הגיע זמן בחיים רק המלוה נתחסד עמו והאריך לו הזמן גם כן נפרעין מי"ק ש"ך וע"ל סימן ק"י מדינים אלו:

ד **ונתקבל** דאין מקבלין עדות על קטנים דה"ל שלא בפני בע"ד אבל בשטר מקיימין אפילו שלא בפני בעל דין:

ה **ובלבד שיש עדים**. אפי' לא הלוה בעדים רק הודה בפני עדים או שנתברר שנתחייב לו:

ו **הוחזק כפרן**. דמה"ת יופרע ואי דידע (די עיז) (דינא דא"ל) ולכך פרעו שנית אולי לא יעיז לכפור בב"ד ואימת ב"ד עליו וע"ב) (דאם טען בב"ד פרעתי תו"ז חייבוהו ב"ד לשלם ונמשך עד אחר זמן ל"מ די"ל פרעתי אחר זמנו אלא אפילו טוען פרעתיך תוך זמנו כמו שטען קודם נאמן במגו דפרעתיך אחר זמן והמחבר מיירי שטען מקודם פרעתי לפני עדים שלא בבית דין:

ז **מופקדין**. וע"ב) (דבפקדון בלא"ה נאמן במגו דנאנסו רק שנ"מ לענין אי צריך שבועה חמורה ועש"ך דאפי' אם נתחייב לפרוע בסחורה שייך חזקה דתו"ז:

ח **כל קונטרס**. וע"ב) (דמיירי שקצוב סך על כל קונטרס זהב דהוי כל קונטרס מלאכה בפ"ע. ועש"ך שכתב דאפילו מה שלא ייגמרו עדיין יכול לומר פרעתיך נדי שלא ליטרדן כשיגמור הקונטרוס לומר פרע לי ומ"מ אם הלוה לזמנים לפרוע לו כל שבוע סך מועט נאמן לומר אחר כל שבוע שפרע שבוע שעברה וע"ב דיש לפקפק בדין הש"ך:

ט **וי"א שצריך**. ולא דמי ליתומים דא"צ שבועה דאמרי' דאי איתא דפרע הוי פקיד והיה נוטל שובר אבל גבי לקוחות שובר אצל לקוחות ליכא וע"ב:

י **דצריך**. הואיל וטוען ברי משא"כ ביתמי דה"ל טענת שמא ולא טענינן ליתמי להשביע והעלו כל האחרונים דמתחלה פורע לו ואחר כך משביעו היסת:

יא **וכן עיקר**. ולא נחלקו שני דיעות הללו רק בזה אי על אותה טענה פוסקים הב"ד תיכף לא יפרע אבל התובע ישבע אחר כך היסת או שהב"ד פוסקין סתם צא ופרע לו אבל (רק הואיל לאחר שפירעו) אם תבעו שנית וטוען עליו פרעתיך שני פעמים יכול להשביעו היסת לכ"ע ולית בזה חולק כלל ובזה איירי לקמן סימן שי"ז ע"ש:

יב **שלא קבע לו זמן**. או קבע ועבר הזמן דאם טוען הלוה השבע לי שלא פרעתיך צריך לישבע לו וכדלקמן סימן פ"ב ואם תפס המלוה יכול לומר קים לי דל"א מגו במקום חזקה ואפילו במלוה ע"פ וא"צ לישבע בנק"ח כיון שהוא מוחזק י"ל קים לי דל"א מגו וה"ל תו"ז דא"צ לישבע:

יג **הנ"מ**. הסמ"ע והש"ך נחלקו בפירוש דברי הטור באריכות אבל לדינא שניהם כאחד מסכימין דכל היום יכול לומר פרעתיך עתה לאפוקי כשתבעו ברגע כשהאיר היום דאז אין יכול לומר פרעתיך עתה הא עדיין לא האיר היום וצ"ל מקודם והיינו תו"ז וא"נ ואם אמר לאחר שהאיר היום ובאמצע היום פרעתיך תו"ז לדעת התוספות א"נ דאין לו מגו דפרע עכשיו דהוא העזה ויותר נוח לו לומר דפרע מתמול שלשים ולדעת הרמב"ן גם

בזה יש לו מגו ובסוף היום כשאמר שפרע קודם זמנו לדעת הסמ"ע ואף לדעת התוספות דיש לו מגו דפרע לאחר שהאיר היום והש"ך השיגו דמ"ש אמצע היום או סוף היום ומי מבחין השעות ורגעים ולעולם אין לשיטת התוספות מגו וכן כתב מהר"ן בהג"ה לכ"ע והנכון אתם:

יד אבל ליתמי. והש"ך כתב דלמאן דאמר דטענינן ליתמי מילתא דל"ש לקמן בסי' ק"ח אף זהו טוענין וע' ביאורים:

טו **וטען שפרעו בזמנו.** פירוש בתוך זמנו וכן משמע בש"ך:

טז **היינו דוקא בקובע לו זמן.** דאם נותנין לו זמן ב"ד אף דהוא שואל זמן ב"ד מ"מ נאמן לומר פרעתי תו"ז.) (וע"ב דפשרנים שקבעו זמן ע"פ פשר הוי כמו נתחסד עמו המלוה שכ' הש"ך דהוי כטוען פרעתיך תו"ז ובשכירות וכותל חצר כיון שאין החיוב ברור הוי תו"ז אפי' בלא קביעת זמן:

## סימן עט

א **בב"ד.** לאפוקי חוץ לב"ד ואפי' העידו עדים בב"ד (אחר) ולא בזה הב"ד שכפר הוא (חייב) סמ"ע:

ב **ה"ז חייב לשלם.** אפי' אמר אחר שבאו עדים שלוה פרעתי קודם מ"מ שוב א"נ דכבר הוחזק כפרן באומר לא לויתי והעדים מעידים שלוה ש"ך ודלא כמבי"ט:

ג **יותר מק' עדים.** ולכך א"י להשביעו היסת אחר כך דאי הוי רק כעדים היה יכול עכ"פ להטיל היסת דסליק עדים נגד עדים דהו"ל כשאר תביעה וישבע היסת אבל כיון דהודאתו עדיף א"א לחייב שבועה סמ"ע.

ד **הוחזק כפרן.** ואם טען אח"כ פרעתי ג"כ אינו נאמן דכבר הוחזק כפרן לדבר זה ש"ך:

ה **אין משביעין היסת.** דהא הודה דלא פרע ועדים מעידים דלוה סמ"ע:

ו **ואיני חייב לך** ומיירי דאמר אתה חייב לו כנגדו ולכך איני חייב לך יבאו עדים שאיני חייב לו כנגדו לא מצי לטעון פרעתי וה"ז מוחזק כפרן שהודה שלא פרע:

ז **ואינו כאומר לא לויתי** דבאומר לא לויתי ובאו עדים דלוה ופרע חייב לשלם וא"י לומר נזכרתי ש"ך:

ח **אבל אם ראו העדים תחילה.** הסמ"ע נתן טעם דאמרי' עדים טועים ועל חוב אחר נפרע והוא דשמע דברי העדים אמר נזכרתי ובאמת לא נזכר כלל ועש"ך:

ט **בפני פו"פ.** ולאו דוקא בפני פ' רק באמר לו בפני עדים דה"ל לשים על לב אבל כשלא הזכיר לו עדים אין נותן על לב כלל טוב הענין מה שלא הי' בהלואה כלל כ"כ הסמ"ע:

י **הוחזק כפרן**. אע"ג דלקמן סימן פ"א אפי' טען להד"ם לא הוחזק כפרן התם לא נעשה כלל רק הודאה ומילי דכדי לא דכירי אינשי אבל כאן לא שמעו שנתן לו מעות ה"ל לזכור גוף המעשה סמ"ע וש"ך:

יא **ואם יטעון אחר כך**. כתב הב"ח דוקא באומר מנה מניתיו אבל באומר מנה הלויתיך יכול לומר מה היה לי לשום על לב אתה אמרת מהלואה וזו מתנה ש"ך:

יב **אבל אם טען**. דעת הש"ך דוקא דלא ראו הלואה אבל ראו אפי' בהכמנה לא מהני אמתלא) (ודוקא כשאין לו מגו דפרעתי אבל במקום שיש לו מגו דפרעתי מהני אמתלא ע"ב:

יג **וחזר ואמר פרעתיך**. פי' אפי' אחר שנתחייב בב"ד ויצא משם דאינו קודם לזה כבר מבואר לעיל דאפי' מסייעין לו עדים לא מהימן:

יד **אבל לא**. אפי' כפר בק' ועדים מעידים שלוה נ' הנך נ' משלם ועל נ' הנשארים ישבע:

טו **לא לממון אחר**. ואם יש עדים כגנב קצת שטרות מבית הלוה כל שטרות שמוציא על הלוה פסולים רשב"א בת' ולגבי יתומים וב"ד פסולים דה"ל חשוד. ולגבי יתומים לכ"ע אין חשוד גובה אלא אפי' הלוה חי נאמן דפרע דל"ל חזקה שטרך בידי מאי בעי':

טז **ונאמן בשבועה בריב"ש סימן שנ"ד מבואר דהטוען השאלתיך חפצים והלה אומר להד"ם ועדים מעידים שהשאילו הוחזק כפרן אבל לענין שיווי החפצים נאמן המשאיל בלי שום שבועה לומר כך היה שוה ובלבד שיהיה אמוד בהם והש"ך השיגו דלענין זה הוחזק כפרן ונוטל בשבועה ויפה השיגו ואם לא שייך ביה עשו תקנת נגזל בכהאי גוונא אף בשבועה לא יטול כ"א משלם הפחות שבשיווי החפיצים הללו**:

יז **בשבועתו**. ואפי' כתב נאמנות בשטר צריך לישבע כיון דהוחזק כפרן לאיש הזה לא נתן נאמנות:

יח **ואין המלוה צריך לישבע**. אבל אם בא לגבות ממשעבדי פשיטא דצריך לישבע דמה איכפת לי' במה שהלוה הוחזק כפרן:

יט **עדים שפרע בפניהם**. היינו לאחר שנתחייב בב"ד דמקודם לא מהני עדים דהא מכחיש להעדים באמרו לא לוה היינו לא פרע סמ"ע:

כ **נוטל בלא שבועה**. אם אמר להד"ם ועדים מעידים שלוה ואמר פרעתי כבר א"י להטיל עליו ש"ה אפי' אחר הפרעון אבל אם טוען פרעתי אחר שנתחייב בב"ד דג"כ א"נ כי הוחזק כפרן מ"מ לאחר הפרעון יכול להשביעו היסת פרעתיך ב' פעמים ש"ך ופשוט:

כא **ובאו שני עדים**. אבל האומר לא לויתי ובא ע"א שלוה לדעת הרמב"ם ורוב מחברים לדעתו זולת הרשב"א שהוא כמעט יחיד בזה א"נ לומר פרעתי דהוי משואיל"מ אם לא

בדברים שאין חייבים עליהם ש"ד כגון שטרות ושכירות בתים אבל אם טען פרעתיו אח"כ נאמן ולא הוחזק כפרן לכ"ע כדאמרינן בב"מ דף ע"א:

כב **כיון ששתי הטענות באות לפוטרו** אבל אם אמר הריני חייב ואח"כ אמר פרעתי אינו נאמן כיון שאין שני הטענו' באות לפוטרו אם לא דאמר תחלה א"י ואח"כ אומר נזכרתי אז י"ל דאין כאן סתיר' לדבריו דשכחה שכיח:

כג **משום שראה עדים שבאו. אפי' עדים ממשמשין ובאין די"ל מחמת עדים הוד'. אמנם אם אמר לא לויתי ובאו עדים שלוה ואמר פרעתי ועדי' הללו נפסלו רק אח"כ באו עדים אחרים מ"מ הוי הודא' שלאחר עדים והוחזק כפרן:**

כד **אם לא היתי'**. דעביד אינש דלא מגלי טענתו אלא בב"ד.

כה **אם אמר פרעתיך**. דהא לא הוחזק כפרן ולכך י"ל פרעתיך אח"כ אבל כפר בב"ד ואחר כך באו עדי' כפרן ושוב א"נ) (וע"ב דדוקא כשטוען שפרע לבסוף אחר שתבעו בב"ד אבל אם טען שפרע אחר שטען להד"ם לפני העדים קודם שתבעו בב"ד א"נ.

כו **שהוד' לו**. היינו בדרך שנתבאר לקמן סי' פ"א באמירת א"ע או בדרך הודאה גמורה:

כז **הוחזק כפרן**. ואם הודה בב"ד שלא קיבל מעות מהבע"ח של אשה פ' ואח"כ נתברר שקיבל אינו יכול לומר שהחזיר לה מה שקבל דהא אומר שלא קיבל וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי סמ"ע:

כח **הודאה בב"ד**. דעת הסמ"ע דהרמב"ם והטור והרא"ש פה אחד דנאמן לומר פרעתי ומ"מ גובה מלקוחות והש"ך חולק:

כט **הוחזק כפרן**. דאפילו טען אחר כך פרעתי א"נ כדלעיל דהא כבר מתחלה טען פרעתי ול"ש לומר לאשתמוטי קאמר דהא ל' צא משמע דכבר גמר הדין וברור שאין בו ספק:

ל **ושמתוהו**. לאו דוקא אלא כל שסירב בפס"ד כ"ב הב"ח וכן הסכים הש"ך דלא כהסמ"ע וכן נכון ועש"ך ס"ק ל"ה ויש שם ט"ס וכצ"ל וכאן כתב דהיכא דלא ציית דינא אפי' לא נתברר דלא פרע וכו' ב' תירוצים דהך דעמד בדין היינו דלא צייתי דינא או איתברר וכו'):

## סימן פ

א **ונתחייב בה**. פי' לא שחייבוהו ב"ד כבר אלא שמתוך אותה טענה הי' מחויב בב"ד סמ"ע וש"ך:

ב **א"י לטעון**. היינו אחר כ"ד אבל תכ"ד יכול לחזור בכל גוונא ש"ך:

ג **ואפי' יש עדים**. והיינו כדלעיל אמר לא לויתי ובאו עדים שלוה ופרע א"י לומר פרעתי וחייב לשלם. והקשה הסמ"ע הא לעיל כתב הטעם משום דהוחזק כפרן ע"ש שדחק.

ולק"מ דעל הך דיטעון פרעתי כבר א"צ להטעם דהוחזק כפרן דבלא"ה הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי:

ד **אבל יצא מב"ד**. דעת הש"ך דוקא אם כבר נתחייב בב"ד אבל אם עדיין לא נתחייב אף שיש בטענתו כדי להתחייב בב"ד מ"מ ל"ש טענת שקר אגמרוהו:

ה **מפטור לפטור**. אבל לא מחיוב לפטור ואם בטענה הא' יתחייב שבועה ובשני' פטור משבועה א"י וחייב שבועה וכן אם בטענה הא' הי' שכנגדו נשבע ונוטל ובטענה שני' הוי הוא נשבע ונפטר הדין כטענה הא' ונשבע ונוטל כן העלה הש"ך בס"ק ה' ונכון הוא:

ו **אבל תכ"ד**. ובעינן תכ"ד שלו ולא של חבירו אע"ג דבעדות תכ"ד של העד השני חשוב תכ"ד התם כל העדאת עדים הכל חד הוא אבל דיבורו של זה ושל בע"ד שכנגדו לאו חד הוא ולכך בעינן תכ"ד שלו דוקא רשב"א:

ז **שלאחר שכתב**. דכל שנכתב בשטר ודאי מידק דייק בטענתו ול"ש ביה חזרה יראה דאם שותק לטענות שכנגדו הו"ל ג"כ שתיקה כהודאה לכ"ע דל"ש דמיישב עצמו להשיב' כיון דכל תשובותיו נכתבים בספר ובהא אפי' אמתלא לא מהני או"ת:

ח **דהב"ד יכתבו**. פי' בעינן דעת שניהם אבל הב"ד יהדרו זה על זה שיסכימו לכתוב כדי שלא יהיה חזרה ואין קץ לדברי רוח:

## סימן פא

א **משטה**. דכמו דהוא כוון להשטות בי לתבוע (דבר) שאינו חייב לו אף אני כוונתי להשטות בו ולהודות דבר שאינו:

ב **נאמן**. ע' ש"ך דה"ה דנאמן לומר טעיתי והיינו במקום דיכול לטעון טענת השטאה וא"כ הוה ליה מגו אבל בדלית ליה מגו א"י לומר טעיתי:

ג **וצריך לישבע**. פירוש דצריך לישבע שאינו חייב לו וגם שכוון להשטות ודוקא שטוען ברי שחייב לו אבל כשתבעו בשמא אין צריך לישבע כלל ש"ך:

ד **להד"ם**. דמילי דכדי לא דכירי אינשי ואפילו אחר שבאו עדים אנן טענינן ליה ש"ך:

ה **לא בציבור**. פירוש קהל והטעם כיון דברי הקהל א"צ קנין וה"ל כקיבלו קנין ובקנין א"י לו' משטה או"ת:

ו **דלאו עני הוא**. והיינו עני שאין לו ר' זוז דאז מתחייב מתורת צדקה:

ז **י"ל משטה**. דדמי לאומר טול דינר וחלוץ ואפי' אמר א"ע לא מהני ש"ך) (ובשטר וקנין מהני וע"ב:

ח **שכ"מ**. היינו חולה המוטל על המטה או מסוכן שהולך על רגליו:

ט **שאין אדם משטה**. ואפי' עמד (בדין) ברי וטען משטה א"נ או"ת דלא כש"ך:

י **אחרים שהודה לו**. ואפי' לא היה במעמד עדים לא מהימן במגו דודאי לא השטה בשעת מיתה:

יא **שתקו לצוואתו**. הש"ך מחלק דבמקום שיש לומר שהוא אמת כגון יש לי בידך ושתק הוי הודאה אבל במקום דהוא מטעם מחילה לא מהני שתיקה להיות כמחילה וגם אם אינו מדבר לנוכח כגון שאומר כל שטרות שיש עלי המה פרועין לא מהני שתיקה אז ובתומים פסק דשתיקה לא הוי הודאה) (וע' ביאורי דשתיקה לא הוי הודאה רק כשמצוה ליתן חפץ לאחרים בפני המערער ושתק הוי הודאה כיון דדברי שכ"מ כמסורין דמי להקדיש' בפניו ושתק דמהני אבל באופן אחר לא הוי שתיקה כהודאה גם בט"ז מסכים דלא הוי שתיקה כהודאה:

יב **לא טענינן** אבל כשטען להד"ם אנן טענינן דלא דכיר במילי דכדי:

יג **ליורשיו**. היינו כשהודה בשעה שהיה בריא דכשהיה שכ"מ אינו משטה

יד **אע"פ שיש עדים** היינו עידי תפיסה וראה דאם לא כן פשיטא דנאמן במגו דלהד"ם או החזרתי סמ"ע ודיקא שתפס קודם הודאה או בשעת הודאה אבל אחר כך לא מהני או"ת:

טו **לא מהני טענה**. ובתנאים שב"א מתנין ל"ש טענת השטא' סמ"ע:

טז **אלא כשתבעו**. והרבה פוסקים חולקין וס"ל דאפילו בלא תובעו יכול לטעון השטאה והמוחזק י"ל קים לי ש"ך ובבא בהודאתו להתחייב עצמו והתובע מודה בכך לכ"ע יכול לטעון משטה אפילו בלא תבעו או"ת ונ"מ בהא דא"י לטעון השטאה כשתבעו אף ע"ג דמכל מקום יכול לטעון טענת שלא להשביע אם טען להד"ם דבמקום שיכול לטעון השטאה נאמן דהוי מילי דכדי משא"כ בטענת השבעה לא הוי מילי דכדי וכן אם טען משטה א"נ אפילו במגו דהשבעה:

יז **ויחדום לעדים**. אבל ב"ד א"צ ייחוד סמ"ע:

יח **ושתק** וה"ה אם אמר כתבו שטר ושתק ש"ך ודוקא במקום דא"צ להימלך בו קודם נתינה אבל במקום שצריך להימלך בו לא מהני או"ת:

יט **ומשלם ע"פ**. ודאי דמצי טעין שלא להשביע רק אי טען משטה או להד"ם משלם ואם אמר א"ע שלא בפני התובע מחלוקת הפוסקים אי מצי טעין שלא להשביע:

כ **בפני ע"א**. והש"ך כתב דהמוחזק י"ל קים לי (כרז"ה) ובתומים פסק דהלכה רווחת בישראל כהמחבר:

כא **והשיב ואם אמר הן כתב הש"ך צ"ע אי הוי הודאה**:

כב **פטור**. מטעם דלא אסיק אדעתי' דעדים שומעין דיכול לטעון משטה:

כג **אם שתק**. אפילו אמר בל' שאלה הואיל דמתחילה אמר הן ולבסוף שתק וה"ה במטמין עדים בביה"ק ואמר חיי ושכבי ומיירי שלא ידע אם יש עדים.

כד **שהיה שכ"מ**. הש"ך הקשה דלקמן בסימן רנ"ה פסק דבשכ"מ ל"א שלא להשביע ומחלק בתומים דבמת לא טענינן שלא להשביע ואם עמד וטען שלא להשביע טענתו טענה ובמודה על חפץ ידוע שהוא פקדון יכול גם כן לומר שלא להשביע ודיין שפסק שא"י לטעון שלא להשביע הוי טעות בד"מ וחוזר:

כה **נאמן לטעון**. ואפילו אמרו לו שהוא בע"ח גדול ואמר שאינו חייב רק לפ' ופ' מ"מ מצי לטעון שלא רצה להחזיק לבע"ח גדול ולא לעשיר סמ"ע:

כו **דדל מהכא**. אבל במחוייב לישבע שאינו חייב מחוייב ג"כ לישבע ע"י ג"ש שלא להשביע ש"ך:

כז **והודה א'** היינו בפני עדים אבל בפני ב"ד הוי הודאה:

כח **ושתק**. דעת הסמ"ע דדוקא באומר הנתבע מנה לך בידי ח"ע ותובע שתק לא הוי הודאה אבל אם אמר מנה לך בידי והתובע אמר א"ע והנתבע שתק הוי הודאה ודעת הש"ך בהיפוך ממ"ש:

כט **הודה בכת"י**. אע"ג דיש לו מגו דפרעתי דאנן סהדי שלא השטה אבל נאמן לטעון טעיתי במגו דפרעתי:

ל **אפשר לומר**. ואם כתב בפנקסו לא יכול לטעון שלא להשביע כי מי רואה מה שכתוב בפנקסו ש"ך. ומה שפסק המחבר באמר לעדים כתבו לא הוי הודאה חולק הש"ך ופסק דהוי כא"ע:

לא **בחזקת שהוא חייב** אבל אם ידע שאינו חייב ומ"מ מתחייב עצמו חייב ואם לא אמר אתם עדי רק דרך הודאה באופן שא"י לומר משטה ולא שלא להשביע דעת הסמ"ע דנתחייב והש"ך חולק:

לב **אבל אם טען**. פירו' על הא דתבעו בא התשובה דמשטה ועל ההודאה בא התשובה דשלח להשביע:

לג **בית דין של ג'**. ואפילו לית בהו חד דגמיר מהני כיון דאין צריך לפסוק דין מהרי"ט בת':

לד **בין שתבעו אחר**. עיין ש"ך דדעתו דבתבעו מעצמו יכול לחזור בו אפילו בב"ד ובתומים מסיק כהמחבר:

לה **וי"ח**. והש"ך חולק וכתב דאין כאן חולק כלל:

לו **לומר טעיתי**. והש"ך חולק:

לז **טענת השטאה**. ואפילו בלא אמירת א"ע א"י לטעון משטה כיון שא"י לומר כשם שהשטית בי כיון שלא תבעו סמ"ע דלא כש"ך:

לח **יכול לומר משטה**. היינו כשהיה ע"י תביעה דבלא תביעה א"י לטעון משטה סמ"ע:

לט **א"י** הש"ך הקשה דבשלמא השטאה כמו דאין שכ"מ משטה כן אין משטין בו אבל לענין שלא להשביע י"ל כמו שיכול לטעון השכ"מ שלא להשביע כמו כן אחרים שהודו לו יכולין לטעון:

מ **מודה ליה**. מיירי במלוה על פה דבמלוה בשטר המלוה נאמן ש"ך:

מא **מפני כח השטר**. פי' שטר עיסקא שאסור לכתוב מעות עיסקא בשטר גמור רק צריך שיפרש שהוא עיסקא סמ"ע:

מב **עם ראובן**. ואם יטעון שמעון מעולם לא אמרתי לך לשם רווחים ישבע ראובן שאמר לשם רווחים סמ"ע והפי' על סמ"ע זה עסמ"ע ובביאורים:

מג **ויכול לחזור**. והא דמבואר בסי' רצ"ב דאם תובע לחבירו שישלם והלה מעכבו חייב לשלם במה שירויח צ"ל דכאן מיירי שלא תבעו סמ"ע והש"ך תי' דלקמן איירי בפקדון אבל כאן מיירי במלוה וא"א לחייבו רווחים דה"ל רבית:

## סימן פב

א **כתוב בו נאמנות**. דיש לו מגו דמזויף הוא עם הנאמנות ודוקא כשאומר תכ"ד אבל אם לאחר כ"ד אמר פרוע או אמנה א"נ דמגו למפרע ל"א:

ב **אמנ'**. ואפילו אומר שהעדים ידעו מזה ומשוי אותן רשעים (כיון דאינו עושה אותן לפסולין) נאמן במגו אבל העדים עצמן א"נ במגו במקום שעושה עצמן רשעים:

ג **כשאר שטרות**. ומ"מ הלוה חייב לישבע ואינו יכול לו' לא אשבע עד שתקרע השטר:

ד **וגובה בו**. אפי' מלקוחות שקנה אחר שנשבע:

ה **אפי' אם גם המלוה**. ואם הלוה טוען ברי והמלוה טוען א"י אינו גוב' ע"ל סי' נ"ח:

ו **הבא מעות** ואם הלוה אומר אין לי מעות יכול ליתן משכון או"ת:

ז **ישבע הלוה**. ודוקא בשטר שמן הדין נוטל בלא שבועה אבל בנגזל ונחבל א"צ לישבע שאין לו עד שישבעו הן תחלה:

ח **אין מוציאין מידו**. ובאיש דעלמא אף שאין מוציאין מ"מ מנדין אותו או"ת:

ט **שבועת היורשין**. כשטוען ישבעו לי':

י **והכי מסתברא ובכתובה מנה ומאתים אינה נוטלת כשהיא חשודה**:

יא **מחרימין שלא בפניו**. ובזמנינו נוהגים שכל מקום שנזכר חרם סתם כופין אותו שיקבל בחרם:

יב **והמלוה עומד בשטרו**. ואם היה לו שטר ועוד שטר אחר שנשבע לפרוע לשטר הנ"ל והלה מוציא שטר זה קרוע וטוען שיש לו מזה ראי' שהכל פרוע ופסק דאין זה ראי' לגרוע גוף השטר שביד מלוה ד"מ:

יג **אין שומעין לו אפי' לירא נאמנות בשטר ויש לו מגו דפרעתי דהיה המלוה צריך לישבע אפי' הכי אין משביעין אותו בטענ' זו דחזק' דלא היה רבית או אמנה ואם מודה שהיה רבית רק שטוען שבהיתר נעשה מגרע לשטרו וצריך המלוה לישבע בנקיטת חפץ**:

יד **ואם כפר**. אבל בטענת מזויף ומקיימו אי"צ לישבע אחר הפירעון ואם מודה שלקח רבית רק שטוען בהיתר נעשה אפילו היסת ליכא דחזקה דלא שביק התירא סמ"ע:

טו **או בלא שום**. חדא מינייהו סגי או שיכתוב בלי תנאי או בלי שיור סמ"ע:

טז **אין הלוה נאמן**. הקשה הסמ"ע דבסי' ע"ו מבואר דיכולין העדים לומר מה שנכתב בלא שום שיור היינו בגוף המכר וא"כ אף כאן יטעון הלוה כן ומחלק דבהלוא' אם אין שיור בגוף הלואה חייב לשלם:

יז **נשבע המלוה**. היינו בנקיטת חפץ כדין נשבע ונוטל וכתב הש"ך דהיינו אפי' למ"ד דבכת"י יוצא ממקום אחר נאמנים העדים לומר תנאי היה אבל למ"ד אינם נאמנים אפי' שבועה אינו יכול להטיל הלוה על המלוה:

יח **נאמנות**. דנאמנות הוא לפירעון ולא נגד תנאי:

יט **היסת ויפטר**. והש"ך פסק דנאמן המלו' במגו כיון דלפי דבריו השטר השתא כשר היא ואפי' אם המלו' מודה שבתחלה היה שטר אמנה רק שאח"כ הלו' לו ביום הכתוב בשטר כיון שטוען שעכשיו השטר כשר נאמן:

כ **שנעשה על תנאי** היינו בתנאי דעל בעל השטר לקיים בקום ועש' דאם הלוה נאמן שלא קיים בעל השטר דבתנאי שהוא על בעל השטר בשב ואל תעשה נאמן המלוה שלא עבר על תנאי ויתר דיני תנאים נתבאר בסי' מ"ו:

כא **טען הלו'**. כתב הסמ"ע אם הלו' טען על שטר שהוא פרוע ומביא ראיה שלא כתב המלוה שטר זה במזכרת נכסיו נגד המס שגובין ופסק שאין זה ראי':

כב **ועדים מעידין**. מיירי שהעדים לא העידו עד אחר שהודה במחצה דאם העידו קודם ה"ל כמשיב אבידה ופטור בלא שבוע':

כג **מבנ"ח**. בדלקוחות מצי למימר אנן אעדים סמכי וטעם הדין דסעיף זה ע"ב סי' ל': (ועש"ך סק"י יש ט"ס וכצ"ל אבל אם אחר שנתקיים אומר פרעתי אח"כ נאמן כשמביא

עדים וכו' וגם בש"ך סק"ט יש ט"ס וכצ"ל המלו' משיב א"י ואם הלוה בא בטענת דברי ותיבת כיון ט"ס):

## סימן פג

א **ושתיהם עבר זמנן**. אבל אם שתיהן תוך זמנו אז אם הלו' פי' לו שנתן לו על החיב שישלו ערב אין המלוה יכול לומר שקיבלם על חוב אחר כיון שאין יכול לכופו על זה הפרעון אבל אם נתן לו סתם יכול המלו' לומר שקיבלם על חוב אחר אבל אם החוב שיש עליו ערב הוא תוך זמנו והחוב אחר הוא עבר זמנו אפילו נתן לו סתם א"י לומר על חוב אחר קבלתי ואם סילק אותו בקרקע והחוב שאין עליו ערב הוא מוקדם כשמגיע זמן הפרעון יכול לטרוף הקרקע על החוב המוקדם ועל החוב השני יכול לתבוע הערב אף שקיבל הקרקע מקודם על חוב זה והטעם דהא יכול למכור השט"ח מוקדם לאחר וכשיטרוף הלוקח ממנו ודאי יתחייב הערב וכ"ה בקצה"ח ונכון. ונידון שליח שעש' המלו' אם יכול לתפוס עיין ביאורים:

ב **אקבלם לעצמי**. אם אמר בלי דהוי כזכי צ"ל דטוען תיכף כשהי' נותן לו לזכות למלוה אחר לא נתרציתי בלבי רק דעתי היה לזכות לעצמי ומה בכך שאת' אמרת לזכות לאחרים אבל אם מודה שבשעה שקיבל הי' דעתו כמו שאמר המשלח רק אח"כ חזר בו לא מהני דכבר זכה הנשלח לו אבל אם לא אמר ל' דהוי כזכי כגון צא יפרע לו לפלוני וכדומ' כל כמה דלא יתנם לידו יכול לעכבם לעצמו בחובו וא"צ שיהי' דעתו מתחלה לכך כ"כ הש"ך ואפי' מסר לו בעדים נאמן לומר לעצמי כוונתי:

ג **קבלתם**. ואם המלו' שלח שליח לקבל מעות פרעון על חובותיו ופירש להשליח שיקבל הפרעון על איזה חוב שירצ' ופרע לו והשליח אינו כאן והלוה טוען שבפי' קבלם על שיש לו בו ערב וכדומ' אין המלו' יכול לערער דהא טוען שמא ואולי האמת עם הלוה אבל אם טען המלו' ששלחו סתם לקבל מעות א"כ יכול לטעון לתקוני שדרתיך ונאמן המלוה שכך הוא כיון שיש שטר בידו ש"ך:

ד **אפי' אם הי' קבלן**. הש"ך תמה דבעה"ת לשיטתו דס"ל דמלוה ע"פ בטוען הלוה פרעתי נפטר הקבלן ואף כאן הרי המלוה טוען ע"ז החוב שנעשה קבלן פרעתיך אבל לפמ"ש הש"עסי' קכ"ט סט"ו דמלוה ע"פ וטוען הלוה פרעתי לא נפטר הקבלן אף כאן הדין כן דהא המלוה טוען לא נפרעתי ופרעון שקבלתי סטראי נינהו. ודוחק לחלק בין טוען לא נפרעתי או טוען נפרעתי רק סטראי נינהו דמ"ש סוף כל סוף לא נפרע על חוב זה:

ה **אם פרעו שלא בעדים.** בזה א"צ להיות ב' החובות בשטר דאפי' א' בשטר וא' בע"פ נאמן לומר על חוב בע"פ קבלם במגו דלא קיבל כלל פרעון כדלעיל סי' נ"ח רק בפרעו בעדים סתם צריך האי דינא דשני חובות בשטר דאל"כ לאו כל כמיניה לומר שחייב לו בעל פה כיון שהעדים מעידין על הפרעון סמ"ע וש"ך ופשוט:

ו **נאמן לומר.** כ' הכנה"ג בשם תשו' הרדב"ז דאם חוב א' תוך זמנו וא' לאחר זמנו אינו יכול לומר על חוב תוך זמנו קבלתי דלא עביד אינש דפרע גו זימני' ונכון הוא אלא שספק בהלואה סתם דקי"ל דהלואה סתם הוא ל' יום אין יכול לטעון כיון דהלוה נאמן לומר פרעתי ולא אלים בזה הך חזקה. עוד כ' הרדב"ז בשם ריטב"א דאם הוא חייב לו בעצמו וחייב בערבות מחמת אחר ופרע לו אינו יכול לומר בעד החוב שנתערב קבלתי דלא שביק חוב דידי' ופרע מה שנתערב בעד אחר והוא תמוה דהא ביד המלוה לקבל כל מה שירצה.

ז **נשבע הלוה היסת.** ולא הוי מגו דהוי מגו להוציא כ"כ הש"ך ונכון דלא כהסמ"ע שכתב הטעם הואיל והצריך לשקר תחלה דזהו סברא לא למסקנא) (וע"ב דאם המלוה מודה על השטר שהוא מוקדם ולוה אומר שלא לוה אז אם המלוה אומר שמן העדים בא לידו קודם ההלואה לא מהני מגו כיון שמודה שהשטר פסול ואם אומר שמן הלוה בא לידו בשעה שהלוה אף שאומר שהוא מוקדם נאמן לומר שלוה אף שאין לו מגו אבל אם אומר. שהלוה מסר לידו קודם ההלואה ואח"כ לוה לו אם יש לו מגו נאמן ואם לאו א"נ:

## סימן פד

א **הפוגם.** וכן הדין בבנו אפי' פגם האב חייב הבן לישבע אפי' אין טוען הלוה ישבע לי רק דלא אמרי' אין אדם מוריש. ש"ך דלא כהסמ"ע:

ב **אלא בשבועה.** ואם הלוה טוען ברי על קצת פרעון והמלוה טוען א"י מחויב המלוה החזיר השטר או המשכון כמבואר לעיל סי' נט:

ג **ת"ז.** הסמ"ע והש"ך הקשו דהא רב האי חולק ומחייב שבועה וגם בהא שפסק המחבר בטוען השבע לי דמחייב לישבע הקשה דזה לא מצינו בטור ורמב"ם:

ד **ביני שיטי.** דכיון שנכתב על השטר ה"ל כאילו לא נעשה השטר על המותר כלל ודוקא שנכתב הפרעון ביני שיטי בידיעת הלוה ואם טוען הלוה פרעתיך עוד הרבה קודם הפרעון שנכתב ביני שיטי צ"ע או"ת:

ה **אא"כ יאמר השבע לי** ואין זה משיב אבידה משום דדילמא אערומי קא מערים כדי לפטור משבועה:

ו **ונשבע הלוה**. כיון דהשטר היא חספא הוי מגו להוציא ולמ"ד דאמרי' מגו להוציא בשטר מקויים מיירי הכא בשטר שאינו מקיים רק שאפשר למצוא קיום ש"ך:

ז **אין יורשין גובין**. דין זה צ"ע כי לא אמרי' זה רק בשבועה שכנגד יורשין כמבואר בסי' ק"ח וע"ב בסי' ק"ח מ"ש ליישב:

## סימן פה

א **שראובן מכר**. היינו כשמכר בעדים או בשטר אבל אם רק המלוה מודה נאמן במגו ש"ך:

ב **שהגיע זמן**. פי' הזמן פרעון ואם מכר ביומא דמישלם זימני' ג"כ לא הפסיד:

ג **נאמנות** כבי תרי לא מהני דזה הוי כמו הודאה דלא מהני נאמנות לבטל ההודאה וע"ב) (דאפי' שבועה א"צ:

ד **וי"א שהוא נאמן**. היינו בקיום שע"י דימוי או"ת:

ה **ואח"כ נותנין**) ( וביהבי והדר כתבי (דוקא) אפי' במקום שקונין בכסף לחוד טענתו טענ' דלא כהתומים וע"ב:

ו **כדי שיהי'**. והא דלא מסר מודעא משום דחושש דחברא חברא אית לי') (ובמטלטלין כשנתן המעו' ואחר כך משך ג"כ נרא' דטענתו טענ' וצ"ע:

ז **הלו' מכר קרקע**. והש"ך חולק על דין זה מטעם דיכול לומר אילו הייתי נוגשך היית מוכר השד' לאחר ומ"מ באתרא דכתבי והדר יהבי יכול לטעון היה לך לעכובי זוזי בחובך כיון שכבר הי' שטר מכירה בידך:

ח **אם יש טענ'**. ודוקא בכוהד"י אבל ביוהד"כ יכול לטעון היה לך לעכובי זוזי ובש"ך סיים הדין בצ"ע והעיקר כהר' או"ת:

ט **דה"מ באתרא דיהבי**. והש"ך הכריע דלעול' א"י לטעון אולי הייתי חייב לך משום די"ל מש"ה לויתי ממך כדי שאגבה ממך הבינונית ותגב' ממני זבורית ואף שיש לו ג"כ בינוני' מ"מ י"ל אולי בשעת פרעון והי' בענין שיהי' זה גורם וזה גורם ובתומים השיג עליו וכן עיקר כהמחבר דודאי אין מדרך להלוות עד שפורע חובו תחלה כיון שהגיע כבר הזמ"פ) (ואם הלואת האחד היה על רווחים באופן היתר כגון משכנתא בנכייתא או בעיסקא א"י לטעון כך וע"ב ואם כתוב בשכר שיש לשני על האחד שיגב' מהעידית אף הש"ך מודה די"ל אילו הייתי חייב לך:

י **שאגבה ממך העידית**. עכשיו בזמ"פ שלי ובז"פ שלך אולי לא יהי' לך רק זבורית ותגבה זבורית:

יא **בינונ ת וזבורית**. הטעם דמצי א"ל אני אגבה תחל' הזבורית ויעשו הבינונית של עידית ואגב' אותך זבורית:

יב **בכ"ע יעמוד**. היינו שאין שום אחד מפסיד שטרו מ"מ אם יש נ"מ בגוביינא זה גובה וזה גובה ש"ך:

יג **וביום שנשלמו**. דאע"ג דעביד אינש דפרע ביומא דמישלם מ"מ א"י לכופו שישלם:

יד **ראובן שתובע**. בשטר דבע"פ אע"פ שאמר לו אל תפרעני שא"י לטעון פרעתי מ"מ א"נ במגו דל"א מגו להוציא רק בשטר:

טו **אם גבה קרקע**. דעת הסמ"ע דכשמכר המוקדם השט"ח א"צ דאקנ' אבל כשמכר המאוחר השטר חוב צריך דוקא כשכתוב בשטר המוקדם דאקנ' או במקום דדאקנה טעות סופר הוא אבל במקום דדאקנה לא מישתעבד אין המוקדם יכול לטרוף) (וע"ב דה"ה אם המלו' הא' מכר השט"ח קודם שלוה מהשני א"י לטרוף דיכול לומר קניני קודם לקניינך לדעת הסמ"ע והש"ך חולק וס"ל דכיון דמשתעבד מדר"נ אין צריך דאקנ' דהוי כאילו המלוה השני לוה המעות של המלו' הא' וכאילו הלוה שיעבד עצמו למלו' הא' אבל אם הוא דאקנ' גם נגד המלוה השני לא משתעבד להש"ך דכיון שהי' הלוה הב' יכול להבריח נכסים אלו נגד המלו' השני דאילו מכר' לא הי' יכול לטרוף מהן לא חייל שיעבודא דר"נ על הנכסים אלו נגד המלו' הראשון:

טז **שיעבד לו מטלטלין אג"ק** דעת הש"ך דצריך שיהי' דוקא בשטר הנמכר מטלטלין אגב קרקע דכיון שמי שגובין ממנו לא היה יכול להבריחן מהמלו' השני משועבדין הן למלו' הא' אבל כשהלו' הב' לא שיעבד מטלטלי אגב קרקע שהי' יכול למוכרם ולהבריחם מהמלוה השני לא נשתעבדו למלו' הא' אף שיש בשטר הטורף אגב קרקע ואינו יכול לטרוף אמנם זה דוקא כשההלוא' היא בעל פה רק בקנין אבל כשההלואה היא בשטר אף אם אין בשטר הנמכר אגב קרקע רק בשטר הטורף מכל מקום יכול לטרוף גוף השטר הנמכר דשטרות משתעבדי באגב ודעת הסמ"ע דעיקר תלוי אם כתוב בשטר הטורף אגב קרקע וגם דאקני דבמטלטלין אגב קרקע לא אמרינן דאקנה ט"ס כי בודאי לא היה דעתו רק על מטלטלין שיש לו בשעת שיעבוד ואפילו אם הוא ספק אם מטלטלין אלו הן דאקנה א"י לטרוף מהם אבל כשעדיין לא גבה והלוקח מעכב א"כ דאקנה כי המוציא מחבירו עליו הראי':

יז **חוזר וגוב'**. ודוקא כשא"י שהמוכר ל"ל נכסי אבל כשידוע אפוכי מטרתא למה ואין הלוקח גובה כלל סמ"ע) (יע"ב בסימן פ"ו דאם עבר ופרע ליהודא כשכבר נתברר דל"ל

נכסי לראובן דחייב לשלם שנית ואפי' פרע במטלטלין ולא כתב בשום שטר מטלין אגב קרקע ע"ש:

## סימן פו

א **בכל ענין**. ואפי' אינו חייב רק מכח דינא דגרמי שאינו אלא מדרבנן מ"מ שייך דר"נ אבל בדבר שנותנין לו בתור' צדק' ל"ש דר"נ ואפילו הגיע ליד הלו' אין המלו' יכול לטרוף מהן דלית בזה משום שיעבו' נכסי אבל מ"מ החיוב מוטל אקרקפת' דגברא לשל' חובו מכל מה שהגיע לידו אם יש בידו יותר מכדי סידור בע"ח:

ב **וריבי' שעל**. דעת הש"ך שאם הלוה על שנה ובא לפדות תוך שנה צריך ליתן לו ריבי' מכל השנ' אמנם כשיש על הבעל משכון אחריות מהעכו"ם כשמחזירו להישראל שהוא אלם א"צ להחזיר כלל סמ"ע:

ג **בד"א**.) ( ע"ב דעיקר דאפי' אית לי' נכסי יש על הלו' השני דין ערב שכשלא יהי' נכסי' להלו' הא' מחויב הוא לשל' וכן אם הא' אלם אפי' יש לו נכסי' מחוייב הב' לשל' ואפי' יש להא' רק זבורית ולהב' יש בינוני' זבורית מ"מ כיון שהא' אלם מחוייב הב' לשל' מבינונית או מעות אם יש לו כיון דל"ל פסיד' דהיינו שהגיע הזמן וגם אם ישל' למלו' שלו יצטרך גם כן לשלם במעות או בבינוני' מש"ה מחוייב לשלם גם להא' במעו' או בבינוני' אבל במקום דאית לי' פסידא כגון שמחל לו המלו' שלו דאז כיון דאית לי' פסידא יש להב' ג"כ דין משועבדי' ומשום הכי כשהלוה אלם ויש לו נכסי' אין השני צריך לפרוע כלל דאין נפרעים ממשועבדי' במקום שיש בנ"ח אפי' הלו' אלם ואי לית לי' נכסי להא' מ"מ א"צ לפרוע רק מהזיבורי' ואם הלו' הא' יש לו נכסי' אפי' זיבורית ורוצה לשל' אף שיש להב' בינוני' ול"ל פסידא כלל מ"מ א"י לגבות מהשני בינוני' וגובה מהא' זיבורית:

ד **שסידרו לו**. ואם המלו' השני כאן אין נפרעין עד שיודיע להמלוה השני כדלקמן סי' קכ"ט סעיף י' ש"ך:

ה **נזקקין**. ואפי' הגיע הזמן יכול הלו' לומר אפייסנו שירחיב לי הזמן:

ו **מוטל עליו**. ואם כתב בשטר שמחויב לטפל בסחורה ולמכרה להשתדל במעות אף בזה חייב לטפל סמ"ע. והש"ך פסק דעל שמעון לטרוח להוציא המעות מלוי אם לא שנותן לו השטר בשומת בית דין אז אין צריך לטרוח:

ז **מעות בפקדון**. ואפילו קיבלו על זמן אמנם במעו' מותרין שמותר להשתמש בהם הוי כהלוא' לזמן ובשאלה לזמן אם לא כתב בשטר מטלטלין אג"ק גובה ממנו בדלית ליה

נכסי ובשאל' סתם דמשתמש בו כל זמן שאין המשאיל תובע לא מגבינן גם כן רק בלית ליה נכסי:

ח **יכול למחול**. ואין חילוק בין כתובה לשאר חוב אמנם אם כבר הגבו לבע"ח השט"ח בשומא בעד חובו הוי כשאר מכר ויכול למחול ש"ך) (וע"ב דאפילו נשאר עוד חוב עליו מכל מקום כשמשלם הנשאר מחילתו נגד מה שנמכר הוי מחילה אמנם כפי סך החוב שהיה לו כגון שהיה חובו מנה והגבהו לו שטר של מאתים במנה המנה שהיה חייב לו א"י למחול ובהמותר מחילתו מחילה:

ט **להרויח לו זמן**. היינו אחר שכבר הלווה לו אבל לכתחלה יכול להלוות מעותיו על איזה זמן שירצה דהא יכול ליתן מטלטלין שלו במתנה ואם מחל או הרויח זמן ואחר כך נודע דל"ל נכסי בטל מחילתו:

י **או פרוע**. ואם אמר במלוה ע"פ פרעתי קודם שידעתי אם הלה מכחישו בברי חייב שבועה ובלא"ה אין לו עליו רק חרם:

יא **אחר שנתחייב**. וה"ה בלא ב"ד אם התרה בו וידע שחייב לו ואין ללוה נכסים והוא שילם להמלוה השני חייב לשלם לו פעם אחרת ש"ך:

יב **חייב לפרוע בשבועה** אפי' יש בו נאמנות דהו"ל כמשועבדים:

יג **יש להם נכסים**. פי' מה שירשו מאביהם ולא מנכסי עצמן דלא כהש"ך או"ת ועסי' ס"ו:

יד **הדין עמו**. ובגוי שייך ג"כ שיעבוד' דר"נ הן שהלוה השני הוא עכו"ם הן הלוה הא':

## סימן פז

א **אם הוא מ"מ**. ואם תבעו נ' הלואה ונ' חבלה והוא כופר הכל ועדים מעידין שהוא נחבל ונאמן בשבועה כמבואר בסי' צ' אם עדיין לא נשבע הוי מב"מ ואם כבר נשבע חייב שבועה מדין העדאת עדים) (וע"ב בסי' צ"א דאפי' נשבע אחר התביעה בב"ד חייב שבועה על השאר וכ"כ בקצה"ח ונכון דלא כהש"ך. ודוק' כשהוא באופן דא"א לו לגבות ממשעבדי מחמת הפס"ד כגון שיכול לטעון פרעתי או ל"ל נכסי קרקע דבלא"ה הו"ל שיעבוד קרקעות דאינו חייב שבועה:

ב **מוכה בידו**. היינו במלוה אבל בפקדון אפי' הוא בבית ומכ"ש בעומד באגם הוי הילך כשלא נפחת מדמיו) (וע"ב דבגזילה לא הוי הילך עד שיהא מוכן בידו לפני ב"ד:

ג **משכון**. כיון דצריך שומת ב"ד אבל אם נתן לו רשות למכור בלי רשות ב"ד וברור שבודאי יכול לקבל מעותיו כשימכור הוי הילך ש"ך והכריע כדיעה זו ועש"ך:

ד **שהוא מערים**. וכל ספק בשבועה פטור.

ה **ובאו עדים וכו'** כן הגיה הסמ"ע דבלא"ה הא יכול לשנות מפטור לפטור ומ"מ לא הוי העדאת עדים הואיל ואינם מעידים שלא פרעו. והש"ך חולק דהו"ל העדאת עדים והגיה וע"א מעיד:

ו **י"א שפוטרו**. ולענין קבלת חרם אם טוען ברי יכול להטיל חרם אבל בטוען שמא פטור מחרם:

ז **והעיקר**. ובשבועת שומרים ויש ע"א אומר פשע וע"א אומר לא פשע או דאיכ' תרי ותרי אמרינן אוקי עדים נגד עדים וכמאן דליתנייהו דמי וחייב שבועה ש"ך ומי שהוא משואי"ל אין עד המסייע פוטר:

ח **נוטל בלא שבועה**. אבל חשוד דקיי"ל שכנגדו נשבע ונוטל אין ע"א פוטר דאל"כ כ"א יוציא ממון ע"פ ע"א:

ט **והפכה**. ע"ב) (דאם כבר העיד העד וחייבוהו שבועה והפכה ונתרצו שניהם אין העד פוטר אבל אם היפך ואח"כ בא העד פוטרו משבועה וא"י לחזור בו רק אם בא העד אחר ההיפוך דעת הסמ"ע דיכול לחזור בו: והש"ך מסיק דיכול לחזור בו רק דמיירי שגם עכשיו שבא העד אין הנתבע רוצה לישבע רק שהנתבע טוען כיון שכבר היפך אין העד פוטרו קמ"ל דהעד פוטר:

י **אלא מכח מגו**. ) (ע"ב דדוק' במקום שאילו היה טוען טענת המגו היה חייב ג"כ שבועה כגון בהחזרתי במגו דנאנסו אף שיש ע"א שהחזיר חייב שבועה כיון דא"נ אלא מכח מגו דנאנסו ואלו היה טוען נאנסו היה חייב שבועה דהא אין לו עד שלא נאנס דהא היה מכחיש להעד שאומר החזרתי מש"ה אף בטענת החזרתי חייב שבועה רק דפטור בכה"ג מטעם שכתבתי בביאורים ויש נ"מ במקום אחר אבל במשכון שנאמן לטעון למשכון במגו דלקוח ויש לו עד המסייע בסך ההלואה כיון שאילו היה טוען לקוח אין צריך לישבע גם עכשיו שטוען משכון אין צריך לישבע:

יא **נשבע מספק**. וה"ה בטוען ברי שפשע חייב ש"ש או"ת דלא כהש"ך וכן עיקר:

יב **מהנשבעים ונפטרים**. ואם תפס החוב מהנתבע שחייב ש"ה א"צ להחזיר עד שישבע ש"ה או"ת:

יג **קדם ותפס**. מעות. אבל במטלטלין לא מהני תפיסה כמבואר באה"ע סי' צ"ז סעיף י"א אם לא בפירות שיש להם שער ידוע או"ת:

יד **לא מפקינן**. מ"מ מחרימין ש"ך דלא כסמ"ע והא דלא מפקינן היינו בשאר שבועות חבל בשבועה דע"א והעד כאן הרי מביאו לש"ד כיון שתפס לפרעון שטרו אחר הפרעון משביעו ש"ד ובש"ד נחתינן לננסי') (ועמש"ל סי' נ"ח דאינו משביעו אחר הפרעון ש"ד

רק כשלא העיד מקודם בב"ד אבל כשהעיד כבר בב"ד שחייבו הב"ד שד"ר מכח העד שוב א"י להשביעו אחר הפרעון ש"ד והא דלא מוקמינן דוקא באותן שדנין ד"ת ליטול בלא שבועה רק חכמים תיקנו שבועה אבל אותן שד"ת אפי' בשבועה אינן נוטלין כגון שכיר נגזל ונחבל ודכוותייהו אם תפס וא"ר לישבע מפקינן מיניה:

טו **וכן הנשבעים ונוטלין**. דעת הש"ך דיכול לומר קים לי כרש"י ותוספות דיכול להפך כיון דתפס וע"ב דזה דוקא באותן שמד"ת נוטלין בלא שבועה אבל באותן שמד"ת אפי' בשבועה אין נוטלין לא מהני תפיסה והנשבעין ונפטרין שבועת המשנה יכול להפך וע"ב דה"ה בשטר פקדון שנאמן לטעון החזרתי במגו דנאנסו הדין כן דיכול להפך כמו שאר ש"ה ומטעם דלא גרע משאר הלואה דיכול לטעון השבע לי אמנם לענין נחתינן לנכסיו דינו ממש כטוען נאנסו דאם א"ר לישבע נחתינן לנכסי' מה שא"כ בשאר נשבעין ונפטרין אף שהוא ש"ה כשא"ר לישבע לא נחתינן לנכסי:

טז **א"י להפכה** ואם שנים תובעין זה לזה ואחד חייב ש"ד וא' שד"ר מי שעליו ש"ד נשבע תחלה אם לא שרואין הב"ד שאם יקדימנו לזה יבא הדבר לפשרה או"ת:

יז **דחשיד לי בכך**. ) (ע"ב דבשאר שבועות הבא על הספק א"י לטעון אשתבע לי דחשיד לי בכך דוקא בשותפין דא"י להשביע כ"א כשיש לו הוכחה לחושדו יכול לומר כך:

יח **אי אפשי**. עכשיו נהגו אפי' בשד"א להפך על התובע היסת ומשליש המעות דהוי כאחר הפרעון או"ת:

יט **נפטר הנתבע**. אבל יכול להחרים סתם סמ"ע ועכשיו נהגו כ"מ שנזכר חרם סתם מקבל חרם בב"ד או"ת:

כ **יש לו להחרים סתם קודם שנשבע**. וכשנשבעין על טענת ספק כגון בשותפין מקבל ג"כ בחרם אבל בהיפוך שבועה א"צ ע"ז:

כא **אמרת ליתן לי מנה**. ובעני דעת הש"ך כיון דאם יודה מחויב ליתן מחמת צדקה מחויב לישבע:

כב **לפני שמש** ואם מת השמש נאמן לומר שנשבע בפניו ש"ך ואם הכחיש לשמש א"נ ואם אמר מחלת לי א"נ ש"ך וט"ז דלא כסמ"ע:

כג **אינו נפסל**. ונשבע שבועת מ"מ דהא הודה דהטענה הראשונה היה בשקר ולכן אפי' היה שבועה ראשונה בנק"ח מ"מ צריך לישבע ואם טוען התובע הואיל ולדבריך חשוד אתה אשבע ואטול שומעין לו ש"ך:

כד **ליתן לו במתנה**. אפי' במ"מ או בע"א ש"ך דלא כסמ"ע:

כה **שכבר החזיר**. הסמ"ע גרם וכבר החזיק שיחלק הוא לעניים אבל טען כבר החזיר נשבעין על הקדש עניים ודוקא שתבעו הקהל או ב"ד דהם יד עניים:

כו **ונשבע לאחד**. ואם א' יש לו תביעה על שנים ואחד נשבע דאין לך ידי צריך שיאמר חבירו אף אני כמוהו אבל אמן לא מהני ואף אני כמוהו צריך שיאמר דוקא תכ"ד או"ת:

## סימן פח

א **אלא בפרוטה**. ואם תבעו במחט לדעת הרמב"ם דבמ"מ א"צ להיות שוה פרוטה ה"ה בע"א ש"ך:

ב **פטור**. היינו בטענו ברי אבל כשטוען א"י אם חטים אם שעורים חייב שעורים כשהודה בשעורים גמרא:

ג **תבעו כו' פירות**. תבעו יין והודההחומץ יין הוי ממין הטענה ש"ך:

ד **ולפיכך אפי' יש עדים**. ובסי' ת' פסק דביש עדים חייב ותי' הש"ך דהעדים א"י אם גדול אם קטן ואין התובע מכחיש אותן משא"כ הכא מיירי שהעדים אומרים ברי שעורים והתובע שטוען חטים מכחיש להעדים ופוסל אותן מש"ה לא מהני עדים) (וע"ב דהעיקר דבחטין ושעורין שהן בשעה אחת שז"א חטין וז"א שעורין היו וכמ"ש בסי' ת' בז"א גדול וז"א קטן דהוא מטעם הודאה ולא מטעם מחילה וכמ"ש בסמוך מהני עדים דהודאה שאינה ברורה היא כמבואר בסי' קל"ח ס"ו דשם ג"כ משום הודאה הוא ומהני עדים משא"כ כשהחטים ושעורים הן בזמנים מתחלפין דהוא מטעם מחילה לא מהני עדים וז"ב:

ה **דהוי כאילו מחל**. והש"ך הכריע כהרמ"ה דאין הטעם בחו"ש משום הודאה ומחילה רק מטעם שיכול לומר משטה ויכול לחזור מהודאתו אבל כשעומד בהודאתו וכ"ש כשיש עדים דחייב ובתומים מסכים כהמחבר) (וע"ב דהעיקר שאין כאן מחלוקת בין הפוסקים כלל דאם הם בזמנים מתחלפין כגון שהתובע תובע שהלוהו חטין בניסן והנתבע משיב שהלוהו שעורים בתשרי ואח"כ השיב התובע שהוא תובע החטים של ניסן ודאי מחילה היא ואפי' עדים לא מהני ואף הש"ך מודה לזה ואם הם בזמן אחד שהתובע אומר חטין היו והנתבע חומר שעורין היו דבזה ל"ש טעם מחיל' כיון שדעתו להרויח רק טעם הודא' ולזה בסי' ת' גבי שור תם דליכא שיעבוד נכסי אין הב"ד יכולין להזדקק להשני אבל במקום דאיכא ש"נ כגון בהלואה או בפקדון חייב ליתן שעורים בממ"נ רק שא"י לתבוע גוף שעורים וכן אם השעורים שווים יותר מהחטים א"צ ליתן רק

הפחות וזה דיקא כשאין חוזר מהודאת השעורין אבל כשחזר מהודאת השעורים א"צ ליתן אפי' שעורים שיכול לטעון משטה כיון שהודה בשעורים במה שלא תבעו בהם:

ו **אין מוציאין**. די"ל לא הודיתי ולא מחלתי ודוקא שתפס קודם שחזר הנתבע מהודאתו אבל כשחזר הנתבע מהודאתו וטען משטה קודם שתפס מוציאין מידו דהנתבע יכול לטעון משטה לכ"ע אם לא שיש להתופס מגו דלהד"מ או החזרתי סמ"ע דלא כש"ך וע"ב:

ז **קודם שעמד בדין**. דס"ל דתפס דאמר בש"ס דמהני היא דוקא כשיש לו תביעה על שניהם כגון שהיו המזיקין שנים והנזיקין שנים בסימן ת' אבל כשלא תבעו רק חטים לא מהני תפיסה בשעורין רק כשתפס קודם שעמד בדין סובר מסברא דמהני תפיסה מטעם דיכול לומר מש"ה לא תבעתי אותם משום שהייתי מוחזק בהם אבל תפס אחר שעמד בדין לא מהני אם לא שיש לו מגו דלהד"מ יכול לתפוס נגד דמי החטים אבל לא נגד השעורים כיון שכבר מחל עליהם סמ"ע:

ח **בחפץ פ'**. והיינו באופן שאין אחריותו עליו כלל ש"ך:

ט **אפותיקי**. שלא יהיה יכול לסלקו אפי' במעות ש"ך:

י **אין כאן הודאה** כיון שקדמה הודאה לתביעה:

יא **שא"י אם חטים** ) (ע"ב דהעיקר דכשהתביעות של חו"ש הן ביום אחד ודאי חייב וכן מסיק הש"ך:

יב **לצי"ש**. דאז חייב אפי' בחטים:

יג **מלא עשר**. הש"ך מסיק דדוקא כשאמר בבורך אז לא טענו אלא שמן אבל בלא"ה אין לחלק:

יד **ונשבע היסת**. היינו שתבעו מנה שהלוהו בעצמו והוא מודה במאה מאביו שאין כאן הודאה במקצת אבל תבעו ק' שהלוהו ומודה לו בחוב אביו בנ' ה"ל מ"מ וצריך ש"ד דשם הלוא' חד. ש"ך:

טו **הדין עם התובע**. ונהגו עכשיו להשליש המעות ביד ב"ד ולהשביעו:

טז **מעות צרור**. אפי' מודה דהיה בו מעות הואיל ואינו דבר שבמדה ש"ך:

יז **פטור משבועה כו'** והא דל"א הא עכ"פ מודה בפרוטה וה"ל משואיל"מ כמו גבי משכון בסי' ע"ב סי"ג דאם אומר יודע אני שהיו שוה יותר וא"י כמה ה"ל משואיל"מ דשא"ה שכבר נאבדו וא"א לחייבו יותר מפרוטה הוי כדבר שבמנין משא"כ הכא שאפשר לעמוד עליו אח"כ לא הוי דבר שבמנין) (וע"ב דדוקא במקום שא"א שיתברר לבסוף כמות המדה רק מכח הפקדון ואם יאנס הפקדון לא יהי' אפשר להתברר אז ל"ה

דבר שבמדה אבל אם אמר שהפקדון עולה כפי השומא של הדבר שביד פ' הוי דבר שבמדה וכן אם אמר בשעת הודאה כפי שיהי' כתוב בפנקסו שלו הוי דבר שבמנין:

יח **בית זה מלא**. ולא נקרא דבר שבמדה דאף אם חסר קצת נקרא ג"כ מלא:

יט **שהרקיבו**. וה"ה נאבדו דהא אפשר להתברר כמה יש עד החלון לכך הוי דבר שבמדה דלא כהש"ך:

כ **בקטנה**. פי' שעשוי בתבנית אחר דהוי מין אחר משא"כ בת ה' וי' מיירי שעשוי בתבנית אחד רק זה משקלו יותר:

כא **איזור**. כי איזור א"א לחתכו כי הקצוות ניכרות סמ"ע:

כב **ושל השטר שכפר**. ואע"ג דיש לו מגו דהיה כופר בהך דבע"פ מ"מ כיון שאין לו מגו בגוף השטר דהא לעולם יהיה השטר בתקפו דדוקא החזרתי במגו דיש לו מגו לקלקל גוף השטר אמרינן מגו ש"ך:

כג **הוי כמו קרקע**. אף דל"ל קרקע סמ"ע והש"ך השיג עליו וע"ב:

כד **יש בו נאמנות**. והש"ך חולק כיון דמודה במה שא"י לכפור הוי הילך:

כה **פטור מש"ד**. אבל נשבע היסת כדלעיל סי' מ"ב:

כו **אפ"ה פטור**. אבל היסת חייב כיון דבאומר שנים חייב היסת אתי לערומי ולומר ג' כדי להנצל משבועה מחמת שא"י לישבע ופשוט:

כז **היה אומר ב'**. ואף דהוי מגו דהעזה אמרינן כיון שהשטר מסייעו:

כח **לאביך בידי**. ) (דאם היורש טוען ברי מנה לאבא בידך ויודע אני שלא נפרע חייב ש"ד ודוקא בטוען ברי ע"פ אביו שאמר לו שחייב לו פטור אבל בטוען ברי ע"פ עצמו חייב אבל אם אינו טוען ברי רק שהלוה לו וא"י אם נפרע אם לאו פטור שיש לו מגו דאי בעי הי' טוען שפרע הכל:

כט **ואפי' מהיסת**. הש"ך פקפק ע"ז דבשלמא מ"מ ליכא דקדמ' הודא' לתביעה אבל היסת למה לא ישבע והעיקר כהמחבר או"ת:

ל **ודינו כשטר**. וא"י לטעון פרעתיך ש"ך:

## סימן פט

א **שכרו פרוטה**. ) (ע"ב דהש"ך מסיק דדוקא כשיש כפירה שתי מעין רק דלא בעינן שיהי' כל הכפירה שתי מעין בפרעון רק אפי' כופר בקציצה ובפרעון סך הכל שתי מעין אף דעל כפירת הקציצה לא מהימן רק על כפירת הפרעון וכפירת הפרעון אינו אלא פרוטה מ"מ נשבע. אבל כשאינו עולה כל הכפירה רק פרוטה אינו נשבע. והעיקר דלא

כהש"ך רק אם כל שכרו הוא רק פרוטה נשבע שלא ילך השכיר בפחי נפש אבל אם שכרו הוא יותר והכפיר' היא פרוטה אינו נשבע:

ב **בנק"ח**. חז"ל תקנוהו משום כדי חייו דשכיר והבה"ב טרוד בפועליו תיקנו שישבע השכיר ויטול ואם יש לבה"ב עד א' מסייע צ"ע אי השכיר נשבע ונוטל או"ת:

ג **חשוד נשבע**. היינו היסת:

ד **יורשי השכיר**. אפי' טוענין ברי בה"ב נשבע היסת ודוקא שמת בסוף היום אבל באמצע היום הוי תו"ז ש"ך:

ה **עדים ששכרו ושעשה**. בעידי שכירות לחוד לא סגי דשמא לא עשה מלאכה ועידי שעשה מלאכה לחוד לא סגי דבעושה מלאכה בלא שכירות לא עשו תקנת שכיר שיהיה נשבע ונוטל רק הבה"ב נשבע ויש לו מגו שלא שכרו וע"ב דאפי' בעדים רק שהלכו למדה"י יש לו מגו:

ו **מתוך שי"ל**. ואף שהוא טרוד בפועליו ומסופק ול"ש מגו מ"מ עיקר הטעם שטרוד בפועליו הוא דאמרינן שיודע בעצמו שהוא מסופק רק שמשקר לטעון ברי וכשיש לו מגו אמרינן כשטוען ברי הוא ודאי אמת:

ז **ושכרו בע"א**. ולא הוי משואיל"מ דכיון דאפי' אם היו שני עדים ששכרו לא היה השכיר נוטל רק בשבועה מש"ה כי ליכא רק ע"א לא הוי משואיל"מ רק שמחוייב לישבע שבועה כעין דאורייתא ולדעת המחבר כששכרו בע"א נשבע הבה"ב היסת ואע"פ שא"י רק במגו דלא שכרתיך ואילו היה טוען לא שכרתיך הי' חייב ש"ד מ"מ אינו נשבע רק היסת וע"ב הטעם:

ח **אחר זמנו**. דחזקה דאין בה"ב עובר בבל תלין ורמי אנפשי' ומידכר וגם חזקה שאין שכיר משהה שכרו גמרא) (וע"ב דאפי' אומן דאינו עובר בב"ת למאן דס"ל דאומן קונה בשבח כלי מ"מ אינו נשבע הבה"ב כשאין הטלית ביד האומן) (וע"ב דכשיש עדים על המקצת שעבר על ב"ת והשהה שכרו שוב השכיר נאמן גם על המקצת השני לישבע וליטול ואם תבעו בזמנו לפני עדים ואמר פרעתיך ואח"כ תבעו בב"ד אחר זמנו א"י לומר פרעתיך לא קודם ולא לומר שפרעו אחר שהכחיש לפני העדים אבל תבעו בב"ד בזמנו ופסקו שהשכיר ישבע ויטול ונשבע נאמן לומר שפרעו אח"כ אבל כשלא נשבע א"י לומר שכבר נשבע ופרעו עכשיו שנשבעין לפני שמש כמבואר סימן פ"ז ועמש"ל סימן ע"ח ואם מחולקין שהב"ה אומר שכבר עבר זמנו והשכיר אומר שהוא תו"ז הבה"ב נאמן אבל אי ליכא עדים שהוא תו"ז רק שהבה"ב מודה שהיא תי"ז חי נאמן בה"ב לומר פרעתיך בזמנו במגו שהיה אומר שהיא לאח"ז צ"ע:

ט **שכיר יום**. ושכיר שעות דיום כל היום ושכיר שעות דלילה כל הלילה ושכיר שבת וחודש יצא ביום גובה כל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וע"ל סימן של"ט ומה שנאמר שם לענין העובר בב"ת הוי כאן לאח"ז:

י **שתבעו כל זמנו**. ר"ל סוף זמנו וא"ל לפרוע א"כ הרי לא פרע לו קודם סמ"ע:

יא **יום ה'**. הנכון כמו שהביא הט"ז ליל ה' דלא כסמ"ע או"ת:

יב **הרי בה"ב נשבע**. והש"ך פסק דא"צ רק היסת:

יג **נשבע בנק"ח**. ואם מחולקין בפרעון או באומן כיון שהטלית בידו הוי תו"ז ושכיר בזמנו שתפס וי"ל מגו דלדעת הש"ך פטור בלא שבועה כשי"ל מגו דלקוח וכן בכל הנשבעין ונוטלין שתפסו וי"ל מגו נאמן בלא שבועה) (וע"ב (סקי"ד) דאם יש עדים שמסר לידו בתורת אומנות דנאמן האומן כשהטלית בידו אפי' ל"ל מגו ואם הבה"ב טוען שמא ג"כ נאמן האומן אפילו ל"ל מגו:

יד **היסת**. ובמ"מ חייב ש"ד:

## סימן צ

א **למשכנו שלא כו'**. קנס הוא לגזלן ומיירי שכבר החזיר מה שראו העדים או שאמר הילך דבלא"ה מדינא הנגזל נשבע ונוטל דחייב מטעם העדאת עדים והוא חשוד וכשנגדו נשבע ונוטל רק דמיירי שכבר החזיר דאז הוא רק מטעם קנס ואם מת לא קנסו בנו אחריו:

ב **וא"י מה הם**. אבל יודעים שנטל כלי אבל אם א"י אם נטל כלי כלל אין לו דין נגזל דשמא עפר או צרורות נטל סמ"ע וש"ך:

ג **בכל אלו**. מיהו הכלים שראו העדים ויש ג"כ עידי ראה שאין לו מיגו דההחזרתי נוטל בלא שבועה להרי"ף והרמב"ם אבל להטור צריך שבועה כשטוען גנובים) (ואם יש לו מגו דההחזרתי כגון דליכא עידי ראה על אותן מקצת הכלים נאמן היוצא במגו שהיה מודה לבעה"ב שנטל כלים לפי מה שטוען בעה"ב והחזיר הכ דאז היה נאמן דהא אפי' גזל הכל בעדים נאמן לטעון החזרתי ונאמן במגו זו לטעון ששלו נטל ואינו מוחזק בגזלן כלל ואין לו דין נגזל נשבע ונוטל) (אבל כשיש עדים שראו בידו דל"ל מגו על אותן כלים שראו העדים שנטל וא"נ ששלו נטל והוחזק בגזלן שוב יש לו דין נגזל נשבע ונוטל על אותן כלים שמכחיש ואומר שלא נטל אף שיש לו מגו דההחזרתי אותן כלים שלא ראו העדים דכך היה הקנס החכמים שיהי' הנגזל נשבע ונוטל בדבר שהוא דררא דממונא דהיינו שנעשה ספק לב"ד בלא טענותיהם רק ע"פ העדים דהיינו שהעדים ראו שגזל וא"י כמה והתובע אומר יותר והגזלן אומר פחות שהנגזל נשבע ונוטל אבל אם מודה

לבעה"ב שנטל יותר וטוען שהחזיר נאמן דזה לא הוי דרד"מ) (ואם טוען שבחובו נטל הן שהחוב ידוע הן שאין החוב ידוע ויש לו מגו דהחזרתי אף שנאמן על אותן כלים שמודה שלקח שהבעה"ב חייב לו מ"מ על אותן הכלים שכופר ואומר לא נטלתי הנגזל נשבע ונוטל דמה בכך שנאמן במגו מ"מ הלא אף לפי דבריו גזלן הוא שמשכנו שלא ברשות ויש לו תקנת נגזל נשבע ונוטל ודוקא כשטוען ששלו נטל ויש לו מגו דלפי דבריו לא הוי גזלן ונאמן במגו שוב לית ביה תק"כ וע' כ"ג בביאורים זהו לפי העולה מדברי הש"ך והעיקר לדינא עס"ק שאח"ז:

ד **כל מה שיטעון**. היינו אפי' ליכא צדדי ריעותא כמבואר בסי"א דשם טוען לקוח בעינן צדדי ריעותא אבל הכא מיירי שטוען שלי נטלתי או בחובי תפסתי א"נ והש"ך חולק דאפי' בטענות אלו בעינן צדדי ריעותא ובאם לאו נאמן במגו דלקוח) (וע"ב דהעיקר לדינא דבטוען שלי לקחתי או בחובי מסרת לי בעינן צדדי ריעותא אבל כשטוען בחובי תפסתי אפי' יש לו מגו דהחזרתי הנגזל נשבע ונוטל אותן הכלים שטוען שלא נטל כיון שהוא גזלן אף לפי דבריו אבל אותן הכלים שמודה שנטל ויש לו מגו נאמן לומר שחייב לו עליהם כך וכך ובחובו תפסם במגו דהחזרתי או במגו דלקוח היכא דליכא צדדי ריעותא ואם ראו עדים החטיפה א"נ לומר כלל לקוח כשאין לו מגו דהחזרתי דהוי גזלן גמור וע"ב:

ה **אמוד שמפקידין**. וצריך לברר מי ומי המפקידים ושואלין אותם ואם טוען הנגזל שלי הן א"נ במגו דפקדון:

ו **נשבע היסת**. דל"ה חשוד דלא משמע לאינשי איסורא בהכי

ז **מחרימין**. דס"ל דהוי חשוד:

ח **כנפיו כלום**. **הסמ"ע** (הקשה) [הגיה] **כלים** (**וא"ל דר"ל**) **דאף שראו שנושא דבר י"ל צרורות או אבנים**:

ט **הרי זה פטור**. דמלתא דל"ר עליה דאינש לאו אדעתיה:

י **לא גזלתי**. פי' ששלי הן דאם אומר שלא נטל כלל הרי הוא מכחיש להעד ונשבע להכחיש העד:

יא **ה"ז נשבע**. על אותן כלים הנשארים שאין העד יודע אבל אותן כליה שהעד יודע והוא אומר שלי הם צריך להחזיר דהוי משואיל"מ כיון דא"נ לומר שלי רק במגו דלא נטלתי) (וע"ב דכשטוען בעה"ב גנובים כיון דאפי' היו שני עדים היה הנגזל צריך שבועה לדעת הטור ל"ה משואיל"מ אפי' על אותן הכלים שהעד מעיד עליהם ומש"ה אינו נשבע רק היסת:

יב **אין משביעין את הגזלן**. אפי' טוען ברי ע"פ שכיר ולקיטו) (וע"ב דמיירי שמודה שגזל אבל טוען בחובי נטלתי תליא במחלוקת דסעיף א' אם הוי חשוד בכך:

יג **ישבע בעל הפקדון דעשו תקנת נגזל בפקדון**:

יד **נוטל המפקיד**. מחלוקתן תליא אי הוי משואיל"מ בדבר דלא ה"ל למידע:

טו **והעדים רואין**. פי' שנכנס ריקן ויצא עם כלים דבלא"ה נאמן במגו ששלי הכנסתי והוצאתי וה"ה אם לא ראו עדים שנכנס ריקן רק שיש עדים שהכלים הללו שהוציא היו שלו והן דברים העשויים להשאיל דאל"ה נאמן במגו שכלים אלו לקוחין הם בידו מכבר:

טז **ונשבע בעל הבית היסת**. הלשון מהופך וכצ"ל נשבע היסת אחר שמחזיר לו:

יז **טוען גנובים**.) ( וע"ב דאפי' בלא ראו שנכנס ריקן בדברים העשויים להשאיל נאמן בגנובים במגו דשאולין דל"ה מגו להוציא דדברים העשויים להשאיל בחזקת בעלים קיימי מה שא"כ בדברים שא"ע להשאיל ואיכא צדדי ריעותא א"נ בגנובין במגו דשאולין דהוי מגו להוציא ועיקר דין זה יתבאר בסי' שנ"ז:

יח **ואם הוחזק כו' לגנב**. דעת הסמ"ע דבעינן כל צדדי ריעותא אפי' בדברי' העשויין להשאיל בטוען גנובים ומוחזק בגנב. ודעת הש"ך דבראו נכנס ריקן ויצא מלא סגי לבטל דלא יהיה נקרא מגו להוציא ולא בעינן צדדי ריעותא:

יט **כטוען שאולין**. הסמ"ע כתב דנשבע בנק"ח והש"ך כתב דנשבע רק היסת:

כ **במגו דההחזרתים וה"ה באיכא הנך צדדי ריעותא**:

כא **א"נ**. כשיש עידי ראה דבלא"ה נאמן לומר שלקחום אח"כ במגו דההחזרתי:

כב **בכל גוונא א"נ**. אפי' יאמר מתחלה לקחתי ממנו ואח"כ נכנסתי ליקח מה שלקחתי ממנו כבר:

כג **אם חטף**. כיון דא"נ לומר בחובי נטלתי רק במגו דלא נטלתי והיה מחוייב ש"ד ה"ל משואיל"מ ולפ"ז בחוטף שטר דלית ביה ש"ד ל"ה משואיל"מ נאמן וסעיף זה מיירי שיש עידי ראה דאל"ה נאמן במגו דההחזרתי:

כד **ונוטל** ואם אין עדים שחבל (וטוען) [ומודה] שהוא התחיל בו נאמן במגו:

כה **ואם יש**. בטור מבואר דדוקא שהיה קטטה ביניהם:

כו **יש הוכחה**. ואם מת הנחבל אין היורשים גובים בשבועה אפי' היו במעמד החבלה אבל בנגזל כשהיה הבן במעמד נשבע הבן דלא גרע משכירו ולקיטו:

## סימן צא

א **לפועלי**. וה"ה באומר תן לבני מתנה כיון דאם לא נתן לו אין עליו חיוב דמי לשלם שני תשלומין. ש"ך:

ב **שניהם נשבעין**. ואם אחד מהם גוי מ"מ הישראל נשבע:

ג **בפני חבירו ואם נשבע שלא בפני חבירו מהני ב"ח והש"ך סיים בצ"ע**:

ד **חנוני בפני החנוני צריך לישבע תחלה** דכל כמה דלא נשבע החנוני אין חיוב שבועה על הפועלים:

ה **בדאיתנייהו** דכ"א יכול לומר אין אני מחוייב להמתין יום בואי ואשבע תיכף ומיירי שכבר הכחישו עצמן לב"ד דבלא הכחישו אין כאן שבועה כלל ואם הוא קרוב יכול הבע"ה לומר תמתין קצת או תשבע תיכף ותיטול ש"ך:

ו **תשלום אחר**. והא דלא נקט הטעם דאין כאן טענת ברי כתב הש"ך דמיירי שנבר הכחישו עצמן ומהמחבר משמע דכשמתו אין היורשים גובין אפי' יורשי הפועלים) (וע"ב דלפי דעת המחבר אם מתו שניהם וכבר הכחישו עצמן רק שלא נשבעו עדיין המעות מונח עד שיבא אליהו ואם לא הכחישו עצמן ושניהם החנוני והפועלים לא תבעו לבעה"ב והדבר ספק אם כבר נתן או לא יחלוקו כיון דליכא רמאי וע"ב והש"ך פסק דכשמתו הפועלים צריך לשלם ליורשים) (וע"ב דדוקא כשהכחישו עצמן בחיים ובלא"ה א"צ לשלם ליורשים אבל כשמת החנוני אז אם א"צ לשלם רק תשלום אחד משלם ליורשי החנוני אבל כשמשלם שני תשלומין א"צ לשלם ליורשי החנוני ולפ"ז כשמתו שניהם משלם ליורשי פועלים ולא ליורשי החנוני) (ובמוציא הוצאת על נכסי חבירו אז אם יש שבח אפי' אם מת בל"ש משלם ליורשיו אבל במקום שתובע הוצאה יתירה על השבח ומת בלא שבועה אין היורשין נוטלין) (ובשנים שהפקידו דסי' ע"ו דהדין דשניהם נשבעין ונוטלין ומתו בלא שבועה משלם שני תשלומין ליורשיהם וע"ב:

ז **דלמא לא נתן**. והש"ך הכריע דאפי' בחנוני התשלומין הוא מדינא ולכך אפי' החנוני נוטל בלא שבועה כשאינו משלם רק תשלום אחד:

ח **בחנוני המקיף**. ואם בשעת שכירות המחום אצל חנוני ונתרצו הפועלים לכ"ע א"י לחזור אצל בעה"ב ש"ך:

ט **תן לפועלים סלע**. לקמן סי' קכ"ו יש מחלוקת אי צ"ל סלע יש לי בידך וה"ה הכא ש"ך:

י **והפועלים נתרצו**. ואפי' שתקו וע"ל סימן קכ"ו:

יא **אין לפועלים**. ואפי' להרא"ש בסימן קכ"ו דיכול לחזור היינו כשאינו אומר שפרע משא"כ הכא שאומר שכבר פרעו סמ"ע והש"ך חולק דכאן נמי יכול לחזור רק דמיירי שפטרו בפי' וע' סימן קכ"ו בזה לדינא:

יב **נשבע החנוני** תחלה נשבעין הפועלים דכ"ז שלא נשבעו הפועלים אין לבעה"ב תביעה ש"ך:

יג **שגם זה כו' היסת.** כיון שעכשיו אינו משלם רק תשלום אחד וספק לו אם פרע לפועלים א"צ רק היסת והש"ך הניח בצ"ע דלקמן סימן קכ"א סעיף ט' פסק בכה"ג דנשבע בנק"ח וע"ב יישוב נכון לזה:

יד **נשבע התובע ונוטל.** ) (בנק"ח כדין שליח דמורה היתירא משום דטרח וע"ב:

טו **מידי דהאי ידע.** פי' במקום שנאמן ליטול מחוייב לישבע אע"פ שחבירו א"י וע"ב) (דדוקא במקום שלא פשע במה שלא ידע אבל כשפשע במה שלא ידע כמו בסעיף ז' נוטל בלא שבועה וע"ב:

טז **ויש רגלים.** אבל במקום שאין רגלים לדבר א"י להשביע על פנקסו עד שידע שפנקסו מדוקדק מאוד דהוי רגלים לדבר ובתומים מסיק דלענין להשביע על הפנקס יש לו טענת ברי רק הכא שנוטל ע"פ פנקסו צריך רגלים לדבר וכתב שכן מורין כל בעלי הוראה:

יז **להוציא מיתומים.** אם כתב שם שדבר זה שייך לפ' אבל אם כתב בפנקסו שפלוני חייב לו ופ' מת לאו כל כמיניה לחייב ליתומים:

יח **בפנקס הוא אמת.** והכל לפי הענין הפנקס והאדם כפי ראות עיני ב"ד:

יט **נשבע בעה"ב היסת.** הש"ך כתב דמיירי שהפועלים מודים רק שטוען שלא ציווה ליתן להם כל כך אבל אם הפועלים מכחישים הוי שבועה על שבועה ואינו נשבע לא ש"ה ולא ש"ד) (וע"ב אם החנוני רוצה לישבע ונשבע כבר שוב יכול לחייב בתביעתו להבע"ב ש"ה ואם מודה במקצת חייב ש"ד אבל ע"י ע"א שציוהו ליתן א"י לחייב הבעה"ב ש"ד אף אם כבר נשבע החנוני וכך נראה עיקר:

כ **לא נתן קצבה.** הטעם כיון דע"י פשיעתו גרם הבעה"ב דהי' יכול ליתן קצבה וגם דהוי כאלו נתן רשות הבעה"ב להאמין לפועלים דהא לא היה מועיל אם היה נותן להן בפני עדים דמ"מ היו הפועלים תובעין מה שהיו רוצים דהא צוה ליתן מה שירצו משא"כ כשהספק נעשה מחמת שהפועלים אומרים לא נטלנו דאז אם היה בסהדי לא הי' הפועלים יכולין להכחיש החנוני פשע במה שלא נתן להם בעדים ולכך השבועה הוא מדינא והתשלומין הוא רק מהתקנה כמ"ש הרמב"ן:

כא **בלא שבועה.** אפי' ש"ה א"צ ש"ך דלא כהסמ"ע אבל אם צוה לחנוני ליתן להם לאכול ולשתות שלא היה אפשר לו ליתן קצבה חייב שבועה כשאר מוציא הוצאות:

כב **דאף אם.** ט"ס הוא וכצ"ל ואם הפועלים בכאן וכו' ואף המחבר מודה בזו ש"ך ולפמש"ל אפשר דלהמחבר אפי' הפועלים מכחישים ואומרים שלא נטלו יותר מהמגיע להם שאין משלם רק תשלום אחד להחנוני א"צ שבועה כיון שהי' הוא הפושע במה שלא נתן קצבה ולא החנוני:

כג **אבל לא החנוני דאף מי** (שסובר שאם) **שהלוה לקטן חייב הקטן לשלם מ"מ הכא דהחייב של בעה"ב הוא שהחנוני יכול לומר לו את האמנתו דלא אמרת בסהדי הב ליה** (וזהו **בשאר ב"א**) **משא"כ בקטן שאין לו דעת אין לו לסמוך על הקטן והיה לו ליתן בעדים וגם דעיקר החיוב שנתן בשליחותו ואין שליחות לקטן**:

כד **הלוקח נשבע**. כיון שהחנוני מודה שהפירות הן ראויים ליתנם ללוקח ובשביל זה מונחים בר"ה שקנאם הלוקח רק תובע המעות ולכך הבעה"ב נשבע בנק"ח ונוטל:

כה **והולכתם**. ופירות הללו לא מכרתי לך אם כן אלו היה מונחים ברשות חנוני היה נאמן בהיסת רק הואיל שמונחים בר"ה צריך שבועה:

כו **החנוני נשבע היסת** ) (וע"ב שאפי' יש עדים שעשה הלוקח אחד מדרכי הקנין הדין כך וכן ברישא שהלוקח נשבע בנק"ח ונוטל הדין אפי' לא עשה הלוקח א' מדרכי הקנין:

## סימן צב

א **אתו שבועת העדות**. ומיירי בזמן קרוב דבלא"ה יכולין לומר שכחנו וע"ב בסימן ל"ז מ"ש בזה:

ב **שבועת הפקדון**. ומיירי בלא ראה די"ל אשתמוטי דבלא"ה אפילו בכופר בלא שבועה פסול סמ"ע:

ג **שלא אוכל**. ולפ"ז ה"ה בחרמי הקהל יש חילוק בין חרם דלעבר בין חרם דלהבא.

ד **מלוה ישנ**'. ) (ע"ב דאפילו יש לו פטורים מכל התביעות מ"מ י"ל כך.

ה **לעשותו עד**. היינו לייחד לו עדים אבל אם כבר שמע מחוייב להעיד ועדותו כשר:

ו **אינו נשבע ונוטל** דלחייב עצמו נאמן:

ז **נתחייב שבועה**. היינו שד"א די"ל לו הא הודית שחשוד אתה והדין שכנגדו נשבע ונוטל ש"ך:

ח **מי שנתחייב שבועה** ואפי' יש לשכנגדו ע"א אינו פוטרו משבוע' מטע' דא"כ כל אחד יוציא ממון בע"א שירצה שיתחייב לו במקצת ויוציא ממנו ממון ע"פ ע"א:

ט **שהרי אין טוען ודאי**. וה"ה בתובע ע"פ העד בטענת ס':

י **ששטר מקוים** ובנחבל ונגזל שכנגדו נשבע היסת ונפטר ובחנוני דעת הש"ך דנוטל בלא שבועה) (וע"ב דדוקא במקום שאין בעה"ב משלם רק תשלום א' התשלומין של כחנוני הוא מדינא לכך בחשוד נוטל בלא שבועה אבל כשמשלם שני תשלומין פטור הבעה"ב:

יא **מחרימין סתם**. הסמ"ע הקשה (וכו' דאפי' חרם לנוכח יש להטיל עליו

יב **ואז פטור**. ואפי' קב"ח שאינו מביאו לידי שבועת חנם. א"צ דאל"כ יקבל בחרם ויפטר ואם רוצה תובע י"ל לא אשבע רק דטיל חרם סתם סמ"ע:

יג **ישבע זה שכנגדו** היינו בשד"א דבדרבנן תקנתא לתקנתא לא עבדינן

יד **עד שילקה**. וע"ל סי' ל"ד דיני הכשר לחשוד:

## סימן צג

א **בטענת שמא**. כיון דטרחי מורי היתירא:

ב **שמינו אותם**. אבל מינהו אבי יתומים לא ישבע:

ג **בטענת ספק וע"ב דבטענת ברי אין עליו שבועת המשנה ועע"ב ס"ק א' אימת השותף מחויב לישבע ש"ד כשהיה היזק ואימת א"צ**:

ד **עד שיחשוד**. היינו שיהי' לו איזה הוכחה שיחשוד אותו דבלא"ה אין משביעין אותו:

ה **דאין אומרים מגו**. והש"ך הכריע דאמרינן מיגו:

ו **המשלח**. דוקא ששלחו לקנות או למכור שמורה היתר באמרו שהרויח לו איזה דבר בשליחותו שקנה בזול אבל שלח מעות לאח' אין בזה הוראת היתר:

ז **אלא כשבא ליטול**. דס"ל דדוקא בבן הבית שעוסק תמיד חייב שבועה משא"כ שליח באקראי לכך איני חייב לשבע רק כשבא ליטול דהיינו שמצוה לו לקנות המעות שלו ובא ליטול מהבע"ב מה שנתן אבל כשלא בא רק ליטול שכרו אינו נשבע ונוטל וכשההוצאות ידועין רק שיש חשש שמכרו ביוקר אין עליו שבועה או"ת:

ח **וי"ח**. וה"ה כל היכא דמקבל שכר עמלו ל"ש מורי היתירא וכשט"ח הנעשין עצה"ע מחויב שבועה כי כך היתה התקנה וע' באורים:

ט **שותפות הא'**. היינו שלא גזלו בשותפות הא':

י **בו חשבון**. וה"ה אפי' הפסידו הכל כשעשו חשבון הוי כחלקו וכשלא עמדו לחשבון הוי כלא חלקו:

יא **ומשביעין זא"ז**. ואם אשת השותף ג"כ נו"נ צריכה ג"כ לישבע:

יב **ואינו מגלגל עליו**. ונ"מ שא"צ לישבע בנק"ח וגם נ"מ בלשון השבועה ש"ך:

יג **הוחזק כפרן**. דהאומר לא נשתתפתי מודה שלא נחלק וגם א"נ לומר שכבר נשבע אבל לא הוחזק שישבע שבועת השותפות בשקר סמ"ע:

יד **פחות מזה**. ומירי דא"ל הילך דליכא ש"ד:

טו **א"א שישבע ראובן**. ) (ע"ב דדוקא כשהוא באופן שלא נעשו המעות מלוה אצלו מעיקרא כגון שהניחו סתם זה יותר וזה פחות רק שהוא באופן המבואר בסימן קע"ו ס"ה שהשכר והפחת לאמצע אבל אם הטיל אחד יותר בתורת הלואה או בתורת עדות

שפלגא מלוה הוי השותף השני שא"י אם נפסד כאומר א"י אם פרעתיך ונשבע שנפסד בידו וניטל וכן בשותפין שיש תח"י זה חצי הסחורה ות"י השני חצי הסחור' וטוען א' שהסחור' שבידו נפסד בשבע ונוטל חלק מהחצי השני שביד השני וע' ביאורים:

טז **יודע בודאי**. וה"ה כשטוען בספק יכול לגלגל רק בסיפא לענין היסת צריך טענת ברי סמ"ע:

יז **מהנשבעים ונוטלים** ואם יודע מהפחת רק שטוען אלו הרוחת במ"א צריך לשלם רק שישבע השותף שלא הרויח הרדב"ז בתשובה) (וע"ב דאם הריוח וההפסד לפי ערך המעות אז המאה זהובים שהם בעין הן בחזקת כ"א לפ"ע מעותיהן:

יח **ישלם מביתו ויתבע מלוי**. ) (וע"ב דמיירי שהן שותפין בכל עסקיהם או שידוע שהחוב הוא מעסק ידוע של שותפות מש"ה כשהשטר ביד ראובן דל"ל מגו ודאי דחייב לשלם וכשהשטר ביד שמעון שיש לו מגו דאי בעי' קלתי' תליא בפלוגתא שהביא הש"ך בסימן ס"ב אי נו"נ נאמן במגו כשהשטרות כתובין על שמו:

יט **שלא פרע לוי לגוי. היינו שיברר אבל אם אינו מברר ולוי טוען שפרע רק שהעכו"ם עושה עלילה א"צ לשלם וע' בסימן קט"ו מ"ש בזה**:

כ **מה שיברר**. ושבועה לא מהני כיון שלא היה הוצאה לטובתו ול"ד להא דסימן צ"א סט"ו:

כא **לעשות לו שטר**. דלא איתברר חיובו עדיין מה שא"כ בסעיף הקודם דכבר עשה השטר לגוי אף שותפו חייב לעשות לו שטר:

כב **ושמעון ידע היינו אפי' יודע לבסוף שהאמת אתו**:

כג **כפי חלקו במעות**. שאם כך היה התנאי אבל בלאו הכי חולק לאמצע ועסימן קע"ו:

## סימן צד

א **ע"י היפוך**. והש"ך והט"ז השיגו ע"ז ופסקו דיכול לגלגל:

ב **טוען ודאי**. פי' שהגילגול הוא על טענת ודאי ומה שכתב ונתחייב שבועה פי' שנתחייב לו שבועה ממ"א וכן מ"ש טענת ספק היינו שהגילגול הוא על טענת ספק וע' בסימן ע"ה מ"ש בזה ואם בעיקר השבועה טוען הנתבע שא"י ונשבע שא"י יכול לגלגל ש"ך:

ג **מהטענות הודאיות**. אפי' בטוען פרוזבול הי' לו או בטוען על ריבית בהיתר לקחתי דאין בו חיוב שבועה מטעם חזקה דלא שביק התירא מ"מ ע"י גילגול משביעין אותו וע"ב.

ד **התובע טענת ספק**. היינו שהגלגול היא טענת ספק:

ה **על הגילגולים**. וה"ה להיפך לישבע גוף השבועה ולהיפך הגלגולים סמ"ע:

ו **ועל הגילגולים תשבע**. והש"ך חולק וס"ל כיון דג"ש ג"כ מדאורייתא אין מהפכין וע"ב) (דאם אומר לבו נוקפו שא"י לישבע אם הוא בטענת הלואה יכול להפוך אבל כשהוא בטענת פרעון שאם יטעון א"י יתחייב לשלם א"י להפוך:

## סימן צה

א **שבועת השומרים**. אפי' נאבד ותובע דמים מ"מ כיון שבתחלת השמירה הי' קרקע פטור:

ב **שא"צ לקרקע** ודוקא לענין שבועת מב"מ הוא כמטלטלין אבל לענין חיוב שומרים ושבועת שומרין הוא כקרקע) (וע"ב דבשומרים אפי' טענת מב"מ פטור דהוי כקרקע והש"ך הכריע דלכל מילי הוי כקרקע רק לענין ב"ח הוי כמטלטלי דלא סמכי דעתיה ולענין מתנת שכ"מ עסי' רכ"ז:

ג **שתבעו המעות**. היינו שבצרן ואכלן ומ"מ כיון שמסתעף מקרקעי הוי כמקרקעי:

ד **וי"ח**. פי' וס"ל כיון דעכשיו הוא תביעת ממון הוי כמטלטלין רק דמיירי שיש חמשה בצורות וחמשה טעונות והודה בבצורות דל"ה הילך ופטור משום דהוי כפירת קרקע:

ה **שכנת בחצירי**. ודוקא בשכבר עבר זמן השכירות אבל קודם שעבר זמן השכירות הוי כפירות הצריכין לקרקע והוי כקרקע:

ו **דמי הקרקע**. דמתחלה לא הי' עליו תביעה רק בדמים אבל כשנתן לו גפנים ובצרן שמתחלה הי' קרקע נחלקו בסעיף ב' סמ"ע ואם תבעו שמכר לו שדה בעד ק' והוא אומר שלא מכר לו רק חצי שדה בנ' ג"כ הוי כמטלטלין ש"ך:

ז **שאפי' פשע**. הש"ך העלה דבטוען להד"מ חייב שבועה כיון שטוען שעדיין הוא בידו וכן בטוען אבד חייב לישבע שא"ב) (וע"ב דדוקא כשנכתב בו לכל מי שמוציאו אבל בשטר שנכתב בו שם המלוה כיון דליכא למיחשדיה שמחזיק לעצמו לגבות בו דהא א"י לגבות בו וגם לשמא שרפו והזיקו ליכא למיחש כמ"ש הסמ"ע ל"ה רק כמעיד על השטר שבידו שלא בא לידו מהמלוה ולכך אינו חייב לישבע:

ח **לא חפרתי**. אפי' תבעו בדמים מ"מ כיון שמסתעף מקרקע הוי כקרקע:

ט **למלאות החפירות**. ובמקום שא"א למלאות החפירות ותבעו רק דמים הוי כמטלטלין:

## סימן צו

א **וקטן**. אפי' תבעו בגדלות דכתיב כי יתן איש והכא היתה הנתינה בקטנות וכן במסרו אביו ויורש קטן תבעו פטור אבל אם לא תבעו בקטנות רק אחר שנתגדל חייב ש"ד אמנם דעת התוס' דפטור במגו דהחזרתים לך כשהיית קטן דלא הוי העזה וע"ב:

ב **וי"א דצריך לישבע**. וכן עיקר:

ג **שמר לקטן**. דשבועת שומרים אינו מחמת טענה:

ד **וי"א דאין נשבעים**. וה"ה לפשיעה דפטור ולהרמב"ם בסימן ס"ו דחייב ה"נ חייב:

ה **שהנתינה היתה כשהי' קטן**. ואם מסרו לאביו לשמור והתובע הוא יתום קטן דעת הסמ"ע דא"י להשביע והש"ך דעתו דיכול:) (וע"ב דאפי' להסמ"ע כשתבעו בקטנות וחזר ותבעו בגדלות חייב שבועה משא"כ לענין מב"מ ולדעת התוספת אפי' בשומרים פטור וע"ב:

ו **לעונת הפעוטות**. אבל קודם אפי' חרם אין מחרימין:

ז **על השטרות**. פי' כגון שטען ג' שטרות מסרתי והוא מב"מ דהיינו בשטר א' אפ"ה א"צ היסת סמ"ע והש"ך כתב דקטן שי"ל שטר מאביו ומת תוה"ז והקטן פוגם שטרו או ע"א מעיד שהוא פרוע גובה בלא שבועה והאו"ת חולק והעיקר כהסמ"ע:

ח **קנין קטן**. דכתיב ושלף איש נעלו איש ולא קטן:

ט **החרש**. ואלם הוא כפיקח. ואם כותב בכתב אני אשבע באלה אין לו דין שבועה אבל בפקדון והלואה דמהני מושבע מפי אחרים אם השביעוהו ואומר משביעני עליך ברם שיש לך הלואה או בפקדון שמודה וכתב בכתב אין לך בידי חייב משום שבועה ובלא"ה אין בו איסור שבועה אפי' כתב שמקבל עליו תנאי זה בשבועה דלא כאו"ת:

י **משביעין אותה**. והיינו שיש מקום לומר שיבא לידי מקצת פרעון אבל כשברור שאין לה עכשיו כלום אין משביעין אותה עד שתתגרש ויהי' לה:

יא **ודלא כי"ח**. והש"ך מסיק דהעיקר כי"ח אלו וכן עמא דבר באשה הנו"נ דהבעל חייב ואפי' ליכא עדים רק שמודה (או) שא"ר לישבע והכל לפי ענין נו"נ שאם אינה נו"נ לדברים גדולים אין מעשיה בדברים גדולים כלום ודוקא בדבר שיש להבעל הנאה כגון שלותה או הקיפה סחורה אפי' אבדה הסחור' אבל פשעה בפקדון אין הבעל חייב וכן אם יודע שלותה בהסתר מבעלה אין הבעל חייב לשלם ואם הבעל מת ואחרים באים להוציא מיתומים בכתבים שהאשה נתנה צריך לברר שהגיע כתבים לידו בחיי בעלה דבלא"ה חיישינן לקנוניא:

## סימן צז

א **עובר בלאו**. דכתיב לא תבא אל ביתו לאו דוקא רק ברשותו דאין לו ליקח בחזקה מיד הלוה) (וע"ב בשטר עיסקא אי מותר לתפוס:

ב **להכנס לבית הלוה**. דעל הכניסה הקפידה תורה דכתיב לא תכנוס:

ג **ליקח בזרוע**. ואם א"ר להניח לשליח ב"ד ליקחו מידו רשות ביד שליח ב"ד להכותו ואם חבל בו שליח ב"ד פטור אבל בעה"ב אסור ואם כבר המשכון ביד המלוה והלוה רוצה לחטפו ממנו ע"ל סימן ד' דעביד אינש דינא כו':

ד **שלא בש"ח**. אבל בש"ה וה"ה לאח"כ כל שנותן לו הלוה המשכון לרצונו אפי' כלי אוכל נפש מותר:

ה **הרי הם כקרקע**. ולמאן דאמר לעיל תלוש ולבסוף חברו דינו כמטלטלין צ"ל בזה טעם אחר דהא אין לוקחים רק סוגרים הדלת לבל יוכל לטחון בו וז"א בכלל לא יחבול דחבלה הוא שנוטלים ולכך באמת אם תלשן ונטלן חייב:

ו **שאין ב"ד ממשכנין**. פי' שישלחו ב"ד לסגור הדלת בעד ריחיים שלא יטחון עד שיפרע זה אין על הב"ד לעשות כמו שאין להם לעכב הלוה שלא יחרוש בשדיהו עד שיפרע ואף זהו כמוהו:

ז **אם נכנס היינו דעבר דאסור לעשות כן**:

ח **רחיים עליונה**. ה"ה תחתונה רק דא"א לעשות כן דמחובר לקרקע וקשה להפרידו אבל אם אפשר הדין שוה כמו בעליונה:

ט **ואם חבל**. העלה הסמ"ע דאין מחויב להחזיר רק בצורך מלאכה ואח"כ מקבל הימנו וכן מחזירו תמיד:

י **ופרות החורשות**. ומכל שכן המחרישה אין לו דין כלי אוכל נפש:

יא **חייב להחזיר** היינו בעת הצורך להחזיר דלעולם אין חיוב עליו להחזיר רק בעת הצורך דבזה אף דעבר אמילתא דרחמנא אי עביד מהני:

יב **ואם עבר וחבל מחזיר בע"כ**. היינו בעת הצורך להחזיר ולא תיכף:

יג **אם תודה תשלם** ואם תכפור תשבע והקשה הסמ"ע במ"נ אי לית ליה עדים דלקחו ועידי ראה למה נאמנת בשבועה הלא יש לו מגו דלהד"ם כדאמרינן בגמ' גבי כלי אוכל נפש דאף דמחויב להחזיר מ"מ יש לו מגו דלהד"ם או החזרתי ואי מיירי דאיכא עידי ראה ג"כ פשיטא דהיא נאמנת והש"ך תי' דה"א אלמנה הואיל וחס עליה רחמנא מבלי למשכנה ג"כ אין לכופה לתשלומין ומכ"ש שלא להטיל שבועה בכפירתה קמ"ל דלא:

יד **לוקה**. ומיחשב דמי משכון בתוכו אפי' נאבד באונס הואיל וחבל שלא ברשות קנאו ונתחייב בו באונסין כן הדין בחבל כלי אוכל נפש או כלי אלמנה לדידן דאין אסור אלא שלא בש"ה:

טו **אבל לעכב. דכתיב לביתו ולא לבית ערב**:

טז **וי"א מ"מ**. וזהו לאו בפ"ע ואין בו מיעוט מערב וה"ה בחובל כלי אלמנה אם היא נעשית ערב:

יז **שלא למשכן כלי**. וה"ה גזבר להקדש ולעניים אף דליתא בחזרה מ"מ א"י למשכון כלי אוכל נפש או כלי אלמנה רק דאם חבל א"צ להחזיר ולכן יש להתבונן במה שנהגו כמה קהילות ליטול משכונות בגין המס ונכנסים לביתם וזהו אפשר דמותר דה"ל כמו גזבר או לביתו של ערב אבל במה שחובלים כלי אוכל נפש וכלי אלמנה יש לשים על לב מי התיר להם זאת דאסור לכל ודוחק לומר דהוי כשלוחו של מלך לגבות מס המלך ודינו של מלכות לחבל הכל וצ"ע דלאו כל המסים לצורך המלך וגם אין לדמות האסורים זה לזה דמי התיר זה בלי ראיה מוכרחת מש"ס או"ת.

יח **מותר למשכנו**. וכן אם גזילה שלו ביד חבירו אפי' אין הגזילה בעין רק (שלא) זקפו בהלואה מותר לכנוס לבית חבירו למשכנו דהוי כמו שכר שכיר:

יט **ואם זקף עליו השכר. דאז נעשה מלוה**:

כ **להיות בטוח**. דהיינו בתו"ז כשרואין שמבזבז שלו או כשהגיע הזמן וא"ר להתפרע רק שרוצה למשכנו סמ"ע:

כא **פרעתי במגו**. והא דבעינן מגו במלוה על פה דהואיל וכבר משכנו והחזיר לו המשכון בעדים ה"ל המשכון כאלו הוא ברשות המלוה לכך צריך מגו:

כב **תו"ז**. הש"ך השיג דהא קיימא לן בסימן ע"ח דאמרי מגו במקום חזקה:

כג **יכולה לתפוס**. אפי' ככר זהב על מזונות דלהבא:

כד **היא נאמנת בשבועה**:

## סימן צח

א **במקום קרוב**. היינו ל' יום עסי' ק"ו:

ב **קובעים לו זמן**. כפי ראות עיני ב"ד אם העדים במקום קרוב או רחוק ואם שכיחי שיירתא או לאו ודעת הסמ"ע דאם המלוה אלם וכשיגבה לא יהי' אפשר להוציא מידו נותנין ללוה זמן צ' יום וע' תומים שטעות סופר הוא והעיקר דהזמן הוא כפי ראות עיני ב"ד:

ג **צ' יום**. דוקא כאן שטען שהשטר מזוייף אבל בחוב ברור מבואר בסי' ק' דאין נותנין רק זמן ל' יום:

ד **שלמו צ' יום**. דעת הסמ"ע לאחר ל' יום שונין הנידוי ולאחר ס' יום מחרימין:

ה **על פקדון**. כיון דהדרא בעיניה אבל כשאומר שפשע בו נותנין זמן כשאר חוב:

ו **על נכסיו מיד**. היינו לאחר ל' יום:

ז **יב"ח**. ל"ד רק לפי הזמן הנראה לב"ד ואם צריך יותר יתנו יותר:

ח **שיפסקו המוסיפין**. כך דעת הרמב"ם לחלק דבשל יתומים ומשועבדים בעינן ל' יום אבל בשל בע"ח גופיה א"צ רק לפי ראות עיני ב"ד והרבה (מחברים) חולקים וס"ל דאין חילוק ונתבאר בסי' ק"ג:

ט **וקורעין השטר** (**אדרכתא**) דאל"כ אולי ילך לב"ד אחר בשטר ויקח אדרכתא על שדה אחרת:

י **שאין כתוב בה** דחיישי' שיטעו הב"ד וישכחו לקרוע השטר וילך המלוה בשטרו שנית לב"ד אחר ויקח אדרכתא על שדה אחר:

## סימן צט

א **כלום**. ה"ה אפי' לא נמצא בידו רק מקצת פרעון נשבע:

ב **נראה לו ממון**. דעת הש"ך דבמעות פקדון כשהן מותרין הוי כשאר חובות וכולן שוין וכבר השיג עליו הח"צ בהגהת הט"ז סי' ע"ג וכן עיקר ובפרט האידנא שאפילו ניכר שהסחורה הוא שלו נוטל הוא קודם לבע"ח מכ"ש בזה.

ג **ויש חולקין**. הש"ך העלה דהעיקר כדעה זו ודוקא כשאומר המטלטלין אלו של פלוני אינו נאמן דהוי מגו במקום חזקה כל מה שתחת ידי האדם הוא שלו אבל כשאומר אני חייב לפלוני נאמן כיון שיכול לומר מגו דאי בעי היה נותנם לו דהיינו שלא הוחזק בב"ד אבל כשהוחזק בב"ד אף שי"ל מגו דאי בעי הקנהו לו עתה באופן שלא יהיו יכולין להוציא ממנו ע"פ דין א"נ דאין זה מגו טוב וכן כשאומר על מטלטלין של פ' ויש לו מגו והמטלטלין הן ביד פ' ומוחזק בהם אף שידועים שהן של הבע"ח ויש עדים וראה מ"מ מהימן וכן כשנתן כת"י אף שיש לו חשש שהקדימו בכוונה נאמן במגו שלא הקדימו ש"ך:

ד **אם ידוע**. דעת הש"ך דוקא שהוא תו"ז אז מהני אמירה דיליה שלא נאמר מעות העיסקא הוציא ואלו אחרים הם) (וע"ב דהעיקר דבידוע נאמן אפילו אינו תו"ז גם מ"ש הש"ך דבהפלגא מלוה שוה בעל העיסקא לשאר בע"ח ליתא אלא דבעל העיסקא יטול מעות שלו תחלה לשאר בע"ח גם מ"ש הש"ך דמעות פקדון והן מותרין שמותר להשתמש

בהן שוה לשאר בע"ח גם כן ליתא רק דהמפקיד המעות נוטל מעות שלו ואין לשאר בע"ח רשות במעות אלו:

ה **שהב"ד יכופו**. אפילו לכתחל' נותנין הב"ד החצי לראובן. ש"ך:

ו **אם ידוע בעדים**. היינו שהעדים ראו שמסרו לשמעון למכור דהוי כעידי פקדון ולא סגי במה שהעדים ידעו שהיה שלו ודעת הש"ך דבעינן ג"כ עידי ראה דבלא"ה כיון ששמעון היה נאמן לטעון לקוח במגו דהחזרתי טענינן גם כן להבע"ח) (וע"ב דהעיקר דאפילו ליכא עידי ראה דכל שלא היה שמעון נאמן לטעון לקוח מכח חזקה רק מכח מגו לא טענינן לבע"ח ואפילו לדעת הש"ך אם הוא מלוה בשטר לא טענינן ליה לקוח ודוקא בע"פ טענינן להש"ך וכן אם היא ביד שמעון ויש לו מגו אפי' ליכא עידי ראה מהימן שמעון לומר שלא לקחו:

ז **שני עדים**. אבל בעד אחד טענינן להלוקח להכחיש העד ש"ך:

ח **וישבע המקבל מתנה**. חומרא בעלמא הוא ש"ך:

ט **אם אכל הלוקח**. הש"ך תמה כיון דלאו מתנה הוא וחייב לשלם הפירות להנותן גובה הבע"ח ממנו משיעבודא דר' נתן וע"ב דהעיקר דפטור מהפירות דמברחת מתנה גמורה הוא כל זמן שאינו חוזר בו ואפילו אכל אחר שנודע לו דלא מהני הברחה א"צ להחזיר הפירות דמחילה בטעות כי האי הוי מחילה:

י **אם נראה לב"ד**. כגון שכתוב בשטר מתנה חלוטה אע"ג שידוע שאם לא הוה בעל חוב לא היה נותן מתנה זו מ"מ הוי מתנה:

## סימן ק

א **היה שם מטלטלין**. האידנא נהגו עלמא ליתן זמן ב"ד אפי' למטלטלין או"ת:

ב **נתחייב בקנס** פי' כגון שהתנה אם לא יבא ליום פ' יתחייב בקנס תיכף כשלא בא נתחייב בקנס אבל ודאי לשלם הקנס כותבין זמן ב"ד:

ג **אדרכתא מיד**. כיון דאין לו טענה לבטל השטר ול"ד לדעיל סי' צ"ח כטוען לבטל השטר:

## סימן קא

א **אם יש לו מעות**. ובכתובה דעת הש"ך דאם יש לו מעות צריך ליתן מעות ובאו"ת כתב דדוקא כשכתוב בכתובה ומטלטלי וכ"ע ואף בזה צ"ע:

ב **א"י לדחותו**. ואם אומר שהוא של אחרים ויש לו מגו נאמן או"ת ובמקום דאיכא פסידא ללוה אף שיש לו מעות יכול לדחותו אצל קרקע:

ג **קודם הזמן**. אבל לאחר זמן מוציאין במקום שאין פסידא ללוה אף שיש לו קרקע וע"ב לעיל סימן פ"ו דדוקא כשאין הלוה רוצה לשלם שהוא אלם מוציאין המעות אבל כשהלוה רוצה לשלם קרקע א"י להוציא המעות מדר"נ ע"ש:

ד **להגבות לו שטרות**. הש"ך העלה לדינא דאם יש לו שאר נכסים א"י לכפותו להמלו' ליקח שטרות ואם אין לו או שהמלוה רוצה מגבין לו שטרות בשומא וא"צ כומ"ס ושוב הוי כשאר מכר והמלוה יכול למחול וע"ב דה"ה כשהשותפין חולקין שטרות ואפי' חובות בע"פ ואפי' חובות עכו"ם מהני החלוקה ונקנה לכ"א חלקו וכשנפסד שלו נפסד והוא הדין בגביית בע"פ אף חובות בע"פ וחובות עכו"ם נקנות בגוביינא דב"ד ולפיכך אם המלוה רוצה שטרות בגוביינא והלוה רוצה ליתן לו אפי' זיבורית א"י לכופו ומגביהו אפי' זבורית:

ה **כמו שהתנה**. דעת הסמ"ע דאפי' בסתם דהמוכר סחורה ודאי לא היה דעתו רק כסף ולא שוה כסף ומזה למדנו דהנותן מעות לחבירו בעיסקא ואין בידו הסחורה שנסתעף מהעיסקא זה דכשיש עדיין הסחורה בידו ודאי מחויב להמתין עד שימכרנו וכשאין שוב סחורה בידו מחויב ליתן לו כסף ולא שוה כסף ובתומים פסק דהעיקר דבעינן דוקא התנה ליתן לו מעות אבל בסתם יכול ליתן לו שוה כסף:

ו **מיד**. פי' שא"צ להמתין עד יום השוק אבל צריך להמתין ימי שומא והכרזה:

ז **אין שומעין לו. אבל אם רוצה ליתן לו קרקע ולגוי המעות שומעין לו דבמקום פסידא יכול ליתן קרקע אע"פ שיש לו מעות**:

## סימן קב

א **מאיזה שירצה**. ואפי' יש לו עידית ובינונית מ"מ נותן לו מחיזה בינונית שירצה וא"י לומר לו לדידי בינונית אלו עדיפי ויש לבינונית אלו דין זבורית וע"ב:

ב **ומכרה** כיון דבשעת הלואה היה לו כבר חל שיעבודו עלי' אפי' מכרה קודם הזמ"פ ש"ך וע"ב דכשלא הי' בש"ה רק בינונית ואח"כ קנה זיבורית נותן לו זיבורית וכן אם היה לו עידית ונשתדף גובה גם כן מזבורית דדוקא במכרה גובה מבינונית משא"כ בנשתדף:

## סימן קג

א **כפי הזמן**. השומא הוא כפי שהי' הלוקח מחזיר לקנותו סמ"ע) (וע"ב דהג' שמאין צריכין להיות ביחד בשעת שומא:

ב **נידון בק"י.** שהוא מילתא אמצעית ורוב המחברים חולקין דהא אותו שאמר צ' ואותו שאמר ק' מעידין שאינו שוה יותר מק' וכן אותו שאמר ק' ואותו שאמר ק"י מעידין ששוה לכל הפחות ק' ולכך מחליטין בק':

ג **ויכולין.** להיות קרובים) (וע"ב דקרובין לבע"ד פסולין:

ד **וטעו בכל שהוא** ) (וע"ב דהבירור הוא כשיבואו ארבעה מעצמן ואומרים ששוה יותר דבשומא הולכין אחר רוב דיעות ואין הב"ד חוקרין לשאול פי שמאים אחרים רק אם באו מעצמן יותר שמאים ואומרים שטעו הראשונים שומעין להן:

ה **וכופין את הלוה.** ) (וע"ב דדוקא כשנמצא קונ' לקנות כפי שומת שויו אבל כשאין קונה רק בפחות משוויו אין כופין אותו רק שיכול לפרוע לו המותר ולהחזיק בקרקע:

ו **א"י לכופו.** ודעת הש"ך דיכול לכופו ואפילו לדעת המחבר כתב הש"ך דאם יאמר הלוה אם א"ר ליתן לו מעות תן לי עוד פורתא קרקע שיהי' לי שיעור הראוי למכור ואתן לך המעות חייב לעשותו סמ"ע וע"ב:

ז **יוכל לכופו.** ואם המלו' אומר אשאיר לי כדי שדה לתשמישי והנשאר אשמש עמך בשותפות יהי' ביחד שיעור שדה הדין עם המלו' ש"ך:

ח **או שהיא משכונא.** פי' דבהלוא' בלא משכון בעינן עדים שעבר הזמן אבל במשכון א"צ לברר דנאמן במגו דלקוח שעבר הזמן:

ט **יכול למוכרה.** ) (וע"ב דהיינו שמכרה המלוה ואח"כ נעשה בב"ד שומא והכרזה והחלט' המכירה בטל למפרע:

י **אם נהגו** ובמקום שאין מנהג אזלינן בתר תנאי שבשטר סמ"ע ובאופן דלית ביה משום אסמכתא:

יא **מנכין לו מחובו.** ודאי דתמיד אין למלוה פירות עד ששלמו ימי אכרזתא ואם אכל מנכין אמנם אם כבר שלמו ימי אכרזת' אי המנהג היא לאכול בלי הכרזה ועדיין לא נשבע ואכל אז ביתומים כ"ז שלא נשבע הנכסים בחזקת יתומים ומנכין לו הפירות משא"כ מיני':

יב **ששמו קרקע.** וכשהדרא השומא א"צ קנין חדש ואם המלוה קטן א"צ להמתין עד שיגדל ש"ך:

יג **אינו נוטל הוצאתו.** מחלוקת רבוות' היא ומטעם הממע"ה פסק המחבר כן והסמ"ע כ' דאדרב' זה מוחזק בדין בשדה וזה בא רק מכח הישר והטוב המלו' נקרא מוצי' וצריך להחזיר ההוצאות:

יד **נשבע ונוטל** היינו כשאר שתלי העיר ש"ך דלא כהסמ"ע:

טו **אינו נותן**. אפי' שבח' דממילא אינו נוטל אבל הפרי שאכל כיון דלא הוי רק א"ר אין מוציאין:

טז **והשביח**' לא הדרא אפילו רוצה ליתן לו כפי ששוה עכשיו לא הדרא סמ"ע וש"ך כתב דאם רוצ' לשלם כפי ששוה עכשיו מחויב להחזיר:

יז **בשעת יוקר**. דאל"כ תמיד יצפה הלו' שיתייקר ויתן דמים כבתחל' ואין זה ישר וטוב:

יח **מרצונו**. שלא בא לב"ד כלל והש"ך כתב אפילו עשו הב"ד שומא רק שבא מעצמו הלוה בלא כפיי':

יט **לשני בר**'. דממ"נ אם לקח השני בר' וטוען למה אפסיד בשבילך ואם לקח הא' בר' יטעון למה תרויח הא אלו הי' ביד א' היית ג"כ צריך ליתן ר':

כ **ומכרה**. דכל הני אדעתא דתרעא נחתי ולא תיקנו חז"ל גבייהו ישר וטוב:

כא **והורישם**. דעת המחבר דאפילו ירוש' דממילא אינה חוזרת דלא הפקיע חז"ל זכות היורש:

כב **דאם מת** דהא דקתני בש"ס אורתה היינו שהורישה במתנת שכ"מ:

כג **יורשין הרב**' דאחין שחלקו כלקוחות דמי:

כד **קרקע לאשה** ואפי' בכתובת' הדראשומא כשלא ניסת:

כה **כשמת' האשה** אף דבעל לוקח הוי אפילו בחיי אשתו מ"מ לענין זה בעינן דוקא מתה האשה:

כו **ואח"כ נמצא שהפקדון**. בזה הרשות ביד המפקיד להחזיר דהשומא בטעות הי' אבל אין ביד הנפקד להחזיר:

כז **או שנאבד**. בזה שניהם יכולין לחזור דהא לא ידע ממנו שנאבד וגם יש הפרש דבבא ראשונ' אין צריך להחזיר הפירות שאכל דל"ה מחיל' בטעות ובבא שניה מחיל' בטעות הוא וצריך להחזיר הפירות שאכל וע"ב חלוקי דינים:

## סימן קד

א **בין במטלטלין**. היינו מדאורייתא אבל מדרבנן אין במטלטלין דין קדימה:

ב **י"א דבדבר שאין עתה**. מוסב על הסיפא בנשבע ויטול בשבועה דבלא נשבע אין כאן מחלוקת דל"ש דין קדימה בדאקני:

ג **אם המנהג כן**. והוא דידעינן דלא מקבל שוחדא ודוקא באוב על גוי אבל מישראל חייב לקבל דין ישראל או"ת דלא כסמ"ם וכן בסיפא דמה שגבה גבה מיירי בחוב שעל גוי:

ד **חברא חברא**. דדוקא גבי חזקה חוקר לדעת אם המוכר מערער אבל בעלמא אינו חוקר ואם תקנו הקהל שיתבטל זכותו אפי' לא שמע בטל זכותו:

ה **תפס שטרות**. אפי' ממרמו"ת וע"ב:

ו **אא"כ שמו**. ל"ד נקט הש"ע דבמטלטלין א"צ גביית ב"ד ולא שומא רק במקרקע איכא פלוגת' אי צריך גביית ב"ד או"ת:

ז **ובע"ח המוקדם גובה**. ר"ל חלקו דבמטלטלין הדין דיחלוקו ואם חובו מאה ותפס חמשים אף במקום דמה שגבה מ"מ יש לו חלק בשאר נכסים בהחמשים הנותרים כשאר בע"ח או"ת:

ח **וכתב לו מה**. ואם לא כתב דאקנה לבתרא לבד משתעבד סמ"ע דלא כש"ך ואם לוה ולוה יקנה ולאחד כתב דאקנה ולאחד לא כתב דאקנה יחלוקו ש"ך:

ט **פחות מש'**. ואם יש לאחד שני שטרות ביום אחד חולקין לפי שטרות) (ודוקא בשטרות וקרקעות אבל בכת"י או במטלטלין אפי' בשטרות כשהיה ההלואה בזמן אחד וחלקו לשנים אינו נוטל רק חלק אחד ועיין ביאורים:

י **ומלוה ע"פ** וכ"ש דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה ע"פ מאוחר ורבים חולקין במלוה בשטר מאוחר וס"ל דמלוה השטר קודם ואם קדם המלוה בשטר המאוחר וגבה ודאי דמה שגבה גבה:

יא **מעידין שקדמה**. ואיירי בתו"ז דל"ל פרעתי:

יב **אין בדברי שמעון**. היינו רבית שעלה עד שעת סילוק אפי' לוה על ב' שנים ובא לסלקו אחר ישנה:

יג **אין בע"ח נוטל בראוי והש"ך כתב דנוטל בראוי רק הכא הטעם דיכול לומר אנא מאבוה דאבא קאתינ' ומשכר פעולה בע"ח גובה ולא כתובה ש"ך**:

יד **הדין עם היורשים**. דהן מוחזקין והממע"ה:

## סימן קה

א **לא זכה**. ויש לכל המלוים חלק בהם:

ב **עשאו שליח**. ודעת הש"ך דבשכרו לתפוס קנה ובתומים מסיק דלא קנה לכ"ע וע"ב:

ג **חייב גם לתופס** ואם תפס יותר מחובו בשביל הב"ח האחר ל"מ תפיסתו והש"ך השיג דמגו דיש לי יד לתפוס בשביל חובו זכה גם להאחר והעיקר כהסמ"ע וע"ב:

ד **אם הלוה אמר**. ואם השליח עכו"ם אפי' עשאו המלוה והלוה שליח לא קנה סמ"ע וע"ב:

ה **לפ'**. ואם הוא במתנה יש מחלוקת בסי' קכ"ה אי תן כזכי:

ו **דיכול השתא לקיימו. ואי דצריך לישבע על שטרו קובעין זמן מתי יבא בעהש"ט וישבע סמ"ע**:

ז **חייב באחריותו**. ומ"מ המלוה יכול לתבוע הלוה שלו:
ח **נפקד שתפס**. דעת הסמ"ע דאפי' ליכא פסידא יכול לתפוס בשביל המלוה:
ט **אין המלוה כאן**. ומ"מ אין נעשה מטלטלין אצל בניו:

## סימן קו

א **ויגבנו נוסף**. הואיל והוא לטובת הלוה אבל הזמנה אין חיוב על הלוה להחזיר:
ב **א"צ לישבע ובתו"ז ג"כ א"צ לישבע**:
ג **אבל לא מיורשיו**. פי' שהניח נכסים במדינה והיורשים הן כאן ויש להם נכסים משלהן במדינה זו אזי קאמר דאין נפרעין מהן כיון שהנכסים הללו לא נשתעבד לב"ח:

## סימן קז

א **ממלוה שהיתה לאביהם ביד אחרים**. ) (וע"ב דבכתובה אינו גובה ממלוה שחייב היורש גופיה להמוריש:
ב **הדין עם היורשים**. ואפי' תפס מטלטלין לאחר מיתה מוציאין מידם ש"ך:
ג **לעכב קבורתו**. היינו שאין מניחין שיקבר המת מנכסי העזבון עד שיגבו הן החובות מהעזבון תחלה רק קרוב אין רשאי לנוולו:
ד **ונותן לו מעות**. ה"ה מטלטלין.
ה **י"א שגובה מהדמים**. דהוי כמזיק שיעבודו.) (וע"ב דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא פטור:
ו **וי"א שאינו גובה** ) (וע"ב דאפי' הדמים הם ביד הלוקח עדיין רק שמקנה להלוקח הקרקע בק"ס אינו גובה מהדמים לדיעה זו ואם מכרו מטלטלי תליא ג"כ במחלוקת זו אם גובה מהדמים ש"ך דלא כסמ"ע דס"ל דאין גובין מהדמים של המטלטלים שמכרו לכ"ע:
ז **והודו לו בפני עדים**. אבל בלא עדים שיש להם מגו דלהד"ם או כשיש להן מגו דפרעתיי נאמנין לומר שעל חוב אביהן הודו ואם הודו בפני ע"א הוי משואיל"מ:

## סימן קח

א **או שהאמין**. וע"ב דאפי' סתם נאמנות שלא האמין ליורשיו הדין כן רק לענין שבועה בעינן נאמנות גם נגד יורשיו
ב **לקטן אפוטרופס** ) (וע"ב כאן מיירי אפוטרופס נו"ן בנכסי יתומים מש"ה אין עליו דין עד וחייב לישבע ובסי' ר"צ סי"ב מיירי שאינו נו"ן בנכסיהם רק שהעמידוהו לטעון בנכסי יתומים לכך יש עליו דין עד:

ג **אם הניח הלוה נכסים**. לדידן בתר תקנת הגאונים אין חילוק בין ערב ללוקח דאם הניח אפי' במטלטלין אינו גובה דחוזרין על היתומים ואם לא הניח כלום הרי זה גובה מערב או מלוקח וע"ב דבב"ח מוקדם ובע"ח מאוחר ובע"ח מוקדם הוא מת לוה בחיי המלוה הבע"ח גובה מהיתומים והבע"ח מוקדם שוב אינו מוציא מידו משא"כ ביתומים הבאים בכתובת אמם נגד הבע"ח מאוחר יכולין לומר אנו מוחלין שבועת אמנו והם קודמים לגבות מהמאוחר:

ד **ויש ליתומים זיבורית** וע"ב דדוקא כשיש להן זיבורית ובינונית ועידית אבל כשאין להם רק זיבורית ובינונית ל"מ תפיסתו ומיירי גם כן דלחבריה יש בינונית ועידית:

## סימן קט

א **שמעון ליורש**. כי שומא הדרא וצריך היורש לידע כמה שיחזיר הש"ך פסק הבע"ח יכול לומר שוה לי כל החוב ותמיד מחוייב היורש להחזיר כל החוב וממילא הדין עם הבעל חוב:

ב **דאין לב"ד למכור** (ע"ב דהעיקר דכל שומא בין מקרקע בין מטלטלין שמין אותן כפי הקונים שבעיר זה ולפי הזמן ההוא אבל המכירה של מטלטלים אם הוא קרוב לעיר גדולה מוליכין שם וג"כ אם יום השוק קרוב ממתינין לשוק ותלוי בראות עיני ב"ד איזו נקרא קרוב ואיזה רחוק ומניסן לתשרי ודאי רחוק ואין ממתינין ואי לא נמצא קונים במקום ובזמן ששיערו הב"ד מחזיק אותו הבע"ח כפי שומא ששמו אותו במקום ובזמן השומא ובענין מגפה ומלחמה תלוי גם כן בראות עיני ב"ד אם יש קץ קרוב לזה ממתינין ובלא"ה אין ממתינין:

ג **ויחזירו האונאה** ) (ע"ב דבין נתאנו היתומים ובין נתאנה הבע"ח) (ואם נתאנה בשתות לענין כדי שיראה) (ע"ב דאין חילוק בין כדי שיראה או אחר כדי שיראה וע"ב) (דדין המבואר כאן ל"ש באם החזיק הלוה הקרקע או המטלטלין כפי שומת ב"ד אבל אם הוסיפו על השומא והבע"ח הוסיף ונתאנה בהוספה שהוסיף המקח קיים אבל אם גם השמאים טעו בשומא המקח בטל כשהיה הטעות בשומא בשתות:

ד **מכרו ע"י שליח**. ) (היינו דבמכירת ב"ד ג"כ בעי בקנין או שטר אחלטתא ובמטלטלין שהמשיכו ואם גמרו הקנין ע"י שליח האונאה בכל שהוא:

ה **שופט**. ) (ע"ב דדוקא ישראל שהיה חייב לעכו"ם או באלמנה שמכרה לכתובתה אבל ישראל שחייב לחבירו והלך המלוה בערכאות ומכר קרקע שלא ברשות ב"ד המקח בטל:

## סימן קיא

א **לא יטרוף ממשעבדי.** ) (ואם ראובן יש לו על שמעון ב' חובות אחד בשטר ואחד בעל פה גובה מנכסי בנ"ח של שמעון וחוב שבעל פה מדברים שיש בהם דין קדימה לבע"ח מוקדם של שטר א"י לגבות על חוב שבשטר מלקוחות כי יכולין לומר הנחתי לו מקום לגבות:

ב **קרקע בעיר אחרת.** דאין זה תיקון העולם שיצטרך להוציא מנה על מנה) (וע"ב דאם יש בכאן מי שרוצה לקנות הנכסים שיש לו במ"א כפי השומא מה שהם שוים במ"א מוכרין הב"ד להאיש ההוא וגובה הבע"ח מהדמים. וכן אם הלוקח רוצה לשלם כן מחליטין הב"ד השדה שבמקום אחר להלוקח:

ג **אם מכר.** ע' בס"ס פ"ה ותבין סעיף זה) (וע' בתומים דאם לא כתב דאקנה יש חילוק בין גבה כבר המטלטלין דסי' פ"ה דאז בעינן כתיבת דאקנה אפי' מכר המוקדם השט"ח או לא כשלא גבה הלוקח השט"ח מהבע"ח עדיין טורף גוף השטר אפי' לא כתב דאקנה:

## סימן קיד

א **בעקיפין.** כתב כנה"ג עכשיו שתיקנו הגאונים שישבע הלוה שאין לו א"י לגבות מהלוקח עד שישבע הלו' קודם שבועת אין לו אכן כשאין הלו' פה אין ממתינין על שבועתו וגובה מהלוקח:

ב **אם רצה הלוקח לסלק להמלוה.** הסמ"ע מחלק דקודם גמר השומא והכרז' יכול לסלק בדמי שיווי השד' ואחר הכרזה א"י לסלק רק בדמי כל חובו ואחר החלט' תליא בפלוגתא המבואר בסימן ק"ג אי שומא הדרא ללוקח והעיקר דלעולם אין הלוקח יכול לסלק המלוה רק בדמי כל חובו ש"ך וע"ב:

ג **ממנו אלא מנה.** כיון דאינו שוה אלא מנה אף שהמלוה קבלו ביוחר מ"מ אין זה באחריות השבח שקיבל עליו המוכר) (וע"ב דאם נתן להמלו' ר' במעות אפילו לא היה אלא שדה אחת גובה מהמוכר שהוא לוה גם כן ר':

ד **שומא והכרזה.** היינו אחר החלטה סמ"ע:

ה **בב' לוקחין** ע"ב:

ו **כל החוב פרוע.** משום תועלת הלו' דמה שמוסיף הלוקח חוזר וגובה מהלוה משא"כ מה שמוסיף המלוה מנכין לו מחובו) (וע"ב דבלוקח שלא באחריות שומעין ללוקח:

ז **אין שומעין ללוקח.** ואם הלוה מת שאין כאן תועלת להלוה שומעין ללוקח:

## סימן קטו

א **דאין הבעל חוב.** דלא נחית אדעתא דישלם לו הבע"ח רק המוכר) (וע"ב דמדינא מחויב להחזיר לו הוצאותיו

ב **וכן יתומים.** ואין להם על מי לחזור והש"ך כ' דשבח היתר על ההולאה טורף אפילו מיתומים) (וע"ב דמ"ש הש"ך דכתובה אינו גובה מדאקנה אפילו כתב לה לא קי"ל כותיה:

## סימן קיט

א **עידית או זיבורית.** די"ל למה הרחקת שיעבודי וע"ב דאפילו נתקלקלו הבינונית שביד שמעון ונעשו זיבורית מ"מ אינו גובה מהלוקח שני כיון שדקדק בשעת מכירה וזבין ארעא דלא חזיא ליה וכן בזבין זיבורית ונשבחו ועמדו על בינונית והבינינית שביד האחד נעשו זיבורית אפ"ה אינו גובה דאזלינן בתר שעת קנין אבל בשבק בינונית דכוותיה אזלינן בתר שעת גובייא ואם ביד האחד נתקלקלו הבינונית ונעשו זיבורית גובה מהשני בינונית:

ב **וי"א דגובה מהזיבורית היינו אם ירצה דרצה גובה מעידית שביד אחד:**

ג **וקנה זיבורית באחרונה.** ואפילו קנה לוי משמעון בינונית מ"מ כיון שאילו היה ביד שמעון היה יכול לדחותו אצל זיבורית הואיל ואחרונה היא אף לוי יש לו זכות זה דמה מכר ראשון לשני וכו' אבל קנה עידית באחרונה יכול לגבות מלוי כיון דשמעון מצי אמר לא ניחא לי בתקנתא עסמ"ע וש"ך:

ד **ששומעין לו כשטוען ברי** סמ"ע) (וע"ב דליקח שאין זמן בשטר או שיש לו שני חזק' ואין לו שטר א"י לטעון נגד הבע"ח הבא לטרוף ממנו קניני קודם להלואתך עד שיברר הזמן שקנה:

ה **וכתב להם דאקנה.** אף בניזקין בעינן כתיבת דאקנה. אף דיש קול לניזקין מ"מ בדאקנה ל"ש זה וגם מיירי שקנה אחר דנתחייב לשלם דהדין דיחלוקו וע"ב סק"ג דאם קנה כל השדות כאחת ומכר בינונית וזיבורית ושייר עידית הניזק יכול לדחות להבעל חוב להבינונית שביד שני אבל אם קנה עידית באחרונה אין הניזק יכול לדחות להבע"ח להבינונית וכולן גובין בשוה מהעידית קודם:

ו **יפייס ללקוחות** ה"ה בע"ח דהא דאין נפרעים ממשועבדים במקום בנ"ח הוא משום תקנת הלקוחות וכשהלוקח מוחל ל"ש תקנה זו) (וע"ב דמ"מ אין הבע"ח יכול לפייס כדי

שיטול עידית יותר מדינו ואם הכתובה מוקדמת והעידית נמכר באחרונה הניזק יכול לפייס הלוקח זיבורית ולדחות להלוקח זיבורית:

## סימן קכ

א **זרוק לי חובי**. ע"ב דחייב אפילו באונסין ואפילו אמר לו זרוק לים חייב כשלא אמר והפטר אבל אם אמר תן לחש"ו או לעכו"ם אצ"ל והפטר:

ב **שניהם יכולים**. או כ"א בעצמו או שניהם בצירוף סמ"ע:

ג **מעותיך צרורים**. וע"ב דבתוך הזמן בהלואה אף שיכול לסלק אף בתו"ז בע"כ מ"מ חייב אבל בפקדון מעות מותרין דהוה כש"ש משום רשות שימוש כשאומר הנה מעותיך צרורים פטור מגניבה רק בפשיעה חייב אבל אחר זה פטור ודוקא כשהמלוה סירב ואמר הלוה אחר כך אם כן אוליכם לביתי ואניחם שם צרורים אבל אם שתק כשהמלוה סירב חייב וכן אם אמר מעותיך צרורים ובוא לביתי ואתנם לך חייב אפילו סירב המלוה ודוקא כשאמר הכן נפשך לקבלם ואביאם לך פטור כשהמלוה סירב לקבלם ואם נתרצה המלוה ואמר הניחם בביתך ואטלם אחר כך ונגנבו פטור וע"ב:

ד **וי"ח**. היינו אפילו בפשיעה פטור:

## סימן קכא

א **אם אמר לו** אפילו בינו לבינו רק שמודה המלוה:

ב **לו בכתב**. ואם כתב שלח סתם ומסר ליד מוציא הכתב מדינא חייב ומשום מנהג התגרים פטור:

ג **ביד מי שתרצה** ) (וע"ב דדוקח במעות הדין כן אבל בחפץ מסויים חייב כשמסר שלא בעדים והוא כופר:

ד **ובדרך שב"א** ) (ע"ב דאם אמר לו שלח ביד פ' וידוע שדרכו של פ' תמיד לאותו דרך פטור אף שיש שם סכנות דרכים אבל בשלח ביד מי שתרצה חייב:

ה **שהוחזק כפרן**. וע"י חש"ו ועכו"ם אפי' הוחזק לנאמנים הוי כמו בהוחזק כפרן:

ו **ה"ז פושע אפילו השליח**. שהוחזק כפרן לא כפר רק שנאנס מידו מ"מ חייב דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס דחייב:

ז **אא"כ פי'**. היינו שאמר לו בפי' שלח ע"י עכו"ם אבל בסתם אמרינן בדעתי היה לשלחו ע"י נאמן:

ח **ואם יתנם לך**. והש"ך מסיק דזה לא הוי רק כממציא לו שליח ובשליח שאמר לו אמור לפ' ששלחתיך לומר לו שישלח ע"י סובר הסמ"ע דאפי' בלא עדים רק שמודה

המלו' הוי שליח ופטור הלוה כשהשליח כופר או נאנס מידו והש"ך פסק דגם בזה ל"ה שליח עד שיעשנו בעדים) (וע"ב דהעיקר לדינא דבשליחות דשלח ע"י מהני בלא עדים ובזה אפי' השליח עכו"ם או חש"ו פטור הלוה משא"כ בשליח שעשאו שליח לקבל' בעינן בר שליחות דוקא ושעשאו בעדים שליח לקבלה ואם אמר לשנית אם יתנם לי הביאם לו העיקר כהרש"ל דל"ה רק כממציא לו שליח דאפי' בעדים לא מהני:

ט **לא הוי שליח**. והטעם דה"ק אינש מהימנא הוא אי בעית לשדורי בידיה שדור. פי' לא דקאמר שהוא מחזיק אותו לנאמן דא"כ בפקדון פטור כיון שמסר לגברא שהוא מהימן להמפקיד רק הכוונ' שאינש מהימנא הוא להעולם ולא אצלי מש"ה אפי' בפקדון חייב:

י **חותמו לסימן** ) (וע"ב דדעת הש"ך דבכת"י שלח ע"י פ' או אפי' בכת"י אחר והוא חתם שמו או בגדולי הדור שחתם סימן שלו כגון כוורא או מכותא מהני אפי' בלא עדים אבל בכתב יד אחר ולא חתם שמו רק חתם סימן והוא אינו מגדולי הדיר דזה ל"ה חתימ' גמורה או אפי' לא מסר רק הדיוקני לבד ומודה המלו' שעשאו שליח להביאם ומסר לו הדיוקני אפי' לא עשאו בעדים מהני אבל אם אינו מודה שמסר לו הדיוקני אפי' נכתב על גבי הדיוקני שישלח ע"י והשליח אומר שזהו כת"י המלוה והמלו' מכחישו ואומר שאינו כת"י והדיוקני מצאו או גנבו נאמן המלו' בטענות אלו רק שצריך לישבע או קב"ח אבל בכת"י גמור או בחתימ' גמורה אפי' בכת"י סופר א"נ בטענות אלו לומר שגנב או שמצא הכת"י וכן עיקר:

יא **וי"א שצריך** מיירי במלו ע"פ ואם יש נאמנות בשטר אין צריך שבועה ש"ך:

יב **שכת"י בא אליו**. ואפי' אין הכת"י לפנינו נאמן במגו שהי' בידו כת"י:

יג **שאין הלוה יודע דה"ל כא"י אם פרעתיך**:

יד **אין זה כת"י**. אבל אם מודה שזה כת"י רק שטוען שנמלך והשליכו ומצאו זה א"נ משא"כ בדיוקני דלעיל נאמן אף בטענה זו:

טו **אחר שישבע**. כשטוען ישבע לי ולאו דוקא מלוה בשטר וה"ה מלוה בע"פ שא"י לומר פרעתי ולית ליה מג' נאמן המלוה:

טז **נאנסו**. ואם הוא ש"ח ואינו חנוני נאמן ג"כ במגו דנאנסו ונגנבו ונאבדו דפטור ש"ר) (וע"ב דבשליח שעש' הלוה להוליך מעותיו למלוה וכן המלוה שעש' שליח להוליך מעותיו להלוה אפי' הוא שולחני וחנוני פטור מגניבה ואבידה אבל בשליח שעשה המלוה לקבל המעות מיד הלוה והוא חנוני ושולחני חייב בגניב' ואבידה:

יז **ונשבע השליח**. ואם הלו' עשה שליח להוליך להמלוה' וטוען השליח נאנסו אין המלו' יכול להשביע להשליח עד שיבא הלוה אם לא שמת הלו' או הלך למדה"י אז יכול גם המלו' להשביע להשליח ש"ך:

יח **נוגעים**. ואף דמשתבע ותו ליכא נגיע' מ"מ ה"ל עד הצריך שבועה ואינו עד:

יט **נשבע השליח**. כששניהם כאן ואם אין כאן רק א' א"צ לישבע ש"ך:

כ **ללוה או לנפקד**. אם ראובן שלח המעות ללוי עם שמעון וטען שמעון שנתנם לאשתו למסור ללוי ולוי אמר שלא קבלן אין בזה משום שומר שמסר לשומר דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ולכן אם אשת שמעון לא ידע' שהמעות שלח ראובן לפרוע ללוי ישבע שמסר לאשתו ואשתו תשבע שמסרה ללוי ולוי ישבע שלא קיבל וישלם ראובן ולא סגי בשבועת אשתו לבד כי שמא מעות אחר מסר שמעון לידה ליתן ללוי לכך צריך שמעון גם כן לישבע שמסר אותן המעות לאשתו אבל אם ידעה אשתו שמעות ראובן לפורען נמסר ללוי שאמר לה שמעון בשעת מסירה כך נשבעת אשתו לבד וא"צ שמעון לישבע:

כא **במעמד המלו' והמפקיד ואף דאין כאן מי שטוען ברי מצרפין טענת השליח לעענת ברי ובסמוך יתבאר אימת מצרפין טענת נוגע לברי**.

כב **ש"ה ונפטר**. אף במלוה בשטר הדין כן כיון שמודה שציוה לשלוח ע"י הרי איתרע שטרא ש"ך) (וע"ב בסימן נ"ח דדוקא כשלא מסר השטר ליד השליח רק שציוה להשליח בלא שטר אבל מסר השטר ליד השליח לגבות אין הלוה נאמן לומר פרעתי להשליח כ"ז שלא נכתב קבל' על השטר:

כג **או מסרתי למלוה**. אף שלא מסרו בעדים הואיל ולא אמר לו למסור בעדים ש"ך.

כד **ישבע השליח**. אע"פ שהוא טענת שמא מ"מ מצטרפין טענת המלו' וע"פ שניהם נחשב טענת ברי והא דמצרפין דוקא בכה"ג שהגיעו בודאי מעותיו ליד השליח וספק אם יצאו ממנו הוי ספק בפירעון מש"ה מצרפין לטענת ברי אף לשבועת היסת אף שהוא נוגע והא דמצרפין להשביע להמלוה אף שלא היו המעות בודאי בידו הוא משום שבא ליטול ונשבעין אף בשמא כיון שהשליח מכחיש אבל לענין ש"ה אין משביעין רק כשהיו המעות בודאי בודו אבל אם שלח ראובן ע"י שמעון מעות ללוי לקנות איזה דבר וטען שמעון שנתן ולוי אמר שלא קיבל א"י להשביע ללוי ע"י צירוף טענת שמעון כיון שהוא ספק אם באו לידו מעות כלל והוי ספק בחיוב אין מצרפין טענת נוגע לטענת ברי נגד ש"ה ודוקא כשמת שמעון אף שכבר טען בפני ב"ד לא הוי טענת ברי אבל כשחי יכול ראובן לכפות לשמעון שישביע הוא את לוי ויכול שמעון להשביע ללוי שהוא בע"ד שלו

וטוען ברי ש"ך וע"ב הטעם הא דנשבע שליח שעשאו המלוה ע"י טענת הלוה אף שהוא נוגע ולא היו המעות בודאי בידו הטעם היא שכיון שקיבל ע"ע להיות שליח ויכול לפטור הלו' באמירתו והיה זכות שלו בידו הוי כאילו היו המעות בודאי בידו:

(כד) **ואפי' יפטור**. דבהאי הנאה דפטרו משבועה העידו כן וע"ב יישוב דל"ת מכאן להא דסימן ק"מ:

כה **אם מתחל'**. ויש עדים שהאמינו מתחל' דאל"כ א"נ שהאמינו בלא שבועה ש"ך. ודוקא בהלואה אבל בפקדון נאמן לומר שהאמינו מתחלה במגו דנאנסו רק שצריך הלוה לישבע שהאמינו ואם הלוה אמר בשעת מסירה תנו או זכו אפי' פטרו מתחלה לא מהני כיון דלית ליה מגו דאי בעי אמר אהדרינהו ללוה כיון שהלוה כבר אמר זכו ש"ך:

כו **כגון שהלך**. היינו במלוה בשטר אבל במלוה בע"פ כשטוען כן א"צ לעדותן דהוי כטוען פרעתי דנאמן וכן בפקדון כשיש לו מגו דנאנסו ש"ך:

כז **למלוה ש"ד**. היינו שתבעו בהעד אחר הפרעון ולקודם פרעון אינו אלא שבועת המשנה ליטול:

כח **דא"נ כשנים**. אבל כע"א נאמן ע"ב הטעם:

כט **אלא כ'**. פי' שפי' לו רק כ' דאם אמר סתם הוי כאילו עשהו שליח על כל המעות:

ל **אחר שישבע**. ואם המלוה חשוד נועל בלא שבועה ואם כבר קיבל וא"ר לישבע לא מפקינן מיניה רק משמתין אותו שאינו אלא שד"ר ואם שמעון טוען ברי ששלחו לגבות כל הנ' והוא מלוה ע"פ נשבע היסת ונפטר ואם שלח ראובן ללות מעות משמעון וראובן אמר לא שלחו ללות רק ד' ושמעון אמר שבא בשליחותו ללות נ' אין לו לראובן רק קב"ח הואיל והוא טענת שמא והשליח נשבע היסת ונפטר ואם ירצה שמעון יכול לכוף את השליח כשהוא כאן שיתבע הוא לראובן ויכול להשביע היסת ואם שמעון טוען ברי ששלחו ללות נ' מחויב ראובן לישבע היסת ואם ראובן המלוה אמר ללוה שיתנם ליד לוי ולוי ישלח אותם לידו ביד מי שירצה ושלחם לידו וטוען ראובן שלא הגיע לידו דמי ההלואה רק פחות ושמעון הלוה אומר שנתן הכל ולוי אומר שאינו זוכר עם מי שלח וכמה היה רק כל מה שמסר לו ראובן שלח הכל ע"י (נאמן) שמעון פטור משבועה כיון שאין עליו רק טענת שמא ואין צריך רק לקבל בחרם ולוי גם כן פטור כיון שהיה לו רשות לשלוח ביד מי שירצה ש"ך) (וע"ב דאם אמר ללוי שישלח ביר מי שירצה נשבע רק שמעון שכך וכך מסר לו וראובן נשבע שלא מסר השליח לידו כל כך ומשלם לוי שעשו תקנת נגזל בפקדון דאפילו שומר שלא נשבע והכי נמי שמעון דהוי שומר של ראובן ונוטל בשבועתו מלוי:

## סימן קכב

א **חייב לשלם ליורשים**. הש"ך הביא כמה מחברים דפוטרים) (וע"ב דבשליחות דשלם ע"י נראה ודאי דפטור לשלם ליורשים:

ב **פטור הנתבע**. ואפילו ידוע השליח סמ"ע וכ"ה בדעת המחבר:

## סימן קכג

א **א"י להרשות** והש"ך כתב דלדידן דתקנה עשו בהרשאה יכול להרשות על שבועה וכן על תביעה דלא כהרב בהג"ה:

ב **לשני**. ואם כבר דן הראשון ונתחייב הנתבע אין הנתבע יכול לבטל סמ"ע:

ג **לעכב**. ומהרש"ל פסק שהב"ד יכתבו להב"ד שהתובע (יקבל) שם (שישבע בפניהם):

ד **לא**. ואפילו לא ידע וכבר דן יכול לבטל המשפט כדי שיעיד לו העד ט"ז:

ה **יכתוב וקנה העכו"ם**. ר"ל שעשה העכו"ם הקנין בעצמו ולא בסודר של העדים דאין שליחות לעכו"ם והש"ך מסופק אי מהני קנין חליפין בעכו"ם:

## סימן קלג

א **שהוא ביד האדם** ואפי' בקנין שייך חזקה כל מה שת"י אדם הוא שלו במטלטלין וע"ב:

ב **משכון הוא בידי** וה"ה אם טוען שתפסו בחובו. ואפ"ה נאמן בשבועה עד כדי דמיו:

ג **עד כדי דמיו במיגו דלקוח ואף דבטענת לקוח נפטר בהיסת מ"מ בטענת משכון נשבע בנקיטת חפץ הואיל והוא בא להוציא**. [סמ"ע]:

ד **שהוא עתה בידו** פי' סמוך לתביעה בב"ד באופן שא"י לומר שהחזירו אח"כ אבל במה שראוהו בב"ד נאמן במיגו דאי בעי לא הראהו והיה טוען להד"ם או החזרתי אבל אם ראוהו בידו סמוך לתביע' אפי' אם אמר אז לקוח או משכון א"נ כשיש להמערער עדים שהוא שלו והטעם שכל מה שיאמר חוץ לב"ד אינן דברים והרי ראוהו בידו סמוך לתביע' ואם טען לקוח בפני עדים אפי' זמן רב קודם התביעה א"נ אח"כ לומר בב"ד לקוח במיגו דהחזרתי דכיון דטען לקוח אינו עומד להחזירה [סמ"ע] והש"ך חולק ופסק דכשטען לקוח בפני עדים בשעה שהראהו והיה נאמן אז במיגו לפני עדים נאמן כשטוען אח"כ בב"ד לקוח אם לא שראו העדים בידו קודם שאמר לפניהם לקוח שלא היה לו מיגו בפני העדים אבל כשטען ממושכן בפני עדים אפילו היה לו מיגו בפני העדים א"נ

כיון שאינו זוכה בטענת ממושכן בלא שבועה לא מהני המגו בפני עדים רק בפני ב"ד והעיקר כהש"ך:

ה **במיגו דנאנסו** והש"ך חולק וס"ל דכיון דהתרה בו אנן סהדי שלא פועו והוי כמיגו במקום עדים וע"ב דהעיקר כדבריו דודאי היה כוונתו בהתראתו לפסול המיגו דאל"כ אין תועלת בהתראתו דלעולם יש לו מיגו:

ו **וישבע שבועה דאורייתא**. דהא אם היה טוען נאנסו היה ג"כ חייב שבועה דאורייתא [סמ"ע] ולאו שבועה דאורייתא ממש אלא שבועה דרבנן בנק"ח כעין דאורייתא [ש"ך]:

ז **בפני פ' ופ'**. אבל אם אמר בפני עדים סתם והלכו למדנה"י א"נ [סמ"ע]:

ח **קרינן בי' שפיר עדים וראה** דאפי' מעצמו הראהו לפני עדים ואמר שהוא ממושכן מקבלין דבריו שאמר לחובתו ולא מה שאמר שהוא משכון [סמ"ע] והטעם כיון דבמשכון צריך שבועה מש"ה א"נ בטענתו לפני עדים כי הכל תלוי בשעתו שיפסקו לו ב"ד [ש"ך וט"ז] כ' הסמ"ע דהא שא"נ לומר ממושכן כשטען לפני עדים ממושכן דוקא שיש ג"כ עידי פקדון והש"ך תמה עליו דכיון דאיכא עידי ראה ולית ליה מיגו אפי' ליכא עידי פקדון א"נ ולאו דוקא שהראהו בפני עדים אלא אפי' הודה בפני עדים ואמר שהוא ממושכן בידו ג"כ א"נ אח"כ לטעון בב"ד ממושכן וחייב להחזיר החפץ בלא דמים.) (וע"ב דכוונת הסמ"ע דבעינן עידי פקדון לענין אם המלוה אינו רוצה לתבוע מעות הלוואה כלל רק הלוהתבעו להחזיר לו החפץ והוא טוען ממושכן בידי דאז הוי כטומן על גופו של משכון והוי כמו טענת לקוח דא"צ מיגו לכך בעי' עידי פקדון:

ט **כדי שלא יוכל לטעון החזרתי לך** ) (וא"נ במיגו דנאנסו דלא מיבעיא לדעת הפוסקים לעיל בסי' ע' דאפי' אם הביא עדים אחרים לא מהני כ"ש דמיגו לא מהני אלא אפי' להנך פוסקים דמהני עדים אחרים מ"מ מיגו לא מהני דהא עיקר ההתראה דבפני פ' ופ' אמרו בש"ס דהוא כדי דלא לידחיי' ואי יהא נאמן במיגו הלא יכול לדחותו דהא לעולם יש לו מגו ובודאי היה דעתו בהתראתו לפסול המגו. וע"ב דאם טוען לקחתי החפץ ועדיין לא נתתי לך הדמים שאין טענתו רק על גוף החפץ דנאמן דנגד גוף החפץ יש לו מיגו דהחזרתי אף שהתרה בו דהא אם יטעון החזרתי לא יתחייב לשלם לו רק דמים והדמי' הרי רוצ' לשלם לו:

י **אתה מכרתו לי** וה"ה אם אמר אתה צוית לפ' למוכרו לי דנאמן במיגו דאתה מכרת [ש"ך]:

יא **אל תחזירהו לי** ואפי' אם התרה בו ואמר אל תחזירהו אלא בפני אלו והביא אותן העדים שלא החזיר בפניהם נאמן המחזיק דשמא ביטל התראה או שמא החזיר לו בפני עדים אחרים או ע"פ כתב יד המפקיד: [ש"ך]:

יב **בד"א שהמחזיק נאמן** קאי אמ"ש בסעיף ב' שלא מסרן לו בעדים דנאמן לומר לקוח אפי' איכא עידי ראה אזה קאי הבד"א [סמ"ע] [שם]

יג **וצריך להחזירו. ומ"מ אחר שמחזירו ישבע המערער היסת שבתורת שאלה בא לידו** [סמ"ע] [**שם**]

יד **ג' שנים דבמטלין ל"מ חזקת ג"ש דדלמא שכח למי השאיל וגם לפעמים משאיל ליותר מג' שנים**. [סמ"ע]:

טו **בלא שבועה** כיון דאין היורשין טוענין ברי:

טז **לישבע וליטול היינו היסת והטעם כיון דאנן טוענין עבורם הוי כטענת ברי ומה שקשה ע"ז מסי' ק"ו סעיף ו' יבואר שם בסייעתא דשמיא**:

יז **גנובים הם ממני** א"נ והש"ך פסק דדוקא כשטוען אתה גנבת או פ' שאינו מוחזק בגנב גנבו א"נ אפי' יש לו מגו דאחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן אבל אם אמר סתם נגנבו ממני נאמן במיגו דהשאלתים דלא שייך כאן אחזוקי אינשי בגנבי דכמה גנבי איכא בעולם וגם לא שייך כאן מיגו להוציא כיון דחייב להחזיר הדמים במכירה משום תקנת השוק ואפי' במתנה לא הוי מיגו להוציא כיון שעשויין להשאיל ברשות מרא קמא קאי וכ"מ שנאמן להוציא בטענת גנובים חייב להחזיר הדמים מפני תקנת השוק במכירה אבל לא במתנה ויורשים שלא נתנו דמים ובדברים העשויים להשאיל כשאין הבעה"ב עשוי למכור כליו אי בעינן עידי ראה עיין בסי' קנ"ז וש"ך ובמ"ש שם וע"ב:

יח **והלה טוען שנגנבו** פי' הש"ך דהיינו שטוען שהשאילו לאותו פ' והוא מכרו לך והוי כנגנבה מש"ה א"נ דאחזוקי אינשי בגנבי למכור שאינו שלו לא מחזקינן ועל זה הביא הרמ"א היש חולקין דס"ל דלא חשיב כגניבה [כיון דבהיתרא אתי לידה] דא"ל שמיירי שטוען שנגנבו ממש דבזה לא היה חולק הרמ"א כמבואר בסעיף ו' והעיקר לדינא פסקו הש"ך והט"ז כהרמ"א ואפי' בטוען נגנבו ממש כל שלא טען שאותו פ' גנבו נאמן כמש"ל ס"ק י"ז וע"ב מ"ש ליישב דברי רמ"א שם:

יט **דלא עדיף המחזיק מאותו פ'** ולפ"ז אם אותו פ' אינו רגיל להשאיל שהיה אותו פ' נאמן בטענת לקוח אין מוציאין מיד הלוקח:

כ **מוציאים אותם מידו** כיון דאיכא עידי ראה ואין לו מיגו [ש"ך]:

# סימן קלד

א **ראה כליו כל ראה הנזכר בסימנים הללו ר"ל ראו בידו סמוך לתביעה כדין ראו שבסי' שלפני זה** [סמ"ע]:

ב **לתקן נתתיו** אבל אם טוען השאלתי או השכרתי להאומן והוא דברים שאינן עשויין להשאיל א"י להוציאו מיד המחזיק בעידי ראה ולא מהימן במגו דלתקן נתתי לו דמיגו להוציא לא אמרינן כמבואר בסימן ע"ב (סמ"ע) ובתומים חולק דמהני מיגו וכן עיקר: (שם)

ג **החזרתיו ומכרתו** צ"ל החזרת ומכרת (סמ"ע): (שם)

ד **לקוח הוא בידי** פי' לא בא לידי לתקן רק לקוח הוא משעה ראשונה (סמ"ע):

ה **ואם הוציאו** הואיל ונראה היינו כשהוציאו קודם שבאו לדין דאם הוציאו בב"ד יש לו מגו דאי בעי לא הוציאו כמו בסי' שלפני זה. (סמ"ע):

ו **אע"פ שמסרו בעדים** כ' הסמ"ע דהמחבר שיטפא דלשון הטור נקט ובאמת בהטור הך אע"פ שמסרו בעדים קאי אמ"ש שם למעלה בטור ולא אבבא זו וכאן מיירי שמסרו לו שלא בעדים ובזה א"ש מ"ש בסעיף זה אם טען לא נתתו לי מעולם דכשמסרו בעדים א"י לטעון כן ופי' דברי הסמ"ע והש"ך ע"ב: (שם)

ז **ושוב לקחתיו ממך** וה"ה או כ"ש אם טוען לקחתיה מתחלה (סמ"ע): (שם)

ח **שירא לומר** ומה"ט אפי' מסרו לו שלא בעדים. (סמ"ע):

ט **אתה מכרתו לי** מיירי בדאיכא עידי ראה ביד הלוקח דאז האומן גופיה א"נ מש"ה יכול להוציא גם מהלוקח אבל בדליכא עידי ראה אפי' האומן עצמו נאמן: (סמ"ע) והלוקח אינו עומד במקום עידי ראה כיון שהוא נוגע במה שאמר שלא החזירו האומן שהוא לקחו מידו שאם לא יאמר כן ויאמר שלקחו מהמערער יתחייב שבועה והוי עד הצריך שבוע' דאינו עד אבל אי ליכא עידי ראיה וליכא עדים שהיה שלו והלוקח מהאומן יודע שהוא שלו הלוקח הוי כחד סהדא דאז אין האומן נאמן במיגו שלא היה שלך מעולם דהוי מחוייב שבועה ואי"ל משלם ומוציאין עוד הלוקח (ש"ך וע"ב):

י **דדוקא שנשתהא** ע' בסמוך סעיף ו' מ"ש בזה:

יא **ואם אמר בפני הודה יש לו חזקה** דעת המחבר דלא בעינן אישתהי וכתב הסמ"ע והתוס' והרא"ש שכתבו דבעינן אישתהי מיירי בבן אומן דקרקע ולכך בעינן דאישתהי ביד הבן ג' שנים דאז דווקא יש לו מיגו דאנא זבנתם אבל בבן אומן דמטלטלין דיש לו חזקה מיד לא בעינן אישתהי אך דל' התוספת והרא"ש משמע דאפי' במטלטלין בעינן

אישתהי ☜ וע"ב דאפי' להמחבר דס"ל דלא בעינן אישתהי מ"מ כשיש ע"מ שמסרו לאביו לתקן מודה המחבר דבעינן אשתהי וכן לעיל בירד מאומנתו:

יב **דוקא כששהה** ☜ וע"ב דאפי' טוען לקחתי אפי' ליכא ע"מ לאביו ג"כ בעינן אישתהי דליכא גביה חזקה דכל מה שת"י אדם הוא שלו דאימר מאביו ירשו:

## סימן קלה

א **והחזיק בה ג"ש** ☜ היינו באכילת פירות ואפי' היה החזקה שלא בפניו ג"כ מהני כשלא עשה מחאה שלא בפניו ואם מיחה אפי' שלא בפניו מבטל החזקה כמו בקרקע ואם טוען גנבת או גזלת מביתי אפי' בגודרו' אינו נאמן אף שיש לו מגו:

ב **נשבע היסת ונוטל** ר"ל נוטל ואח"כ נשבע היסת (ש"ך):

ג **נשבע המחזיק היסת עיין לקמן סי' קמ סעיף א' (ש"ך) (ותיבת בהג"ה ט"ס) . ורימז דדוקא כשטוען גזלתו ממני כמו בסי' קמ נשבע יש טוענו בברי אבל בלא"ה כגון שטוען מה טיבו אצלך והוא טוען לקחתי מפ' ושמא אינו שלך אינו נשבע דהוי כטענת שמא אתה יודע שהוא שלי.**

ד **או שהוא חייב לו אפי' שלא בא לידו בתורת משכון אלא דרך תפיסה (סמ"ע):**

ה **ישבע בנק"ח** אף שי"ל מיגו דלקוח מ"מ נשבע בנק"ח כמו בשאר משכון (סמ"ע):

ו **דאם החזיק ג' שנים ולא דמי לעשויים להשאיל דלא מהני חזקת ג"ש דשאני התם דעביד למשאלינהו ליותר מג' שנים או ששכח למי השאיל מה שאין כן בהני ודעת המחבר דטעמא דמטלטלין דלא מהני משום דלאו בני שטרא נינהו א"כ ה"ה לגודרות לא מהני משא"כ עבד דבן שטר הוא: [סמ"ע] והש"ך פסק להלכה כהרב בהג"ה דמהני חזקת ג' שנים:**

ז **בכל ענין הוי חזקה** וע' לקמן סי' ק"מ אי צריך שבועה כשיש לו חזקת ג' שנים:

ח **אפי' אם יש לו אם.** ולא אמרינן שאם הוליכתו לשם ושכחתו דהא אם לא משכחת ברה [סמ"ע]:

## סימן קלו

א **ה"ז ישתמש בהן** הטעם כיון שאמר לו הילך טלית סתם אמרינן דודאי בעל הטלית ביקש מהאומן למכור טליתו ונתחלף להאומן ומכר טלית של זה ומסר המעות להמוכר ולא חיישינן שמא יבטל המקח דכיון שמסתמא המוכר משתמש בהמעות לכך התירו לו לזה להשתמש גם בהטלית משא"כ כשאמר טליתך דהרי רואין שטעה וכן באשתו ובניו אמרי' מסתמא לא ידעו בענין האומן וכן בנתחלף בבית המשתה והאבל משום

דאין רגילות לומר לעושה משתה למכור לו טליתו וכשבא בעל הטלית ואמר לא צויתי למכרו נאמן כיון שטוען ברי ואף דלא ראו בידו החפץ והיה האומן נאמן לומר לקוח במיגו דהחזרתי אפ"ה נאמן הבעה"ב: [ש"ך] ואם בעל הטלית מודה שציוה למוכרו רק שזה הטלית שוה יותר משלו הברירה ביד זה שנמסר לידו הטלית חו ליתן לו העודף או שיחזיר לו טליתו והוא יתן לו דמי הטלית שנמכר: (סמ"ע) וע"ב דהעיקר כמ"ש דחין לו בריר' וע"ש ואם נודע לו שנאבד שלו צריך להחזיר מיד: [ש"ך]:

ב **כובסת עכו"ם** ולא ישתמש בו וצריך להחזיר הכלי בבעלים אף ששלו נאבד [סמ"ע] והט"ז כתב דאם אינו יודע של מי הוא ואין שום אדם רודף אחריו אמרינן דמסתמא נתייאש או שסלקה אותו הכובסת במעות וע"ב:

## סימן קלז

א **היורד לתוך שדה** ואפי' לא אמר תחילה אלך ואלקוט כיון שכבר לקחן לביתו והוא מוחזק נאמן מטעם חזקת מטלטלין (סמ"ע) וע"ב דמיירי שאינו ידוע אם לקחן שלא בפני הבעה"ב או בפניו אבל אם יש עדים שלקחן שלא בפני הבעה"ב בעינן דוקא שאמר מקודם אלך ואלקוט אז נאמן. מטעם דלא חציף:

ב **אפי' יש עדים** והא דבמשכנתא דכתב בו שנין סתמא דהמלוה נאמן שם לא שייך מוחזק כיון דהשטר מסייע דשנין משמע רק ב' וגם חזקה דלא חציף לא שייך כיון שירד מתחלת ברשות (ש"ך ע"ב):

ג **אם אין בעל השדה** ה"ה אם הוא כאן רק שנקט שאינו כאן משום דכשהוא כאן פשיטא דבעל השדה בעצמו ימנענו (סמ"ע):

ד **קודם שליקטם** אבל אחר שליקטם אפי' מונח בהשדה של בעל האילן נאמן נגד הבעל הבית מטעם חזקה דאין אדם חציף לומר אלך ואלקוט כשאין לו רשות אבל אם מערער עליו קודם שליקטו לא מהני חזקת אמירה דא"כ כל עזות מצח יסמוך ע"ז לומר אלך ואלקוט משום שידע שהבעלים לא יוכלו למחות בו ואם כבר ליקט הפירות זמן מרובה אף שעדיין מונחים בהשדה הוי כאומר אלך ואלקוט ובהאי אמירה דאלך ואלקוט יש מחלוקת הפוסקים אי בעינן דוקא בפרהסיא בפני קיבוץ אנשים או בפני מעט סגי:

ה **ב"ד מוחין** שגוף האילן אינו עומד לקצץ ודאי משקר ומינה דבאילן העומד לכרות אין מוחין בידו (סמ"ע):

# סימן קלח

א **סי' רע"א ט"ס וצ"ל סי' קצז סעיף ה' זהו דעת הרי"ף והרמב"ם אבל הרא"ש והטור ס"ל דרכוב לא קנה עד שינהוג ברגליו כמבואר שם והרמ"א הסכים להרי"ף והרמב"ם לכך סתם**:

ב **המונחי' בסימטא** כיון שהוא מקום הראוי לקנותו ויושבים בצד החשיב כאלו שניהם מוחזקים אבל אם אין יושבים בצדה דינו כל דאלים גבר כמו בארבא בב"ב ל"ה: (סמ"ע וש"ך) ☜ וע"ב דבעינן דוקא שיהיו יושבין בד' אמות כיון דד"א קונות לו חשובין כמוחזקין אבל יותר מד"א כיון דלא הוי קנין לא הוי מוחזק ודוקא במציאה אבל במו"מ תליא במחלוקת המבואר בסי' ר' אי ד"א קונה.

ג **ולקח את חבירו אצלו** ☜ **וע"ב דדוקא בחנם אבל בשכירות השוכר הוי מוחזק כמו הבעה"ב דשכירו' ליומא ממכר הוא וכן הדין לענין דבר הפקר שנכנס לבית דלא כהסמ"ע שמחלק בין נכסים שבבית ובין דבר הפקר**:

ד **שיש לו בזה הדבר דבשבוע' כה"ג ליכא חשש רמאות ואנן דמשביעינן ע"ד המקום וע"ד הב"ד נשבע סתם שאין לו בה פחות מחציה דליכא למיחוש לרמאות** [סמ"ע]:

ה **ויחלוקו** ואפי' במקום שא' מהן ודאי רמאי כגון שכ"א אומר אני ארגתי [כיון שהחלוקה יכולה להיות אמת] [סמ"ע]: וע"ב:

ו **וטול כולו** פי' שישבע בנק"ח מצד גילגול דבלא"ה א"י להפך רק היסת כדלעיל סי' פ"ז:

ז **גג שעל ביתם** כגון שהגג נסמך על כותל א' מצד אחד וצד השני על כותל האחר ורשות הרבים תחתיו. [סמ"ע]:

ח **חציה שלי ישבע** וא"נ במיגו דכולה שלי דמיגו להוציא לא אמרינן וע"ל בכללי מיגו:

ט **ג' על ג'** פי' כיון שאין הדבר חשוב אינו ראוי לומר שיטלנו קודם חלוקה אבל אם רוצה ליטלו קודם אף שהוא פחות מג' על ג' הרשות בידו [ש"ך]:

י **לגלגל על חבירו**. וסבירא להו דאף על מה שכל אחד תפס נשבע מן הדין אף בלא גילגול (סמ"ע וש"ך):

יא **דבר שיופסד** אף שלא יופסד לגמרי רק שיופחת משווין ג"כ חולקין בדמים [סמ"ע] ☜ וע"ב דאם ההפסד הוא פחות מחומש הוה מחלוקת הפוסקים:

יב **בפנינו** פי' בפני ב"ד וכן בפני עדים. ש"ך:

יג **דאפי' מביא עדים** ואפי' שתק ולבסוף צווח כיון דהוא איבעיא דלא אפשיטא יכול המוחזק לומר קים לי דהוי הודאה ושוב לא מהני עדים (ש"ך) והט"ז חולק ☜ וע"ב דהעיקר דבשתק ולבסוף צווח מהני עדים אבל בשתק לגמרי אם היה בפני ב"ד אפי'

טעיתי א"י לטעון אבל בפני עדים כשטוען טעיתי מהני אבל כשאין טוען טעיתי רק שטוען לא הודיתי בשתיקתי לא מהני דאנן סהדי דשתיקה כהודאה:

יד **יחלוקו כבתחילה** דוקא בשתק ולבסוף צווח דהוא איבעיא דלא אפשיטא אבל בשתק מתחלה וע"ס אית' בש"ס בפשיטות דאודויי אודי ליה אבל חזר ותקפה מוציאין ממנו ונותנין להתוקף הראשון כשחזר וצווח (ש"ך) ☜ וע"ב דאפי' שתק הא' לגמרי בשעה שתקף הב' ג"כ מוציאין מהשני אפילו בשתק ולבסוף צווח אם תקפה והקדיש לא מהני תקיפת הב' אח"כ (סמ"ע) והש"ך כתב דא"ל דדוקא במקום שהדין הוא כל דאלים גבר מהני כשהקדיש הא' אחר התפיסה משא"כ הכא דהוא איבעי' דלא אפשיטא ובתומים תמה ע"ז דהא באיבעיא דלא אפשיטא גם כן הדין כל דאלים גבר כשהוא מונח בסימטא ומכ"ש כשהוא בידו בשעה שנולד הספק דאיבעיא דלא אפשיטא הוא ומה"ת לא יועיל הקדש אחר התפיסה וע"ב:

טו **שזכה הראשון** והעיקר דבשתק לגמרי לא מהני תקיפת השני ובשתק ולבסוף צווח מהני תקיפת השני (ש"ך):

טז **הממע"ה** ☜ וע"ב דאפילו הן דברים העשויים להשכיר אבל אם טוען השכרתי לו בפני פ' ופ' והלכו למדינת היה נאמן בדברים העשוים. להשאיל ובמקום שא"נ אפילו חזר ותקפה לא מהני (ש"ך) והא דא"נ לטעון השכרתיו משום דאמרי' ליה עד השת' חשדת ליה בגזלן והשת' אגרת ליה בלא סהדי ובחטפה הטעם דכיון דידע שהוא גזלן היה לו להשטר וליקח עדים עמו וי"א שהביא הרמ"א חולק אסברא זו:

יז **ישבע** פי' שבועת היסת [ש"ך]:

יח **במיגו** אבל כשאינו אומר שכרתי בפני פ' ופ' לא מהני מגו דהוי מגו במקום עדים [סמ"ע]:

## סימן קלט

א **דידי הוא** וה"ה כשיש עדים לכל אחד:

ב **כל דאלים גבר הטעם כיון דליכא דרא דממונא ואין מוחזקין סמכו ע"ז שמי שהאמת אתו ימסור נפשו להעמיד שלו בידו משא"כ כשהן מוחזקין דיש לכ"א חזקה שכל מה שת"י הוא שלו לכך פסקו בו דין חלוקה:**

ג **וצריך לישבע** פי' היסת:

ד **אם תגבר ידו והטעם שלא רצו חז"ל לתקן שיהיו כל ימיהם במריבה והתו' חולקין וס"ל דמהני כשתקף השני וכיון דפלוגתא דרבוותא הוא אין מוציאין מיד השני [ש"ך]:**

ה **בא ג' וחטפה** בעוד שהשנים מערערים עליה אבל אם כבר תפס אחד לא מהני שוב תקיפת השלישי: (סמ"ע):

ו **לכל אחד והש"ך חולק וס"ל דא"צ לשלם לכל אחד**:

ז **אלא על פיו** ואפי' אכלו ג"ש וטוען ברי ויש לו מיגו דלא אכלתי לא מהני והטעם כיון שלא טען שקנה השדה אלא שירש וכיון שאין לו זכות בהפירות אלא מכח קרקע ועל הקרקע אין לו מיגו צריך לשלם גם הפירות אף שיש לו מיגו (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דאם יש לו מיגו דלא אכלתי מהימן כשטוען ברי אבל כשטוען שמא הא לית ליה מיגו:

ח **ואם לא שייך** עש"ך דדוקא בדבר דא"א למיעבד בי' חלוקה כלל כגון הך דס"ס ק"ע אבל בדבר דאפשר למיעבד ביה חליקה חלוקה עדיפא דלא אמרינן כל דאלים גבר אלא בטוענין ברי או בדבר שאפשר להתברר דשמא יבואו עדים ויעידו ונמצא דברי הב"ד שבורי' ונסתרי' משא"כ בדבר שא"א להתברר ואין טוענין ברי וכל זה לענין לכתחיל' אבל תפיסה מהני בפלוגתא דרבוותא וע"ל בכללי תפיסה דאפי' בקרקע מהני תפיסה בפלוגתא דרבוותא:

## סימן קמ

א **שקרקע הידוע לראובן בעדים** וה"ה אם יש לו קול מבורר הרבה דהיינו שהוא מוחזק ומפורסם שהוא של ראובן הוי כעדים אבל קלא בעלמא לא מהני (סמ"ע) . (וע"ב):

ב **נשבע היסת ואם המחזיק ג"ש טוען כנגד היתומים ממושכן הוא בידי שחייב לישבע בנק"ח ואח"כ מת המחזיק ולא נשבע אין אומרים בזה אין אדם מוריש שבועה לבניו כיון שהוא להחזיק (סמ"ע)** .

ג **רק היסת וה"ה בשבועת המשנה (ש"ך)**:

ד **זהו סברא אחרת** וקשה דהאיך יסתום המחבר שני דברים הסותרים זה את זה לכך נראה לחלק דבסעיף א' מיירי שיש להמערער צד מעליותא כגון שיש לו עדים שהוא שלו או שגם להמחזיק ליכא צד מעליותא שלא החזיק שני חזקה לכך צריך לישבע אבל כשיש שני חזקה להמחזיק שיש לו צד מעליותא ולהמערער לית צד מעליותא שאין לו עדים אז פטור משבועה אך מ"מ יש לתמוה על המחבר שלא פירש דבריו. ועוד י"ל דבסעיף א' לא כתב רק ללמדינו דאם החזיק אין מוציאין מידו לכ"ע ואין עליו לכל היותר אלא שבועה לחד דיעה ובסעיף ב' פסק דא"צ שבועה והא דכתב בסעיף ד' וישבע ש"ה דריע חזקתו שאמר מתחילה שיש לו שטר וא"א לו לקיים (סמ"ע) וע"ב חילוק אחר והעיקר להלכה דחייב לישבע (ש"ך וט"ז) . כתב הש"ך דאם טוען על חבירו מכרת לי

קרקע וכן לוקח שיש לו שטר מכירה מהמוכר וטען המוכר שחזר הלוקח ומכרה לו דפטור המערער משבועת היסת כיון שהוא מוחזק וע"ב דדוקא כשאין לו שום טענה על המעות רק על גוף הקרקע כגון שטוען טענת מתנה או שמודה שעדיין לא נתן הדמים אבל אם טוען על המעות שכבר נתן דמי המקח חייב המערער לישבע היסת ולהלכה נראה דבכל גוונא חייב לישבע:

ה **אם ישנן לעדים** ולא דמי להא דסי' ע' ס"ב באומר פרעתיך בפני פ' ופ' דאפי' לא באו עדים נשבע ונפטר ש"ה דשם א"צ לברר רק לכתחילה כדי שלא יצטרך לישבע ואפילו אם באו והכחישוהו פסק שם דפטור מטעם דמידי דכדי לא דכירי אינשי משא"כ חזקה דאינו מועיל רק בשטוען שאבד השטר וכשיש ביד השטר צריך לקיימו ובאה"ע סי' ז' בשבויה שאמרה טהורה אני ויש לי עדים דא"צ להמתין על העדים הוא משום דבשבויה הקלו (סמ"ע):

ו **אבד השטר** בין שמודה שמתחלה טען בשכר ובין שטוען שאחר כך נאבד ממנו א"נ וע"ב:

ז **ונמצא בטל** כגון שהיו העדים קא"פ וכ"ש אם הוא מזויף (סמ"ע):

ח **כיצד היא החזקה** וחזקת ג"ש אינו מועיל רק נגד המערער כשטוען קרקע זו שלי היא אבל אם בע"ח של המוכר או אשה בכתובתה בא לגבות מלוקח אף שיש להלוקח חזקת ג"ש אין הלוקח יכול לטעון למה לא מחיתם בי ויכולים הבע"ח או האשה לומר סברנו שנמצא בנ"ח לגבות מהם (סמ"ע) . ולפ"ז צריך ליזהר בשטר ק"ס שנכתב בו אשה והדר בעלה כדי שלא תוכל האשה לגבות כתובתה ממנה:

ט **ואם היה המערער רוכל** הטעם משום דלא ידע למיטען ברי כיון דאינו דר בעיר (סמ"ע) וע"ב דה"ה ביתומים או שלא בפניו ודוקא לענין דצריך עדות השכנים אבל לענין הא דאם יוסיף לטעון שכתב המחבר לא טענינן להו שיהיה צריך עדות השוכרים דוקא דמלתא דלא שכיח הוא:

י **ולהרמב"ם אפי' לא טען המערער אלא שמא** פי' שטוען הייתי כמה פעמים בלילות ולא מצאתיו רק שטוען שמא הוא מפני שלא דר בו בלילות או שיצא לעסקיו באותו פעם אבל אם טוען שמא גמור שאינו יודע כלל אם יצא בלילה לא מהני כלל משום דהיה לו להמערער לבא ולראות (ש"ך) .

יא **ואם היה המחזיק רוכל או עדים השוכרים** (ש"ך) **ואף דשיצא לעסקיו מ"מ מהני החזקה מ"מ צריך להביא עדים שבעת שהיה בביתו הי' דר בו ג"כ בלילות והא דטענינן**

**כן להמערער משום דאמרינן הא דלא טען המערער כן משום דאף שלא מצא אותו דר בביתו תלה הדבר שיצא לעסקיו להיותו רוכל לכך טענינן לי׳**: (**שם**):

יב **חולקים על כל זה** היינו אהא שכתב המחבר דאם יוסיף לטעון דבעי׳ עדות הסוחרים דוק׳ ור״ת והרא״ש ס״ל דלעול׳ סגי בעדות השכנים ולעולם בעינן עדות השכנים דוקא ולא מהני עדים דעלמ׳ סמ״ע והש״ך חולק וס״ל דאי טען המחזיק לעדים סתם העידו לי וכו׳ אפי׳ עדים דעלמא מהני וכתב הש״ך דהעיקר כדעת הרמב״ם שכתב המחבר וע״ב דיש להורות כהרמ״א:

יג **ששכירו׳ הבית עדיין בידם** ואם אמרו העדים שלא דרו רק ב׳ שנים ונתנו שכר להמערער ואח״כ הבי׳ המחזיק עדים שדר בי׳ שנה שלישית וכן להיפך כשהעידו להמחזיק ואח״כ הביא המערער עדים ע״ב היאך הדין וע״ב דכשכבר פרעו השכירות צריכין השוכרים גם כן להבי׳ עדים על יום ולילה כמו המחזיק ואם לאו צריכין לחזור ולשלם להמערער: (שם)

יד **אם השאילו להם בחנם** פי׳ שיש עדים אחרים שהם עצמם אינן נאמנים שאם יצא הבית מהמחזיק יצטרכו לשלם וקמ״ל בזה שלא תימא דהוי כאלו לא אכל הפירות ולא הוי חזקה קמ״ל (סמ״ע) וע״ב דכשהבית לא עביד לאוגורי אי נמי שלא היה המערער או שלוחו בכאן להשתדל להשכירו דהוי כלא עביד למיגר דלא הוי נוגעים:

טו **ויש מי שחולק דחוששין מפני הטובה שהחזיר להן המעות מעידין בשקר** (**סמ״ע**) **והעיקר כדיעה ראשונה**. (**ש״ך**):

טז **כיון דלא הוי מערער קמן** הט״ז הקשה דמ״ש מסי׳ ל״ז דאין לוקח ראשון מעיד ללוקח שני וסיים בצ״ע וע״ב דלא מהני זה רק היכי דליכ׳ עידי דירה וזולתם או שהשכירות עדיין בידם:

יז **דאין מקבלין עדות שלא בפני בע״ד** ואף דמקבלין עידי חזקה אף שלא בפני בע״ד היינו דוק׳ כשהשדה ביד המחזיק אבל כשהוא ביד השוכרים אין מקבלין:

יח **אם אין המערער יודע** אבל אם המערער יודע אינן נאמנין במגו דלא דרנו אף דאמרינן מגו דהעזה מ״מ כיון שצריך שבועה נגד המערער ועד הצריך שבועה אינו עד (ש״ך) ואף דאחד מעיד לחבירו ויש לו עד המסייע מ״מ לא הוי עד כיון שאינו נאמן בדיבורו לבד רק ע״י שבועה או ע״י עד המסייע לא חשיב עד:

יט **כיון דאי בעי אמרו** והטור חולק וס״ל דלאו מגו הוא דמסתפי דלמא אתו סהדי דדרו בו (ש״ך):

כ **שכרו בשטר** כמו בסי' קמ"ד סעיף ב' גבי לוקחין שלקחו זה מזה דבעינן שטר והי"א ס"ל דשאני לוקחים דלקח אחד מחבירו דנסתלק ממנו שם לוקח שלפניו ויכול המערער לומר לכך לא מחיתי בהן מפני שראיתי שלא הי' ביד כ"א רק שנה ונשמט ממנו כדרך הגזלנים משא"כ הכא בשוכרים שכ"א שכרו מהמחזיק שם המחזיק עליו כל הג"ש ודעת הראב"ד בטור דאפי' כששני השוכרים דרו ביחד ג"ש לא הוי חזקה בלא שטר ואף דבלוקחים כה"ג הוי חזקה שאני לקוחות שנשמע הקול שהן רוצין להחזיק בהשדה ואומרין שהוא שלהן היה לו לעשות מחאה משא"כ בשוכרים שלא נשמע הקול רק שדרו בו בשכירות יכול המערער לומר הייתי בטוח באלו שלא יטענו שקר שלקחוהו ממנו רק שרוצין ליתן לי שכירות ומהמשכיר לא ידעתי כיון שהי' בלא שטר: (סמ"ע) וע"ב:

כא **ואפי' לא דרו בו שניהם** דקי"ל כריב"ק דעידי ממון מצטרפין ואפי' בקרקע ובהא דזה דר בי' אב"ג וזה דה"ו אפי' שכרו בלא שטר הוי חזק' כיון דכ"א דר בו ג"ש וע"י צירוף מחשב כאלו דרו בו יחד (אם לא לדעת הראב"ד לעיל) (ש"ך) אבל בהך דאפי' ששה צריך שטר לדיעה קמייתא. סמ"ע):

כב **שהיה עובר** משמע דבהעברת דרך לבד מבטל החזקה אבל מל' הרשב"ם משמע שצריך לטעון שהי' משתמש עמו ג"כ והי"א שהביא הרב ס"ל דצריך לטעון דוקא שהוצרך לדחות מפניו בשעה שהיה משתמש (סמ"ע) עט"ז שהקשה דהא מסתמא לא עבר דרך כל החדרים ואמאי לא יהי' חזק' במקום שלא עבר שם מ"ש ממקום מסויים דסעיף ט"ו וע"ב דשא"ה שאינו טוען טענת קנין רק על המקום המסויים משא"כ כאן שטען שקנה כל הבית וכיון שעבר דרך דהוי כמחאה ומחאה למקצת הוי מחאה לכולם ☜ וע"ב בבית הידוע שהוא של ראובן ואח"כ היה דר עמו שמעון שלשה שנים רצופין וטען שקנה ממנו להיות שותף עמו דלא הוי חזקה דכיון שנשתמשו ביחד א"כ בשעה שנשתמש זה במקום זה לא נשתמש זה ולא הוי חזקתו רצוף ועדיף מהעברת דרך דהכא ולא דמי למזחילה וצינור ונטפי ושפכי דשם עשה דבר הקבוע ובדבר הקבוע מהני חזקה כמו שכתבו הפוסקים:

כג **החניות של התגרים** ולא דמי לרוכלים וסוחרים דא"צ להשלים היציאה מביתם דשם אין זמן קבוע לביטולם משא"כ חניות דזמן ביטולם ידוע ול"ד ג"כ למקומות ביהכ"נ דשם אין שייך תשמיש אחר כ"א ליישב שם בעת בואו להתפלל ודמי לשדה דא"צ אלא אכילת פירות ג"ש כל אחד לפי ענינו משא"כ חנות דראוי עכ"פ לדור בו גם בלילה מש"ה ס"ל דצריך להשלים [סמ"ע]:

כד **כבר בית.** הטעם כיון דמעיקרא נעשה לדור בו גם בלילה מש"ה צריך הוא ג"כ להשלים הלילות. [סמ"ע]:

כה **בין שהעמיד שם מחיצה** כלל הדברים דבחצר חבירו אין חילוק בין מחיצה להעמדה גרידתא ובעינן חזקת ג"ש וטענה ובלא"ה לא מהני אפי' עשה מחיצה דאמרינן דרך שאלה העמידו לזמן מה כיון דהאחר המחזיק רוצה להחזיק בגוף הקרקע עולמות שלא להשתמש הבעה"ב כלל בעי חזקה וטענה ובחצר השותפין הוא בהיפוך דכהשעמיד מחיצה הוי חזקה לאלתר דדרך השותף להקפיד על המחיצה ומדשתק אמרינן דמחל כיון דהשותף לא בא בטענה על גוף הקרקע רק שיהיה רשאי להעמיד במקום זה בהמות בדבר שדרך השותף להקפיד אמרינן מדשתק מחל אבל אם השותף טוען ג"כ על גוף הקרקע ולו' שהשני לא ישתמש במקום הזה כלל שקנה אותו לגמרי משותפו בעינן ג"כ חזקת ג"ש וטענה שיהיה באופן המבואר בסימן קמ"ט דמועיל חזקה בהשותפין (סמ"ע וע"ב):

## סימן קמא

א **ובתי הבדים** מקרי עושה פירות תדיר שיש ב"א שדורכין מעט מעט (סמ"ע):

ב **וזורעין בהן ונוטעין** ונוטלין גרסינן דנוטעין שייך באילנות ובשדה אילן לא צריך ג"ש כמו שמסיים שכן הגירסא הנכונה ונוטלין כלומר שנוטלים הזרעים ראשון ראשון מיד אחר שנתגדל [סמ"ע]: [שם]

ג **והפרדסים** פרדס דומיא דגינה שאין צומחים בו אלא מיני זרעים [סמ"ע]:

ד **עבדים המהלכים לאפוקי קטנים ולאפוקי בהמה כמבואר בסימן קל"ה (סמ"ע)**:

ה **ג' תבואות דכיון שאין גדל בהן פירות אלא פעם אחת בשנה כשאכל ג' פירות והוא שתק מיחשב כג' שנים [סמ"ע]**:

ו **הרחק כראוי** ואפי' פחות מד"א עיין סעיף יח [סמ"ע].

ז **דהוי חזקה.** דכ"ש דה"ל למחויי דלא מיתבר ארעא [סמ"ע]:

ח **אינה חזקה** שיכול לומר גלית בדעתך שאינה שלך שעשית כגזלן (ששומט ואוכל כל מה שיכול ואינו חושש להבא שיידע שלא תשאר בידו [סמ"ע] והט"ז מסיק כדיעה זו:

ט **ופתח בה ושדד** פי' חרשה ובחליקה [סמ"ע]:

י **הוצאה ממקום אחר** כיון שאינו מכח כחישת הארץ דאל"כ בטלת כל החזקות בזה"ז שנתרבו המסים בעו"ה (סמ"ע):

יא **בלא חרישה** כגון שנבקע מחמת גשמים (סמ"ע):

יב **יש חולקין** מל' המחבר משמע דדוקא אניר פליגי כיון דעכ"פ אכל ג"כ פירות בשנה זו אבל בבנין חורבה דלא נהנ' בה בשנה זו מודים מיהו נראה דפליגי ג"כ אפי' בבנה עד קרוב לסוף ג"ש ודר בה מעט ס"ל גם כן דהוי חזקה דומיא דבנות שיח דסעיף י"ז (סמ"ע וע"ב):

יג **שחת לא החזיק** והיינו שקצר אחר שנעשה גבעול שאינו חוזר וגדל [סמ"ע]:

יד **בשלישית** אלא שחת כתב זה להדיעה שהביא ממור"ם בסעיף א' דבעינן ג"ש מיום ליום מיירי שאכל ג' תבואות גמורות ושחת אכל בכלות הג"ש דרך משל שבא לידו בחודש תמוז בעודו שחת ואכל בר"ח אלול כשנגמר התבואה אחר שני חדשים תיכף ואח"כ בשנה שניה ושלישית אכל גם כן ב' תבואות באלול הרי אכל שלש תבואות בב' שנים וב' חדשים ובחודש סיון אכל שחתוקמשמע לן דלאיתימ' דבעינן שיאכל כל התבואות הגדילין בג' שנים בגמרן (סמ"ע) והטורי זהב מפרש דמיירי שבין בחחלה ובין בסוף לא אכל רק שחת ובאמצע אכל שני תבואות גמורות מכל מקום הוי חזקה כיון דבתשלום שנה הג' ליכא אכילה אחרת לא היה להמערער להמתין מלמחות:

טו **שביעית** כגון דעבר וזרעה בשביעית דגדוליה אסורין [סמ"ע]:

טז **אכל הזמורות** זהו דוקא בערלה ושביעית אבל בכלאים חף הזמורות אסורין ומשכחת לה היתר בזמורות כגון שהיה הכרם כבר נטוע ואחר כך זרע בצדו ונתגדל הפרי באיסור והזמורות שכבר גדלו בהיתר מותרין עד שיתוסף אחד ממאתים (סמ"ע וע"ב):

יז **וזרע חוץ לגדר** שהיה דרכן לזרוע שם כדי שיבואו החיות לאכלן ולא יכנסו להשדה והפקירא נינהו ויכול זה לומר על ידי זריעתו היה משומר לי השדה מש"ה לא מחיתינהו (סמ"ע):

יח **מפוזרות בכל הבית ג"ס** ובעינן גם כן שהשלש שאוכל מכל בית סאה בכל השנה יהיה גם כן מפוזרות בכל הבית סאה וה"ה אם לא היה לו רק בית סאה אחת עם י' אילנות ואכל בשנה א' ג' מפוזרין וכן בשנה ב' ובשנה ג אבל ד' מפוזרין גם כן הוי חזקה (סמ"ע):

יט **ולא הוציאו שאר האילנות** כגון בנות שוח שעישין פרי לג' שנים (סמ"ע):

כ **לא הוחזק אלא במה שאכל** פי' בפירות דכבר שמיט ואכל אבל מפירות דשנים הבאים לא יאכל כיון שלא הוחזק בהן (סמ"ע) והש"ך חולק וס"נ דאפי' הפירות ששמט ואכל חייב לשלם דכל היכא דאין לו חזקה הדרא ארעא והדרא פירא והא דכתב המחבר אלא במה שאכל כוונתו דאם אכל יו"ד במקום אחד ג' שנים רצופין דאז עלתה חזקה באותן האילנות שאכל מהן ולא להשאר ובכיוצא בזה כתב לא הוחזק אלא במה שאכל

ובפרישה כתב דלכך החזיק באותן שאכל מהם בשנה הג' משום דמיירי בבנות שוח דהוי חזקה בכה"ג כמ"ש בסעיף י"ו אם לא שלא נעל וגדר:

כא **אע"פ שלא אסף** והרבה פוסקים סברי דבכל ענין אין לו חזקה אא"כ לא הוציאו כלל ש"ך: (שם)

כב **שנוטעים עשרה בבית סאה** ה"ג שנטועין ל' אילנות לג' בית סאה (סמ"ע) ואם נטע ט' אילנות זקנים לג' בית סאה ג' לבית סאה ואכל מפוזרות ג' בכל שנה לא מהני דבעינן שיאכל בכל סאה אילנות בפיזור משא"כ אם לא אכל אלא אחד בכל סאה דליכא פיזור (טור) ☜ וע"ב דבאילנות זקנים שנטועים ג' לבית סאה ואכלן כולן דהוי חזקה גם להקרקע ונן אפי' נטועים עשרה אילנות זקנים לבית סאה גם כן הוי חזקה ואף דבאילנות זקנים צריך יניקה לשלשה כל בית סאה מ"מ דרך ב"א לקרב היניקה אבל ביותר מעשרה אפי' בקטנות גם כן אין אדם נוטע שלא יתמעט היניקה לכל אילן לכך לא הוי חזקה:

כג **ואכלן מפוזר** אפי' כולן לא הוי חזקה (ש"ך) ☜ וע"ב דזה דוקא בקטנים אבל בגדולים אפי' בג' לבית סאה הוי חזקה כשאכל כלן כמש"ל רק באופן שלא יהיו רחוקין זה מזה יותר מי"ו אמה:

כד **דה"ה אם היו רצופין** ולא אכל בכל שנה אלא עשרה (סמ"ע) וע"ב דמ"ש וה"ה הוא לאו דוקא דבמפוזרין קנה עכ"פ הקרקע כדי אורה וסלו וברצופין דלמיעקר קיימי לא קנה כלל קרקע:

כה **אא"כ היה תוך ד"א** פי' שאין אחד מחבירו ד"א דאז הוי כעקורין דנהי דהיכא דאכל לכולן הוי חזקה השתא שלא אכל אלא עשרה בכל שנה לא הוי חזקה כיון דלאו בני קיימא הן (סמ"ע) .

כו **החזיק אחד באילנות** פי' שכל אחד טוען שקנה בפירוש הקרקע והאילנות וזה מביא ראיה שעשה חזקה בהקרקע ומהני גם להאילנות וזה מביא ראיה שהחזיק בהאילנות דמהני מן הדין גם להקרקע ובס"ס רי"ו מיירי באם שניהם מודים שזה קנה הקרקע וזה האילנות רק שמחולקים בהקרקע אם היא נמכרת עם האילנות ושם כ' הרמ"א דיש חולקים והחולקים חולקים ג"כ (סמ"ע):

כז **כמלאה אורה וסלו** ובכלל זה הוא גם מה שתחת האילנות [סמ"ע]:

כח **האוכל כל פירות אילן ג' שנים** אע"פ שהקונה אילן אחד לא קנה קרקע ואם יבש לא יטע אחר תחתיו וגם המוכר יכול לחפור תחתיו כשאינו מזיק לאילן מ"מ כשהחזיק ג"ש ובא בטענה שמכר גם הקרקע טענתו טענה:

## סימן קמב

א **הגביה סל פירות** ובעי' שיהיה נראה ממנו שעושה זה להמחזיק שיוליכם לביתו של מחזיק וה"ה אם המערער סייעו ללקט הפירות וליתן לתוך כלי של המחזיק [סמ"ע] ☜ וע"ב דדוקא שהביא עדים שסייעו אבל אם המערער מודה בעצמו שסייעו נאמן המערער לו' שמ"מ לא מכר לו רק שצריך לומר טעם טעם הניכר לב"ד על מה שסייעו וכשאומר טעם נאמן מטעם דהוי כהפה שאסר אבל כשיש עדים א"נ במגו דלפירות הורדתיו דהוי כמגו במקום עדים [סמ"ע]:

ב **לא היה קונה משמעון** ואע"ג דעביד אינש דזבין דיניה כמ"ש לקמן סי' קמ"ו סעיף י"ח ה"מ כל דינו אבל הכא לא קנה רק על שנה ולאחר כלות שנה יצטרך לחזור ולדון עמו לא עביד אינש דשכר דינו [סמ"ע דלא כט"ז]:

ג **אם יטעון לאחר שלשה** אפי' לא סייעו המערער [סמ"ע]:

ד **כיון שהיה הסיוע בטעות** פי' כיון דאנו יודעים שראובן עצמו בטעות הכניסו מאמינים ג"כ לשמעון שבטעות סייעו [סמ"ע]:

ה **שמעון המסייע מודה** כאן כ"ע מודו דא"ל חזקה וטענה דאנן סהדי דמחל [סמ"ע]:

ו **סייעו בפתיחתה** ול"ד לסייעו בהכנסת כותל דשם אין דרך העולם לסייעו לחבירו כשמקצר גבולו בפועל משא"כ חלון י"ל דסומך דאימת שירצה יסתום החלון [סמ"ע]:

ז **א"י לחזור ואפי' לא סייעו** דס"ל דיש חזקה להיזק ראיה ועמ"ש שם וע"ב בסי' קנ"ד במ"ש שם:

## סימן קמג

א **פחות מג"ש** הטעם דעד ג"ש מיזדהר איניש בשטרא וכיון דאיכא ריעותא בשטרא אמרי' שקורי משקר ואפי' המערער הוא איניש דרגיל להקפיד אמרינן דלא קפיד [סמ"ע]:

ב **במדינה אחרת** והטעם דחברא חברא אית ליה [סמ"ע]:

ג **בכפרים** משום דרווח להו עלמא טובא מתאספים עם רב ביותר ועור דבעיירות רגיל להיות יומא דשוקא בכל מש"ה אינם טרודים כ"כ [סמ"ע]:

ד **דמזה יש ללמוד** מדצריכין לטעמא דטריד בשוקא משמע דבלאו האי טעמא הוי חזקה אף דלא היה עמו עד סוף שנת ג' והטעם כיון דאין לו זמן למחות אלא זה היה לו למחות מיד ומינה נמי איפכא דאם היה עמו בתחלה ולא בסוף דיכול להתנצל ולומר בדעתי היה לשוב קודם כלות הג' ולמחות [סמ"ע] ☜ וע"ב דאם היה יודע שלא ישוב עד סוף הג' צריך למחות וכשלא מיחה הוי חזקה ואם בתחלה ידע שזה מחזיק בשלו רק

שטוען שלא ידע אם הוא מחזיק עדיין בשלי בסוף הג"ש מחמת שהיה טריד בשוקא וכיוצא סבר שכבר עקר דירה משם בסוף הג"ש אין טענתו טענה [ש"ך וע"ב]:

ה **אין שומעין לו** הטעם כיון שהחזקה נשמעת אפי' במדינה אחרת עליו לברר שהיה במקום שאין החזקה או המחא' נשמעת [סמ"ע וע"ב]:

ו **רטושים** בטור הוסיף ג"כ ולא בנכסי נטושים ונטושים היינו מי שנטש נכסיו בע"כ ע"ש הקרא והשביעית תשמטנה ונטשתה קרי לאפקעתא דמלכא נטישה והיינו שנטש נכסיו מחמת נפשות דוקא דמחמת ממון הוי חזקה ורטוש היינו שהלך מדעתו ואין אני יודעים להיכן הלך וחיישינן שמא הוא במקום שאין השיירות מצויות ולכך לא הוי חזקה:

## סימן קמד

א **חלוקה זו בשטר** פי' שני שותפין טוענין שלקחו אותו בשותפות מהמערער ואבדו השטר אז כשיש שטר שותפות בידם לפני ב"ד יש להם חזקה אחר ג"ש הראשונים דשניהם כחד חשיבי כיון דיש לשער קול ווסמ"ע]:

ב **והמוכר שטר מכר** פי' שהמערער טוען שהמוכר שמכר להם גזלה ממנו וכיון שעשה להם המוכר שטר מכר שמכר להם בשותפות הוי חזקה אחר ג"ש הראשונים כשהמוכר דר בו יום אחד כיון שיש לשטר קול וכחד חש בי [סמ"ע]:

ג **וירש' הבן** בבן א"צ שטר דהכל יודעין דהרמב"ן והרשב"א מכח ירושת אביו ואין להמערער התנצלות לומר סברתי שבגזיל' אכלה משא"כ בלוקח ואם החזיק הבן בקטנותו לדעת הרמב"ן והרשב"א כיון שהתחיל אביו החזק' הוי חזקה וקצת פוסקי' סברי להו שצריך שיהיה גם הבן גדול ובסיפא הבבא בהחזיק בפני הבן ודאי בעינן שיהי' הבן גדול דאין מחזיקין בנכסי קטן [סמ"ע]:

ד **והלוקח שלקחה מהבן** ע"ב דאפי' מכרם הבן בכלל שדותיו ג"כ לא הוי חזקה דכיון שיש קול שמכר לו כל שדותיו דמי ליורש שאין להמערער התנצלות:

ה **אין לר מחאה גדולה** וא"צ שוב למחות לעולם כמבואר בסי' קמ"ו סעיף ה' וע"ש דדוקא כשאין המחזיק ידוע שיש שטר להלוקח אבל אם יודע שיש לו שטר נאמן המחזיק כששהא בידו ג"ש בפני הלוקח לומר קניתי מהמוכר במגו דמנך זבנתי' סמ"ע:

ו **והוא שמכרה בשטר** ולא דמי למחאה דסגי בעדים דש"ה דמזכיר שם פ' בהמחאה:

ז **שמכרה בשטר** ואם הקדישו המערער אפי' שלא בשטר נתבטל החזקה כיון ששלמו שני החזקה בפני מי שא"י למחות [סמ"ע] ☜ וע"ב דכשמכרו שלא בשטר והלוקח מיחה נתבטל החזקה ולא דמי למכר קרקע בסתר דסי' קמ"ו סעיף ד' בהג"ה דשם מיירי במכרה

בכתב יד דאף ע"י חקירה לא יתוודע לכך יכול לימר לא חששתי למחאתך משא"כ במכרה בעדים אף דלית ליה קלא מ"מ ע"י חקירה נתוודע הדבר כמבואר בש"ס יכול הלוקח לומר כיון שמחיתי היה לך לחקור לפ"ז ה"ה דאם מכר להלוקח שהיה במקום שאין המחאה נשמעת נתבטל החזקה דמי להקדישו דעיקר החזקה תליא מדלא הקפיד המערער א"י למתות ליכא חזקה אע"ג דליכא גבי מחזיק ריעותא דשטרא:

ח **שלא בשטר** דדוקא בלוקח המחזיק בעינן שטר דאין המערער חוקר כ"כ אבל המחזיק יש לו לחקור [סמ"ע]:

## סימן קמה

א **שאין העד מדקדק בזה** אבל אם א' אומר חיטין ואחד אומר קטנית אין מצטרפין דבהכי לא טעו אינשי [סמ"ע וש"ך] וע"ב ☜ דאפי' אם אותן עדים המכחישים זה את זה לא העידו רק על שנה אחת ונצטרפו לשאר המעידים עוד על שנתיים אף שהעדות הראשונים לא היה רק נגד הפירות ויש הבדל ביניהם לענין ממון אפ"ה מצטרפין כמו באחד אומר מנה ואחד אומר מאתיים דלעיל בסי' ל':

ב **העיד האחד שאכלה** מירי אפי' באינן מכחישים רק שזה לא ראה רק אג"ה וזה רק בד"ו ומש"ה לא הוי חזקה דאם הוא באתרי דמוברי הרי לפי שני העדים לא עשה חזקה כיון שאכל רציפות באתרי דמוברי ואם היא אתרי דלא מוברי הרי כל אחד אינו מעיד שעשה חזקה כיון דלא ראה רק אכילות מפוזרות דלא הוי חזקה סמ"ע וע"ב:

ג **ותחזור הקרקע והפירות** ☜ וע"ב דאם המחזיק אומר כדברי האחד שאכל אג"ה והיא באתרי דמוברי א"צ לשלם כלל כמו בעד א' שמעיד על אכילת פירות של ג' שנים ונשבע להכחיש העד שאמר בד"ו ואם המחזיק אומר שאכל כל הששה שנים הרי מודה שלא עשה חזקה כיון שאכל רצופות באתרי דמוברי רק שאם לא היה עדים כלל היה פטור מלשלם כמו במודה שאכל שתי שנים וטוען שקנה השדה דנאמן במגו דלא אכלתי לענין הפירות וכאן שיש ע"א על כל השנים הוי מחוייב שבועה ואיל"מ ואם המחזיק מת טוענין להם שלא אכלו רק אג"ה ופטורין מלשלם ובאתרי דלא מוברי וא' אומר אג"ה וא' או' בד"ו והמחזיק אומר כדברי א' מחוייב לשלם הפירות של ג"ש ונשבע נגד האחר ואם אומר כדברי שניהם א"צ לשלם כלל ואם העדים מכחישים זה את זה שזה אומר אג"ה ולא בד"ו והשני להפוך הרי שנים העדים כמאן דליתנייהו וא"צ לשלם הפירות [סמ"ע] ואם יש שני כיתי עדים שאחת אומרת אג"ה ולא בד"ו ואחת אומרת להיפוך אם הוא נגד יתומים החזיק כיון דממ"נ כת אחת אומרת אמת ואם המחזיק חי אז אם אומר שאכל כל

השש שנים הרי פוסל בעצמו שני הכתות ואפי' הוא מכחיש רק כת אחת אז אותו הכת מוכחשת מפיו והכת השניה מוכחשת מפי הכת האחרת ונתבטל עדותן ואין חזקה ועיין תומים שכתב דבאתרי דמוברי אם כת אחת אומרת שאכל אג"ה אין צריכין להעיד דוקא שהוביר בד"ו דמסתמא לא שינה מהמנהג אבל אם הוא באתרי דקצת מוברי וקצת לא מוברי צריכין להעיד דוקא שראוי שהוביר בד"ו דבלא"ה יש לחוש שמא זרע ולא אכל הפירות ודינו צ"ע:

ד **בין שע"א מעיד** ואין נאמן לומר שקנא' ודידי' אכל במגו דלא אכלתי כיון דאם היה טוען לא אכלתי היה מחויב שבעה להכחיש העד ה"ל מחוייב שבועה ואי"ל משלם [סמ"ע עש"ך] ואי ליכא עדים כלל ג"כ א"נ על הפירות במגו דלא אכלתי כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו [תוספות] אבל הרמב"ן ונ"י והומב"ם ושאר פוסקים חולקים וכדבריהם נראה עיקר [ש"ך]:

ה **ואין צ"ל** הוא ג"כ מה"ט דאם נאמין לו שאכל ג"ש הרי החזיק [סמ"ע] ואפילו אם המערער מודה שאכל ג"ש רק שטוען שבגזל אכלה אפ"ה נאמן המערער בשבועה:

ו **בכל אלו ישבע** היסת דהא קרקע ברשותו עומדת ואין זה נשבע ונוטל [סמ"ע]:

ז **שאינו חייב לו** אבל לא ישבע בלשון שמכר לו כדי שלא יכחישו זא"ז בהדיא בשבועתן [סמ"ע].

ח **ועלתה לו חזקה** ואע"ג דג' אחין אין מצטרפין לעדות אחת מ"מ מהני כדין ג' כתות שמעיד כל כת על שנה אחת [סמ"ע]:

## סימן קמו

א **שיכול לומר לא מחית** אף דאיכא ע"א במחאה לא הוי מחויב שבוע' ואי"ל ומשלם דליכא חיוב ש"ד בעדות קרקע וממילא אינו חייב שבועה גם נגד הפירות כיון דמקרקע קאתי והקרקע הוא שלו ממילא גם הפירות שלו ויש עוד טעם אחר כיון דלא מיחה בפני שנים דמיא לחוכא ויכול לומר מש"ה לא נזהרתי בשטרי ומש"ה אפילו אין טענתייהו רק על הפירות ג"כ נאמן המחזיק [סמ"ע וש"ך וע"ב]:

ב **ויש מי שחולק** אפילו ליכא ע"א וטעמם דכיון שיודע מהמחאה היה לו ליזהר בשטרו [סמ"ע]:

ג **שהם יאמרו לאחרים**. שלא אמר רק שלא יאמרו לו אבל לאחרים לא הזהירם [סמ"ע]:

ד **לא הוי מחאה** ואפי' עברו ואמרו לו שמיחה כיון שאמרו לו שאמר להם המערער שלא יצא דבר זה מפיהם הוי חזקה ☜ וע"ב דאפי' לא אמרו לו שאמר להם המערער

כך כיון דלא הוי מחאה דמי לשנים שאומרים להמחזיק בשקר שמיחה והוא לא מיחה דמיסתבר דהוי חזקה.

ה **ואם יטעון עלי** להי"א שכתב בהג"א דאפי' כשאומר שהוא בגזל אבל למחר אתבענו מכ"ש מחאה דשאלה ושכירות דאצ"ל למחר אתבענו [סמ"ע]:

ו **פ'** שמשתמש ולדעת הי"א בהג"ה לעיל הוי מחאה ודוקא כשאמר פ' גזלן הוא לא הוי מחאה שיכול לומר סברתי שחירף אותי אבל אם מזכיר החצר שאמר פ' שמשתמש בחצרי או שהוא משתמש בחצרי גזלן הוא הל' מורה שמשתמש בגזלנות והוי מחאה (סמ"ע):

ז **הקרקע בסתר** כגון ע"י כת"י רק שנתקיים החתימה בעדים ולא קראו השטר אבל אם מכרו בעדים אף למאן דס"ל בסי' קמ"ה דבעדים ליכא קלא מ"מ מהני מחאת הלוקח כיון דמכר בעדים ע"י חקירה נתוידע הדבר והיה לו להמחזיק לחקור ואם המערער מברר בעדים שלא נתוודע לו כלל מהמכירה כגון שהמוכר השליש השטר ביד אחר ומחמת האונס שלא ידע מהמכירה לא מיחה לא הוי חזקה:

ח **בפני שנים**. ואפי' זה שלא בפני זה מצטרפין (ש"ך):

ט **שלא אמר להם כתובו** אף דבשאר שטרות אין כותבין אלא מדעת מי שהוא חובתו רק תקנת חכמים הוא לבטל החזקה בעדות כל דהו (סמ"ע):

י **פ' העדנו** פי' העדנו הוא ל' שליחות אף שלא ציוה בפי' לכתוב מ"מ כיון שייחד אותן לעדים מסתמא היה דעתו שיכתבו ומ"מ לא יכתבו עשה לנו שלוחים כיון דאינן שלוחים ממש שאם ירצו ישתקו ואפ"ה הוי מחאה (סמ"ע):

יא **מפי כתבם** אבל נ' העדנו שהוא ל' שטר מועיל כמו בשאר שטר דמועיל מפה"כ ולר"ת שהביא הטור בסי' כ"ח דעדים שאינן אלמים יכולים להגיד מפי כתבם יכולין לכתוב בנ' שמענו [סמ"ע] וע"ב דאפי' לר"ת צריך דוקא שיכתבו פלוני העדנו משום שמא ימותו העדים ואנן בעינן שיהיה העדים ראוין להגדה בשעה שבא הכתב לב"ד ובתומים כתב דבדיעבד אפי' בלשון שמענו כשר וע"ב דאפי' בדיעבד יש קפידא:

יב **בשנה ראשונה** וה"ה אם לא מיחה עד סוף השנה הג' רק שלא יהיה בין מחאה למחאה ג"ש (סמ"ע):

יג **שאם שהה** הטעם דיכול המחזיק לומר סברתי דחזר ממחאה (סמ"ע):

יד **מכרה המערער** וה"ה אם הורישה ליורש ועבס"ס קמ"ד ובסימן זה סעיף י"ט:

טו **אם מחמת טענה ראשונה** דוקא כשמוכח מתוך הטענה שניה שמבטל הראשונה אבל כל שאינו מבטל טענה הראשונה לא הוי חזקה (סמ"ע):

טז **ואם לאו** וע"ב דדוקא כשהמחאה השניה היה אחר הג"ש דאז הוי כהוד' שהמחאה שהי' בתוך הג"ש היה בשקר והרי החזיק ג"ש בלא מחאה אבל כששני המחאות היה בתוך הג"ש אף שהשניה סותרת לראשונה המחאה שניה קיימת דאין אדם הוחזק כפרן בפני עדים רק בפני ב"ד:

יז **כשמכרו הראשון** פי' המחזיק והטעם דכיון שמיחה כהמוכר לא חשיב שוב כדר בו יום אחד וע"ב:

יח **אין מוציאין אותה מידו** ע"ב דהטעם כיון שכבר הגיע ליד אדם אין מחזירין אותו לשום אדם עד שיביא עדים שהוא שלו אבל בסי' קל"ט בזה אומר של אבותי וז"א של אבותי כיון שמחולקים קודם שהגיע ליד אדם ובא אחר וחטפה חייב לשלם לכ"א אף שאין להם עדים וכן הוא באבידה דקודם שהגיע ליד אדם נאמן כל אחד לומר שהוא שלו:

יט **כל הפירות שאכל** וא"צ שבועה אף דבסימן ק"מ כהב המחבר דצריך שבועה דשם טען המחזיק שהקרקע שלו משא"כ כאן (סמ"ע):

כ **עד שיטעון מעצמו** והנ"י כתב דצריך לטעון אבדתי שטר ולא רציתי לטעון כן מתחילה כי יראתי שיאמר לי אחוי שטרך:

כא **הבא מחמת ירושה** ואין טוענין לשוכר (ש"ך בשם המבי"ט) וע"ב שהוא תמוה דהא מ"מ יש לטעון בשביל המשכיר אף שהוא שלא בפניו:

כב **ודין לוקח** ובע"ח וא"צ להביא ראיה שהוא יורש או לוקח דכיון שהחזיק ג"ש סגי (ש"ך) ☜ אבל להיפוך אם היה ביד המורישׁ והמוכר ג"ש וביד היורש או הלוקח יום אחד דלית להו מגו דמינך זבינתא צריכין ראיה שהם יורשים ולוקחים ובע"ח דוקא כשכבר גבה קרקע טוענין עבורו כמו גבי לוקח אבל כשבא לגבות הקרקע מיד הלוה הלוה נאמן לומר שאינו שלו אף שיש להלוה חזקת ג"ש (וע"ב):

כג **אפי' יום אחד ואותו יום מצטרף להג"ש כמו באכלה האב שנה והבן שנתיים דסימן קמ"ד. תומים**:

כד שכרה מורישו דכולי האי לא עביד אם לא שקננהו [סמ"ע]:

כה **לא היו מניחים** ולפי טעם זה אפי' לא החזיק ג"ש [סמ"ע]: ☜ ע"ב דאין טעם זה שייך רק באשה שמוכרת לכתובתה שלא בב"ד ונאמנת אף שאין הכתובה בידה ובודאי לא היה מניחין אותה היורשים למכור אם לא היה מגיע לה כתובתה אבל בשאר אותן שאין להם חזקה כגון אריס ואומן אף שמכרו בפרסום לא מהני:

כו **כשמזכיר היום** וה"ה אם מזכיר החודש או קיץ פ' צריך להביא ראיה שהיה באותו זמן שעה אחת בכאן [סמ"ע]:

כז **בשעת חירום**. פי' באותו זמן שטען שקנאה היה שעת חירום אבל במשך הג"ש היה שיירות מצויות דבלא"ה לא הוי חזקה כלל [סמ"ע]:

כח **מכר ע"י שליח אפי' אמר ממך זבינתי נאמן במגו אבל כשהוא שעת חירום לא מהימן במגו כיון דהוא לא שכיח ומגו דלא שכיח לא אמרינן**:

כט **יודע אני שהיתה שלך** ואפי' אינו ידוע לו רק מפי המוכר מ"מ כיון דמה שאמר לחובתו היה נאמן המוכר והוי כודאי ומה שאמר לו שלקחה א"נ והוה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי [סמ"ע] והש"ך חולק ופסק דדוקא כשידוע לו מעצמו אבל דכשאינו ידוע לו רק מפי המוכר א"י להוציא מידו ☜ וע"ב דאפילו אם אמר בשעת מכירה בפני עדים שהיא של המערער ושלקחה ממנו לא אמרינן דנתקלקל המגו שלו חוץ לב"ד כיון דמטעם הפה שאסר הוא מהני אפילו חוץ לב"ד דלא כהתומים ואפילו לדעת הסמ"ע אם כבר היה השדה ת"י המחזיק בחזקה שאין עמה טענה ואחר כך קנאה מהמוכר שאמרו לו דזבנה מהמערער א"י להוציא מידו דכל שהשדה הוא כבר ביד אחר אין ע"א נאמן לומר של מי הוא עד שיביא המערער שני עדים שהוא שלו כדלעיל סעיף ט':

ל **והוא לקחה ממך** פי' שאמר לי שלקחה ממך ואם אמר סתם דזבנא מינך אפילו יצא מב"ד יכול אחר כך לפרש דבריו ולומר שזבנה ממך בפני ונאמן במגו דמנך זבינתא כיון שעדיין לא נתחייב בטענה זו שהרי הב"ד עצמם היו מחוייבים לפרש דבריו דמה שאמר שזבנה היינו שברור לו דזבנה מיניה (ש"ך):

לא **לגבות מעותיו** הטעם כיון שבפשיעתו הפסיד שאם אמר קניתיה מפ' ולא יותר לא הי' המערער יכול להוציאו כיון שאין לו עדים שהיה שלו ופיך הכשילך להודות לו [סמ"ע]:

לב **דר בה אפי' יום א'** הטעם כיון דידוע לנו שדר בה המוכר טעניגן להלוקח שהמוכר קנא' מהמערער ובטוען שקנאה ממך בפני הטעם דנאמן במגו דקנתינהו ממך וכדמסיק [סמ"ע]:

לג **ודוקא שיש עדים אבל אי ליכא עדים רק שטוען בפני דר בה המוכר יום אחד אף שיש לו מגו דמנך זבנתי לא מהני המגו שנטען עבורו והעיקר כדעת הפוסקים דאפילו ליכא עדים רק שהוא בעצמו טוען בפני דר בו המוכר יום א' מהני שנטעון עבורו ולא עוד אלא אפילו לית ליה חזקה ג' שנים אי ליכא עדים שהיה של המערער והמחזיק טוען בפני דר בה המוכר יום א' טוענין ללוקח מה שהיה המוכר יכול לטעון לקוח במגו דלא היה שלך וטוענין עבורו דדמי למטלטלין העשוין להשאיל שכשטוען לקחתי שאמר לי שלקחה ממך וליכא עידי ראה דטוענין להלוקח מה שהיה המוכר יכול לטעון**

**לקוח במגו דהחזרתי אף שאינו ידוע שהוא לוקח והלוקח בעצמו יודע שלא החזיר המוכר ואפ"ה טוענין ליה וה"נ אף שהלוקח יודע שהוא של המערער אפ"ה טוענין ליה [שייך וע"ב]**:

לד **אין שומעין לו** הטעם כיון שאמר תחילה שאמר לי שקנאה משמע שהוא בעצמו אינו יודע איך יחזור ויאמר שקנאה ממך בפני [סמ"ע] ואפי' אומר כן קודם שיצא מב"ד א"נ במיגו דאי בעי לא היה הוד' מתחיל' שהי' שלו דהוו מגו למפרע [ש"ך]:

לה **שומעין לו**. היינו דוקא קודם שיצא מב"ד אבל לא אחר שיצא מב"ד [סמ"ע] והש"ך מסיק דדוקא שאמר מתחלה מפ' קניתיה דזבנה מנך אז דוקא יכול לחזור ולטעון שקנאה ממך בפני אפי' כבר יצא מב"ד כיון דאין זה רק כמפרש דבריו הראשונים אבל אם לא אמר רק קניתי מפ' סתם והודה שהיה שלו שוב א"י לחזור ולטעון ולומר בפני כיון דא"כ באמירת בפני רק מטעם מגו והוי מגו למפרע [ש"ך]:

לו **ונפטר ממנו** פי' נפטר בטענת שלך היתה וקניתיה ממך דנאמן במגו דלא היה שלך מעולם [סמ"ע]:

לז **לא טענינן** משום דאין אדם רגיל להוציא מעותיו בכדי [סמ"ע] וע"ב דמ"מ ליורשים טענינן:

לח **אתה נוח לי** כיון דלא עביד מעשה משא"כ בסי' קמ"ז ואפי' לא טען כן טענינן ליה ומ"מ לאו שפיר עבד דעבר אלפני עור [סמ"ע]:

לט **וזה מביא עדים** ואפי' אם הודה אחר שבאו עדים וטוען שיעצו משום דהשני נוח לו לא מהני דזה לא הוי מילי דכדי והוחזק כפרן [סמ"ע]:

מ **דעביד איניש דזבין דיניה**. ודוקא אם טען אבל אנן לא טענינן כן עבורו [סמ"ע]:

מא **ומכרה לו שנית נאמן** מאחר שעשה מעשה וקנאה ממנו זהו ראיה גמורה שחזר ומכרה לו [סמ"ע].

מב **לשם מתנה ותמיה דהא קי"ל בסי' שע"ג גבי הכיר בה שאינו שלו דהלכה כרב דהמעות פקדון ודוחק נומר דשאכי הכא כיון שהוא של עצמו [ש"ך] וע"ב**:

מג **ויש לו עדים שדר בה**. בכאן א"צ עדים שהרי המערער מודה לו' שהשדה היה של המוכר לו רק שהמחזיק בעצמו טען כן מחמת שלא ידע שיודה לו המוכר [סמ"ע]:

מד **שאכל' שבע שנים** וה"ה דסגי רק בעדים שאכל ג"ש קודם הד' שנים דאז צריך המערער להביא ראיה שדר בה המוכר אחר הג"ש יום א' והוא החזיק אח"כ ג"ש דאז אמרינן שחזר ומכרה לו [סמ"ע] וע"ב:

מה **פחות מז' שנים** ומיירי שלא ידע המחזיק שיש להמערער שטר דכשידע מבואר לקמן סעיף כ"א דנאמן במגו ע"ש [סמ"ע]:

מו **מחאה גדולה מזו** ע"ל סי' קמ"ד דחילוק דדוקא שמכר שדה זו לבדה אבל אם מכר שדה זו בכלל שדותיו לא הוי מחא' וגם כתב שם די"ח דאפי' מכרה בעדים הוי מחאה וכאן סתם כמסקנת הרא"ש דבעינן שטר [סמ"ע]:

מז **בחזקת ג"ש** וצריכין שיתחילו הג"ש קודם קניית המערער יום א' עכ"פ [סמ"ע]:

מח **הביא המחזיק עדים** דהודאת פיו שאמר מקודם ג"ש פוסל העדים של הז"ש [סמ"ע]:

מט **אם היו הטענות** וה"ה אם יש עדים שאחר שמכרה המוכר למערער דר בו המוכר חד יומא נאמן המחזיק שקדמה קניתו במיגו דאי בעי הוי טען שהמוכר חזר ולקחה מהמערער [ש"ך]:

נ **חד יומא נאמן** ואע"פ שאין לו עדים רק על ג"ש נאמן דאע"פ שמכרה לאחר בשטר נאמן שלקחה קודם וקניית האחר היה שלא כדין ולאו שם מחאה הוי [ש"ך] ואם יש עדים על אכילת שש שנים ע"פ אי נאמן במיגו וע"ב באם מוד' שידע כבר מהשטר היאך דינו:

נא **הם השנים עצמן** אבל אם השנים הם זה אחר זה הוא של המחזיק באחרונה ואפילו הוא עתה ביד השני [סמ"ע]:

נב **בידיהם** כלומר ברשות וחזקת שניהם דהא כאן מיירי שאין שום אחד מוחזק בו [סמ"ע]:

נג **וכל המתגבר**. ע"ב:

נד **ואם בא שלישי** כשיש לכ"א ראיה אף שהג' אמר שלי הוא מסלקין אותו כיון שהוא של אחד משניהם בודאי ולו אין ראיה ואם אין לשום אחד ראיה אז אין מסלקין לג' כ"א כשתקף בלא שענת שלי היא [סמ"ע]:

נה **תחת ידו** פי' שהוא לפי הדין שלו וברשותו [סמ"ע]:

נו **מעמידין אותה ביד זה** דאף דהוכחשו באכיל' דאבהתא לא איתכחיש ודמי להא דסי' נ"א דיכולין להעיד בעדות אחרת [סמ"ע]:

נז **חוזרים ב"ד** דכיון שהב"ד אסקוהו ונתברר דשלא כדין אסקוהו אמרי' דאנן מסקינן ליה ואנן מחתינן ליה סמ"ע:

נח **מעולם** דאז לא מצי המחזיק למיטען שאבותיו קנאוהו מאבות דהמערער דהא העידו שלא מכרוהו מעולם וע"ז מסיק בהג"ה כשאין מעידין שלא מכרוהו וכו' [סמ"ע]:

נט **שהרי לא טען כלום** כיון דמה שטען שהוא של אבותיו איתכחיש ושוב אין לו טענה על חזקתו כיון שלא טען שלקחה ה"ל חזקה שאין עמה טענה [סמ"ע]:

ס **אם אפשר לפרש** כגון שטען ירשתי מאבותי [סמ"ע]:

סא **שומעין למחזיק** ואפי' לא טען אנן מפרשין דבריו כך [סמ"ע] והש"ך תמה כיון דהטור פסק דבעינן דוקא עדים שדר בה חד יומא א"כ אפי' טען בפירוש שאבותיו דרו בו ג"כ לא מהני וא"ל דטענינן עבורו שיודע שאבותיו לקחוהו בפניו דא"כ גם בלוקח שטוען זבנתי מפ' דזבנה מינך נטעון עבורו שבפניו קנאה ועוד הקשה דלשון ירשתי מאבותי משמע ג"כ שמעולם ה"ה שלהם כמו בטוען של אבותי וע"ב דלדינא אין נפ"מ בזה כיון דהש"ך פסק בס"ק י"ב דמהני כשטוען בפירוש דדר בה יום א' דלא כרמב"ן.

סב **דמשמע ולא של אבותיך** הש"ך תמה ע"ז לכך כתב דמיירי שהעדים העידו שלא דרו בו אבותיו של זה כלל וע"ב:

סג **של אבותי שלקחוהו מאבותיך** קאי אאם אמר תחילה סתם של אבותי אבל אם אמר תחילה של אבותי היה מעולם א"י לחזור ולטעון והא דלא קאמר של אבותי שלקחו ממך משום דבזה המערער טוען ברי שלא לקחוהו ממנו ואז צריך דוקא עדים שדר בו חד יומא כדלעיל סעיף י"ד משא"כ כשטוען שלקחה מאבותיו שאין המערער יכול לטעון ברי שלא לקחוהו מאבותיו מהני כשטוען בפני דר בה יום א' [סמ"ע] והש"ך פסק דאין חילוק וע"ל סעיף י"ד בש"ך שמסיק דלעולם מהני כשטוען המחזיק בפכי דר בה יום א':

סד **תחילה בפני ב"ד** דאז כשאח"כ יצא מהב"ד וחזר א"י ליתן אמתלא לאמר שכוונתו היה שקנאוהו אבותיו דאמרינן שלמדוהו לטעון שקר משא"כ כשטוען חוץ לב"ד אמרינן אין אדם מגלה טענותיו חוץ לב"ד מש"ה יכול לסתור דבריו הראשונים ומכ"ש ליתן אמתלא (סמ"ע):

סה **ויש מי שחולק** ואע"פ שהמודה שחייב לחבירו יכול לומרמשטה אני בך לשלא אמר אתם עידי שא"ה שלזכות עצמו בא בטענתו והרי הודה בחובתו מכלל הטענה שבא לזכות בו את עצמו (סמ"ע):

סו **והוציא שטר מקויים** וה"ה אם אינו מקיים רק שיכול לקיימו ואפי' לא החזיק ג"ש [סמ"ע וש"ך] עוד כ' הש"ך דאי עובד הדיין עובדא והחזיק להמערער בקרקע או שהחזיק המערער בעצמו בקרקע אפי' השטר מקוים אין מוציאין מהמערער ובשטר הלואה כה"ג ע"ל סי' פ"ג דאין הולכין אחר השטר והטעם דלעולם אין מוציאין מיד המוחזק (סמ"ע):

סז **שנתבטל המקח** ז"ל התשובה בקוצר שנכתב בפנקס דמתא שנתבטל הקנין כו' ועוד הואיל וקנו ממנו לא נתבטל הקנין עד שיחזור ויקנה ממנו כו' וקי"ל דהנותן מתנה והחזיר לו השטר דלא חזרה מתנתו עד שיקנה ממנו וע"ל סימן רמ"ג [סמ"ע]:

## סימן קמז

א **ואין משגיחין** אפי' כשאין לראובן עדים שהוא שלו [סמ"ע] וע' תומים שהניח בצ"ע אם מביא עדים שראובן גזלה ממנו אי מהני כיון דלא מהני הודאה לגזלן כמבואר בסי' קנ"ב:

ב **האיך תעיד** ודוקא שעביד מעשה שחתם עצמו בשטר או העיד בב"ד משא"כ בנתן לשמעון עצה דס"ס זה ודוקא שטוען שהשדה שלו לגמרי אבל מלוה שחתם עצמו בעד שאין לו רק שיעבוד על השדה לא איבד זכותו (סמ"ע):

ג **בשטר שכ' בו שדה** היינו אפי' אם אחר מכר לאחר שדה שלו וכ' שדה זו למצר על שם ראובן ולוי המערער חתם בעד ומכ"ש אם המחזיק או המערער עשאו סי' ודוקא לאחר אבל לעצמו לא דמימר אמר אי לאו דעבדי הכי לא הוי מזבין לי (סמ"ע ש"ך):

ד **לא אבדו זכותם** פי' כשטענו אחר כך חוב שיעבוד על שדה זו וה"ה באינש דעלמא לא איבד זכותו בטענת חוב כמש"ל אבל טענת שהוא שלהן לגמרי בב"ד ואפוטרופוס פשיטא דאיבדו את זכותן [סמ"ע]:

ה **שכר הקרקע** דל"ש בשכירות עביד איניש דזבין דינא וע' ר"ס קמ"ב הטעם [סמ"ע]:

ו **שיעור שדה** כדלקמן סימן קע"א סעיף ג' [סמ"ע]:

ז **חזרתי ולקחתי ואפי' לא טען זה בפ"א עם טענת תלם א' רק שמקודם טען תלם אחר ואח"כ טען וגם אותו תלם חזרתי ולקחתי מהני** [סמ"ע]:

ח **אם אין כתב ידו** דנאמן במגו דמזוייף ומ"מ א"נ שההודאה הוא על תלם שהוא פחות מתשעה קבין דה"ל כמגו במקום עדים דאין שדה פחות מט"ק (סמ"ע): וה"ה ביתמי טענינן להו חזר ולקחה במגו דמזוייף וה"ה טענינן להו מזוייף (ש"ך) וע"ש שהבאתי דברי הרא"ש שכתב דכאן בודאי לא טענינן מזוייף דכיון שהמוכר והלוקח מכחישים אותו לכך לא טענינן להו מזוייף:

ט **שהתלם בידו והחזיק בו** וע"ב דמירי שהוציאו מיד המחזיק קודם שעשה הסימן והמחזיק היה יודע שעשאו לסימן ולכך מהני טענת חזקה של המערער אבל אם עשאו סימן קודם שהוציאו בדין מיד המחזיק רק מחמת שהב"ד והמחזיק לא ידעו מהשטר של עשיית הסי' א"י לטעון חזרתי ולקחתי והטעם כיון שבטעות בא לידו ועוד שהמחזיק יכול לטעון שמחמת שלא ידע מהשטר עד עכשיו לכך לא מיחה:

י **שהנכסים נקראים כך** ע"ב דלכך דעה דס"ל באה"ע סימן קנ"ב סעיף ו' דאף דהפה שאסר צריך תכ"ד דוקא בעינן הכא שהחזיק ג"ש אחר עשיית הסימן ובלא"ה א"צ לטעון עכשיו לקוח:

יא **והגבה לזה הקרקע** דמעשה רבה הוא ואע"פ שלא חתם עצמו בשטר גוביינא אלא ע"י עדים דשלוחן כמותן (סמ"ע):

## סימן קמח

א **א' שקנה אותן** מד' ע"ב דדוקא בנאבד לו דרך דהיינו שגוף הקרקע הוא של בעל השדה רק שיש לו שיעבוד על בעל השדה שיתן לו דריסת רגל בתוך שדהו לכשיצטרך לילך ולכך אין לו דרך בחד שקנה מד' דכיון דבשעה שהיו השדות תחת יד הד' לא היה יכול לתבוע אחד מהם בשיעבודו הגוף גם שיעבוד נכסי בטל וכן בד' שקנו מחד אין המוכר חייב להחזיר הדמים שקיבל בעד הדרך דמזיק שיעבוד של חבירו בכה"ג פטור אבל אם נאבד לו שדה בין שדות של ד' אנשים אסור לקנות מהם והקונה מהם אסור להשתמש עד שיחזיר להנגזל שדה וגם דוקא כשכדרך מסוים בהשדה וא"י באיזה שדה הוא אבל רחובן שיש לו ד"ר בבית שמעון במקום שאינו מסוים דהיינו ששמעון יכול ליתן לו הד"ר באיזה מקום שירצה ואח"כ מכר שמעון ביתו לשני ב"ח לזה לצד מזרח ולזה לצד מערב אז אם מכר בזה אחר זה נשאר הד"ר על השני ואם מכר ביחד נשאר חיוב הד"ר על שניהם ויתפשרו ביניהם ואם כבר בנה האחד ונשאר הד"ר על השני והשני ראה ושתק תליא במחלוקת המבואר בעי' קנ"ג אי צריך ג"ש וטענה או אם שתיקה מהני:

ב **אחזיר לכ"א שטרו** ואפילו אם מתו הו' יכול לומר כך (ש"ך) וע"ב:

ג **והוא בעל המצר**. וה"ה לחד שקנה מחד (סמ"ע) וע"ב דדוקא כשלא היה ג"ש ת"י הא' דאל"כ טוענין לו שהיה דרך מכירה.

ד **החזיק בדרך** קאי רק על מה דסמיך בחד שקנה מחד ובזה מהני כשתפס וטוען ברי שא"י לדחותו לדרך אחר (סמ"ע) וע"ב הטעם והש"ך חולק וס"ל דאפי' בד' מהני תפיסה כשטוען ברי והן שמא וע"ב דהעיקר כהסמ"ע:

## סימן קמט

א **נאמן במגו**. כיון שהוא לאפטורי מממון ול"ד לסי' צ"ג דשם מיירי לאפטורי משבועה (סמ"ע):

ב **מועיל חזקתו נגד שותף השני** ע"ב ודוק' כשיש כדי חלוקה דאז יש חזקה גם להשותף נגד חבירו אבל בחין בו דין חלוקה כיון שהשותף אין לו בחזקה מטעם שיכול לומר לו השני חלקנו כך שתאכל אתה הפירות ג"ש ואני אח"כ גם להלוקח אין לו חזקה דדמי

להא דסעיף י"ב בראובן שמכר פירות שדהו לשמעון וכו' ואפי' אם אין השותף טוען כך נאמן במגו דהי' טוען כך:

ג **כולה כמה שנים** הטעם דשמא עשו כך חלוקה ביניהם שזה יאכל כך וכך שנים ואח"כ השני משא"כ ביש בו דין חלוקה והוא אכל כולה כיון דאפשר לחלקה הוי חזקה אבל אם כ"א אוכל החצי לא יוכל זה שהחלק הטוב בידו לומר בגורלי עלה זה דיאמר שותפו כן הסכמנו שתאכל אתה ג"ש מחלק הטוב ואני אח"כ (סמ"ע):

ד **וכן הבת** וכן גרסינן בכף ולא בבי"ת: (סמ"ע):

ה **לפי ראות הדיינים** ואפילו אינן סמוכין וה"ה באב ובן דדוקא בסתם בעינן סמוכין אבל אם לפי ראות עיני הדיינים אינן מקפידין אפי' באינן סמוכין לא הוי חזקה:

ו **וכיס אחד לכולם ואפילו בדבר שהוא של א' לבדו אין להם חזקה (ט"ז) וע"ב ובדבר שירשו מאביהם אפי' אין להם כיס אחד אין להם חזקה (סמ"ע)**:

ז **המיוחד לאחיו** דבבית שירשו מאביהן בלא"ה הרי הן כשותפין ואין לו חזקה (סמ"ע):

ח **שכן דרך להשאיל** ולזה אפי' אין סמוך על שלחנם וצ"ע (ש"ך) וע"ב דאם לפי ראות עיני ב"ד אין מקפידין זע"ז אין כאן ספק דלא הוי חזקה:

ט **אין אכילתן ראי'** דאין מדרך שיקפידו זע"ז [סמ"ע]:

י **אבל חפר וקשה דהא מדעת המחבר שכ' ובנה והרס שאין לו חזקה דמשמעדאף בחפר לא הוי חזקה וכ"כ המ"מ בדעת הרמב"ם וא"כ הי' הי' להרב לכתוב בלשון וי"א כדרכו (סמ"ע) והש"ך כתב דבנה והרס לא דמי לחפר בורות וע"ב דלא הוי חזקה בחפירת בורות רק במקום שהבעל צריך להבורות שאצלו הוא מתקן רק שיש קילקול להאשה כיון שהשדה אינו עשוי לבורות ודוקא שאכל ג"ש פירות מהבורות דליכא גבי' ריעותא משטרא ולכך הוי חזקה בבעל ומכ"ש באחר כה"ג כיון שאכל פירות ג"ש והוא תיקון אצלו אבל כשמקלקל לכל העולם כגון בהרס או שמתקן לכל העולם כגון בבנה לא הוי חזקה וא"ש מה שפסק הרב בבנה והרס דלא הוי חזקה אף לדעת הרב ול"ק קושי' הסמ"ע ס"ק י"א וה"ה בראובן שמכר פירות שדהו לשמעון המבואר בסעיף י"ב דלא הוי חזקה אף אם חפר הלוקח בורות בשדה שאינו עשוי לפירות ואכל הפירות מבורות ג"ש הוי חזקה כמו בבעל**:

יא **הוי חזקה.** ואפי' לא כ' לה דין ודברים אין לי בנסיך אפ"ה הוי חזקה כיון שחפר בה בורות ואפוטרופוס ומורשה שנכנסו ברשות לכ"ע לא הוי חזקה אף בחפירת בורות (סמ"ע):

יב **חזקת נזקין** זה תליא במחלוקת המבואר בסי' קנ"ד אי בעינן חזקת ג"ש וטענה דלמאן דס"ל דלא בעי' חזקת ג"ש וטענה מש"ה הקילו נמי שיהיה חזקת נזקין חזקה בנכסי א"א בין לבעל בין לאחר כיון ששתקה ומחלה ולמאן דס"ל דבעי ג"ש וטענה בחזקת נזקין לא מהני חזקת נזקין בנכסי א"א מש"ה כתב מור"ם בלשון י"א ובאה"ע ס"ס ס"ו סתם דהוי חזקה משום דדעת מור"ם נוטה להלכה דא"צ חזקת ג"ש (סמ"ע):

יג **ספק גירושין** ואפי' לא ייחד להשדה למזונותיה דכיון דמסני סני לה אינו נותן לה בלא דין ודעת התוס' דבעינן ג"כ ייחד לה שדה (סמ"ע ש"ך):

יד **בנכסי א"א** ואפילו טוען זבנתיה ממך ומבעליך א"נ והטעם דסומכת על בעלה שיעשה מחאה כיון דאוכל פירות (בחייה ועתיד) ליורשה אמנם אם סילק עצמו מפירות ומירוש' מחזיקין בנכסיה ואם החזיק בחיי בעלה ולאחר מותו החזיק אחד ג"ש וטען מכרת לבעלך בפני ואני לקחתי מבעלך נאמן במגו דאי בעי אמר זבינתיה מינך אחר מות בעלך והשמיטו כאן שסמך עצמו עמ"ש באה"ע סי' פ"ו ע"ש [סמ"ע]:

טו **ובא לוי ואכלן** הטעם שיכול לומר סברתי שאחר הורידך לפירות במקומו ולכך לא מחיתי [סמ"ע]:

טז **שהוחזק גזלן** ודין דבי ריש גלותא האמור בש"ס אין נוהג בזמנינו ולכן השמיטו [סמ"ע]:

יז **שהחזקו אבותיו** הטעם דכיון דאבותיו הוחזקו להרוג ירחים מכל בני ביתו אבל הטור הוצרך שיהי' דוקא המחזיק בעצמו מוחזק בהורג נפשות וה"ה אם הוחזק גזלן על כמה עניינים משום דודאי גזלן כזה בא להרוג או ליהרג [סמ"ע]:

יח **שדה זו** ובגזלן שהוחזק להרוג נפשות כל השדות מיקרי שדה זו [סמ"ע]:

יט **המחזיק בנכסיו**. ואפי' בהוחזק גזלן על שדה זו והטעם דכיון שמטיל מורא על שדה זו של אחר כ"ש על של עצמו [סמ"ע]:

כ **הידוע לישראל** פי' שהמערער מברר עכשיו לפני ב"ד שהוא שלו מוציא מידו משום דסתם עכו"ם גזלן הוא אין לו חזקה [סמ"ע]:

כא **אין אכילתו ראיה** הטעם דירא למחות אפי' בישראל הבא מכחו [סמ"ע] וע"ב דעיקר הטעם הוא משום דדירת עכו"ם לא חשיב כדר בו חד יומא ולכך לא טענינן ללוקח הבא מכחו אם לא שטוען בעצמו טענת ברי כמו בסעיף י"ו אבל ודאי דאינו ירא למחות עו"כ הסמ"ע דאם החזיק העכו"ם או ישראל הבא מכחו מ' שנה דהוי חזקה וע"ב דנראה דוקא אם היה ביד העכו"ם מ' שנה דאז כבר נתייאש הנגזל כשהיה ביד העכו"ם ובהתירא אתי ליד הישראל אבל כשרק הישראל דר בו מ' שנה צ"ע:

כב **בלא שום שבועה** וה"ה נגד הישראל הבא מכחו א"צ שבועה דטענת עכו"ם וכן אמר לי עכו"ם לא חשיבא טענת ברי [סמ"ע] והש"ך פסק דאמר לי עכו"ם חשיבא טענת ברי ויכול להשביעו על פיו והכא הטעם דא"י להשביעו משום שהעכו"ם נוגע:

כג **בפני לקחה.** או שאמר הראני שטר ודוקא שהשטר מקוים או שהכיר החתימות דאל"כ חספא בעלמא הוא [סמ"ע]:

כד **אני לקחתי ממך.** ונאמן אפי' ידוע שבא לידו מהעכו"ם וע"ל סי' ק"נ וקנ"ב [סמ"ע] וע"ש בסי' רל"ו דהעיקר כהרשב"א דלא מהני חזקה בלוקח מגזלן שידוע שקנאה מגזלן:

כה **אחר שנתגיירתי** אבל אם טען קניתי קודם שנתגיירתי א"נ [סמ"ע] והט"ז חולק וס"ל דנאמן במגו דאחר שנתגיירתי כמו בישראל הבא מחמת עכו"ם כשאומר בפני קנאה וע"ב דהעיקר כדבריו:

כו **מפני שאין להם טענה** ע"ב מ"ש:

כז **וי"א דאינה חזקה** ואפי' החזיק ג"ש אחר שהגדיל וטען קניתי ממך אחר שהגדלת א"נ מהאי טעמא דאמרי' דלא קנהו והקטן אף אחר שהגדיל לא ידע שהי' של אביו שימחה בו [סמ"ע] וע"ב דאם מת הקטן וירשו גדול והחזיק גם בפני הגדול ג"ש דהוי חזקה דהגדול יודע ג"כ בנכסי מוריש מורישיו:

כח **שהיה של אביו** ואפי' בעדים שראו שאביו דר בו חד יומא סגי וע"ל ר"ס ק"מ (סמ"ע) וש"ך:

כט **אם אינו ידוע** וכ"ז שמביא עדים שהיה של אביו חוזרין ומוציאין מידו [סמ"ע]:

ל **אע"פ שהמערער קטן** כיון שהחזיק כראוי והוא עתה בחזקתו מקבלין אפי' בפני קטן לאפוקי אם לא נשאר בחזקתו כמבואר בסעיף כ"ג (סמ"ע):

לא **וכלו השנים** והטעם כיון דאז מסתמא בחייו לא מכר לו ומקטנים ודאי לא קנה ולפ"ז מ"ש כשיצא הקול אחר ג"ש דאינו מבטל החזקה ר"ל אפי' יצא הקול שכלו שני המשכונא אחר מות אביהן וע"ל עוד מזה בסי' ק"נ סעיף ג' (סמ"ע):

לב **מי שהחזיק** אפי' יום אחד כיון שא"י שהיה של אביו נאמן במגו דלא היה של אביך [סמ"ע]:

לג **וה"ז גובה** היינו דוקא מפירות שכבר אכל אבל א"ל לעכב הקרקע בידו עד שיאכל דהוי מגו להוציא [סמ"ע] ועש"ך וע"ב די"ל דכיון דא"י שהיה של אביו כלל דהוי הפה שאסר דעדיף ממגו מהני אפי' לפירות דלהבא:

לד **משבחה** כן גרס הסמ"ע דאין לגרוס בשבועה דהא בסעיף כב מבואר דגובה שלא בשבועה והש"ך גורס בשבועה דלא דמי לסעיף כב דשם הנאמנות מכח מגו דלקוח דנגד

טענת לקוח אין היורשים יכולים לטעון טענת ברי ועל טענת שמא אין נשבעין משא"כ כאן דהמגו הוא דלא היה של אביך מעולם ובזה היורשים טוענין ברי והיה מחוייב שבועה בטענת המגו לכך אף בטענת חוב יש לי עליו חייב שבועה אף דבזה היורשים טוענין שמא מ"מ כיון דעל טענת המגו היה מחוייב שבועה גם בזה צריך שבועה (שם):

לה **כענין הקול** ר"ל דדוקא כשיצא הקול קודם ג"ש דהוי כמחאה כמבואר בסעיף ד' אבל אם יצא הקול אחר ג"ש נאמן לטעון לקוח הוא בידי אבל לומר חוב יש לי עליו במגו דלקוח א"נ אפי' ביצא הקול אחר ג"ש דהוי מיגו דהעזה (סמ"ע) והש"ך כתב ששגגה הוא ביד הסמ"ע דהא בנכסי קטן אין חילוק בין תוך ג' לאחר ג' וכאן מיירי אפי' ביצא הקול אחר ג' דג"כ א"נ כיון דא"נ אלא במגו דלא היתה שלך וכיון דאיכא קול שהיתה של אביהם שוב ליכא מגו דהוי מגו דהעזה ומ"ש כענין הקול שכתבנו בסמוך כלו' כיון שלא החזיק בדין חזקה כיון דאפי' אחר ג' ליכא חזקה גבי קטן ☜ וע"ב דודאי אם לא היה קול רק שהיה של אביהם מהני מגו כיון דא"צ להכחיש הקול בברי כיון דאפי' בחזקה שאין עמה טענה א"צ להחזיר עד שיביא המערער עדים שהיה של אבותיו ולכך כתב המחבר כענין הקול שכתבנו בסמוך כלומר שהיה הקול שבתורת משכונא בא לידו כדלעיל בסעיף ד' דכיון דאיכא קלא שמיד אביהם בא לידו במשכונא דאז אפי' אם יאמר שא"י אם היה של אביו ע"כ יצטרך להכחיש הקול והוי העזה ולכך לא מהני מגו ובביאורי הבאתי ראיה ברורה לזה:

לו **שני חזקה בחיי אביהם** מיירי בלא יצא הקול בחיי אביהם דביצא הקול אפי' אחר ג"ש א"נ לטעון חוב במגו דלקוח דהוי מגו דהעזה (סמ"ע) והש"ך כתב דמיירי שלא היה הקול שבמשכונא בא לידו רק שהיה של אביהם ובזה מהני מגו דלקוח אף דיצא הקול בחיי אביהן דהא אפי' יש עדים שהיה של אביהן נאמן לטעון לקוח: (שם)

לז **שלא בשבועה** ובסי' ק"ן הביא דעת הרא"ש החולק דס"ל דטענינן ליתמי להשביעו אפי' בשמא ולא דמי לסי' קלג שכתב הרב דעת הרא"ש לעיקר דשאני התם דשם היו היתומים מוחזקים והמערער בא להוציא מידם דברים העשוים להשאיל משא"כ הכא שהמערער הוא המוחזק מש"ה ס"ל דמחזיק בלא שבועה (סמ"ע) והא דאין נשבע שבועת המשכון שבועה חמורה כדלעיל סי' עב דדוקא במטלטלין דאיכא לפעמים שבועה דאורייתא תקנו ג"כ שבועה חמורה במשכון משא"כ בקרקע דליכא שבועה דאורייתא כלל לא תיקנו שבועת המשכון והעיקר כהרשב"א דאפי' בקרקע חייב שבועה חמורה במשכון דהא שבועת המשנה היא ושבועת המשנה נשבעין גם על הקרקעות (ש"ך):

לח **ג"ש בחיי האב** מיירי בידוע שהיה של אביו (סמ"ע):

לט **שהאפוטרופוס מכרה לו** הטעם כיון דיש לאפוטרופוס כח למכור עומד במקום רב והחולקים ס"ל דשאני אפוטרופוס דהוא שליח ויכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ואין היתומים מכסידין במה שלא מיחה האפוטרופס (סמ"ע) ולענין אם האפוטרופוס מכחיש למחזיק אי חייב האפוטרופוס לשלם מחמת שפשע שלא מיחה ע"ב:

מ **אין ממחין הבעלים** דכיון דאין מסלקין אותו מניחין לו לאכול כמה שנים ואח"כ יאכלו הם משא"כ באריס מחדש אין מניחין אותו לאכול הפירות מחשש דשמא יסלקנו (סמ"ע):

מא **חילק לאריסין אחרים** הטור מפרש דהחילוק הוא בין אם הוא עובד עמהם דאז אפי' חילק לאריסין אחרים אין להם חזקה וכשאינו עובד עמהם יש להם חזקה והרמב"ם סובר דבאריסין אחרים אפי' עובד עמהם יש לו חזקה רק כשאותן אריסין הם מכבר שם רק שהוא מחלק אותן לכ"א חלקו אזלא הוי חזקה ולדברי הרמב"ם צריך לגרוש לאריסין אחדים בד' (סמ"ג):

מב **שהיו בונים בקרקע** ☜ ע"ב דאפי' אינו ידוע כבא לידו בתורת אומנות רק סתם שהוא בנאי אין לו חזקה כשהמערער טוען שבא לידו בתורת אומנות ואי טוען המערער טענה אחרת אם נאמן במגו דמסירת אומנות ע"ל סי' קלד סעיף א' ודוקא שדרך אותו אומנות לישב בתוך הבית או לאכול פירות השדה (סמ"ע):

מג **האפוטרופסים** בין על גוף הקרקע או על הפירות (סמ"ע):

מד **האפוטרופסים** ☜ כגון שידוע שעברוהו מהתמנותו כגון שהחזיר מקצת אבל אם אינו ידוע רק שכלה הזמן שנתמנה לאפוטרופוס לא הוי חזקה:

מה **המחזיק בהקדש** הטעם דממ"נ אם יש להם גזברים המתעסקים אין לו חזקה דמה שלא מיחה הגזבר א"י להפסיד להקדש כמו באפוטרופוס דסעיף כ"ד ואנשי העיר אין יודעין למחות שסבורים שהוא מתעסק לצורך העניים ואם טוען המחזיק שקנה מז' טובי העיר ומתו נאמר לו א"כ הו"ל קלא (סמ"ע) וע"ב דזה דוקא בימיה' דזט"ה הוצרכו למכו' דוקא במעמד אנשי העיר ואית לי' קלא משא"כ בזמנינו דהמנהיגי' בעצמ' הן המוכרי' דמיא כגזברי' שיש להם חלק זהו חזקה:

מו **שיש לגזברים חלק** היינו שהם מבני אותו חבורה וכיון שכולן נתנו כח רק להגזברים וביטלו עשיית כל העולם שלא יהיה קיים רק עשיית הגזברים דמי כאילו סלקו עצמם כל העולם מלהיות בעלים על הדבר ולכך הגזברים הוו כבעלים על הדבר ולא דמי להא דסימן תי"ז בזיזין דשם הדרך מסור לכל העולם ולכך לא הוי חזקה:

מז **המחזיק בשל קהל** והטעם דאין מחזיקין משום קדרה דבי שותפות (ש"ך):

מח **דדינו כמו בשל הקדש** והיינו אם יש להם גזברים ממונים שיהיה כל עשייתן קיים או שהמנהיגים בעצמן הן ממונים לקיים כל דבר וא"צ לאנשי העיר יש לו חזקה וע"ב אם הקהל החזיקו בשל אחרים מהני חזקה (ש"ך):

מט **והוחזק שהציבור קורא** היינו בחזקה שיש עמה טענה והיינו שטוען שנעשה בהסכמת הציבור ולא באקראי מבלי שם על לב (ד"מ) ותומים (שם):

נ **נתן המצוה** היינו שנתן בעצמו דאילו הקהל אין להם רשות לשנותו (סמ"ע):

## סימן קנ

א **כמלוה ע"פ** ודוקא כשהמכר נעשה מחמת אונס כגון במעשה שהי' המבואר בסעיף א' דאמר לי' אכבוש לשטר משכנת' שהמכירה בטילה מחמת אונס של הלוקח וכן כשהמכר נעשה באיסור ריבית שלא ניתן לכתוב מצד האיסור שעשה הלוקח אבל אם בלא אונס הערים המוכר ונתן לבנו קודם המכירה המעות יש לו דין מלוה בשטר (סמ"ע) והט"ז חולק וס"ל כיון דמ"מ השטר לא ניתן לכתוב ה"ל מלוה ע"פ והתומים מסיק כסמ"ע וע"ב:

ב **י"א שאין לו בה חזקה לעולם** ולא דמי לבן אומן ואריס וגר שנתגייר וכיוצא בהם דיש להם חזקה דבהנך כיון שהחזיק ג"ש אחר שנשתנה שמם ועניינם ה"ל למחות ומדלא מיחה הוי חזקה וע"ב [שם]:

ג **אין לו חזקה** בזה כ"ע מודים [ש"ך שם]:

ד **שמשכנה אצלו סתם** ומכ"ש כשידוע שעברו ג' שנים אחר שני המשכונא [סמ"ע]:

ה **ורצה לעכב השוה** כלומר שלסוף איגלאי מילתא שכך היה דעתו לסמוך נפשו אמגו דלקוח וע"ז כ' שמי שעשה כן אם ידוע שבא במשכונא וכו' [סמ"ע שם]:

ו **להחזירה מיד** וה"ה שמחוייב לשלם כל הפירו' שאכל משעה שכלו ימי המשכונא [סמ"ע שם]:

ז **ובשבועה** כיון שהוא חייב וטוען ברי משא"כ בסעיף וי"ו דהיורשים טוענים שמא א"צ שבועה [סמ"ע שם]:

ח **קודם שיאכל** הטעם דל"ד למשכון דמטלטלין כיון שהם בידו הוי כמגו להחזיק משא"כ בקרקע שברשות בעלים עומד הוי כמגו להוציא והש"ך חולק וכתב דהנך פוסקים דס"ל דא"נ קודם שיאכל הוא מטעם דהוי מיגו מממון למממון ואפי' במשכון דמטלטלין ס"ל דג"כ א"נ מהאי טעמא וכיון דקי"ל במשכון דמטלטלין אמרי' מגו מממון למממון גם בקרקע אמרי' וכן לא הוי מגו להוציא כיון שהוא מוחזק בהקרקע דאין חילוק

כלל בין מטלטלין לקרקע ☜ וע"ב דלהמחבר דס"ל דמיירי בפירות שכבר אכל ע"כ צ"ל דמיירי שאמר מקודם בפני עדים שאוכל הפירות מהקרקע שהוא שלו כגון לקוח וכיוצא דבלא"ה נאמן אפי' לא אכל ג"ש במגו לפירות ירדתי:

ט **א"נ לעכב הקרקע** וה"ה בפירות שאכל א"נ כשהורע כח המגו שיצא הקול [ש"ך שם]:

י **תביעה אחרת.** בסי' קמ"ט סע ף ך"ב שכ' המחבר דנאמן במגו מיירי בלא יצא הקול [סמ"ע שם]:

יא **עד שיאכל ע"ב הפירוש בזה**:

יב **בענין שיכול לטעון לקוח** היינו בלא יצא הקול וכדלעיל סעיף ה' [סמ"ע]:

יג **שטר משכונא היה לי** והש"ך חולק ופוסק כר"פ בב"מ ק"י דא"נ במגו דשטר משכונא כיון דלגוביינא קאי מיזהר זהיר בי' והאי כיון דלא זהיר בי' ודאי משקר ולא מהני מגו ומסיים דהיי ספיקא דדינא ולכך נגד פירות שלא אכל עדיין אמרי' קרקע בחזקת מרא קמא עומד והממע"ה ודוקא במשכנת' בנכיית' דלגובייני' קאי משום החוב אבל במשכנת' דסורא או בשכירות דלאו לגביית חוב קאי ולא זהיר בשטרא נאמן במגו אף לענין פירות שאכל אכל הפירות שכבר אבל נאמן אף במשכנתא בנכייתא וע"ב:

## סימן קנא

א **כל אלו שאין אכילתן ראיה** כגון האומנים ואינך דחשיב בסי' קמ"ט וק"נ [סמ"ע]:

ב **בנצ"ב** היינו הנדוניא שהכניסה לו והטעם דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כיון שעומדים ברשות בעלה בחייו משא"כ בנכסי מלוג שהם באחריות שלה לא שייך האי טעמא ולכך מהני עדים [סמ"ע] [שם]:

ג **שייחד לה** כגון שהכניסה לו מטלטלין בנדוניא וייחד לה הוא שדה שתגבה ממנה ואח"כ קנה ממנה [סמ"ע] [שם]:

ד **שכתב לה בכתובתה** היינו אפותיקי שעשה על המנה ומאתים [סמ"ע] [שם]:

ה **שנתן לה** היינו מה שמייחד לה כנגד התוספות כתובה שהוסיף לה מדעתו [סמ"ע]:

ו **נתבאר בטור אבן העזר** שם מבואר דאם לקחה במעות טמונים יכול הבעל לומר להוציא ממנה המעות נתכוונתי ובמעות שאינן טמונים קניינה קנין ולפ"ז במתנה דלא שייך טעם הנ"ל קניינה קנין [סמ"ע]:

ז **ראיה בשטר** וה"ה בהני דסעיף א' לא מהני שטר [סמ"ע] [שם]:

ח **ולקח דמים** פי' בשטר כתוב שהודה שלקח דמים [סמ"ע] [שם]:

ט **אחריות נכסים** דוקא בגזלן על שדה זו דיש לו חזקה בשדה אחרת ושיעבוד אחריות כשדה אחרת דמיא משא"כ בהורג נפשות לא מהני אחריות [סמ"ע] [שם]:

י **מוציאין השדה** הוא דעת הרמב"ם ואזיל לטעמיה דס"ל בסי' ר"ה דבהוחזק גזלן א"צ למסור מודעא [סמ"ע]:

## סימן קנב

א **בניהם יש להם חזקה** ואפי' בן גזלן ואביו עדיין חי ולא אמרי' דמשום יראת אביו ירא למחות [סמ"ע] וע"ב דמחאה שהוא שלא בפניו אינו ירא למחות משא"כ בהודאה לבנו דס"ס זה [שם]:

ב **שהבעלים מכרוהו** ואפי' מודה שבא ליד אביו בתורת אומנות וכיוצא רק שקנאה אח"כ נאמן במגו [סמ"ע]: [שם]:

ג **ירושה לו מאביו** ואפי' אם גם הבן אכל ג"ש לא מהני משום דהוי חזקה שאין עמה טענה [סמ"ע] [שם].

ד **שירשה מאביו** הטעם כיון דאילו היה אביו קיים הי' נאמן לומר שקנאה כיון דלא היה גזלן והחזיק בה ג' שנים או דר בה יום א' ובנו החזיק ג"ש טענינן ליורש ודין זה מיותר כאן שכבר כתבו המחבר לקמן בסמוך ואגב שיטפ' כתבו הרמ"א כאן [סמ"ע] [שם]:

ה **בפני מנה לך אבי** ודוקא להרא"ש שהביא הרמ"א בסי' שלפני זה דס"ל דאפי' בגזלן המכירה קיים כשלא מסר מודע' ואילו להרמב"ם המכירה בטיל' וא"צ רק להחזיר הדמים [סמ"ע] וע"ב: [שם]

ו **הודית שמכרת לאבי אבא** פי' לאחר שהיתה בידי הודית בפני שמכרת לאבי אבא בכה"ג בבן גזלן אפי' שלא בפני הגזלן לא מהני די"ל שירא מחשש שיודיע לאביו [סמ"ע]:

## סימן קנג

א **זיז מכותלו** היינו בצדה מעקה דשם אינה גבוה כ"כ דהא צריך לעשות מעקה גבוה ד"א משום היזק ראיה [סמ"ע ס"ק י"א] ☜ וע"ב דאפי' כנס הכותל לתוך שלו אסור להוציא זיז נגד חצר חבירו משום היזק ראיה [שם]:

ב בעת שתולה בו וא"י לומר אתלה בו דרך אחורנית דחיישי' שיהפך פניו ויתנצל לומר שהי' ירא שמא יפול [סמ"ע] [שם]:

ג **וכ"ז שלא הסירו** ולהרמב"ם בסעיף ב' דס"ל לאלתר הוי חזקה מיירי כשמיחה בו [סמ"ע] [שם]:

ד **לאלתר** היינו מכי יתברר נזקי משא"כ בסתימת חלון מסתמא נתברר לי נזקו מיד [סמ"ע] ☜ וע"ב דלא סגי בראיה לבד רק דבעינן שע"פ אומדנא דב"ד הוא יודע שדבר זה מזיק לו ובפתיחת חלון צריך שיאמר שראה היאך הרבה פעמים שראה הוא מתוך

חלונו בהשתמשות שלו עד שנראה בעיני ב"ד שמחל וע"ב דלא תיקשה מעושה היזק בפני חבירו וחבירו שתק דמ"מ חייב לשלם וכן אם אכל פירות בפני חבירו או אכול עמי ודור עמי דחייב לשלם:

ה **הרי החזיק** ואפי' להרי"ף דס"ל דאין חזקה להיזק ראיה היינו מחלון לחצר דקביע' תשמישתי' אבל מגג לחצר וכ"ש בתשמיש זיז מהני חזקה [סמ"ע] [שם]:

ו **בעינן ג"ש** ☜ ע"ב דאפי' לא נשתמש בהזיז כל הג"ש אפ"ה הוי חזקה ובפחות מטפח אפי' נשתמש לא הוי חזקה [שם]:

ז **ואם לא מיחה** ובפחות מטפח אין בעל הזיז יכול להסירו כל זמן שירצה בעל החצר משא"כ בזיז טפח יכול בעל הזיז ג"כ להסירו [ש"ך]:

ח **לבנות תחת הזיז** כלומר במקום הזיז שיסור הזיז לגמרי בבנינו אבל עד תחת הזיז לכ"ע יכול לבנות [סמ"ע] והטו"ז חולק וס"ל דגם תחת הזיז צריך להניח לו שיעור שראוי לתלות על הזיז מה שדרך לתלות כדמוכח בסעיף ח' והעיקר כהט"ז:

ט **החזיק בד' על ד'** דכיון דהניח לו אורך של מקום חשוב נתרצה לו נמי ברחבו דאין מקום חשוב פחות מד' על ד' [סמ"ע]: [שם]

י **ד' ולא יותר** פי' במשך כל העשרה יכול לעשות ד' [סמ"ע]: [שם]

יא **בעל הכותל יכול למחות** אע"ג דאין שייך היזק ראי' מחצר לגג מ"מ יכול לומר זיזך יקלקל כותלי [סמ"ע] אבל יכול להוציא זיז עד סמוך לכותל חבירו [ש"ך בשם רשב"ם]:

יב **מגג של רעפים** היינו באופן שאינו מקרב הגשמים לחצר חבירו וע"ב [שם]:

יג **יסלקם לגמרי** דכיון דא"י למחות מש"ה אין לו חזקה ויכול לסלקם והא דא"י לו' לא ניחא לי לירד עמך בדינא ודיינא לאחר זמן כמו בסי' קנ"ד סעי"ו דכאן הכל יודעין דמדרך העולם להניח חבירו להאריך זיזו לחצירו עד עת שיצטרך לבכות [סמ"ע]:

יד **להוציא צינו** ר בין שהוא עשוי סמוך לגג כדי שמי הגשמים ירוחקו מהכותל בין שעשוי מחלון לשפוך דרך שם מי תשמישו [סמ"ע]. [שם]:

טו **כך החזיק** בעל החצר בעוד שיש גג אבל אם רצה לשנות מגג עליה אין בעל החצר יכול לעכב [סמ"ע] [ש"ך] [שם]:

טז **ושתק הוי מחילה** ודין זה דמי לסתימת חלון כמ"ש הרמ"א לעיל וע"ל בסי' קנ"ד שהביא הרמ"א י"א דבעי טענה בסתימת חלון א"כ ה"ה כאן:

יז **אין בעל החצר יכול לעכב היינו דוקא כשבא למחות משום דניחא ליה לקבל המים במקום זה אבל אם טוען שרוצה להשתמש במקום הזה שרוצה לשנות הצינור יכול לעכב** [סמ"ע]:

יח **לבנות תחת הצינור** ואפי' תחת המזחיל' בין של עץ בין של אבן [סמ"ע] וע"ב: [שם]

יט **לתשמיש כזיז** פי' כזיז שהוא בולט ד' מהגג דאז אסור לבנות תחתיו [סמ"ע]:

כ **כמין צריף** פי' שהוא משופע הרבה שהמים יורדין במהרה בזה אין לבעל החצר היזק כ"כ משא"כ להגביה הצינור שזה מוסיף בהיזק הוא אסור וכן בכל מקום בעינן שלא יוסיף בהיזק ע"פ שומת הבקיאים [סמ"ע] וע"ב:

כא **וקנה מראובן** היינו שיש עדים דחזקה לא מהני בחורבה כדלקמן סימן קנ"ד סעיף י"ו וה"ה אם קיבל קנין לסלק הנוטפים מחצירו מהני ולא הוי קנין דברים [סמ"ע] ס"ק ך"ו בהג"ה [שם]:

כב **חמשה כביסות** ל"ד דה"ה שנים אסור [סמ"ע]:

כג **שופכין ברשותו דרך ביב** היינו כיון שמתחיל השפיכה מרשותו מש"ה שרי משא"כ ברישא שמתחיל לשפוך בחצר חבירו מש"ה אסור [סמ"ע] וע"ב טעמו ☜ והעיקר נראה דדוקא בביב שעשאו אנשי חצירות בשותפות וכשנתקלקל כולן מחוייבים לתקן מש"ה אף אם פירשו בשעת עשייה שהוא למי גשמים יכולין לשפוך ג"כ כביסה אבל מי שעשה ביב לחצר חבירו והחזיק בו מטעם מחילה או מכירה אסור לשפוך יותר דאימר לא מחל ולא מכר יותר ובלא עשיית ביב כלל רק ששפך שופכין לחצר חבירו אין לו חזקה כלל דבלא עשיית דבר קבוע אין לו חזקה (וע"ב):

כד **סולם קטן כו' בתוך חצר חבירו כו'** זהו דעת הרא"ש והטור ור"י פי' דבכה"ג אפילו קטן יש לו חזקה כיון דעובר על חצרו ודאי יקפיד אלא מיירי שסומכו בחצירו על כותל חבירו דאז אין מקפיד בקטן (סמ"ע): (שם)

כה **א"י למנעו** ולא דמי לזיז דריש סי' זה דשם איכא היזק ראיה משא"כ כאן דא"א להיות יוצא ונכנס אלא ברשות חבירו ואז ישמור ממנו חבירו בתשמישו וליכא היזק ראיה (סמ"ע):

כו **ובחזקת סולם כו'** ובסימן קנ"ה סקל"ה הכריע מור"ם דאין צריך ג"ש ונראה דלאו הכרעה כללית הוא דהא לא כתב בשום מקום הכרעה זו רק שם לכן נראה דהרמ"א לא הכריע רק מטעם שהוא ספיקא דדינא והמע"ה ולכך בסי' קנ"ה בהרחקות שעושה הדבר בשלו רק שמזיק לחבירו נקרא העושה מוחזק לכך הכריע כהרמב"ם משום דהמע"ה משא"כ בחזקת זיז ומזחילה וסולם ונעיצת קורות שעושה הדבר בשל חבירו נקרא חבירו מוחזק רק מחמת שכבר עשה אינו ברור מי הוא המוציא ולכך לא הכריע מיהו בסימן קנ"ד ס"ס ז' גבי פתיחת חלון כתב וע' סקנ"ה משמע דגם שם דעתו להכריע קשה ואין לומר דכיון דפותח בשלו ונהנה מאויר חצירו הבא ממילא מקרי חבירו קצת מוציא מה שא"כ בהוצאת זיז שמשתמש בשל חבירו ממש ז"א דהרשב"א פסק בהעמדת סולם דא"צ

ג"ש ובחלון צריך אלמא דהיזק ראיה חשוב חסרון קרקע (סמ"ע) והט"ז בסי' קנ"ה כתב דדעת הרב להכריע כהרמב"ם בכל מקום רק שנטר לבסוף (וע"ב):

כז **כל שבעת ימי החג** אפי' כשהיה אותן השבעה אחר כלות אותן השלשים מ"מ לא החזיק וכן לאחר שבעה לא החזיק אם לא שהיו עם אותן השלשים דסוכה דעלמא (סמ"ע):

כח **שיביא ראיה שראובן סייע** ע"ב:

כט **להחזיק בקורה שניה** המחבר לטעמו דס"ל דהחזקה הוא לאלתר ומשום דמחל לכך למאי דלא חזינן דמחל לא מחל אבל להנך דס"ל דבעינן חזקת ג"ש וטענה שקנה מאתו אמרינן דאין קנין למחצה אלא שמתחלה לא הוצרך אלא לקורה אחת ויכול הוא להכניס אפילו כמה קורות (סמ"ע) (שם):

ל **בד"א כשהודה** הכוונה שהוא מוכרח להודות כגון בשני בתים של ראובן ושמעון ורה"ר מפסיק ביניהם שניכר לכל שאותו כותל היה שלו דאי לא תימא הכי קשה דלהימן כשטוען שמחל לו על הכנסת קורות במגו שהיה שותף (סמ"ע) והט"ז כתב דכאן לא שייך כלל מגו דהא עיקר החזקה הוא מטעם דשתק ומחל ואנן סהדי דלא מחל יותר (שם):

לא **אני שותף בה** ר"ל שהן דרין זה אצל זה והכותל שביניהם אינן יודעים של מי הוא (סמ"ע) וע"ב פי' דברי הסמ"ע וטעם הפוסקים והט"ז תמה ע"ז דא"כ למה לי נעיצת קורות לכך כתב דהא שותף בה פי' שטוען שקניתי אותה ומיירי שהכותל הוא ידוע שהיה של חבירו לבד והקורות הוי כמו אכילת פירות דהוי חזקה ונאמן (שם):

לב **שמתחלה היתה הכותל שותף** להסמ"ע הפי' הוא שדרין זא"ז וכנ"ל ולהט"ז הכוונה שבא בטענת לקוח וטוען שלקח בפי' גם הכותל (שם):

לג **שמתחילה היתה של חבירו** להט"ז אין לזה פירוש ולכך מפרש דמיירי בלא טענה רק שאומר שזכה בחצי הכותל מחמת שזה הוא בכלל המקח לזה אמר דלא הוי ראיה אא"כ נתן תקרה והעיקר כהסמ"ע וכמ"ש בביאורים (שם):

לד **אא"כ עשה תקרה** ואז להרמב"ם א"צ ג"ש ולר"ת צריך ג"ש (סמ"ע) וע"ב דאף דלטענת לקוח צריך ג"ש לכ"ע מ"מ הכא דמי לחפר בה בורות שמקלקל לחבירו ומתקן לעצמו דהוי חזקה מיד ואף להרמב"ם דפליג בחפר בה בורות בסימן קמ"ט מ"מ הכא די"ל דחצי כותל שאצלו היה שלו מעולם מהני חזקה לכולי עלמא:

לה **על אותו כותל חדש והיינו משום דאזדא לה המקום שנשתעבד לו מה שאין כן בנפל הכותל שהחלון בתוכו דסימן קנ"ד סעיף ט' דשם השיעבוד דהיינו האויר קיים**

(סמ"ע) **ואם עשה תקרה ומעזיבה תליא במחלוקת אי נאמן על מקום הכותל המבואר בסעיף י"ח וע' ביאורים (שם)**:

לו **רק היסוד** דיש לומר לא קנה אלא לצורך היסוד להרחיבו ולא מה שעל גבו (סמ"ע):

## סימן קנד

א **פתחו לחצר השותפין** אף דבלא"ה אסור לפתוח פתח חדש אפי' בביתו ע"ב ישוב לזה (שם):

ב **כמו שבנאו** ☜ ע"ב דזה דוקא בפתח אף שהיה לו רשות מקודם בשעת קניית החורבה לעשות כמה פתחים ולא עשה רק פתח אחד שוב אינו יכול לשנות כיון שכבר עשה חבירו זכיה במה שהשתמש שם אבל אם היה לו רשות לבנות מקודם עליה ע"ג ביתו ולא בנה רקבית יכול אח"כ לשנות ולעשות עליה ע"ג כיון שלא נעשה שום מעשה מאחד מהם שיהיה מורה על סילוק הזכות של בניית העליה רק שצריך לפותחו לתוך ביתו: (שם):

ג **אפי' בנה** וה"ה אם היא בנויה כבר מ"מ אסור לפתוח אחר כך לחצר (סמ"ע):

ד **לבנות עלייה** וה"ה לבנות בית חדש דהא אפי' בקנה בית בחצר אחרת מתיר המחבר לפותחו לתוך ביתו כמו שמסיים (סמ"ע) ☜ והיינו דוקא לצורך אוצרות דאילו להוסיף דיורין אפילו בביתו אסור כמ"ש המחבר סעיף ב' (שם):

ה **שיסתום הפתח** הטעם דכשלא יסתום הפתח יעשוהו בני חצר אחרת קפנדריא לילך דרך הבית להקצר (כ"מ הביאו הש"ו) (שם):

ו **לתוך ביתו אסור** פי' בית שבחצר אחרת אי לקנות מקום חדש לבנות עליו ג"כ אסור אפילו לפותחו לתוך ביתו אבל לבנות מחדש על המקום שהיה לו כבר מותר דמחמת שלא בנה מקודם לא הפסיד זכותו ויכול לבנות אח"כ ולפותחו לתוך ביתו (סמ"ע) וע"ב:

ז **המשכיר מעכב** ☜ ובדיעבד אם כבר השכירו השוכר לאחר אם יכול המשכיר לתבוע שכרו מהאחר נראה דאינו יכול דכיון דהמשכיר בעצמו ג"כ לא היה יכול להשכירו לאחר דהשוכר הראשון מעכב עליו דמי לחצר דלא קיימא לאגרא המבואר לקמן סימן שס"ג סעיף יו"ד ע"ש:

ח **וי"א דשותף** דוקא שותף אבל השוכר בזמן שכירתו אסור ע"ל סי' שט"ו (סמ"ע):

ט **דבחצר אין להקפיד** דקיימא לן כר"א בן יעקב בנדרים ר"פ השותפין ואף דבסעיף א' ובסעיף ב' אוסר ריבוי הדרך היינו משום שיהיה להם הילוך ותשמיש קבוע ובזה ודאי קפדו (סמ"ע):

י **מיהו בבית קפדי** דוקא כשמרבה בדיורים אסור אפי' אם הוא אינו דר עמו אבל אם רוצה להושיב קחר במקומו ואינו מרבה בדיורים א"י לעכב עליו ולומר עמך אני יכול לדור ולא עם זה דדוקא בשני שוכרים הדין כן כדלקמן בסי' שי"ז ולא בשותפין בגוף הבית דהא אם רוצה יכול למכור חלקו לזה מכניס ואם לא ירצה השותף לדור עמו יחלק עמו במדה או בגוד או איגוד (סמ"ע) ועט"ז וע"ב:

יא **ואפילו אחד מהשותפין** ואף דשותף יכול לכנוס לחצר בכל עת שירצה מ"מ יכול לומר לו עד השתא כשהיית בביתך לא בעינא לאצטנועי ממך השתא תראני דרך חלונך אפי' כשאתה בביתך (סמ"ע):

יב **לא מהני חזקה** דאיסור דאורייתא הוא מדכתיב בפרשת בלק וירא ישראל שוכן לשבטיו ודרשו רז"ל שלא היו פתחיהן מכוונים ולפ"ז אפילו שטר וקנין לא מהני אבל לי"א דבחלון כנגד חלון מהני חזקה ס"ל דהאיסור בקפידה תליא ובחלון אין רגילות להקפיד לכך מהני ולפ"ז אפי' בפתח כנגד פתח מהני שטר וקנין דלא עדיף מקוטרא ובית הכסא (סמ"ע) ומ"מ חזקת ג"ש וטענה לא מהני וע"ב הטעם:

יג **כופין על מדת סדום** ☜ ודוקא שהיא באופן שאין לו ד"א לפני הפתח אבל כשזוכה בד"א לפני הפתח יכול לו' לא אתן לך זכות במקום הזה בהד"א כי אם בדמים מרובים וכיון שיש ביניהם חלוקת קרקע הדין שיטילו גורל וע"ב ועע"ב באם א' חסר מעט וא' הרבה היאך הדין:

יד **ירחיק משהו דאע"ג דאכתי חזי ליה מ"מ כיון דאינו חזי ליה דרך תשמישו תדיר יכול לו' אי בעינא לאסתכולי בך לדעת יכול אני ליכנס לחצר להסתכל שהרי הוא שותף בחצר משא"כ בפותח חלונו בחצר אחרת** (סמ"ע) (**שם**):

טו **אינה גבוהים ד"א** פי' כשמתחיל למטה תוך ד"א אף דגובהו נמשך למעלה מד"א מותר כיון דבני רה"ר גם כן רואין אותו דרך החלק שלמטה מד"א (סמ"ע) והש"ך חולק וע"ב דהעיקר כהש"ך וע"ש הטעם (שם):

טז **והבא לבנות ראשון** הג"ה זו מקומה אחר ההג"ה שניה המתחלת פתח לר"ה (ש"ך) (שם):

יז **פתח לר"ה למעלה מד"א** (**שם**):

יח **מלהסתכל** היינו אפי' הסתכלות מועט ואף שאינו מתכוין לראות בו מ"מ אסור מלעמוד נגד בית חבירו להסתכל דרך שם מפני שיהי' נחשד בעיני הבריות שעומד שם כדי לראות וזה סיים כיון דאין לו טענה כלומר כיון שלדעת ב"א אין לו טענה למה עומד שם יחשדוהו שלראות נתכוון [סמ"ע]:

יט **הי' פתח** וחלון יש לו כל דין פתח [ש"ך] [שם]:

כ **בפתח אחד אני יכול להסתר** דפתח א' אין דרך להניח פתוחה תמיד משא"כ שני פתחים דרך להניח אחד פתוח [סמ"ע] [שם]:

כא **יכול לעשות שם פתח קטן** אבל כשהכותל כולה פתוח א"י לבנות כותל עם חלון והטעם דכ"ז דליכא כותל ליכא חזקה כמבואר בסעיף ח' וכשיהיה כותל עם חלון יחזיק עליו ועוד דבעי בעל החצר לאיצטנועי מיני' טפי כשיהיה חלון דע"י חלון יכול לראות אפי' מביתו [סמ"ע]:

כב **שני פתחים של שני שני אמות** הטעם דבפתח גדול הרא' שולטת יותר וגם התשמיש מצוי יותר [סמ"ע] והש"ך והט"ז חולקין על דין זה:

כג **תעלה בסולם** ☜ ע"ב דבכותל חצר המפסיק יכול לעשות חלון למעלה מד"א דלא עבידי אינשי לאותבי שרשיפ' בחצר:

כד **ומחל לו בעל החצר** לא זו אף זו נקט לא מבעיא כשמחל לו בפירוש אלא אפי' גילוי דעת כגון בסייע סגי ואפי' ידע הניזק [תיבת הניזק ט"ס וצ"ל הנזק] וכ"ה ברמב"ם ושתק הוי חזקה ולדעת הסוברים דצריך ג"ש אפי' בסייע צריך ג"ש כמבואר סוף סי' קמ"ב אבל מחל בפירוש ודאי דמיד סגי [סמ"ע]:

כה **כן ראוי להורות** היינו דמהני חזקה בהיזק ראיה ולענין אי בעי ג"ש כתב בסוף הגה"ה [סמ"ע וט"ז]:

כו **כיון דממיל'** ולטעם זה אפילו בין גג לחצר לא הוי חזקה ובטור כתב עוד ב' טעמים ודוקא בחלון שהמחזיק מזיק ואינו ניזק אמרי' מדלא מיחה הפסיד אבל הכא שהמחזיק ניזק כמו שהוא מזיק יכול לומר הייתי ממתין אולי תפתח אתה לתבוע. טעם ב' דהכא היזק תדיר הוא ודמי לקוטר' משא"כ חלון שלאורה הוא עשוי ולא להסתכל ולאו היזק תדיר הוא [סמ"ע]:

כז **אין להם חזקה** אבל מחילה בפירוש מהני כשיש עדים ואין יכולין לחזור בהן [סמ"ע]

כח **לא הפסיד זכותו כיון שהשיעבוד הי' על חצר חבירו להנות מאוירו והרי השיעבוד שהוא האויר קיים משא"כ במי שיש לו שעבוד על כותל חבירו לנעוץ בו קורה ונפל הכותל אזד' ליה השיעבוד ואילו נשברה הקורה והכותל קיים יכול לנעוץ קורה אחרת [סמ"ע]:**

כט **או מלבן** משקוף למעלה ולמטה ומצדדין וצורת הפתח אין לו משקוף מלמטה [סמ"ע].

ל **ומיד הוי מחילה** משא"כ בשאר נזקין בעינן דוקא דאיתברר ליה נזקו ושתק [סמ"ע] (שם):

לא **אין לו ראיה** ט"ס וצ"ל ואם אין לו ראיה גם בסמ"ע ס"ק ך"ט יש ט"ס וצ"ל ע"ל בסמ"ע ס"ק מ"ח:

לב **אחרת קטנה** פי' במקום אחר [סמ"ע] (שם):

לג **לסתור כשירצה** פי' כשיש לו איזה צורך בסתירת הכותל [סמ"ע] וע"ב:

לד **הבא לפתוח** פי' הבא לעשות פתחים לחלונות בעליה צריך לדקדק שישאר החצי לכשנגדו שיהיה יכול לפתוח ג"כ פתחים וחלונות ולא יהיה זה נגד זה וחצי ל"ד דצריך להרחיק פתח מנגד פתח עד שלא יראו זה את זה [סמ"ע]: (שם):

לה **שר"ה הפקר הוא** והיינו לענין שאין האחד יכול לפתוח נגדו שלא יזיקנו בראיה כיון שזה כבר זכה בו אסור לחבירו להזיקו אבל מ"מ יכול לבנות כנגדו אף שמאפיל עליו כדלקמן סעיף ט"ו בהג"ה שכ' דפותח חלונות לר"ה לא הוי חזקה לכ"ע והיינו לענין שרשאי חבירו להאפיל (סמ"ע) וע"ב דאף שהוא הפקר לא קנה האויר להיות שלו לעולם רק לענין זה שכ"ז שהחלון שלו עומד אסור לחבירו לפתוח כנגדו להזיקו אבל אם נפל הכותל שהחלון בו ובנה חבירו קודם יכול הוא לעשות חלון קודם הא' ושוב אסור להא' לפתוח החלון שלו להזיקו:

לו **שאין אדם רשאי להוציא זיזין דברי המחבר סתומין דבסעיף י"ד מיירי בחלונות והכא מיירי בזיזין וגם שם מיירי בבא לפתוח זה נגד זה והכא סיים וכשפתח זה חלונו כנגד אויר שלפני עליה משמע שהוציא זיזוופתח חלון מצד חבירו הדר בצדו דאל"כ הל"ל כנגד אויר עלייה שכנגדו לכ"נ דבמה שסיים בסעיף י"ד דלהרא"ש הוי כזוכה מן ההפקר איירי בין לענין פותח נגד עלי' שכנגדו בין לענין זיז שהוציא חבירו הדר כצדו וע"ז מסיק המחבר וכתב ה"מ במקום שאין אדם רשאי וכו' שלא כדין פתח וכו' ר"ל מש"ה יכול גם השני להוציא זיזו ולהאפיל על חלון הא' או שיפתח בו ג"כ עד שיעשו פשרה ביניהם (סמ"ע):**

לז **שעכשיו אינו מזיקו** ע"ב דמיירי דוקא בחלק מצרי דהיינו שאין ראשו של אדם יכול לכנס בתוכו שאין דבר קבוע אבל חלון צורי שהוא דבר קבוע אף להרא"ש יכול למחות אף דליכא היזק ראיה:

לח **בדיני ודייני** והטעם כיון שנהנה מאויר של חבירו מש"ה יכול למונעו דליכא שוב בזה משום כופין עמ"ס דהוי כחסר משום דיצטרך לבסוף לדינא ודיינא ולפ"ז בשאר

נזקין או בפותח חלון נגד חורבת חצר חבירו במקום שרה"ר מפסיק שאינו נהנה מאויר חבירו א"י למונעו:

לט **ומיהו כתב הרמב"ן** הטעם כיון דיכול להתנצל ולומר לא רציתי למחות כל זמן שאינו מזיקני (סמ"ע):

מ **אבל בפותח לרה"ר** היינו בשני בתים בב' צידי רה"ר ואין הר"הר רחב ד' דאז אע"פ שבכה"ג א"י לפתוח חלון כנגד חלון של מי שפתח תחילה להרא"ש בסעיף י"ד מ"מ יכול לבנות בשלו ולהאפיל עליו והטעם לזה דאין אדם משעבד את של חבירו והא דבקדם האוצר צריך חבירו להרחיק הרפת לאו משום שנשתעבד שלו אלא משום שאינו רשאי להזיקו ולזה הכא בחלון שלוקח גם אויר חצר חבירו לכך אם בא להגביה כותל יכול להגביה ולהאפיל לפי שזה אומר לו כל שאתה רוצה להשתמש גם באויר רשותי שלא מדעתי אינך רשאי אבל אם רוצה לפתוח חלון נגד חלונו יכול זה לומר אל תזיקני בהיזק ראיית' כמו שאסור לעשים רפת נגד אוצר שקדם ואילו ה"י למחות בשעת פתיחת חלון והוחזק בג"ש ובטענה הי' צריך להרחיק ד"א אבל הבא בחורבה ורה"ר ביניהם שא"י למחות לא הוי חזקה וא"צ להרחיק (סמ"ע) וע"ב:

מא **או שלאחר** ובקצה"ח תמה דודאי יכול לומר לו כ"ז שאין האחר בונה אני יכול לעשות דבר צנוע בביתי אין אתה רשאי להזיקני ויפה תמה:

מב **אין תנאי זה כלום** כיון דרצה להחזיק באויר שבצד חלונו שהוא מיוחד דוקא לחלק זה אם יפול בחלקו דמי לאומר שדה זו לכשאקחנה תהא קנוי לך דלא קנה ול"ד להא דר"ס קמ"ט דמועיל החזק' נגד זה שנשאר כאן דשם רצה לעמוד בשותפות עם השני כמו שהיה זה עמו [סמ"ע]:

מג **לאחר ימים** פי' פי' אפי' לאחר שהחזיק ג"ש [סמ"ע]:

מד **מחמת עכו"ם** ובדיני עכו"ם אין חזקה לאורה אלא כ"א פותח לרשות חבירו וכל אימת שירצה חבירו לבנות סותמו [סמ"ע]:

מה **לגריעות**' כגון באופן המבואר בסי' קמ"ט סעיף ד' וט"ז [סמ"ע] וע"ב:

מו **היה יכול לסותמו**. פי' לבנות לפניו אבל א"י להכריחו לסתום חלונו כיון דבדינייהו אין העכו"ם יכול להכריחו לסתום לא עדיף מעכו"ם [סמ"ע]:

מז **סתום חלונותיך** ותימ' דהא בסעיף י"ח פסק דאסור להלוקח אפי' לבנות נגדו ואין לומר דלעיל מיירי דחלונו של ישראל הי' פתוח קודם שבנה העכו"ם בצדו שהיה אז המקום הפקר דהא הרמ"א כתב שם וז"ל וכ"ז מיירי שידוע שחצירו של עכו"ם היה קודם וכו' ונראה ליישב דבסעיף י"ח דמיירי בפתח על גנו דליכא היזק ראי' בגג כמבואר

בסי' קנ"ט רק שהלוקח רוצ' להגביה בנין ביתו וכיון דלא בא להלוקח אלא גרם היזק שא"י לבנות לא אמרי' בזה דיש לו זכות עכו"ם משא"כ בסעיף י"ט דמיירי בחצר שיש בו היזק ראיה דהוי ליה כהזיקו בידים מש"ה פסק דיכול להכריחו לסותמו ומכ"ש לבנות נגדו ולא מהני חזקה דהא אינו טוען שמנאה ממנו ואפי' טוען שקנאה לא מהני דכיון שהעכו"ם לא היה יכול למחות במקום שאין מחאה אין חזרה [סמ"ע וע"ב] [שם]:

מח **נתבאר בסמוך דיש חולקין** הש"ך והט"ז תמהו ע"ז דהא אדרבה הי"א דסעיף י"ח מקילין יותר מהמחבר וע"ב דקאי אי"ח דסעיף ט"ו דהפותח בהיתר א"צ לסתום [שם]:

מט **היה צריך לסותמו** ע"ב:

נ **הכותל כולו לפנים** פי' שייר הכותל הנשאר כמו שהיה פתוח לצד פנים [שם]:

נא גלה בדעתו שעקרה המחבר לטעמו דס"ל בסעיף י"ח דאין להלוקח דין העכו"ם המוכר דלהי"א שכתב הרמ"א שם בלא"ה יכול לבנות נגדו [סמ"ע]:

נב **יכול הקונה וכו'** ואף שכתב הרמ"א בסעיף י"ב דבכה"ג על בעל החצר להביא ראיה שא"ה דאין העכו"ם לפנינו י"ל אילו היה לפנינו היה מביא ראיה ועוד נראה דשם מיירי שהיו הפצימין עדיין נכרים וכאן מיירי שלא היה ניכר אם היה כאן פצימין מעולם רק דהוי חזקה משום מנהג המדינ' שכתב הרמ"א בסעיף י"א [סמ"ע] וע"ב דעיקר החילוק הוא דשם מיירי בישראל נגד ישראל דכשיש לו חזקה בהחלון נעשה האויר שלו דהא הישראל א"י לבנות נגדו לכך מוקמינן לי' בחזקת בעל החלון שהוא מרא קמא משא"כ הכא דמיירי בישראל נגד עכו"ם דכל זמן שהיא ביד עכו"ם לא נעשה האויר של בעל החלון דהא העכו"ם יכול לבנות נגדו לא הוי בעל החלון מרא קמא כלל [שם]:

נג **ולסתום לאלתר הוי חזקה** פי' כשסתמו זה שבצדו [סמ"ע] וע"ב שכתבתי ליישב שלא תקשה הא עכו"ם אין לו חזקה:

נד **חלון בכותלו** קשה מה הי' המקום זה אי הי' המקום הפקר א"כ לא א"ש מה שסיים שהרי החזיק בהיזק זה הרי מתחלה לא היה היזק ועוד דבהג"ה כתב בהדיא דמיירי בחלון שע"ג חצר וגם אין לומר דמיירי שהיה חורבת חבירו או רה"ר מכח קושיא הנ"ל וגם אין לומר דמיירי שהיה כברחצר דהא כתב ועשה חצר בצדו משמע שמקודם לא היה חצר לכך נראה דיעשה חצר ל"ד הוא דמיירי נמי אפי' אם היה חצר מקודם והוא החזיק בחלונו וכך הן הצעת דבריו מי שהיה לו חלון בכותלו ר"ל שהיה חלון בהיתר באיזה אופן שיהיה אם בא לערער מכח זה שעשה חצר בצדו וכו' סמ"ע [שם]:

נה **להגביה הבנין ד"א** ודוקא שלא הרחיק הבנין רק ד"א או יותר מעט אבל ריחוק גדול כ"ש שיראה משם וצריך להגביה עד כדי שלא יציץ ויראה [סמ"ע] [שם]:

נו **שלא הרחיק מהכותל** והיינו במקום דליכא חששא דדווש' באופן המבואר בסי' קצ"ה סעיף י"ב [סמ"ע]:

נז **כונס ראש הכותל** פי' בשיפוע וחידוד:

נח **ומודדין טפח זו** וכל אמות שבתלמוד הן של ו' טפחים והטפח הוא ד' אגודלים [סמ"ע]:

נט **ולא מן השקיפה** פי' השקיפה הוא מה שמשפעין המלבנות שבצדדי החלון בין מבפנים בין מבחוץ כדי לראות ע"י ממרחק וא"צ למדוד אלא מגוף החלון [סמ"ע]:

ס **והחלון באמצע הד'** כלומר שיהי' עם רוחב החלון ד' אמות [סמ"ע וש"ך שם]:

סא **אא"כ הרחיק הסיכוך** ☜ ולזה גגין שלנו המכוסה ברעפים שבשולי הגג הוא משופע בולט מן הכותל אמה או יותר וכשרוצה ראובן לבנות נגד חלונו של שמעון צריך להרחיק שיהיה מן סוף הגג עד החלון ד"א דגם הסיכוך צריך להרחיק מהחלון אבל א"צ להרחיק מסוף הגג של שמעון דמה לו לראובן בכך ששמעון סיכך ע"ג חלונו:

סב **גג משופע** מיירי שהגג בנוי מן הצד שאינו מעכב אותו לראות להחצר דאם נתבטל ההיזק ראיה בלא"ה יכול בעל החלון למחות מלעשות תחתיו גג משופע כדלעיל בסעיף י"ו [סמ"ע שם]:

סג **להשפיל ממנו ד"א** כדי שלא יעלה עליו ויראה לחלון חבירו [סמ"ע]:

סד **לאוצר יין** ואע"פ שעכשיו אין שם יין [סמ"ע] ☜ ומיירי כשעשה החדר לאוצר נגד מקום הפקר דאז זכה בעל החדר בהאויר שצריך להיין ולכך צריך ראובן שבנה הבית על המקום הפקר להרחיק כפי הצורך להיין אבל אם היה ביתו של ראובן קודם א"צ להרחיק:

סה **שרצה להגביה** מיירי שאינו רוצה להגביה רק בחצי כותל שלו דחצר כותל של חבירו בלא"ה חבירו יכול לעכב עליו מלהגביה כדלקמן סי' קנ"ז סעיף נ"ט [סמ"ע]:

סו **ושמו הבנין והעצים** אבל אם שמו סתם עילוי הבית מחצר אז העילוי ג"כ בשביל האויר [ש"ך] ולעניין אם בעל החצר נתן דמיה שהביא הש"ך יתבאר בסי' קע"ג:

סז **א"י לומר סתום** ואף אם רוצה לסתום על הוצאתו א"י כמ"ש בפרישה וכצ"ל בסמ"ע עמ"ש דינו לעיל בפרישה סעיף י"ד:

סח **א"י לבנות** ודוקא בעלו אהדדי כמבואר לקמן סי' קע"ג [ועמ"ש שם] ודוקא שאמרו שניהם זה לזה או שאמר לו בעל תרביץ' לבעל האספלידי' אבל אם בעל האספלידה אמר תחלה אני אטול אספלידא ואתה תרביצא ועלו אהדדי יש לו חלונות הצריכין לאספלידא [ר"ן] אבל התוס' והרא"ש חולקין וס"ל דאין חילוק [ש"ך]:

סט **שנתן או מכר כאחד** אבל אם מכר להו זה אחר זה דמי למכר החצר ושייר לנפשו הבית שכ' הרמ"א פלוגתא בזה דמה מכר ראשון לשני ודין שותפין שחלקו יתבאר לקמן סי' קע"ג סעיף ג' [סמ"ע]:

ע **לבנות בפניהם** ולדעת הרמ"א סעיף כ"ז יכול לומר לו אפי' סתום חלונותיך [סמ"ע]:

עא **וי"א דא"י לבנות ודוקא שאין לו אור מצד אחר כלל אז א"י להאפיל עליו אבל בלא"ה יכול לבנות דמוכר בעין יפה מוכר** [ט"ז]:

עב **י"א דא"י לסתום.** כצ"ל הגירסא בש"ע י"א דא"י לומר סתום ומור"ם כתב זה לסברתו דלהמחבר הוי ליה לכתוב לבנות [סמ"ע]:

עג **ויש חולקין** הטעם דאע"ג דמוכר בעין יפה מוכר מ"מ נזקו שמזיק לו בראייתו לא מכר לו וה"מ שהי' הנזק בשעת המכר אבל אם מכר לו בית הפתוח לחורב' שלו כיון שפתח לחורבה שלו אע"פ שעשויה לבנות זה החלון ברשות אסור לבנות כנגדו [סמ"ע]:

עד **מסלקין להיזק מיד** ע"ל סי' ק"י ס"ס ד' [סמ"ע]:

עה **שאין ביניהם ד' אמות** והיינו שהי' זה כבר מוחזק בחצירו כשפתח זה החלון ע"ל סעיף ט"ז וכ"א [סמ"ע]:

## סימן קנה

א **לא יעשה בעל הבית תנור** אפי' בתנור שפתחו מן הצד [סמ"ע]:

ב **ובכירה טפח** ולענין גובה שעל גבו כולן שוין הן בשיעורייהו ארבע אמות אפי' בנחתומין [סמ"ע]:

ג **משלם ימ"מ צריך להרחיק שאולי לא יהיה לו ממה לשלם** [סמ"ע] **ועש"ך וע"ב**:

ד **תחת אוצר חבירו** היינו של תבואה או יין ושמן [סמ"ע]:

ה **בא"י** אבל יין של שאר ארצות חום בעלמא מפסידו [סמ"ע]:

ו **לא יעשה רפת** וה"ה אספסתא דכשמתחממת מסרחת ומפסדת היין [סמ"ע]:

ז **א"י למחות** בעל האוצר בבעל החנות ואם באים לעשות יחד זה חנות וזה אוצר צריכין לעשות פשרה [סמ"ע] פי' דבריו אף בעל הרפת ודאי דאינו יכול למחות בבעה"א לעשות דהא אינו מזיקו מ"מ צריך לעשות פשרה משום חשש דאולי יקדמנו לגמור הרפת קודם שיגמר האוצר ויהא הוצאותיו בחנם:

ח **שומשמין או רמונים** שאין הסרחון מזיק להם מ"מ הוי גילוי דעת שיאצור בו ג"כ חטים [סמ"ע]:

ט **מחילה** הרמב"ם מפרש כן האיבעיא דבש"ס דבנה עלי' ע"ג ביתו מהו דקאי אבעל החנות שעשה מחילה אבל רש"י פי' דקאי אבעל האוצר שקדם לעשות עליות בביתו אי הוי גילוי דעת שיעשה אוצר ולדינא תרווייהו אמת [סמ"ע]:

י **בעל האוצר מעכב** פי' קודם שיעמיד התנור יכול למחות שלא להעמידו דמספיקא אין לו להזיק לחבירו [סמ"ע]:

יא **א"י להסירו** דאיבעי' דלא איפשטא הוא בש"ס [סמ"ע] ☜ וע"ב דצ"ע ברפת כה"ג אם גילה בעל הרפת דעתו שעושה אותו רפת כגון שתיקן האבוס בתוכו או כיוצא בו קודם שעשה זה האוצר אי הוי כקדם הרפת:

יב **מיד יורדין** דאז הוי גיריה דיליה אבל אם אין יורדין מיד הוי גרמ' בנזקין דפטור [סמ"ע]:

יג **ואינם יורדין מיד** ☜ וע"ב דדוקא כשאפשר לתקן במעזיבה מועטת אבל אם א"א לתקן זה אלא בהוצאה מרובה חייב העליון לתקן:

יד **אם ירדו גשמים** צ"ע דבסי' קס"ד סעיף א' מבואר דכל צרכי הגג על בעל עליה לתקן [סמ"ע] ועמ"ש שם:

טו **סלעים** אבנים שאש יוצאים מהם וקשה לחומה מטעם שמוציאין הבל [סמ"ע]:

טז **וחול הלח** הטעם משום דהלחלוחית מקלקל החומה ולא מטעם שמוסיף הבל דלדבר קר אדרבה מקרר הוא (סמ"ע) ובמקום ששולט השמש אצל הכותל צריך להרחיק גם בחול יבש כי בדבר חם מוסיף הבל [ט"ז] וקשה אמאי כלל חול הלח בהני הנך הא חול הלח הוא היזיקה דמתונתא ודמי לאמת המים דבעינן שיהיה ג"כ סד בסיד [ש"ך] וע"ב דבמתונתא כשהוא בלא חפירה דמי לגפת דא"צ סיד:

יז **מכותלו של חבירו** וקודם שעשה זה הכותל מחלוקת הפוסקים יבואר לקמן בסעיף י"ט [סמ"ע]:

יח **הזרעים** אפי' בלא מחרישה כגון שחופר במרא ואינו מעמיק ומחרישה אפי' בלא זריעה כגון שחורש לאילנות והטעם משום דמחלידין הקרקע ומעלין עפר תחוח ומתמוטט יסוד הכותל (סמ"ע):

יט **שלשה טפחים** ואפי' בכותל של אבנים דהא הטעם הוא משום התמוטטת הקרקע דומיא דגומ' דמי רגלים ובלא גומא בטפח סגי אבל בשל אבנים אפי' בהשתנה בעלמא בעינן ג"ט:

כ **וע"ל** סעיף י' דאפי' הרמ"א חולק וס"ל דאפי' שופכין של מי רגלים בלא גומ' צריך להרחיק ג"ט אפי' בשל אבנים וא"צ לסוד בסיד אפי' בכותל של לבנים [סמ"ע וע"ב]:

כא **צחיח סלע** לכאורה נראה דדוקא משתין אבל בגומא אפי' בכה"ג אסור אכן הב"י כתב דאפי' בגומ' א"צ הרחקה בצחיח סלע [סמ"ע]:

כב **שכל אלו ההרחקות** היינו מסעי' ז' ח' שטעם הרחקתן משום שמפסידין לכותל אבל זרעים ומחרישה דטעם הרחקתן משום דמפסיד ליסוד הקרקע לכ"ע אפי' בשל אבנים [סמ"ע וע"ב]:

כג **בור כו'**. בור עגול שיח ארוך וקצר מערה מקורה בקירוי בריכת המים חפירה מרובעת שיכנסו בה מי גשמים לכיבוס בגדים סמ"ע:

כד **ויסוד בסיד** ולהרמב"ם ה"ה אפי' בכותל בנין ולהרא"ש בכותל בנין אין צריך סיד [סמ"ע] והש"ך תמה דלהרא"ש אפי' בכותל בור א"צ סיד משום האיבעי' דבש"ס וע"ב דנ"מ לענין לכתחילה:

כה **מיהו במי רגלים לכ"ע אסור** ועיין סעיף ה' בהג"ה אימת צריך סיד:

כו **כמין גם** לרבותא כתב כן וה"ה כשבונה כנגדו צריך ג"כ להרחיק ד"א [סמ"ע]:

כז **בכותל גינה** לפי שאין דרך לדוש בתוכה:

כח **ועד נ' שנה** ט"ס וצ"ל ס' דנלמד מפ"ב דכתובות מ"מ צ"ע הא שם קי"ל כרב יהודא דס"ל כל שאין אדם זוכרה [ש"ך]:

כט **הקרקע מן המלך** דאז החזיק בד"א הצריכות לדוושא לכך צריך חבירו להרחיק אבל בלא"ה א"צ להרחיק לשעבד קרקע שלו לחזק כותל חבירו [סמ"ע] וע"ב שצריך לברר דוקא שקנאו מהמלך

ל **מנדנד לחצר** פי' לכותל חצר [סמ"ע]:

לא **ואפי' נבנה החצר** ע"ב הטעם:

לב **הסולם מהשובך** ואם הם סמוכים לכותל אחד ויש ביניהם ד"א שאין הנמיה יכולה לקפוץ בקפיצה אחת אי מיחשב גירי דיליה הוא מחלוקת הפוסקים סמ"ע:

לג **והחזיק בה** ואף שבעל החצר יכול לבנות תחת הצינור כמבואר בסי' קנ"ג היינו תחת הצינור ממש אבל לא במקום זקיפת הצינור דיש חזקה להצינור אף למה שצריך לתקנו והרב בהג"ה חולק על זה [סמ"ע]:

לד **כיון שהראשון בהיתר עשה** ולא דמי לסי' קנ"ד סעיף כ"ח במכר החצר ושייר הבית שרשאי לבנות בפני החלונות אע"פ שהחלונות בהיתר נעשו ואף דליכא היזק ראיה שאני התם דאין עושה ההיזק בידים בבנינו אלא בגרמתו אבל הכא מפסיד לחבירו בידים כשחופר. סמ"ע וע"ב תי' אחר לזה:

לה **מחפירת בור** הטעם מבואר בסעיף קטן שלפני זה ורש"י ורי"ף חולקין וס"ל דגם בשאר ניזקין אסור לסמוך כשאין שם דבר הניזק כשחבירו עשוי לעשותו וזהו דעת הי"א

שהביא בהג"ה [סמ"ע] ☜ וע"ב דאפי' למאן דמתיר בסומך בהיתר מ"מ במקום שהנזק מתחדש בכל יום ועושה בידים אחר שבח הנזק כגון כותשי הריפות דסעיף ט"ו צריך להרחיק אח"כ ובחלון תלי' בפלוגתא דלעיל סי' קנ"ד סעיף ט"ו בהג"ה גבי נפל הכותל שביניהם אי היזק ראיה חשיבה היזיקא בידים וכן למאן דס"ל דצריך להרחיק בסומך בהיתר מ"מ בסומך אלא דבר הפקר ואח"כ זכה האחר במקום הפקר יעשה דבר הניזק אין המזיק צריך להרחיק ולדינא נראה עיקר כדעת המחבר וכדעה ראשונה שהבי' הרב בהג"ה:

לו **חפר גומ'** ע"ל ס"ד בביאורים:

לז **צריך להרחיק בית הכסא** היינו שאינו חופר בהר אלא במקום דרפיא ארעייהו אבל בלא"ה א"צ כ"כ סמ"ע:

לח **ויש מי שחולקין** פי' בגומ' של אבנים בטפח סגי וכשאינו של אבנים בג"ט סגי [סמ"ע]:

לט **גורן קבוע** אבל גורן שהוא רק עראי ואינו קבוע א"צ להרחיק:

מ **מסלקו ובני העיר נותנים לו דמים** פי' מסלקו תחילה ואח"כ נותנים לו אבל לא איפכא דא"כ יעמיד הגורן ימים רבים דקדירא דבי שותפ' לא קרירי ולא חמימי משא"כ כשמסלקו תחלה יתעסק הוא להוצי' דמיו ודין הרחקת אילן מהעיר השמיט לפי שאינו נוהג בחו"ל [סמ"ע]:

מא **ומזה יש מי שלומד כמו שחשו להיזק רבים גבי אילן וגורן אף שהן קודמין לעיר ה"נ כאן ואז גבי בני הכפרים שהיו עומדין בסכנה א"צ הרבים לשלם ההיזק שהיה להם ואף שאמרו תמות נפשי עם פלשתים לאו כל כמינהו [סמ"ע]**:

מב **בתוך שדה של עצמו** ורישא מיירי במקום הפקר:

מג **מרחיקין השובך** שלא יפסידו זרעוני גינה שבעיר אבל בנ' אמה מליא כרסייהו ולא אזלי לאכול [סמ"ע]:

מד **לקחו כמו שהוא** וה"ה בגורן ובורסקי דסעיף ד"ב ך"ג [סמ"ע] והט"ז חולק דגורן ובורסקי דאיכא היזקא דגופא דמי לקוטרא ובה"כ דאין לו חזקה כלל וכן עיקר:

מה **להרחיק ד"א** הטעם שדרך לחרוש סביב האילנות ואורך המחרישה בא"י ד' אמות ובח"ל ב' אמות ולכך אם נטע זה האילנות סמוך להמצר ממש צריך חבירו להרחיק כל הד"א אף אם רוצה לעשות גדר ולסמוך אילנות להגדר א"י שחבירו יכול לומר לו כבר החזקתי להוליך המחרישי' לתוך שדה שלך כפי צרכי וע"ב דבעינן לזה חזקת ג"ש וטענה אבל אם האילן של זה רחוק כבר מן המצר ב' אמות אין צריך חבירו להרחיק רק ב"א

לתשלום הד"א כמו בבאו ליטע אילנות שניהם כא' וה"נ אמרינן כך הסכימו בתחלה שירחיקו בין שניהם הד"א [סמ"ע]:

מו **בין גפנים** והיינו כשיש לחבירו גפנים דהוא בא ליטע אילנות אבל איפכא אין צריך להרחיק אלא כמו בין אילן לאילן דהא הוא מזיק את עצמו וזה דוקא להני דמפרשי דטעם ההיזק הוא משום שיטת העופות מהאילנית שהן גבוהין להגפנים או להשדה לבן שהוא נמוך וההיזק זה הוא משום שיטת העופות שהוא יותר מד"א ולפ"ז להרי"ף והרמב"ם דלא מצריכו רק ד"א נראה שיש להם טעם אחר אפשר דלפי טעמם הגפנים ג"כ מזיקין להאילן וצ"ע [סמ"ע]:

מז **נוטע גרעין** ולהרא"ש שכתב דמיחשיב גירי דיליה משום שהוא בעצמו מפריח העופות מן האילן ויושבין על הגפן לפ"ז אף בגרעין צריך להרחיק [סמ"ע]:

מח **אין בעל הגינה צריך להרחיק** ולא מיבעי' האילנות שהי' כבר אלא אפי' מחדש יכול ליטע אילנות דאף שהשרשים הולכין תחת הכותל ומזיקין אותו דהלכה כר' יוסי דזה נוטע בתוך שלו דהשרשים באים ממיל' ולא מיחשב גירי דיליה ולא דמי לחלון בסי' קנ"ד דשם כשסותם מזיקו בידים לכך אמרינן דבעין יפה מכר משא"כ השרשים שבאין ממיל' ולזה רימז הרמ"א במ"ש וע"ל סי' קנ"ו [סמ"ע]:

מט **גדר בנתיים** ואפי' בין אילן לגפן דהטעם הוא משום שיטת העופות מ"מ כיון שהגדר מפסיק אפילו הגדר נמוך מהאילן יושבים מקודם על הגדר ולא מיחשב גירי דילי' [סמ"ע]:

נ **כמלא מרדע** שלא יעכב הילוך המחרישה ובחרוב ובשקמה הטעם שצלתה מרובה ובבית השלחין הטעם מפני שצריך לזריחת השמש והצל קשה לו מש"ה קוצץ אפילו בשאר אילנות [סמ"ע]:

נא **לקוץ הנוף המעכבו** כמו באילן הנוטה דסעיף כ"ו ואין ראובן יכול לומר אתה גרמת היזיקך שהגבהת גגך [סמ"ע]:

נב **חולקין פירותיו** ע"ב:

נג **בתוך י"ו אמה** דאז השרשים כאילן נחשבו כיון שהן צורך האילן:

נד **בתוך ג"ט** קוצצו ואם הוא תוך י"ו הרי הן של בעל האילן כדלעיל [סמ"ע]:

נה **שמא ייבש** קאי אשני בבות הנ"ל [סמ"ע] ובלוקח ע"ב:

נו **אוכלים העלים** אבל הדבורים אינן מזיקין לחרדל להיותו גדל בקליפה קשה וגם הענין אחר שנשכו בהן תו אין אוכלין מהן [סמ"ע]:

נז **וכרישין מהבצלים** אבל הרא"ש והטור ס"ל דאין צריך להרחיק בכרישין וחרדל ג"ט כיון שהנזק אינו בא אלא לאחר זמן [סמ"ע]:

נח **שזה נזק הבא מאליו** ולא דמי לגפת והדומה לו ששם בא הנזק מאותו דבר עצמו שהניח משא"כ באילן שהנזק אינו בא רק מהשרשים שבאים ממילא לאחר זמן [סמ"ע]:

נט **שפוטר מלשלם** ע"ב איזה נזקין הנ"ל שחייב לכ"ע ובאיזה פטור לכ"ע:

ס **שהרוח הוא שסייע ע"ב מ"ש שלא תקשה מסי' תי"ח סעיף ט'**:

סא **שסייע עמו מיד** לאפוקי בראה ושתק בעינן דוקא דידע בנזק ושתק:

סב **קודם שבא לשם דבר הניזק** ואפי' החזיק ג"ש ואפי' למאן דס"ל דיכול למחות מ"מ לא הוי חזקה לדעת הרמב"ן בסי' קנ"ד סעיף ט"ז ואפי' למאן דס"ל דכשסמך בהיתר הניזק צריך להרחיק להרבה פוסקים לעיל בסעיף י"ט מ"מ בקוטר' ובה"כ המזיק צריך להרחיק [סמ"ע וע"ב]:

סג **חצר השותפין** בזה דההיזק הוא ממילא כ"ע מודים דלא מהני חזקה ועוד מטעם אחר שכתב בסי' קנ"ז ע"ש והיזק ראיה דחלון ע"ל סי' קנ"ד סעי' ז':

סד **ואם קנו מידו שמחל** ובלא קנין לא מהני דדמי לאומר קרע כסותי והפטר שיכול לחזור בו אף שהתחיל כבר לקרוע לכן צריך קנין לאלם הדבר [ב"ח] ☜ וע"ב דאפי' בשאר נזקין ג"כ לא מהני מחילה בלא קנין מטעם הנ"ל וזה דוקא כשמחל לו אחר שהי' שם דבר הניזק אבל אם נתן לו רשות להעמיד שם קודם שהיה דבר הניזק אפי' בקוטרא ובה"כ הוי מחילה בלא קנין דלא דמי להאומר קרע כסותי רק לא יאמר שלא יעמיד שם דבר הניזק ואין חילוק בין קוטר' ובה"כ לשאר ניזקין רק לענין אם סמך בעצמו קודם שהי' שם דבר הניזק למאן דמתיר לסמוך דמ"מ בקוטר' ובה"כ צריך להרחיק אח"כ כיון שמחדש בכל יום הנזק:

סה **או שמכרן** ואז א"צ קנין דקנהו במעות אם לא שזקפן במלוה דהוי דומי' דמתנה [סמ"ע]:

סו **וכן כירה** אפי' של נחתומין א"נ קמ"ל אף שבכירה מבשלין תמיד וגרוע מתנור [סמ"ע]:

סז **וכן נראה לי להורות** והש"ך חולק וכתב דהעיקר דיכול למחות לכתחלה ועוד דאפי' אי לא הוי רק מחלוקת הפוסקים מ"מ בפלוגתא דרבוות' על המזיק להביא ראיי' כמו לעיל בסעי' ג':

סח **לוי יכול למחות** מטעם דכשהן שנים ירבו הנכנסים [סמ"ע]:

סט **ומכלים פירותיהן** היינו שהוא מפונק ואינו יכול לאכול הפירות שנתלכלך בדם [סמ"ע]:

ע **ואי לא מסלק לי' לריח** אפי' שא"י בשום אופן לסלק להריח כשיהיה בית הכסא ומש"ה אין לו חזקה שיכול לומר מש"ה לא מחיתי שידעתי שתצטרך להרחיק הבה"כ זה אימת שארצה כיון שאינך יכול לסלק הסרחון מעלי סמ"ע:

עא **על הניזק להביא ראיה**. כיון דיש לדברים הללו חזקה והמזיק הוא מוחזק ברשותו כיון שכבר החזיק הניזק שבא להרחיק דינו המע"ה ובדברים שאין להם חזקה הוא להיפך המזיק שבא להוציא מרשותו צריך להביא ראיה [סמ"ע]:

עב **י"א דהדין עמו** והש"ך חולק וכתב ולא דמי למחיצת הכרם שנפרצה דהיזק כלאים ברי כשנפרצה אבל גנבים מאן לימא דאתי וגרע מפורץ גדר בפני בהמות חבירו:

## סימן קנו

א **שאינו מפולש** אבל מפולש כיון דבלא"ה בקעו בה רבים דרך הפילוש לא שייך גבייהו טענת ריבוי הנכנסים אפי' לדעת המחבר [סמ"ע]:

ב **שביקש לעשות** ל"ד אלא ה"ה אם כבר עשה והחזיק ג"ש לא מהני חזקה כמבואר בסי' ד' [סמ"ע]:

ג **רופא** פי' לגופות ב"א. אומן הוא מקיז דם אבל מוהל הוא מידי דמצוה א"י למחות לקמן סעי' ג' וכן סופר דוקא סופר שטרות לאפוקי סופר ס"ת וספרים דמצוה הוא [סמ"ע]:

ד **חוץ מאחד** וכן הדין בכל המצי מעכבין דסי' זה אבל תקנת הקהל אין היחיד מצי מעכב:

ה **לא ישכרנו** ואפילו אינו מוציא אחר להשכירו והא דיכול למוכרו הטעם דבמכירה י"ל שקנאו לנחלה שידור בו בנו או להשכירו לאחרים ואם הלוקח ירצה לעשות בו מלאכתו יכולין לאישתעי דינא בהדיה משא"כ שכירות אין מדרך לשכור אלא לדור בו ולעשות בו מלאכתו מיד [סמ"ע]:

ו **מאחר שכבר החזיק** להרמב"ם א"צ ג"ש והוי חזקה מיד כדלעיל בסי' קנ"ג וקנ"ד ול"ד לכותשי הריפות דלא מהני חזקה דשם הקול גדול שמנדנד הכותל והטעם דבסעי' א' לא מהני חזקה ובקול הפטיש מהני חזקה ע"ב:

ז **הם חולים** ונראה דאפילו הי' ברי ואח"כ נחלה דלא מהני חזקה דחולה ודאי דדמי לקוטרא ובה"כ:

ח **תינוקות** אפי' הן רבים יותר מנ' [סמ"ע]:

ט **בני מבוי שאינו מפולש** זהו לדעת המחבר אבל הרמ"א בסעי' א' חולק וס"ל דהני דינים הוא רק בחצר (שם):

י **יש להם בכל עת לעכב** אף דמהני חזקה לענין לעשות מלאכתו בביתו מ"מ לענין למחות בהנכנסין ויוצאין אין להם חזקה [סמ"ע] והגהות אשר"י כתב דמהני חזקה [ש"ך]:

יא **כופין בני מבוי** כתב הסמ"ע לפרש דברי הרמב"ם והחולקים אציע לפניך ל' הגמ' ב"ב ך"א כופין בני מבואות שלא להושיב ביניהן אחד מבעלי אומנות ולשכנו אינו כופיהו כו' אמר ר"ה ברי' דר"י פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעכב ואי שייך אכרג' דהכא לא מצי מעכב בר מבואה אבר מבואה אחרינ' מאי תיקו עכ"ל הגמ' וקיי"ל בבעיא דלא איפשט' קילא לנתבע ולא מצי מעכב אפילו אבר מבואה אחרינ' והמחבר שהוא דעת הרמב"ם ס"ל בסעי' א' דיכול לעכב במבוי שאינו מפולש לעשות אומן משום ריבוי נכנסים ומפרש רישא דבריי' דכופין בני מבוי שנא להושיב וכו' במבוי שאינו מפולש ובליכא אומן אחר ומטעם ריבוי נכנסים וסיפא דלשכנו אינו כופהו מפרש דלשכנו היינו שיש שם אומן אחר במבוי דאז אין בני המבוי יכולין לעכב מטעם ריבוי נכנסין כיון שכבר יש שם אומן אחר המרבה נכנסים רק שהאומן רוצה לעכב מטעם פיסוק חיות ולזה אמר דלשכנו אינו כופהו דא"י לעכב משים פיסוק חיות ואמר ר"ה ברי' דר"י דאמר מתא אחריתי שאינו נותן כרגא ודאי מעכב משום פיסוק חיות ונותן כרגא דהוי כבן עיר א"י לעכב לפי מה דפסק לקולא בבעי' דר"ה ברי' דר"י והרב בהג"ה הביא דעת הפוסקים דס"ל דרישא דברייתא דכופין בני מבוי מיירי במבוי מפולש דלא שייך ריבוי נכנסים וע"כ מיירי הרישא ביש שם אומן אחר ומטעם פיסוק חיות וע"כ א"א לומר דמיירי בבן עיר אחת דבאינו נותן כרגא מעכב עליו כל העיר ובבן אותו עיר ממש א"א לאוקמי דזה הוי שכינו לפי בעיא דר"ה וע"כ צ ל דמיירי בנותן כרגא והרי יש להם הוכחה דבן עיר אחר שנותן כרגא שייך פיסוק חיות וזהו דעת החולקים שהבי' הרב בהג"ה שני' וממילא לפי שיטתם דמוקי לרישא דברייתא במבוי מפולש דהבני מבוי יכולין לעכב מטעם ריבוי נכנסין אפילו כשיש שם אומן אחר וזהו דעת הרב בהג"ה ראשונה זהו כלל דבריהם ועתה אפרש דבריהם בפרטות: [שם]:

יב **בני מבוי** היינו שאינו מפולש ומטעם ריבוי נכנסין וזהו דעת הרמב"ם דסעיף א':

יג **א"י למונעו** כלומר האומן א"י לעכב מטעם פיסוק חיות ומ"ש ואפילו הי' מבני מבוי אחר הוא מוסב ע"ז לומר דאפילו היה זה שרוצה לעמוד בצדו בן מבוי אחר א"י למחות בו מטעם פיסוק חיות:

יד **אינם יכולים** צ"ל ואינם בוי"ו כלומר וכן בני המבוי א"י למונעו מטעם ריבוי נכנסין כיון שכבר יש שם ריבוי נכנסים מהאומן האחר וע"ז חולק הרב בהג"ה וס"ל דאפילו ביש שם אחר יכולין הבני מבוי שאינו מפולש למחות מטעם דמרבה נכנסין והבריית' דב"ב דקתני ולשכינו אינו כופהו מיירי במבוי מפולש דלא שייך ריבוי נכנסין:

טו **חנות בצד חנותו** לאו דוקא דבן עיר אחרת שאינו נותן מס יכול לעכב עליו כל העיר. [סמ"ע] ☜ וע"ב דקמ"ל שאפילו בחקום שא"י לעכב עליו כל העיר באופנים המבוארים בסעי' ז' כגון ביומא דשוקא וכיוצא מפ"ה יכול לעכב עליו מלישב בצדו משום פיסוק חיות ואפילו במבוי שאינו שלו או ברה"ר:

טז **מנת המלך א"י לתובעו** כלומר אפילו לישב בצדו וע"ז הביא הרב בהג"ה החולקין דס"ל דאפילו בנותן כרגא יכול לעכב עליו עכ"פ לישב בצדו:

יז **ובני העיר יכולין** כלומר כל אחד מבני העיר יכול למחות את חצירו או מבוי שאינו מפולש שלא לעשות אומנתו בהם משום ריבוי נכנסין אבל במבוי מפולש ומכ"ש ממבוי למבוי ודאי דאין שייך ריבוי נכנסין [סמ"ע]:

יח **לעסוק במלאכת ולתת מס** ומיירי כשאין בני העיר מוחין ומ"מ הוא יכול לעכב (סמ"ע):

יט **אבל אין קובעים מקום** וכ"ש אחרים שאינן רוכלין דאינן רשאין לדור בעיר אחרת שלא ברשות אנשי אותו העיר (סמ"ע):

כ **שימכרו בשוק** ואז מותר אפי' למכור לבני העיר רק שלא יהדר לפתח ביתם ודוק' להלוות ברבית אסור לבני העיר מפני שעיקר הריוח הוא לאחר יום השוק שנצמח על כל שבוע ושבוע משא"כ מכירה שהוא תלוי בזמן המכירה לחוד (סמ"ע):

כא **מוכרים כדי פרנסתם** היינו כשיעור שירויח שיהיה לו כדי פרנסתו מן הריוח עד שיגבה הקפותיו (סמ"ע):

כב **שיפרעו חובם** בין שחייבים לאחרים או אחרים חייבים להם (סמ"ע):

כג **יותר טובה** ואם הוא יותר רעה צ"ע אי הוי כתרי מינים וא"י למחות (סמ"ע):

כד **כפי רצונם** פי' אחר שכבר עסקו אלא צריכים לומר לו קודם העסק תן כך וכך:

כה **יכולין למחות בידם** ואף שאין לו משא ומתן יכול לומר לו אתה פוסק חיי במציאות שבאין לידך שהיה באין לידי (סמ"ע):

כו **חרם חזקת ישוב** פי' שעושין חרם ביניהם ששום אדם לא יכניסם בביתו וכן שלא ישא ויתן שום אדם עם אותו הבא לדור שלא ברשות הקהל אבל אין החרם חל על הבא לדור שם מאחר שא"י למחות בו מן הדין אם לא חרם הרב על התלמידים (סמ"ע):

כז **וטוענין חזקה** ודנין בזה אפילו ע"פ עד מפי עד ומפי פסולי עדות (מטעם כי) בלא"ה כולן נוגעין בדבר (סמ"ע):

כח **ויכולין למחות** ואם השר בעצמו אמר לטובת ראובן שלא ידור שום יהודי בלא רשות ראובן אז ראובן יכול לעכב על כל הבא לגור אבל ראובן אסור להשתדל כן עם השר אבל אם רק השר היה אומר כן רק לטובתו ולא לטובת ראובן אין ראובן יכול למחות אף שיש לו היזק (סמ"ע):

## סימן קנז

א **דין חלוקה** ודין חלוקה בכמה ע"ל סי' קמ"א (סמ"ע):

ב מחלת לי וה"ה אם טוען מכרת לי או נתתו לי במתנה והטעם ע"ל סי' קנ"ד סעיף ז' ח':

ג **יש עדים שמחלו** וא"צ קנין ולא דמי לס"ס קנ"ה דצריך קנין דשם מיירי בהיזק דקוטרא שא"א לסובלו (סמ"ע וע"ב):

ד **קנין דברים** פי' דכל קנין הוא שמקנה לו איזה חפץ חלף הסידור משא"כ חלוקה אין בה ממש שיחול עליו הקנין:

ה **וי"א שאפילו וכו'** הטעם דאין כאן אלא בירור חלקים בלבד (סמ"ע) וי"א דכאן קנה בהילוך לבד. (ש"ך):

ו **לאחד פי שנים** שכך חייב לסלק ההיזק ראיה מי שיש לו חלק אחד כמו בעל הב' חלקים:

ז **א"צ יותר** פי' אין הלה יכול לו' בנה באמצע כדי שאוכל לסמוך קורות בהכותל (סמ"ע)

☜ וע"ב דהעשיר יכול לכפות להעני ולו' לו מכור חלקך או גדור כמו בס"ס קנ"ה:

ח **כמו בבית ועלי'** פי' כמו ששם בונה העשיר ודר בו עד שיתן לו העני חלקו ה"נ יכול העשיר לבנות ולהשתמש בכל הכותל עד שיתן העני חלקו ואין בו משום ריבית (סמ"ע):

ט **כל אחד ירחיק** ויכולין ליקח מהצדקה לעשות כותל מהוצא ודפנא (סמ"ע):

י **דלא הולכין אחר המנהג** דיכול לומר אין רצוני בגדר כל דהו דיפול ואצטרך לחזור ולטרוח ואין הולכין אחר מנהג גרוע זולת בענין מסים (סמ"ע):

יא **כפי ראות** והוא תמוה דבזה ודאי צריך לעשות בפחות שבכתלים השנוים במשנה דהיינו כפיסין ולבינים כמבואר בטור ודין זה שכ' הרב בהג"ה כתב הטור לענין אחר דהא דצריך בגויל ו' טפחים היינו כשבונה בטיט אבל בסיד אין צריך להיות אלא כפי ראות עיני הדיין על פי מומחים (סמ"ע):

יב **וי"ח בזה** אבל אם קנו מידו דמשעבד נפשו לבנות או מחייב עצמו ליתן כך וכך מהני לכ"ע דה"ל דרך הודאה או שעבוד (סמ"ע):

יג במחיצה קלה שיכול לומר לו כשאתה כונס בתוך שלך לא יהי' לי רשות לסמוך עלי' ואפי' אמר ליה אתן לך רשות לסמוך מצי אמר ליה אי במכר לא בעינא ואי במתנה לא ניחא לי דכתיב שונא מתנות יחי' וע"ל סי' קע"ג סעי' י"ג (סמ"ע) והט"ז תמה על הרמ"א דלא מצינו דחייבו חכמים את שניהם לעשות מחיצה בשביל תועלת סמיכת קורות אלא בשביל היזק ראיה וכיון דבונה בשלו ומסלק ההיזק ראיה מי ימחה בידו ומכ"ש בגוונא שכתב הרמ"א שנהגו לעשות מחיצה קלה דאין ראוי כלל לסמיכת קורות וע"ב תי' לזה:

יד **או להיפך** פי' שנהגו בגדר אבנים והוא רוצה לבנות גדר כל דהו בשלו מעכב עליו שיכול לומר היום או מחר יפול ואצטרך לדון עמך והי"א ס"ל כיון שמסיר היזק ראייתו א"י לכופו ביותר (סמ"ע):

טו **שמכר לו חבירו חלקו** ל"מ כשטוען אני בניתי משלי דא"נ דחזקה שניהם בנאוהו אלא אפי' טוען לקוח א"נ אפי' אם אין האבנים ניכרים ויש לו מגו דכיון שמודה שהן ממחיצה שביניהם הוי כאלו יש שעדים דעדיין של שניהם הם והיש מי שאומר ס"ל דכשאין האבנים ניכרין שיש לו מגו נאמן אפי' לטעון אני לבדי בניתי (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דהפוסקים לא פליגי רק לענין אם טוען אני בניתי אי מהני מיגו אבל כשטוען לקוח לכ"ע מהני כשיש לו מיגו וע"ב דכאן מיירי שטוען שקנה המקום והכותל בעוד שהיתה קיימת ובהא א"נ אף על האבנים אף שיש לו מיגו גם כתב הש"ך דאם שהו ברשותו הרבה יותר מן הרגילות בענין שגם השותפין מקפידין דנאמן לטעון לקוח אף דלית ליה מגו וע"ב סי' קע"ט מ"ש שם:

טז **אם אין בו דין חלוקה** וה"ה כשיש בו דין חלוקה כשנתרצה לעשות הכותל משלו (סמ"ע):

יז **אלא בשטר** אבל חזית לא מהני דס"ל דוקא בבקעה תקנו רבנן חזית לפי שאינו יכול לכופו לעולם לבנות הכותל אבל בחצר דכשיש בו דין חלוקה יכול לכופו לעשות הכותל ומשום חצר שאין בו דין חלוקה לחוד לא עביד רבנן תקנתא דחזית:

יח **וטוען שפרעו נאמן** ☜ ע"ב דאפי' מחוסר שומת בקיאים נאמן לו' שפרע:

יט **קודם בנין הכותל** ופי' לא מבעי' כשכבר התחיל הבנין דנאמן מטע' דכל שפא ושפא זמניה הוא אלא אפילו אם טוען אחר גמר הבנין שפרע קודם התחלת הבנין ג"כ נאמן מטעם מגו דאיבעי אמר פרעתיך כל שפא ושפא (סמ"ע):

כ **מלעשות ציווי ב"ד** אבל אם סירב לפני עדי' נאמן לומר נמלכתי ופרעתי: (ש"ך) והסמ"ע בסי' ע"ט ס"ק ל"ה פסק דבעינן שמתוהו דוקא והש"ך חולק שם והבי' ראיה מהכא:

כא **רשאי הוא להגביה** אבל להגביה יותר מדאי עד שיש לחוש שפתאום תפול החומה תחתיה לכ"ע יכול למחות (סמ"ע):

כב **חלקו בב' אמות** וכן הדין באורך דאם הכותל שבנה אינו ארוך כ"כ ככותל המשותף א"צ ליתן אלא כפי מה שבנה (סמ"ע):

כג **חקק בראש הכותל שביניהן** ואז אפילו לא בנה כותל כנגדו כלל צריך לשלם הכל כיון שעשה מעשה בגוף כותל המשותף רק דבעינן שיהי' ידוע שהוא בעצמו חקקו דאל"כ יכול לומר שבעל הכותל שהגביה חקקו כדי שלא יתקלקל חימתו לכשפייסנו (סמ"ע):

כד **אבן נכנס ואבן יוצא** ואם טוען שלא הי' דעתו רק להוסיף עוד שורה או שתים עיין טור וב"י:

כה **חייב בכל התוס'**. ☜ וכל הסעיף מיירי שניכר שרוצה לעשות תקרה ולסמכו על כותל חבירו דאז הוי כגילויי דעת שרוצה לזכות בחצי כותל דבל"ז אסור להשתמש אבל אם אין ניכר שרוצה לסמוך תקרה א"צ לשלם רק כפי מה שנהנה דהיינו אם לא סמך נגדו רק כותל עצים א"צ לשלם רק דמי עצים וכן הדין בסומך כותלי ביתו להכותל של בית חבירו וזה שסיים הרמ"א וכן אם נהנה בבניינו וכו'.

כו **נתתי אינו נאמן** כיון דדין זה אינו פשוט הוא שיתחייב ליתן חלקו בתוס' בשביל שסמך כותל בוגדו עשא"כבעדד' אמות דסעיף ה' דדין פשוט הוא לכך נאמן (סמ"ע):

כז **נשבע בנק"ח** והטור חולק וס"ל שנוטל בלא שבועה דטפי הוי כאן בחזקת שלא נתן מחזקה דתוך זמנו (וע"ב):

כח **מיהו אם קבע** משום דבזה ג"כ חיובו פשוט וה"ה אם קבע סוכה דמצוה יותר מח' ימים או שחברו בטיט הוי ג"כ כבנין קבוע דנאמן (סמ"ע):

כט **זכה בחצי הכותל** והטעם כיון דעומד על חלקי בקרקע שלו זוכה לו חצירו תיכף כשנתרצה ואין שום אחד יכול לחזור בו ולכך נתחייב ג"כ תיכף בתשלומין ודין פשוט הוא ולכך נאמן לטעון פרעתי (סמ"ע):

## סימן קנח

א **ובאים לחלק** והיינו ביש בו דין חלוקה כופין זא"ז ובאין בו דין חלוקה כשנתרצו כמו בחלוקת חצר ושיעור חלוקת גינה ע"ל סי' קע"א (סמ"ע):

ב אפילו סתמא אבל במקום שנהגו שלא לגדור הולכין אחר המנהג משא"כ בחצר כמבואר לעיל סי' קנ"ז סעיף א' (סמ"ע):

ג **בבקעה סתם** ואם כבר היה להם הכותל ונפל הוא מחלוקת הפוסקים אם צריך לחזור ולבנותו וע"ב ועמש"ל שנסתפק אם יש לאחד שדה אחד גדולה ולהשני קטנה ונתרצה לעשות כותל ביניהן אם חייב ליתן החצי דוקא או לפי ערך וטעם הספק נראה לי כיון דבבקעה הטעם משו' עינא בישא א"כ בעל הגדולה ניזק יותר:

ד **עם גנות אחרות** כלומר שהן ג"כ של המוכר והטעם שמסתמא היה דעת המוכר שהלוקח ממנו יסלק כל הנזק הבא מחמתו וזה דומה למ"ש לקמן סי' רי"ח (וט"ס בסמ"ע כמ"ש בסי' ש"ך) גבי המוכר חצי שדה (סמ"ע):

ה **כמו בשני שותפים** דגינה:

ו **עשרה טפחים** הטעם דבגינה ובקעה אין שם תשמיש אדם ועשיית הגדר אינו אלא שיותפס כגנב סגי בעשרה טפחים משא"כ בחצר בעינן ד' אמות:

ז **בסיד מבחוץ** ולא מלגיו לצדו דיש לחוש שיעשה חבירו ג"כ משא"כ בחוץ אין לחוש דמקליף ליה דקליפא מידע ידוע (סמ"ע):

ח **חזית מכאן ומכאן** בגמרא פריך ולא יעשה לא זה ולא זה ומשני דחיישינן אולי יכנס אחד לחצר חבירו ויעשה חזיז לכך תיקנו שיעשה שניהם (סמ"ע):

ט **יש מי שאומר** טעמם דאחר שתיקנו חז"ל שיעשו שניהם חזיז הרי איכא ריעותא בדליכא חזיז מש"ה נאמן המוחזק (סמ"ע) ובכותל חצר למעלה מד"א אם נפל לרשותא דחד וליכא חזיז הרי היא שלו (ש"ך) (וכאן בסעיף ה' צ"ל הציון של הש"ך ס"ק ב' וט"ס הציון בסעיף ב'):

י **חורבה בין חרבות** וה"ה שדה בין שדות:

יא **עד ד' אמות** זה לא קאי רק על חורבות בתים וחצירות דשייך בהו היזק ראיה ומכל מקום בדלא גדר רוח רביעית אין צריך ליתן לו כיון שאין הניקף יכול להשתמש בהחורבה כיון שהוא עדיין פתוח לרה"ר ובשדות אין צריך ליתן לו רק עד עשרה טפחים:

יב **נראה לי דאין צריך לשלם** ☜ ע"ב דאם ניכר שרוצה לעשות תקרה חייב לשלם לו:

יג **שהרי א"י להשתמש** ואף אם ירצה ליתן לו רשות להשתמש מ"מ כיון שברצונו תליא משום הכי ג"כ א"י לכופו בע"ב (סמ"ע) וע"ב:

יד **מקום שנהגו לגדור** בין אחד לחבירו משום עינא בישא (סמ"ע):

טו **אין הניקף צריך**. הטעם מפני שיאמר לו לא נהניתי מגדרך כלום שהרי אכתי אני צריך לגדור בפנים ביני וביניך (סמ"ע):

טז **היקף יתירה** והיינו שרואין בתשבורת כמה אמה על אמה יש בכלל בין השדות שעליהן בכלל הוציא כל ההוצאות ד"מ שהן עשר על עשר הן ק' חתיכות של אמה אמה

ואח"כ רואין כמה אמה על אמה יש בשדה הפנימי והוא ד"מ עולה ל"ג ושליש שהוא שליש מכל השדה ואז צריך הפנימי ליתן להחיצון חצי מחלק השליש דהיינו חלק שתות וע"ב הטעם:

יז **שברשות הוציא פי' אף שלא נטל ממנו רשות מ"מ כיון שנהנה חבירו נקרא ברשות וה"ה בסמך לו כותל דסימן קל"ז סעיף י' אם אינו יכול לברר ישבע כמה הוציא ויטול:** (סמ"ע)

יח **א"נ לומר פרעתי** מפני שאין חיובו ברור כמו לעיל בסי' קנ"ז:

## סימן קנט

א **זה בצד זה** היינו שאחד אינו גבוה מהשני דלהמחבר אין חילוק בין שהוא סמוך בין שהוא בשני צידי רה"ר ומיושב הא דאמר אביי בב"ב דף ו"ו ע"ב שני בתים בשני צידי רה"ר צריכין לעשות מעקה דמיירי בגג העשוי לדירה פי' שהוא מקורה ושוה והא דאמר ר"נ דבין גג לגג א"צ מעקה מיירי בגג שאינו עשוי לדירה (דהיינו שהוא משופע) ולשיטת הי"א דבסמוך שהוא שיטת הרא"ש יבואר בסמוך: (סמ"ע):

ב **ומעדיף** פי' אחד עושה לצד מזרח והב' לצד מערב וכל אחד מוסיף קצת כדי שלא יראו זה את זה וכשהגגין סמוכין זה לזה א"צ העדפה דכיון שעושין המחיצות תכופין זה לזה שוב אינן יכולין לראות:

ג **גג הסמוך לחצר** ☜ **וה"ה גג שאינו עשוי לדירה הסמוך לגג שעשוי לדירה והא דכתב בסמוך פירושו שאינו גבוה אחד מחבירו דלשטת הרמב"ם אין חילוק דבין הוא סמוך בין הוא רחוק צריך בעל הגג לעשות כל הד"א ואין בעל החצר צריך לסייע אפילו למחיצה יו"ד שלא יהא נתפס כגנב והטעם כיון דבעל הגג הוא המזיק ועליו לתקן מחיצה ד"א ממילא נפטר בעל החצר:**

ד **אבל בין גג לגג** זהו שטת הרא"ש שמחלק דהא דאמר אביי דבשני צידי רה"ר עושין מעקה הטעם כיון דהם בשני צידי רה"ר אינו מרגיש בביאת חבירו ומזיקו בהיזק ראיה ור"נ דאמר בין גג לגג לא צריך מיירי בגגין הסמוכין זה לזה שיכול לשמור נפשו מלשמש כשרואה חבירו בגג ואינו מחלק כלל בין עשוי לדירה או לא:

ה **שומעין לו** שמרויחין ההעדפה וגם שאין שום אחד יכול להסתכל כלל בשל חבירו:

ו **א"י לכופו** שיכול לומר כשם שלא רציתי להתחיל לבנות כולו על שלך שלא יתקלקל חומת ביתך גם אני איני רוצה מה"ט:

ז **הגגים רחוקים** דכשמורחקין טובא אינו מועיל העדפה שרואין עדיין כל אחד מן הצד לגגו של חבירו (סמ"ע):

## סימן קס

א **גג הסמוך** היינו שסומכין בגובה דכשאחד נמוך מחבירו איכא לקמן בסי' זה פלוגתא ולשיטת המחבר דס"ל דצריך בעל החצר לסייע לבעל הגג בהגבהת י"ט בעינן ג"כ שיהיו סמוכין בקירוב דכשהן רחוקין א"צ י"ט דבלא"ה נתפס כגנב כשילך מזה לזה כיון שהן רחוקין ולשיטת הרמב"ם ס"ל דא"צ לסייע אין נ"מ בין הם רחוקים או סמוכים בקירוב (סמ"ע):

ב **ואין בעל החצר מזיקו** הטעם דבחצר יש תשמיש קבוע ותדיר ובעל הגג אין תשמישו קבוע ולכך בעל החצר ניזק מבעל הגג שאינו יודע מת יעלה בעל הגג על הגג להיות נזהר להשמר ממנו משא"כ בעל הגג אינו ניזק מבעל החצר שאין תשמישו קבוע ואפילו אם הגג הוא עשוי לדירה מ"מ בעל החצר שתשמישו קבוע ביותר נקרא בעל הגג מזיקו נגדו ועליו לבדו לסלק הזיקו דלא כהב"י שכתב דבגג העשוי לדירה עושין בין שניהם ד' אמות (סמ"ע):

ג **חלקו למחיצת י' טפחים** זהו דעת הטור ולדעת הרמב"ם שהביא המחבר בסעיף ב' א"צ לסייע כלל (סמ"ע) ☜ וע"ב דאף להמחבר דס"ל דצריך לסייעו בהוצאת י"ט מ"מ בעל הגג צריך לבנות כל המחיצה על חלק שלו דוקא ובעל החצר ינול לנעוץ בו קורות עד י' טפחים מחמת שנתן לו ההוצאה:

ד **דאכתי איכא היזק ראיה** והיינו כשבעל החצר עומד בשפת חצירו רואהו והי"א ס"ל דלא חשו כולי האי (סמ"ע):

ה **שאין העליון זקוק** הטעם כיון דנעל הגג שם מזיק עליו מכח היזק ראיה וצריך לעשות ד"א לסלק היזקו ממילא נפטר העליון (סמ"ע) וטעם הי"א הא דאין העליון מסייע לתחתון לענין המחיצות של ה' טפחים כמו בסעיף ג' לענין ד' אמות ע"ב:

ו **ואם החצר גבוה הרבה** והא דלא כתבו בדין גג וחצר המוזכר לעיל י"ל כיון דבעל החצר אין שם מזיק עליו כלל מש"ה הצריכו לבעל הגג לעשותו בכל ענין כיון דשם מזיק עליו (סמ"ע) והט"ז תמה וכתב דלשניהם דין אחד עוד כ' הסמ"ע דאפי' לדעת הי"א שהביא המחבר בסעיף א' דכשהגג נמוך ד"א מהחצר דא"צ לעשות כלום מ"מ כאן מיירי דאין החצר גבוה ד"א כיון דהעליון מסייע מלמטה מש"ה גם התחתון מסייע לעליון (סמ"ע) והוא דחוק:

## סימן קסא

א **לבנות דלת.** וה"ה נגר ומנעול:

ב **לא שאר דברים** פי' בית שער (ב"י) והטעם נראה דבית שער היא מטעם היזק ראיה כדמוכח בב"ב דף ב' וכשאינו דר ומשתמש שם ליכא היזק ראיה אבל נגר ומנעול שהוא שמירת גוף הבתים שיקחו הגנבים החלונות ויסתרו הבית חייב לתת לזה אף שאינו דר שם:

ג **קירוב הבתים פי' לומר שהקרוב לפתיחת השער יתן יותר מפני שצריך שמירה יותר כמו בבנין חומה דסי' קס"ג סעיף ג' זה לא אמרינן דש"ה דחצר שהוא קטן נחשבו כל הבתים כבית אחד** (סמ"ע):

ד **וישכירו ביתו** ואם אין מוציאין להשכירו נראה דכופין אותו למוכרו או נחתינן לנכסי' כמו בס"ס קנ"ה בהגה דאומרין לו גדור ביתך או מכרהו לאחרים:

ה **שאין דרך בנות** פי' אפי' אם המנהג בעיר שבנותיהן מכבסין על הנהר אין הולכין אחר מנהג גרוע כזה ויכול לו' אין רצוני שבתי תתבזה (סמ"ע):

ו **לביב א' אחד הוא חריץ מתוקן להוריד מי גשמים ושאר שופכין מהחצירות לחוץ משה"כ כולן מסייעין לתחתונה משום דאם לא יזובו המים משם יעמדו המים נגד העליונה ולא ירדו שוב לתחתונה ומה"ט אין התחתונה מסייע לעליון:**

## סימן קסב

א **לחי וקורה** פי' או קורה להכשירו לענין טלטול בשבת ובמבוי מפולש דהכשירו בצורת הפתח כמבואר בא"ח סי' שס"ג צריכין לסייע לצה"פ (סמ"ע)

ב **בחבילתי עד פתחי** והמשקוף מעכב וגם יש בו טירחא בפריקת המשא כדי לפתוח הדלת (סמ"ע):

ג **בני ר"ה מעכבים** אבל במבואות הקטנות הפתוחים למבוי זה א"י לעכב כמבואר בהג"ה אבל בני המבוי יכולין לעכב בכל ענין מטעם שצריך לכנוס בחבילה (סמ"ע) וט"ס יש בדבריו וכצ"ל מיהו יש חילוק (וט"ס חולק) והיינו החילוק הנ"ל:

ד **מעכבים עליהם** אפי' הוא מפולש רק מצד אחד (סמ"ע):

ה **והכריזו** אפי' הכריזו שיראו זכותם על נעילת הפתח והטעם שפתחו לרה"ר מכריז על הזכות שאינו רשאי (סמ"ע):

ו **שפעמים דוחקים** וה"ה אם פתוח לכרמלית או לסימטא:

ז **ולקבעה בראש המבוי** הטעם כיון שכבר החזיקו ה"ל מצר שהחזיקו בו רבים שאסו' לקלקלו [סמ"ע]:

ח **דרך אחרת** והיינו כשזה קרוב יותר [סמ"ע] ומ"ש הסמ"ע ואם היה מפולש הוא פיסקא וקאי אותם היה מפולש בסעיף ג':

ט **מי שביקש לפתוח פתח** היינו מחצר שיש לו במבוי אחרת ואינו פתוח למבוי זה ועיין בטור וב"י ובחצר שהוא כבר פתוח למבוי זה ורוצה לפתוח פתח אחר יבואר לקמן בסעיף ז':

י **מפולש לרה"ר** וה"ה לסימטא סעיף ד':

יא **בני מבוי ראשון מעכבים** פי' אם פייס בני מבוי השניה או שהשניה מפולש [סמ"ע]:

יב **פתח סתום** ודוקא שיש לו עדים שהיה פתוח תחלה למבוי אבל בלא"ה אף שלא פרץ פצימיו אמרינן שמא בדין סתם א"נ שמא אחר סתמו דהוה מחיצה אף שלא פרץ פצימיו: [סמ"ע] ואף דבסימן קנ"ד סעיף י"ב בהג"ה מבואר דבכה"ג בעל החלון נקרא מוחזק ש"ה דיש לו חזקה מעיקרא שיש עדים שהיה פתוח תחלה משא"כ הכא דכל זמן שאין עדים שהיה פתוח תחלה אף שיש לו פצימין י"ל אפשר שבנאו כך בפצימין כמ"ש הריב"ש:

יג **שיפרוץ פצימיו** דאל"כ יכולין למחות בו מטעם דשמא יחזור לפתחו וירבה עליהן הדרך כמבואר בסעיף ד' [סמ"ע]:

יד **השניה בנה איצטבא** וה"ה אם החיצונה בנאה לצד פנים כולם יכולין למחות בה' [סמ"ע]:

טו **הפנימיות מעכבות** הטעם מפני שרגילין להניח לפני הפתח עניינים ויצטרכו להקיף כמו באצטבא [סמ"ע] והט"ז תמה ע"ז דאינו יכול לעכב מטעם זה רק משום דהפנימי יכול לסתום עד נגד הפתח של חיצון ממילא אין להחיצון לפתוח פתח לשם וע"ב:

טז **כח לפנימי לסתום** פי' כגון שרוצה החיצון להעמיד האיצטבא בינו ובין הפנימי יכול הפנימי לעכב כיון שהפנימי יכול לסתום המבוי עד הפתח של החיצון שהיה יכול לצאת ולבוא לרה"ר וכיון דאי בעי סותם שם המבוי לגמרי ויהיה מניעת האיצטבא בכלל לכך יכול לעכב [סמ"ע] והט"ז חולק וס"ל דבריבוי דרך מחמת הקפת איצטבא כ"ע מודו דהוי טענה וע"ב:

יז **כן הדין במקומות** ☜ וע"ב דאף להי"א שהביא הרמ"א דאין טענת ריבוי הדרך טענה מ"מ במקומות הוי טענה מפני שמצר להן הדרך ודוקא כשהבכ"נ קיים אבל כשנשרף

הבהכ"נ יכולין שבעה טובי העיר להגדילו ולהרבות מקומות כרצונם ואין להראשונים תביעה רק כפי שיווי המקום החרב וע"ב.

יח **יש לו רשות לפתוח** שאין לפנימי רשות לסתום רוחב המבוי עד אחר כלות חצירו של חיצון שהחיצון יש לו רשות שימוש אף מהפתח ולפנים עד כלות החצר:

## סימן קסג

א **כופין בני העיר** אפי' אינו סמוכה לספר [סמ"ע]:

ב **כדי שיקרא בהם לדידן דספרים רצויים לא נהגו לכפות בקניית ספרים כי אם בס"ת ומ"מ משום ביטול תורה יכולין ב"ד לכוף לבני העיר להשאיל ספרים ללמוד בהן [סמ"ע]**:

ג **בא"ח סי' נ"ה** דין שכירות חזן טעות סופר וצ"ל סי' נ"ג:

ד **שקנה בית דירה** לאפוקי ניתן לו במתנה או נפלו בירושה כמ"ש בהגה"ה:

ה **לתיקון החומה ולמילי דצדקה** עיין בי"ד סי' רנ"ו שיעורים אחרים:

ו **לקבוע בעיר** מי שנשא אשה במקום אחד אינו כבני העיר לכופו לדון לפני ב"ד שבעיר זה עד שיעשה הוכחה שרוצה לדור שם [סמ"ע]:

ז **בית בירושה** דכיון דלא טרח בה ליכא גילוי דעת [סמ"ע]:

ח **אם יש מנהג** אדלעיל אדברי הי"א קאי:

ט **כגון שחלה אבל טענת עיבור אשה אינו אונס ואם אמר שהראשים הרשהו לדור שם עד שתלד אשתו והראשים מכחישים א"כ ישבע אך יתנו חרם ואם הקהל טוענין על א' שדר אצלם או שנשא ונתן אצלם צריכין לישבע ואם אינן רוצים לישבע ישבע הנתבע [סמ"ע]**:

י **בצאתו מן העיר** אף שיצא לא"י ואפי' נתחדש מס תוך ל' לצאתו מן עיר צריך לתת לזה [סמ"ע]:

יא **הסמוך לחומה** הטעם דבעיר פרוצה לסטי' הבאים פושטים ידיהם תחילה בבתים החיצונים וצריכין שמירה יותר [סמ"ע].

יב **הם חשובין רוב** כוונתו רק לענין שאין רוב הקהל האחרים יכולין לגזור כתם שלא מדעת העשירים הואיל והן בעלי רוב ממון אבל מ"מ אין העשירים המועטין מחשבין כרוב לגזור חרם על רוב הקהל וי"ל דס"ל דחשובין כמחצה על מחצה וצריכין להתפשר יחד בענינים כאלו וצ"ע [סמ"ע]:

יג **ה' אנשים** מור"ם קוצר והיינו שהציבור היו צריכין לברר ה' אנשים שיהיו מעריכין מס והיה בציבור שני אחים תקיפים ועשירים ורצו שיבררו שני מעריכים מהחמשה

אותן שיש שייכות להם ובזה הדין עם העשירים כיון שהרוב אין להם עמהם שייכות כלל ויצא הדבר יותר לאמיתו ודוקא בעשירים תקיפים שיש לחוש שיתבלבל הסדר אבל בבינונים אין להקפיד ודוקא שרוצין לברר אנשי אמת אבל אם רוצין לברר בעלי תחבולות ורמאים כלל וכלל לא ותיבת ולכן שכתב הרמ"א אינו מדוקדק דלאו מטעם שחושבין העשירים לרוב הדין כן רק משום שלא יתבלבל ההדר [סמ"ע]:

יד **ממון בשוה** וה"ה כשאין ממון בשוה הולכין ג"כ אחר שומת הממון ושומת הבתים אלא שנקט מילתא דפשיטא דכשממונם בשוה אז נותן הקרוב יותר משא"כ כשאין ממונם בשוה [סמ"ע]:

טו **שיש מלחמה** הטעם דכשיש שלום אין החומה אלא בשביל לסטים שדרכן לשלול מן הבתים העומדים בסמוך משא"כ כשהמלכים מתגרים דכשאחד גובר נכנס בכל העיר ושולל מש"ה אין גובין אלא משבח ממון וכשבאים גם על עסקי נפשות גובין משניהם [סמ"ע]:

טז **שיש לאשה היינו כשאוכל הבעל פירות** (**ש"ך**):

יז **בנותיו הקטנים**. מי שהשליש מעות לנדן בתו כשיוגמר השידוך ינתן לחתן צריך לתת מהן (סמ"ע):

יח **העריכו אותי** הטעם דיכולין לומר אין אנו יכולין לעמוד על הערכתך:

יט **והתחילו לגבות** ודוקא המס שהתחילו כבר לגבות אבל שאר גביות שגובין במשך השנה א"צ ליתן רק כפי מה שהוא בשעת גבייה ואפילו בזמנינו דעושין הערכה בתחלת שנה על כל השנה: (סמ"ע) והט"ז חולק וס"ל דבשומת המס לחוד סגי אפילו לא התחילו לגבות:

כ **עני והעשיר** זה לא קאי אלמעלה שאין כוונתו שהיה עני בשעת התחלת גביינא רק שהיה עני בשעת שומת המס והעשיר בשעת התחלת גוביינא לכך הולכין אחר זמן התחלת הגוביינא וכזה א"ש לשון מיהו מי שבא וכו' שכתב הרמ"א דהיינו דאף שהולכין אחר זמן הגבייה מ"מ אחר שבא לעיר קודם זמן הגבייה א"צ ליתן (סמ"ע):

כא **ונתייאשו מן החוב** הט"ז והח"ן חולקים וס"ל דלא מהני יאוש בחוב:

כב **אם ראויין ליפרע** אבל אם יש בידו שטר פרוע או שיכול להוציא ממון ע"י תביעתו וערעורים א"צ לתת מזה כלום והשמאים נאמנים על א' כמה הודה לפניה' אפי' כבר נתחלקו [סמ"ע]:

כג **הנאה מן הריוח כגון שהתנדב ליתן מהריוח לצורך איזה דבר מצוה ומותר הריוח יהי' שלו** [**סמ"ע**]:

כד **פקדון ביד אחרים** ואפי' להי"א אם הוא עשיר מופלג שאז עין השלטון עליו חייב ליתן והעיקר כסברא הראשונ' [סמ"ע]:

כה **שהנותן ע"פ הערכה** פי' אותן שהושם עליהם הערכה א"י לומ' שהשמאים טעו וכן אין הקהל יכולין לומ' שטעו השמאים דתחלת התקנ' ודאי כן היה שיעריכו לפי דעתם וכן יקום אף שיטעו לפעמים שאינם נביאים משא"כ כשגביית המס הוא ע"פ מה שישבע כ"א כשיכול לברר טעותו אפי' כבר נשבע שומעין לו ואף דמבואר בסי' פ"א סעיף ל"א דחזקה אין אדם נשבע אלא בבירור ובאמת מ"מ כשמברר דבריו ונותן אמתלא שומעין לו [סמ"ע]:

כו **בפרקמטיא**. בקרקעות אבל משום מחשבה למכור לא מחייבינן ליה:

כז **תכשיטין**. ולא מקרי תכשיט אלא בהעברת צורת מטבע לא כמו שעושין בשעת המס מדינרי זהב תכשיטין:

כח **מקצתן אין צריכין** דוקא בית חתנות או מקום שהוא ענין כללי לכך אף שאחד א"צ לו מחמת זקנה וכיוצא אפ"ה צריך ליתן משא"כ בהוצאות שיעזור להם השר בענין שט"ח שאין זה עניני כללי אותן שאין צריכין א"צ ליתן:

כט **להתזלזל** ואפי' לשכור פועלים במקומן אין גובין מהם [סמ"ע סעיף ה']:

ל **שחזן הכנסת** וה"ה שאר מתעסקים בצרכי בה"כ:

לא **שכרוהו מתחלה** ע"ל ס"ס של"ג:

לב **בא ע"י בקשתו**. אע"פ שהשר לא יגבה מהקהל השיעור מה שיגיע עליו והיינו טעמא דהקהל הן שותפין ושותף מסתמא אינו חולק משותפות שלו (סמ"ע) וכנ"ל סי' קע"ח מ"ש שם:

לג **צריך ליתן להקהל** כל מה שהיה מגיע עליו ליתן אם לא פטרו והן מוציאין אותו לטובת הכלל ויהנה גם הוא ממנו (ותיבת ואין ט"ס בסמ"ע וצ"ל והן):

לד **אין כח ביד השר לפטור** אפי' פטרו מעצמו מטעם די"ל שיטיל על הקהל מה שפטרו כיון שהוא קודם שנתפשרו אבל לאחר שהתפשרו והשר מנכה להן חלקו של זה הוא שלו ובאדם בטל הוא איפכא דאם פטרו אחר שנתפשרו חייב שבודאי לא ינכה להקהל שיאמר דלאו עליו היה דעתו כיון שהוא בטל ומן הדין הוא חייב משא"כ קודם שהושם עליהם המס ופטרו מעצמן דינא דמלכותא דינא הוא ופטור וכצ"ל בסמ"ע (וט"ס דס"ד) ודעת הש"ך דהא דקודם שנתפשרו אין כח ביד השר לפטור דוקא כשבא ע"י בקשת א' מהם אבל אם השר פטרו מעצמו פטור:

לה **ומחל אח"כ לאחד חלקו** ואינו מכביד בשביל זה עם הקהל (ש"ך):

לו **חק למלך עשיר** שהשר רוצה שיתן הוא לבדו צ"ל להשר אין דיני ליפרד שלא לתת מס עם חבירי ולא אוכל לתת לך ולתת עמהם ואם השר אומר רצוני שיפטרו אותך פטור מלתת עמהם ובלבד שיקבל חרם שלא פתח להשר תחלה לא הוא ולא שלוחו (סמ"ע):

לז **או להפרידן** אם המלך הטיל על איזה אנשים ידועים ופורט אותם ונלכדו ברשתו אין שום יהודי רשאי להשתדל לפוטרן אם ידוע שיזיק לאחרים בודאי אבל אם יצא גזירה להטיל מס על ב' אנשים בסתם יכולין להשתדל על איזה אנשים שלא יהיו בכלל הגזירה כמו מפיבושת בפרק הערל דיבמות שהתפלל דוד עליו שלא יקלטנו הארון ולא אמרינן דמשוא פנים יש בדבר וכצ"ל בש"ך (ותיבת אבל העכו"ם הוא ט"ס בש"ך) ולענין ממון אצל עכו"ם הוי כמו נפשות כתוא מכמר (ש"ך):

לח **קהל שפטרו** ואם מת חייבים יורשים לפרוע מס מהנכסי' שיורשים וכן אם נתנו הקהל לא' רשות ליתן מס בפני עצמו ומת היורש א"י להפרד (סמ"ע):

לט **רק לשנה** מיירי במס דאין גובין רק פעם אחת בשנה אבל אם גובין הרבה מסים בשנה יד הקהל על העליונה ויכולין לומר לא פטרנוך רק מגבייה אחת כמו בסי' רי"ב באומר ידור פ' בביתי דרק שעה אחת במשמע (סמ"ע):

מ **תקנות הקהל** וכל מי שיש לו ק' זהובים או שדה שום כסף יתן מס ואם יש תקנה שכל מי שיגבה מחובותיו ק' זהוב יתן מס ה"ה אם מוכר חובותיו לאחר מיקרי גבייה (סמ"ע) ☜ מי שדר בעיר אחת ויש לו חנות בעיר אחרת חייב לפרוע המס במקום החנות שהמס נפרע מהממון ולא מהנפשות ובמקום ששם הממון שם חיובו (ב"י ס"ס רנ"ו בשם הרשב"א):

מא **לא יהיה גבאי** להוציא נפשו מחשד:

## סימן קסד

א **בעל העליה כופהו** היינו שיורדין לנכסיו ודוקא בסעיף ה' בנפל כל הבית והעליה אין כופין להתחתון לבנות משא"כ כאן שרק נתקלקלו הכתלים ועומד לתקן (סמ"ע) וע"ב הטעם ואין לפרש הכפי' שירד לדור למטה כמו בסעיף ה' דכיון דנתקלקלו הכתלים אינו ראוי לדירה:

ב **אם ירצה** דבעה"ב ודאי לא יקפיד במה שלא יתקן כי אדרבא ניחא ליה כדי שלא ידור שם בעל העליה ויכבד עליו (סמ"ע) ואם יש חשש סכנה שיפול על התקרה וישברנו חייב בעל העלי' לתקן (ט"ז):

ג **והתקרה בעצמה** הטעם כיון דבעל העלי' גם הוא צריך לתקן הגג יכול בעל העליה לומר אני קבלתי על הוצאות הגג על מנת שיהי' לי עמידת רגל בעליה כשם שיש לך ע"ג הארץ ואז נשוה בהוצאה אני למעלה ואתה למטה משא"כ המעזיבה דאינו אלא לאשויי גומות להנאת העליון וגם שלא יזיק בשפיכת המים לתחתון מש"ה הוא בעל העליי' (סמ"ע):

ד **דאין בעה"ב חייב** הטעם דמסתמא אדעתא דהכי נחית בעל העליה שלא יתקנו לו התחתון כיון שהתחתון אינו חושש להתקר' שהגג מגין עליו ואין בעל העלי' יכול לסלק הגג כיון שהוא משועבד לבעה"ב וזה דוקא שנתקלקל התקרה אבל אם נפל כל הבית ועליה ובאים לחזור ולבנותו ודאי מוטל על התחתון לבנות הבית והתקר' והעליון יבנה עלייתו וגגו (סמ"ע) וע"ב מ"ש ליישב שלא תקשה מסי' קנ"ה סעיף ד' בהג"ה והיסודות שתחת הבית אם נתקל חייבים שניהם לתקן וע"ב:

ה **בשוכר ומשכיר** הטעם דהמשכיר חייב ליתן להשוכר דירה שלמה ולתקן לו התקר' והגג והכתלי' (סמ"ע):

ו **לתוך י' טפחים** דתוך י"ט רשות התחתון הוא ויכול התחתון לומר לעליון אין לך כח לדחני מרשותי (סמ"ע):

ז **סותר ובונה** היינו התחתון כיון שרק התקרה ירדה למטה והכתלים עומדים על מעמדם והמחבר לשטתו דס"ל דקלקול התקייה על בעה"ב לתקן ולפ"ז להי"א דסעיף א' שהביא הרמ"א דס"ל דעל בעל העליה לתקן התקרה ממילא הכא הוצאות ההגבהה על שניהם כיון דגם להתחתון אין דירה מש"ה צריך גם התחתון לסייע וקצת קשה על מור"ם שכתב דהוצאת ההגבהה על שניהם דוקא אם הושפלה התקרה מחמת שנכנסו כותלי הבית בארץ דלשיטתו הדין כן גם בהושפלה התקרה ולא הכתלים (סמ"ע) וע"ב מה שתרצתי:

ח **יכול בעל העלי' לעכב** אפי' אם יתן לו מקום לדור עד שיבננו משלו יכול עליון לומר אינו רוצה להטריח לצאת (סמ"ע):

ט **ידוע מדרך הנפילה** והיינו אם נפל העליון למרחוק אז העליון משתבר יותר ואם נפל תחתון אז התחתון משתבר יותר ומ"ש ואם אינן יודעין היינו כשנפל בלילה:

י **חולקין האבנים** ואפי' נפל לרשותא דאחד לא הוי מוחזק דשותפין לא קפדי (סמ"ע) וע"ב כיצד חולקין אם אחד גדול מחבירו כשאינו ידוע ודין החלוקה הוא אפי' בברי וברי ואפי' מונח ברה"ר שאין אחד מהן מוחזק כיון דהוא דררא דממונא:

יא **ועל קצתם אומר לו איני יודע** הטעם כיון דהוא מודה במקצת ה"ל משוי"ל משלם דה"ל למידע דרגיל אדם למתן דעתו על אבניו (סמ"ע) ☜ ומיירי דמה שמודה נשבר בפשיעתו דלא ה"ל הילך:

יב **שלימות כנגדן** כיון שהאבנים הם בחזקת שניהם ואין הלה טוען ברי שאין לכשנגדו בהם כ"כ שלימות ומ"מ מרויח הראשון שנוטל היותר טובות וגם אם לא נמצא כ"כ שלימות מפסיד השני:

יג **בעל העלי' בונה** אבל אין כופין לבעה"ב לבנות כיון שאפשר לו לדור למטה ☜ וע"ב דה"ה אם בעל הבית רוצה לבנות ובעל העלי' אינו רוצה לבנות כעלי' עם הגג דג"כ אין כופין לבעל העלי' רק שבעה"ב בונה הבית והעלי' לגג ודר בתוכו עד שישלם לו בעל העלי':

יד **ודר בתוכו** ולא מיחשב כרבית כיון דהקרקע משועבדת לעלי' ג"כ ובעה"ב בלא"ה לא דר כאן (סמ"ע) ☜ וע"ב שה"ה שיכול להשכירו לאחרים או לבעה"ב עצמו וליתן שכר ואין בו משום ריבית:

טו **שליש הקרקע משום דעליה מפסיד שליש הבית דאם הבית ראוי לעמוד תשעים שנה וכשיש עלי' ע"ג אינו עומד רק ס'** (**סמ"ע**):

טז **מדעת שניהם** דבהע"ב א"י למכור בע"כ של בעל העלי' וליתן לו שליש דיאמר דבקרקעי ניחא לי ואם ירצה למוכרו ולהתנות על הלוקח שיבנה העלי' ע"ג רשאי דמ"ל שיבנה ע"ג ביתו של זה או זה ☜ וע"ב דא"י לומר גוד או איגוד דהוי כדבר שיש בו כדי חלוקה:

יז **שהוסיף בגובה** שיש יותר טירחא לעלות יותר מבראשונה (סמ"ע):

יח **אם הי' המנהג** היינו אף שיש מנהג שקצת בונים בארזים וקצת בשקמים וזה כבר בנה בארזים אפ"ה אחר שנפל יכול לשנות ולבנות בנין אחר כיון שקצת בונין כן:

יט **של שניהם** הטעם כיון דהכל הוא משל שותפות משא"כ בבית ועלי' שהבית מיוחד לו לבדו וע' בסי' קנ"ז סעיף ד"ו טעם מחלוקתן ומסיק שם דתלוי במנהג:

## סימן קסה

א **וזורע למטה כו'** ולא שיזרע חצי למעלה ובמקום שהוא נפחת יזרע למטה דאין אדם זורע לחצאין (סמ"ע):

ב **לבית בדו כופין** ואפי' בשותפין הדין כן ואפי' למ"ד בר"ס קס"ד בתקרת הבית שנפחתה דעל עליון לתקן התקרה שאני התם דאין התחתון צריך להתקרה דניצל מגשמי' מחמת הגג משא"כ בזה דאין כאן גג כ"א כיפה דבית הבד סמ"ע וע"ב:

## סימן קסו

**ופינה אותם אפי' שלא בפניו** (סמ"ע) והש"ך כתב דבעינן דוקא בפניו:

## סימן קסז

א **יכול לפשוט ידו** משום דאי בעי העליון ליטול את עפרו אין כאן ירק מש"ה נוטל פל מה שיכול ליטול בפשיטת ידו ולמטה מפשיטת ידו אפקורי מפקר לגבי התחתון דגנאי הוא לו לכנוס לגינתו של חבירו וליטול [סמ"ע]:

ב **כל שהוא סמוך לקרקע** דתוך ג"ט הוא כארעא סמיכתא ומצורף לקרקע התחתון [סמ"ע]:

ג **לא יטול העליון** ודוקא כשא"י לתלוש העיקר בתלישת הנוף מש"ה הוא של התחתון כ"ז שלא תפסו אבל אם יכול לתלוש העיקר ע"י תלישת הנוף אף שלא תלשו הדין דחולקין ואם מגיע ידו לעיקרו ולא לנופו הדין שוה כמו לנופו ולא לעיקרו [סמ"ע]:

ד **העומד על המצר** היינו שהשרשים עומדין בגבול המשותף לשניהם ולכך לא אזלינן בתר נטיית הנוף [סמ"ע] וע"ל סי' קנ"ה סעי' כ"ט מ"ש שם:

## סימן קסח

א **משום יישוב הארץ** דעמדו חכמים על דעתן שהראשון ודאי יטע אחרים כמו שנטעו מתחלה משא"כ זה אם יטלם הראשון לא יטע אחרים [סמ"ע]:

ב **כל שלשה שנים** הטעם דבתוך ג"ש יכול בעל האילן לומר אילו נטעתי זתים חדשים היה פירותיהן ערלה וע"י גוש עפר משלי נסתלק מהם הערלה משא"כ לאחר ג"ש יכול השני לומר אי לאו אילך הי' נטעתי מחדש ואין הראשון יכול לומר כמו שנהנית עמי תוך ג"ש מחצי פירות כן אהנה עמך לאחר ג"ש דיאמר לו השני אילו נטעתי חדשים אף תוך ג"ש שלא הייתי יכול לאכול פיריתיהן מ"מ הייתי יכול לזרוע תחתיהן משא"כ עתה שהן גסים לא אוכל לזרוע תחתיהן [סמ"ע]:

ג **הכל לבעל הקרקע** ואף שהפירות בתוך ג"ש הן ערלה מ"מ נ"מ לענין נופות האילן או אם נתעבה האילן [סמ"ע].

ד **דמי זיתיו** ובתוך ג"ש א"צ ליתן לו מיד דמי זיתיו אלא נותן לו חצי פירות סמ"ע]: והט"ז חולק וס"ל דצריך לשלם מיד דאיך ישתמש בעל הקרקע בזיתים של חבירו בע"כ כיון דצווח דלא ניחא ליה בהפירות:

ה **פחות מד'** דאין אדם מקפיד על כך מסתמא [סמ"ע]:

## סימן קסט

א **אלא ביום** אף שהתנ' על הדרך מ"מ מסתמא לא נתרצה לקום בלילה ולפתוח לו [סמ"ע]:

ב **אבל חדר** ומ"מ כ"א צריך מפתח לחדר [ש"ך] ☜ ומ"ש בהג"ה וה"ה לפנים מביתו לא קאי רק על הכנסת תגרים:

ג **וכל א' מהם עושה מפתח פי' מסגרת לסגור הבור והטעם מפורש בגמ' דבעל הבור עושה מסגרת כדי שלא ישאבו ממנו בלי רשותו ובעל הבית עושה מסגרת משום חשד אשתו ור"ל שלא יכנס לזנות עם אשתו ויאמר לשאוב מים נכנסתי:**

ד **והחיצון זורע** הטעם דכיון דהוא באמצע שדהו הפסד גדול הוא אם לא יזרע מסתמא אדעתא דהכי נתן לו הדרך שיהיה לו רשות לזרוע אף שמעכב קצת ההילוך משא"כ כשהדרך מן הצד שאינו מפסיד מסתמא נתן לו להליכ' לבד ואין לו לזרוע [סמ"ע]:

## סימן קע

א **מתקנות עם העליונ'** דתיקון העליון טובה להתחתון שיהיה יכול לבוא המים למט' משא"כ תיקון התחתון הוא רעה לעליון דכשאינו מתוקן מרוצת המים לתחתון עומדין המים לפני העליון ויכול להשקות גינתו טפי [סמ"ע]:

ב **משקין על הסדר** היינו כשאמת המים הולך על פני השדות [סמ"ע]:

ג **כל המתגבר** משום דבש"ס איכא פלוגתא דרב אמר תתאי ישתו ברישא ושמואל אמר עילאי ולכן כל דאלים גבר ואפי' האמצעים אם הם מתגברים זכו דלתתאי יכולין לדחות ולומר אימר הלכה כשמואל וממילא יש לנו זכות יותר ממך ולעילאי יכולין לדחות אומר הלכה כרב [סמ"ע]:

## סימן קעא

א אינן יכולין לחזור דלא הוי קנין דברים (סמ"ע) ☜ ומ"מ קנין בעינן אף דבהיזק ראיה מהני מחילה בלא קנין מ"מ לענין שלא יהיה יכול לכופו לחלוק דוקא קנין בעינן וע"ב:

ב וכן רבים האי וכן אינו מדוקדק דהא בקמייתא א"י למחות וכאן יכול למחות (סמ"ע)
☜ וע"ב דנ"ל אכן רבים והיינו אף שא"י למחות בחבירו כשרוצה לעשות מחיצה בין מקום למקום מ"מ אם הראשון רוצה לעשות מחיצה באמצע מקומו שאז יהיה ניכר שהן שני מקומות יכול השני למחות אבל בלא עשיית מחיצה מותר להושיב אצלו עוד אחר ומיירי במקום שהמקומות חשובין זה מזה:

ג בראייה וה"ה במקום דליכא היזק ראיה נהי דאין כופין לעשות מחיצה מ"מ יכולין לכוף זא"ז לעשות גבול ניכר שלא יבואו לשמש אחד בגבול חבירו בטעות (סמ"ע):

ד יגיע לפחות פי' אף כולן יש להן כדי חלוקה רק שאחד מהשותפים אין לו כדי שיעור חלוקה יכול זה שאין לו כדי חלוקה לעכב על כולם מלחלוק (עמ"ע וע"ב):

ה של פתחים ויתבאר לקמן ר"ס קע"ב וחדר א"צ ד"א דחדר אינו עשוי רק להצניע חפצים והוי כמו תיבה (סמ"ע):

ו חרישת יום א' דאין פועל נשכר לפחות מיום אבל אם מגיע לכל אחד כדי פעולת יום וחצי חולקין דפועל נשכר לזה (סמ"ע) והט"ז חולק וכתב דבכה"ג נוטל כ"א שיעור חרישת יום והמותר ישאר בשותפות (סמ"ע):

ז כדי לבטל החלוקה אמר כן ודוקא כשרואין שעושין כן כדי לבטל אבל אם נותן טעם לדבריו דצריך לעשות בו פירות או לצרפו לשדה אחר שיש לו סמוך לזה שומעין לו דיכול לומר להן מה ראית להזקיקני להשאר משותף עמו יותר מכם משא"כ ברישא במכר אחד מהשנים אפילו בכה"ג חולקין מהטעם שכ' דלא עדיף מגברא דאתי מחמתיה ולכך הוצרך לתת שם טעם אחר (סמ"ע וע"ב):

ח הראוי להצטרף ואפילו אם הוא בענין שאם היה בו שיעור חלוקה לא היה צריך ליתן לו אותו שאצל החצר שלו אפ"ה יכול לכופו לחלוק דכיון שיכול לצרפו עם שדהו ורוצה ליתן לו אותו שאצל החצר לא הזקיקהו להשאר שותף עמו (סמ"ע):

ט בצד אחד בניינים ☜ וע"ב דמיירי דוקא כשע"י הוצאות יכול לתקן השני שיהיה שוה כמו הראשון אבל בלא"ה תליא במחלוקת המבואר בסוף סעיף י"ג ואפילו ביכול לתקן תליא במחלוקת המבואר בסעיף י"ד בהג"ה:

י עשאן האב לשכור י"א שהכל תלוי בדעת האב ור"י פי' שאינו תלוי בדעת האב דאפילו עשאן לעצמו מ"מ אם ימצא שוכר יכול לכופו להשכירו וכן אפילו אם עשאן האב לשכור אם אין מוציאין שוכר להשכירו אומר העשיר לעני קח לך עבדים וכו' (סמ"ע):

יא אומר לעני קח ודוקא בא' עני אבל בשניהם עשירים ואין נוח להם להשתמש ביחד ואין א' מהם רוצה לומר גוד או איגוד משתמשים בו לזמנים מחולקים או משכירין אותו לאחרים (סמ"ע) וע"ב סעיף ח' מש"ש ☜ וע"ב דמ"מ העני יכול להשכיר חלקו לבד:

יב צריך למכור חלקו דלא אמרינן גא"א אלא כשאומר אקנה לתשמיש ולא כשאומר אמכר לאחרים אבל חלקו לבד ודאי דיכול למוכרו אפילו לדעת המחבר והאחר שקנה ממנו יכול לטעון גוד או אגוד וכן יכול ללות מאחרים ולקנות ולהחזיקו לנפשו לכ"ע (סמ"ע) ☜ וע"ב דאם העשיר טוען גא"א יכול העני לומר איגוד ואמכרנו לאחרים:

יג מוכרים אותה ע"ב מה קמ"ל בזה:

יד המקום עשוי לשכור. אז השכירות עדיפא מחלוקת ימים:

טו שני שלישים מטעם דאם ידורו שניהם יחד יפסיד בעל השני שלישים שישתמש בכולו אף שאין לו בו אלא שליש (סמ"ע) ☜ וע"ב דלפ"ז אפי' במרחץ שראוי להשתמש ביחד ג"כ הדין כן:

טז חולקים אותו לימים היינו לזמנים:

יז בשלו הוא משתמש וע"ב:

יח דלא שייך חלוק' היינו דוקא בדבר שיש בו היזק ראיה וצריך מחיצה וזה לא שייך בדבר השכור והמחבר מיירי במקום דליכא היזק ראיה דא"צ מחיצה ולכך חולקין ולא פליגי (סמ"ע):

יט ויש חולקין בזו הטעם דס"ל דלא שייך בזה שונא מתנות יחי' כיון דחבירו עושה זה לטובת עצמו (סמ"ע):

כ חצר שיש בו ד"א מיירי בחצר שאין צריך לבתים כמבואר בסעיף ח' (סמ"ע):

כא ואין שמעון רוצה לחלוק ואם שמעון רוצה פשיטא דיכול לכוף לראובן לחלוק כיון דיש לראובן שיעור:

כב מאמה אחת שאשאר שותף ונשתמש בו שותף לזמנים או לכשכירו וה"ה כשיש לאחד ג' אמות ג"כ יכול לומר כך (ש"ך) והט"ז חולק וע"ב דהעיקר כהט"ז דדוקא כשיש לאחד ד' יכול לומר כך ולא כשיש לכל א' ג' וע"ש הטעם:

כג וי"ח בזה הטעם שאינו יכול לומר לו גוד כיון שאין בו כדי תשמישו ובמקומות דלא חזי רק למישטח בי' פירא כ"ע מודו דחולקין בו בכה"ג דקרינן ביה שפיר כל שיוחלק ישאר שמו עליו (סמ"ע) ויש שם בסמ"ע ט"ס וכצ"ל אם אין בו רק ג' אמות:

כד אין שומעין לו הטעם שיכול לומר בא' מספיק לי אם נותן לו הברירה ואומר או טול איזו שתרצה ותן לי הביני ביני או גוד שניהם או אני אעשה א' מהם שומעין לו סמ"ע:

כה אחד נגד חבירו אבל גא"א אפילו בזה אחר זה א"י לומר דיאמר באחד סגי לי (סמ"ע):

כו בלא תוספת דמים ולא שייך כאן הטעם שכתב המחבר בסעיף י' דשונא מתנות יחיה דש"ה דיכול לומר לו אם ניחא לך במתנה שלם לי היתרון או קח השני שג"כ ראוי לתשמישך ואני אתן היתרון או אקבלנו במתנה ולא דמי לשם דשם אין הקטן ראוי לתשמיש (סמ"ע):

כז שחולק בזה הטעם דיפה ורעה כשני מינים דמי (סמ"ע):

כח בית כנגד בית שומעין כדי שלא יפסידו על עצמן בחלוקת כל בית (סמ"ע):

כט וכ"ש אם אין בכל בית כ"ח ואינן יכולין לו' גא"א אפי' בזה אמר זה (סמ"ע) ואם יש בא' מהן כדי חלוקה א"י לומר גוד או איגוד רק על אותו שאין בו כדי חלוקה והבית שיש בו כדי חלוקה יחלוקו והשאר בשותפות וצ"ע (ש"ך):

ל שעתידין לגבות מעותיהן וה"ה בשט"ח וזה דלא כמ"ש הטור והמחבר בס"ס ס"ו דאערי' בשט"ח גא"א ושם כתבתי יישוב לזה: (סמ"ע):

לא כמו שכירות ויש לחלק דשאני שכירות שמשלמין ואין גובין מעות לבסוף מש"ה לא שייך בי' חלוקה ואמרי' גא"א (סמ"ע):

לב אין שומעין ואם הנתבע מבקש זמן נותנין לו אע"פ שהתובע נותן מעות מיד אבל אם התובע מבקש זמן אין נותנין לו ולא מחייבין הנתבע למיחת בדינא דגא"א ולכי מייתי התובע זוזי אח"כ ואמר הנתבע תנו לי זמנא ע"ב אימת יהבי ליה זימנא מהשתא ואימת מתביעה קמייתי אפי' טען התובע ואמר ליגדי' הנתבע מעכשיו ולאחר ל' ע"מ דאי לא מייתי זוזי תוך ל' דתיהוי דידי מעכשיו אין שומעין לו אפילו נתן מעות מיד ואף אחר שהסכים גוד או איגוד יכולין לחזור בהן כ"ז שלא הקנו בקנין ומש"ה אם טען הנתבע לא בעינא למיטרח בתר זוזי עד דאיגדינהו מעכשיו ולאחר ל' ע"מ דאי אייתי זוזי תוך למ"ד הדין עמו דדלמא אזיל ומזבין מה שיש לו בזול ואח"כ יחזור בו התובע ואי לא טען לא טעני' ליה ודוקא מגוד לאגוד או להשאר בשותפות הוא דיכול לחזור בו אבל להעלותו בדמים א"י אבל אחר שחזר בו להשאר בשותפות שוב יכול להעלותו בדמים ג"כ (סמ"ע) וע"ב:

לג בד"א של פירוק הן הד' אמות שלפני הפתחים (סמ"ע):

לד ליציא' וביא' היינו המקום שבחצר שבו נכנסין ויוצאין להבית שאם יגדנו הא' איך יכנס השני לביתו:

# סימן קעב

א שכל פתח הטעם משום שא"י לכנוס עם חמורו לתוך הבית וצריך ד"א לפני הפתח לפרק משאו (סמ"ע):

ב ד' על ד' וזולת זה צריך להיות לכ"א ד' על ד"א בחצר לצורך תשמיש דבלא"ה אין כופין א"ע לחלוק כדלעיל סי' קע"א רק דכאן לא מיירי ב"א מהיתרון שיש לבעל הב' פתחים על בעל פתח א' (סמ"ע):

ג ואח"כ הקיפו דאז כבר זכה כ"א לפני ביתו כפי פתחיו שפתח אפי' הקיפו אח"כ ביחד אבל הקיפו קודם שבנו זכה בשוה ואינו זוכה יותר בפתחו שפתח (סמ"ע):

ד שקנו או שירשו חילקו בזה כדי ליישב הא דאמרי' האחים שחלקו אין להם דרך זה על זה ולזה כתבו דהאי איירי דירשו וכאן איירי בזכו מן ההפקר והי"א שהביא בהג"ה מוקי לה בחלק נכסיו והרא"ש מוקי לה דהאי דאחין מיירי שחלקו בלא שומא ועילוי וזה הוא מ"ש המחבר בסעיף ב' ומר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ (סמ"ע) א"נ האי דאחין מיירי בחלונות ודרך שאין לו צורך כ"כ שיש לו חלונות ודרך ממקום אחר אבל ד"א של פתחים וכרם שהם צריכי' יותר ולכך בהעלו יש להם (ש"ך) ויש שם ט"ס וכצ"ל כי אין צורך כ"כ בחלונות וכיון למ"ש:

ה ואותו שהגיע לחלקו. וה"ה להיפך אם האותו שיש לו פתח א' נתן העודף דאמרי' דאלולי זה היה נותן לו עודף יותר (סמ"ע) והט"ז חולק בזה:

ו בכלל זה העילוי. אע"ג דעלו סתם ובלא עילוי אפילו אין הבתים שווים (סמ"ע):

ז בסתם חצירות. ע' הפי' בביאורים:

ח ייחד לו פתח דהנשארים נחשבים כסתומים ול"ד לסעיף ז' דבית סתום דיש לו ד"א דשם כיון דאין לו פתח כלל ודאי סופו להפתח אם לא שפרץ פנימיו (סמ"ע):

ט לפני הבית ואכסדרה העומדת בפני עצמה ואין בתוכה ד"א לא עדיף מביתו שאין בו ד"א דאינו נותן לפתחו ד"א (סמ"ע):

י בית שער שהוא אצל בית גדול אבל בית שער שהיא של חצר אינו ראוי לתשמיש ואין נותנין לו ד"א (סמ"ע):

יא מרפסת הוא דרך שעולין בסולם להעליות:

יב לול היינו בית קטן שגדלים בו תרנגולים סמ"ע:

יג אין לה ד"א הטעם דל"ש שם פירוק משא (סמ"ע):

יד שקירויו לחוץ משום דאפשר לכנוס עד שם ולפרק המשא שם:

טו פתח בתחלה דבפריצת פצימיו לא סילק אלא הד"א של פירוק משא ולא חלקו שבחצר (סמ"ע):

טז פי' הזבל שמניחין בחצר וי"א ולפי' הא' שמפרשין הזבל לענין חלוקת הזבל שמניחין בחצר מפרשין גם כן אכסניא דהיינו חלוקת הזבל שמניחין האכסנאים של מלך והי"א דמפרשי לענין ההוצאות מה שצריכין לתת להאכסנאים של מלך מפרשים הרישא דהזבל לענין הוצאות פינוי הזבל והשתא שני הפירושים הרישא והסיפא הוה דבר והיפוכו ומדוקדק האבל שכתב המאבר (סמ"ע):

## סימן קעג

א אין בו דינא דגא"ג. ודין זה שוה ממש לשני דברים שאין תשמישן שוה המבואר לעיל בסי' קע"א סעיף י"ג וע"ש:

ב נתקיימה החלוקה לכולם. היינו אם הם ב' ואם הם ג' וזכה אחד ע"פ גורל האחרים קנו לענין שאין א' מהם יכול לומר לא בגורל אני חפץ רק בעילוי וצריכין לחלק ג"כ בגורל והטעם דגורל קונה דבהאי הנאה דצייתי להדדי לחלוק בגורל גמרי ומקני אהדדי (סמ"ע):

ג כלקוחות כלו' דהוי ליה כאלו קנה זה החצר מבעה"ב דא' יכול לבנות שנגד חלונו דבעה"ב כיון דבעין יפה מוכר דכיון שכ"א יש לו חלק בכולו כ"א מוחשב לוקח של חבירו ול"ד להא דס"ס קנ"ד במכר הבית ושייר החצר לעצמו (סמ"ע):

ד ואין להם זע"ז דרך פי' שאם היה לאביהן דרך על שדה זו למקום אחר עכשיו ראובן מעכב עליו ולא סולמות אפי' נפל לחלק ראובן העליה והחצר ולשמעון הבית אין ראיבן יכול לסמוך סולם על בית שמעון לעלות לעלייתו ולא אמת המים היינו שאם היה עובר אמת המים על חלקו לשדה אחיו הוא מעכב עליו (וע"ב) ולא חלונות ומשמע אפי' במקום שמאכיל לגמרי ע"כ מיירי כאן בחלקו בלא שומא ועילוי ובסעיף ד' שיש לבעל הכרם ד"א מיירי בשומא ועילוי (סמ"ע):

ה ונתקלקל הבאר ואם טוען עליו בבדי ששמעון קלקלו צריך שמעון לישבע (סמ"ע):

ו ואם נפל אזלא. ע"ב מה שיש לתמוה על דין זה ובמאי מיירי הרב:

ז יש לבעל הכרם מיירי בשומא ועילוי:

## סימן קעד

א דאין שומעין לו. דאין זה מדת סדום דיש לו זכות בגורל דאם יפול הגורל לזה בין שתי השדות יצטרך ליתן לו דמים יקרים (סמ"ע):

ב מהצד הרע בלא שומא ול"ש בזה שונא מתנות יחיה דכל דהאחר עושה זה לטובת עצמו לא מיקרי מתנה (סמ"ע) וע"ב:

ג ב' חלקים שלו כא' והיינו שחולקין השדה לג' חלקים וחלק האמצעי הוא של בכור עכ"פ ויפילו גורל על ב' חלקים החיצוני' ואיזה שיעל' לגורלו יטלנו עם חלק האמצעי שיהיו החלקי' שלו ביחד ונלמד מקרא דכתיב פי שנים דמשמע שיהיו כחלק אחד ואפי' אם חלק האמצעי הוא טוב יותר נוטל אותו הבכור עם חלק הקצוות בשומא וכשאינו טוב יותר בלא"ה כופין אותו על מדת סדום וביבם מיירי דוקא בטוב יותר והי"א שהביא הרמ"א הוא דעת הי"א שהביא הרמ"א בסעיף א' דל"ש בזה מדת סדום ומוקי לה דוקא באינו טוב (סמ"ע):

ד היבם שחלק היינו שמת א' מהאחים וייבם אשתו שנוטל חלקו וחלק אחיו המת ואע"ג דקראו התורה בכור הייכו לענין שיטול שני חלקים ולא לענין שיטלם יחד (סמ"ע):

ה כללו של דבר והיינו דוקא לדעת הרמב"ם בסעיף א' והרב בהג"ה סמך כאן אמ"ש שם (סמ"ע):

## סימן קעה

א נותנין להן חלקן. עמש"ל בסי' ט"ז סעיף ט' בזה:

ב שומעין לו לבטל. דין זה תלוי במחלוקת שהביא בסי' קע"ד סעיף ה' אם יכול לבטל חלוקת הגורל ע"י עילוי דמים (ש"ך) הש"ך פסק דאם מקצת יורשין היה להם דין עם אחד לפני דיין א' וזיכה אותו ואח"כ באו מקצת יורשין האחרים לפני דיין אחר וזיכם הבעל דין והוא באופן שאין היורשים הראשונים חייבים להחזיר שזכו בו מכח תפיסה יש מחלוקת אי חייבין הראשונים להחזיר להשניים אם לומר דהוי אצל הראשונים כמציאה או כמתנה שניתן להם ואין חייבין להחזיר או דדמי למתנה שניתן לי' האב וחייבין ליתן חלק להאחים השניים ואם תפסו השניים מן הראשונים חלקם אין מוציאין מידם:

ג שעשאו אפותיקי דבלא"ה אינו גובה חובו מאחד לבד כמש"ל בסי' קי"ז ומשכחת לה ג"כ בלא אפותיקי כגון שאין בכדי חובו רק שיעור שדה אחד א"נ שהשני נטל חלק ירושתו במקום אחר ואין הבע"ח מחוייב לגבות חובו במק"א (סמ"ע):

ד אחד מן האחים. כלל דין מצרנות תקנו חז"ל משום ועשית הטוב והישר (סמ"ע):

ה אין שעבוד הבע"ח אפילו כבר נתן הדמים להלוקח (סמ"ע):

ו על המצרן להביא ראיה דהלוקח הוא מוחזק ובזה אף החולקין בטור סל"ו מודים משום דאין דרך העולם למכור בפחות משויו ובודאי משום חביבותיה דהלוקח מכרה לו בזול (סמ"ע):

ז בהמתנה לית בה. משום דיכול המוכר לומר הלוקח נוח לי (סמ"ע):

ח קנאה במאתים ואינו שוה אלא ק' ל"ד ק' אלא יותר מעט מק' דבאונאת פלגא להנך פוסק דס"ל דיש אונאה לקרקעות עד פלגא יכול לבטל המקח (סמ"ע):

ט נשבע בנק"ח אפילו טוען שמא כמו בשותפים בסי' צ"ג דה"נ מורה היתירא כדי שישאר השדה בידו (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דדוקא שטוען ברי:

י כפי שומת ב"ד הקרקע ואף דקנאה בר' ושוה ק' נותן ר' דשא"ה דנתן מזומנים משא"כ הכא דאינו שוה רק ק' אלא דקשה דהריב"ש מיירי ביתומים שלא הניח רק קרקע זו ואין החוב שוה יותר משא"כ כשהלוה חי שהמלוה אומר שמקבלו בכל חובו ויש הפסד ללוה המוכר כשהמצרן לוקח בשויו ודמי למ"ש המחבר בסי' קי"ד דאם אומר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי דאין שומעין להלוקח ויש לדחות דמיירי שלא אמר המלוה מתחלה שמקבלו בכל חובו דהש"ך פסק דכ"ז שהשט"ח קיים ביד המלוה ודאי דלא עדיף המצרן מאילו היה הוא בעצמו הלוקח שיכול הבע"ח לגבות ממנו ולומר לדידי שוה כל חובי להרבה פוסקים כמבואר בסי' קט"ו אם לא שכבר קיבל השדה וקרע השט"ח דאז בבוא המצרן שוב א"י לומר לדידי שוה לי כיון שאין לו שוב השט"ח דדמי להחליף קרקע במטלטלין אמנם מ"ש הש"ך דאם השט"ח הוא שוה פחות מהקרקע דא"צ ליתן לו ג"כ רק שיווי החוב תמוה בעיני דהא כיון דהקרקע של לוה הוא שוה יותר ע"כ הא דהחוב אינו נישום רק בפחות הוא מטעם אלמותו של הלוה וכיון שכבר גבה והטריח עצמו הוי כאילו החוב שוה יותר כיון דכשעת גובייא שוה שוב כדי כל שומת הקרקע אם לא דמיירי שהשט"ח נישום בפחות מחמת שלא הגיע הזמ"פ עדיין:

יא עד שיתקיימו התנאים ע"ב דדוקא בתנאי שאינו לטובת המוכר כגון אם לא באתי אבל תנאי שהוא לטובת המוכר אפי' נתקיימו התנאים בטל דין מצרנות שיכול המוכר לומר המצרן אין נוח לי בקיום התנאי:

יב מיהו לכתחלה ולדע' זו אם באו ביחד להמוכר מחוייב למכור לכולם ביחד ואפי' אם עבר ומכר לאחד האחרים מוציאין מידו חלקם ומה שסיים ואם קדם אחד וכו' מיירי אפי' כשקנה מהמוכר ואפי' לדע' הא' כשטוען שהמוכר רצה למכור לי ג"כ רק שאתה גוזם לי ומנע אותי ומה שסיים היו קצתם במדינה אחרת קשה מאי קמ"ל הא דין זה הוא להמחב' אפי' נגד לוקח אחר כמבואר בסעיף ל"ד עיין שם:

יג אבל שתי שדות. ואפילו קנאו מאחד כיון שלא קנה כל שדותיו ל"ד להא דלקמן סעיף ל"ז ומה שסיים שם המחבר שהרי היא והאחר' וכו' ר"ל כל האחרות (ש"ך) וע"ב דאפי' אותן שתי השדות הן סמוכות:

יד אפי' קנו מידם דבעל בנכסי אשתו לוקח הוא ואין לה כח למחול המצרנות:

טו וסילק את הלוקח ומתחלה כשבא הלוקח לסלק יכול הלוקח לומר לא תסלקו דשמא לא יתרצו הבעל והאדון (ש"ך) וע"ב:

טז א"י לסלק ליורש הטעם דדוקא נגד לוקח איכא ישר וטוב כיון שיכול לקנות במק"א משא"כ ביורש ומקבל מתנה דסעיף י"ח והחולקין ס"ל דאין הלוקח יכול להוריש וליתן במתנה אלא מה שיש לו בה:

יז שלא באחריות דאלו באחריות מכר הוא כדלקמן סעיף כ"ד:

יח מכרה לוקח ע"ב:

יט תחזור שדהו לעולם אהגבוהו ב"ד קאי אבל בהגבהו הלוה עצמו קיי"ל לעיל בסי' ק"ג דבזה שומא לא הדרא:

כ שאין דין המצרן עם הלוקח כלל אפי' יש להמוכר וליכא הפסד להלוקח:

כא לאחותי אינש אפי' ליתן לו כח והרשאה א"י אם לא שמקנה לו בגוף שדה זו שבא לדון מחמתו מצרנות ול"ד לשאר הרשאה שיכול להקנות אג"ק שירצה שא"ה דלא עדיף קרקע מקרקע אבל אין לפרש שיעמיד אחר במקומו שיקחנו האחר לנפשו דהא מבואר בסעיף ט"ו דאם מכרה המצרן לאחר דאין המצרן יכול לסלקו:

כב בכעין מעותיו ודוקא שיש קצת הפסד במטבע:

כג כיון שהוא קרקע דרך העולם להקפיד בקרקע משא"כ בבהמה ומטלטלי שמצויין לקנות בשוק כשרוצה לסלק בשויין צריך לקבלן:

כד מהשדה שקנה בסוף אבל בהמעט שקנה תחלה המקח קיים ואפי' שתק המצרן ולא התרה בהלוקח בשעה שקנה המעט אפ"ה יכול לסלקו מהנשאר ונראה דאם אין שינוי באותו המעט וניכר ערמתו יכולין המצרנים מתחלה לסלקו אף מאותו המעט:

כה לא ביטל זכותו דהמצרן יכול לומר אם קניתי אני היה מעלה עלי בדמים ולכך אמרתי לו לקנותו:

כו שלוחו בע"כ וקשה הא בסעיף לא כ' דדוקא בנמלך המוכר במצרן וא"ל זיל זבין משמע אי אימליך ביה ליקח לא וצ"ל דמיירי שאמר להמצרן אקניהו ואתן לך ואמר המצרן לא בעינא ליה מש"ה זכה הלוקח:

כז ומשתמש כלומר או משתמש וכ"ש אם מחל בפי':

כח באותן דמים שקנאן הלוקח אבל א"ל סתם לא מהני:

כט היה אנוס. ודוקא שלא הי' אנוס בשעת מכירה רק אחר שקנה הלוקח נאנס בהבאת המעות אבל אם היה אנוס בשעת מכירה להלוקח מבואר בסעיף ל"ד דבטל המצרנות:

ל שיגיעו למצרן שלו דהיינו המוכר שהיה מצרן שלו ומיירי שהיה להמצרן ערעור על שדה הנמכר ואח"כ נתברר שאין לו זכות לא נתבטל המצרנות (סמ"ע) ונראה דאם נתברר ע"פ עדים שבשקר טען לא הוי אנוס ואם נודע להמצרן בחוה"מ והביא מעות מיד אחר המועד אינו מפסיד כיון שאין ב"ד קבוע בחוה"מ:

לא שיודיעו לאוהבי ואצ"ל לשלוח להודיעו לו רק אם קרובי המצרן רוצין לקנותו טוב ואם לאו אבד המצרן זכותו וע"ב דדוקא כשקרובי המצרן רוצין לקנותו וליתן מעות אף אם לא ירצה המצרן לקנותו ובלא"ה בטל דין המצרנות:

לב ומכר אחד מהן זכותו הטעם כיון דמ"מ זה הלוקח אינו מצרן צריך לעשות הטוב והישר עם המצרנים האחרים:

לג כל נכסיו דוקא כל נכסיו אבל שני שדות לא ומה שסיים שהרי היא והאחרת ר"ל כל האחרות:

לד ואפי' אם המצרן הטעם שאין מצוי שיקנה אדם כל שדותיו ויהיה ההפסד להמוכר ובמקום הפסד המוכר לא תקנו מצרנות ואם באו המצרנים כולם לקנות מסלקין ללוקח ואם המוכר מתרצה יש דין מצרנות (סמ"ע):

לה מכרה לבן וצ"ע באב שמכר לבנו אם המצרן יכול לסלקו דאפשר שזה גם כן ישר וטוב שהבן יחזיק בנחלת אבותיו (ש"ך):

לו הקונה מעכו"ם דיכול לומר אריה אברחיה לך מחצרך ואפילו חוזר ומשכירה להעכו"ם יכול לומר ארי' אברחי' לך מהג"י והקראי"ם דינם כעכו"ם (ש"ך) ואם קנה כותל רעוע אף שיש חשש שיפול על בית המצרן מכל מקום לא יכול לומר אריה אברחיה לך ויש בו דין מצרנות:

לז בצד עכו"ם פי' שאחד קנה בית שעומד בין בית ראובן לעכו"ם א"י הלוקח לומר אנכי מגן לך מהעכו"ם ויש בו דין מצרנות:

לח יש צד אחד דהיינו שהיה עמו שותף בחובות אף שזה לבד לא מהני לסלק דין מצרנות מכל מקום בצירוף שניהם בטל דין מצרנות:

לט המוכר לעכו"ם ואחר שמכר בית לעכו"ם במבוי וקיבל עליו נגדם כל אונסא דמתייליד (כן) הוא בב"י ובסמ"ע שהעתיק חסר זה ואח"כ טענו בני מבוי שהעכו"ם הזיקו כיון שכל בני מבוי טוענים אותו לא חשדינן להו למשקרי כיון דהמוכר א"י בדבר משתעבדי אינהו ושקלי:

מ ודוקא ששמתוהו לאו דוקא ישמתוהו דרק בקיבל עליו תליא מלתא כיון שאין דרך שיקבל עליו בלא שמתא לכך תפס שמתוהו:

מא שלא קנסו בנו ואף שקיבל עליו מ"מ כיון דקבלה לא היה רק מטעם קנס לא קנסו בנו:

מב בדמים שנתן ואם העכו"ם נותן יותר משויו מחויב למכור להישראל בשויו:

מג להשחית נחלתו כגון שהעכו"ם יכול לקנות בשכונת עכו"ם בית כזה וקונה דוקא בשכונת ישראל:

מד שדה רע דוקא שניכר לכל שהוא רע (סמ"ע) וה"ה באחד שמוכר מחמת שעקר דירתו ג"כ בטל דין מצרנות ש"ך:

מה בדבר ספק כגון שטוען הלוקח שמא מפני המס מכר: (סמ"ע) והש"ך הניח בצ"ע כיון שזה מצרן ודאי אפשר שא"י לבטל המצרנות מספק ודוקא בטוען ספק אריס שגוף המצרנות מספק מפני טענת ספק ומפרש הדבר ספק היינו שטוען שמא גזלן או אריס אתה ונראה דאם היה בידו שלשה שנים דא"צ להביא ראיה יותר:

מו בעל המצר להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה אפי' טוען ברי א"צ לישבע כיון שגם בטענת שמא היה יכול לפטור עצמו ולא דמי למה דחייב לישבע בטוען ברי אף שהיה יכול ג"כ לפטור עצמו בספק מ"מ כיון שהוא מצר ודאי וביטול המצרנות הוא ספק חייב לישבע:

מז והיה יכול לסלקו פי' שהיה לו לבוא לב"ד ולומר אני הוא המצרן ששדה זה שלי הוא:

מח לאשה דעיקר טעמא הוא דהן ימצאו לקנות ממקום אחר והן לאו בר הכי הוא משא"כ בקטנים שאינן יתומים אביהן מטריח בעדן אבל יתומים אפי' יש להן אפוטרופס לית דינא דב"מ וכן אפי' אם המצרן ג"כ אשה לית דינא דב"מ שם:

מט נכסים ידועים היינו שאין לבעלה רשות בהן (שם):

נ היא ובעלה כיון שהיא יש לה נכסים ידועים וא"י לסלק אותה מש"ה גם בעל א"י לסלק (שם):

נא מן האשה וה"ה מן היתומים ואפי' יש למצרן היזק ראיה מבית זה (סמ"ע) (שם):

נב דשותף עדיף אבל שוכר לא (סעיף מ"ט):

נג במשא ומתן דוקא אם קדם השותף וקנאה אבל אם קדם המצרן וקנהו אין השותף במו"מ מסלקו (סמ"ע):

נד מיושבי העיר אפי' אין דר אצלו רק שהוא דר בעיר וכן אם האחר דר סמוך לו בעיר ואינו מצרן והשני יש לו שדה סמוכה לשדות שלו שכן העיר קודם:

נה כ"ז שירצה ואם יש לו זמן שיעמיד שם בנינו הוא מחלוקת הפוסקים אם נקרא יש לו זכות בקרקע:

נו אין בעל העליה והאחרונים חולקים וס"ל דבעל העליה נקרא שותף בקרקע ויכול לסלק המצרן (סמ"ע):

נז במקומות שבהכ"נ ואם עין הדיין רואה שיש ישר וטוב שלא לסלקו יכול לסמוך על דעת האומרים דאין דין מצרנות במקומות בהכ"נ (סמ"ע) והש"ך חולק ואם א"א לחבר שני המקומות להיות אחד לית בי' דדב"מ:

נח מיהו אם נראה והש"ך חולק בזה וכן מי שמוכר שט"ח לא' בפחות אין המלוה יכול לטעון שימכרנו לו:

נט דמים שהן ראויין ראויין כלומר אפי' מעט יותר משויין רק שראוי להאמין לו דאלו דמי שווין נוטל בלא שבועה (סמ"ע):

ס הפקר כלומר שקונין מן השרים בעד המס שנותן:

סא וא"ל א"י לסלקו. אפי' נותן לו כדי שוויה (סמ"ע):

סב ואם קנה המרתף ואף דנגד בית שבצדו חשיב מצרן מ"מ נגד המרתף שתחת הבית גרע ואין לו דין מצרן (סמ"ע):

סג דלמלוה דין מצרן לענין שאם קדם המלוה וקנה אין המצרן יכול להוציא מידו אבל אם קדם אחר וקנאה אין המלוה יכול להוציא מידו (סמ"ע וט"ז):

סד והמצרן רוצה להוציא והרא"ש חולק וס"ל דיש בשכירות משום דדב"מ:

סה דיש בשכירות דין מצרנות היינו לענין אם קדם השוכר וקנאו אין המצרן יכול להוציא מידו אבל השכיר ג"כ א"י להוציא מלוקח וזהו דוקא בשדה הסמוכה לשדה שהשכיר אבל באותו בית עצמו מסיק הט"ז להלכה שהשוכר הראשון מוציא מיד השוכר ששכרו לאחר ימי שכירותו ועיין בית יוסף שאם השוכר השני שכרו אחר שכבר כלה ימי שכירתו של ראשון ועדיין לא השכירו לו המשכיר שאין בו דין מצרנות:

סו ולמה שהוא דר בו ואפי' קנה חבירו את חלקי מסלקו אידך מחלקו (ב"י) ודבריו סותרין שמקודם כתב דאין השוכר יכול לסלק לאחר ויש ליישב בדוחק (ש"ך):

סז אין השוכר יכול להוציא מידו והסמ"ע פסק דאפי' כבר קנאה המצרן השוכר יכול להוציא מידו:

## סימן קעו

א ולפי קנינו אבל כשלא היה קנין בזה יכולים לחזור ולהבא ☜ וע"ב אבל לענין מה שקנה כבר לשם שותפות אפי' קונה כ"א במעותיו א"י לחזור ויש לחבירו חלק בריוח וההפסד:

ב וכתבו שטר ואפי' אם כתב בשטר בח"ח ובשד"א לא מהני ואם כתבו בלשון חיוב ודאי מהני (ט"ז) דלא (כסמ"ע):

ג שה"ה אם משך פי' שכ"א משך ממון חבירו לשם שותפות אבל אם כל אחד משך ממון חבירו שיהיה לו לגמרי לא הוי רק כהפוכי מטרתא ובדבר שדרכו להגביה לא מהני משיכה רק הגבהה ט"ז:

ד והתחילו לישא וליתן אפי' לא עירבו המעות קודם רק שכ"א קנה במעותיו לשם שותפות שוב א"י לחזור אפי' להבא ט"ז וסמ"ע כתב דלא עירבו קודם יכולין לחזור להבא רק לשעבר א"י לחזור:

ה ולא נסתלק משמירתן ☜ ע"ב היינו דוקא שנאנסו המעות בידו קונה שקנה אבל אם כבר קנה סחורה לשם שותפות האחריות של הסחורה הוא לשותפות ואם המלוה טוען שאפשר שעדיין לא קנה אין לו על הלוה רק חרם סתם ואם המעות מזומן ביד הלוה וא"ל טול זה לפרעון אמר המלוה יהיו בידך למחצית שכר נפטר מהאונסין וע"ב סי' שד"מ:

ו עירבו פירותיהן בפירות מהני עירוב כיון שבפירות מקפידין על העירוב אבל במעות לא מהני עירוב לחוד עד שיתחיל לישא וליתן (סמ"ע):

ז ששכרו מקום בשותפות זו היינו דוקא ששכרו המקום שלא יהיה רשות להניח בו רק דברים המשותפים אבל כחצר שהוא של שניהם לגמרי שכ"א יש לו רשות להניח בו מה שירצה אין קונין זה מזה ע"י חצר זה המשותף וע"ב:

ח שאין אדם מקנה דשבלב"ל ואפי' במה שהרויחו (כבר) יכולין לחזור (ש"ך):

ט וי"א דינולין להקנות ואפי' להבא א"י לחזור אבל לשעבר א"צ קנין וע"ב וכן עיקר:

י וא"י לחזור ואפילו במה שירויח להבא (ש"ך):

יא לענין מה שירויחו היינו דוקא קודם שנטל הריוח זה מזה אבל כשנטל ריוח חייב ליתן גם לחבירו ממה שירויח וע"ב ואפילו בלא קנין אין יכול לחזור ממה שהרויח כבר ובקנין אפילו ממה שירויח א"י לחזור ע"ב:

יב ששמו פירותיהם. קמ"ל דאף דכתיב כי תמכרו או קנו לא תונו והאי לאו מכר הוא מ"מ כיון דדקדקו להניח בשוה ה"ל כמכר (סמ"ע) וע"ב אם יש שיטור ביטול מקח אז אם היה קנין אחר לקיים השותפות שהתחילו לישא וליתן השותפות קיים רק שצריך להשלים המעות אבל אם היה הקנין להשותפות רק ע"י משיכת המטלטלין גם השותפות בטל ויכולין לחזור מהשותפות ע"ב:

יג עירובי פירותיהן קמ"ל דאפי' לא באו לחשבון עד אחר זמן ל"א דמחלי זה לזה ויחלוקו בשוה רק כ"א נוטל קרנו כפי שויו (סמ"ע):

יד לפי מניינם ע"ב שיצא מזה הרבה חילוקי דינים. א' דאם נשתתפו לעסוק בסחורה לטרוח במכירת' השכר לאמצע כיון דבעל המועט מחויב לטרוח עצמו כמו בעל המרובה

בשוה ולכך הריוח ג"כ בשוה ואפילו קנו שור לטרוח בו לפטמו להשביחו ולשחטו וכל כיוצא כזה כל שמוטל הטירחא על בעל המיעוט כמו על בעל המרובה נוטל השכר בשוה. ב' הריוח שעלה אחר זמן חלוקה שאין לאחר שוב שיעבוד על חבירו לכוף לחבירו לטרוח במכירת הסחורה של שותפות מש"ה הריוח שעלה אח"ז חלוקה הוא לפי מעותיהם. ג' אם התחילו לישא וליתן בהעסק על קביעת זמן ואח"כ שינו מדעתם הראשונה שלא לעסוק שוב בהעסק זה רק בעסק אחר ולא התחילו לישא וליתן עדיין בעסק אחר הריוח שעלה על העסק הא' אחר השינוי הוא לפי מעותיהן דהוי כאח"ז החלוקה כיון שאין להם שוב שיעבוד מא' על חבירו בעסק הא' אבל אם כבר עשו ביניהם זמן בעסק אחר והתחילו לישא וליתן בהעסק אחר השכר לאמצע כמו בעסק הא'. ד' הריוח וההיזק אפי' מגניבה שעלה על המעות או סחורה שהניחו לתוך השותפות ועדיין הוא בעין מה שהניח בתחלה לתוך השותפות הריוח וההפסד העולה על הבעין הוא לפי המעות. (ה) אמנם בסחורה שהחלקים מצורפים שא"א לא' מהן לחלוק ולקבל הריוח על חלקו עד שימכר ג"כ של חבירו עמו כגון שקנה שור לחרישה או מרגלית א' או כלי א' וכן בכ"מ שא"א לקבל הריוח עד שימכרו שני החלקים אז אפי' אחר זמן החלוקה או כששינו השכר לאמצע ואפי' הריוח שעלה על המעות שהניחו בעין כל שא"א להיות הריוח בלתי מכירת שני החלקים ביחד השכר לאמצע. (ו) וכן אם קנה שור לשחיטה לחלקו באיברים מיד או שאר דבר כיו"ב שאין א' משועבד לטרוח לחבירו ואפי' בשור לחרישה שקנו שלא לחרוש בשותפות רק לטרוח בו זה ב' ימים וזה יום א' שהדין הוא שהריוח לפי מעותיהן מ"מ אם מכרן השור החי ולקחו ריוח באופן שלא היה באפשר ליטול הריוח זה בלתי מכירת שני החלקים יחד ריוח כזה הוא לאמצע. (ז) אם עלה ריוח הרבה בעוד שהיה השכר לפי מעות ואח"כ נזדמן א' נותן ריוח מועט בכדי שימכור לו הכל ביחד ואותו המעות א"א ליקח בלתי אם ימכור שני החלקים ומכרו בסתם ודאי דהדין נותן שאין בעל המרובה מפסיד חלקו שהיה מגיע לו מקודם. (ח) אם קנו שור לחרישה והרויחו וחלקו הריוח לאמצע ואח"כ נמלכו לשחטה ושחטוהו והי' בו היזק אף דעכשיו ההיזק הוא לפי מעותיהן מ"מ משלימין תחלה ההיזק שהיה להם ואח"כ חולקים בהריוח כי רוחא לקרנא משתעבד. (ט) אם קנו קרקע שאין בו דין חלוקה לעצמם ואח"כ מכרו והרויחו הריוח לפי מעותיהן כל שאין הריוח מחמת שותפות שיש בו טורח והתעסקות דדוקא דכל שהשותפות הוא על דבר שיש בו טורח ונשתעבד בעל המועט לעסוק בשוה עם בעל המרוב' אז הריוח לאמצע. (י) כל הני דינים בנשתתפו לדעת אבל אם נעשו שותפים שלא מדעת כגון בכור ופשוט או שהיה לו שותפות עם אביו בשור

לחרישה ואח"כ מת אביו וירש עם אחיו החצי שיש לזה ג' חלקים ולאחיו רביע הריוח לפי מעותיהן אף במקום שהחלקים מצורפים כנ"ל ביאור דינים היוצאים מסעיף זה:

**טו** רק כשומר חנם והש"ך כתב דאפי' ש"ח לא הוי וע"ב דאם כ"א מתעסק בחציו בביתו הוי ש"ש רק דהוי שמירה בבעלים ונ"מ דבעי שבועת שומרין אבל אם א' שמר בנדבה לבד לא הוי אפי' ש"ח ואפי' שבועה לא בעי אם לא שקיבל עליו בפי':

**טז** התחילו להתעסק ביחד ע"ב דדוקא כשנתעסקו שניהם בחנות המשותף ביחד בתחלה ואח"כ התנ' בשמור לי היום ואשמור לך למחר אז הוי שמירה בבעלים נגד כל אחד אבל אם נתעסקו כל אחד בהחצי בביתו ואח"כ התנו שישמור כ"א בחדשו ומשכו אחד כולו לרשותו לא הוי שמירה בבעלים כיון דהוי משיכה חדשה:

**יז** הראשון חייב ע"ב דאם נתעסקו בו ביחד שכ"א לקח החצי לביתו ונתעסק בו בנגנב אצל שניהם חייב האחד להשני רביע מכל הסך ואם נתעסקו בו ביחד בחנות המשותף אין על הא' תשלומין כלל כיון ששומרין ביחד ואם אחר שנתעסקו ביחד חזרו ועסקו בו כ"א לבדו כשיגנב ביד הא' חייב לשלם להשני ואם נגנב ביד השני פטור (ט"ז) אם התנה בשמור לי בחודש זה וחשמור לך בחודש אחר ושמר ראובן לבד בחודש ניסן ואח"כ בתחלת חודש אייר שכר שמעון לראובן שיתעסק עמו ג"כ בחדשו פטור שמעון דבתחלת השמירה הוי שמירה בבעלים ואם אח"כ בר"ח סיון בחודש השייך לראובן שכר לשמעון שיעסוק עמו ונגנב חייב ראובן לשלם לשמעון רביע מכל הסך וכן הדין בכל חודש השייך לראובן ושכר לשמעון שיעסוק עמו כגון בחודש אב ותשרי כיון שנתעסק עם שמעון בהתחלת השמירה השייך לשמעון והוי לשמעון שמירה בבעלים מ"ה כשנגנב חייב ראובן לשלם לשמעון רביע וכשנגנב בחודש השייך לשמעון פטור שמעון בין אם שמר לבדו או שמר עם ראובן ששכרו לשמור עמו כיון שבהתחל' שמירת שמעון הוי שמירה בבעלים לשמעון ואם בתחל' עסק כ"א בחודש שלו דהיינו בר"ח ניסן שמר ראובן לבד ושמעון שמר בר"ח אייר לבד ולא היה שמירה בבעלים לאחד מהם בהתחלת השמירה ואח"כ שכר א' את חבירו להתעסק עמו בחדשו אותו שהוא מחייב מכח התנאי שהיה ראשונה על חדש זה מחויב לשלם להשני רביע וכן הדין אם שאל אחד את חבירו לשמור להתעסק עמו בחנם כשנאבד בפשיעה אבל אם נגנב אז אותו שהוא ש"ש חייב לשלם לחבירו וע"ב הטעם בכ"ז:

**יח** חלקו השותפות. וע"ב דמיירי שהיה בהתחלת השמירה שלא בבעלים או אפילו היה שמירה בבעלים בהתחלה אלא שהיה באופן שהיה משיכה חדשה כגון שלקח לביתו מחנות המשותף ומיירי במעות דהוי ש"ש משום שי"ל רשות להשתמש במעות כמו

במעות מותרין אצל שולחני או אפילו בחפץ והוא הבע"ד של העכו"ם ולקח לעצמו המעות מחמת שהשותף השני לא היה בטוח בעיניו דהוי ש"ש משום דדמי למשכון או דמיירי שהיה נשאר ביד מי שמחויב לשמור בחודש זה:

יט כלו לגמרי דאמדו חז"ל דעת השותפין דמחלי אהדדי וכן בבגדי נשים ובנים כיון דאין דרכן לבוא לב"ד ודאי מחלו אהדדי אבל לבגדי שבת דיכולין לשלחן לב"ד לא מחלו סמ"ע:

כ בגדים לנשיהן. ועש"ך שהניח בצ"ע אם שמין לגדול אחים בבגדי שבת וי"ל דאם הטעם דבגדי שבת דשמין משום דיכול להביאן לב"ד ובגדול אחים אין שמין כי היכי דלשתמעין מילי' א"כ אף ב"ש א"ש אבל אי הטעם בקטנים דשמין בגדי שבת משום דאין דרך להקנות בגדים כאלו אף בגדול אחים שמין:

כא אחר המנהג דה"ל כהתנו אהדדי שיהיו סומכין על המנהג:

כב בסחורה אחרת וזה דוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר נתעסק בממון עצמו והרויח א"צ ליתן לחבירו (ש"ך) וע"ב דדוקא בשותפין עע"ס מיוחד אבל בשותפין בכל עסקיהן חייב ליתן לחבירו וכן הדין במושיב חבירו בחנות המבואר בי"ד סי' קע"ז סעיף כ"ט דאם הושיבו לעסוק בכל סחור' שיתן לו חייב ליתן לו להנותן חלקו ואם לא הושיבו רק על עסק מיוחד ועסק במעותיו בסחור' אחרת א"צ ליתן לחבירו וכתב הסמ"ע דאם א"צ לטרוח יותר בשביל העיסקא כגון רועה מותר:

כג להמכר תמיד בהקפ' לאפוקי אם קצת ב"א אין מוכרין סחור' כזו כלל בהקפ' אבל אם כולם לפעמים מקיפין ולפעמי' מוכרין במזומן כיון שדרך סחורה כזו להמכר אף בהקפה פטור וע"ב דבדבר שדרכו להמכר בהקני' ואפילו בחובות עכו"ם פטור:

כד ואם התרה בו ע"ב דמ"מ כיון שדרכו להמכר תמיד בהקפ' והלוקח הוא איש בטוח בעיני ב"ד יכול לו' חלוק עמי ואני אקיף חלקי וקח חלקך:

כה ולא יפקיד ע"ב דאם הפקיד לאיש שרגיל השותף השני ג"כ להפקיד אצלו פטור ואם בא היזק לעסק מכירת הסחור' ע"י מה שהפקיד ביד אחר חייב אף שהפקיד ביד מי שרגיל השותף השני להפקיד:

כו והסכים למעשיו היינו בפי' אבל שתיק' לא מהני [סמ"ע]:

כז או שמכר בהקפה ע"ב דא"צ לשלם רק כפי שיהיה שוה החפץ למכור במזומנים:

כח מחמת זה שעבר ואם אחר הקנין הסכים השותף השני למעשיו אפילו ע"י הכתב צריך ליתן גם חצי הפחת ש"ך:

כט חוב אצל שר אחד ע"ב דמיירי שעש' החוב בידיעת שותפו וגם מיירי שהלך לדור תחת השר אחר ההלוא' או אפילו היה דר תחתיו קודם ההלואה רק שנתחדש המורא אח"כ אז פטור אבל אם היה דר תחת השר והיה ירא ממנו קודם ההלוא' ודאי דהוא פישע גמור במה שלא הודיע לחבירו שהוא א"י לתובעו ועשה החוב על שמו וחייב:

ל ראובן שהלך ופטר עש"ך שמסיק דאם יש עדים שהחובות עדיין לא נתפרעו א"נ אפילו יש לו מיגו דהוי מיגו במקים חזקה דחזקה דאין אדם פוטר חובותיו דאין אדם מזיק לעצמו אבל אם אין עדים שהחובות לא נתפרעו עדיין אז כשיש לו מיגו דהיינו שאין עדים שפטרו נאמן ואם יש עדים שפטרו דאין לו מיגו א"נ רק שהמלוה צריך לישבע שלא פרע לו העכו"ם ושלא ציוה לו לפטרו וע"ב דהיינו דוקא במלוה בשטר דאז הוי כחזק' שלא נפרע אבל במלוה ע"פ נאמן וע"ב דדוק' בציוה לו לפטור החוב בשם השליח כגון שהבע"ח מכיר השליח שהוא היה ג"כ שותף בשעת עשיית החוב דל"ש שום החזקת טובה מלו' למלוה כיון שסובר הלוה שהפטור לא בא ממלוה האמתי אבל אם טוען שציוה למחול בשם המלו' נאמן כשיש לו מיגי דלגבי מחילה ומתנ' ל"ש חזקה דאדם עשוי ליתן במתנה:

לא חייב לשלמן כפי מה שהיה שווין למכור (ש"ך וט"ז):

לב ואם גנב והש"ך חולק ופוסק דהוא לעצמו אם לא שהיה הגניב' סכנה לשניה' צריך ללוקח עמו ומדברי הט"ז משמע דבכל גוונ' הוא לעצמו דאיסור' לא ניחא ליה דליקני:

לג שלא כדין ול"ד להעליל עליו שקנ' גניבה שזהו בדין לפי דיניהן ולכך חביריו חייבין לסייעו (סמ"ע):

לד מי ששכר חבירו ע"ב דדוק' כשהתנה שכל המציאות יהיו שלו אבל כשלא התנה הוא לבעל השטר:

לה נוליך הסחור' ע"ב דאם השוק קרוב למדינ' דיכול להוליד:

לו משהגיע זמן המכר ע"ב ס"ק ל"ב דאיירי אפילו קבעו זמן בתחל' השותפות ולא כלה עדיין הזמן:

לז וא"י לחלוק ול"ד לפועל דיכול לחזור משום דשם עבד עליו וכתיב כי עבדי הם משא"כ שותפין דאין שם עבד על אחד מהם סמ"ע ועב דה"ה שא"י לטעון גא"ג ועע"ב דדוקא לחלוק השותפות שלא לישא וליתן עוד בהמעות א"י אבל למכור הסחורה יכול לכוף א' חבירו כשנראה ע"פ מנהג העולם שלא יהיה שום רווחא יותר ומכ"ש במקום דאיכא פסידא לפי מנהג העולם ועע"ב אם שותף א' א"ר להתעסק בשותפות שהשותף השני

יכול לשכור עליו מתעסקים אחרים ואם רוצה לבטל השותפות מחמת שא' א"ר להתעסק הרשות בידו ואם א' א"ר ליתן מעות לתוך השותפות ע"ב ס"ק ל"ב:

לח מהקרן ולא מהשכר משום דמזלא דבי תרי עדיף (סמ"ע):

לט ואם שינה ☜ וע"ב דאם שינה בפסידא דלא הדר יכול לבטל השותפות ולדעת הי"א בסי' ש"ו סעי' ח' לא מצי לבטל השותפות עד שיתרו בו או עד שיהיו מוחזקין:

מ חולקין כ"ז שירצה ☜ וע"ב דדוקא אם אחד מעכב מלמכור הסחורה אבל אם הוא מסכים למכור הסחורה וחבירו רוצה לחלוק כדי שלא יתעסק במכירות חלק השני כופין אותו:

מא וחולקים הדמי' כשאין אחד מהם אומר גוד או אגוד אבל פשיטא די"ל גוד או אגוד (ש"ך):

מב חולק בפני ג' ושטרות חולקין הב"ד בשומ' (ש"ך):

מג ואם הפסיד ☜ ואם היה להם בשותפות מאה מדות ונטל אחד חלקו חמשי' מדות והניח לחבירו ג"כ חלקו באוצר ואחר זמן מדד השני חלקו ומצאו חסר וא"י אם קודם החלוק' או אח"כ עיין בסי' רכ"ד מ"ש שם:

מד לבטל החלוקה ול"ד לשינה דההפסד לעצמו דשם ההפסד בא מכח מה ששינה (סמ"ע):

מה ומניח חלק חבירו בב"ד ואומר לפניהם שאין רוצה עמד בהשותפות (סמ"ע):

מו מהמתעסקים שמת ☜ וע"ב דה"ה בשטר עיסקא דידן יכול לתבוע המעות מהיורשים אפילו כשמת המקבל קודם הזמן וכתב במ"ל שאם טען שזקף עליו חלק שותפיה שמת במלוה והרויח לעצמו אינו נאמן:

מז בטלה השותפות ואם עסק בסתם הריוח לשותפות רק שנוטל מקודם שכר טירחתו מלבד באחין שאינו נוטל שכר טירחא כשעסק בסתם וכ' הש"ך דבאורנדי ורחיים א"י לדחות להיורשים אבל יכול לטעון גא"א ☜ וע"ב:

מח שותף שחלה וע"ב דוקא לענין שיכול לבטל השותפות ולסלק עצמו בב"ד ולעסוק בחלקו לבד אבל אם כבר עסק בסתם הריוח לאמצע רק שנוטל שכר טרחתו וכן כשעבר האונס חזר לשותפות הראשון ומ"ש בהגה"ה ונתעכב באונס היינו שהאונס בא מחמת שהלך בשותפות אבל אם חלה שלא מחמת השליחות אין לו חלק דאם היה כאן היה ג"כ חולה (ש"ך):

מט הריוח לאשה לפ"ע אבל ג' שקיבלו עיסק' מאחד ומת אחד מהן ועסקו בסתם אותן שנים הנותרים נוטלים חלק ריוח המגיע למת ואין להנותן בו כלים לפי שאסור להנותן לקבל ריוח מחלק המלוה ועיין ביאורים:

נ חוב אצל אחרים ☜ וע"ב דהיינו דוק' בחובות שכבר עבר הזמן פרעון אבל כשלא הגיע הזמ"פ א"י לחלוק ואין חילוק בין חובות בע"פ או בשטר וא"צ קנין ומעמד שלשתן כשחולקין בשומ' בפני ב"ד ראובן ושמעון שקבלו חובות עכו"ם בעיסקא ונפסדו החובות א"צ לשלם אלא כמו שהיו שווין בשעה שקיבלו (סמ"ע) וכן אם גבו יותר מכפי השומא חולקין דדמי להא דסעי' ד' בעירבו פירות בלא שומא:

נא או בגוד או אגוד בסי' קע"א הביא מור"ם דעת החולקים דלא שייך גא"ג בשטרות כיון דבסוף יבוא לידי גוביינא (סמ"ע) וש"ך:

נב נשא ונתן ודוק' שקיבלו ההלואה בתוך משך השותפות דמאחר שקבעו זמן הפרעון אחר קביעות זמן השותפות הוי כאלו פירשו שימשוך שותפתן עוד עד זמן פרעון אבל אם בתחלת קביעת זמן השותפו' לוו המעות אע"פ שאיחרו הזמן פרעון מזמן השותפות אין אחד מעכב על חבירו מלחלוק כשהגיע הזמן שקבעו לחלוק השותפו' (ט"ז):

נג וטול אתה דמים וה"ה אם זה שרוצה לחלוק רוצה לשלם חלקו להמלוה יכול השני לומר קרנא להדדי משתעבד ומזלא דבי תרי עדיף (סמ"ע):

נד וימכרו גם הסחורה שבריש' קאי א"נ מ"ש ברישא ולילך למדינה פי' לסחורה ר"ל שישא ויתן שם בהמעות ויביא המעות לביתו (סמ"ע):

נה לזמן קצוב אבל מי שקיבל מחבירו לחרוש לו שדה בלא זמן וגם עוסק בה אימת שירצה א"י לחזור בו (סמ"ע):

נו משא"כ בשותפין ארישא קאי עיין (ש"ך):

נז דשבועה לאחד שבועה למאה ☜ ואפילו לא היה בעיר וא"י לטעון אילו הייתי כאן הייתי מגלגל עליו דכיון שכבר נשבע ונפטר מעיקר השבועה שוב א"י לגלגל עליו:

נח וי"א דה"ה אשה והש"ך מסיק דאשה כאיש דמיא:

נט כשהן נתבעין הטעם דהנתבע כל מה שיכול להשמט מהתובע ניחא ליה משא"כ בתובעין ניחא ליה בתביעות שותפו ובקרקע כיון דלא מחוסר גוביינא אף בשהן נתבעין אינו יכול למסתר דינא (סמ"ע) והט"ז חולק עליו:

ס יש לו ראיה אבל הראשון אף אם ימצא ראיה אינו יכול להביאם (סמ"ע) וכתב הש"ך באחד שצוה לשותף לכתוב לשותפו לשלוח לו איזה סחורה עם סחורתו ונאנס בדרך אם לא הזכיר לו המשלח שאחריותו עליו פטור המשלח ☜ וע"ב דמיירי שאמר לו שיקנה

שם עבור השותפות וכשיבא הסחורה לביתו יתן לו רווחים אבל צוה לו לקנות בשבילו בשליחתו אחריותו על המשלח אף שלא הזכירו לו שאחריותו עליו:

סא וכותבין עליו פס"ד ואף על גב דבנתבעין יכול למיסתר דינא מ"מ כיון שהתחיל להיות תובע אמרינן דהיה ברצון שותפו מש"ה כשאבד זכותו ונעשה נתבע חייב חבירו ג"כ ליתן אחר זמן שקבעו לראשון אבל לשנות בטענות יכול לשנות בכל גוונא (סמ"ע):

סב להחרים עליו ודוקא שלא היה בעיר אבל היה בעיר ויכול לשנות בטענות א"י להחרים עליו שיאמר לו אמת שצויתי לטעון אך לתקוני שדרתיך ולא לעותי (סמ"ע) והט"ז חולק וס"ל דיכול להחרים אולי צוה לו לטעון כך:

סג שחייב להן עכו"ם ☜ וע"ב בשנים שהלכו לעכו"ם וזקפו הרבית אל הקרן ואח"כ קנה אחד מחבירו חלק מהחוב וביטל השר הזקיפה אז אם אמר לו בשעת קניה על עיקר הקרן ההפסד מהזקיפה על שניהם ואם אמר לו סתם מכור לי חלק מהחוב לא קנה ממנו רק שני חלקים מהקרן ומהזקיפה וההפסד על שמעון מהזקיפה הוא רק שליש:

סד אם אמר לעצמי אני מציל והסמ"ע כתב שצריך שיאמר כך בפני ב"ד והש"ך והט"ז חולקים וס"ל דסגי בפני עדים ואם יש לו מיגו נאמן לומר שאמר לעצמי אני מציל אפילו בפני עצמו ומהני לו

סה והא' אינו רוצה ליתן ☜ וע"ב דמיירי שע"י שוחד א"י להציל רק החצי אז כשא"ר ליתן שוחד דוקא יכול להציל לעצמו הכל אבל כשרוצה חבירו גם כן ליתן שוחד א"י לומר לעצמי הצלתי וצריך לחלוק עמו אבל כשע"י שוחד יכול להציל הכל יכול לומר לעצמי אני מציל חלקי וטרח גם אתה ותן שוחד ואציל חלקך בכל מקום דאיכא פסידא ☜ וע"ב דא"י לומר לעצמי אני מציל רק כשעפ"י אומדנא יכולין להציל ע"י טירחא הכל או שא"י להציל כלל ע"פ אומדנא אבל כשא"י להציל רק החצי ע"פ אומדנא כגון שהבע"ח הוא עני ואין לו לשלם רק החצי א"י לומר לעצמי אני מציל ובמשנה למלך כתב דבשטר שנכתב על שם אחד מהן א"י לומר לעצמי אני מציל והדין עמו דהא אי אפשר לאחר לתבוע כלל דהא השטר לא נכתב על שמו:

סו שבועה לא' ע"ב דאפילו אם ראובן רוצה לגלגל על לוי מ"מ א"י להשביעו כיון שנפטר מעיקר השבועה נפטר גם מהגלגולים ואפילו לא היה ראובן בעיר בשעה שנשבע לוי:

סז או אפשר שמעון דעת הסמ"ע דאם פטר ראובן לשמעון ושמעון ללוי דמהני והש"ך חולק עליו והט"ז כתב דאם הודיע שמעון ללוי שהוא שותף עם ראובן אף כשפטר ראובן לשמעון ושמעון ללוי יכול ראובן להשביע ללוי ואם לא הודיע אף כשלא פטר

ראובן לשמעון כיון ששמעון פטר ללוי נפטר גם נגד ראובן ואפשר דהש"ך ג"כ מודה בזה להט"ז:

סח באי כחו ואז אפילו לא פטר שמעון לוי מ"מ אין ראובן יכול להשביע ללוי (סמ"י):

סט פרע לאחד מהם ואם פרע החציה והלך לו צריך לחלק קבלתו עם השני ודוקא בנתפשר עם אחד אין השני יכול לומר התפשר גם עמו כמבואר בסי' ע"ז (סמ"ע):

ע החייב ישראל. הש"ך תמה ע"ז דבישראל א"י לתפוס כלל דהא מגיע היזק להשני בתפיסתו דהא במה שנשאר יצטרכו לחלוק עצמו ולזה כתב דמיירי שתפס מדבר שאינו ידוע שהוא של שותפים ☜ וע"ב דדוקא מבית ומרשות השותף שאינו חייב לו א"י לתפוס אבל מבית השותף החייב יכול לתפוס:

עא דאפילו שבועה משום דסתם עכו"ם משקר ונחשב כטענת ספק שאין משביעין עליה (סמ"ע) אכן אם ירצה להשביע זה את זה שבועת השותפות יכול לגלגל עליו:

עב שאם יברר שמעון אבל אם לא יברר הוי כעלילה שאינו חייב לשלם (סמ"ע) ☜ וע"ב דמ"מ יכול שמעון לומר לראובן בשעה שמודיע מהעסק או קבל עליך העלילה או שיהיה כל הריוח שלי ואם עסק בממון השותפות בלא ידיעת חבירו ונפסד מחמת העלילה ההפסד על שניהם:

עג יודה ראובן אבל שטר א"צ ליתן כיון שגם שמעון לא נתן שטר משא"כ ברישא שנתן שמעון עליו שטר צריך גם ראובן ליתן שטר ליד שמעון (סמ"ע):

עד חלקו בריוח דכל שותף יכול לעשות שלא מדעת חבירו מה שהוא תועלת להשותפות והא דמבואר לעיל סעי' י' דלא ישתתף עם אחרים היינו דוקא ליתן הסחורה ליד האחר אינו רשאי אבל להחזיק הסחורה בידו וליתן ריוח להאחר רשאי ט"ז בסעיף י':

עה רוצה להחזיר ומיירי שהוא באופן שאין יהודא יכול לעכב על חזרת שמעון ולוי כגון שראובן נשתתף עם כל א' וא' בפני עצמו ולא עם כולם ביחד ב"י בטור:

עו שותפין הרבה ביחד אין אחד יכול להסתלק היינו למכור חלקו להשותפים ☜ וע"ב דאפילו א' מן השותפין מקבל עליו ההפסד מ"מ אינו יכול כיון דנתמעטו המתעסקים אבל לחלוק עצמו ליטול חלק הסחורה שלו לביתו יכול לחלוק כשהוא על אופן המבואר בסעיף י"ח:

עז בשע' שמוליכ' הטעם דכיון דהמקבל אינו יכול למכרה קודם הרי מתחיל העסק בשעה שמוליכה בין כשהוקרה ובין שהוזלה ואפי' אם קיצב לו סך בשעה שקיבלה מ"מ מחשב הסחורה לפי מה ששוה בשעה שמוליכה סמ"ע וע"ב דהטעם הוא משום דאסו'

לחשוב ביותר משוויה משום רבית הוי כמקח שנעשה באיסור דהמקח קיים כשער של היתר ☜ וע"ב דנראה דהנותן יכול לחזו' בו כשהוזל:

עח נעקר משותפותם ☜ וע"ב דמ"מ אם ראובן רוצה יכול לכופו ליתן מעות דוקא דכיון דנתרצה בתחלה הוי כהלוה לו:

עט ותפסו השר. הש"ך סי' שפ"ח ס"ק כ"ה כתב דאם החזיר משכון באונס דחייב לשלם דהוי כנו"נ ביד דחייב אפילו באונס ☜ וע"ב דדוקא שקיבל ראובן המשכון לביתו בלא רצוי שמעון אבל אם נעשה שומר על המשכון ברצוי שמעון פטור דכל שומר פטור אפי' נו"נ ביד כמבואר בסי' רצ"ב:

פ הוצאות מזונותיו מיירי באופן שאין להם מזונות משותפות כגון שהשני ג"כ עוסק בבית ומיירי שהלך ג"כ לצורך עצמו ולא הוצרך להרבות בהוצאות בשביל העסק (סמ"ע) והט"ז כתב דמיירי שגם בביתו היה צריך להוצאות מזונות כאילו ולכך א"נ ליתן לו אפי' לא הלך רק בשביל השותפות ☜ וע"ב שאם הוצאות מזונות שבדרך הוא עולה יותר ממה שבביתו והיה ריוח באותו מקום בהעסק חייב השני ליתן לו לפי הערך אף שהלך גם לצורך עצמו:

פא שאינו חולק בעיסתו אבל כשהוא חולק בעיסתו נאמן במיגו שהוא שלו ☜ ע"ב דאם היה יכול ליתנם לאחרים נאמן במיגו שהיה נותן להם בצנעה ועיין בס"ס נ"ו:

פב ששר אחד עיין מה שכתבתי בזה לעיל סעיף י"א:

פג שקנו משי מיירי בראובן שמכר לשמעון משי והתנה עמו כשימכרנו יהיה לראובן חלק בהריוח ובהפסד וכשבא שמעון למכור חסר מהמשקל וטען ראובן שלא קיבל עליו חסרון משקל פסק הרא"ש דשמעון נשבע שלא פשע ושלא שלח בו יד וישלם לו ראובן דגם חסרון המשקל הוא בכלל הפסד (סמ"ע) ☜ וע"ב דמיירי שהיה לשמעון מעות ראובן בידו דבלא"ה אין השותף מהנשבעין ונוטלין כמבואר בסי' צ"ג סעיף י"ג:

פד נוטלין בתחל' דאין זה בכלל מזונות כמו רפואה שאין לו קצבה דכל אחד שמירת גופו עליו ואע"פ שלא תבע לו כל ימיו משום שרצה להמתין עד שעת חלוקה (סמ"ע):

פה ויש חולקין ובמהרי"ק כתב דבבנו חייב לפדותו (סמ"ע) ☜ וע"ב דכשהוא שאול ליום ודאי פטור דדינו כקרקע דאין דין שומרין בקרקע רק דהכא מיירי בשליח שהוא קבלן והעיקר כדעת החולקים:

פו גובה משמעון ☜ ע"ב דאפי' יברר שמעון שנאנס ביד לוי חייב מטעם דהוי כשולח יד במה שצוה להשאיל אבל כשצוה להפקידו ביד לוי ומברר שנאנס בידו פטור כמו בשומר שמסר לשומר:

פז מותר לקבלה דמשום הפסד ממון הקילו (סמ"ע):

## סימן קעז

א לעשות חסד זהו לשון הרמב"ן וטעמו וטעם זה דלעשות חסד לא שייך בשותפות דעלמא אבל הרמב"ן ס"ל דאף בשאר שותפות הדין כן והוא הי"א שהביא הרמ"א (סמ"ע) וע"ב דאפילו אינן ניזונין יחד הדין כן:

ב אבל חלקו לא ☜ ע"ב דאם קבלו המלך קודם חלוקה השכר לאמצע אף לאחר שחלקו:

ג לאומנות אחרת ע"ב דאפילו הוא מחמת אביו הוא לעצמו דדוקא מלך כל מה שנותן יותר הוא בשביל חסד אבל איניש דעלמא כל מה שנותן הוא בשכר מלאכה:

ד טורח מלאכתו ☜ ע"ב דבשאר עסקים כל שהשני הי' יכול לעשות ג"כ עסק זה וא' עסק יותר ולא הודיע לחבירו אינו יכול נתבוע שכר טרחתו:

ה וי"א בהפך הסמ"ע מסיק כהטור והש"ך פסק להלכה כהמחבר ובאלמנה כתב הש"ך דלכ"ע אפילו בפשיעה יש לה רפואה שאל"ק והב"ח כתב דלדעת הטור כאן גם באלמנה הדין כן דבחלתה בפשיעה אפילו רפואה שאל"ק אין לה:

ו כשהוא לבדו מתעסק ☜ ע"ב דהפי' הוא כך דכשהוא לבדו מתעסק כגון בנלקח לאומנות המלך אפילו אינן ניזונין יחד רק שהוא לבדו ניזון מ"מ מגיע לו רפואה שאל"ק להטור באונס ולהמחבר אפילו בפשיעה אבל בשני שותפין כשאחד לבד מתעסק אפילו הוא ניזון לבד מחמת תנאי אין לו רפואה אפי' שאל"ק אפי' אם הוא באונס אם לא שניזונין יחד וכתב הנ"י דכ"מ. שהדין דהרפואה לאמצע אפי' נתרפא משל עצמו חייבים להחזיר לו וכ"מ שהדין דמתרפא משל עצמו ונתרפא מאמצע צריך להחזיר להשותפות:

ז ודוקא שאינן ניזונין והסמ"ע חולק וס"ל דהעיקר תליא דכשהם מתעסקים יחד אפי' ניזונין יחד מתרפא משל עצמו אבל בשמתעסקים בזא"ז וחלה אחד מהם בזמן התעסקו מתרפא מהאמצע והט"ז חולק וכתב דהעיקר כהמחבר והרב וכ"כ הב"י:

ח שרצה לילך והיינו כשהוא באופן שאינו צריך לעסוק בזמן ההוא דאל"כ אין לו רשות לילך ולבטל מהעסק וכן בשאר שותפים הדין כן (סמ"ע):

ט פטור היינו שא"צ לשלם הכל אף שאמר לו גנוב אבל חלקו ודאי צריך לשלם מאחר שנתרצה למעשיו כמבואר בסי' קע"ו (סמ"ע):

## סימן קעח

א הוא כאמצע ואפילו אמר המוכסין בפי' לפ' אני מוחל [סמ"ע] ☜ וע"ב דדוקא כאן כיון הגוף הסחורה שהמכס חל עליו הו' בשותפות וחיוב התעסקות של הסחורה הוא על שניהם ולכך כשביקש אחד מהם הוי כאלו הוא שליח בשביל כולם לבקש מש"ה המחילה לאמצע אבל בשאר חוב שחייבים ומחל לאחד מהם אפילו ע"י פיוס הוא לעצמו כיון שלא נשאר להם שום דבר בשותפות מחוב זה כשחולק עצמו מש"ה הוא לעצמו:

ב בקמה העומדת לקצור פי' שנוטל בשבח שהשביח הנטיעה בעצמו שאין צריך למלאכת האריס סמ"ע ועיין לקמן בסי' שע"ה:

ג ואין השותף נוטל ההוצאה ואם היה ההוצאה יתר על השבח אף דאריס נוטל זה אינו נוטל לכך נקט כיורד ברשות בכ"ף הדמיון דאינו כאריס ממש סמ"ע ☜ (וע"ב דזה דוקא במעות שלו אבל הוציאו מעות השותפות לאיזה עסק שלא בידיעת השני הפסד ההוצאה על שניהם:

ד שא"א מלבנות כגון שבית המשותף עומד ליפול וא"א בלא תיקון כופה את השני ועיין באורים הרבה פרטי דינים בזה:

## סימן קעט

א ואפי' נשתהה בידו עיין סמ"ע שכתב דאפי' בזמן רב שרגילין להקפיד א"נ והש"ך מחלק דדוקא בזמן רב שאין רגילין להקפיד א"נ אבל בזמן רב יותר שרגילין להקפיד נאמן והט"ז כתב דהעיקר כהסמ"ע וכן עיקר וע"ב ואי איכא עדים שבא לידי השותף בפקדון מהשני ואיכא עדי ראה אף הש"ך מודה:

ב דלא מצי למטען להד"ם ואפי' בלא שהה מהני מיגו שם:

ג אבל לאחר שחלקו היינו דאיכא עדים שחלקו ד"מ:

## סימן קפא

א הציל לעצמו אפי' לא אמר לעצמי אני מציל (סמ"ע) ☜ וע"ב דאפי' אם א' לא היה כאן לא הוי כיאוש של"מ כיון דהוי כשטפה נהר דמהני ביה יאוש של"מ אבל ביכול להציל ע"י הדחק ואמר לעצמי אני מציל לא זכה בחלק של מי שלא היה בכאן דהוי כיאוש של"מ:

ב הציל לאמצע הוא לאו דוקא דכיון שאינו שותף אינו זוכה במה שאינו שלו לכן אם הציל של חבירו לבד צריך להחזיר של חבירו ושלו נפסד משא"כ בסיפא דכשהן שותפים כל מה שהציל הציל לאמצע ממש (סמ"ע):

ג והציל אחד מהם ואפי' אינו יכול להציל (ש"ך) וע"ב:

ד ואם אמר עיין ביאורים ☜ דכשהשותף כאן בעינן אמירה בפניו דוקא ואם אינו כאן סגי כוונה בלב (ש"ך):

ה אינן יכולים להציל ואמר לעצמי אני מציל (ש"ך):

ו נשבע על כך ☜ ע"ב דדוקא במקום דאית ליה מיגו דלהד"ם או החזרתי אבל אי איכא עדים וראה דלית ליה מיגו אינו נאמן בשבועה:

ז הרי זה חוזר מהשכירות פי' כשהוא שכיר יום אפי' בקנין יכול לחזור בו מטעם דכתיב כי לי בני ישראל עבדים אבל קבלן דוקא כשהוא בלא קנין יכול לחזור בו אבל בקנין א"י לחזור בו ולא מהני אם אמר לעצמי אני מציל:

ח הרי הוא שלו ודוקא כשלא היו יכולין להציל דנתייאשו ואפ"ה כשלא אמר הוא למשכיר (דהיינו לשוכר) דמסתמא לא חזר בו הפועל (סמ"ע):

## סימן קפב

א שהשליח בר חיובא והש"ך חולק ומסיק דהלכה כרב סמא דדוקא דומיא דחצר דבע"כ מותיב בה הוי שלד"ע כגון שלא ידע השליח שהוא גנוב אז חייב המשלח אבל בלא"ה פטור המשלח אף שהשליח אינו בר חיובא עוד הביא בשם הנ"י דע"י קטן שאין לו יד חייב המשלח דדמי לחצר דבע"כ מותיב בה ותמה עליו דהא אין שליחות לקטן דמתניתין מפורשת היא השולח את הבערה ביד חש"ו פטור ☜ וע"ב דהוא מחלוקת הראשונים ודעת הריטב"א דדוקא לענין קיום המעשה אין שליחות לקטן אבל בדבר שהמעשה כבר נעשה רק לחייב המשלח בעונש כגון דאמר לקטן אקפי לי גדול חייב המשלח אפילו על ידי קטן ובמקום שצריכים לקיום המעשה בעינן גדול דוקא ואפילו לד"ע המעשה קיים אבל בגניבה אף המעשה של קנין הגניבה לא נתקיים מצד המשלח דגוף קנין הגניבה הוא רק לענין לחייב המשלח באונסים וזהו מכלל העונש ואין שלד"ע כשהשליח הוא אי בעי עביד אי בעי לא עביד ובשולח את הבערה ביד חש"ו ג"כ חייב להריטב"א כשאמר להם בפירוש להזיק ודעת התוספת בב"מ דף י' דאין שליחות לקטן בכל גונא:

ב וכל מעשיו קיימין וע"י חש"ו ועכו"ם שאינן בתורת שליחות בטל השליחות ולא קנה המשלח אף שמסרה להמשלח והמשלח עשה משיכה לא קנה כיון שהמשיכה לא היה

בפני המוכר ☜ וע"ב דבכ"מ במוכר שמכר החפץ לשליח אפילו עכו"ם וכתב להלוקח ע"י לך משוך וקני קנה הלוקח כשמשך וכן אם הלוקח שלח ע"י עכו"ם וחש"ו כסף להמוכר לקנות ע"י הכסף קנה המשלח כשקיבל המוכר המעות:

ג קח סחורה זו ☜ ע"ב דאפילו ציווה לו שיקנה במעות עצמו ואח"כ יחזור לו המעות מחוייב להחזיר לו ואפילו אמר לו סתם קנה סחורה ולא פירש לו איזה סך כמה שיקנה מחוייב להחזיר אם לא שקנה כל כך שבודאי לא אסיק אדעתיה כל כך ואפילו ביטל השליחות בפני עדים שלא בפניו לא מהני ואם השליח ביטל להשליחות בפני עדים קינה שיקנה ואמר לעצמי אני קונה יבואר בסי' קפ"ג:

ד נקנה המקח ע"ב דאפילו נתברר שהוא של המשלח ועבר על דבריו דאפ"ה המקח קיים דאמרו חז"ל דעת השליח שיהיה המקח קיים ולתקן את אשר עוות בכדי שלא יהיה כגזלן ואפילו אין לשליח לתקן העיוות מ"מ המקח קיים:

ה המקח בטל ע"ב דדוקא בהודיע אבל בלא הודיעו המקח קיים כשאין בו שיעור אונאה או אחר כדי שיראה השליח לתגר (או לקרוביו) ואין השליח יכול לומר אנוס הייתי במה שלא הראתיו לתגר מחמת שמסרתי תיכף החפץ להמשלח דהוי כאילו הוא בעצמו הקונה וכן אם השליח מסר להמשלח ושהה ביד המשלח כדי שיראה א"י לתבוע להשליח ואם הלוקח יכול לבטל המקח כשנתאנה השליח בכל שהוא כשהודיע שהוא שליח יבואר לקמן בסי' קפ"ה ועש"ך שם סי' קע"ה סק"ז דבעינן דוקא שידוע שם המשלח:

ו שעשאו שליח בין לתיקון זה דוקא בטעות אבל בעבר על דבריו דסעיף ב' לא מהני התנאי כיון דשם בפיו לעשות כך (סמ"ע וט"ז):

ז ליתן כפי התנאי כתב הש"ך דמיירי כגון שהוא אחר זמנו או בדברים שאין בהם אונאה דאל"כ לא גרע מהוא עצמו דאפילו אמר ע"מ שאין בהם אונאה דלא מהני:

ח שהתנה עמו ודוקא בשליח בחנם אמרינן דמסתמא התנה השליח כדי שלא יתחייב אם יעוות מאחר שהוא בחנם אבל בשליח בשכר לא (סמ"ע) ועש"ך דבנתאנה הרבה אפילו בדברים שאין בהם אונאה אפ"ה המקח בטל דמסתמא אינו שופטני וע"ב דדבריו צריכים לעיון:

ט דינו כשאר כל אדם וה"ה אם הטעו את המוכר (ש"ך) ול"ד להא דלעיל סימן ק"ט בב"ד שמכרו והטעה הלוקח בכל שהוא דהמקח בטל דשם גם הלוקח עצמו סומך על הב"ד משא"כ השליח: (סמ"ע):

י הואיל וקנה במעותיו אבל אם קונה במעות עצמו אין חייב לתקן העיוות (סמ"ע):

**יא** י"א דוקא שאין לשליח עש"ך וט"ז דהנך דיעות ל"פ דדיע' א' מיירי בלא הודיעו דאז המקח קיים להמשלח כשירצה ולכן הברירה ביד המשלח שאם מספיק עצמו באחריות השליח חייב השליח לקבל עליו האחריות ואם אינו מספיק עצמו באחריות השליח יחזיר לו מעותיו וי"א מיירי בהודיעו אז יכול השליח להחזיר לו מעותיו כתב הט"ז דכאן א"צ המשלח לברר שלא עשאו בין לתקן ובין לעוות דודאי לא שדי אינש זוזי בכדי ודלא כסמ"ע דנגד אחריות אמרינן חזקה לא שא"ז בכדי וע"ב דהשליח א"י לסלק רק במעות מזומן ולא בשומא כשהודיעו וכשאין לו מזומן יכול המשלח לכופו להשליח שיקבל עליו באחריות ואם השליח רוצה לקבל המקח נגד המוכר צריך המוכר להחזיר לו מעותיו ואם אין להמוכר מעות יכול לגבות ממנו הקרקע בגוביינא דב"ד ובאחריות המוכר רק שא"צ ליתן לו כל השדה באחריות רק כפי שיעור מעותיו ע"פ שומת ב"ד:

**יב** כשעת הזול. כי כשאין מתנה שיתן לו כשעת הזול צריך הנותן לקבל כשעת שהיה בשעת נתינת המעות אפילו הוזל וכשחוזר צריך לקבל מי שפרע ולכך צריך להתנות עמו שאם יוזל שיתן לו כשעה"ז ואם פסק ע"י שליח וטעה ולא התנה כו' (סמ"ע):

**יג** לא השליח הטעם דהמשלח יאמר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והשליח מה יעשה כשחוזר המשלח דאדעתא דהכי לא נתן המעות שישאר המקח לנפשו (סמ"ע):

**יד** ואפילו לא הודיעו דדוקא כשעשה עם המוכר קנין גמור המקח קיום בלא הודיעו משא"כ במעות שאינו אלא לענין מי שפרע ואכזה שהוא אונס לא תקנוהו (סמ"ע):

**טו** ומיהו הלוקח ע"ב דדוקא בכה"ג שכלל מכירות כל השדה בסך אחד והמוכר ידע והלוקח לא ידע וסבר שנתפש הקנין על כל הכור מש"ה יכול הלוקח לחזור בו ולומר במקח שלם אני רוצה כיון שלא ידע והמוכר א"י לחזור בו מהמקצת כיון שידע אבל כשהמוכר והלוקח יודעים שאין הקנין תופס רק במקצת כגון בסי' קצ"ב סי"ב במכר לו עשר שדות בעשר מדינות וכן בסי' ר"ג סעיף ב' באמר פרה וטלה בכור חיטין ששניהם יודעין שאין הקנין תופס אלא במקצת שניהם א"י לחזור וכן אם מכר שני דברים והיה פיסוק דמים על כל אחד בפ"ע דאחד לא הי' ברשותו שלא נתפס הקנין רק על הא' אף שלא ידע הלוקח א"י לומר הלוקח במקח שלם אני רוצה ואם כלל שני דברים בסך א' והם שני מינים כגון בסי' רט"ז סעיף ה' גבי קרקע ודקלים הוא מחלוקת הרמב"ם והרשב"ם שם דלהרמב"ם אם אינו משלים לו הדקלים יכול לומר במקח שלם אני רוצה כשלא ידע הלוקח ולהרשב"ם אף שאינו משלים לו במקח קיים בהקרקע כיון שהם שני מינים מש"ה אף שלא ידע הלוקח המקח קיים ובמין אחד וכל המכירה בכלל בסך א' כגון בסי' רל"ב סעיף א' לכ"ע הלוקח יכול לבטל ולימר במקח שלם אני רוצה כשלא ידע ודוקא

כשהמוכר א"י להשלים לו אף שרוצה להשלים לו בדבר שאינו בעולם בשעת המכירה אז אין הלוקח יכול לבטל הקנין של המקצת שהיה בעולם וכן במכר לו עשר שדות ואחד לא היה ברשותו אף שהלוקח לא ידע שאינו ברשותו מ"מ אם לא עשה חזקה רק באחד בהן א"י לבטל המקח של המקצת כיון שידע שאין הקנין תופס אלא במקצת ובכותב נכסיו לבניו מהיום ולאחר מיתה שאין להאב רק פירות והוא מוכר כל השדה בחזקת שלו והלוקח לא ידע וכן בבעל בנכסי אשתו שאין לו רק פירות מחלוקת הרשב"א והנ"י דלהרשב"א אף המוכר יכול לבטל אף שידע כיון שלא מכר קרקע לפירות רק שמכר הגוף סתם והפירות יהיו ממילא שלו מכח מכירת הגוף וכיון שהפירות מכח הגוף קאתו וכשמכירת הגוף בטל ממילא גם מכירת הפירות בטל לכך אפי' המוכר יכול לבטל אפי' ידע ולהנ"י אין המוכר יכול לבטל כיון שידע רק הלוקח יכול לבטל והא דהמוכר אינו יכול לבטל בכל הנ"ל דוקא היכא דליכא גילוי דעת אבל היכא דיש גילוי דעת כגון בכור בשלשים בסי' ר' שדרך העולם לפסוק על הסאה וכשאמר כור גילה דעתו שצריך לדמי כל הכור לכך אף המוכר יכול לחזור בו ואפי' גבי כור בשלשים דגילה דעתו דעת הרשב"א שאם קיבל מקצת דמים כנגד המקצת שמשך הלוקח אז אין יכול לחזור בו וא"י לומר לדמי כולה הייתי צריך ואם מכר שדה ונמצאת מקצתה גזולה דעת הר"ן דהלוקח יכול לחזור בו מכל השדה כיון שא"י להשלים לו ודעת הרשב"א דהמקח קיים במקצת שאינה גזולה וע"ב דכשבר נשתמש העיקר כהרשב"א והטעם דהסכימו כל הפוסקים דכשנשתמש הלוקח בה ונמצאת גזולה אין הלוקח חוזר על המוכר מטעם ביטול מקח רק מטעם אחריות ולכך המקח קיים בהמקצת ואם לא נשתמש בה חייב מטעם ביטול מקח והעיקר כהר"ן דהלוקח יכול לבטל דהא א"א לו להשלים:

**טז** ה"ז מעביר ע"ד. דהרי יצטרך למכור עוד סאה שניה ונמצא שיתרבה עליו שטרות המכירה (סמ"ע):

**יז** ומכרה לשנים דכיון דאמר לאחד קפיד שלא יהיה לו עסק עם הרבה בני אדם (סמ"ע):

**יח** ולא פי' ר"ל שלא אמר לאחד אלא אמר סתם מכור (סמ"ע) או כשמכרם בב' שטרות הסמ"ע כ' דדברי ר"י שבתו' עיקר דאם מכרם בשני שטרות אפי' החתימה השליח מכרם בטל משום אפושי שטרי וע"ב דהעיקר דהרי"ף והרמב"ם סוברים דכשהזכיר המשלח כור והשליח שינה ומכר לתך אף במקום דליכא אפושי שטרי המקח בטל דקיי"ל כמ"ד קפידא וכל ששינה השליח מדברי במשלח אף בדבר שלא יקשה זה מזה המקח בטל ומטעם זה דכשהזכיר המשלח לאחד והשליח מכר לשנים ג"כ המקח בטל אבל לשאמר

המשלח מכור שדה סתם ולא הזכיר שום דבר יכול למכור אפי' להרבה בני אדם ביחד אף במקום דאיכא אפושי שטרי דאפושי שטרי לאו ריעותא היא כלל:

יט נתבאר בטי"ד שם כתב המחבר דהפירות שאכל יוצאת בדיינים ובב"י שם כתב אף דהוי אבק ריבית יוצאה בדיינים משום מחילה בטעות והסמ"ע חולק וס"ל דאפי' מטעם מחילה בטעות אינו יוצאה בדיינים כיון דהוי זבינא דדוקא כשהתחלת הדבר נעשה בהלואה יוצאה מטעם מחילה בטעות משא"כ בזבינא לא שייך מחילה בטעות:

## סימן קפג

א אין לו עליו אלא תרעומת כתב הסמ"ע דל"ד שאמר לו בגד פ' אלא אפי' אמר לו בגד סתם ג"כ יש לו עליו תרעומת ונקרא רמאי והט"ז חולק וס"ל דלא נקרא רמאי רק בייחד לו סחורה ידוע וע"ב דדוקא בשליח בחנם או במקבל עסק לזמן דדמי לפועל שיכול לחזור בו אז אין לו עליו אלא תרעומות אבל בשליח בשכר או בקבלנות לקנות לו סחורה בתרעא דמשיך ולא קנה חייב להשלים לו מניעת הריוח כפי שהרויחו שאר סיחרים בעסק כזה:

ב ואם היה ידוע. הסמ"ע כתב דאפי' היה יודע בשעה שאמר לו המשלח לקנות רק שהיה ירא להודיע כדי שלא ישתדל המשלח לקנות לעצמו מותר להשליח לקנות לעצמו ולהודיע להמשלח אחר הקניה והט"ז חולק דדוקא כשנתוודע לו אח"כ אז מותר לקנות לעצמו אבל כשידע בשעת שליחות צריך להודיע תיכף להמשלח ועש"ך שכתב דה"ה אם היה ראוי לשליח יותר ממשלח כגון שהי' בקעה אלמים ומתיראים משליח ולא ממשלח מותר לקנות לעצמו ועש"ך ס"ק ב' שכתב בשם ר"י דאם קנה ראובן במעותיו קרקע ומתכוין לקנות לשמעון ולא הודיע להמוכר אף שנתכוין שיהי' זה במתנה לשמעון לא קנה שמעון אם לא שהודיע למוכר ודוקא כשאמר לוי שמעון זיל זבין לי אז קנה שמעון משם דכמאן דאוזפינהו דמי כמבואר בסעיף ד':

ג בקרקע מיוחד ע"ב ואפי' יש לו מיגו לא מהני ובמטלטלין כה"ג צ"ע אי מהני מיגו ובתומים כתב דמהני מיגו:

ד י"א דקנה לעצמו והט"ז כתב דעיקר כדיעה בתרייתא אבל כששינה מחיטין לשעורין קנאו המשלח בהשינוי סמ"ע וש"ך וע"ב:

ה אבל אם חזר בו שמעון קודם משיכה הטעם דמעות אינן קונות ובשעת משיכה זכה לעצמו ואפי' מי שפרע ליכא שלא תקנו מי שפרע רק בין מוכר ללוקח אבל בין שליח למשלח לא תקנו (סמ"ע):

ו בשמא דראובן עסמ"ע כלל דבריו דכשנותן מעות שלו בסתם יכול לחזור בו קודם משיכה וכשנותן מעות המשלח אפי' בסתם א"י לחזור אפילו קודם משיכה עד דמודע למוכר שחוזר מהשליחות וקונה לעצמו וגם דוקא בייחד מעות אחרים והט"ז חולק וס"ל דבעינן תרתי לטיבותא דדוקא כשנתן מעות של משלח ובשמא דמשלח אז א"י לחזור בו אבל כשחסר חד מהנך תרתי יכול לחזור בו קודם משיכה כשייחד מעות אחרים וע"ב טעם לדברי הסמ"ע:

ז ואפי' אם נתרצה עסמ"ע שהקשה מסי' רס"ט דשם מסיק דלכ"ע אם נתרצה זכה לשניהם וכן אם היה לראובן מעות קנה לכ"ע וכאן כ' דוקא קנאה במעות ראובן ותי' דכאן מיירי שחזר בו קודם הקנין ובסי' רס"ט מיירי שחזר בו אחר הקנין והט"ז תמה עליו דהא מדמין דין זה למגביה מציא' ושם מבואר דא"נ לומר אחר שמגביה שחזר בו קודם שהגביה ומסיק להלכה דמהני נתרצה והש"ך מחלק דכאן מיירי שלא עשו מעמד גמור ובסי' רס"ט מיירי שעשו ביניהם מעמד גמור איך יקנה ובכמה וע"ב דבאמר זבין לי בסחורה שאינו בזול אף שלא נותן מעות דנהי שלא נעשה רמאי במה שחוזר בו ממה שהבטיחו להלוות לו מעותיו מ"מ נקרא רמאי במאי שקנאו לעצמו ולא הודיע וכיון דהוא מנהג רמאות א"נ לומר שקנאו לעצמו כמבואר בסעיף ב' בהג"ה ובסעי' ד' גבי זבין לי האי מידי אבל בסחורה בזול דהוי כמציא' דלא יקרא רשע כשקונה לעצמו לכן לא מיבעיא כשלא נותן לו מעות והשליח הבטיחו להלוות לו מעותיו ודאי דנאמן לומר שחזר בו ממה שהבטיחו להלוות מעותיו דלא שייך בזה חזקה שליח עושה שליחותו דאימר נתוודע לו שאינו בטוח אלא אפי' נותן לו מעות חבירו אצלו וקנאה במעותיו מ"מ ל"ש חזקה שליח עושה שליחותו דהרי אנו רואין ששינה שליחותו ולא עשהו מש"ה נאמן משא"כ בסי' רס"ט דמיירי במציא' דשייך חזקה שליח עושה שליחותו וכן גבי סחורה בזול דסי' רס"ט מיירי ששלחו רק לעשות קנין והוא יתן לעצמו מעותיו שייך ג"כ חזקה שליח עושה שליח תו מש"ה א"ל לעצמי קניתי כמו במציא' ואם לא אמר לו זיל זבין לי אלא הקונה בעצמו אמר אני קונה דבר זה לשותפות יכול לומר משטה אני בך (ב"י בשם הרשב"א):

ח הפסד הוא לשליח ואין השליח יכול לומר להמשלח קבל עליך מיד השכר וההפסד או הילך מעותיך מטעם שכ' הש"מ דקנסו שכל המשנה להיות ידו על התחתונה ויכול המשלח לומר העסק הוא שלי לשכר ומחוייב להמתין עד זמן המכירה ואם יהיה הפסד הוא לשליח וכתב הש"ך דדוקא פחת דיוקרא וזולא הוא לשליח אבל אונס שלא בא מחמת השינוי או גניבה ואבידה כשאינו מקבל שכר על העסק השליחות פטור וע"ב

דדוקא בשכבר קיבל המשלח העסק לשכר או פטור מהאונסים אבל אם נאנס קודם שנודע למשלח כלל מקניות הסחורה יכול המשלח לומר אין רצוני כלל בסחורה ונעשו המעות הלואה בידו וחייב באונסים:

**ט** ואם היה בהם ריוח הש"ך כ' דאפי' בשליח ממש ואפי' בדבר שאל"ק כל ששינה וקנה שעורים יכול לומר קים לי כדעת הרבה הפוסקים דס"ל השכר לאמצע כל שהריוח בא מחמת גרמת השליח וע"ב דדוקא כשנתכוין השליח בשעת קנין שיהיה לאמצע וגם צריך שיתן תיכף חצי המעות להמשלח אבל כשעסק בשביל המשלח לכ"ע הכל להמשלח:

**י** הריוח לשניהם כששלחו למחצית שכר דאל"כ הריוח של משלח לדעת הטור (ש"ך):

**יא** השער קצוב וידוע. כגון שמוכרין בשר ויין במדה או במשקל וקצב סך המדה והמשקל בדינר וכשנתן המוכר טפי יש להסתפק למי נתן המוכר לכך חולקין זהו שיטת רש"י ודעת רוב הפוסקים דנתן הכל לשליח רק כיון שע"י מעותיו של משלח משתכר לכך חולקין (סמ"ע):

**יב** שאין לו קצבה כגון טלית וחלוק שנמכרו באומד אמרינן במסתמא בעד המעות שקיבל נתן לו כ"כ דלפעמים מוכרין כ"כ בדינר (סמ"ע):

**יג** אמר המוכר בפי' קאי על דבר שיל"ק וזה הוא לטעמא דרש"י ז"ל הנ"ל אבל לשיטת הפוסקים דס"ל דחולקין בדשיל"ק מטעם הואיל ונשתכר במעות של המשלח א"כ אפי' אמר בפי' חולקין ומסיק הט"ז שכן עיקר:

**יד** הכל לשליח דין זה חתיא אפי' לשיטת הפוסקים דס"ל דהא דחולקין בדשיל"ק משום שבמעותיו נשתכר מ"מ הכא הכל לשליח מטעם דאם השליח גנב או גזל או הטעה מה טיבו של בעה"ב בזה דהא אם השליח היה רוצה היה אומר לעכו"ם טעית בחשבון (ש"ך) ודוקא טעות שבחשבון אבל טעות שבמקח בדשאל"ק הכל לבעל המעות ובדשיל"ק חולקין המעות והטעם דאפשר שהיה סבור שאין המקח שוה יותר ממה שקבל (סמ"ע) וכתב הרמב"ן בתשובה בקהל שמינה לראובן לשליח לפרוע מס והשר ההנהו משלו דאם טען השליח דהוא ההנהו להשר בדבר אחר הכל לשליח אבל אם אין השליח טוען כך חולקין לדעת הפוסקים דס"ל הטעם הואיל שמעותיו נשתכר והסמ"ע קיצר בהעתקה:

**טו** הכל של המשלח ולא זכה השליח שלא מדעת (סמ"ע) וע"ב דדוקא בטעות הדין כך אבל בסעיף ו' גבי הוספה דהוא מטעם מתנה זכה השליח אפי' שלא מדעת ולפ"ז בטעות שבמקח בדשיל"ק שחולקין ואם לא ידע ונתן הכל למשלח הוא של המשלח:

**טז** וסייעו והטעה הטעם כיון דעסיקו תרוויהו ודוקא כשהטעו לעכו"ם שנתן העכו"ם מעות שלו יותר אבל כשסייעו לאחד שהיה חייב לגוי ליתן פחות הכל לבעל המעות

כמבואר בסעיף א' כ' הש"ך דשליח שהבריח המכס כיון דהפסד המכס הוא ברור מחוייב ליתן לו מה שההנהו:

יז שמא אחר זמן יזכרם העכו"ם ז"ל הטור כיון דהימני' שמעון לראובן מעיקרא ונעשה ערב בשבילו בלא משכון גם עתה לא עכבם על הספק וגם א"י לומר אני רוצה לקדש השם דבשלו יקדש ולא בשל אחרים ול"ד להטעה את העכו"ם דאם ירצה יכול להחזיר לעכו"ם שא"ה דעדיין לא זכה בהן המשלח לעולם אבל הכא המעות הן של ראובן (סמ"ע):

יח כאילו מחל העכו"ם חצי החוב. היינו משום דהמעות הן של המשלח לכן מה שנשאר ברשותא דמרא קיימא משא"כ לעיל בשליח שהטעה לעכו"ם דמקבל מעות מאחרים ע"כ זכה בו (סמ"ע) וה"ה בראובן ששלח עם משכונות שלו להלוות עליהם בריבית ונודע לו שהמציא בפחות מסך זה שאמר השליח א"צ ראובן ליתן רק מה שנותן השליח לעכו"ם (ש"ך):

## סימן קפד

א אם היו המעות מעורבין בין שנתנו צרורין ועירבם השליח בין שנתנו הם מעותיהם מעורבים קנה לכולם (סמ"ע):

ב מיהו אם פי' עסמ"ע ס"ק ב' שתמה שלא כתב זה בלשון י"א כי לדעה קמייתא אין חילוק בין הי' כן במחשבתו לפירש ועש"ך שכתב דאם היה המעות של כל אחד צרורין אף שפירש שקונה לכולם לא קנה אף לדעה זו:

ג ואין כופין את המוכר אפי' אמר טעם למה כ' תחלה בשם לוי משום שהוא תקיף אפ"ה לא מהני כל שלא התנה מתחלה (סמ"ע):

ד לא יוכל לחזור בו עסמ"ע וט"ז דבשקנה במעות לוי ולא עשאו לוי לשליח ודאי דיכול המוכר לחזור בו דהא מכר אינו זכות ולכך הגיה הב"ח הביאו הש"ך שצ"ל אם קנה במעותיו (וט"ס במעות לוי) והיינו שקנה ראובן במעות של עצמו רק שיאמר להמוכר בשם לוי אז אין המוכר יכול לחזור ואם יבוא המשלח ויתבע לשליח ויאמר שעשאו שליח וקנה במעות המשלח והשליח מכחישו הדין ביניהם וע"ב (ומ"ש בסמ"ע אם טען השליח ט"ס וצ"ל המשלח):

## סימן קפה

א הסירסור שליח הוא כתב הש"ך אמרינן בפ' המקבל מי שאמר הולך גט זה לאשתי ואשתו אומרת תהא שלוחי לקבלה הוי ספיקא אי יכול להיות שליח כיון שאינו יכול

לחזור ולהודיע להמשלח הראשון ולזה מסופק בממון כה"ג במי שנותן לפ' דבר למוכרו וא"ל אדם אחד תהא שלוחי לקנותו ממנו אי מהני קנין השליח ☜ וע"ב דלפענ"ד נראה דבממון כיון דתיכף כשאמר השליח להקונה לך משוך וקני נגמר שליחותו ושוב יכול הלוקח לעשות השליח בעצמו לשליח שיקנה בשבילו ולא דמי לגט דבגט טלי גיטיך מעג"ק פסול ולא כלתה שליחותו עד שנותן לידה ולכך א"י לעשות שליח הבעל לש"ק שלה שיהיה הוא הנותן והמקבל:

ב משלם החמשים מביתו ☜ וע"ב דאפילו אינו שוה רק חמשים מחויב השליח להשלים עד מאה כמו שאמר לו המשלח והטעם דלא מחזקינן להשליח בגזלן ואמרי' דודאי היה דעתו לתקן העיוות והוי כאילו קנאו לעצמו במאה ומכרה בחמשים:

ג מכר במאתים הכל לראובן ואף שגילה דעתו למכור במנה לא אמרינן שמחל המותר להסירסור אלא אמרינן שהיה סבר שאינו שוה יותר ומיירי בדבר שאין לו קצבה לא כמבואר בסי' קפ"ג סעיף ו' (סמ"ע):

ד שלח לו דורון כתב הט"ז דוקא שיש הוכחה ששלח לו הדורון בשביל השליחות כגון שאינו רגיל בזה או רגיל ועכשיו מוכח קצת שנותן לו בשביל השליחות וגם הש"ך כתב שיש ליישב בדבר ע"ש:

ה אין השליח יכול לקנות לעצמו דאין מכר אלא הוצאת הדבר מרשות לרשות (סמ"ע) ועש"ך שכתב דיש חולקים בזה:

ו ונתפייס המוכר וה"ה אם שתק המוכר (ב"י):

ז זכה במותר דמסתמא הסכים לדבריו אדעתא דהכי לקחוה (סמ"ע) והוי כמו ש"ש (ש"ך) ☜ וע"ב דלא דמי להא דסי' קפ"ו סעיף ב' דחייב אפילו באונסים דשם לקחו בתורת מקח שיהיה הוא הלוקח כשיזדמן לו מוכרים שיהיה שלו מעכשיו משא"כ הכא דאינו אלא שליח בעלמא:

ח נשבע הסירסור והראב"ד חולק וס"ל דאינו נשבע אלא היסת ☜ וע"ב דהראב"ד אינו חולק רק כשאינו מזכיר בתביעתו שיווי החפץ רק מכח מה שאמר לו למכרה במאה וא"י שנמכר אלא מפי הסירסור ולא הוי תביעתו בדבר שבמדה ולכך פטור ובזה גם הרמב"ם מודה ואינו חייב שבועה רק כשאמר במאה אמרת למכרה וכן מכרתי ☜ וע"ב דאפילו טוען אתה מכרת בחמשים ואינו תובעו מאה רק מחמת שאמר לו למכרה במאה אפילו הכי חייב לישבע ש"ד:

ט ואם ידע הלוקח כתב הש"ך דבעינן דוקא שהודיע להלוקח בשעת מקח שם המשלח וכן לעיל בסי' קפ"ב בעינן שהודיע בשעת המקח שהוא שלוחו של פלוני דוקא אבל

כשלא הודיעו בשעת מקח רק סתם שהוא שליח הוי כלא הודיע כלל והטעם כיון שהודיע שם המשלח צריך להחזיר דהיה לו להלוקח לחוש שמא יקפיד המשלח אבל אם אינו מכיר המשלח אע"פ שאמר לו שהוא שליח יכול לומר סבור הייתי כיון שאינך מפרש מי הוא המשלח בודאי אין קפידא בכך ויקיים המשלח מעשיך (ש"ך):

י יחזיר החפץ לבעלים כיון שהלוקח טוען ספק והמשלח ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והשליח א"נ להעיד ללוקח מפני שהוא נוגע (סמ"ע) ☜ וע"ב דמיירי דוקא שנתאנה השליח ובהא פליגי הרמב"ם והראב"ד רמב"ם ס"ל דבסירסור הואיל שמקבל שכר לא אמרינן דמן הסתם עשאו המשלח בין לתקן ובין לעוות והמקח הוא בטל לפנינו ולכך אין השליח נאמן לקיים המקח והי"א שהוא הראב"ד ס"ל דאפילו בסירסור אמרינן במסתמא התנה בין לתקן בין לעוות והמקח קיים לפנינו ולכך אין השליח נאמן אפי' כשמעיד למשלח שאין ע"א נאמן להוציא ממון אבל כשלא נתאנה השליח והמשלח מכחישו ואסר שצווה למכרה ביותר משיויו השליח נאמן כמו בשליש סעיף נ"ו כיון דהימניה ואפילו שכבר יצא השלישית מת"י מ"מ מהימן הוו במאי דעביד מעיקרא:

יא אפילו מודה הסירסור הטעם דמסתמא אמרינן דעשאו בין לתקן בין לעוות כמו בסי' קפ"ב סעיף ד' ואין השליח נאמן שיכול הלוקח לומר קנוניא אתם עושים עלו והרמב"ם ס"ל דבסירסור הואיל ונוטל שכר לא אמרינן שעשאו בין לתקן בין לעוות (סמ"ע) והש"ך מחלק דלעיל סימן קפ"ב מיירי שהמשלח הוא לוקח ורוצה להוציא מעות לכך אמרינן המע"ה וכאן מיירי שהמשלח הוא המוכר ורצה להוציא החפץ וכיון שמבורר שהחפץ היא של המשלח מוקמינן בחזקת מרא קמא והט"ז מחלק דבסי' קב"ב ליכא הכחשה בין משלח לשליח משא"כ כאן דאוכא הכחשה ס"ל להרמב"ם דהמשלח נאמן:

יב אינו רוצה למכור בדמים אלו ☜ וע"ב דמיירי שנתאנ' השלי' והמשל' אמר לו מכור במה שתמצא ובהא פליגי הרמב"ם והראב"ד הרמב"ם ס"ל דמכור במה שתמצא לא הוי כא"ל בין לתקן בין לעוות אבל הראב"ד ס"ל דהוי כאילו אמר בין לתקן בין לעוות אבל בלא נתאנה לכ"ע אין המשל' יכול לבטל המקח כשנתן לו רשות למכור אפילו אמר לו מכור סתם:

יג מחזיר הלוקח ואף שהמוכר יכול לחזור בו אין הלוקח יכול לחזור בו (סמ"ע) ☜ וע"ב דאפילו נתאנה השליח והמשל' רוצה לקיים המקח אין הלוקח יכול לחזור בו:

יד אמר לו מכור במה שתמצא דוקא כשמכר מעט פחות או מעט יותר הא אם מכר בפחות הרבה אמרינן מה שעשה עשוי (סמ"ע):

טו אפילו כשעת הליכה אף דאכתי לא מכר החפץ ושמא לא ימכרנו אפ"ה הוי ש"ש ומכ"ש בחזרה דהיינו אחר שכבר מכר החפץ דאז פשיטא דהוי ש"ש (סמ"ע):

טז וישבע כמה השוה האבן וא"צ ראובן לישבע שהיה האבן תקוע יפה דאין נשבעין על טענת שמא (סמ"ע):

יז ויפרע שוויה דוקא שוויה ולא יותר אפילו הוא משכון של עכו"ם והעכו"ם שמוהו ביותר ועיין לעיל סי' ע"ב (סמ"ע):

יח פשיעותא הוא ובסי' קכ"א הוסיף דאם אמר שהשכינו אצל פלוני והוא כופר חייב דה"ל למשכנו בעדים ויש כאן השמטות סופר סמ"ע והש"ך כתב דבכיון השמיטו המחבר דליתא להאי דינא וע"ל סי' קכ"א:

יט פטור הסירסור כיון דהוא בעצמו ציוה לו להשכינו ביד פ' וה"ה אם ציוה לו להשכינו ביד עכו"ם ומכר העכו"ם המשכון דפטור (סמ"ע):

כ פטורים הבעלים ואף שהריוח הקנס הנכתב בתנאים דזה לא הוי ריוח כלל הואיל והיה לו ביוש ויצא שכרו בהפסדו סמ"ע והש"ך כתב דכל שדכנות סתמא כאילו התנה עד שיתפייס לקנין שעושין הקנס ומגיע לו שדכנות מ"מ אם עבר אחד והשני אינו יכול להוציא הקנס חייב השדכן להחזיר השדכנות ואם נתרצו שניהם בחזרת השידוך לא הפסיד שכר השדכנות במקום שגובין אותו אחר כתיבת התנאים (ט"ז) כתב הסמ"ע שכירות פועל אין צריך קנין לכן האומר לחבירו דבר בשבילי לשלטון ואתן לך ב' זהובים חייב ליתן לו ואינו יכול לומר שמחמת יראה הבטיחו שלא יקלקל ענייני אצל השר דדברים שבלב אינם דברים:

## סימן קפו

א בהליכה חייב הואיל וקצץ דמיו ולקחו הרי הן לקוחין בידו עד שידע שלא יקבלו בבית חמיו ממנו סמ"ע ☜ וע"ב דלדיעה זו אפילו בזבינא דרמיא על אפיה הוא לוקח וחייב באונסים בהליכה אך קייצי דמים בעינן בכל גוונא:

ב בחזרה פטור פי' מן האונסים אף שנהנה שהראה בו בבית חמיו הרי הוא נותן לאומן כפי טובת הנאה מש"ה אין לו דין שואל אלא שוכר (סמ"ע):

ג בין בחזרה דחזרה דהאי הליכה הוא דגם בחזרה יכול למכור סמ"ע:

ד ואינו חייב אלא בגניבה ואבידה ☜ וע"ב דלדעת הי"א כל שאינו זבינא חריפא בהא דלשגרן אינו בחזרה אלא שומר חנם:

ה ואינו חייב באונסין שהרי אין כל הנאה שלו (סמ"ע):

## סימן קפז

א במקום שאפשר להביא עליו עדים נלמד מדכתיב אין רואה שבועת ד' תהיה בין שניהם ידרשינן הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ואינו נאמן בשבועה (סמ"ע) ☜ וע"ב דאפי' לא ידעינן שהיה במקום רואין רק הנפקד בעצמו מודה שהיה במקום רואין אפ"ה חייב אף שיש לו מיגו משום דהוי כמיגו במקום עדים:

ב יביא ראיה שלא היה היין חומץ ומיירי שהיה היין אחר כך פקדון אנל השליח אבל אם לא היה פקדון בידו רק שאמר לו שיקנה לו יין טוב ושיקחנו המשלח לא שייך לומר קלא איט ליה כיון דאין לו עסק שמירה על היין אין לו להוציא קול ט"ז:

ג וכן כיוצא בזה עיין לקמן סי' רצ"ד דבדבר דלא שלטא בי' עינא אף במקום רואין הוי כאין רואין (סמ"ע):

ד בטענת שומרין הסמ"ע הקשה הא עיקר קרא דאין רואין בשומרין כתיב וע"ב דקמ"ל בזה דאפילו בטענת שומרין במקום דליכא שבועת שומרין כגון שהמפקיד טוען ברי ויש לו לנפקד מיגו אפ"ה חייב כשיש רואה:

ה אבל בטענת פרעון והשבה עיין הטעם בביאורים ☜ וע"ב דאם אמר לשליח שיקנה לו איזה דבר ממעות של השליח וישלם לו אח"כ וטען השליח שקנה לו ושנאנס מידו וחייב המשלח לשלם כמו בחנוני על פנקסו בסי' י"א ודוקא במקום שאין רואין אבל במקום שיש רואין הוא מחלוקת הפוסקים אי נאמן בשבועה:

ו ונרקבו מחמת גשמים עיין בספר אגודת אזוב הביאו הש"ך שכתוב שהוא ספיקא דדינא שדין זה הוא ממהרי"ק ומהרי"ק עצמו סיים שאין לסמוך על דין זה:

## סימן קפח

א אין העכו"ם נעשה שליח ואם מומר לעכו"ם נעשה שליח לישראל עיין ב"י בתשובתינו בדיני גיטין סי' י"ד ואם עכו"ם נעשה שליח לעכו"ם עיין לקמן סי' רמ"ג בש"ך:

ב ואפילו אשת איש ואפילו איש זה לאשת אחר אף דרשות אחרים עליה (סמ"ע):

ג ואפילו עבד ושפחה כנענים ודוקא בשליחות אבל א"י לזכות ע"י לאחרים הואיל וידם ביד המזכה ה"ל כאילו הוא עדיין ביד המזכה:

ד שוטה וקטן ואם הנותן היה בריא בשעה שעשאו שליח ונשתטה הוא מחלוקת הפוסקים ☜ וע"ב:

ה אינם נעשים שלוחים ☜ וע"ב באם שכר לאותן שאינן בני שליחות לעשות קנין אז בהגבהה שהגביה שלשה קנה דכח פועל הוי ככח בעה"ב והוי כאילו הוא מגביה מכוחו

וכן בחזקה הוי כאילו נעשה תיקון להבית ע"י כחו ובמשיכה אם משך לרשות דבעה"ב מהני דהוי כנמשך ע"י כוחו של בעה"ב דכח פועל ככוחו אבל אם משכה פועל לרשות עצמו לא מהני דרשות פועל שאינו בר שליחות אינו ברשות בעה"ב וכן בהגבהה דאם הגביה פחות משלשה לא קנה דאינו קונה רק מטעם ידו וידו לא הוי רק מטעם חצירו וחצרו מהלכת לא קנה:

**ו** ולא היה לו לשלחן אלא עם בן דעת ודוקא בפונדיון הוא דחייב הואיל ונשאר בידו וצריך להחזירה לאב והאיסור והשמן שנפסד ביד הקטן של חנוני הן שלא קנאו הבעה"ב אבל על הצלוחית פטור ואף שלקחו למדוד בה להקטן דאבידה מדעת היא וה"ה אם החזיר הפונדיון ביד הקטן היה פטור (סמ"ע):

**ז** ומדד לאחרים דשואל שלא מדעת גזלן הוא וחייב להחזירה להבעלים (סמ"ע):

**ח** ואם פירש ☜ וע"ב דבנטלו למוד בה לאחרים דנעשה גזלן וחייב על הצלוחית אף שפירש:

**ט** שלחהו לי ביד פלוני קמ"ל בזה דאפילו לא אמר שלח לי ע"י קטן אלא ע"י פלוני די"ל שלא היה יודע אם הוא קטן אפ"ה פטור הואיל וקיים מאמרו (סמ"ע):

**י** בטל השליחות ואפילו השליח רוצה להשלים חסרונו (ש"ך) ודוקא בהודיעו כמבואר לעיל סימן קפ"ב:

**יא** ועיין לעיל סימן קע"ו כתב הסמ"ע דאף לדעת החולקים שם וסוברים דחייב משום דנפסד בגופו אפשר דמודים כאן הואיל ולא ניזק רק בממונו:

## סימן קפט

אלא צריכין לחזור ולהקנות פי' הסמ"ע דאם ראובן קנה משמעון בית או שדה בקנין גמור ומחלו זה לזה הקנין אין הקנין נתבטל עד שיחזור שמעון ויקנה מראובן וכן הדין בשכירות:

## סימן קצ

**א** ונתן לו כסף ואם נתן לו ממרני שיש לו על אחרים בעד כסף קנה דאפי' בקידושין כה"ג מקודשת כיון דאינו יכול למחול וכתב בעטרת צבי דצריך הלוקח לישאל להמתחייב תחלה אם יקבל מפני שהוא תקנות ארצות שלא לקנות שט"ח בלתי ידיעת הבע"ד אבל אם נתן לו שט"ח שנכתב על שם המלוה אינו קונה ודוקא באשה מקודשת לר' מאיר משום דסמכה דעת' דלא שביק דידיה ומחיל לאחריני אבל במכר לא קני כיון יכול

למחול לא סמכה דעתא ש"ך ובתוס' ב"מ ט"ז ובב"ב קנ"ז הובא בקצה"ח כתבו להיפך דאפי' לרבנן דס"ל דבאשה אינה מקודשת הטעם דאף דיתחייב לשלם כשימחול משום דינא דגרמי מ"מ אינה מקודשת דכסיפא לה למיתבעיה אבל במכר קונה דסמכה דעתה משום דלא כסיף למיתבע:

ב שוה פרוטה קנה דעת הסמ"ע דדוקא כשנתן לו המקצת דמים על התחלת פרעון ולא עייל ונפיק אזוזי או שזקף המותר במלוה כדלקמן סי' יו"ד אז קנה אבל נתן לו הפרוטה רק על שם קנין ולא להתחלת פרעון לא קני דכסף נלמד משדה עפרון ושם היה לתחלת הפרעון ודעת הט"ז דאפי' נתן לו לשם קנין קנה הכל כמו בערבוני יקון הכל דסעיף י"א וע"ב דעיקר כדבריו:

ג על מנת שיחזרהו קנה דנתינה על מנת להחזיר שמה נתינה בכל מקום חוץ מקדושי אשה (סמ"ע):

ד תן מנה לפ' וקנה לך קרקע שלי ילמד מדין ערב שנשתעבד מחמת שנתן המלוה על פיו ה"נ דכוותיה ולזה א"צ לומר כאן שדך קנויה לי כמו בסעיף ה' שא"צ לדבר כן המלוה להערב סמ"ע:

ה הילך מנה ויהיה שדך מכור לפ' נלמד מדין עבד כנעני דכשנותן אחר מעות להאדון לשחרר עבדו דקונה העבד נפשו אע"ג דהעבד אינו נותן לו כלום ה"נ דכוותיה סמ"ע:

ו כגון שעשאו שליח ☜ וע"ב דדוקא כשהשדה שוה הרבה יותר ממנה ונתן לו המנה רק כדי לעשות קנין שהלוקח יתן המותר אז לא נחשב לזכות וצריך דוקא שיעשהו שליח אבל כשאין כל השדה שוה רק מנה ונתן לו כל המנה במתנה אז הוי כזכות וזכין לאדם שלא בפניו ואף שלא עשאו שליח קנה ועיין בסי' קצ"ה שם כתבתי דאפילו נותן כל המעות במתנה בעינן דוקא שעשאו שליח:

ז ויהיה שדי מכור לו לאותו פלוני נלמד מבינייהו דערב ועבד כנעני דמה שאחר נותן מעות שהלוקח יקנה השדה הוי כאילו הלוקח נתן כמו בעבד וכיון שהאחר נותן על פי ציווי המוכר הוי כמו המוכר קיבלו כמו בערב (סמ"ע):

ח אדם חשוב ובכאן א"צ שיאמר שדך קנויה לי כמו בסעיף ה' דכאן שמדבר המוכר עם הלוקח הרי רואין דניחא ליה כיון דמקבל המעות וכן בסעיף ג' א"צ לומר כיון דנותן על פיו (סמ"ע) וע"ב דאם מכר לו כל המקח בהנאה זו אפילו במטלטלין קנה מטעם חליפין למאן דס"ל דבחליפין שוה בשוה לא בעינן כלי אבל אם לא היה הנאה זו אצלו רק ש"פ נותן לו כדי שיהיה נחשב לקנין כסף והמותר ישלם לו לא הוי רק כקנין מעות דלא קני במטלטלין רק לענין מי שפרע:

ט מנה זו אני גובה בחובי גם במטלטלין הדין כן כמבואר בסי' ר"ד שיקנה לו המטלטלין לענין מי שפרע רק במטלטלין משום שיכול להבריחו יכול לתופסו למשכון עד שיפרע לו משא"כ בקרקע (סמ"ע) וע"ב בסי' פ"ה דאם בתכ"ד אמר שנוטל זה בעד חובו ושאינו רוצה במכירה יכול לבטל המקח:

י עד שיכתוב את השטר ואם דרכן לכתוב שטר קנין אינו קונה רק משעת כתיבת השטר ואם דרכן לכתוב שטר ראיה אז כשכותב את השטר קונה למפרע משעת נתינת הכסף (ב"י):

יא והניח משכון עליהם מנה אין כאן משכון אין כאן (סמ"ע) וע"ב דאם נתן לו שט"ח על עצמו מחלוקת הפוסקים אי קנה כמו בכסף:

יב לא קנה הלוקח את כולה עסמ"ע וע"ב דכוונת דבריו דכנגד המעות שלא נתן יכול כל אחד לבטל המקח מדינא וכנגד הדמים שנתן יש להחוזר בו דין ידו עה"ת והיינו שאם המוכר חזר בו מכנגד הדמים שלא נתן ורוצה לקיים המקח כנגד הדמים שנתן והלוקח אומר כיון שאתה חוזר מהמקח נגד הדמים שלא נתתי אחזור מכל וכל יש ללוקח החוזר בו אף נגד הדמים שנתן דין ידו עה"ת והיינו שיכול לסלק אותו במעות או בזבורית שבנכסיו כשער של עכשיו דאין דינו בבינונית כבע"ח משום דל"ש ביה נעילת דלת ואם לוקח חוזר בו כנגד הדמים שלא נתן והמוכר אומר כיון שאתה חוזר נגד הדמים שלא נתת אחזור מכל המקח יש להמוכר החוזר נגד הדמים שנתן דין ידו עה"ת והיינו שהלוקח יכול לכופו שימכור המוכר כל אשר לו ויתן לו מזומנים דוקא ואם הלוקח רוצה יכול לכופו אף שיש לו מעות ליתן לו קרקע דוקא מעידית שבנכסיו כשער של עכשיו רק שא"י לכופו בקיום מקצת המקח של הקרקע זו וע"ב דהעיקר כדברי הר"ן והיינו שאם המוכר החוזר בו נגד הדמים שלא נתן יד הלוקח על עליונה שיכול לכוף להמוכר בקיום המקח נגד הדמים שנתן רק שנותן לו מזבורית שבה כדין מוכר חצי שדה ואם ירצה יכול הלוקח לומר כיון שאתה חוזר נגד הדמים שלא נתתי אחזור בי מהכל ויכול לכופו שיתן לו מעות אם יש לו מעות ואם אין לו מעות יכול לכופו שיתן לו מעידית שבה כפי שער של עכשיו ואם הלוקח חוזר בו נגד הדמים שלא נתן יש לו להלוקח דין החוזר בו וידו עה"ת והיינו שאם המוכר רוצה יכול לכוף להלוקח בקיום מקצת המקח נגד הדמים שנתן ונותן לו מזבורית שבה כפי שער שפסקו ואם ירצה יכול להחזיר לו מעותיו ואם אין לו מגביהו מזבורית שבנכסיו וכן צריך להגיה בהרמ"א שאצל חזרת הלוקח דנותן לו מזבורית שבה דהוא בתורת קיום מקח נותן לו כשער שפסקו ואצל חזרת המוכר דנותן

לו מעידית שבה דלעולם א"צ ליתן לו עידית רק בתורת גוביינא נותן לו כשער של עכשיו וזה דוקא בקרקע שיש בו דין חלוקה כמבואר בסמוך:

**יג** או החזיק. וה"ה אם קנה בקנין סודר (סמ"ע):

**יד** יד הלוקח על עליונה וע"ב ודוקא כשהלוקח רוצה ליתן עכשיו כל המעות והמוכר רצה לחזור בו משום דעייל ונפיק אזוזי ביומו אז יד הלוקח על עליונה אבל אם הלוקח גם עכשיו אין לו ליתן כל המעות ורוצה שימתין לו המוכר מותר המעות יכול המוכר לבטל כל המקח ואין יד לוקח על העליונה:

**טו** אלא בערבון בעלמא פי' שאמר לו קבל מידי מקצת הדמים ואקנה בה ואם אחזור בי החזק לעצמך ולכך קראוהו ערבון (סמ"ע):

**טז** אא"כ פי' כ"ה דעת התו' אבל רש"י והטור ס"ל דאפילו אמר יקנה הכל אינו קונה אלא כנגד מעותיו אם לא שגם המוכר גילה דעתו שמקנה לו הכל בעד הערבון (סמ"ע):

**יז** רק מן הגרוע. כדין מוכר חצי שדה (סמ"ע) ואפילו אין בו דין חלוקה כמו שיתבאר בסמוך:

**יח** שלא יחזור בו הלוקח אע"ג דאי לא עייל ונפיק אזוזי כ"ש שהמקח קיים מ"מ ירא לנפשו שמא יתגלה רעתו ויחזור בו הלוקח (סמ"ע):

**יט** ואם תפס המוכר הסמ"ע מפרש דשניהם א"י לחזור בו הוא רק נגד מה שנתן אבל כנגד מה שלא נתן אז דוקא אם תפס המוכר כל המקח בידו א"צ ליתן להלוקח מהמקח כלום עד שישלם לו כל מעותיו אבל כשלא תפס יכול הלוקח לחזור נגד מה שלא נתן וה"ה אם נתייקרו הקרקעות והלוקח תפס אין המוכר יכול לחזור בו והט"ז תמה עליו ופסק דאם לא תפס שניהם א"י לחזור מכל המקח אף נגד הדמים שלא נתן כיון שהיה המקח ברור אין מקלקלין מקח ברור בשביל חזקת מ"ק של המוכר רק אם תפס המוכר וטען ברי שהיה עייל ונפיק אזוזי בשביל דוחק המעות יכול לחזור בו ולבטל המקח כנגד המעות שלא נתן אבל תפיסת הלוקח לא מהני כיון שטוען שמא דהא אינו יודע מפני מה היה המוכר עייל ונפיק אזוזי וע"ב:

**כ** ממקח שמכר אבל מידי אחרינא לא כגון אם נזדלזלו כ"כ שאפילו מנה אינו שוה א"י לתפוס משל הלוקח כדי תשלום מעותיו דזה אינו מן הדין (סמ"ע):

**כא** והוצרך למכור במאתים הטעם דודאי עייל ונפיק אזוזי שרוצה לקנות לו קרקע אחרת (סמ"ע):

**כב** ה"ז ספק מחמת שלא רצה לטרוח אפשר שרעה היא בעיניו (סמ"ע):

כג ואפי' אם קבע הכל לפי ראות עיני הדיין כי לפעמים אדם חייב מעות ומוכר קודם זמה"פ כדי שלא יראוהו דחוק למעות ואינו רוצה לקבל מעותיו עד שיגיע זמה"פ אין לך עייל ונפיק אזוזי גדול מזה הלכך כל עת שיראה הדיין שהיא דחוק למעות ועייל אזוזי בטל המקח (סמ"ע):

כד דאוקמוה לזבוני פי' כגון שקבע לו הזמ"פ אחר עשרה ימים ואז עייל ונפיק אזוזי ביום הקבוע לפרעון או ביום שלפניו ואמר לו שיכין מעותיו לזמה"פ (סמ"ע):

כה וכן הא דאמרינן. הסמ"ע פי' דכמו שיש חילוקים לענין עו"נ אזוזי כן יש חילוקים נמי לענין הא דקנה נגד מעותיו והא שכתב הרב דקנה נגד מעותיו הוא רק בערבוני יקון דבתחלת פרעון לא קנה כלל בעו"נ אזוזי והט"ז גרס וכל הא דאמרינן:

כו אין השטר קונה לחצאין ע"ב דאין בו דין ידו עה"ת ודוקא במקום שדרכן לכתוב שטר קנין אבל במקום שאין דרכן לכתוב רק שטר ראיה מהני לחצאין אפילו בשטר חיוב שמחייב עצמו בשטר זה אף שנכתב בו יותר לאמנה מהני:

כז אם התנה פי' שיקנה בכסף לחוד:

כח אם הוא דבר שאינו ראוי ליחלק כתב הסמ"ע אבל בקרקע שאין בו דין חלוק' קנה כנגד מעותיו והחוזר בו ידו עה"ת משום דראוי למכור למי שיש לו שדה בצדו ויצטרף זה לשדהו אבל הב"י כתב דגם בקרקע שאין בו דין חלוקה המקח בטל לגמרי וכן מסיק הט"ז להלכה אמנם ביש בו דין חלוקה יש חילוק בין קרקע למטלטלין דבקרקע כשהמוכר חוזר יד הלוקח על עליונה ואם רוצה יכול לכוף להמוכר ליתן לו מעידית ובמטלטלין א"י לכופו דכל מילי מיטב הוא אבל בחזרת הלוקח אין חילוק בין קרקע למטלטלין:

כט נקנה המקח אפי' לא היה הקנין אלא בכסף (ש"ך) וע"ב דאם היה עו"נ אחר י' זהו' ביום המכירה דינו כמו בנתן מקצת מעות ועו"נ אזוזי אבל כשנזכר אחר ימים רבים וביום שנזכר היה עו"נ אזוזי אינו מבטל המקח:

ל וכדי להבריח ע"ב דמיירי שידוע שהיה המכירה רק בתורת אמנה ולכך צריך לחשוב גם הפירות שאכל:

לא אפי' אם נתרצו אח"כ במקח פי' וצריכין קנין אחר בכסף או בשטר דכסף הראשון כיון שלא ניתן בתורת מכירה א"י לקנות בו אח"כ ושטר הא' לא מהני כיון דהוא מוקדם:

## סימן קצא

א על הנייר וצריך שהיה הנייר והדיו משל המקנה דבעינן ספר המקנה אבל שכר הסופר לא בעינן שיהיה משל המקנ'

ב או על החרס ואע"ג שהוא דבר שיכול להזדייף כשר בשטר קנין כיון דאינו עומד אלא לקנות בו לשעתו מה שא"כ בשט"ח או בשטר ראיה פסול דבעינן שיהיה ראוי לעמוד ימים רבים (סמ"ע):

ג שדי נתונה לך ובמתנה אין חילוק בין שדה רעה לטובה (סמ"ע):

ד שאין שם עדים דלא איברי סהדי אלא לשיקרא (סמ"ע):

ה מפני רעתה דודאי גמר לקנות להלוקח בשטר כדי שלא יוכל לחזור בו (סמ"ע):

ו עד שיתן דמים פי' כל הדמים ואם הקנה לו שדה בחוב שחייב לו המוכר קנה בשטר לחוד כיון דליכא חסרון דמים (סמ"ע) וע"ב דאם התנה שיקיה בקנין השטר לחוד לא מהני אף באינו מוכר שדהו מפני רעתה וכן אם נשבע שלא יחזיר בו הוי כהתנה וכן אם זקף עליו במלוה מעות המקח ג"כ קנה בשטר לחוד ובכסף לחוד בלא שער אינו קונה אפילו במוכר שדהו מפני רעתה במקום שדרכן לכתוב שטר:

ז שטרי קנין הם אף שכתב בו מכרתי בל' עבר שכן מצינו בקרא לשון עבר נתתי כסף השדה קח ממני (סמ"ע):

ח וכתב בשטר תרווייהו בעינן אם לא כתב בשטר איכא ריעותא בשטרא ואמרינן מדלא כחב שקיבל ודאי לא קיבל ואם הוא במקום שכותבין ואח"כ נותנין אף שכתוב בשטר שכבר קיבל אפשר שכתב כן על שם העתיד (סמ"ע) וע"ב דוקא בשטר שכתב לקנין כגון שדי מכורה לך אז נאמן המוכר בדליכא צדדים שכ' המחבר מפני שיכול לומר שלא קיבל עדיין המעות ולא מסר לו השטר רק לשם קנין אבל אם נעשה קנין בדבר אחר כגון בקנין סודר והשטר לא נכתב רק לראיה לעולם הלוקח נאמן אף שלא כתב בשטר שקיבל מעות וגם בשטר קנין כתב המהרי"ט דא"צ המוכר רק במקום שיכול לבטל גוף המכירה כגון שהוא במקום שאין קונין בשטר לחוד וכיון שהמוכר טוען שעדיין לא נתן המעות ולפ"ד המוכר בטל המקח הוא כטוען על גוף המכירה ואוקי ארעא בחזקת מ"ק אבל במקום שקונין בשטר לחוד כגון שזקף במלוה או במוכר מפני רעתה דהמקח בודאי קיים ואין טענת המוכר רק על הדמים הוי כמלוה על פה והלוקח נאמן וכן אם החזיק הלוקח כבר בשדה כתב המהרי"ט דהלוקח נאמן מטעם חזקה שאינו מניח לו לירד לשדה עד שנותן דמים אבל כשהחזיק בשדה קודם המכירה כגון בשכירות וכיוצא או שהחזיק בשדה שלא בפני המוכר המוכר נאמן בדליכא צדדים שכתב המחבר וכן אם הביא הלוקח עידי קנין ולא זקף המעות במלוה ואין שטר ביד הלוקח המוכר נאמן שלא קיבל עדיין המעות:

ט או במעות הסמ"ע תמה דהא באמר ליה קני לאחר שלשים אפילו נתעכל המעות קונה אפילו לא אמר מעכשיו מטעם דאלו לא נתקיים המקח היה מחוייב להחזיר ומתרץ בדוחק דצריך להגיה בשטר ובמעות כגון שאינו קונה במעות לחוד רק בשטר ונקרע השטר והא דנקט או דנאבדו המעות לרבותא נקט דאפילו הכי במעכשיו נקנה המקח עוד תי' דמיירי שנאבדו המעות באופן שאין יכול נחזור ולהתפרע ממנו כגון בנאנסו וע"ב דאפי' בנאנסו המעות תליא במחלוקת הפוסקים אי יכול לחזור בו:

י וה"ה לקנין חזקה וה"ה לענין קנין חליפין (ש"ך)

## סימן קצב

א מפני המוכר דמדלא מיחה בו ודאי ניחא ליה דנקנה בזה (סמ"ע):

ב כאומר לו לך חזק וקני. ואז מהני ליה חזקה דנעל גדר ופרץ שיעשה אח"כ (סמ"ע):

ג וחזר ופתחו אף דנעילה לחוד הוא הקנין מ"מ בעינן חזר ופתחו שיהיה ניכר שעושה כן לשם קנין דכשאינו פותח י"ל שעושה כן בציווי הבע"ה כדי שישמר מה שבתוכה ויש עוד לפרש שחזר ופתחו דנקט הוא לרבותא דאפילו חזר ופתחו תיכף קנה והפירוש הראשון עיקר בהרמב"ם והרמב"ן והטור חולקים וס"ל דבנעילה לחוד סגי (סמ"ע):

ד שצריך לנעול במפתח ואפשר דגם בזה הרמב"ם מודה דא"צ לפותחו אח"כ אך דלא היה לי' להרמב"ם לשמוט זה מלכתבו סמ"ע:

ה אם עשה מנעול פי' שקבע המנעול אז קנה אף שלא נעל כיון שיש דעת אחרת מקנה אותו מה שאין כן בהפקר ונכסי הגר לא קנה בזה כמבואר בסי' ער"ה (סמ"ע) והטורי זהב חולק וסבירא ליה דאין חילוק בין הפקר למכירה דבשניהם צריכין לסגור הדלת רק שא"צ לסגרו במסגרת כשקבע המנעול או העמיד דלתות:

ו שסילוק ההיזק אינו קונה דהוי כמבריח ארי דכל ישראל מצוין להציל ממון חבריהם מן ההיזק (סמ"ע):

ז קנה בהילוך וכן במקום בהכ"נ כיון שישב עליה קנה הואיל דתשמיש המקום הוא לכך (ט"ז) ואף על גב דבצחיח סלע לא קנה בשטיחת פירות לדעת הראב"ד בסעיף י"א אף שעשאו לכך שא"ה דאין גופו נהנה מה שאין הכא דגופו נהנה:

ח וכמה שיעור רוחב הדרך הסמ"ע הביא שני פירושים הא' דמיירי שפירש כמה מכר לו דאז אם יש מחיצות לא קנה בהילוך שבין המחיצות למה שחוץ למחיצות וכונת המחבר לומר שאף שאין בין המחיצות רק כדי להניח רגל וכשישא משא יהיה המשא חוץ למחיצות אסור לו לישא משא ואי ליכא מחיצות קנה בהילוך א' כדי רוחב שצריך

להנשא משא קטנה והמותר לא קנה עד שיעשה עוד חזקה בהילוך. פי' ב' דמיירי דמכר לו בסתם דאז אי איכא מחיצות אפי' אינו רחב אלא כדי הילוך אמרינן דסבר וקיבל א"צ ליתן לו יותר וכתב הסמ"ע שהפי' הא' הוא העיקר:

**ט** וי"א איפכא טעמם דלעולם צריך שיהיה לו מקום שיוכל להעביר משא זמורות על ראשו הלכך כשיש מחיצות המעכבות צריך שיהיה רוחב כ"כ בין מחיצה למחיצה אבל בדליכא מחיצות המעכבות א"צ ליתן לו אלא כדי הילוך ברגליו זהו לפי' השני של הסמ"ע לעיל ולפי' הא' של הסמ"ע הנ"ל שהוא עיקר הפי' י"א הוא כך דאי ליכא מחיצות לא קני בהליכתו אלא כשיעור שיגבי' רגל ויניח רגל כיון דסגי ליה בהכי לטעינת משא וא"י לקנות בהליכה אחת יותר מזה עד שילך בצדה כמה פעמים לפי רוחב הדרך שיקנה בכל הליכה כשיעור שיניח רגל אבל אם יש מחיצות קנה בהליכה אחת כשיעור שילך טעון במשא וע' פרישה ומ"ש הרב בהג"ה סגי ברוחב כוונתו שדי לו שיקנה בהלוך רק כדי שיעור שיגבה רגל וכו':

**י** שאין בה לא גדר פי' שא"י לקנות לא בגדר ולא בפירצה (סמ"ע) וע' סעיף י"א שהראב"ד חולק וסבירא ליה דלא קנה בשטיחת פירות:

**יא** ושכב עליהם כדי שיהיה גופו נהנה מגוף הקרקע וגם בעינן שיציע מצעות דבעינן תשמיש חשוב אבל מוצע מצעות שם ושכב עליהם לא קנה (סמ"ע):

**יב** וכן אם אסף המוכר פי' שאסף משדה זו דבזה מראה שגמר והקנה לו (סמ"ע):

**יג** לא באכילת פירות פליג אף בצחיח סלע דסעיף ח' דצריך לקנות דוקא בכסף או בשטר אבל בהציע מצעות דסעיף ט' מודה כיון שגופו נהנה מגוף הקרקע ואכילת פירות לא מהני רק בחזקת ג"ש שהוא במקום השטר אבל לקנות בו לא מהני (סמ"ע) וע"ב דהפקר ונכסי הגר דליכא דעת אחרת מקנה אותו אף הרמב"ם מודה דאכילת פירות אינו קונה:

**יד** גבשושית בשדה וע"ב דה"ה בבית שיש בו דלתות וייפהו בהסרת גבשושית ג"כ קנה דהוי כמו צר צורה דבסי' ער"ה אבל בדליכא שם דלתות והסיר הגבשושית לא קני:

**טו** בשדה העומדת. כו' פי' אבל בשדה בשנה שמוביר אותה ואינו עומד לחרישה אינו מועיל החפירה:

**טז** כיון שהחזיק באחד מהם כלל דבריו דאפי' במקום שכסף בלא שטר אינו קונה חזקה כיון שעשה מעשה בגופו של שדה קנה אותה שדה לחוד אפי' בלא מעות אבל כשבא לקנות כמה שדות לא מהני החזקה שהחזיק באחד מהן אפי' הן סמוכות אם לא שנתן דמי כולם ואז קונה אותה בחזקה אחת אפי' במקום שאין קונין בכסף לחוד ואפי' אינן סמוכות (סמ"ע) ושיעור שדה אחת הוא רק כדי שילך הצמד בשעת חרישה ויחזור

כמבואר בסי' רע"ה סעיף ג' וכשהשדה גדולה יותר מזה השיעור הוי כב' שדות ואינו קונה בחזקה אחת עד שיתן כל הדמים:

יז אלא כנגד מעותיו אפי' עייל ונפיק אזוזי סמ"ע ☜ וע"ב ואם לא נתן רק מקצת הדמים אפי' מהשדה שהחזי' בה כגון שקנה עשר שדות כל שדה בק' זהו' והחזיק בשדה אחת ולא נתן רק חמשים זהו' ועייל ונפיק אזוזי אז כיון שהחזקה שעשה באותה שדה מועיל לקנות כל השדה שהחזיק בה מש"ה כל החוזר בו ידו עה"ת כמו בקונה רק שדה אחת ונתן מקצת דמים דסימן ק"ג אבל אם נתן כל הדמים על שדה זו שהחזיק בה ומקצת דמים על השניה שלא החזיק בה כגון שנתן ק"כ זהובים כיון דמדינא אינו קונה מן השדה השנייה רק כנגד מעותיו ואין שום אחד יכול לחזור בו כנגד הדמים שנתן ומהמותר שלא נתן כל אחד יכול לחזור בו ואין בו דין ידו על התחתונה:

יח ויש חולקים במתנה טעמייהו דמסתמא דעתו של הנותן שלא מקבל כלום שיהיה הברירה בידו לחזור בו ובשכירות דקנה כולם בחזקת אחד מהם אפי' לא נתן כלום הטעם כיון דשכירות אינו משתלמת אלא לבסוף הוי כאילו הסכים עמו שיהיה המעות עליו כמלוה עד סוף הזמן (סמ"ע) וה"ה אם מגביהו בחובו כיון דלא מחוסר ממון כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולם (תוס' קדושין כ"ז) ואפילו במכר כשלא נתן דמי כולם ואמר לו החזק באחת מהם וקנה כולם קנה כולם:

יט וה"ה בעשרה בתים הטעם דקרקע שהבתים עומדים עליהם הוא מצרפן (סמ"ע):

כ וכן השכירות ☜ עיין באורים דקנין חזקה של השכירות הוא אפי' רק כשמכניס כלים לתוכו אפילו הוציא הכלים אלו יכול להכניס כלים אחרים עד הזמן ששכר דנשתעבד לו הבית לדור בו עד הזמן ששכרו אבל לענין שיהיה כחצרו לקנות ע"י מציאה או מקח אז בעינן קנין הגוף לפירות ואז בעינן דוקא חזקה דנעל וגדר:

כא דמי כולן נראה פשוט דאפילו לא נתן כלום בשכירות קנה כולם בחזקה אחת (סמ"ע):

## סימן קצג

א ונקנה בכסף פי' הן שקונה המחובר בפ"ע ע"י קנין השטר וכסף וחזקה שעושין בהמחובר הן שקונה הקרקע עם המחובר ועושה קנינים בהקרקע נקנה גם המחובר ויש הפרש ביניהם דכשעושה קנין בגוף הקרקע נקנה כל המחובר שעליו ואם עשה חזקה במחובר בפ"ע צריך לעשות בכל אילן ואילן ☜ ונראה דאף אם עשה חזקה רק באילן אחד אם נתן דמי כל האילנות קנה כולן דלא גרע מעשרה בתים בעשרה מדינות דאם

נתן דמי כולן והחזיק באחת מהן דקנה כולן שהקרקע מצרפן כמבואר בסימן קצ"ב. ענין שלישי שעושה קנין בקרקע ואין כוונתו לקנות לקרקע רק המחובר שעליו (סמ"ע):

ב או נתן כסף בעד הקרקע כדי לקנות וכו' פי' שקנה הקרקע לפירות ונתן כסף בעד הקרקע שקנה לפירותיהן קנה המחובר אע"פ שלא קנה הקרקע רק לפירותיהן:

ג כמטלטלין לקנין הסמ"ע תמה דבסי' צ"ה לענין שבועה חילק דבצריך לקרקע דינו כקרקע ובא"צ לקרקע כלל דינו כמטלטלין ובסי' ש"א סתם דדינו כקרקע וכאן סתם דדינו כמטלטלין ומתרץ דסתם ענבים העומדים לבצור שבל' הרמב"ם והמחבר מיירי שצריך קצת לקרקע וס"ל דלענין שומרים הוי כקרקע ולענין קנין ואונאה הוי כמטלטלין ומש"ה בסי' ש"א ובסי' צ"ה דמיירי בשומרין פסק דהוי כקרקע וכאן דמיירי לענין קנין ואונאה פסק דהוי כמטלטלין ובא"צ לקרקע כלל דינן כמטלטלין לכל מילי ומה שסיים בסי' נ"ה הרי הן כקרקע לכל דבר ל"ד דהא לענין קנין ואונאה הוא כמטלטלין ומ"ש בסי' צ"ה לחלק בין אין צריך לקרקע כלל או לא אף דסתם ענבים העומדים לבצור משמע דצריך לקרקע קצת מ"מ כיון דהתחיל בלשון הש"ס טענו ענבים העומדים לבצור וכו' ובלשון הגמרא ענבים העומדים לבצור מיירי בא"צ לקרקע כלל ולכך הוצרך לחלק בפירושו ורמ"א שהגיה כאן דדינו כקרקע מיירי אפי' בא"צ לקרקע כלל והוא דעת הטור ומדלא הגיה בסי' צ"ה בסי' ש"א מוכח דדעתו להכריע כדעת המחבר היוצא מדבריו לדינא דבא"צ לקרקע כלל דינו כמטלטלין לכל מילי ובצריך לקרקע קצת לענין שומרים דינו כקרקע ולענין קנין ואונאה דינו כמטלטלין והש"ך חולק עליו ומסיק לדינא דלענין שומרים כיון דלשמירה יהבי ולא למיתלשי' אף בא"צ לקרקע כלל דינו כקרקע ולשבועה וקנין ואונאה דינו כמטלטלין וכשצריך לקרקע קצת דינו כקרקע לכל מילי ולענין ב"ח דינו כמטלטלין אפי' בצריך לקרקע קצת דלא סמכא דעתא עליה כיון דיכול לתלשן כמבואר לעיל סי' קט"ז ובסי' שצ"ד גבי אכלה פירות גמורים הוא כמטלטלין הוא מטעם דהשתא תלושין נינהו או מטעם דלענין שומא אגב ארעא שאני וכן בסי' רנ"ז שאני דלא היה דעת הנותן על זה (וכן דעת הט"ז):

## סימן קצד

א העכו"ם אינו קונה בחזקה מיירי בקרקע ובמטלטלין יתבאר בסוף סי' זה ודין זה הוא לשון הרמב"ם כתב הסמ"ע דוקא עכו"ם מישראל אינו קונה בחזקה שאם יקנה בחזקה מתוך אלמותו יחזיק בו בע"כ של ישראל אבל ישראל מעכו"ם קונה בחזקה והא שכתב הרמב"ם ישראל הקונה מעכו"ם הרי הוא כעכו"ם לא מיירי כלל לענין קנין רק לענין

חזקת ג' שנים שאינו נאמן לטעון לקוח עד שיהיה לו שטר והט"ז מסיק דהעיקר כפי' הב"י והמחבר דאף ישראל מעכו"ם אינו קונה בחזקה אלא בשטר עם נתינת הכסף:

ב עם נתינת הכסף ואפי' אם נתן הכסף קודם כתיבת השטר (סמ"ע):

ג ואינו קונה אלא בשטר המשנה למלך כתב דבלא שטר גם העכו"ם המוכר יכול לחזור מדינא ☜ וע"ב דנגד העכו"ם הוי קנין גמור ושניהם אינן יכולין לחזור בו רק דכיון דלא זכה בהו הישראל עדיין הפקר הוא:

ד מיהו שכירות לא מבעיא להטעם שכתבו הפוסקים דהוי הפקר בלא שטר משום דכיון דישראל מישראל ג"כ אינו קונה בכסף לחוד בלא שטר ממילא בשכירות דקונה מישראל בכסף לחוד גם מהעכו"ם קונה בלא שטר ואפי' להטעם משום דהישראל לא סמכא ועתא בלא שטר משום דעכו"ם אנס מ"מ בשכירות שהוא לזמן סמכא דעתא (סמ"ע) והט"ז חולק עליו וס"ל דלהטעם דלא סמכה דעתא אפי' בשכירות אינו קונה ☜ וע"ב דבשכירות העיקר כהרמ"א והטעם דבשכירות לא שייך הפקר כיון דכל זמן שאין השוכר או באי כחו נכנסים בו יכול המשכיר להשכיר לאחרים ממילא לא הוי הפקר משא"כ במכר:

ה וכן אם התנה כב"ח וכש"ך והט"ז חולקים וס"ל דלא מהני התנה וע"ב דהעיקר כדבריהם דאף דהתנה מ"מ לא סמכה דעתא כיון דהעכו"ם אנס:

ו כדרך שמחזיקין בנכסי הגר משים שיש ענין חזקה שמהני במכר ולא מהני בנכסי הגר מש"ה נקט כדרך שמחזיקין בנכסי הגר (סמ"ע):

ז דאפי' החזיק בה הראשון דוקא כשנתכוין לקנות בחזקה בתורת קנין של מקח אז לא קני דממ"נ דאם אין כעכו"ם אנס הכסף הוא כבר קנין של המכירה ואין קנין על קנין ואם העכו"ם הוא אנס אף החזקה לא יועיל לו ובודאי לא גמר ומתכוין לקנות בחזקה זו אבל אם אמר בפי' כשהחזיק אחר נתינת הכסף שמחזיק בה לקנות בתורת הפקר וקנה ושוב אין אחר יכול לזכות בה (סמ"ע) . ועיין ביאורים:

ח ונותן לראשון את הדמים הואיל דבתורת משכון הוא ביד הלוקח הראשון עד שיתן לו הנכרי מעותיו (סמ"ע) . ☜ וע"ב דלטעם זה צריך ליתן לו כל המעות שנתן לנכרי אף דאינו שוה כ"כ ויש עוד טעם אחר דצריך להשיב ללוקח הראשון המעות משום דקא משתרשי ליה ולטעם זה א"צ ליתן לו רק דמי שוויו:

ט ואחריותו על העכו"ם פי' שאם בא העכו"ם והוציא מיד זה המחזיק א"צ הראשון להחזיר לו מעותיו ☜ וע"ב דאחריות לענין אם בא נגזל וטרפה או בע"ח מוקדם של העכו"ם המוכר מחוייב הלוקח הראשון להחזיר לו הדמים שהרי לא נתן לו הדמים רק משום שיעבוד שהיה לו על השדה זו והרי נתבאר עתה שבטעות היה שהרי היה

משועבד לבע"ח מוקדם או שהיה של הנגזל אמנם הפירות שאכל קודם שבא הבע"ח מוקדם מנכה לו מן הדמים דהא איכא משתרשי ליה ולטעם דמשכון היא בידו צ"ע אי מנכה לו מן הדמים:

י והשני מקרי רשע חדא באידך תליא דלמאן דס"ל דצריך להחזיר מעותיו יש לו דין עני המהפך בחררה ואי אמרינן דא"צ להחזיר לו מעותיו יש לו דין מציאה דאין בו דין עני המהפך בחררה ולא מקרי רשע (סמ"ע):

יא נקרא מסור כיון דמן הדין זכה בו המחזיק אסור לבטל זכותו ע"י העכו"ם ואפילו למאן דס"ל דא"צ להחזיר להלוקח אפ"ה נקרא מסור (סמ"ע):

יב זכה ראובן אפילו לא מת העכו"ם כיון דנתן מתנה לישראל נסתלק העכו"ם ממנו ובסימן ע"ב דנקט מת העכו"ם ה"ה לא מת ואורחא דמלתא נקט כיון דאם העכו"ם שואל אותו אם לקח המשכון מיד ראובן יכול לומר לו שלא יקח ואז בודאי יוציאנו העכו"ם ממנו ולכך נקט מת וע"ב של"ע באם הקנה העכו"ם להשני אח"כ החפץ בקנין המועיל אם יכול להוציא עצמו מהא':

יג אבל במטלטלין קנה בנתינת המעות דעת הסמ"ע דישראל מעכו"ם קונה מטלטלין במעות בלא משיכה ועכו"ם ישראל היא מחלוקת הפוס' והש"ך מה עליו דמבואר בי"ד סי' ש"כ דבין ישראל מעכו"ם ובין עכו"ם מישראל הוא מחלוקת רש"י ור"ת לכך כ' דהרמ"א לא בא למעט רק דא"צ שטר במטלטלין כמו בקרקע אבל משיכ' ודאי בעינן לדעת הרבה פוס' ויש נ"מ לדינא שאם נתן הכסף וקודם שמשך בא אחר והחזי' בה זכה השני וע"ב ס"ק ה' לענין אי צריך להחזיר הדמים להראשון לדעת הש"ך תליא במחלוקת הפוסקים דלטעם שכתב הסמ"ע ס"ק י' דכיון דבתורת משכון הוא בידו אין הא' יכול להוציא דמים מידו דהא אין ב"ח טורף מטלטלין המשועבדים אבל להטעם שכתבו להפוס' דצריך להחזיר הדמים להת' משום דמשתרשי ליה א"כ גם במטלטלין חייב להחזיר דהא משתרשי ליה וע"ב דבתשו' הרמב"ן מבואר דאף לשיטת הר"ת דישראל מעכו"ם אינו קונה בכסף מ"מ עכשיו שנהגו העכו"ם להקנות בכסף לא גרע מסטומתא דסי' ר"א דקני וצדקו דברי הרמ"א ולענין הנ"מ שכתב הש"ך לענין אם בא אחר והחזיק בה קודם שמשך הא' נראה דודאי מחויב להחזיר להלוקח דכיון דלא קנה הא' בכסף לחוד מן העכו"ם לדעת ר"ת לא הוי הפקר וגזל הוא ביד המחזיק ומחויב להחזיר להלוקח דיש לו עכ"פ קנין לדעת רש"י דס"ל דכסף קונה במטלטלין ומכ"ש שיוכל הלוקח לומר לעכו"ם שיוצא מיד המחזיק כיון שגזל הוא בידו לכ"ע:

# סימן קצה

א יתן הקונה נלמד מקרא דושלף איש נעלו וקיי"ל דבעינן כליו של קונה דוקא ונעלו לאו דוקא רק שיהי' כלי ומותר בהנאה דומיא דנעלו (סמ"ע):

ב וכיון שמשך כ' הרא"ש כלל ס"ו ראובן שהיה לו בהמות לשחוט ומכר העורו' נשמעין בק"ס ואח"כ נטבעו הבהמו' בנהר דהפסד העורו' על שמעון דכבר נקנה לו העורות בק"ס וכמו בלוקח בשר בסי' קצ"ט ס"ג (סמ"ע) וכ' הט"ז דאפי' אמר לו בפי' שיתן לו העורות לאחר שחיט' אפ"ה ההפסד על שמעון:

ג ואין שום אחד היינו אחר שפסקו מלעסוק באותו הענין או שהתנה באופן המבואר בס"ח (סמ"ע):

ד אלא בכלי ולכך כותבין בסוף השטר במנא דכשר למיקני ביה. במנא לאפוקי מטלטלין. דכשר לאפוקי איסור הנאה או כלי העשוי מגללי בקר. למיקני בכליו של קונה. ביה לאפוקי מטבע ואם לא כ' בשטר כן אין מוציאין ממון שטר ההוא (סמ"ע):

ה ולא במטבע אף שראוי לתלותו בצואר בתו מ"מ אינו מיוחד לכך רק להוציא ע"י צורה שעליו וצורה עבידא דבטלה שאפשר שהמלך יפסלנו ולא סמכה דעתי' דהמקנה להקנות ע"י המקח ולכך אם נפסל המטבע קונין בו (סמ"ע):

ו בהמה אפי' טלה כיון שעומד לגדל עליו צמר ולחלב ולוולדות דומה לכלי (סמ"ע):

ז שאר מטלטלין כ' הסמ"ע דדבר הנעשה בידי אדם מיקרי כלי ובידי שמים פירי והש"ך חולק דהא אפילו בהמה מיקרי בני:

ח היינו במתנה ודאי ניחא ליה וזכין לאדם שלא בפניו ובסמ"ע כ' בשם תשובות מהרי"ו דדין זה תליא במחלוקת שהביא הט"ו בסי' קע"א סעיף י' דאיכא מאן דס"ל דאף במתנה י"ל דלא ניחא ליה משום דשונא מתנות יחי' ולהך דעה לא קנו אפילו במתנה רק שהרא"ש והטור פסקו שם דלא חיישי' לזה אא"כ ידעינן דהוה ניחא ליה בשעת קנין כי אף דידעי' דהיה ניחא ליה קודם לכן וגם עתה כששמע שמא חזר בו בנתיים ולבסוף נתרצה אבל אם הקונה שלח עדים להמקנה לקנות ליכא למיחש שמא חזר בנתיים כיון דבשליחותו אזלי וע"ב דהעיקר כהרמ"א דבמתנה מהני ק"ס שלא בפניו ואפילו במכר מהני לפעמים ק"ס כגון באופן המבואר בסי' רצ"ה סעיף כ"ג כגון שהמוכר זיכה המקח ע"י אחר ואמר לו זכה דאז הלוקח יכול לחזור בו ולא המוכר כיון דהברירה ביד הלוקח לחזור או שלא לחזור חשיב זכות אבל ראובן שרצה ליתן מנה במתנה לשמעון ואמר ללוי הילך מנה ויקנה שדך לשמעון כ"ז שלא אמר המוכר זכה אף שמעון המוכר יכול לחזור בו דבממון בעינן שלוחו של בעל הממון דוקא וכיון דלא אמר המוכר זכה רק קני כוונתו

בתורת קנין ואין קנין לחצאין וכיון שאם ירצה הלוקח לחזור בו יצטרך המוכר להחזיר המעות להנותן גם המוכר יכול בו דאין קנין לחצאין ודוקא בלוקח בגדים לאשתו אין יכול לחזור בו מטעם דאקנוויי אקניי לה קנין דרבנן הוא וכמ"ש הש"מ והא דמהני מתנה קנין סודר שלא בפני הקונה דוקא בסודר של העדים אבל בלוקחים בסודר של הקונה ונותנין להמקנה צריך שיהיה דוקא בפני הקונה דבסודר דעת מקנה בעינן:

**ט** שיעור ג"א ר"ל ג"א על ג"א דאז שם כלי בגד עליו לענין טומאה ומינה נלמד להקונה בכלים אחרים שצריך שיאחז ממנו שיעור שכשיופסק מה שאוחז בידו יהיה בו שיעור כלי לענין קבלת טומאה (סמ"ע):

**י** לנתק כל הכלי ל"ד כל אלא שיעור כלי דהיינו ג"א על ג"א (סמ"ע) ואף דיכול לנתקו לא מהני לענין שיקנה כל הכלי במציאה במבואר בסי' רס"ט ס"ה אפשר דלענין ק"ס על מנת להקנות מהני מה שיכול לנתק או אפשר דבמו"מ כיון דאיכא דעת אחרת מקנה אותו (ש"ך) וע"ב ישוב אחר לזה:

**יא** דאין קנין בפחות מג' פירוש ולא סגי במה שיכול לנתקו (סמ"ע):

**יב** ע"מ שתקנה לי מעכשיו ומעכשיו לחוד לא סגי דמעכשיו הוא שיור קנין וכאילו אמר מעכשיו יתחיל הקנין ולא יוגמר עד אחר ל' וא"כ בק"ס בשעת גמר קנין כבר הדר סודר למריה אבל כשאומר ע"מ אין כאן שיור אלא תנאי ומן הדין בע"מ לחוד סגי דע"מ כאומר מעכשיו דמי רק שתקנו ג"כ לומר מעכשיו לפרסם הדבר שמקנה מיד (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דמעכשיו לחוד סגי וע"ב סי' קצ"ח שכן עיקר:

**יג** ובסתם פי' שהקנה לו בסתם אף שהתנה לו בפירוש שלא יקחנו לביתו עד לאחר ל' מ"מ אמרי' דהוי כמעכשיו ודוקא כשתלה הקנין לאחר ל' כגון שאמר ותקנה לאחר ל' אז לא קנה:

**יד** בשאר דרכי הקני' הטעם דשאר קניינים דהיינו חזקה משיכה מסירה הגבהה הן בגוף המקח ומסתמא אינו עושה זה רק אחר ישוב הדעת ולכך א"י לחזור וכן בכסף כשכבר נתן כל דמי המכר או שזקף עליו במלוה המותר כבר נסתלק המוכר וכן המוכר שדה מפני רעתה שקונין בשטר נבד אנן סהדי דדעת המוכר לסלק נפשו ונותן לו לגמרי משא"כ בק"ס וכן בסימטא דלקמן סי' ר"א דלא נעשה בגוף הדבר יכול לחזור בו כ"ז שעוסקין באותו ענין (סמ"ע וש"ך):

**טו** או שכתבו שטר. דכל שכתוב בשטר אין בו חזרה (סמ"ע):

**טז** אחר כ"ד אבל תכ"ד כדיבור דמי ושיעור כ"ד כשיעור שיכולין לומר שלום עליך רבי:

יז שכירות סגי ליה דבשכירות סמכה דעת השוכר בלא שטר כיון דלימים קצובים שכרוהו (סמ"ע):

יח שאינם נקנין בק"ס וע"ב דוקא שאלת קרקע שאין נפחת שאין לו בה אלא הנאת דירה שאין בו ממש חבל שאלת מטלטלין שמפחית גוף החפץ בתשמיש וכן בקרקע אם שאל אותה לחפור בו בורות כעין גרגותני שמבואר בסי' שמ"א נקנה בק"ס:

יט ומשכונא היינו משכונא לאכול פירות בנכייתא שיש לו דין שכירות (סמ"ע):

כ אינם נקנים במלוה משום דשכירות ליומא ממכר הוא אבל בהנאת מחילת מלוה נקנה כמו בסי' ר"ד גבי מכר (סמ"ע):

כא אין קונין בשבת הטעם גזירה שמא יכתוב (סמ"ע):

## סימן קצו

א דינו כקרקע דכתיב גבי עבדים והתנחלתם אותם הרי הוקשה לנחלה דהוא קרקע (סמ"ע):

ב או בשטר ע"ב דדוקא מישראל אבל בלוקח מעכו"ם לא מהני שטר:

ג התיר לו מנעלו כל אנו הן בכלל חזקה כיון דנהנה מגופו של העבד כמו בקרקע (סמ"ע):

ד הגביה רבו. ע"ב דלא פליגי רק בהוגבה מכחו אבל בהוגבה בידו כ"ע מודה דקני דהוי כמשיכה:

ה וי"א שלא קנאו דמלאכות אלו הוי דומיא דאכילת פירות משדה ותליא במחלוקת המבואר בסי' קצ"ב ס"י (סמ"ע):

ו קראו ובא דעבד גדול אדעתא דנפשיה הולך משא"כ בעבד קטן דומה לבהמה דנמשך מחמת קריאת הלוקח וה"ה דמהני בעבד קטן כשרבו הא' אמר לו לך אצל הלוקח (סמ"ע) וע"ב דדין זה הוא תמוה:

## סימן קצז

א דאף מסירה הטעם דמסירה דידיה דומה למשיכה דבנענוע כל שהיא הולכת הבהמה מעצמה אבל במטלטלין בעינן משיכה דוקא ומסירה אינו קונה אלא בר"ה דומיא דספינה לקמן סי' רצ"ח והטעם דמסירה קונה לה כיון שהם מקומות שאין משיכה קונה שם מש"ה הקילו חז"ל שיועיל שם קנין המסירה (סמ"ע):

ב הגבהה קונה בכ"מ. הטעם כיון שמגביה בידו הרי מכניסו לרשותו מש"ה קונה אפילו בר"ה (סמ"ע):

ג שאינה של שניהם שלא ברשות בעל החצר אבל ברשות בעל החצר הוי כרשות שניהם (סמ"ע):

ד או שרכב עליה זהו דעת הריי"ף והרמב"ם והטור חולק וס"ל דלא קנה ברכיבה עד שינהג ברגליו (סמ"ע) וע"ב דמאן דס"ל דרכוב קנה אין ד"א קינה לו דכיון ארכוב עליה גליה דעתיה דלא ניחא ליה בד"א ולכך אם א' רכוב וא' מנהיג אף שא' מהם בא תחילה לד"א מ"מ חולקין אבל למאן דס"ל דלא קני רכוב אז אם הרוכב בא קודם לתוך הד"א קנה למאן דס"ל דד"א קונה אף במקח וממכר:

ה או שהנהיגה בקול הסמ"ע מסיק דמשיכה והנהגה קונה בכל הבהמות דלא כדעת הרא"ש והטור דס"ל דאיכא חד צד דלא קנה ודעת הרמב"ם נמי דמשיכה והנהגה קונה בכל הבהמות רק כששניהם באים כאחד לקנות וא' מושך וא' הנהיג הנהגה במקום משיכה בגמל לאו כלום הוא:

ו ורצתה בפניו אהכישה במקל קאי (סמ"ע):

ז וע"ל סי' רע"א שם כ' דיני קניי' (סמ"ע):

ח ואם משך העדר פי' דמשיכה עכ"פ בעי בכל העדר (סמ"ע):

ט ואמר קנה כדרך ודעת ריו"ו דסתמא הוי כאומר לו הכי (סמ"ע):

י משך או הגביה משיכה דוקא בסימטא והגבהה בכ"מ כדלעיל (סמ"ע):

יא בעיר ברה"ר היא תמוה דהא זה הוא דעת הטור אבל הרמב"ם והמחבר הוא מסיימי דרכיבה קונה ברה"ר ואפשר ליישב בדוחק דברישא מיירי ברה"ר שאין רבים דוחקים רק שרבים מצויים דאין דרך לרכוב שם ובסיפא מיירי ברה"ר שרבים דוחקים שם דדרך לרכוב שם ומ"מ הוא דחוק דהו"ל למור"ם לחלק בזה בפי' (סמ"ע):

יב בר"ה שרבים דוחקים ע"ב דאיירי שרכב מר"ה לסימטא ולא נכנסה לסימטא רק כל שהוא אבל אם לא היה רק ברה"ר לא קנה דרכיבה מטעם ומשיכה אינו קונה ברה"ר דברה"ר שאין רבים דוחקים לא קנה ברכיבה כל שהוא לסימטא עד שירכוב עליה כולה לסימטא ואפשר דברה"ר שרבים דוחקים שם קונה אפילו בלא רכב עליה כלל לסימטא כיון דברכיבה יש ג"כ קנין מסירה בצירוף המשיכה נקנה אפי' ברה"ר:

יג וה"ה לאומר לו משוך משמע דס"ל דחד טעם לשניהם דגם לקנות להבא משמע והטור כ' טעם אחר דמשמע משוך לקניתו אבל אני איני מקנה לך (סמ"ע) ונ"מ אם אמר משוך לקנותו עתה להמחבר מהני ולהטור לא מהני: (ט"ז) נ

יד ואמשוך קנה וה"ט דבעת שיחול הקנין הדר סודר למרי' (סמ"ע) וע' בב"י דאפילו עומדת בחצרו בסוף ל' לא קנה כיון דהקפיד ואמר משוך לא קנה מטעם חצירו וע"ב:

טו עומדת באגם אבל אי עומדת ברה"ר ומכ"ש ברשותו מוכר לא קנה עד שיתנה בע"מ: (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דאפי' עומדת ברשות מוכר קנה דבממון אמרי' גופו מהיום ופירי לאחר ל' וע"ב שכן עיקר ובתנאי דאם ודאי דמעכשיו תנאה הוי:

## סימן קצח

א דבר תורה רש"י פי' משום דכתיב ונתן הכסף וקם לו אבל הר"ן כ' דאין למדין הדיוט מהקדש אלא סברא הוא כיון דרוב הקניינים נעשים בכסף (סמ"ע):

ב אבל חכמים תקנו. ע"ב דבמקום דליכא חסרון מעות כגון שהגבהו בעד חוב משיכה קונה מדאורייתא ואם המטלטלין היה ת"י אחר ואמר המוכר לנפקד תן לפ' והלוקח נתן המעות בזה הוי תן כזכי כיון שהמוכר אסור לחזור בו מטעם מי שפרע הוי כחוב דאמרי' ביה תן כזכי ואין המוכר יכול לחזור בו כמבואר בסי' רצ"ה סכ"ג ואם היה בפני הלוקח אף הלוקח א"י לחזור בו (בספר מקח וממכר לרב האי גאון ובס' מחנה אפרים):

ג שלא יקנה ומ"מ אם קידש המוכר אשה בהמעות מקודשת דלחומרא לא עקרו ד"ת (סמ"ע) וע"ב עוד טעם אחר בזה ואחר שקיבל מי שפרע ודאי דאינה מקודשת:

ד שצריך להגביה. וכשהוגבה מכחו ג"ט אפי' לא תפסו בידו עיין בסי' רס"ט ס"ה:

ה ג"ט כדי שיצא מדין לבוד (סמ"ע):

ו בהגבהת טפח כיון דהוא בידו הוי כאילו הוא ברשותו (סמ"ע) וע"ב דכשהוא בידו א"צ שום הגבהה דהוי כמונח בחצרו אפי' בולט למעלה נגד אויר ידו רק כשבולט לצד ידו צריך הגבהה ועל אופן המבואר בסי' רס"ט:

ז החפץ כולו ול"ד לבהמה דסגי בעקירת יד ברגל בסי' קצ"ז דבע"ח שאני דכיון דהתחיל' לעקור ידה ורגלה תזוז שוב מאיליה כל גופה משא"כ במטלטלין (סמ"ע):

ח מכל המקום שהוא בו. פי' כשהוא בסימטא צריך שיגיע סופו למקום שהיה ראשו תחלה וכשהיתה ברה"ר כיון שמשכה מלא ארכה אפי' לא משכה לסימטא רק כל שהוא סגי:

ט יתמהמה המוכר ובק"ס ובסיטומתא דקנה משום דלא קיבל המעות בודאי יטריח ויציל כדי שלא יצטרך לילך בדינא ודיינא וא"ת השתא דאמרו דהמעות חינן קונות יאמר המוכר נשרף מעותיך בעלי' י"ל דמעות דאין בו טירחא להצילו ודאי יטריח ויציל (סמ"ע) וע"ב דבחליפין שוה בשוה לא שייך תי' זה ובק"ס ובסטומתא אף דנתן מעות קנה דלא פלוג חכמים ובמעות אפי' לא נתן רק מקצת מעות לא קנה רק למי שפרע אף דל"ש הטעם דנשרף חיטך בעלי':

י כדי שישתדל ואף אם א"י להציל ולא חזר בו המוכר אפ"ה צריך להחזיר להלוקח מעותיו (סמ"ע):

יא מושכר למוכר אף דאין הלוקח דר בבית מ"מ כיון שהבית הוא שלו מצוי אצל ביתו ויציל ביתו ואגב יהיו הפירות ניצולים (סמ"ע):

יב וכן השוכר. הסמ"ע ממה מאי וכן דהא לאו מחד טעמא היא דברישא הוא הטעם דהעמידו על ד"ת מטעם דמעות קונות מטעם דמצוי אצל ביתו ובסיפא הוא הטעם משום דהוי בחצירו וקונה לו והש"ך והט"ז תי' דוכן קאי על עיקר הדין דששניהם קונה בלא משיכה רק שחלוקים בטעמם:

יג השוכר המקום וה"ה השואל ודוקא כששכרו או שאלו להשתמש בו אבל אם לא שכרו או שאלו רק לדריסת הרגל בלבד אינו קונה לו (ש"ך):

יד קנה המטלטלין ודוקא שהשכיר לו החצר תחלה ואח"כ הקנה לו המטלטלין אבל שניהם כאחד לא (ש"ך) ועמש"ל סי' ר"ב:

טו לדעת השוכר ודעת הי"א בסי' ר' דאפי' משומר לדעת המוכר סגי (ש"ך):

טז דליכא למיחש לדליקה ושאר אונסים לא שכיחא (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דלא פלוג רבנן רק דבכל ענין מעות אינו קונות:

יז אם התנו והש"ך חולק דדוקא לעיל סי' ק"ץ דכסף במקום שכותבין השטר מהני תנאה דשם הכסף ד"ת רק דלא סמכה דעתו בלא שטר והיכא דסמיך סמיך משא"כ הכא דתיקנו חכמים דמעות אינן קונות לא פלוג ועוד דהא מתנה על מה שאמרו חכמים וכל המתנה עמ"ש חכמים תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריה' יותר משל תורה ועוד דהא דיכול להתנות בדבר שבממון היינו היכא דשייך ענין מחילה אבל א"י להתנות לעשות קנין במה שאינו קנין כמו שא"י להתנות ולומר פ' יירש במקום שאינו יורש ובב"ח תי' דשאני הכא כיון שלא עקרו חכמים קנין המעות רק משום טובת הלוקח יכול להתנות ולומר לא ניחא לי בתקנתא דרבנן שהוא לטובתי ולמאן דס"ל דתנאי מהני אפילו התנה המוכר ושתק הלוקח כשהתנה בתחלת המקח מהני ועוד שכתב המחבר סי' ר"ז (סמ"ע):

יח שימשכה כולה היינו מלא ארכה ואם עומדת בר"ה צריך למשכה מר"ה לסימטא ושוב לא בעי שימשכנה בסימטא מלא ארכה כדלעיל סעיף ג':

יט שלא ברשות דאל"כ הוי לי' חצר של זה שהרשהו או של שניהם (סמ"ע):

כ ומשיכה אינו קונה. היינו במקום שצריך משיכה כגון שגילה דעתו לקנות במשיכה כמו בסעיף י"ב (סמ"ע):

כא שמונחת במים וה"ה מסירת הספינה בר"ה לא מהני אא"כ מונחת על המים (סמ"ע):

כב קנה מאחר שמשכו כולה פי' וא"צ למשכה בסימטא שיגיע סופו למקום שהיה ראשו תחלה אלא כיון דמשכה כולה מרה"ר לסימטא תו לא צריך למשכה בסימטא כדי כולה (סמ"ע):

כג כמו פקדון ואם לא אמר טול מעותיך חייב אפי' באונסין:

כד אפי' מאונסי' ע"ל סי' ק"ך ע"ב להלכה אימת נפטר מאונסים ומפשיעה ועמ"ש שם וע"ב דאם אמר טול את שלך ואמר הלה יהיה בידך פקדון לכ"ע נפשך ואין דינו אלא כש"ח כתב הב"י בס"ס זה לאחר שעשו קנין גמור שאין שניהם יכולים לחזור בו אין המוכר אפי' ש"ח על הפירות דהוי כאמר ליה הא ביתא קמך עד שיקבל עליו שמירה מיהו נ"ל דאם נשאר חייב לו מעות אם זבינא מציעא שיש ג"כ הנאת מוכר כמבואר בנדרים דף ל"א הוי ש"ש בהאי הנאה דתפיס ליה אזוזי אבל בזבינא חריפא דליכא הנאת מוכר כלל לא הוי ש"ש בהאי הנאה כמ"ש הש"ך בסי' ע"ב ס"ק ל"ו ע"ש:

## סימן קצט

א מעות בידו בלא מנין. וה"ה אם קנה פירות בלא מנין בדמים ידועים קנה ודוקא כשאין המדה ידוע אבל מטלטל שאין שומתו ידוע היא שכיח כיון שיכול לשום אותם במחשבתן ואינו קונה במעות וע"ל סי' ר"ג:

ב דבר שאינו מצוי ולא גזרו ל' שמא יאמר נשרפו חיטיך בעליה (סמ"ע):

ג חוב שלא מחמת המוכר דסתם חוב שכיח רק חוב מחמת מכר לא שכיח וא"ת במה יקנה כיון דאין המעות בעין י"ל דעשאו חז"ל כאלו המכר הראשון בעין והחליפו עם הדבר שמוכר לו עתה (סמ"ע) וע"ב דנראה שצריך שיהי' המכר הראשין בעין ביד המוכר וע' לקמן סי' ר"ד די"א בדעת הרמב"ם דחוב הלואה ג"כ קונה בקרקע לענין מי שפרע (סמ"ע) וע"ב:

ד בהנאת מחיל' כו' ואז בחוב הבא מחמת מכר קונה לגמר משום דלא שכיח אבל במחילת שאר חוב אין קונה רק למי שפרע דלא עדיף הנאת מחילה ממעות בעין (סמ"ע):

ה משחיטין אותו בע"כ ואע"ג דיפסיד דאין לו קונים על הבשר הנותר לו (סמ"ע):

ו הוי ש"ש בהאי הנאה דהי' הלוקח יכול לאכלם ולעשות בהם כמו שירצה קודם שיחזרו היתומים ולכך העמידו על ד"ת שאין משיכה קונה נגדם דלא שייך החשש דנשרפו חיטיך כי אם במקום שיש חשש על היזק דשכיח שהוא כעין גניבה אבל ביתומים דהוי הלוקח מהם כש"ש לחייב בגניבה וליכא למיחש רק לשריפה ובאונס דלא שכיח לא חשו לזה (סמ"ע):

ז בשאר החלוקות. ומטעם דאם הוזלו אחר משיכה הלוקח אינו יכול לחזור בו שלא אמרו ביתומים מעות קונות רק לטובתם קיבלו היתומים דמים ולא משך הלוקח עדיין ונתייקרו חוזרין היתומים מטעם הזה ואם הוזלו גם הלוקח יכול לחזור בו ולקבל עניו מי שפרע דאל"כ אם יצטרכו היתומים מעות לא ימצאו מי שיתן להם עד שיתנו הפירו' לקחו היתומים פירות ומשכו ולא נתנו הדמים והוקרו קנאום כשאר כל אדם הוזלו אינם יכולים לחזור בהם דאל"כ כשיצטרכו לפירות לא ימצאו מי שימכור להם עד שיתנו המעות מקודם נתנו הם מעות ולא משכו והוזלו יכולין לחזור כשאר כל אדם הוקרו יכול במוכר לחזור בקבלת מ"ש דאל"כ יאמר המוכר נשרפו חיטיך וא"ל דכשישרפו יחזרו בהם כמו בהוזלו דאין מן הסברא דלענין חזרה יהיו ברשותם ולענין שריפה יהיו ברשות המוכר (סמ"ע):

ח דמים להקדש אע"ג דיש להקדש פסידא בזה אפ"ה אינם יכולים לחזור (סמ"ע) וה"ה אם נתן הגבאי דמי' לאחד לצורך הקדש והוזלו אין הגבאי יכול לחזור דהא בהדיוט קאי במי שפרע אבל כשהגבאי נותן מעות ופוסק על השער שבשוק שאין הדבר בעין ביד הלוקח יכול הגבאי לחזור (ש"ך) וע"ב:

ט יכול לחזור בו אבל לענין משיכה בלא מעות דין הקדש וצדקה כדין יתומים ממש (ש"ך) וע"ב:

## סימן ר

א המשתמר לדעתו. דהלוקח אבל משומר לדעת המוכר לא מהני דבעינן דומיא דידו שהוא משתמר לדעתו והי"ח ס"ל דבדעת אחרת מקנה שמירת המקנה חשיב כשמירת הקונה (סמ"ע) וע"ב ס"ק ג' דכשהוא מוקף מחיצות אף שאינו נעול במנעול ואף שאינו מקורה מיקרי חצר המשתמרת:

ב וכן נראה להורות והש"ך כ' דהעיקר כדעת המחבר דהא סתמא דהש"ס בקדושין דף כ"ו מסיק דר"ג הקנה לר"י ע"י חצירו והיה בתורת אגב אלמא דחצר שאינו משתמר אינו קונה אפי' בדעת אחרת מקנה אותו ומ"מ לא רצה להכריע נגד הרב לכן כ' דהוי ספיקא דדינא (וע"ב שיש ליישב קושית הש"ך):

ג מעורבין לאו דוקא אלא כל שאין הפסק מחיצה ביניהם מקרי חצר שאינו משתמר (סמ"ע) והש"ך והט"ז תמהו על רמ"א דמה בכך דמיקרי חצר שאינו משתמרת הא לדיעה זו קונה אפי' בחצר שאינו משתמרת היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אותו ☜ וע"ב דהאי ומיהו אין מקומו כאן וצ"ל קודם היש חולקים וקאי אהמחבר ולכך כתב הרב שהשכיר

לו החצר עצמו להורות דדוקא כשהחצר היה של המקנה רק שהשכיר להקונה מקום בפירות ולא היה הפסק המחיצות בין המטלטלין שקנה לשל המוכר אז מקרי אינו משתמר ולא קנה אבל כשהיה החצר של הלוקח ופירות של מוכר מונחים שם ומכר לו מקצת הפירות ולא היה הפסק מחיצה בין הפירות שקנה לפירות של המוכר מיקרי חצר המשתמר וקנה אפי' להמחבר דכל שאין גוף החצר שלו לא הוי רק כאכסנאי שאין מבטל שמירת המקבל:

ד ויש חולקים לדעה זו קנה אפי' הי' מעורבין בחצרו של המקנה ☜ וע"ב דדוקא בכה"ג פליגי הי"ח אבל בחצר של המקבל ואינו משתמר לגמרי דבעינן עומד בצדו לא מהני מה שהמקנה עומד בצדו ועיין עוד ביאורים דבחצר המשתמר רק שהפירות מעורבין שקנה לדעת הי"ח אם הקונה הזה הקנה הפירות לאחר ע"י חצרו של המקנה שלו קנה אותו האחר כיון שהוא משומר לדעת הנותן של הנותן שלו:

ה בצד אותו רשות ☜ וע"ב דבעינן דוקא בצדו ממש אפי' להמחבר דבעינן ידו בסמוכה לו אבל בעומד ברחוק קצת ואפי' יכול לשמרו לא מהני ואם עומד בצדו או אפי' בתוכו בעינן ג"כ שיכול לשמרו לפיכך שדה גדולה ומציאה מונחת בתוכה בצד אחר והוא עומד בצד השני לא קנה לפי שאינו יכול לשומרו:

ו דארבע אמות והר"ן מחלק דדוקא כשקדם המקבל לכלי לתוך הד"א אבל כשקדם הכלי נקנה המקום לבעל הכלי ושוב אין המקבל יכול לקנות בד"א והרבה פוסקים לא חלקו בכך וס"ל דאפי' קדם הכלי קנה (סמ"ע) והא דהוצרכו לתקן משיכה היינו שעומד חוץ לד"א ומושך או שהמשיכה הוא קנין דאורייתא וע"ב דנפקא מינה עוד שהוצרכו לתקן משיכה היכא דהנותן בעצמו בא קודם לתוך הד"א דאז לכ"ע לא קני בד"א ובעי משיכה דוקא ועיין עוד ביאורים דבקדושין דד"א מהני אף ברה"ר מ"מ אם קדם כסף הקדושין ואח"כ באתה האשה לתוך הד"א אינה מקודשת דלענין קידושין נתנו חכמים לרשות הרבים דין סימטא שיהי' לו קנין אף להבעל:

ז בדיבור בעלמא ודוקא שאמר זכה לפ' אבל תן לא הוי כזכה כיון שאינו מוסרם עתה לידו (ש"ך) וע"ב דאם היה הלוקח במעמד קנה אפי' בתן מטעם מעמד שלשתן וכשלא הי' הלוקח יד הלוקח על עליונ' במבואר בסי' רצ"ה סעיף כ"ג אלא דכאן מיירי שעשאו הלוקח שליח להנפקד דאז בעינן דוקא זכה ותן לא מהני כיון שאינו מוסרם עתה לידו ואפי' לא אמר זכה רק שאמר להנפקד לעשות קנין עבור הלוקח ואמר יזכה חצירי להלוקח קנה:

**ח** מונח ברשות מוכר הטעם דאין אדם יכול לזכות בשלו לאחרים שלא ע"י אחר משא"כ כשהוא בחצר אחר ובעל החצר אומר יזכה חצירי להאחר קנה (סמ"ע):

**ט** כליו של אדם ☜ ע"ב דאפי' אם הכלי עומד ברשות שאינו משתמר מיקרי חצר המשתמרת ולפיכך במקום שאין חצר המשתמר' קונ' כגון בקטן וכיוצא כמבואר לעיל לא קנה:

**י** שיש לו רשות כגון סימט' או חצר של שניהם (סמ"ע):

**יא** אא"כ מדד פי' מדד המוכר ונתן לתוך כליו של הלוקח העומד בסימט' ואם מדד הלוקח יבואר לקמן סעיף ז' די"א דאפי' בלא כלי קנה דהמדיד' הוי כמו משיכ' סמ"ע ☜ וע"ב דבדבר שאין צריך מדיד' או שהמדה כבר ידוע קנה בכלי אפי' בלא מדיד':

**יב** לפיכך אין כליו של אדם זהו שיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דבין כליו של לוקח ברשות מוכר ובין כליו של מוכר ברשות לוקח הוא בעיא דאיפשטא בגמרא דלא קנה דלא כשיטת הרא"ש והטור דס"ל דשניהם הוא איבעי' דלא איפשטא בגמרא אי הכלי בטל לגבי הרשות או לא ויש ביניהם נ"מ לדינא [סמ"ע] ובב"ש סי' קל"ט ס"ק י"ד תמה דהא שם כ' גם המחבר דהוא מטעם ספיקא:

**יג** לך וקנה וה"ה אם נתן לו המוכר רשות בפי' להניח שם הכלי קנה (ש"ך) ☜ וע"ב דנראה עיקר כשיטת הרמ"ה דזיל קני דוקא:

**יד** כשם שאין לשיטת הרמב"ם והמחבר האי כשם לאו דוקא דבכליו של לוקח בר"מ לא מהני מדידה כי אם שאמר לו זיל וקני דוקא וכמבואר בב"י בטור ובכליו של מוכר ברשות לוקח מהני מדידה וע"ב הטעם:

**טו** אפי' אמר לו המוכר זיל קני דדוקא כליו של לוקח בר"מ מהני זיל קני כיון דהכלי הוא כבר שלו רק שהרשות אינו שלו ובדיבור זיל קני גלי דעתא דאין מקפיד על רשותו משא"כ בכליו ש"מ ברשות לוקח שהכלי אינו שלו ואין הכלי נקנה לו בדבור בעלמא (סמ"ע) ☜ וע"ב דלי"א זו מכ"ש דמדד לא מהני בכליו של מקנה ברשות לוקח ופליג על המחבר שפסק בסעיף ז' בכור בשלשים דלאחר שמדד כל הכור קנה בכליו של מוכר ברשות לוקח ולי"א זו לא קנה:

**טז** משוך הכלי לקנות לא נחית לדקדק כאן בל' דלשון לקנות לא מהני עד שיאמר לו לשון קנה כמבואר בסי' קצ"ז וע"ש בט"ז דאם אמר לו לקנות עתה דלהמחבר שם לא מהני:

**יז** שדמיו קצובין היינו שיהי' הדמים קצובים לעולם לאפוקי משיטת המ"מ בשם הרשב"א דבעינן דוקא קצובין מפי המוכר (סמ"ע):

יח שישמוהו ג' ולאו דוקא וה"ה אחד (סמ"ע) וגם בעינן שיקנה באחד מדרכי הקנאה (ש"ך):

יט היו הפירות בסימטא ☜ ע"ב דכלל דברים אלו לשיטת המחבר כפי מה שפי' הסמ"ע דס"ל באמר לו כור בל' דאם היו מונחים כפירות בקרקע של סימטא ומדד לתוך הכליו של לוקח העומד בסימטא כיון שלא נגמר המדידה של כל הכור וממילא לא נגמר הקנין של כל הכור לא קנה כלום אבל אם היה כל הכור בכליו של לוקח בסימטא קנה אע"פ שלא מדד לשיטת המחבר בסעיף ג' דס"ל דלא בעי' מדידה בכה"ג והרי נגמר הקנין על כל הכור וקנה ולשיטת הרב שם דס"ל דבעי' מדידה בכה"ג לא קנה אבל כליו של לוקח ברשות לוקח כיון דאיכא תרתי לטיבותא הוי כמשך בפניו ותיכף כל סאה וסאה שמודד לו לתוך כליו של לוקח ברשות לוקח קנה ואם מודד לתוך כליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה ג"כ עד שימדוד כל הכור לשיטת המחבר ולשיטת הרב בהגה"ה לעיל סעיף ה' אפי' מדד לו כל הכור לתוך כליו של מוכר ברשות לוקח ואפי' אמר לו זיל קני לא קנה ולשיטת הרב בהג"ה כאן אפי' כליו של לוקח ברשות לוקח ואפי' משך או הגביה לא קנה עד שימדוד כל הכור ואפי' מונח כל הכור בכלי רק שלא מדד והטעם כיון דא"ל כור בלמ"ד ולא א"ל סאה בסלע גילה דעתו שצריך למעות כדי כל הכור וכשלא יהיה בידו מעות כדי כל הכור לא יעלה בידו לכלום ולכך לא נתכוין להקנות לו עד שימדד כל הכור ולפ"ז במשך או הגביה כל הכור וכן בכליו של לוקח ברשות לוקח קודם שמדד כל הכור הוי ספיקא דדינא משום דעת הי"ח שהביא הרמ"א בהגה"ה כאן ובכליו של מוכר ברשות לוקח אפי' אחר שמדד כל הכור הוי ספיקא דדינא משום דעת הרב בהגה"ה כאן בסעיף ה' דאפי' זיל קני לא מהני וכ"ש כשמדד ואם מונח כל הכור בכליו של לוקח בסימטא ולא מדד הוי ספיקא דדינא משום דעת הרב בהג' סעיף ג' דס"ל דבעינן דוקא מדידה ובכל אלו שהן ספיקא דדינא היכא דתיקום זוזי תיקום:

כ או שמשך עמ"ש בסי' קפ"ב דנראה דדוקא במקום דאיכא גילוי דעת שהקפיד על מכירות כל הכור ביחד וכן במקום שדרך לפסוק דמים על הסאה והוא פסק על כל הכור לא קנה וגם נרא' דאם נתן דמים על כל סאה וסאה שמשך דקנה כשיטת הריטב"א ודלא כהד"מ:

כא כור בלמ"ד סאה בסלע ה"ה איפכא סאה בסלע כור בלמ"ד נמי הוי מספיקא דינא הכי (סמ"ע):

כב מטעם שהוא מוחזק טעמייהו דמספקא לן אי נלך אחר לשון הראשון או אחרון ולכך המוחזק ידו על עליונה:

כג לקבל אחריות היינו הפחת מה שהוזל היין אם היה רוצה למכרה תיכף מחמת שיש עליו חשש חימוץ אותו הפחת צריך לשלם לו (סמ"ע) וע"ב דאם השהה היין אצלו קודם העמדה בדין עד שמחמיץ לגמרי א"צ לשלם לו דיכול הלוקח לומר לא היה לך למכרה תיכף דהגורם היזק לחבירו א"צ לשלם לו אלא ההיזק שנעשה מיד מזה יש ללמוד אם ראובן קנה סחורה אצל שמעון שיש לו במקום אחר ופסק הדמים וציוה לו לשמעון להביא לו הסחורה ואח"כ חזר בו הלוקח דצריך לשלם לו יציאותיו:

כד ויש חולקין הן הן הדברים שכתבו המחבר בסעיף שאחר זה ועמ"ש שם:

כה אפי' אם פסק הדמים אא"כ פרקם והכניסם שאז נקנה לו ביתו ואז אע"פ שפסק דמיו אחר המשיכה קנה כיון דבשעת הפסיקה עדיין מונחים ברשות לוקח (סמ"ע):

כו דלמדידה בעלמא נתכוון ואף שכ' הרשב"א דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה קנה בלא כוונה לשם קנין היינו דוקא במקום דידעינן שעכ"פ המקנה מתכוין שיהיה זה לשם קנין אבל הכא כמו שהלוקח נתכוין למדידה בעלמא כמו כן המקנה אינו נתכוין רק למדידה בעלמא ועוד דאפשר דבמכר דאף המקנה מתכוין ג"כ לא קנה דאימר הלוקח אין רצונו לקנות עדיין שיתחייב בדמיו משא"כ במתנה דזכות הוא להמקבל מהני דעת המקנה:

כז מדד לוקח לא קנה ע"ב דבעכו"ם לא קנה שלא מדעת קנין אפי' לדיעה זו דבין חצירו ובין ידו שלא מדעתו לא קנה רק מטעם שליחות ואין שליחות לעכו"ם והכא מיירי בישראל ודוקא כשהגביה בידו קונה בישראל דלא גרע מחצירו דקונה שלא מדעתו אבל בשאר קניינים כגון חזקה וכיוצא לא קנה שלא בכוונת קנין:

כח המדה של הסירסור מיירי שהשאילו לשניהם אבל אם השאילו למוכר לחוד אפי' אם הודיע המוכר שהוא ימדד למכור בה לא הוי שאילה אלא למוכר (ט"ז):

כט עד שלא נתמלא המדה דמסתמא אותו האחר שמשאיל הכלי למדוד כוונתו דעד שלא תתמלא תהיה שאולה למוכר ומשתתמלא תהיה שאולה ללוקח ולכך קודם שתתמלא המדה יכול המוכר לחזור ואפי' יש בהמדה רישומים לידע עד היכן לוג או ב' לוגין (סמ"ע) וע"ב והמחבר שכ' או ברשות לוקח מיירי באמר לכור בל' ולא מדד כל הכור דבסאה בסלע קנה לשיטת המחבר כשמדד עד הרושם אפי' בכליו של מוכר אם הוא ברשות לוקח כמבואר בסעי' ג':

ל המדה של אחד מהם ע"ב שהסמ"ע מפרש דמיירי שמודד במדה קטנה לתוך כליו של מוכר ברשות לוקח ואז בין שהמדה קטנה הוא של מוכר או של לוקח כשהגיע לרושם קנה וקודם שהגיע לרושם לא קנה דאפי' המדה קטנה היא של לוקח והוי כלי של לוקח ברשות לוקח תיכף כשנכנס להמדה קטנה כיון שדעת המוכר הי' רק למדוד בה לתוך

כלי שלו אמרי' מסתמא שלא הי' דעתו שיקנהו הלוקח עד שיתמלא המדה שאמר לו במכור אף שלא נתמלא המדה לגמרי דאפי' כליו של לוקח ברשות לוקח אינו קונה רק כשמודד כדי למסרו בכלי זו ללוקח וכן אם המדה קטנה של הסירסור ואמר לו ב' לוגין ומדר במדה קטנה לתוך כלי שלו לא קנה כשיגיע להרושם שיש בו ב' לוגין וכל זהו לשיטת המחבר שסובר דכליו של מוכר ב"ל קנה אחר שגמר המדידה ועל זה הביא הרב בהג"ה הי"א דאם המדה של מוכר לא קנה עד שיערה אותו לרשות לוקח:

**לא** עד שיערה אותה והיינו דוקא ברשות לוקח אבל בסימטא לא מהני כשמערה אותה (ט"ז):

**לב** שיגביהנו לאו דוקא וה"ה שאר דרכי הקנין (סמ"ע):

**לג** כדי לקנות זהו לדעת הרמב"ם אבל התוספות והרא"ש ס"ל דאפילו לא הגביה כדי לקנות חייב באונסין כל שלא גילה דעתו שאינו חפץ בהמקח (סמ"ע):

**לד** כשומר שכר בהאי הנאה שהיה לו בזה שהבירה בידו לקחתם או להחזירם וצ"ע למה לא הביא המחבר והטור והרמ"א דעת הרשב"א והרא"ש דחייב אפילו באונסים (סמ"ע) ועיין לעיל סי' קפ"ו מ"ש שם פרטי דינים השייכים לכאן:

**לה** בשאר דרכי הקניה וכל חלקי הדינים המבוארים לעיל בסי' ק"ץ סעיף ג' עד סעיף ז' שקונין בקרקע קנין גמור קונה במטלטלין למי שפרע (סמ"ע) ע"ב דבדין אדם חשוב המבואר שם בסעיף ו' לדעת הר"ן דחשיב כחליפין קונה אפי' במטלטלין קנין גמור:

## סימן רא

**א** ופסקו הדמים דאפילו במשיכה בעינן פיסוק דמים כמבואר בסי' ר' (סמ"ע):

**ב** ורשם על המקח אבל בקרקעות לא מהני קנין סטימתא אם לא שידוע שהמנהג גם בקרקעות לקנות בסטימתא קנין גמור (ש"ך) וע"ב דבמטבע לא מהני קנין סטימתא וקנין סטימתא אפילו במטלטלין הוא רק קנין דרבנן:

**ג** רשום מקחך וה"ה אם אמר לו סתם זיל קני (סמ"ע) וע"ב לעיל סי' קצ"ח ס"ק ד' שם כתבתי דאפילו נתן כל המעות וקנה בסטימתא ואף דשייך גבי החשש דנשרפו חיטיך מ"מ קנה ע"ש:

**ד** שתקע כפו אין כוונתו שנתן כפו לשבועה דלא מיירי מזה רק מיירי מדרך התגרים שנתן כפו לקנין (סמ"ע):

**ה** שמוסרים לקונה המפתח אף דהחצר אינו נקנה במסירת המפתח כמבואר לעיל סי' קצ"ב מ"מ כשנוהגים הסוחרים להקנות הסחורה ע"י מסירת מפתח מהחדר שמונח

שם הסחורה קונה הסחורה אי נמי כשיש מנהג להקנות החדר במסירת המפתח ג"כ קונה (סמ"ע) וע' בקצה"ח שהביא בשם המרדכי דבדבר שלא בא לעולם לא מהני קנין סטימתא:

## סימן רב

א נקנו המטלטלין נלמד מדכתיב (דברי הימים ב' כ"ב) ויתן להם אביהם מתנות רבות עם ערים בצורות וגו' (סמ"ע)

ב דאפילו הקרקע בשכירות הש"ך תמה דהא דין קרקע בשכירות מפורש בב"מ י"א ואדרבה קרקע במכר נלמד מקרקע בשכירות רק בקרקע בשכירות ומטלטלין במתנה יש שני דיעות הביאם בב"י ובד"מ וגם על זה תמה הש"ך למה יגרע שאלה משכירות:

ג באותה קרקע כיון דמונחים על הקרקע הוא כאילו הן מגוף הקרקע וא"צ שיאמר להלוקח שיקנה אגב קרקע (סמ"ע):

ד וי"א דאפי' הם צבורים ודוקא בקרקע שאינו משומר דאל"כ קונה בתורת חצר (סמ"ע) והש"ך כתב דאין חצר קונה אלא כשהוא כבר חצירו משא"כ הכא דחצירו ומתנתו באין כא' וע"ב שהוא תמוה דודאי אפי' היכא דחצירו ומתנתו באין כא' קונה מטעם חצר רק דהכא מיירי דאמר לו לך חזק וקני דאז אי אמר אגב דמהני החזקה גם להמטלטלין מהני אפי' החזיק שלא בפניו אבל כשלא אמר אגב לא מהני אמירתו לך חזק וקני שיקנה המטלטלין בתורת חצר עד שיאמר ג"כ לך משוך וקנה:

ה עם לא מהני. הטעם דלשון עם משמע דאשניהם בשוה קאי קנין זה ולא מהני משא"כ לשון אגב (סמ"ע):

ו אע"פ שא"ל קנה ואפי' אמר כן לכל אחד מהם לקונה הקרקע אמר שיקנה אגבו המטלטלין לפ' וגם לקונה המטלטלין אמר שיזכה המטלטלין אגב הקרקע שהקנה לפ' לא מהני (עיין סמ"ע):

ז ומטלטלין ליתומים דאפוטרופוס יד היתומים הוא וה"ה לגדול שיש לו אפוטרופוס סמ"ע ועיין בספרי מקור חיים סי' תמ"ה דה"ה להיפוך אפוטרופוס שמכר קרקע שלו ומטלטלין של יתומים לאחד שקנה הלוקח המטלטלין אג"ק וה"ה בשליח למכור מטלטלין והקנה השליח המטלטלין אגב קרקע שלו ג"כ קנה ע"ש היטב:

ח וה"ה בגבאי צדקה ודעת הרמב"ן דרק בגבאי הדין כן משום דעניים מוטלים עליו לפרנסם ולא באפטרופוס ויש דס"ל דשווין הם וא"כ לא הוי ליה למור"ם לכתוב בלשון וה"ה דכ"ש הוא (סמ"ע):

ט בהמות ואע"ג דניידי מ"מ כיון דאין להם דעת אין דומין לעבדים דסעיף ט' (סמ"ע):

י אין קרקע נקנה אגב ואפי' קרקע על גבי קרקע כגון שקנה המרתף ואגבו הקרקע של גבי המרתף וטעם דבקרא דילפינן מניה קנין אגב לא נזכר אלא מטלטלין והיינו דוקא כשלא נתן כל המעות אבל נתן דמי כל הקרקעות קנהו בחזקה של אחד מהם כמבואר בס"ס קצ"ג (סמ"ע):

יא אם ידענו בודאי ע"ב דדוקא כשכתב סתם אג"ק דאז אם רגילין אצלו דאין יודעין שיש לו קרקע הוי כידוע שאין לו ולא מהני אבל כשאינו ידוע דהיינו שאינן רגילין אצלו אמרינן מן הסתם יש לו ואם כתב דלא כטופסי דשטרי ומכ"ש שכתב בפירוש שהודה שיש לו או שכתב ד' אמות בחצירו דהוי כהודה מהני אפי' רגילין אצלו ואין יודעין לו קרקע דאדם נאמן על עצמו (ב"י בשם הרשב"א) ואם יש לו בה"כ או בית הקברות בשותפות יכול להגבות אגבן במטלטלין דדומה לחצר שאין בו דין חלוקה (ש"ך):

יב החזיק בעבדים הטעם דבמילי דרבנן עבדי כמטלטלין דמי וקני אגב הוא מדרבנן:

יג עבדים בתוכה קנה אפי' לא אמר אגב והוא שנתן דמי כולן מטעם חזקה דבמילי דאורייתא עבדי כמקרקעי דמי וחזקה דאו' ואף דקי"ל בעשר שדות אפי' בעשר מדינות קנה כשנתן דמי כולן שאני עבדים דניידי ולפיכך בעינן עומדים בתוכה דוקא ואם אמר אגב קרקע קנה אפי' לא נתן דמי כולן הטעם אגב דלענין אגב שהוא קנין דרבנן כמטלטלין דמי ומ"מ בעינן עומדין בתוכה דוקא אף דבמטלטלין לא בעינן צבורין כשאמר אגב שאני עבדים דניידי (סמ"ע):

יד לא קנה המטלטלין דדומיא דערים בצורות בעינן שהוא קרקע דלא ניידי (סמ"ע) וע"ב:

טו ע"ג העבד אז קנה כמטלטלין אגבו מתורת חצר (סמ"ע):

טז שיהיה כפות דאל"כ ה"ל חצר מהלכת ולא קנה אפי' בעומד או יושב (סמ"ע):

יז שיהי' ישן דאז משומר לדעת האדון משא"כ כשניער הוא משומר לדעת עצמו סמ"ע וע"ב דבעינן שיהי' ג"כ עומד בצדו ומוכח מכאן דסגי בעומד בצדו וצ"ע על הרמ"א בסי' ר' סעיף ח' שכ' דבעי' עומד בתוכה וע"ב דבדעת אחרת מקנה אותו לא בעינן עומד בתוכה וסגי ביכול לשמרו:

יח עציץ נקוב העציץ שהוא נקוב נקנה בקנין מטלטלין וזרעים כיון שיש להם יניקה מהקרקע דרך הנקבים נקנה בקנין קרקע (סמ"ע):

יט החזיק בזרעים קנה העציץ כדין מטלטלין שנקנים אג"ק (סמ"ע):

כ כנקוב דמי משום דבכלי חרס מתלחלח היניקה והולכת דרך החרס (סמ"ע):

כא וי"א איפכא דתוך העץ הולכת טפי מבתוך החרס (סמ"ע):

כב אע"פ שמשך הטעה דאיבעיא דלא איפשטא היא בגמ' אי מהני משיכת הבהמה דדרכה בהליכות למשיכות הכלים דדרכן בגרירה (סמ"ע):

כג לא קנה הכלים דתפיסתו לא מהני מספק והר"ן כתב דתפיסתו מהני הכא כיון שמשך ברשות בעלים והוי תפיסה ברשות ול"ד לדעיל סעיף ג' בהג"ה ש"ך:

כד הבהמה כפותה וא"צ שתהא ישינה כיון דאין לה דעת משא"כ בעבד (סמ"ע):

כה דבמציאה הטעם כיון דהוא איבעיא דלא איפשטא ובמציאה דאין לה מרא קמא קנאה המושך מספיקא והוי הוא מרא קמא לכך אם תפסו אמר מוציאין מידו משא"כ במו"מ מוקמינן בחזקת המוכר שהוא המרא קמא (סמ"ע):

כו אע"פ שמשכה כיון דהבהמה לאו חצירו דהלוקח הוא שהרי לא קנאה וע"י משיכת הבהמה לא קנה כיון דאין משיכתן שוה כנ"ל דבהמה משיכתו בהילוך והכלי בגרירה ואע"ג דהיא כפותה מ"מ הולכין אחר הרוב והרוב אינו כפותין משא"כ במשוך קופה קנה הכלים דבמשיכה הקופה והכלים הוא שוה (סמ"ע):

## סימן רג

א כל המטלטלין ילפינן מדכתיב (רות) לקיים כל דבר שלף איש נעלו ומזה ילפינן דבעינן כלי דומיא דנעל אבל להיות נקנה בחליפין מרבינן אפי' פירות מדכתיב לקיים כל דבר (סמ"ע):

ב אם אין המקנה מקפיד פי' ואח"כ נותן לו כל דמי החפץ אבל אם הסודר הוא כל דמי תשלומין אפי' בלא חליפין רק בתורת דמים הוא קונה (סמ"ע) וע"ב שהות תמוה דכל שנותן מטלטלין בתורת דמים לא קנה אפילו אם אינו מקפיד לידע שווין:

ג ופירות נמי דבר שאינו כלי ואינו ב"ח נכלל בשם פירי ודוקא בתורת ק"ס אין קונין בפירי אבל בחליפין שוה בשוה מחלוקת הפוסקים אי קנה ויבואר בסמ"ע סעיף כ"ה (סמ"ע):

ד וט"ה לאו ממון הוא והש"ך חולק דמסתמא דש"ס בקדושין מוכיח דט"ה מיקני בחליפין וע"ב ישוב קושיתו:

ה שיעשה שטר מחילה הוי ק"ד וה"ה אם קנה מידו שימחול לחבירו הוי ק"ד דלא כהסמ"ע סעיף י"ב סק"כ שכתב דאם קנה מידו שימחול הוי ק"ג (ט"ז):

ו דאם העריכו ☜ ע"ב דה"ה לא העריכו והחליפו בלא שומא זה כנגד זה בחליפין שוה בשוה להך דעה דס"ל דקונה לאו דוקא שמשך האחד אלא אפי' קנה באחד משאר קניינים

כגון שהחליפו שור בפרה והקנה את השור לבעל הפרה בק"ס או אגב קרקע נקנה הפרה לבעל השור:

ז ויש חולקים הטעם ע"ב:

ח החליף חמור בפרה וטלה ע"ל סי' קפ"ב מ"ש בזה:

ט החליף עם שמעון ולוי עיין הפירוש בביאורים:

י המייחד מעות קמ"ל בזה דאפילו לא אמר בתורת חליפין כיון שייחד לו מעות ואמר לו שימכר לו המטלטלין באלו המעות שייחד ואפילו משך המטלטלין לא קנה כיון שזה לא קנה המעות והטעם דכל מכר שהוא בתורת דמים יש חיוב על הלוקח בנתינת המעות וכיון שזה ייחד המעות לא נשאר שם חיוב על הלוקח דין חליפין יש לו ואין המטבע נקנה בחליפין לכן לא קני זה המטלטלין אף שמשכן (ט"ז) ☜ ע"ב דאם קנה סתם במעות וייחד לו דמים ואמר לו בפי' בלשון חיוב שמתחייב עצמו ליפרע בדמים אלו או שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו מהני משיכת המטלטלין כיון דיש לו חיוב הגוף לשלם תורת דמים יש לו ולא תורת חליפין:

יא לגבי מטבעות של כסף דכל שהוא חריף להוציא יותר מקרי מטבע לגבי אידך שאינו חריף כל כך כמוהו (סמ"ע):

יב שלא ייחד. אם ייחד לו מטבע של כסף דין חליפין יש לו עליו ואפי' משיכות המטלטלין לא מהני כדלעיל סמ"ע:

יג חדשים כו' אף דישנים עדיף מ"מ יכול לומר לישנן קא בעינן (סמ"ע) ☜ וע"ב דה"ה אם מכר מטלטלין ופסק עמו ליתן לו בעדו דשלב"ל ומשך זה המטלטלין נתחייב לו ליתן הדשב"ל כשיגיע לידו דכל משיכת המטלטלין מתחייב להמושך ליתן כפי מה שפסק וחיוב חל אפי' על דשלב"ל אבל אם הבטיח להפועל חפץ בשכרו כיון דלית ליה בפועל קנין הגוף לא חשיב פעולתו רק כנתינת דמים על החפץ ולכך אם א"ל יהיה החפץ שלך בשכר פעולתך הוי כנתינת מעות וחייב בעה"ב לקבל מי שפרע כשחוזר בו מהחפץ ורוצה לשלם מעות בשכרו אבל אם א"ל אתן לך חפץ זה בשכרך לא הוי קנין כלל על החפץ ויכול לסלקו בזוזי:

יד לא קנה מ"מ מקבל מי שפרע כדין מעות (סמ"ע):

טו טיבעא לגבי כסף פי' גבי מטבע של כסף צרוף:

טז וי"א דהוי פירא הטעם דדוקא כסף שהן חשובים אף דלא חשובין כמו זהב מועיל להכסף מה שהוא חריף להוציא להיות נחשב מטבע לגבי דהבא משא"כ נחושת שאינו

חשיב כלל לגבי דהבא מיקרי זהב שהוא חשוב לגבי נחושת מטבע אף שהנחושת חריף להוציא יותר מדהבא (סמ"ע):

יז כפירות לאו דוקא דדינן כמו כלי כמבואר בסי' קצה ש"ך:

יח כנגדן מעות לא נקנו אף דמטבע קל להציל ול"ש ביה החשש דנשרף חיטיך מ"מ כיון דדין מטלטלין יש לו לא פלוג רבנן (סמ"ע):

יט אין דרך שיזכה ע"ב לעיל סי' רא דמשמע דאין שום דרך שיזכה אפי' סטומתא לא מהני רק אג"כ או שכירות מקום:

כ אבל ראובן ע"ל סי' סו ס"ק כו שהביא הרב דיעה א' דס"ל דיכול להקנות חוב אג"ק (ש"ך):

כא החוב של ישראל דבשל עכו"ם יש בו חלוקי דינים בסי' קכו (סמ"ע):

כב וע"ל סי' קכג רומז למ"ש שם דלהרא"ש כותבין הרשאה אפי' על מלוה ע"פ (סמ"ע):

כג החליף מעות ומטלטלין בכדי להעתיק כאן לשון המרדכי הביא כל הג' דעות וביס' רע סעיף ד' סתם כדעת רבינו שמחה דהלכתא כוותיה דקנה מחצה וגם בכאן הלכה כדיעה זו ועוד הא קי"ל בסי' ר"י גבי קני את וחמור דקני מחצה וגם דעת הי"א דס"ל דכל הקנין קיים ל"ש בדשב"ל ודוקא מעות דשייך בהו עכ"פ קנין הגבהה או משיכה אמרי' דחל עליו הקנין במיגז דחל אמטלטלין משא"כ בדשב"ל דל"ש ביה שום קנין לא אמרי' מגו ולא קנה רק הדשב"ל ועיין לקמן סי' רי"ב סעיף ג' בהג"ה (סמ"ע):

כד י"א דלא מהני דהוי כהקנה לו דבר שאין מינו יכול דהוי כאסמכתא דמבואר בסי' ר"ט דלא מהני:

כה וי"א דמהני והש"ך כתב דאין כאן מחלוקת דגם הי"א מודה היכא דאיכא אסמכתא דלא קנה רק דהת"ה מיירי היכא שהיה באופן המועיל:

## סימן רד

א וחייב לקבל מי שפרע וה"ה אם נתאנה בשעור שתות שהדין כן דקנה ומחזיר אונאה כל שהמאנה רוצה להחזיר האונאה והמתאנה אינו רוצה לקיים המקח צריך לקבל עליו מי שפרע (ש"ך) עוד כתב הש"ך דכל שיכול לחזור מהמקח וכופר ואומר שלא עשה כלל מסחר עמו א"ל לישבע היסת כיון דאין כאן כפירת ממון דבלא"ה יכול לחזור ☜ וע"ב דה"ה אם לא נתן מעות רק שנתן שט"ח על עצמו וכן באמר המוכר תן מנה לפ' ונקנה לך המטלטלין שלי בשניהם לא קנה רק למי שפרע ודלא כס' מחנה אפרים:

ב מפני שהוא ירא ואין המוכר יכול לו' כ"ז שלא הפסדת אין עליך לחזור ואם תפסיד אחזיר לך הדמים ממקחך שהלוקח יכול לו' לא ניחא לי למיקם בדינא ודיינא וגם שמא לא יהיה לך אז מה לפרוע (סמ"ע):

ג כל המקח אבל במקצת מקח כגון שקנה יין וירא שיחמיץ חייב לקבל מי שפרע (סמ"ע):

ד נתבאר בסי' רט שם מבואר דבפוסק בהיתר צריך לקבל מי שפרע ופוסק באיסור א"ל (סמ"ע):

ה מאנשי דור המבול נקיט הני משום דבהני נתפרסם השגחת הש"י (סמ"ע):

ו לעמוד בדיבורו דכתיב הין צדק שיהיה הן שלך צדק (סמ"ע) ואם חוזר מחמת יוקרא וזולא ע' בהג"ה ס"ס זה:

ז שאם רבים דברבים סמכה דעתו דלא יחזרו וגם שאין מגיע לכ"א רק דבר מועט (סמ"ע):

ח שה"ז כמו שנתן דמים דהרמב"ם ס"ל דמלוה אף דניתנה להוצאה קונה בקרקע קנין גמור ומטלטלין למי שפרע והחולקים ס"ל דבמלוה כיון דלהוצאה ניתנה לא קנה כלל ובחוב הבא מחמת מכר ע"ל סי' קצט (סמ"ע):

ט שהרויח לו זמן הפרעון ודוקא שכבר הגיע זמן הפרעון והרויח לו אבל כשהרויח לו הזמן קודם שהגיע זמן הפרעון לא נחשב הנאה (סמ"ע) וע"ב שהוא תמוה וע' עוד ביאורים דנראה דמיירי דוקא בזבינא דרמי על אפיה דליכא הנאות לוקח ורוצה לשלם לו כל דמי המקח רק שיהיה הרווחת זמן לשם קנין אז קנה אבל בלא"ה יש בו משום ריבית והוי כמקח שנעשה באיסור דלא קנה אפי' למי שפרע:

י וכן נראה עיקר ובב"ח מסתפק בזה לדינא (ש"ך):

## סימן רה

א מי שאנסוהו ע"ב דכשאנסוהו באונס אחר באונס הגוף או בממון אפי' לא אמר רוצה אני המקח קיים כיון שיש אומדנא דמוכח דמחמת שנפטר מאונס ומקבל זוזי גמר ומקנה אבל בחמסן שחטף החפץ ונתן דמים ולא אנסו באונס אחר דליכא אומדנא דמוכח אין המקח קיים עד שיאמר רוצ' אני וכשאמר רוצה אני אפי' מודע' לא מהני דהא לא אנסו בשום אונס בודאי נתרצה באמירת רוצה אני ובגט מעושה בדין אף דדמי למכירה בעינן רוצה אני דוקא משום דבעינן ריצוי בלב:

ב ולקח דמי המקח ואפי' לא מנה המעות אלא לקחם והשליכם לכיסו דנרא' דבע"כ קבלם אפ"ה הוי זבינא (סמ"ע):

ג שלא לקח הדמים פי' רק הודה בפניהם שקיבל המעות אינו נאמן לומר שמפני האונס הודה דא"כ היה לו למסור מודע' והחולקים סבירא להו דכיון דידעינן שנאנס במכירה מסתמא נאנס ג"כ בהודאה (סמ"ע):

ד שטר עליו. פי' שזקף דמי המקח במלוה ונתן שט"ח על הדמי' (סמ"ע) והש"ך כתב דשטר פירושו שטר קנין ולכך אפי' לא זקף דמי המקח בשט"ח רק בע"פ ג"כ קנה לדעת החולקים וע"ב דהא בהא תליא דמאן דס"ל דזקיפת מלוה לא מהני וא"כ הודאתו על קבלת הדמים מהני לגוף הקנין ולכך לא הוי הודאה דכיון שנאנסו לקיים הקנין לכך הוכרח להודות לו ומאן דס"ל דבזקיפת מלוה ג"כ המקח קיים הודאת קבלת דמים שלו הוי כהודאת קבלה על חוב אחר דמהני אפי' נגד הגזלן ואם כתב לו שטר עם אחריות תלי' במחלוקת הסמ"ע והט"ז סעיף ג' להסמ"ע שם מהני אחריות אם לא שידוע שאנסו גם על החחריות ולהט"ז שם צריך שיהיה ידוע שכתיבת אחריות היה שלא באונס ואם אנסו עד שאמר לו לך חזק וקני ואח"כ החזיק שלא בפניו וגם לא נתן לו מעות עדיין צ"ע אי מהני אפי' לדעת החולקים:

ה מודעא הוא לשון ידיעה שמודיע לעדים א"נ מודעא הוא לשון יסורים כמו ויודע בהם אנשי סוכות כלומר מוסר יסוריו לעדים ובמתנה אף שא"צ אונס מ"מ נשאר שם מודעא עליו (סמ"ע):

ו ואפי' החזיק ואם בנה בו הלוקח והשביח דינו כגזלן שהשביח ש"ך:

ז ומחזיר הדמים אף המחבר מיירי שלא לקח הדמים בעדים רק שהודה מ"מ מחזיר הדמים כיון שלא מסר מודעא רק על המכר ולקמן בסעיף י' מיירי שמסר מודעא גם על ההודאה לכך פסק שם דא"צ להחזיר הדמים ולדעת הרב בהג"ה לא מהני הודאה אפי' לא מסר מודעא:

ח וצריכים העדים לידע ע"כ דכשמסר מודעא אף שלא ראו העדים האונס בשעת המכירה רק קודם המכירה ויודעים שכח האנס לא נשתנה בשעת המכירה סגי ובמתנה כשלא מסר מודעא להרמב"ן ב"מ דף מ בעינן שידע' העדים שהאונס היה בשעת מתנה ולדעת המהרי"ק שהביא באה"ע סי' קל"ד לא בעינן רק שידעו שלא נשתנ' כחו של האנס בשעת המתנה ועש"ך דמי שחייב לחבירו והמלוה מכר לו שדה ומסר מודעא שאינו מוכר לו רק כדי שיהיה יכול למשכנו דצ"ע אי מהני מסירת מודעא לבטל המכר דאפשר דלא מהני רק כדי שלא להפסיד חובו וע"ב דאם ישראל היה חייב לעכו"ם מעות בלא ריבית ולא היה לו מה לשלם ואנסו העכו"ם עד שהוכרח ליתן לו ריבית כדי להמתין לו ואח"כ מכר העכו"ם החוב לישראל א"י לגבות ממנו הריבית דהריבית כמתנה הוא

דכשאין לו לשלם אין חייב ליתן לו הריבית כיון שבשעת הלוא' לא פסק לו ריבית רק אח"כ מחמת אונס דבאונס בלא מודעא סגי לבטל המתנ' אם לא שבשעה שנתן הישראל שטר על הריבית לעכו"ם היה בריצוי גמור מחמת שעש' לו העכו"ם שום טובה א"נ שבשעת הלואה מיד נתחייב לו בריבית אעפ"י שאין לו לשלם אח"כ חל חיוב הריבית על הישראל וממילא כשמכר העכו"ם לישראל מחויב ליתן הריבית לישראל:

**ט** אנו העדים ידענו. פסק בתשובות ר"מ אלשיך דאם העדים כתבו והכרנו האונס ואח"כ מגידין האונס לפני ב"ד שזה לא חשיב אונס העדים נאמנים במה שמגידין לפני הב"ד והמקח קיים ולא מיקרי חוזרין ומגידין דעבידי עדים דטעי בכה"ג:

**י** אבל במתנה או מחילה. הטעם דבמתנה כשמגלה דעתו שאינו נותן לו מדעתו סגי (סמ"ע) ☜ וה"ה דאונס בלא מודעא מבטל המתנה ודוקא כשאנסו בפי' ליתן לו מתנה אבל אם אנסו סתם ולא נתן לו המתנה כדי ליפטר מהאונס הוי מתנה אבל כשמסר מודעא אפי' במקח כה"ג נתבטל המכר ואם אנסו ונתן לו שטר חוב כדי ליפטר מהאונס בטל השט"ח דלא שייך גמר והקנה כיון שעדיין לא נתן לו המעות ואפי' לא מסר מודעא המתנה של השט"ח בטל:

**יא** פשרה דינה כמכר. דבפשרה כ"א מוותר מטענותיו מעט דמי למכר שמקבל דמים ול"ד להא דסי' פ"ח דמדמה שטר פשרה לשטר מתנה דשא"ה דהפסול תלוי בדבר שנתקיים ע"י השטר (סמ"ע) ☜ וע"ב דאם הפשרה הוא מחמת דין מסופק בעינן תרווייהו לבטולי אונס ומודעא אבל אונס לבד או מודעא לבד לא מבטלתו דדמי למכר אבל כשהדין ברור עם אחד מהם ואנסו השני לפשר עמו דמי למתנה שבטל מחמת אונס לחוד אבל מודעא בלא אונס אינו מבטל וכשהפשרה נעשית מחמת שהיה הכחשה ביניהם אז אם נתברר אח"כ בעדים שהדין עם אחד נתבטל הפשרה אפי' בלא אונס ובלא מודעא כמבואר לעיל סי' י"ב וכן הדין כשהודה אח"כ בעצמו שהדין עם שכנגדו אבל אם הודה אח"כ רק על הסך הנתפשר עמו כגון שתבעו מנה וכפר בכל ונתפשר עמו בנ' ואח"כ הודה על הנ' א"י להשביעו אח"כ על הנ' שכפר והא דאונס לחוד לא מבטל הפשרה דוקא כשלא אנסו רק לפשר סתם ועל הפיסוק דמים נתרצה בעצמו אבל כשאנסו גם על סך הפשר האונס לחוד מבטל. ועש"ך סק"ה באחד שנשבע לתת מתנה לא' ובשעת נתינת המתנה מסר מודעא לפני עדים ואמר שאינו נותן לו ברצון נפשו רק מחמת אונס השבועה הוי כאלו לא נקנה לו המתנה עדיין ויכול לשאול על שבועתו וע"ב:

**יב** מתנה שכתב בה אחריות נכסים דינה כמכר. שבודאי מכירה היתה כיון שכתב בה אחריות ולכך מודעא בלא אונס אינו מבטל כמו במכר ולענין אונס בלא מודעא דעת

הסמ"ע כאן דמן הסתם מהני אחריות וסי' רמ"ב שכתב המחבר דלא מהני אחריות מיירי כשידוע שאנסוהו גם על כתיבת האחריות ודעת הט"ז כאן והסמ"ע בסי' רמ"ב דמן הסתם תלינן שכתיבת האחריות היה ג"כ באונס אם לא שידוע שכתיבת האחריות היה בלא אונס ואז אפי' מודעא לא מהני שהרי אנו רואין שנתרצה ומזה תמה הט"ז על הרמ"א שכתב דדינו כמכר הא גרע ממכר דאפי' מודעא לא מהני:

יג בסכום המעות. וע"ב דבמטלטלין שיש בו כדי אונאה אפי' ידע הלוקח מהאונאה או אחר כדי שיראה בטל המקח דכיון שהוא שיעור שאינו עשוי להתרצות דמי למתנה:

יד אין שומעין לו. דחיישי' לב"ד טועין שלא יחקרו אחר האונס (סמ"ע) וע"ב:

טו דעביד אינש דגזים. ע"ב שהוא תמוה דמבואר ברא"ש ובמהרי"ק ובמהרא"ש דאם הפחידו ומסר מודעא דלכ"ע הוי אונס ואם הפחידו להביא במשפט הערכאות לכ"ע לא הוי אונס דלא ברי היזקו שלא כל המביאים בערכאות נוצחים אם לא שהדבר כבר ת"י האנס ואינו רוצה לדון לפני ד"ת רק לפני הערכאות לכ"ע כותבין מודעא:

טז שט"ח. פי' שטר מהשוכר שאין השדה בידו אלא בתורת שכירות (סמ"ע):

יז שאכלו ג"ש. דאז נאמן לטעון לקוח ואבדתי שטר קניני (סמ"ע):

יח אם לא תמכרנו לי. לא שאמר כן בפני עדים דא"כ לא היה אפשר להמלוה לכפור שיכול לתבעו ע"פ עדים אלו ששמעו שהודה רק שא"ל כן בינו לביני ותודעו זה שכשאתן לו שטר מכירה יתן לי דמי שוויה וכשיבא לפני ב"ד ויראה שטר המכירה של עכשיו יבורר אמיתתי שאמר לי בינו לביני שאם לא אמכרנו לו יכבוש השטר משכנתא (סמ"ע) וע"ב דעת הע"ש דאפי' אם הטמין עדים אחורי הגדר מהני מסירת מודעא ואף שיכול להביא העדים לב"ד יכול לומר אין הב"ד מזומן וע"ב דמ"מ צ"ע בדין זה:

יט הגוזל והוחזק בגזלן בכאן מיירי שהשדה שגזל הוא ת"י הגזלן כשמכר לו ולא יצא מת"י הגזלן משעת הגזילה עד המכירה ולכך לכ"ע א"צ מודעא ולעיל בסי' קנא מיירי שכבר יצא מת"י הגזלן וכשאנסו למכור כבר היה ת"י הגזלן ובזה פליגי הרמב"ם והרא"ש אי מהני אונס בלא מודעא ולכך מביא שם הפלוגתא ולא בכאן (סמ"ע) ☜ ע"ב דאפי' היה כבר ת"י הגזלן ואנסו באונס אחר למכור לו ומכר לו אותה השדה מכירתו מכירה דבזה שייך לומר אגב אונסא וזוזי גמר ומקנה דוקא כשלא אנסו בשום אונס אחר רק מה שלא רצה להחזיר לו השדה ל"ש לומר אגב אונסא גמר ומקנה דהא לא נפטר משום אונס וכחמסן בעלמא דמי וכ"כ הרמב"ן בב"ב ד' מ' בהדיא:

כ הם עצמם ואפי' למאן דס"ל בסי' מ"ו ובע"פ לא מהני מ"מ בשטר מהימנא וכל שכן כשעדים אחרים מעידים על המודעא דמהני (סמ"ע) ותיבת המחבר שכ' הסמ"ע הוא ט"ס):

כא מסתמא מסר מודעא דמוקמינן העדים על החזקה דלא היו חותמין אם לא שידעו שהיתה קודם המכירה ☜ וע"ב דבין שידעינן באונס ע"י עדי שטר מודעא זה או ע"י עדים אחרים מ"מ שייך חזקה זו:

כב אינו חייב להחזיר עיין מה שכתב לעיל ס"ג:

כג הרי המודעא בטלה דכיון שמבטל המודעא הרי הוא כאלו לא מסר מודעא. ואמרינן אגב אנסיה גמר ומקנה וגמר ומבטל אם לא שמסר מודעא גם על הביטול מודעא כמו שסיים המחבר זהו שיטת הרח"ש אבל הרי"ף והרמב"ם סבירא להו דאפילו מסר מודעא סתם ג"כ לא מהני הביטול מודעא באונס דלא אמרינן אגב אונס גמר ומבטל (סמ"ע):

כד דנפיק מגו מודעא אבל עד עולם לחוד לא סגי דאין בכלל לשון הזה ביטול המסירות מודעא שמסר על הביטול ואם כתב שפוסל עידי המודעא מהני לכולי עלמא אפי' להמחבר (סמ"ע):

כה כ"ז דידעינן באונסיה הטעם דנהי דנתבטל המודעא מ"מ האונס לבד מבטל המתנה וע"ב ה"ה במודה בדבר שידוע שאינו חייב לו אלא שבא לחייב נפשו יש לו דין מתנה (סמ"ע) וע"ב דאפילו במודה שחייב לו מכבר ואינו יודע אם חייב לו אם לאו ומסר מודעא לפני עדים קודם שהודה מבטל הודאתו:

כו לא הוי אונסא דוקא כשמכרו לאחרים ונתן לו המעות אבל אנסו ליתן מעות והוא מכר להגזלן עצמו השדה כדי להפטר מהאונס המכר בטל כשמסר מודעא (ש"ך):

כז אנסוהו לקנות ☜ אבל אם אנסו למכור בעד שוה כסף קנה כל שהוא בתורת דמים אבל אם אנסוהו ואמר לו מכור לי באלו אז יש לו דין דחליפין וכמו שהנאנס אינו קונ' דהוי כאנסוהו לקנות גם האונס אינו קונה כמבואר לעיל בסי' ר"ג סעיף ג' וכן באנסוהו למכור ונתן לו משכון על הדמים ג"כ קנה והמאנ' לקנות אף דהנאנה יכול לבטל המקח מ"מ האנס אינו יכול לבטל המקח:

## סימן רו

א הרי היא מכורה לך ☜ ואם אמר לשון אמכור לך תליא במחלוקת המבוארים בסי' רמ"ה סעיף ג' אי מהני מעכשיו בלשון אתן והא דצריך מעכשיו כשאמר ל' הרי היא מכורה לך כתב הסמ"ע אף דלא הוי אסמכתא גמורה ולא קנין דברים מ"מ נצטרף לריעותא מה

שגילה דעתו שלא יתחיל הקנין מיד והרי הדר סודר למרא כמו בסי' קצ"ה אם קנה בכסף דל"ש טעם זה לא בעינן מעכשיו וע"ב טעם אחר ואם כתב בלשון חיוב או שהחזיר הקנין בסוף השטר מהני בלא מעכשיו:

ב לא הזכיר סכום. דכיון דלא פסקו דמים לא סמכה דעת המוכר והלוקח לכך לא קנה (סמ"ע):

ג מדעתו כבתחלה. כלומר כמו שהיה דעתו בראשונה (סמ"ע):

ד אלא מפני התוס'. ול"ד שהוסיף השני על שוויו אלא אפי' מכרו לא' בפחות משוויו והשני נתן שוויו א"נ שמכר לא' במנה משוויו ואח"כ נתייקר מ"מ הוי כנאנס ובטל התנאי:

ה לא תמכור אלא לי ☜ ע"ב דבל' זה ודאי לא קנה דבקנין צ"ל הרי היא מכורה לך וכן אם אמר כשאמכור לא אמכור אלא לך קנה השני דכיון כשהזכיר ל' כשאמכור משמע כשאמכור מדעת כמ"ש המחבר והך דהכא מיירי בשותפין שהתנו בשעת קנין שלא ימכר לאחר רק להשותף השני ותנאי השותפות מהני בדיבור בעלמא אפי' בל' לא תמכור אלא לי וכיון שלא הזכיר לשון כשאמכור קנה השותף וכן בראובן שמכר בית לשמעון והתנה עמו שלא ימכרנו אלא לו קנה הראשון:

ו ב"ד של ג'. הרמב"ם מצריך דוקא שיאמר ב"ד אז סגי בתרי ולדידיה אין חילוק בין אמר ל' שומא בין אמר כדאמרי רק החילוק הוא דין אמר לשון ב"ד בין אמר בי תלתא אבל דעת הטור דעיקר החילוק הוא דאם אמר בלשון שומא אפי' לא הזכיר רק בי תלתא ג"כ סגי בתרי מהג' ובין אם אמר ל' כדאמרי דבעי' שיאמרו כל הג' ובהרמב"ם ובטור כתבו הני דינים אכשאמכור אמכור לך אבל דין זה שייך נמי במוכר לחבירו מיד ואמר בלשונות כאלו (סמ"ע):

ז ב"ד ארבעה כלו' אפי' אמר בל' ב"ד מ"מ כיון דנחית למנין יותר מסתם ב"ד אמרי' דדוקא קאמר ובעינן שיסכימו כולם (סמ"ע):

ח כמו שיסכימו לאפוקי אם מכרו ביותר דאז קנה בתרא כנ"ל (סמ"ע):

ט ג' אחרים ע' בב"י אפי' ג' אחרים בקיאים יותר וצ"ע לדינא (ש"ך):

י שמכר מעכשיו כלומר כיון דמיד ששמוהו נתקיים המקח למפרע שוב אין לו טענה לדחותו (סמ"ע):

# סימן רז

א תנאים שאפשר לקיימם אבל בתנאים שא"א לקיימם התנאי בטל והמעשה קיים וה"ה שאר דיני תנאי מבוארים באה"ע סי' ל"ח (סמ"ע):

ב אלא פטומי מילי מדלא חזר הלוקח התנאי ש"מ דאף הלוקח לא החשיב דבריו לעיקר ולכך היה ירא להחזיר התנאי שלא יחזיר בו המוכר והיה טוב לו השתיקה (סמ"ע):

ג וקודם שנגמר המקח כגון בין נתינת המעות להשטר באתרי דקני בשטרי ובאחריות מסיק הסמ"ע כיון דפי' בפי' שלא באחריות אפי' אמר לו המוכר אח"כ קודם נתינת הכסף שמקבל עליו אחריות הוי פטומי מילי והט"ז כתב דאפי' בתנאי כל שכבר השוו על המקח אף שלא נתן המעות עדיין מ"מ מקרי אחר התחלת המקח והוי פטומי מילי והא דנקט הטור כגון שנתן המעות קמ"ל דלא נימא דזה הוי כאחר גמר המקח:

ד משפטי התנאי ע"ב דדוקא אם אמר בל' אם בעינן למשפטי התנאים אבל בלשון לכשיהיה לי דמים אחזיר וכיוצא א"צ למשפטי התנאי ואם שייר בגוף המכר כגון ע"מ שיהיה דבר זה שלי יבואר בסי' רי"ב ועכשיו נוהגין דבמטלטלין לא בעי' תנאי כפול:

ה י"א דהני מילי לפי פי' הב"י שהביא הסמ"ע הוא כך דכל תנאי בלא מעכשיו הוי אסמכתא ולא מהני אם לא שכבר עשה קנין דאז דמי להחזיק והוי כמוחל לו דבר שהוא כבר ת"י דמהני להרמב"ם ולכך ברישא דמיירי שעשה קנין בשעת מכירה ולכך מהני ובסיפא מיירי שהקנין נעשה אחר קיום התנאי ולכך לא מהני והסמ"ע מפרש דהחילוק הוא דברישא מיירי דאמר בע"מ שזה מורה דעיקר כוונתו הי' לקיים הקנין רק שיקיים התנאי מש"ה מהני ובסיפא מיירי דאמר בל' אם שזה מורה שעיקר כוונת המוכר היה שיקיים התנאי רק מחנות שלא רצה הלוקח לקיים התנאי עד שימכור לו לכך מיקרי אסמכתא ולא קנה וע"ב דעיקר החילוק הוא דברישא מיירי דאמר בלשון הרי היא מכורה לך על תנאי משום הכי מהני ובסיפא מיירי דאמר בל' אמכור והרמב"ם ס"ל כמאן דס"ל בסי' רמ"ה דלשון אמכור או אתן לא מהני משום דהוי אסמכתא אם לא שאמר מעכשיו רק דקנין הוי כמעכשיו וכשאמר בלשון תנאי לא הוי כמעכשיו עד שיאמר מעכשיו בפי':

ו כמוכר על תנאי דכיון דגילה דעתו שמפני כך מכר אומדן דעתו הוא דאם לא יהיה אותו דבר דלא היה מוכר (סמ"ע):

ז נמנע הדרך או לא נסתייע פי' שנמנע הדרך מחמת גזלנים או שלא נסתייע הדרך מחמת עצמו כגון שחלה וכיוצא הוא וכל כה"ג אסור להלוקח לאכול פירות עד שידע שנתקיים המקח (סמ"ע) ונראה דאם נתקיים המקח הפירות הם ללוקח למפרע ואפילו אדעתא לדור במקום פ' או אפילו אם אמר לילך ולדור שהוי"ו הוא וי"ו מחלקת הוי הדירה

תנאי החדש מש"ה אפילו עלה כל שלא מיתדר ליה ג"כ המקח בטל אבל אם אמר לילך לדור בלא וי"ו עיקר הוא ההליכה מש"ה כשעלה ולא מיתדר ליה המקח קיים וכן הדין באומר לילך לסחור במקום פ' (ט"ז) וע"ב דנראה דאם איש במקום זה קנה קרקע במקום אחר ופי' בשעת הקניה מחמת שרוצה לקבוע דירה באותו מקום הוא שקונה ואח"כ לא נסתייע לו לדור באותו מקום המקח בטל דאין צד אומדנא דמוכח גדול מזה כיון שא"י להוליך בקרקע למקום ודאי אדעתא דקביעות דירה קנה:

ח ודוקא במוכר קרקעותיו לפי שאין דרך כ"א למכור קרקע אם לא שדעתו לעקור דירה משא"כ במטלטלין וע"ס ר"ל (סמ"ע):

ט דבמתנה דברים שבלב הטעם דדוקא במכר דקיבל מעות מסתמא גמר ומקנה אם לא שפי' משא"כ במתנה אומדן דעת כל דהוא מבטל (סמ"ע):

י ומכרו לאחר אף שהתנאי שתמכרנו לפ' הי' בלא קביעת זמן ע"י המקבל לומר אמכרנו עוד לאותו פ' דהתנאי שתמכרנו לפ' הי' כוונתו שיהי' אותו פ' לוקח הא' ולכך כשמכרו לאחר לא קנה (מהר"א ששון):

יא שיחזיר לו המקח. ע"ב החלוק שבין תנאי לגילוי דעת שיש אומדנא דכשאמר בלשון תנאי כגון ע"מ שיחזיר לו צריך הלוקח או המקבל לעשות קנין חדש כשמחזיר להמוכר או להנותן משא"כ כשלא התנה בלשון ע"מ רק כשאמר כשיהיה לי מעות אחזיר לך וכן בכ"מ שנתבטל המקח או המתנה מחמת ג"ד א"צ קנין חדש כשחוזר הקרקע להמוכר או להנותן:

יב או כשיתן המעות קאי עמ"ש לפניו בזמן פ' וה"ק הן שהתנה שיתן לו המקח במתנה בזמן פ' או במכירה ועד אותו זמן יהיה השדה במקח גמור בידו מש"ה מותר לאכול הפירות דאי מחזירה בחנם הוי כמשכנתא דסוריא דכתב במשלים שני אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף ואי החזירה כשנותן לו מעות הוי כמשכנתא בלא נכייתא באתרי דלא מסלקי דמותר להרא"ש ואפי' למאן דאסר מ"מ הכא שלא ניתן לו המעות בתור' הלואה רק בתורת קנין לזמן לא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דמותר משא"כ בסעיף ו' דלא קבע לו זמן ולכך אסור לו לאכול הפירות (סמ"ע) והט"ז כתב דגם כאן מיירי בלא קבע לו זמן ואף שאסור לו לאכול הפירות מ"מ המקח קיים לענין שא"י לסלק לו בשאר המטלטלין וכ"ז שאינו מסלק לו המעות א"י להוציא מידו הקרקע וע"ב דהחילוק דדוקא דכשאומר לכשיהיה לי מעות אחזיר לך ולא אמר בלשון תנאי אז אסור לאכול הפירות דלאו מכירה הוא כלל משא"כ במכר לו בלשון תנאי כגון שיאמר ע"מ דאז מכירה גמורה הוא ותנאי מילתא אחריתא הוא לכך מותר לאכול הפירות (ס' מחנה אפרים):

יג ע"ל סי' ק"ך ע"ב דבתנאי כשיתן המעות אף שהמוכר נותן המעות ללוקח בע"כ הוי נתינה לכ"ע דדמי לפרעון בע"כ ולהכי כשאין הלוקח רוצה להחזיר לא נתבטל המקח למפרע אבל בתנאי שהתנה לו המקח בזמן פ' בחנם ואין המוכר רוצה לקבל בכדי שיתבטל המקח למפרע תליא במחלוקת שהביא המחבר באה"ע סי' קמ"ג אי נתינה בע"כ הוי נתינה:

יד אסור ללוקח לאכול פירות. ולפ"ז הוי שטר מכירה זה כשטר שלא ניתן לכתוב משום איסור ריבית ולכך נאמן המוכר לומר כבר נתתי לך המעות דדמי למלוה ע"פ (סמ"ע):

טו הרי התנאי קיים. הטור תמה הא פטומי מילי הוא ואי התנאי קיים הא אסור לאכול הפירות ותי' הב"י דמיירי שאחר שכבר נגמר המקח התנה הלוקח וקנה מידו על תנאי זה מש"ה המכר קיים ומותר לאכול הפירות (ונרא' דמיירי שהלוקח קיבל על עצמו בחיוב למכור לו כשיביא מעות דאלו בקנין גמור מעכשיו הא אסור לאכול הפירות כמבואר בב"מ ד' ס"ו) ובכ"מ תי' דאפי' קודם גמר המקח דוקא כשהמוכר התנה תנאי זה הוי שם הלואה עליו ואסור לו לאכול הפירות כיון דלא היה דעתו למכור כלל משא"כ כשמכר סתם וייאש נפשו מלהתנות רק שהלוקח התנה אף שהחזיר המוכר התנאי והתנאי קיים מ"מ אין שם הלואה עליו ומותר לו לאכול הפירות (סמ"ע) והט"ז פסק דאין הלכה כדיעה זו רק דמיירי שהתנה הלוקח והוי פטומי מילי והתנאי בטל ולכך מותר לו ללוקח לאכול הפירות הא במקום שהתנאי קיים כגון שהתנה הלוקח והחזיר המוכר התנאי אסור לו לאכול הפירות:

טז ונמצא שלא גמר והקנה ולענין הפירות שאכל ע' בסמוך ס"י:

יז אפי' לא שוה יותר משום דאין דרך למכור קרקעות והוי כגזים (סמ"ע):

יח אסמכתא ולא קנה. ר"ל מי שאינו גומר ופוסק למכירתו אלא אומר אם יהי' אם לא יהיה אמרינן דסמוך דעתי' דיהיה אותו הדבר ולא יהי' המכירה ול"ד לתנאי דבני גד וב"ר דשם ידוע כוונת מרבע"ה שהי' דעתו להקנותן (סמ"ע):

יט תהא שלי מעכשיו קנה. ואפי' להי"א בסמוך סעיף י"ד דמעכשיו לחוד לא מהני שא"ה דנתנו לידו בתורת משכון והוי כעין מו"מ גם עשה לו טובה בהלואה אמרינן דדעתו היה שיהי' מעכשיו מכירה גמורה ומ"מ הפירות אסור לו למלוה לאכול דשמא יבוא לפדותו תוך ג"ש ויהי' הלואה למפרע (סמ"ע):

כ הקפיד שלא למשכן. דאז ראינו דגמר בדעתו להקנות דאל"כ לא היה מקפיד (סמ"ע):

כא הוי אפותיקי ואפי' אמר לו אם לא אפרע לך מעכשיו יהח כולה שלך ואם בתוך ג"ש לא יהיה לך פרעון אלא מזו אף דהתנאי דכולה שלך נתבטל מטעם אסמכתא מ"מ התנאי דאפותיקי קיים אף שכללן בדבור א' (סמ"ע):

כב תוך ג"ש ואינו מנכה. הטעם דאחר ג"ש מה שהניחו לאכול הוא מפני שהיה סבור שנחלט הקרקע למלוה ע"פ תנאו ועכשיו שנודע לו שלא נחלט הוי מחילה בטעות משא"כ בתוך ג"ש שיודע שבידו לפדותו ומה שהניחו לאכול הי' בתורת ריבית ואינו אלא אבק ריבית (סמ"ע):

כג וי"ח. פי' דחולקים ואומרים דבשאר מחילה בטעות כיון שבא לידו לא מפקינן מיני' רק כאן בהלוא' על שדהו דתחילת הענין היה בתורת הלואה וריבית לכך אחר ג"ש מוציאין ממנו מטעם מחילה בטעות (סמ"ע):

כד הנותן ערבון. בסי' ק"צ מבואר הדין לענין גוף הקנין וכאן מיירי לענין הקנס (סמ"ע) ומיירי שהערבון היה מעות דשייך לשון מחול לך דבחפץ צריך לשון מתנה (ט"ז):

כה אכפול לך ערבונך פי' שיתן לו בקרקע זו שקנה כפל נגד הערבון שנתן (סמ"ע):

כו אין מחייבין אותו לכפול אבל כנגד הערבון קנה (סמ"ע):

כז אע"פ שהוא בידו ואע"פ דאמר לו מחול לך (סמ"ע):

כח התפיסו ביד שליש. לדעת ה"ה גם הרמב"ם והמחבר מודים בזה (ש"ך) בטור הביא כאן תשו' הרא"ש בא' שהיה לו פרה לשחוט וירא שמא תטרף ובא חבירו ואמר שחוט הפרה ואני קונה ממך הבשר מיד אם תהיה כשירה בכך וכך אם תהיה טריפה בכך וכך ונתן לו משכון ושחטה ונמצאת טריפה ופסק דיכול לחזור בו דמנה אין כאן משכון אין כאן וע"ב דאף ששחטה ע"פ אינו חייב משום דינא דגרמי דאפילו הרג בהמת חבירו ונמצאת טריפה א"צ לשלם רק כפי שומת טריפה דמזיק א"צ לשלם רק כפי מה ששוה באמת ולא כפי מה שהיה יכול להונות לאחרים:

כט תן לו שטרו ואף דהוי שטר שנמחל שיעבודו תי' הב"י דמיירי שאמר שיתן לו בעידי מסירה דמהני בשטר שנמחל שיעבודו והש"ך סתר זה דהא מ"מ יהיה מוקדם והיאך יתן דהא אפשר שיגבה ממשעבדי מזמן הא' ודוחק לומר שיתן היינו שילך עם המלוה לב"ד לגבות לו מיד מב"ח לכן העיקר שהתנה שיהיו המעות של פרעון מתנה ואם מסרו ביד המלוה לא הויא סמכתא להרמב"ם דס"ל דכשהוא ת"י לא הוי אסמכתא:

ל שזו אסמכתא ואף שהתנה שיהיה המעות מתנה והרמב"ם ס"ל דבדבר שבידו ל"ש אסמכתא שא"ה שתלה הדבר בחזרת השטר שהוא ביד השליש ואה"נ אם נתן השטר ביד המלוה וא"ל כן שיהיו המעות מתנה אין כאן אסמכתא להרמב"ם (ש"ך):

**לא** וכן תנאים אפילו עשה קנין (סמ"ע) וע"ל ס"ק י"ח יישוב דלא יקשה מתנאי דבני גד ובני ראובן והב"ח תי' דמדאוריית' אסמכת' קנייה וראי' מערב והן הן דברי המרדכי והד"מ בסי' זה והש"ך תמה דהא בערב אמרו בש"ס הטעם משום דבהאי הנאה לא וע"ב מ"ש ליישב קושית הש"ך:

**לב** קנה לי יין ממקום פ' כיון דתלוי דוקא במקום פ' לא גמר בדעתו לגמרי דשמא לא ירצה למכור לו (סמ"ע) (ואם תלה הדבר בשער קבוע וידוע ע' סי' קפ"ג ס"ק א') וע"ב כאן דאפילו רצו למכור לו ופשע ולא זבין ג"כ פטור כיון שתחילת חיובא היה באסמכתא אין עליו חיוב כלל:

**לג** אם אוביר ולא אעביד פי' כגון שקיבל שדה באריסות והתנה שאם לא יעבדנה ישלם לו הפסידו והובירה חייב כיון דאינו משלם לו רק מה שהפסיד לא הוי גזים (סמ"ע) וע"ב דה"ה במקום שאין חבירו מפסיד והוא ג"כ אינו מפסיד כגון שמכר מטלטלין בשוויו בזמן מכירתו ע"ת שתלוי בידו לגמרי ג"כ לא הוי גזים וקנה אבל במכירת קרקע או מטלטלין קודם זמנו דאין דרך למכור הוי גזים ולא קנה ובמקום דלא גזים אפילו אם לא קיים תנאו מחמת אונסא דשכיח ג"כ חייב ובקנין קנה:

**לד** מקנה ללוקח ע"ת. דכל התנאים הוי אסמכת' ולכך כשהתנאי תלוי בדבר שאין בידו כלל כגון בירידת גשמים לא הוי אסמכתא כמו משחק בקוביא וכשתלוי בדבר שבידו לגמרי כמכירת קרקע אפילו בשוויו ובמטלטלין כשלא הגיע זמן מכירתן הוי גזים ולא קנה ובמטלטלין בשווין והגיע זמן מכירת הוי לא גזים וקנה וכשהתנאי תלוי ביד אחרים או ביד הלוקח הוי אסמכתא בכל גוונא:

**לה** אבל אם אין בידו לגמרי דדוקא בקניית יין דרגילין למכרו י"ל דסמך דעתו דבודאי ימכרו לו מיהו כיון דאין בידו לגמרי אמרינן דלא גמר ומקנה דאילו אם היה יודע שלא ימכרו לו לא היה קונס עצמו משא"כ במשחק בקוביא דאין שום דבר לתלות בו לומר שסמך דעתו עליו ודאי דגמר והקנה (סמ"ע):

**לו** באמנה אין מוציאין. הטעם דאע"ג דאינו אסמכתא מ"מ אינו חוב גמור שיהיה יוצא בדיינים (סמ"ע) וע"ב דאפילו היה כאן קנין המועיל באופן שנקנה לו המעות מ"מ לא מהני אם לא ששוחקין במעות מוכנים שיצא כבר מרשות הנותן וא"צ להוצאה והי"א ס"ל דבעינן דוקא שיהיה הדף קנוי לשניהם בכדי שהדף שהוא כחצירו ורשותו יקנה תיכף המעות לפי שירויח (סמ"ע) וע"ב דלדיעה זו אפילו היה כאן קנין אחר והמעות מוכנים לא מהני כשאין הדף קנוי לשניהם דס"ל דכ"ז שאין המעות נכנס לרשות המקבל

נחשב כהוצא' בדיינים שאין מוציאין אם לא שנעשה בב"ד חשוב וכן דאסמכתא דבידו ולא גזים מוציאין בדיינים אפילו ליכא ב"ד חשוב:

**לז** אפילו נתן לו משכון עסמ"ע מה שהביא כאן בשם תשו' הרא"ש והריב"ש וע"ב שם נאמרו הדברים בביאור יותר:

**לח** ודוקא שאין בידו פי' הי"א אלו מחלקין בין אין בידו לגמרי ובין אין בידו במקצת וס"ל דאפילו באין בידו במקצת ומכ"ש באין בידו לגמרי אמרינן אגב דבעי למיקני גמר ומקנה משא"כ כשהוא בידו לגמרי וכמו בערבון ל"א אגב דבעי לקנות ולא קנה (סמ"ע) (ומ"ש בסמ"ע דבר שאין בידו לגמרי כוונתו דהיינו שקצת בידו):

**לט** לתת טעמים אחרים גבי משחק בקוביא זה קאי רק אי"ח בתראי דלא ס"ל כלל סברא דאגב דבעי לקנות אפילו באין בידו לגמרי (וטעמא דהיתר במשחק בקוביא ע"ב) ובשדוכין צריך טעם אחר המבואר לקמן בסעיף י"ו אפילו לי"א קמאי דשדוכין בידו הוא וכל שבידו אפילו לדיעה קמייתא ל"א אגב דבעי לקנות (סמ"ע):

**מ** כיצד אם באתי לאפוקי מהך דיעה דס"ל דדוקא כשהתנאי הוא בשוא"ת מהני מעכשיו לחוד קמ"ל (סמ"ע):

**מא** בית זה. דבקנין בעינן שיקנה בדבר ידוע דוקא (סמ"ע):

**מב** וקנו מידו על כך וה"ה שאר קנינים רק דקמ"ל דאפילו ק"ס דסתם הוי מעכשיו משום דהדרא סודר למריה כמבואר לעיל סי' קצ"ה סעיף ה' מ"מ באסמכתא בעינן מעכשיו דוקא (סמ"ע):

**מג** בב"ד חשוב ומעכשיו. מעכשיו לאו דוקא דבבד"ח לחוד סגי וכן לקמן בסעיף ט"ו דנקיט המחבר סתם ב"ד חשוב ולא הגיה מור"ם ולא בא לאפוקי רק אם אמר בפי' בלא מעכשיו (ויש ט"ס בסמ"ע וצ"ל לאפוקי אם אמר שלא מעכשיו) א"נ דקאי אהמחבר דכתב דמעכשיו לחוד מהני על זה כתב דמעכשיו לחוד לא מהני עד שיהיה ב"ד חשוב ובסעיף ט' גבי הלוהו על שדהו לכ"ע מהני מעכשיו לחוד והטעם כיון דעשה לו טובה בהלואה וגם בא לידו בתחלה קצת בתורת קנין (סמ"ע) והט"ז חולק וס"ל דבעינן מעכשיו ובד"ח וע"ב דבשאר תנאים כ"ע מודים דמעכשיו לחוד סגי רק בתנאי שקנה עצמו אז בעינן ב"ד חשוב ומעכשיו לדיעה זו:

**מד** אם אסמכתא היא בדרך קנס. דדוקא בתנאים שהוא רוצה בקיום המעשה כגון הרי זה גיטך על מנת שתתן ר' זוז ע"מ כמעכשיו אבל בתנאי שקנס עצמו שא"ר בקיום המעשה ע"מ לאו כמעכשיו דמי (סמ"ע):

מה דהודאת בע"ד כק' עדים דמי אע"ג דידעינן דלא קנה בב"ד חשוב מ"מ כיון דהודה ודאי דגמר והקנה משא"כ לעיל ס"ס קי"ג גבי אג"ק דאם ידענו שאין לו קרקע דלא קנה ובמאי נקנה כיון דא"ל קרקע (סמ"ע) וע"ב דבשטר שכתב בו קנין באופן המועיל על דבר שלא בא לעולם ויש עדים או שהמלוה מודה דלא היה רק קנין סודר השטר בטל דבמאי יקנה והעדים נאמנים בזה כיון דדרכן למטעי וכן אם השטר הוא בחתימת הבע"ד נאמן לומר טעיתי וסברתי שק"ס מהני בדשלב"ל כשיש עדים או כשיש לו מיגו:

מו שטר חוב הסמ"ע סיים בצ"ע אי סגי כשציוה לכתוב לעדים שטר סתם אי אמרי' שכוונתו היה לכתוב שנעשה בב"ד חשוב או לא ואפשר שלזה סיים הרמ"א תיבת טוב:

מז קונים מזה שהוא חייב לחבירו ע"ב שצ"ל בפי' שמחייב עצמו בלא תנאי דבלא"ה לא מהני כיון שפי' התנאים קודם קנין אפילו הקנה אח"כ סתם אמרי' על תנאי הא' הקנה גם אם אמרו לו העדים בפ' התחייב עצמך בקנין בלא תנאי והוא ימחול לך אח"כ ע"ת לא מהני דהוי ממש כהקנה ע"ת:

מח ואחר שחייב עצמו קונים מבע"ח אף דמחילה א"צ קנין מ"מ הכא שהמחילה אינה ברורה הוי כמו מחילה דפשרה שצריך קנין (ט"ז) וע"ב דבתיקון דחכמי ספרד אפילו נאנס המחייב בקיום התנאי מ"מ חייב:

מט מחול לו מעכשיו והסמ"ע הקשה כיון דהמחבר ס"ל דמעכשיו לחוד מהני לסלק אסמכתא א"כ הי' להם לתקן שיקנו מהמחוייב למעכשיו ולא היה צריך לשני קניינים ותי' דלרווחא דמילתא עשו כן:

נ שני שטרי חובות גמורים והא דלא כתבו הכל בשטר א' דראובן נתחייב לשמעון ושמעון מחל לו מעכשיו ע"ת משום דכשהפטור כתוב בצדו ונראה כמו שהחיוב תלוי בתנאי והוי כאסמכתא לכך כותבין שני שטרות ומשלימין אותן ואין נותנין השטר מחילה לכשנגדו דבזה ג"כ יש מקום למי שהשטר מחילה בידו להראות השטר ולומר הרי לפניכם דחייב זה נעשה ע"ת דמי לאסמכתא וע"ב דכוונת הסמ"ע הוא שיכול לטעון כך אבל אם יש עדים שהחיוב הראשון היה בלא תנאי מהני אפילו כשהוא בשטר א' וע"ב דכשמוסר השטר ביד שליש ואינו מוסרו לכשנגדו לזכותו בהשטר צ"ל להשליש זכה לכ' דבמתנה ת לא הוי כזכי:

נא לא הוי אסמכתא אע"פ שגזים לקנוס עצמו בסך חשוב שהבושה הוא שוה הרבה (סמ"ע):

נב ומיהו קנין צריך והש"ך חולק וס"ל דבשדוכין א"צ קנין וכן במלמד דהוי כמו אם אוביר אשלם במיטבא:

**נג** ולא נמצא מלמד דמפסיד הבע"ה מה שבנו בטל והוי פסידא דלא הדר (סמ"ע):

**נד** ה"ז משכון על הממון דכיון דבלא משכון לא נתחייב משום דהוי אסמכתא גם במשכון לא נתחייב דמנה אין כאן משכון אין כאן אלא יתחייב נפשו בק"ס בבד"א ואז חל השעבוד על המשכון (סמ"ע):

**נה** לא כאסמכתא צ"ל בב"ד חשוב ולמחוק הוי"ו ר"ל דלא כאסמכתא דהיינו בב"ד חשוב (סמ"ע):

**נו** בגוף חפץ זה. ואף דבסעיף י"א כתב די"ח וס"ל דאפילו בערבוני מחול לא מהני שם הטעם כיון דהמוכר לא נתחייב גם המוחל פטור (סמ"ע) והט"ז חולק וס"ל דכאן מיירי במעכשיו דבלא מעכשיו אפילו בדבר שבידו הוי אסמכת' כדמוכח בתו' ובמרדכי:

**נז** אין זה מוציאו דהא חזינן דאסמכת' הוא (סמ"ע) אבל אם כתב בלשון זה שטר זה נעשה בענין שאין בו אסמכת' הוי כמודה שנעשה בבד"ח דהודאת בע"ד הק' עדים (ט"ז):

**נח** די"ח טעמם כיון שכתב כך אמרינן דגמר והקנה (סמ"ע):

**נט** וע"ל סי' ר"ט כלו' דשם מבואר דאין ב"ד יורדין לנכסיו רק שכופין אותו לקיים שבועתו ואם מת יורשים פטורין וגם אם שאל על שבועתו נפטר מחיובו וזה דוקא כשלא הי' קנין בדבר רק שבועה אבל אם הי' קנין בדבר רק שלא הי' בבד"ח השבועה מחזקת הקנין ואמרינן דודאי גמר והקנה והב"ד יורדין לנכסיו והיורשים גם כן חייבים ואף אם שאל על שבועתו מ"מ חייב דל"ד לסי' ר"ט דשם לא נקנה לו דבדשלב"ל לא מהני קנין משא"כ כאן דמהני קנין רק משום אסמכת' אמרינן דלא גמר והקנה ובנשבע וודאי גמר והקנה (סמ"ע) והש"ך והט"ז חולקים וס"ל דאף אם הי' קנין בלא בד"ח ג"כ אין עליו חיוב רק מכח השבועה דדמי ממש להא דסי' ר"ח אם נשבע לקיים את המקח וגם חייב עצמו בקנס ונותן הקנס יש מחלוקת הפוס' אי חייב לקיים השבועה כתב מהרי"ו דלא החמירו בת"כ רק כשנותן לאותו אדם עצמו דהוי כמו כריתות ברית אבל לא כשנותן הת"כ לאדם אחר (ש"ך):

**ס** בשטר שקיבל אף שידוע שלא קיבל מ"מ כיון שכתב כן גמר והקנה וצ"ע אם קיבל קנין בפני עדים כיון דהמנהג לכתוב בכל השטרות בח"ח ובשד"א אי מועיל כמו בציוה לכתוב (סמ"ע) וע"ב דלש"ך ולט"ז לא מהני מה שכתב בשטר שקיבל עליו בח"ח:

**סא** שיש מי שחולק הוא הריב"ש דס"ל דבכה"ג לא מיקרי שבועה (סמ"ע):

**סב** באסמכתא לצדקה. אף דבאסמכתא אפי' מסירה להדיוט לא מהני מ"מ בהקדש מהני דהא דאמרינן אמירה לגבוה כמסירה להדיוט היינו במקום דמועיל מסירה להדיוט

באיזה ענין שמועיל ג"כ אמירה לגבוה ומה"ט נמי מועיל בדשב"ל אמירה לגבוה בסי' ר"ט (סמ"ע):

סג ואין בזה משום אסמכתא. דכיון דלא הטיל בו תנאי ודאי גמר והקנה (סמ"ע):

סד חמש שנים אע"ג דפירש ה' שנים מ"מ כיון דלא ידוע לכמה יעלה שיעור המזונות מיקרי אינו קצוב: (סמ"ע):

סה חלקו עליו ובסי' ס' ובס"ס קנ"א כתב רמ"א דהכי נקטינן וצ"ע דבסי' רל"ב הביא רק דעת הרמב"ם באומר ע"מ שלא תחזור עלי מכח מום דלא מהני משום דהוי דבר שאינו קצוב ולא הביא שם דעת החולקים וא"ל דשם יש טעם אחר דנלמד מדין אונאה דהרי הב"י כתב דעיקר הטעם של הרמב"ם הוא מחמת דבר שאינו קצוב ואין ללמדה מאונאה וצ"ע (סמ"ע):

## סימן רח

א שהוסיף בשווי המקח כגון שהמדה בד' דינרין והוא ניתן בעדה ה' דינרין בשביל המתנת מעות והוא רק אבק רבית כגון שאינו דרך הלואה אלא דרך מו"מ ובפוסק עד שלא יצא השער הוא א"ר ללוקח משום דשמא יתייקר השער והרי קנה ממנו בזול בשביל שהקדים לו המעות (סמ"ע):

ב ולא היה להמוכר דאילו היה למוכר כדי כל המקח מותר כמבואר בי"ד סי' קע"ה (סמ"ע):

ג וכן אם נשבע. ויש לתמוה דהא ביורה דיעה סי' ר"ל פסק הרמ"א דהמקח בטל מטעם דאמר רבא בתורה כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולא דמי כלל למקח שנעשה באיסור דסי' זה דשא"ה דכיון שאינו נוטל ונותן רק כשער של היתר הרי בטל ליה לאיסורא ולא קנסינן היתרא אטו איסורא משא"כ בנשבע שא"א בקיום המקח כלל ב"א ע"י איסור ואף שכתבו התוס' שם דאיסור שבדה הוא ע"י שבועה לא אמרינן אי עביד לא מהני מ"מ נראה ביון דבכתובות קיי"ל דאפי' באיסור דרבנן אמרינן אי עביד לא מהני לא גרע איסור שבדה הוא מאיסור דרבנן וגם התוס' לא כתבו סברא זו אלא דמה"ט לא רצה הש"ס לאוקמי פלוגתייהו דאביי ורבא בהכי אבל לענין דינא גם התוס' מודו דבנשבע אף שהוא איסור שבדה מ"מ המקח בטל (סמ"ע) . והט"ז מסיק להלכה דבנשבע המקח קיים כהרמ"א כאן ועש"ך וע"ב:

ד ונתקיים בקנין זה קאי אפסק עד שלא יצא השער ובריש בהוסיף בשיווי המקח דמשכן הלוקח לרשותו ממילא קנאן במשיכה וע"ב דלדעת הש"ך סי' ר"ט ס"ק י"ג דאינו

מועיל קנין בפסק קודם שיצא השער רק למי שפרע ע"כ מיירי הכא שהי' ע"י חיוב ומיירי שקנה דבר שמצוי לקנות רק שלא יצא השער וע"ס ר"ט מש"ש:

ה מדרכי הקנאות אבל אם לא היה רק קנין מעות דא"צ רק לקבל מי שפרע המקח בטל נגמרי וא"צ לקבל מי שפרע כיון שנעשה באיסור (סמ"ע):

ו כשער של היתר אירשא קאי דמיירי שנתן י"ב על דבר ששוה י' אינו נותן לו אלא י' ואין אחד מהם יכול לחזור וכן הדין בסיפא בפסק קודם שיצא השער כשלא נתייקר אבל בנתייקר הלוקח יכול לחזור בו כדמסיק (סמ"ע):

ז הלוקח יכול לחזור כיון שלא היה שער ידוע בשעת פסיקה והפסיקה היתה באיסור כשאתה דל פסיקתן לא נשאר שער לגמרי מה"ה יכול לחזור בו הלוקח אבל לא המוכר כשהלוקח רוצה ליתן כשער היוקר ומכ"ש כשלא נתייקר דאין א' מהם יכול לחזור כיון דנתקיים בקנין משא"כ בהוסיף בשווי המקח שהיה השער ידוע בזה דאמרי' דדל הפסיקה וישאר המקח כדי השער ואין אחד מהם יכול לחזור ע"ב:

ח או מתנה ע"ב ס"ק א' דריבית קצוצה אף שהוא מתנה שנעשה באיסור ח"מ קנאן המקבל ויכול לקדש בהם אשה רק שחייב להחזיר מעות אחרים משום קיום מצית עשה דוחי אחיך ויורשים פטורין והטעם כיון שהכתוב נתקן לעשה ופוטר להיורשין הורה לנו רחמנא דקנאן והוא ממונו לגמרי:

## סימן רט

א ויש להן אונאה ואפי' בדבר שאין שער שלו ידוע (ש"ך):

ב כמשחק בקוביא ואפי' לדידן דקי"ל בסי' ר"ז סעיף י"ג דקנה שא"ה דשניהם א"י אמרינן אגב דבעי לקנות משא"כ הכא שהמוכר יודע והלוקח א"י (סמ"ע) ולפ"ז אם המוכר ג"כ א"י המיני' שיש לו בבית קנה וכ"כ הט"ז והש"ך כתב דכאן לכ"ע בכל ענין הוי אסמכתא די"ל שטעה באומד הדעת:

ג שנים שהחליפו ובס"ס ר"ג הביא מור"ם שני דיעות בזה ולא בא הרמ"א כאן להכריע רק לומר טעם הי"א דס"ל דלא קנה בשנים שהחליפו משום דדמי לאומר כל מה שבבית זה מכור לך אמנם אפי' החולקים בשנים שהחליפו וס"ל דקנה מודים באומר כל מה שבבית זה מכור לך לא מהני כיון דהמוכר יודע והלוקח א"י ול"ש הסברא זו אגב דבעי לקנות (סמ"ע) והש"ך כתב דאף בשנים שהחליפו כ"ע מודים דלא קנה אף ששניהם אינן יודעין כמ"ש בס"ק הקודם והת"ה שכ' בשנים שהחליפו דקנה מיירי כשהי' קנין באופן המועיל כגון ב"ד חשוב עוד כתב הסמ"ע בשנים שהחליפו וחייבו עצמם בקנס לצדקה

ואח"כ מחלו זה לזה פטורין מהקנס דאף דבצדקה לא שייך אסמכתא מ"מ כיון שבידם לקיים החליפין וליפטר מהקנס מש"ה בידם ג"כ לומר הרי הוא כאילו החלפנו משא"כ באחד שחירף את חבירו ונתחייב ה' זהו' ואמר בפני הגבאים שיהיו הה' זהו' לצדקה שוב אין בידו למחול להמחרף כמ"ש ביו"ד סי' רנ"ח ס"ט ס"ק ג':

ד כשער שבשוק ואם פסק עמו קודם שיצא שער ברור ויש לו להמוכר אינו מקבל מי שפרע אם לא שהראה עצמו הלוקח בפני המוכר לגורן או שאומר לו בשוק הריני סומך עליך ובלא"ה אינו במי שפרע שיכול המוכר לומר סמכתי עצמי שתקנה במקום אחר (ט"ז):

ה אין אדם מקנה. אבל יכול לחייב עצמו בדשלב"ל כמבואר בסי' ס' (סמ"ע):

ו במתנת שכיב מרע דה"א שיקנה כדי שלא תטרף דעתו עליו קמ"ל (סמ"ע):

ז תנו מה שתלד קאי על שכ"מ שאמר לבניו תנו (סמ"ע):

ח השפחה מעוברת כיון שאינו בעין משא"כ בפירות החנוטים שהן בעין וממילא קא רבו חשיב כבא לעולם (סמ"ע וע"ב דוקא כשמכר לו באופן כשיהי' הולד ולד מעליא דהיינו לכשתלד הוי דשב"ל אבל כשמכר לו העובר תיכף שאם אם תמות או תשחט הבהמה יהיה בשר העובר שלו הוי דבר שבא לעולם דדמי להקנה לו אחד מאיבריה:

ט ותפס הפירות. קודם שחזר בו אבל אחר שחזר בו אינו מועיל שוב תפיסה (סמ"ע) ודוקא שידע המוכר שתפס הלוקח ושתיק דהא תפיסה מהני היא מטעם מחילה בטעות ולא מטעם ספק (ש"ך) והסמ"ע סי' ס"ו חולק עליו וע"ב דדוקא כשהיה בקנין כסף מהני תפיסה אבל אם הי' בקנין סודר דאפי' אם הי' דבר שבא לעולם והקנה לו לאחר זמן לא קנה מטעם דהדרא סודר למרי' אפי' תפס לא מהני דתפיסה לא מהני רק כשהי' קנין טוב וליכא רעותא רק משום דשלב"ל:

י ומסר ליה השטר היינו אחר שבא לעולם דשטר הוי כתפיסת החפץ דמה"ט חשיב לשטר הילך בסי' פ"ז (סמ"ע) והט"ז כתב דאפי' מסר לו השטר בשעת מכירה והשטר עדיין בידו אחר שבא לעולם גם כן מהני וע"ב דלא מהני כשמסר לו השטר בשעת מכירה רק במכירת שט"ח דכיון שכתב לו שטר מכירה ומסר לו גם השט"ח ששוב א"צ הלוקח לתבוע למוכר רק להלוה שלו מש"ה מהני משא"כ כשמכר לו שדה לכשאקחנה אף שהשטר בידו דלוקח אחר שקנה המוכר השדה לא מהני כיון שצריך לתבוע להמוכר לי לא הוי כתפיסה דלא חשיב תפיסה כשתופס שטר רק כשאין צריך לתבוע להמוכר לו וכן מפורש בעיטור ואם נתן לו המוכר משכון אחר שבא לעולם שיתן לו החפץ הוי כמו תפס וחייב ליתן (ריב"ש סי' של"ה) (וכן דעת הרא"ש הביא הסמ"ע בסי' ר"ז ס"ק ל"ב)

והבעה"ת הביאו הב"י בסי' זה חולק וסבירא ליה דבעינן דוקא דתפיס האי מידי דזבין ליה אבל משכון לא מהני:

יא קנה מיד אף שלא יצאו הפירות עדיין דכיון דהקנין חל על האילן שהוא בעין ממונא חל הקנין גם על הפירות שיצאו ממנו (סמ"ע):

יב דמי היין ע"ב ואם מקנה לו היין לדמיו קנה דאפי' בדבר שאינו נצמח מגוף הדבר כגון חורבא לאוירא ומצודה לדגים ויין לדמיו ג"כ מהני:

יג שיקנה כשיהי' בעולם קנה והעיקר כהי"ח דלא קנה (ט"ז):

יד יכול לשעבדו וי"ח אף החולקין מודים שיכול לשעבד בדאקני רק שחולקין לענין אם חזר בו משיעבודו קודם שקנה וקנה ומכר אח"כ ס"ל להי"ח דמהני חזרה והעיקר כדיעה הא' דא"י לחזור משיעבוד דאקני אף קודם שקנה (סמ"ע וש"ך):

טו עם דבר שלב"ל ע' חידושים לעיל סי' ר"ג ס"ק כ"ג מ"ש בזה:

טז צריך לקיים שבועתו. ואין יורדין לנכסיו רק שכופין אותו בשמתא לקיים שבועתו (ט"ז):

יז כך א"י למחול כגון שמחל לו מה שיתחייב נגדו אח"כ ואח"כ התחייב עצמו חבירו נגדו לא מהני המחילה שקדם להחיוב וע"ל ס"ק כ"ח מ"ש בזה:

יח שאינו ברשותו ודוקא שא"ב כלל אבל פקדון שיש לו ביד אחרים חשוב דבר שברשותו כמבואר בסי' רי"א (ש"ך):

יט אם טרח המוכר דדוקא שהמוכר ידע שא"ב והלוקח לא ידע דכיון שמכר בחזקת שיש לו אמרינן דטרח אדעתיה דליקום בידו דלוקח כי היכא דליקום בהימנותיה אבל כשהלוקח ג"כ היה יודע שא"ב לא שייך סברא דליקום בהימנותיה אם לא שהבטיחו בבירור להמציא לו המקח אז שייך כי היכא דליקום בהימנותיה (ט"ז) ואם המוכר ג"כ לא היה יודע שא"ב לא שייך כי היכא דליקום בהימנותיה ולא קנה לוקח וע"ב דליקום בהימנותיה ל"ש רק בחפץ ידוע אבל בתבואה וכיוצא שדרך מוכר זה לסחור תמיד במסחור זה ל"ש סברא דאדעתא דהכי טרח ולא קנה הלוקח:

כ הפוסק על השער ואף דפסק בסעיף ה' דלא קנה שא"ה דכיון שיצא השער ומצוי לקנות חשיב כדבר שברשותו (סמ"ע) ולדעתו אם הי' קנין גמור מועיל לקנות לגמרי ובס"ה מיירי כשלא יצא השער ולכך לא קנה אפי' למי שפרע והש"ך חולק וס"ל דבסעיף ה' גם כן מיירי ביצא השער ומיירי לענין קנין גמור לכך כתב דלא קנה דקנין גמור לא מהני בפוסק על השער רק למי שפרע ובסעיף זה מיירי לענין מי שפרע ומ"ש מקבל כשיצא השער אף שאינו מצוי ☜ וע"ב דהעיקר דבסעיף ה' מיירי בפוסק על דבר מיוחד

כגון יין זה דזה הוי שפיר אינו ברשותו דזה לא שייך לומר שמצוי לקנות כיון שהקפיד על יין זה דוקא מי יימר דמזבני ליה וכאן מיירי ביין סתם שמצוי לקנות בשוק ולכך הוי דבר שברשותו והעיקר כדברי הש"ך דאפי' קנין גמור לא מהני בפוסק על השער רק למי שפרע (וע' בסי' ר"ח בביאורים ס"ק ג' מ"ש בזה) וה"ה בפוסק על הפירות על סמך היתר שיש לו גם כן לא קנה רק למי שפרע כיון שאין ללוקח קנין גמור בגוף החיטין שהרי המוכר יכול לאכלם וליתן אחרים:

כא ושייר מפירותיו לשמעון היינו שאמר השדה לראובן ופירותיו לשמעון אבל אם אמר אני משייר לשמעון שיור יש כאן מתנה אין כאן:

כב לא קנה שמעון ואפי' מכר לשמעון הפירות נוטל ראובן הפירות בחנם (סמ"ע) וע"ב דמאחר שהמוכר צריך להחזיר לשמעון מעותיו ולכך אם ע"פ שומא נתאנה המוכר בקרקע עם הפירות עד פלגא כפי מה שמכר לראובן המקח בטל מטעם הנאה דלא גרע מאלו לא אמר פירותיו לשמעון:

כג הן שכיב מרע דשייך ליורשיו (ש"ך) והי"ח ס"ל כיון דמתנת שכ"מ לא קנה רק לאחר מיתה נגד יורשיו לא אמרינן בעין יפה שייר וקצת יש לגמגם על סברא זו דהא קיי"ל בסי' ר"י דדעתו של אדם קרובה אצל בנו:

כד אין נותן למוכר דמה מכר שני לראשון כל זכות שהיה לו בו (סמ"ע):

כה אין לבניו כלום דל"א בעין יפה שייר רק לעצמו ולא לבניו (סמ"ע):

כו שדיוטא אחת שלי דבכה"ג לא נכנסת הדיוטא בכלל המכר ונשארה ליורשיו עד עולם (סמ"ע):

כז אין המקח מתבטל כיון דאמר בלשון שיור לא חל המקח כלל על הפירות משא"כ כשאמר בלשון ע"מ שתתן לי שתלה קיום המקח בתנאי מש"ה כשלא קיים התנאי המקח בטל וה"ה אם אמר ע"מ שיהי' לי ג"כ בטל המקח כל שלא אמר בלשון שייור (סמ"ע):

כח כיון שלא זכה בו דמיירי שסילק עצמו משיעבוד דאקני לכך מהני בלא קנין כיון שלא זכה בו עדיין הא מנכסיו שזכה בהן כבר לא מהני סילוק או לשון דין ודברים בלא קנין והא דבסעיף ה' בהגה כתב דאינו יכול למחול בדשלב"ל אף שעדיין לא זכה שא"ה שכבר נשתעבד לו (סמ"ע) והט"ז כ' דאפי' לא נשתעבד לו יכול לסלק עצמו ולומר שאינו רוצה לזכות בו רק לשון מחילה לא מהני דלשון מחילה אינו נופל רק על דבר שנתחייב לו כבר וע"ב דהעיקר כהסמ"ע דכל שאין לו שייכות כלל בשיעבוד דמי לבעל שמסלק עצמו קודם אירוסין דלא מהני ודוקא שכבר שיעבד לו שיעבוד דאקני רק שלא קנה עדיין שיש לו כבר שייכות בהשיעבוד דמי לסלק עצמו בעודה ארוסה דמהני ואם כבר קנה

לא מהני הסילוק דדמי לבעל שסילק עצמו מנכסי אשתו אחר שנשאה לא מהני אם לא שקנו מידו ודוקא בלשון דין ודברים שהוא ל' גרוע לא מהני סילוק בלא קנין מנכסי שכבר קנו אבל כשאמר הריני מוחל לך השעיבוד משדה זו שהוא ל' טוב מהני אפי' בלא קנין דהא אפי' כל חובו יכול למחול בל' זה וכן במחילת החוב לא מהני ל' סילוק או דין ודברים:

כט רוצה לקנות מקני דאגב דרוצה לקנות גמר ומקני (סמ"ע):

ל דקל לא' קמ"ל דאפי' בשייר לעצמו כל הפירות אפ"ה קנה ויין ללוקח אפי' הגזע לכשיתייבש ולעיל בסעיף ז' קמ"ל דלאחר אפי' לא נתן רק מקצת פירות דיש גם להלוקח הא' קצת פירות אפ"ה לא קנה האחר כלל (סמ"ע):

## סימן רי

א ל"ק ויכול לחזור בו אפי' אחר שנולד כמו בדשלב"ל ואם תפס אחר שנולד מהני מטעם מחילה בטעות כמבואר בסי' רט סעיף ד':

ב דלא כי"ח החולקין הן הי"א שהביא הרב בהג"ה סי' רט סעיף ד' דאף בדשלב"ל אם אמר לכשיהיה בעולם דקנה (סמ"ע) וע"ב דליתא דבדשלב"ל ר"ע מודי' דלא מהני רק דלדשלב"ל עדיף:

ג קנאו במשיכה פי' תחלת הזיכוי ע"י אחר להעובר היה ע"י משיכה אבל ק"ס לא מהני דהדרא סודר למרי' וכן חזקה אפי' ע"י עשיית גדר והגדר עדיין קיים לא מהני כיון דתחילת עשיית החזקה כבר כלתה (פרישה):

ד ואם היה בנו הטעם דדעתו של אדם קרובה אצל בניו וגמר ומקנה לו בכל לבו משא"כ בבן בנים ולכך בעינן נמי שיהיה הולד בן קיימא דבלא"ה אין דעתו קרובה אליו (סמ"ע) ואפי' בברי מהני לדיעה זו ומזה הוכיח הראב"ד דכ"ש דעובר יורש הוא והש"ך כתב דעובר לאו יורש הוא והא דמהני בבנו הוא מטעם דהוי כהודה שהקנה לו בקנין ע"מ להקנות א"נ עשו שאינו זוכה כזוכה וע"ב סתירת דבריו וע"ש דבבנו בעינן ג"כ שיהיה המקנה קיים שלא יחזור בו עד שיוולד:

ה כבר מעוברת משמע אפי' קודם מ' יום (סמ"ע) והש"ך חולק עליו וס"ל דקודם מ' יום מיא בעלמא הוא ולא מיקרי עובר כלל אפי' לענין ירושה הבא מאליה:

ו דוקא בשכ"מ משום דלא תטרף דעתו:

ז קנה הוא מחצה ואם אמר לבנו קני את ועובר שלי שתתעבר ממני אשתי נוטל הבן הנולד כבר מחצה בראש ואח"כ חולקין הוא והעובר לכשיולד המחצה השניה:

# סימן ריא

א מה שתעלה מצודתי מהים אפי' אמר היום לא מהני דדוקא בעני הקילו (סמ"ע) ונתחייב עצמו וכן במפקיר בדבר שאינו ברשותו ע"ב:

ב ואמר שדה זו. דכיון דבירר מקחו וירושה ממילא קאתי לא הוי דשלב"ל (סמ"ע) אבל שדה זו לכשאקחנה אינו קונה (ש"ך) וה"ה מטלטל זה ודוקא שאין יורש אלא הוא אבל ביש הרבה אחים אף שנפל לחלקו השדה זו שמכר ע"פ הגורל לא קנה דאחים שחלקו כלקוחות דמי ודומה לשדה זו לכשאקחנה דלא מהני דלאו ממילא קאתי ומכל שכן כשנפל שדה זו שמכר לחלקו ע"פ עלוי דמים ובשדה זו שמכר לדעת ר"ת כשאמר מעכשיו אינו יכול לחזור בו אפילו קודם שמת אביו:

ג בצרכי קבורה וה"ה הוצאת התכריכין והאבן שמניחין על הקבר (סמ"ע):

ד והבן עני ואין לו הוצאת הקבורה דאם יש לו לבן אין המכירה כלום (סמ"ע):

ה יותר מעט. אבל לא הרבה אם לא שאינו מוצא למכור מעט וכדמסיק (סמ"ע):

ו כדי חייו לדעת הרא"ש והטור כדי חיי אותו יום דוקא ולהרי"ף והרמב"ם דיכול למכור מה שתעלה מצודתו היום אף שהי' לו כדי חייו לכמה ימים (סמ"ע):

ז וא"צ להחזיר הדמים דוקא שלא נהנה מהם אבי אביו לא בצרכי קבורה ולא בשאר דברים דאל"כ הא אבי אביו בעצמו חייב מאחר שנהנה מהם ואפי' הוא יורש אבי אביו חייב לשלם חובו (סמ"ע) וע"ב:

ח ברשות האב פי' אבי אביו של בן (סמ"ע):

ט יש מי שאומר דכיון דאינו דומה ממש לדין שלפניו דשם מכר הבן דבר של"ב לידו משא"כ זה דראובן מכר ברשות נכסיו של עצמו לכך כתבו בלשון יש מ"ש (סמ"ע):

י שיזכה הלוקח בגוף הקרקע היינו שימכור לו כל הגוף אבל למכור רק גוף לפירות לאחר מיתת האב לא מהני כשמת הבן בחיי אביו וע"ב:

יא וע"ל סימן ס' ואפי' החולקים שם מודים הכא דשם כיון שכתב בו לשון נתתי שהוא לשון עבר הוא לשון הודאה אבל כשידוע שא"ל בלשון הוה אני נותן שאינו לשון הודאה רק לשון קנין שמקנה לו עכשיו לא מהני צריך המקבל להביא ראיה:

יב מי שהיה לו פקדון מי שהיה לו משכון ביד אחרים יכול למכור מה שיתר על חובו רק שהמלוה גובה תחילה חובו וכן יכול להקדישו וההקדש חל נגד המקדיש אבל אם ההקדש חל נגד השוכר והמלוה לענין שיהי' אסורים לדור בו מחמת שהקדש וחולין מעורבים בו מחלוקת הפוסקים סי' רכ"א אי יכול לאסור עליהם הדירה וע"ב במי שהשכיר ביתו לאחד דיכול המשכיר להשכירו לאחר אפי' בתוך משך זמן השכירות של

הא' שידור בו אחר כלות זמן השכירות של הא' ואין המשכיר יכול לחזור בו אפי' קודם כלות הזמן של הא' אפי' בסתם כאומר מעכשיו דמי אם לא שתלה הקנין בהזמן כגון שאמר לו קנה לאחר הזמן או אל תקנה:

**יג** שטר מכירה על שדהו מעכשיו ומיירי שראובן אוכל הפירות דאל"כ הוא ריבית (סמ"ע):

## סימן רכב

**א** שהמקח יוצא מחמת ידו. מדסתם משמע אפילו נקיט זוזי מחד ואומר שלא נתרצה לזה רק להשני שלא נתן המעות נאמן דס"ל כהרי"ף ורש"י דטעם נאמנות שלו הוא מטעם דמידק דייק כדי שלא לעמוד במי שפרע או מטעם דכשהמקח בידו ה"ה כדיין שנאמן לו' לזה זכיתי ודלא כפי' ר"ח שס"ל דנאמנות שלו הוא מטעם מגו וא"נ לו' שנתרצה למי שלא נתן המעות דהוי כמיגו במקום (עדים כי) אנן סהדי שנתרצה למי שנתן המעות וגם י"ל דס"ל דאפילו אחר שיצא המקח מת"י נאמן כשנים מטעם הנ"ל והא דסתם וכ' שה"ה כע"א מיירי בנקט מתרווייהו ורימזו במ"ש שאינו נוגע דבדנקיט מחד כשאומר שנתרצה למי שנתן המעות ודאי דהוי נוגע דאולי השני קשה להוציא ממנו אלא ודאי בנקט זוזי מתרווייהו מיירי דבנקט מחד בממ"נ נאמן דאם אומר שנתרצה למי שנתן המעות אינו צריך לנאמנות דחזקה שנתרצה לו וכשאומר שנתרצה למי שלא נתן המעות כיון שאו' היפך מסתברא ודאי מידק דייק ולפ"ז תמוהין דברי הרמ"א שכ' ל"ש נקט מחד וכו' דזה דלא כמאן דלהרי"ף אפילו יצא מת"י נאמן כשנים בנקיט מחד ולר"ח אינו נאמן לו' שנתרצה למי שלא נתן מעות אפילו מקחו בידו וצ"ל דהרמ"א לא קאי רק אריש במקחו בידו אבל בסיפא נאמן בנקיט מחד (סמ"ע) והש"ך כ' דהעיקר כפי' הר"ח וא"נ לו' שנתרצה למי שלא נתן המעות ודוקא כשיש עדים או שנתבררו על פי הלוקחים מי שנתן המעות אבל כשלא נתברר רק מפי המוכר מי שנתן המעות אפילו יש עדים שאחד מהן נתן המעות וא"י מי מהן שנאמן במיגו ומ"ש הרמ"א דל"ש נקט מחד כוונתו כשאינו מי שנתן המעות נאמן לו' למי נתרצה או מי נתן המעות אבל כשידוע בעדים מי נתן המעות אינו נאמן לו' שנתרצה למי שלא נתן המעות ורימזו בסוף במ"ש לפיכך אם נטל משנים ולא ידע וכו' דאילו נטל מאחד ומסתמא ידוע ממי נטל ואז אמרינן דמסתמא לו נתרצה ואין המוכר נאמן לו' שנתרצה להשני ומ"מ דינו כעד אחד דע"א מועיל נגד חזקה דאנן סהדי כ"כ בקצה"ח ופשוט דהעיקר לדינא דאם לא היה רק מעות לבד ואפילו עשה אחד משיכה והמוכר מכחישו ואומר שלא נתרצה במכירתו וקנין שלו לאו כלום הוא

נאמן כיון שבשעה שמכחיש המוכר טענותו הוא נגד עצמו ויש לו חזקת ממון וחזקת מ"ק וממילא יכול להקנותו לאחר בקנין אבל בשכבר עשו שניהם קנין בעדים ויש עדים שנתרצה לא' מהן ואמר לו משוך וקנה רק שא"י למי וא"כ הרי ידוע בעדים שכבר יצא המקח מרשות המוכר ובודאי הוא של אחד משניהן ואין טענת המוכר כשאומר שלא נתרצה לעצמו רק כשמעיד בין שניהם לכך העיקר כהר"ח שא"נ לו' שנתרצה למי שלא נתן המעות ואפילו לא נתברר רק מפי המוכר מ"מ לא הוי מיגו דל"מ כשנתברר מפי הלוקחים מי שנתן המעות כ' הש"ך בעצמו דא"נ המוכר אלא אפי' הלוקחים טוענין כ"א שהוא נתן המעות והמוכר אומר שראובן נתן המעות ונתרצה לשמעון מ"מ לא חשיב מגו שהיה אומר על מעות ראובן שהוא של שמעון ע"ש הטעם ואם ידוע שנתרצה לראובן כשנתן המעות ועשה משיכה לכ"ע אין המוכר נאמן לו' שחזר בו אחר נתינת המעות קודם המשיבה עד שיברר בעדים:

ב ה"ה כע"א ואם שניהם תופסים אותו שהמוכ' מסייעו פטור משבועה ושכנגדו נשבע ש"ד (סמ"ע) ודוקא כשכ"א טוען שהמוכ' נתנו לו וחבירו תופס בו בגזלנות וא"כ הרי כל אחד פוטר המוכ' משבועה אבל כשטוען שהמוכ' מכרו לו בק"ס והמוכ' פשע ונתנו לחבירו הרי המוכ' חייב שבועה נגד טענתו והוי עד הצריך שבועה שאינו עד דדוקא כשטוען שעשה קנין אבל מעות לבד אף דחייב מי שפרע לפי טענת הלוקח הוי עד וע"ב דדוקא שהמקח שוה יותר מהדמים שנתן אם המקח אינו שוה רק כפי הדמים שמחזי' לו לא הוי עד הצריך שבועה כיון דליכא כפירת ממון:

ג ולפיכך אם נטל פי' כיון שכאן א"א לאשכח דינא דשניהם אוחזין שיהיה כל אחד נשבע רק בתקנת חכמים רק בכהאי גוונא דהיינו שנטל מתרווייהו ולא ידע דאם נטל מחד אף שלא ידע מ"מ אמרינן דודאי לזה נתרצה דדוקא כשהמוכר מכחיש פליגי הפוסקי' אבל כשהמוכר לא ידע לכ"ע אמרי' דמסתמא נתרצה לזה וגם דוקא דלא ידע דאי ידע נאמן לפעמי' כשנים ולפעמי' כע"א ונשבע שכנגדו ש"ד:

ד תובע אותו וכ"ש כשאינן תובעין ונקט תובעין משום סיפא דבאין תובעין פטור אף לצי"ש ותובעין הוא דוקא שטוען ברי ואפי' לא תבעו תחלה דשמא חשיב אין תובעין (ש"ך):

ה מניח דמי מקח ואפי' לקח מה' ב"א שלא היו ביחד ול"ד לפקדון דסימן ש' שהפקדון שהוא לזמן מרובה ה"ל למידק משא"כ במקח שהוא לפי שעה לא הו"ל למידק דסבר מיד יבוא המוכר אחר המעות ולפ"ז בלוקח בהקפה דמי לפקדון:

ו דמי המקח ביניהם היינו בב"ד והש"ך כ' שיהיה מונח בידו ולא בב"ד והלוקח צריך לישבע שא"י:

ז ואם הוא חסיד קשה דהא המחבר עצמו פסק בסי' ש' דפטור אף לצי"ש וצ"ע (ש"ך):

ח חייב לשלם לכ"א ואינו יוצא ידי תשובה עד שמחזיר לכל א' (סמ"ע) והש"ך כ' דאפי' עומד במרדו וא"ר לעשות תשו' מ"מ כיון דעבר עבירה קנסוהו:

ט ולא ראיתי ופי' והרי יש בו מום (סמ"ע):

י אני הלוקח נאמן ואפשר כיון שבא להוציא מידו חייב שבועה אף שאין נגדו רק טענת שמא ובגוף הדין שכ' הרמ"א כ' הש"ך דהרשב"א חולק על זה:

## סימן רכג

א וכן המוכר שפחתו גבי שפחה נקט לשון מוכר שהיא קנוי' בכסף ויש לספק בה אם ילדה קודם קבלת הכסף או אח"כ משא"כ בבהמה שאינה נקנה אלא במשיכה ובשעת משיכה הרי ראה אם ילדה ולכך נקט חליפין דבמשיכת החמור נקנה הפרה בכ"מ שהיא וא"י אם ילדה ☜ וע"ב דכשמשך הפרה במשיכה ומכחישין עצמן בברי וברי לא שייך הדין דאם הלוקח מוחזק ולא החלוקה שכ' המחבר בסעיף ב' דבכה"ג לא הוי דררא דממונא ומיירי שמכר פרה זו דבסתם לא מכר עוברה:

ב אפי' אם הלוקח טוען ברי וקשה דלמא לי' להמחבר לכתוב בסעיף ב' בשניהם טוענין שמא דהממע"ה הא ק"ו הוא מברי ושמא דהכא וגם על רמ"א שכ' שם וי"א דאפי' התובע טוען ברי קשה דהא הוא דינו שכ' המחבר כאן לכך נראה דמ"ש המחבר כאן דאפי' הלוקח טוען ברי מיירי כשהפרה ברשות מוכר ומה שמסיק וכ' אפי' עומדת באגם מיירי בברי וברי וקמ"ל דבזה כ"ע מודים דהממע"ה ובסעיף ב' בשמא ושמא ועומדת באגם מביא הי"א והוא דעת הרמב"ם דיחלוקו ולכך כתב הרמ"א שם די"א דאפי' בברי ושמא ועומדת באגם הממע"ה (סמ"ע) והט"ז מפרש דכך הוא המשך הלשון של המחבר בכל אלו על הלוקח להביא ראיה אם רוצה ליטול כולו ואם לא הביא ראיה לא כ' הדין וסמך עצמו אמ"ש בסעיף ב' די"א דיחלוקו אפי' בשמא ושמא ומכ"ש בברי ושמא ולהדיעה ראשונה דכולו של מוכר:

ג ישבע המוכר דהוי כמודה במקצת שתובע ממנו הפרה והולד ומודה בפרה ואף דהילך הוא מ"מ לאו הילך גמור לכך תיקנו שבועה חמורה אי נמי דש"ח זו היא משום שלא יהיה כאו"א הולך ותוקף בטלית חבירו כמו בשנים אוחזין בטלית (סמ"ע):

ד הלוקח מוחזק דחזקת ממון עדיף מחזקת מ"ק וע"ב דאפי' הלוקח טוען שמא כיון דחזקת מעוברת מסייע להלוקח:

ה הלוקח להביא ראיה וכשהתובע טוען ברי צריך שבועה (סמ"ע):

ו התובע טוען ברי ע"ב הפי' ש חלוקו דקיי"ל כסומכוס בדררא דממונא בדליכא חזקת ממון וע"ב דהעיקר דקי"ל כרבנן אפי' במ"ק דליכא רק חזקת מ"ק ושא"ה דיש ללוקח חזקת מעוברת:

ז והאחר שותק ובשתק ולבסוף צווח צ"ע:

ח הודאה במקצת מיירי שטענו עבד בכסותו ושדה בעומרי' ודוקא בגד על כסות גדול דגדול וקטן ממש הוי טענו חטין והודה בשעורין וכיון שנשבע ש"ד על המטלטלין נשבע ע"י גילגול על הקרקע והעבד:

## סימן רכד

א על בעל החמור להביא ראיה הטעם משום דכ"נ כ"ה ודוקא כשעומדת ברשות בעל החמור אבל עומדת באגם על בעל הפרה להביא ראיה (סמ"ע):

ב ויש אומרים דעל בעל הפרה להביא ראיה. דס"ל כיון שנולד הספק אחר המשיכה שהי' כבר ברשות בעה"פ וגם חזקת חי מסייעו לבעל החמור מש"ה על בעה"פ להביא ראיה ודוקא כאן שנולד הספק לגריעותא ברשות בעה"פ אם אבל נולד הספק לטיבותא כגון לעיל בסי' רכ"ג גבי המחליף פרה בחמור וילדה ל"א סברא דכל שנולד הספק ברשותו תוספות כתובות ע"ה וע"ב דל"ד כשמת אלא אפי' ה"ה אם נגנב או נאבד נמי דינא הכי וע"ש מדין ב' שותפין שחלקו ואח"כ נמצא חסר אצל א' מהם:

ג ידע המומין אלו וה"ה שלא ידע ממיתה (סמ"ע):

ד לא הוגלד פי המכה. ואפי' שחטו קודם ג' ימים ל"א כיון דלא הוגלד ודאי אח"כ נעשה משום דלפעמים אינו מגליד זמן רב (סמ"ע):

ה ועל הטבח כאן אף המחבר דבסי' קכ"ח מודה משום דאמרינן כאן נמצא וכאן נתהווה הנקב ולסברא אחרונה הטעם כיון דלא נולד הס' עד שמשך הטבח עליו הראיה (סמ"ע):

## סימן רכה

א מחמת המוכר כגון שטרפו ב"ח או נגזל ואם פי' בשטר אחריות מחמת ב"ח הרי מיעט אחריות דגזילה (סמ"ע) וע"ב דזה דוקא אם גזלו בעצמו אבל אם לקחו מגזלן לא נתמעט ואפי' הגזילה בעצמו צ"ע:

ב כל הדמים גם חצי שבח רק במטלטלין מסתמא ליכא שבחא (סמ"ע):

ג מכר הקרקע בשטר. ומכ"ש כשמכר בע"פ (ש"ך):

ד בב"ד של ישראל אבל אם מסרו לו בעצמו ע"פ עדותיו א"י לחזור על המוכר דיכול לומר אחוי טירפך (סמ"ע) וע"ב דדוקא כשטרפו בע"ח משום דהוי כערב ששילם שלא מדעת הלוה שלא בב"ד לא מהני אח"כ שיכתוב לו המלוה התקבלתי כמבואר בהל' ערב אבל כשטרפו נגזל יכול לילך גם אח"כ עמו להב"ד וליקח לו טורפא:

ה והביא עידי עכו"ם. אבל אם הביא עידי ישראל חייב המוכר כיון דבב"ד ישראל היה ג"כ טורף ובכה"ג דינא דמלכותא דינא ועדיף מאילו נתנו לו בעצמו ע"פ עדים וע"ב דדוקא עידי גזילה אבל עדים וראה אף דבב"ד של ישראל כה"ג טורף מ"מ בעכו"ם ל"מ עדים וראה משום דל"ש גביה חזקה כל מה שת"י אדם הוא שלו דסתם עכו"ם גזלן הוא:

ו אונס ניסוך. הטעם כיון דהמוכר קיבל עליו שבירה ושפיכה דהם אונסים דאתי מעלמא ממילא גם ניסוך קיבל עליו דהוא ג"כ מעלמא אבל הלוקח לא קיבל עליו רק אונסים דבגוף היין כגון חומץ (סמ"ע):

## סימן רכו

א ראובן לעשות דין. הנ"מ אם עשה ראובן שדה זו אפותיקי יכול ראובן לסלקו במעות כשראובן יהיה הבע"ד וכן כשנשבח הקרקע אינו גובה ממנו רק כפי חובו משא"כ כשהלוקח יהיה הבע"ד א"י לסלקו במעות וגם גובה ממנו השבח אפי' יותר מחובו ואינו נותן להלוקח רק הוצאותיו להרבה פוסקים בסי' קט"ו (סמ"ע):

ב תרעומת ומכ"ש כשמכר האחריות דיש לו הפסד ששמעון יחזור עליו (סמ"ע):

ג במתנה ולא קיבל אחריות דאל"כ יש לו הפסד (סמ"ע):

ד בע"ח של יעקב אבינו פי' שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון יבא בע"ח של יעקב וטרפו ממנו (סמ"ע):

ה בשעת מכירה והיינו באחריות דנפשיה כגון זה שכ' בסעיף הקודם שזכות זה היה לו בשעת מכירה אבל אם היה חייב שמעון ליעקב אבי ראובן ואחר כך מכר ראובן שדה לשמעון ואח"כ ירש ראובן החוב מיעקב יכול לטרוף שדה שמכר לשמעון אע"ג דהוא המוכר והוא המוציא דה"ל כאילו הלווהו ראובן אחר מכירה ופשיטא דגובה ממנו חובו (סמ"ע):

ו אפוטרופוס שמכרו. ואפוטרופס בעצמו שיש לו חוב על הלוקח יכול לטרוף השדה שמכר ואף שהיא המוכר והוא המוציא (סמ"ע):

ז דש אמצרא ועירבו עם הארץ כגון שהגביהו דזה הוי תיקון שדה אבל הרא"ש ס"ל דדש אמצרא היינו שהלך על מצר השדה לראות אם השדה הוא כמו שאמר המוכר (סמ"ע):

ח בעירעור שלא נתברר עדיין. בדין זה חולקים הרמב"ם והרא"ש הרמב"ם ס"ל שדין זה אפילו בנתן מעות והרא"ש והטו' ס"ל דדוקא כשעדיין לא נתן המעות ואז אם לא נתברר הערעור אלא שבא א' ואמר יש לי עדים ושטר א"צ ליתן מעות ואם נתברר העירעור כגון שהראה שטר אע"פ שאינו מקוים אפי' דיש כבר אמצרא א"צ ליתן המעות אבל אם כבר נתן הדמים אפילו אם רואין הב"ד אמתלא גמורה יכול לומר אחוי טירפא אם לא שהשטרות הן מקוימים ולפ"ז דברי הרמ"א תמוהין שכ' דבריו אדברי המחבר דמיירי שכבר נתן המעות ובכה"ג אפילו נתברר העירעור דהיינו שהראה שטרות שאינן מקוימים אין הלוקח יכול להוציא עד שהראה שטרות מקוימים (סמ"ע):

ט דאם חזר הלוקח ואפילו אם לא חזר עדיין רק שנתנו הב"ד רשות להלוקח לחזור ואם נתבטל העירעור קודם שנתנו לו הב"ד לחזור אף הלוקח א"י לחזור אם לא כשיש טענה שצריך לשמור שוברו: (סמ"ע):

י ויכול הלוקח לחזור בו. אפי' אם כבר נתן מקצת המעות צריך להחזי' לו בעינא ול"א דידו על התחתונה כמו בסי' ק"ל (סמ"ע):

## סימן רכז

א שוה שש בחמש. הוא שתות מקח אבל המעות שנתן הוא יתר משתות ושוה שבע בשש הוא שתות מעות ופחות משתות לשיווי המקח ואפ"ה כל שיש שתות מצד אחד הוי אונאה ואין משגיחין על השני בין הוא ביטול מקח או מחילה (סמ"ע):

ב דרך הכל למחול. הטעם שכן הוא דרך מו"מ שאין הלוקח ומוכר יכולין לצמצם ולכוין המקח לכך מוחלין עד שתות (סמ"ע):

ג המאנה א"י לחזור שלא יהיה חוטא נשכר (סמ"ע):

ד דאף המאנה. הטעם דכ"ז שלא נתרצה המתאנה לא נגמר המקח עדיין לכך שניהם יכולין לחזור משא"כ כשכבר מתרצה או שהוא אחר זמן כדי שיראה דלא גילה המתאנה דעתו כלל הוי כאילו נתרצה מעיקרא [סמ"ע]:

ה דאזלינן בתר המקח הטעם דכל שאין שם שתות עליו משום צד אזלינן בתר המקח בין שהוא מחילה או ביטול המקח [סמ"ע וט"ז]:

ו מותר לכתחילה הטעם דגם אחר יקבלנו ממנו ואין לו הפסד [סמ"ע]:

ז ואם שהה יותר ואם לא נתן עדיין המעות מיגו דהיה יכול לומר פרעתי נאמן ג"כ לו' לא נתרציתי וצ"ע [ש"ך] וע"ב דגבי פחות משתות ל"מ מיגו:

ח ואם יברר ואם היה לו אונס אחר הלקיחה שלא היה יכול לחקור אע"פ שעבר האונס ולא הראהו לתגר אח"כ מ"מ יכול לחזור ולהתנצל ולומר כיון שמתחילה היה לו אונס לא עלה בדעתו לחקור עוד [סמ"ע] והט"ז חולק עליו דדוקא בשטוען שלא היה יכול לברר האונס ולכך איחר עד עתה אז יכול לחזור בו אבל בלא"ה א"י לחזור בו וע"ב דאם הראה לתגר והתגר טעה ואמר שלא נתאנה ואח"כ נתברר שנתאנה יכול לחזור בו אפי' לזמן מרובה:

ט ל"א דמחל. ומ"מ א"י לתבוע אונאתו רק בשיעור כדי שיראה דעיקר הטעם דל"א דמחל הוא משום די"ל דשתק כדי שיתקיים המקח ויתבע אונאתו אבל אחר כדי שיראה דידע דא"י לתבוע עוד אונאתו ושתק מסתמא דמחל [ט"ז] ולפ"ז באם יש בו שיעור כדי ביטול מקח דג"כ ל"ש דשתק כדי לבטל המקח דא"כ למה היה קונה ממילא אפי' בתוך כדי שיראה א"י לבטל המקח וכן עיקר דלא כסמ"ע וע"ב:

י שהרי המקח בידו ולפ"ז אם קנה בק"ס והמקח עדיין ת"י המוכר הוא להיפך דהמוכר א"י לחזור בו אם נתאנה והלוקח יכול לחזור בו אם נתאנה עד אחר שיעור כדי שיראה משבא לידו ובקרקע ובחזקה דקרקע א"י לחזור בו אחר שיעור כדי שיראה [ש"ך]:

יא אם נודע שבא לידו. דוקא שהלוקח מברר שבא לידו הא בלא"ה המוכר נאמן והטעם ע"ב וע"ב ☜ דנשאל [דכשא"י] אם נתאנה כלל נאמן במגו דלא נתאנה אבל כשיש לו מיגו דפרעתי א"נ:

יב נשתנה השער ע"ב דאפי' ידוע שהיה אונאה בשעת מכירה כל שנשתנה השער א"י לחזור בו והטעם ע"ב:

יג ולא המוכר. אפי' לי"א דסעיף ד' דס"ל דהמאנה יכול לחזור שא"ה דכיון שהוקר מסתמא לא יחזור בו הנתאנה והוי' כנתרצה דסעיף ד' ומ"מ המתאנה יכול לחזור בו עד אחר שיעור כדי שיראה אפי' אם נתייקר [סמ"ע]:

יד וצרפה בעשרים. ע' הפי' בביאורים:

טו א' מי"ב הטעם דמעות נותן להוצאה וכשהיא חסירה אין לוקחין אותה:

טז ובלבד שתצא ע"י הדחק אבל אם אפי' ע"י הדחק אינו יוצא אפי' במדת חסידות א"צ להחליפה אחר כדי שיראה [סמ"ע]:

יז מן הצד דיש לחוש שמא יחתוך מקום הנקב [סמ"ע]:

יח וי"א דספיקא הוי זה קאי דוקא על הלוקח בדמים אכסרה דאין דרך קנין בכך כ"א בחליפין אבל פירות אכסרה לכ"ע יש בו אונאה כמבואר לעיל בריש סי' ר"ט בערימה זו של חיטין דיש לו אונאה [סמ"ע] והטו"ז כ' דהי"א פליגי אתרווייהו וסמך עצמו בסי' ר"ט עמ"ש בסי' זה וסיים דהעיקר כדעת המחבר דבתרוייהו יש בו אונאה וע"ב דאם לא הוזכר לשון המכירה כלל רק שאומר לו הילך פרתי באלו לכ"ע אין בהם אונאה:

יט המחליף כלים בכלים מיירי אפי' שמו הכלים קודם המכירה או אח"כ והטעם דכי תמכרו ממכר כתיב וחליפין לאו ממכר הוא משא"כ פירות וגם שמוה חל עליו שם מכר [סמ"ע] וע"ב דדוקא כלים שהן לצורך אבל כלים שהן לסחורה יש להן דין פירות ודוקא אונאה אין לחליפין אבל טענת מומין יש להן:

כ אחר מכירה וע"ב דדוקא בעוסקין עדיין באותו ענין:

כא על מנת שאין לך עלי אונאה. ואף דבמתנה על מה שכתוב בתורה בממון תנאו קיים מ"מ הכא לא ידע דמחל וע"ב דאם אמר ע"מ שימחול לו האונאה מהני התנאי ואם אינו מוחל לו אח"כ הוי המקח בטל אף אם אין בו רק שתות:

כב יש לו עליו אונאה ואם הוא שתות קנה ומחזיר אונאה וע"ב:

כג שאין בו אונאה. דמשמע ע"מ שלא יהא בו דין אונאה דמי לע"מ שלא תשמטני שביעית דל"מ וממילא הוי פחות משתות מחילה שתות קנה ומחזיר אונאה [סמ"ע]:

כד חפץ זה אינו שוה אלא זוז וע"ב דאם אמר סתם ע"מ שאין בו אונאה ואין בו רק אונאה שתות דאינו יכול לבטל המקח:

כה שקנה ע"י סרסור. פי' אף אם ידע הלוקח שהן של הבעה"ב מ"מ כיון שהבעה"ב מסרן לסירסור למכור למי שיבא לקנותו ודאי נתייאש כי אולי לא ידע הלוקח שהן של הבעה"ב וע"ד להחזיר אונאה מסרן לו [סמ"ע] והטו"ז חונק וס"ל דבידע הלוקח א"צ להחזיר אונאה וכאן מיירי שהלוקח עשה שליח להסירסור ואז אף אם הלוקח ידע כיון שהשליח לא ידע צריך להחזיר אונאה. עוד הקשה הסמ"ע הא בסעיף ל' מבואר דבשליח שאינה את הלוקח המקח בטל בכ"ש וחילק דבסירסור דיש לו חלק בדבר לא אמרינן דהמקח בטל בכ"ש וע"ב שדבריו תמוהין מאד:

כו ע"פ שומת לוי. דלא עדיף ממי שפי' ע"מ שאין לך עלי אונאה דיש לו עליו אונאה וע"ב דאם אמר ע"פ שומת בקיאין המקח בטל בכ"ש:

כז לוי הוא תגר ובלא"ה חייב כמו טבח בסי' ש"ו [סמ"ע]:

כח חמור מישראל אם ישראל ועכו"ם מכרו לישראל ואינהו אותו כיון דבדיניהם פטור חייב הישראל להחזיר הכל דקי"ל כר"נ דכל היכא דליכא לאשתלומי מהאי וכו' ועוד

דעיקר סמיכת הישראל היה על הישראל אבל כשנתאנה במקח טעות לגמרי כגון כסף. ונמצא בדיל שאף בדיניהם חייב העכו"ם לשלם רק שהעכו"ם אלם אין הישראל משלם רק חלקו:

כט בכך וכך לקחתיו. וה"ה אפי' לא אמר לו בשעת משיכה בכמה לקח רק שאמר לו אני מאמינך במה שתאמר שקניית אותו ואוסיף לך כך וכך לריוח ג"כ אין בו אונאה כיון שמתחילה לא היה כוונתו על שיווי המקח [סמ"ע] וע"ב דנראה דאם כבר נתברר להמוכר שנתאנה ומכר באמנה ואינה להלוקח דיכול הלוקח לחזור בו ואם המוכר הב' אינה להמוכר הא' אין המוכר והלוקח השני יכולין לחזור בי זה בזה קודם שחזר בו המוכר הא' דיכול לומר לא אחוי טירפך לענין ביטול מקח צ"ע אי יכול לחזור בו הנו"נ באמונה [ש"ך]:

ל הקדש דוקא הקדש בדק הבית אבל הקדש עניים דינו כחולין [סמ"ע]:

לא יותר מפלגא והרבה פוסקים סוברים דבפלגא יש להם אונאה:

לב ונתאנה בכ"ש דיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

לג שהיה שמכרו בטל שלא יהיה כח המוכר ע"י שליח עדיף מכח הלוקח:

לד ויש מי שאומר כיון שהלוקח עצמו היה בקנין מה לי שקנאו משליח או ממוכר עצמו:

לה כך שכירות. דשכירות ליומא ממכר הוא:

לו בדינר לשנה ולי"א כנ"ל דסכ"ט הוא דוק' עד פלגא: (סמ"ע):

לז השוכר את חבירו דוק' בשכיר יום אבל קבלן אין לו דין עבד כדלקמן סל"ו:

לח ועבדים אין בהם אונאה אע"ג דוהתנחלתם בעבד כנענים הוא דכתיב מ"מ זה שהשכיר עצמו לפועל שם עבד עליו:

לט ומה שנתאנה משמע אפילו יותר משתות ודוק' כשכבר נעשית המלאכה [סמ"ע]:

מ שכרו לזרוע לו קרקע פי' ראובן ששכרו לשמעון בקבלנות לזרוע לו שדהו בזרע של ראובן ואין עליו רק טרחת הזריעה כיון דהאונאה היה בכמה חיטין שצריך להקרקע מבעי' לי' אי דמי לקבלן דקרקע שאין לו אונאה (אי הוי) כקבלן של מטלטלין דיש לו אונאה וע"ב דאם שכרו לזרוע בחיטין של פועל נתאנה בשיווי המקח בחיטין שבשוק דלהרמב"ן הוא איבעי' דלא איפשט' אי כקרקע דמי כיון שבמקח זה שאינהו קרקע הוא או כמטלטלין דמי ולהתוס' ודאי כמטלטלין דמי כיון דאונאה היה בשיווי שער שבשוק:

מא אין משביעין ע"ב:

מב ואפילו אחר זמן מרובה דדוקא בקנין מטלטלין שייך כדי שיראה משום דדרך להראותם משא"כ בשכירות ועוד דבשכירות כיון דאין משתלמת אלא לבסוף אין מדרך להראותו אלא בעת התשלומין וכבר עבר זמן מרובה תו לא חילקו [סמ"ע]:

מג חוזר לעולם. אבל המאנה א"י לחזור לאחר שנתרצה המתאנה כמו בלוקח ומוכר [סמ"ע]:

מד שחלקו מטלטלין. ע"ב:

מה הרשות בידו ואפי' אם יאמר שמעון אסלק ממך תרעומת בני המבוי אפ"ה יכול לחזור כיון שבכעת חלוקה טעו וסברו דא"י לעכב החלוקה בטעות היה [סמ"ע]:

## סימן רכח

א ומי שמאנה את עצמו. הטעם דכיון דאין דרך בני אדם להונות עצמן אינו מכלל הישוב ודרך ארץ ואינו נקרא עמיתך [סמ"ע]:

ב לא יסרהב. פי' להפציר הרבה אבל לדבר לו פעם א' או שתים בא ואכול עמי מותר כי זה היא דרך כבוד [סמ"ע]:

ג הפתוחות לחנוני לשון הגמ' המכורות לחנוני פי' כגון שמכר חבית שלימה לחנוני והחביות עדיין אצלו לא יפתחנה לאורח הבא מפני שגונב דעתו דסבר שזה מפסיד הפסד גדול ע"י שיתקלקל יינו ובאמת ומסרה מיד לחנוונוי [סמ"ע]:

ד והוא ריקן. פי' והוא יודע שלא יסוך אבל אם היה בו שמן מותר לומר לו סוך אע"ע שיודע שלא יסוך מפני הכבוד [סמ"ע]:

ה כלים ישנים. אבל חדשים מותר לצבוע כדי ליפותן [סמ"ע]:

ו ואין שורין. אבל עם המנהג של הקצבים לשרות והכל יודעים מותר לשרות:

ז חדשים בחדשים אפילו אין בהם רעות והטעם כיון שהם השתי שדות א"א שלא יהיה א' מהם טוב מחבירו לא התירו כן כ"א בתגר [סמ"ע]:

ח בין הגיתות. אבל שלא בין הגיתות אסור ומה שהגיה הרב בהג"ה וכ"ש רך בקשה הוא מהטור ושם מבואר דזה אפילו שלא בין הגיתות שרי:

ט לערב אותו לעולם. פי' דדבר הנטעם מותר לערב קשה ברך אפילו שלא בין הגיתות [סמ"ע]:

י ולא ימכרנו לתגר. כיון שאומנתו בכך חשדינן ליה שמיכו' כי יורה לנפשיה היתר מחמת שלא ראה עירוב המים משא"כ בבעה"ב יש צד לטיבותא לומר דאין דעתו למכו' כלל [סמ"ע]:

יא אסור לערב שמרים. פי' ביין אחר אבל ביין זה מותר כמבוא' בסעיף ט"ו לכך כשנתן לו מזוקק מנכה לו אח"כ ודעת הי"א דמביא רמ"א אח"כ הוא להיפך דמחמת שמותר לערב מש"ה אינו מנכה לו אח"כ כשנתן לו מזוקק דמדלא עירבו אמרינן דמחל [סמ"ע]:

# סימן רל

א למקפה. פי' להטעים התבשיל כיון שדבר זה צריך לזמן מרובה צריך ליתן לו יין שכולו טוב רק משום דאמר זה מקבל עציו י' למאה:

ב מרתף זה כו' למקפה פי' ולא אמר לו של יין:

ג של יין סתם פי' ולא אמר למקפה ולא זה:

ד מרתף של יין כו' למקפה. פי' ולא אמר זה:

ה או שאמר מרתף אני מוכר לך למקפה פי' ולא אמר זה ולא יין:

ו חבית של יין דא"א לו' דבחד חבית יהיה ט' חלקים יין והעשירי רע ואפי' התנה שיתן לו מעט מעט מ"מ כיון דהתנה ליתן לו חבית משמע יין הראוי להיות בחבית אחת [סמ"ע]:

ז יין הנמכר בחנות. פי' שהתחיל קצת להחמיץ:

ח מרתף זה אני מוכר לך. פי' כיון שלא הזכיר לא יין ולא למקפה ואמר ריעותא דזה מש"ה אפי' כילו חומץ הגיעו:

ט בקנקניו. ואפי' אם הקנקנים הם חדשים וטובים אפ"ה אמרינן שמכח העירוי שמערה מכלי אל כלי נתקלקל [סמ"ע]:

י אם אמר לו למקפה אבל לא אמר לו למקפה יכול לומר לו לא היה לך להשהותו ודוקא דהשהה הלוקח טפי ממאי דראוי לשהוויי כמו בסעי' ו' בהג"ה:

יא חביות של שכר. דשכר אין דינו כיין שיין תלוי במזל אדם לפיכך אפי' נמצא חומץ תוך ג' ימים אמרינן דמזל הלוקח גרם שמהר להחמיץ משא"כ בשכר:

יב בתוך ג' ימים. המחבר קיצר דזה לשון הטור תוך ג' ימים הוא באחריות המוכר ואפי' קיבל המעות צריך להחזיר דודאי התחיל להחמיץ כבר אע"ג דריחא חלא וטעמא שיכרא שיכרא מ"מ אשיכרא כזה לא יהבי אינשי דמי ואפי' טעמיה והיה ריחא וטעמא שיכרא מ"מ ודאי לא טעמו שפיר אחר ג' ימים באחריות הלוקח ואפי' לא נתן המעות חייב ניתן כיון דטעמו והוי בסים מיהו אי לא טעמו המע"ה כיון דספיקא היא בד"א כשהניחו בכליו של מוכר וכו' ול"ד לטבח דסי' רכ"ד דאפי' אם לא נתן המעות דצריך ליתן דשא"ה דשכר עומד להחמיץ ואין לו חזקה משא"כ בהמה דאית לה חזקת בריאות:

יג דקודם שהגיע לשם הוזל. ע"ב דדוקא כשהוזל בכל המקומות מחמת איזה סבה דאז איכא אומדנא דאדעתא דהכי לא קיבלה אבל כשהוזל רק באותו מקום שרוצה להוליכה שם אין הזול על הנותן רק כשהוזל קודם שהתחיל להוליכה ובהחמיץ לעולם על הנותן ובלוקח להוליכה למקום פ' והוזל בכל המקומות הוא מחלוקת הפוס' קצת סוברים דבמקח א"י לחזור והר"ח ס"ל דאפי' המקח יכול לחזור והרמ"ה חולק דדוקא כשלא

נתן המעות יכול לחזור משא"כ כשנתן המעות ולענין אחריות אונסין הדין כך אם נאנס קודם שהתחיל להוליכה פטור המקבל רק בגניבה ואבידה חייב שהוא ש"ש ובאונסי' שאירע אחר שהתחיל והוליכה קודם שהוזל בכל המקומות חייב באונסי' של חלקו אבל כשנאנס אחר שהוזל בכל המקומות פטור ואם נתן שכר להמקבל שוה פרוטה חייב בגנובה ואבידה אפי' על חלק הנותן:

יד ג"ש. פי' ממין שגדל לפני שני שנים ושנה זו היא שנת ג':

טו עד החג. דהוא זמן קציר של שנה שלישית:

טז מה שטעמת. ואפי' מודה לו שערבו רק שטוען שטעמו וידע דאם הוא מכחיש ישבע היסת [סמ"ע]:

## סימן רלב

א שאין אונאה. פי' דדוקא באונאה בשיווי המקח הוא עד שתות מטעם שא"א לצמצם שיווי המקח משא"כ במדה ומשקל (סמ"ע):

ב חוזר לעולם. פי' משלים לו החסרון ודוקא בדבר שאפשר לו להשלים אבל מכר לו קרקע ואמר שהיא ארוכה כ' אמות וחסר חצי אמה וא"א לו להשלים בקרקע שבצדו המקח בטל לגמרי כמו בסי' רי"ח סעיף ז' ח' ול"ד לאומר כור עפר מדה בחבל דמנכה לו מן הדמים דשא"ה כיון שאמר מדה בחבל הוי כאמר בפי' שמכר לו לפי המדה (סמ"ע):

ג כולה מתנה. פי' אם נמצא ו' או ח' אין אומרין שהי' ויתלה בטעות והמותר כמתנה אלא אמרי' הכל במתנה ואם בא אח"כ הנותן ואמר טעיתי בחשבון מחלוקת הפוסקים אי צריך להחזיר (סמ"ע וש"ך) וכ' עוד המלוה לחבירו ואינו תובע הלוואתו אין הלוה חייב לשלם לו דאמרינן במתנה נתן לו ומסיים בצ"ע:

ד לא יהיו במנין החמשיות פי' כגון שיש שמנה חמשיות ומצא שמנה יתירים דאז אמרינן דנתן לסי' לכל חמשה א' ואח"כ נתערבו:

ה אם נשתמש בו וה"ה אם הוא דבר שהלוקח יכול להבחינו או לטועמו ולא הקפיד אינו חוזר וע"ב דזה הוא דוקא ג"כ כשנשתמש בו אחר שהיה יכול להבחינו ואם לא היה יכול להחזירו כגון שאין המוכר בביתו והוא דבר שעושה ואוכל יכול לחזור בו אפילו נשתמש בו כדי שיעשה ויאכל ובאונאה כשהוא יותר משתות דמי למום ובשתות ל"מ אם נשתמש בו כיון שקנה אותו ובשלו הוא משתמש:

ו הרשות ביד המוכר ואם המוכר רוצה לחזור בו תליא בפלוגתא דבר"ס רכ"ז אי המאנה יכול לחזור בו ע"ש ואם כבר נתרצה הלוקח בהמום לכ"ע א"י לחזור:

ז שהרי בית מכר לו. פי' כל שיכול לתקן המום שיחזור לקדמותו בהדמים שינכה לו ולא יהיה נחשב כפנים חדשות שיהיה נחשב כדשלב"ל מנכה לו מן הדמים אבל בכותל שלם ונמצא רעוע כשיתקן אותה ויבנה פנים חדשות באו לכאן והוי כדשלב"ל לכך המקח בטל:

ח אפילו היו בה כל המומין היינו המומין שאינן ניכרין ומה שסיים שלא הזכיר לו אלא המומין שבה היינו המומין הניכרין שאם הזכיר לו הרבה מומין ניכרין בשקר אף שמקצתן אמת מ"מ המקח בטל ול"ד להא דבסעיף ח' דבנמצא מקצתן המקח קיים שא"ה שיש הרבה מומין שאינן גלוים יכול לומר כשם שבמומין הגלויים מקצתן אין בו כך יהיה במומין שאינן גלויים ולא יהיו רק מקצתן והש"ך חולק וכתב דאפילו בכה"ג המקח קיים:

ט אבל משחק בקוביא. לשון שאינו מדוקדק הוא דהי"א ל"פ רק אגונב נפשות ובשאר דברים כתב המחבר גם הי"א מודים:

י לטובחה. וה"ה אם קנאה לחרישה הוי מום משום שאינה בחזקת בריאות ודוקא כשהיא ודאי טריפה אבל כשהיא רק ספק טריפה אינו בטל המקח דיכול לומר אייתי ראיה אבל כשקנאה לשחיטה אפילו טריפה שהוא רק מחמת חומרא בעלמא מבטל המקח כיון דמ"מ אינו ראוי לאכילה כמבואר בסעיף י"ב:

יא ואם לא יפסיד כיון דברשותו נולד הספק וע' בסי' רכ"ד:

יב שאנו אוסרין מחמת ס' וה"ה חומרא בעלמא:

יג אם השביח פי' אם קנאה בי' דינרין ומכח המום אינו שוה כ"א ח' ומחמת התפירה הוא שוה ט' צריך להחזיר לו מלבד האונאה האונאה של התפירה:

יד מחזיר לו כל הפירות לאו מטעם רבית דהא הוא א"ר דא"י בדיינים רק הטעם כיון דהמקח בטל אם כן הפירות שאכל הם כגזל בידו וע"פ דאפילו אם הוא גברא דלא עביד למיגר רק שהחצר קיימא לאגרא משמע דג"כ חייב וצ"ע:

טו המע"ה ול"ד למוכר בהמה ונמצאת טריפה דסעיף י"ד שא"ה דיש לבהמה חזקת הגוף משא"כ בגבינה דהכא שדרך להתליע ואין לו חזקה:

טז ישבע המוכר מיירי שכבר נתן הדמים שהמוכר הוא מוחזק וכשלא נתן עדיין הדמים ישבע הלוקח:

יז ישבע הלוקח שהתנה עמו וכו' ושזה הוא השמן וכו' ובתשו' הרא"ש מבואר שהמעשה היה שלא בירר המוכר טענתו אם שלא הבטיחו בצלול כלל או שאמת שהבטיחו בצלול רק שטוען שהלוקח החליפו בעכור ע"כ כשבא הלוקח לישבע צריך לישבע על שניהם

שהבטיחו בצלול ושלא החליפו אבל כשהמוכר נשבע א"צ לישבע רק שנתן לו שמן כמו שהתנה עמו:

יח ואם ירצה הלוקח היינו כשהמוכר ג"כ מרוצה אבל ודאי דאין אחד יכול לכוף את חבירו בקיום המקח דהא הוי כמו מום במקח דשניהם חוזרין:

יט ואינו משהה. משא"כ בעה"ב המוכר מסתמא השהה כבר הבהמה אצלו והאכילה דברים דקים וידע כבר מהמום [סמ"ע]:

כ ויהיה הספסר מחזירו ללוקח ראשון ע"ב דהיינו דוקא כשפירש לו שלקחו לרדיא אבל כשלקחו סתם ממילא לא היה יכול להחזירו להמוכר הא' ואין לו טענה ומחויב הספסר לשלם להלוקח אם הלוקח פי' שלקחו לרדיא או כשלוקחים הן יתומים שסתמייהו לרדיא זביניה:

כא וי"ח דאפילו הסירסור צריך לשלם ע"ב דהיינו דוקא שלא פשע כגון דאוקמא בהדי תוראי אבל כשפשע הלוקח חייב והספסר פטור:

כב נשבע שא"י אף שאין נשבעים על טענת שמא מ"מ כיון שהלוקח אמר ברי לי שהיה בו בדיל הוי כאומר ברי לי שאתה חייב לי והלה משיב א"י דחייב לישבע [ש"ך] והסמ"ע תירץ דכאן מיירי שטוענין עליו שציוה בעצמו לצורף לעשות כך:

כג שלא זכה בו הסירסור ע"ב דהיינו דוקא בכה"ג שאין דרך להתוודע אבל מצא דבר שמוכרך במטלית ומסרו לאחר זכה הנמצא ראשון:

כד מקח טעות וכן אם התנה שיתן לו מביצים שנולדו ונתן לו מביצים שנמצאו במעי תרנגולת או שהתנה שיתן לו מביצים הנולדים מתרנגול ותרנגולת ונותן לו מביצים דספנא מארעא הוי מקח טעות [סמ"ע] ועש"ך דמי שפרע לאחד ואחר כמה ימים מצא המלוה ביניהם מטבע מזוייפת והלוה טוען א"י אם הוא שלי הוי כטוען א"י אם פרעתיך וע"ל סי' ע"ה והט"ז חולק ע"ז:

כה חייב באחריותן אף שכבר נתקלקל כל הזרע הוי פסידא דהמוכר אבל הוצאות שהוציא הלוקח בזריעה אינו חייב המוכר להחזיר [סמ"ע]:

כו ואפילו אבד או נגנב ואם היה לו שהות להודיע חייב הלוקח באחריות גניבה ואבידה כל שלא הודיעו וע"ב שכן עיקר:

כז ואינו חייב אלא בהוצאות החזרה. וה"ה הטיפול של החזרה על המוכר סמ"ע:

כח ואם לא הודיע וע"ב דאם הלוקח הוא ממ"א או שדרך סחורה זו להוליכה למ"א הוי כהודיעו וה"ה אם חטף א' מחבירו חפץ להוליכו למ"א ואם לא נתכוין לגזול לעצמו רק להזיק לחבירו וכן לזה שעקר דירתו למ"א חייב להחזיר מה שחטף או הלוה פרעונו על

הוצאות למקום חבירו אבל גזלן א"צ להוליך הגזילה להנגזל מפני תקנת השבים אם לא כשנשבע לשקר:

כט ה"ה ברשות הלוקח ע"ב דבכ"מ דהלוקח חייב א"צ לשלם רק כפי מה ששוה בשעת גניבה כדין שומר וכן הדין לעיל בלא הודיעו:

ל ברשות הלוקח. היינו כשהיה לו שהות להודיעו ולא הודיע להסמ"ע ולהש"ך אפילו לא היה לו שהות:

לא ואם היה לו להודיעו היינו כשיש תועלת בהודעתו כגון שהיה יכול לעשות תקנה הא בלא"ה פטור הלוקח (סמ"ע):

לב ונמצא נגחן. דאז אסור לקיימו חי:

לג כגון שנתייקר הבשר פי' בשעת מכירה דאז אין ראיה מהדמים:

לד כי הדדי נינהו. ע"ב דאפילו אם רובא קונין לשחיטה ג"כ לא מיבעיא להוציא ממון מיד הלוקח:

לה והמוכר מכירו. אבל אם אינו מכירו לא הוי מקח טעות:

לו אם יש הוכחה בדמים דדוקא גבי צמד בקר שהדמים מכחישין את עיקר הלשון דב"א קורין לעול בלא בקר צמד מבואר לעיל בסי' ר"ך דאין הדמים ראיה אבל הכא כיון דבין לשחיטה ובין לרדיא קורין שור הולכין אחר הדמים (סמ"ע) ולענין אי תפיסה מהני בדין זה ע"ב:

## סימן רלג

א לבנות ונמצאו אדומות. ואפילו אם המין השני הוא עדיף:

ב לוקח יכול לחזור ולא מוכר. ע"ב דאם נתאנה יותר משתות ותובע האונאה מה דינו:

ג והמוכר אי"ל. היינו כשלא נתאנה הלוקח כדי ביטול מקח אבל אם נתאנה הלוקח כדי ביטול מקח תלוי במחלוקת בסימן רכ"ז אי המאנה יכול לחזור בו (סמ"ע):

ד ונמצא שאינו מסורס. ע"ב דדין זה הוא ספיקא דדינא:

ה שאינו אוכל. דאז היו לגביה כיפות ונמצא רעות (סמ"ע) וצ"ע אי בעינן שיהיה המוכר מכירו שאינו אוכל מזה כמו בסי' רל"ב סכ"ג:

ו דהכל מין כסף. והש"ך חולק וס"ל דהוי כיפות ונמצאו רעות:

## סימן רלד

א ונודע שלא הראהו. ול"ד לבהמה שלא נבדקה דסעיף ג' שא"ה דבהמה בחזקת כשירה עומדת וא"צ בדיקה אלא מדרבנן משא"כ במום דבהמה בחזקת שאין בה מום עומדת

ואיסורא דאורייתא הוא ועוד דבכור שלא נבדק אסור בהנאה ובאיסו' הנאה אפילו באיסו' דרבנן מחזירין הדמים כמבוא' בסעיף ד':

ב יקבר. היינו הלוקח צריך לקוברו ואסו' להחזירו למוכר שיקברנו דחיישינן שמא ימכור לעכו"ם ויהנה ממנו משא"כ במונר טריפה דסעיף ב' מחזירין הבשר דלא חיישינן שיאכלנו דחשיד לאיסו' קל דלפני עור לא חשיד של איסו' חמור דאכילה ולא חיישינן שימכרנו לישראל אחר דהא טבח שיצא טריפה מת"י מכריזין עליו שלא יקח אדם אצלו:

ג ונודע שהיא טריפה. ע"ב דאם הלוקח עירבו ובשלו עם כשירות שחייב המוכר לשלם לו:

ד והוא יחזיר להם הדמים. הטעם מפני דקנסו משום שהכשיל לישראל באיסו' דאורייתא ועוד דאין ללוקח הנאה באכילת איסור דאורייתא אף שהיה שוגג משא"כ באיסור דרבנן דסעיף ג' וע"כ הנ"מ בין ב' טעמים אלו:

ה ואין המוכר מחזיר לו כלום אפילו המותר משווי כטריפה וע"ב הטעם:

ו כל אסורי הנאה. ואפילו מכרה הלוקח לעכו"ם וקיבל דמים מכל מקום צריך המוכר להחזיר לו כל הדמים והטעם כיון דאפילו באיסור הנאה שאינו תופס דמיו מכל מקום הדמים אסורין למוכר:

## סימן רלה

א אם יודע בטיב מו"מ. הטעם משום כדי חייו ומ"מ יכול למכור אף ביותר מכ"ח משום דלא פלוג רבנן:

ב ולאחר עשרה כל שאינו שוטה צ"ע שלאכ' זה בשם י"א דהא המחבר כ' עד שיגדל אם יודע משמע כ"ז שלא הביא שתי שערות צריך בדיקה ואם גדול נתן מתנה לקטן קודם שהגיע לעונת הפעוטות וזיכה לו ע"י אחר ולא פי' אימת יתננה לו ואז אם האחר מסרו לקטן אחר שהגיע לזמן שיהיה מקחו ומתנתו קיימת פטור האחר אף אם נאבד ביד הקטן אבל מסרו לו קודם לכן חייב האחר:

ג ומתנתו קיימת דמתנה דמי למכר דאי לאו דעביד ליה נייחא נפשיה לא היה נותן לו מתנה ומכלל כדי חייו הוא:

ד בנכסים מועטין היינו דבנכסים מועטין הדין דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים ואחר תקנת הגאונים אפילו במטלטלין הבנים והבנות יזונו אם היתומים מכרו הכל אין להבנות כלום כמבואר כ"ז באה"ע סי' קי"ב ע"ש ולזה כתב כאן הרמ"א דבמכירת הקטן כה"ג לאו כלום הוא וזהו כוונת הסמ"ע בס"ק ח' וע"ב:

ה אבל בקרקע. דבקרקע צריך חריפות ובקיאות טפי:

ו או שקנה לו אפוטרופס. אבל אם קנה הקטן בעצמו אף דמהני כמבואר בסעיף ז' מ"מ כיון דהקטן יכול לחזור בו כמבואר שם הוי דינו כמטלטלין (סמ"ע) וע"ב שדין זה צ"ע:

ז במתנת שכ"מ. וה"ה דל"ש בקטן לומר מצוה לקיים דברי המת (סמ"ע):

ח מיהו כ"ז פי' אף שלא אמר לו הקטן בפי' לאכול הפירות מ"מ כיון שהיה שם הקטן וקרוביו ולא מיחו מחילה בטעות כי האי אפילו בקטן הוי מחילה וכמו בדשלב"ל דאי שמיט ואכיל דלא מפקינן מינייהו ודוקא בהלך למדינת הים או שמת הקטן אסור להלוקח לאכול הפירות אבל בהיותו כאן מותר לאכול ובסעיף י"ד דכתב המחבר דמוציא ממנו כל הפירות מיירי בהלך למדינת הים (סמ"ע) וע"ב דהעיקר דשם מיירי במכירה שכבר נתן הדמים וכיון שהמכר נתבטל הוי אכילות פירות כריבית וכאן מיירי במתנה או במכר שלא נתן עדיין הדמים:

ט שט"ח דינו כמטלטלין. ואף דבשטר בעי כומ"ס ואין שטר לקטן מ"מ מהני והטעם ע"ב וחזקת חנות דינו כקרקע (ש"ך):

י אם ה"ל אפוטרופס. דשוב לא שייך בו תקנת כדי חייו:

יא כמש"ל סי' ר"צ וסעיף נ"א בטור כצ"ל [וט"ס בסי' ר"ל] (סמ"ע):

יב מ"מ מקחו מקח. והיינו אחר שיגיע זמן מסירת אפוטרופוס ליורש אז צריך ליתן להלוקח המקח:

יג פחות משתות מחילה משום כדי חייו הוצרך להשוותם גם לענין אונאה לגדולים:

יד אינו מקבל מי שפרע וע"ב דאם הוא באופנים המבוארים בסי' קצ"ח ובסי' קצ"ט שהמעות קונה קנין גמור קונה אף בקטן:

טו שאין מוציאין מיד הקטן. ע' הפירוש בבאורים:

טז ואין קונין מיד הקטן. עיקר הטעם משום דכתיב ושלף איש נעלו ולא קטן: ובחליפין שוה בשוה תלי' במחלוקת הפוסקים בסי' ר"ג אי בעי נעל דוקא ממילא בעי ג"כ איש ואי לא בעינן נעלו לא בעי ג"כ איש:

יז ולא יהיה הקנין ע' היטב בבאורים:

יח קטן שקנה הקרקע. דוקא המוכר א"י לחזור בו אבל הקטן יכול לחזור בו דאם לא יהיה יכול לחזור לחזור בו הוי חוב ואין חבין לאדם אלא בפניו:

יט לפרוע חובת אביהם. וה"ה חובות עצמו וע"כ דאם הקטן צריך למכור קרקע לצורך עצמו א"א לו למכור אפילו ע"פ ב"ד רק באופן שילוה מעות לעצמו ולשעבד הקרקע ואח"כ יכולין הב"ד לשוכרו כדי לפרוע החוב:

כ במתנת שכ"מ דדין ירושה יש לו:

כא עשרים שנה שלימות. ול"א ביה מקצת השנה ככולה:

כב נוטה אחר המעות משא"כ בקרקע שקנה דהרי ראינו שניחא ליה בקרקע טפי ממעות:

כג מתנת שכ"מ פי' שנתן הוא לאחר במחלת שכ"מ. ואפילו היא קרקע שירש מאבותיו:

כד סימני סריס מבוארים באה"ע סי' קע"ב ע"ש ותמצאם:

כה ועוד דסי' עשוין ע"ב שצריך לכל הג' טעמים ואם הוא חי ובדקוהו ויש לו שערות הוא מחלוקת הרא"ש עם הרשב"א והרמב"ן אם מחזיקינן אותו בגדול למפרע:

כו הפירות שאכל עמש"ל ס"ס א':

כז שמין לו. צ"ע אם דינו כיורד ברשות ונוטל אף שכר טרחתו או כיורד שלא ברשות (סמ"ע) וע"ב דנראה דהוי כיורד ברשות:

כח שוב א"י למחות תרתי בעי שלקח מעות וגם הלוקח משתמש בקרקע לפניו אחר שהיה גדול ושתק ואפינו בזה הרמב"ם בשם רבותיו חולק (סמ"ע):

כט קטן שלוה מדלא כתב שהגיע לעונת הפעוטות כמ"ש בסי' צ"ו גם מדלא כתב לעיל מחלוקת שכתב בכאן נראה דבסי' צ"ו מיירי שלוה לצורך מו"מ דבזה כ"ע ס"ל דקודם שהגיע לעונת הפעוטות אין מעשיו כלום ואחר שהגיע לכ"ע חייב לשלם דבמו"מ דינו כגדול וכאן מיירי שלא הגיע לעונת הפעוטות ואומר שלוה לצורך מזונות בזה חולקים הסברא הא' ס"ל דכשאמר בשעה שלוה לצורך מזונות חייב לשלם כשיגדל והסברא השניה ס"ל דדינו כשוטה שפטור אף שנתברר שלוה לצורך מזונות והדיעה הג' ס"ל שנתברר שלוה לצורך מזונות חייב אבל אמירת הקטן בשעה שהלוה שהוא לצורך מזונות לא מהני וע"ב דה"ה אם מודה לכשהגדיל דלוה לצורך מזונות נמי מהני:

ל מ"מ יכול לשעבדן הג"ה זו קאי על פחות מבן ך' שנה וכבר הוא בן י"ג והביא שערות לענין שיעבודו שישעבד שיכול לטרוף מהלקוחות שקנה ממנו אחר שנעשה בן ך' אבל אם הוא פחות מבן י"ג אין לו דין שטר כלל לגבות ממשועבדים רק מב"ח יכול לגבות אפי' מנכסי' שירש מאביו ע"פ ב"ד אפי' קודם שנעשה בן ך' וע"ב:

לא ואינו שומע כלום. אבל אם שומע במקצת דינו כפיקח וע"ב דאם צריך למכור קרקע מעמידין לו אפוטרופס מב"ד:

לב ברמיזה. אבל קפיצת פיו לא מהני:

לג בדיקות רבות וכדרך שבודקין לגיטין:

לד שבודקין לגיטין מבוארים באה"ע ס"ס קכ"א:

לה ע"י עצמו. אבל המזכה לשוטה ע"י אחר מהני (סמ"ע):

לו בסוף שטותו. כלומר וכבר התחיל השיפוי:

# סימן רלו

א אם יש ביד הבעלים ליקח. פי' שאם קנאה הלוקח תוך י"ב חודש יכולין הבעלים (לסלקו) כל אימת שיש להם דמים אפי' אחר כמה שנים (סמ"ע) וע"ב דהעיקר דכששהה יב"ח בין בפני המציק ובין בפני הלוקח מהמציק א"י לסלקו שוב מטעם כיון דשהה כ"כ ולא תבעו גמר והקנה:

ב זה שהמציק מוכר בזול. אפי' קנה בשוויו או ביוקר אפ"ה צריך ליתן להבעלים רביע דלא פלוג רבנן:

ג היו הבעלים אומרים. קשה דבמאי מיירי אי בקנהו הלוקח תוך יב"ח לעולם יכולין הבעלים לסלק הלוקח אי בקנה אחר יב"ח אפי' לכתחלה יכולין לדחות להבעלים לקנות לעצמו וצ"ל דהרמ"א ס"ל דאפי' אחר יב"ח יכולין הבעלים לסלקו אם היה להם מעות בשעת קניית הלוקח (סמ"ע) ולפמש"ל א"ש דמיירי שקנהו הלוקח תוך יב"ח והבעלים באו אחר יב"ח וטענו שכבר רצו ליתן לו המעות תוך יב"ח בזה כתב הרמ"א דהבעלים צריכין לברר:

ד או שהודה פי' שהודה עכשיו שקיבל המעות רק שאומר שמחמת יראה קבלם אז אין שומעין לו שהיה לו למסור מודעא אבל אם כבר הודה שקיבל המעות ועכשיו טוען שלא קיבל רק שהודה אז מחמת יראה שומעין לו כמו בסי' ר"ה (סמ"ע) וע"ב דהעיקר דאפי' אם כבר הודה ל"מ ול"ד לסי' ר"ה:

ה שטוענין לו דכיון דאם היה טוען בחייו שנתן להם השליש היה נאמן כיון שיש חזקת ג"ש וטענה ה"נ טוענין ללוקח וע"ב דבשאר לוקח מגזלן אין טוענין וע"ל סי' קמ"ט:

ו ונתן שליש ואם קנאו תוך יב"ח דמצי מסלקו טוענין לו שקנה תחלה מהבעל ואח"כ מהמציק:

ז אין הבעלים יכולין להוציא. והרא"ש והטור חולקין וס"ל דיכול להוציא מיד הלוקח אפי' שהתה בידו יותר מי"ב חודש (סמ"ע) וע"ב דאפי' לדעת המחבר באם יש לו כח עוד לתבוע לנכרי בדיניהם יכול לתובעו ולהוציא השדה מיד הלוקח:

ח אלא שמין. ואם כוונת הלוקח היה להציל מיד הגזלן ולהחזירו להנגזל צריך ליתן לו כל מה שהוציא אם דהיה יכול להשתדל לו בזול יותר (ש"ך) וע"ב דאם ידע שהיא גזולה ונתכוין לקנותו לעצמו ולא להחזירה להנגזל צריך הלוקח להחזירה בחנם:

ט א"צ להחזיר להבעלים אם קנאם וה"ה אם גזלם וע"ב שדין זה הוא תמוה:

י כדין מכרה הטעם כיון דהישראל נתן לו רשות למוכרה ודינו כדין שליח שטעה שחוזר בכ"ש וע"ב:

## סימן רלז

א נקרא רשע. ומכריזין עליו בבה"כ:

ב ולקנותו בזול. והרמב"ן חולק ש"ך:

ג ואפי' לסברא זו. פי' לסברא אחרונה דוקא כשהמהפך הוא עני אבל כשהמהפך הוא עשיר אפי' סברא האחרונה מודה דלא הוי רשע רק בדבר שאינו מצוי אפי' בדמים:

ד שלא להשיג גבול בשכירות. ע"ב דהיינו אף קודם ששכר שנה השניה החרים שלא הוסיף דמים ואם השני עבר על חרם ר"ג ושכרו אפי' אם המשכיר הוא עכו"ם יש לראשון דין בר מצרא דהיינו כשרוצה הא' להחזיר לו אותה תוספות יכול להשני לסלק מהקרקע:

ה לשכור אותו מלמד עצמו. הטעם דבהסברת הלימוד ועיונו אין כל המלמדים שווין והוי כדבר שאינו מצוי ודוקא שלא עשה קנין להמלמד:

## סימן רלח

א אף על פי שאין אותו פ' לפנינו. דכיון דאין כותבין רק שהמוכר אומר כך לפניהם נמצא דאין שום חוב להלוקח אלא זכות וזכין לאדם שלא בפניו:

ב בקנין דאל"כ איכא למיחש שמא כתב ליתן לו בניסן ולא נתנו עד תשרי וזבניה לאחריני ביני וביני ואזיל האי ומפיק לשטרא שזמנו בניסן ומפיק שלא כדין ולכך בעי קנין דאז כדין טרף וזה דעת הרי"ף אבל הר"י פסק דעבחז"ל הילכך אפי' בלא קנין כותבין לו וע"ב דדוקא באמר לעדים זכו וע"ל בסי' רל"ה סעיף כ"ג אבל בלא"ה כיון שהמוכר יכול לחזור בו יש לחוש לחששות הנ"ל:

ג או שהעיד על עצמו ע"ב דאפי' לא הודה שקיבל דמים מ"מ כותבין:

ד העדים מכירין השמות. דוקא כשהמוכר והלוקח באו לפניהם שאז כותבין בשטר שהמכירה נעשית בהסכמת שניהם דאז יש ג"כ קצת חוב להלוקח אז צריך להכיר שניהם אבל אם רק המוכר בא לפניהם דאז אין כותבין רק שאמר להם המוכר כך וכך דאז אין שום צד חוב להלוקח רק להמוכר אז א"צ להכיר רק שם המוכר מטעם דשמא מעלה לו שם בשם אחר כדי שיכתבו שהאחר מכר שדהו לפ' ואח"כ יוצא מהאחר השדה בשטר זה:

ה שטר ללוקח. היינו אפי' אם רוצה לכתוב בל' שאמר להם הלוקח כן דשטר כזה אינו מכריח להמוכר אפ"ה אין כותבין שלא יצא הקול ויזלו נכסיה:

ו כשמעידין ע"ע. היינו שכותבין בשטר שהעידו על עצמן שקיבל הדמים:

ז שכותבין אפי' לא העידו ע"ב דכותבין אפי' בלשון שמשמע שנעשה מהסכמת שניהם ואפ"ה א"י להוציא המעות מידו:

## סימן רלט

א לכתוב אחר. ואפי' העדים עצמן יכולין וא"צ ב"ד (ש"ך):

ב וג' שטרות ומ"מ אין לאפושי שטרי בחנם דזילי נכסיה (ש"ך):

ג ולא מזמן ה"ה מזמן שני כשכותבין בו איחרנוהו:

ד הדרית וזבנית ממך. ואע"פ שנכתבו בהשטר דלא למיגבי בי' והרי ניכר שהיה לו שטר אחר ואבד מ"מ יש לחוש שיאמרו שמתחלה ציוה לעדים שיכתבו לו העדים שני שטרות מחשש שמא יאבד לו האחד והרי זמנו של שטרו מוכיח שקניתי מהשתא (סמ"ע):

ה שטרי מכר המאוחרין פסולין. הטעם דיש לחוש שחזר וקנאה ממנו בין ניסן לתשרי ואח"כ יוציא זה השטר מאוחר ויאמר הדרית וזבנית ממך והא שכתב הטור דאם איחרו כתיבת השטר ואין זוכרין זמן הקנין דכותבין זמן הכתיבה ול"ח לחששא הנ"ל הטעם דאמרי' דאם איתא דחזר וקנה הו"ל קול פי' חזר וקנה שדה שמכר ולא היו העדים חוזרין וכותבין משא"כ בשטר מכר המאוחר חיישינן שמא באמת יהיה לו קול אח"כ ואז לא יועיל לו הקול שהלוקח יאמר אמת שמכרתי לך אבל חזרתי ולקחתי ממך וע"ב:

## סימן רמ

א לשאר דברים. המבוארים בסי' רט"ו סעי' ז':

ב הראשון עיקר. דאמרינן דהשני לא נכתב רק לקנוניא ודוקא לענין פסידא דבר מצרא או לענין פסידא דלקוחות אבל ודאי דיכול לחזור על המוכר מחמת אחריות כשהשטר מכר הוא האחרון (סמ"ע):

ג שלא כתב הב' אלא לתוס'. וגובה העיקר מזמן א' והתו' מזמן שני ול"ד לב' כתובות המבואר באה"ע סי' ק' שא"ה כיון דדרך העולם לכתוב כשמוסיפין וצבית ואוסיף לה מדיליה ומדלא כתב כן ודאי מוכיח דלא נתכוין להוסיף משא"כ כאן במכר דאין דרך העולם לכתוב כן ולכן אמרינן דלהוסיף נתכוין (סמ"ע):

ד כל הפירות שאכל. והטור חילק וס"ל דאינו נועל רק הפירות שהן בעין אבל מה שכבר אכל א"צ לשלם וע"ב דדין זה לא מיירי רק באיתחזקו ב' השטרות בב"ד קודם שאמר האמתלא אבל כשמרא' שני השטרית ואומר אמתלא על השטר הב' נאמן במיגו ואם המוכר מודה שהשטר א' אמת נוטל הלוקח אפי' הפירות שהן בעין ואם מת הלוקח ויורשיו מוציאין הב' שטרות טוענין להו דמכרה וחזר ולקחה ולא מרעינן שום שטר:

ה חוק למלך. ע"ב דדוקא כשהמלך תובע להראשון והמוכר תובע ללוקח אז הלוקח להביא ראי' ולהטור שהבאתי לעיל הלוקח נותן תמיד הטסקא ועיין עוד בביאורים כמה דינים:

ו ואח"כ חצי השדה זהו לדעת הרמב"ם דס"ל הטעם דאידויי אודי ליה אבל לדעת הטור דס"ל דאחולי אחיל ממילא מהחצי השדה שלא מחל לו נשאר לו זכות מזה הראשון:

ז כל שדעתם נוטה. פי' שאומדין דעת הנותן למי משניהם היה דעתו קרוב יותר (סמ"ע) וע"ב כמה דינים:

ח שאין אנו יודעין והמוכר או הנותן אינו נאמן בזה:

ט שהגיע (שטרו) לידו תחילה. אבל אם יודעין ע"י ע"מ למי הגיע לידו השטר תחילה נותנין למי שהגיע לידו תחילה כמו בקנין (סמ"ע) והא שמחלק המחבר בין קנין לאין בו קנין הוא דבקנין העדים הם עידי חתימת השטר וידועים לנו שמותיהן ויכולין לשלם אבל בלא קנין ע"מ הם אינן ידועין מתוך השטר מי ומי הם:

## סימן רמא

א מתנה מועטת. דאלו במתנה מרובה לא סמכה דעת המקבל ולכך לא קנה:

ב ולעיל סי' ר"ד היינו לענין אם נתן מתנה והניח עלי' משכון לחבירו ל"ק כמו במכר (ש"ך):

ג אינו כלום. ואף אם ראובן עשה ג"כ ק"ס מ"מ כיון דקנין דראובן ל"מ כלל משום דהוי דבר שאינו שלו וגם לוי לא עשה ק"ס רק לקיים קנין של ראובן ודבריו של ראובן לא חלו:

ד אפילו היה לו שטר או משכון. פי' שצריך הנותן להחזיר לו השטר או המשכון (סמ"ע) והש"ך כתב דהוא פלוגתא בירושלמי ולכך הוי ספיקא דדינא וע"ב דהעיקר דמחילה מהני לענין זה דאמר שמחל שוב א"י לגבות חובו ע"פ ב"ד מהמשכון אבל לענין שיהיה צריך להחזיר לו השטר או המשכון לזה צריך קנין:

ה עדים פסולין. עיין הפי' בביאורים:

ו אין שייך אלא במעות שחייב ומעות פקדון המונח בעין כחפץ דמי ול"מ מחילה (סמ"ע):

ז המוחל לחבירו מה שיטול קשה הא בחפץ ל"מ לשון מחילה ותי' הסמ"ע דמיירי שאמר ג"כ לשון מתנה והש"ך תירץ דהכא שייך ג"כ לשון מחילה משום דכשיטול בלא רשות יהיה לו עליו תביעה ושפיר מוחל לו התביעה משא"כ כשיש לו חפץ ביד חבירו שחבירו א"ר ליטלו בלא רשות ל"ש תביעה ע"ז ועוד דמיירי דהנותן א"י מה יטיל או ממון או חפץ וע"ב שתמוהין דבריו וישוב אחר לדברי המחבר ע"ש:

ח אבל קרקע לא. דלא שייך מוחזק בקרקע דבחזקת בעלים עומדת:

ט תנהו לזה. היינו במעמ"ש:

י לא מהני אם נותן לו ע"מ להחזיר. דוקא בזה שנדר לחבירו שיתן לו דאז הוי כנודר ע"ד חבירו מש"ה צריך ליתן לו מתנה גמורה אבל כשנדר סתם יכול ליתנו אפילו ע"מ להחזיר (סמ"ע):

יא והקדישו ע"ב דהיינו הקדישה לשלמים אבל הקדישו להקדש ב"ה אז מכרו ל"מ החזרה דהא לחזרה בעי' קנין ואין אדם מקנה דבר שאינו שלו וע"ע בביאורים:

יב לי ולא ליורשיו. כתב הסמ"ע בשם הרשב"א האומר לחבירו שדי נתונה לך ע"מ שתתן לי בכל שנה ה' זהו' נותן לו כל ימי חייו מת אינו נותן ליורשיו בשנים הבאים אבל מה שנשאר לאביו חייב צריך להחזיר ליורשיו וע"ב דמיירי שלא היה המתנה תלוי בתנאי זו רק חיוב בעלמא שהתחייב לנותן דאז אמרינן דלא התחייב עצמו רק כל ימי חיי אביו:

יג דמי החפץ. ודוקא כשהחפץ אינו בעין כגון שנגנב או מכר שהוציאו מרשותו אבל אם הוא בעין אפילו נדרו ליתנו לצדקה מ"מ כיון דגוף החפץ לא נקנה להצדקה עדיין צריך להחזיר להנותן גוף החפץ כתב הרא"ש דמתנה ע"מ להחזיר בעי' שיחזיר ברצון אבל כשאינו מחזיר רק ע"י כפיית ב"ד נתבטלה המתנה:

יד בתוך הזמן. אבל אם מת אחר הזמן ע"ב:

טו פטור מלשלם. ואפי' בגניבה ואבידה פטור דאינו אלא כש"ח וע"ב דאפי' נשתמש בו פטור ולענין אם שאל לקדש בו אשה ונגנב מידו ע"ב:

טז בין שהתנהו ודוקא בתחלת המקח אבל שלא בתחלת המקח מבואר בסי' ר"ז אימת הוי פטומי מילי וע"ב הרבה דינים מדיני תנאי:

יז ע"מ שלא תעשה. דלעולם מוקמינן הדבר כמו שהיה ומי שטוען שנשתנה עליו להביא ראיה:

## סימן רמב

א שאנסוהו ליתן דוקא באנסוהו למכור אמרי' אגב אונסא וזוזי גמר ומקנה משא"כ באנסוהו ליתן:

ב אחריות נכסים בשטר. והא שכתב הרב בהג"ה סי' ר"ה סעיף ג' דמתנה שיש בה אחריות נכסים דינה כמכר שם איירי שהמקבל טוען שבמכירה באה לידו רק שכתב לו ל' מתנה משום איזה טעם משום הכי כשכתב בו אחריות יש הוכחה שהחמת הוא עם המקבל וכאן איירי שגם המקבל מודה שבמתנה באה לידו לכך אפי' נכתב בו אחריות נתבטלה המתנה:

ג בין של שכ"מ היינו תוך ג' ימים ראשוני' אבל אח"כ דינו כדין מתנת שכ"מ שנתבאר לקמן סעיף ו':

ד תפס המקבל. והרא"ש ס"ל דאף אם החזיק המקבל מוציאין מידו:

ה ולא ציוה על המסירה. פי' שלא ציוה על גוף המסירה שיהיה בפרהסיא כלל:

ו לסתמא. היינו שיאמר לעדים סתם כתבו:

ז מצוה מחמת מיתה. היינו אחר ג' ימי' או שתקף עליו החולה:

ח אין חוששין לה. הטעם דאא"ל דדעתו להחניף דא"א מחניף בשעת מיתה:

ט כאנוס כף הדמיון הוא משום דלא הוי אונס גמור דהוא אונס דנפשיה מש"ה לא נתבטלה המתנה רק בצירוף להמתנה הראשונה הוי כמודעה:

## סימן רמג

א לשלוחו של שמעון. פי' כגון שהגזברים דברו עם ראובן שידור לצדקה ואותו הצדקה היה בשביל שמעון ולא הודיעו שהוא בשביל שמעון ונדר צדקה וכיון שהגיזברים הודו שהוא לצורך שמעון יכול שמעון בעצמו להוציא מידו (ט"ז):

ב הולך לפ' דוקא בהלואה הוי הולך כזכי משא"כ במתנה כמבואר לעיל סי' קכ"ה:

ג המקבל עני. ודוקא בממון אבל אם נדר להטריח בגופו מסתפק המהרי"ק אי חייב לקיים דבריו ובנדר ממון ולא היה בידו לקיים בשעה שנדר ע"ל בסי' קכ"ה:

ד בשעת חליה. ע"ב:

ה אינו ברשותו. אבל הוא ברשות הנותן דאם לא כן הוי דשלב"ל וע"ל סי' קכ"ה דלדעת הרמ"ה בעינן דוקא ידו ולא רשותו וע"ב:

ו יכול לחזור בו שלא יכתבו. הטעם כיון דבשטר בעינן שליחות וכיון שמבטל השליחות אין העדים יכולין לכתוב מה שהוא חובתו וממילא נתבטל המעשה כיון שתלאן זה בזה ובתנאי דמאתים זוז אף דלא הוי חובת הנותן ל"א יקיימו התנאי בע"כ כמו בכל התנאים והטעם הוא כיון דלאו תנאי הוא יתקיים המעשה אף בלא תנאי ז"א דדוקא לטובת הלוקח הוא כאילו אינו אבל מה שיש בהתנאי טובת המוכר התנאי במקומו עומד וכיון שמבטל התנאי ממילא נתבטל המעשה:

ז שישאו זא"ז. פי' שעשו קנסות למי שיעבור על השידוך אבל אם עשו קנין על שישאו זא"ז גרידא ל"מ קנין דהוי קנין דברים:

ח ומוחה בכתיבת השטר. וה"ה אם כבר נכתב למוחה בהנתינה:

ט נתבטל הקנין. ופטורים מהקנס ואפי' משום בושת א"צ ליתן:

י אבל אינו טורף ממשעבדי אף שהיה קנין ומבואר לעיל סי' ל"ט דלהרבה פוסקים גובה בעידי קנין ממשעבדי וגם אפי' מוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי כיון דאיכא קלא מ"מ כשמוחה בעדים אף הם נזהרים למלאות רצונו ולא מפקי קלא וע"ב דעיקר הטעם משום דכ"ז דלא נכתב השטר והלוה מיחה ושוב ידוע להלוה שלא יהיה השטר ביד המלוה עביד הוא לפרוע בלא שובר מש"ה נאמן לומר פרעתי ומש"ה אינו גובה ממשעבדי ולפ"ז אם הוא תו"ז גובה ממשעבדי:

יא הואיל ומיחה בהשטר. אבל כשלא מיחה אף שלא נכתב עדיין השטר מ"מ גובה ממשעבדי דהמוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי משום מאן דזבין בפרהסיא זבין:

יב להלוקח או להמקבל עצמו הטעם דכשמזכה להמקבל או להלוקח בעצמו יודע המזכה שכל כוונת הזוכה הוא על השטר מש"ה אמרי' דגם כוונת המזכה היה לכך משא"כ באחר שזכה בעדו אין משגיח שיהיה דעתו בשעת זכיית הקרקע על השטר:

יג וזכו לו בהשטר. הטעם דכיון דבהא שעתא ליתא לשטרא בעולם אין אדם מזכה דבר שלב"ל וע"ב טעם מחלוקתן ודוקא כשהיה הקנין בק"ס אבל בשטר מקנה שאמר כתבו וזכו ודאי דצריכין להמלך בו קודם שיזכו בשבילו ואפי' לאחר שנכתב:

יד אלא לאחר מיתת נותן. פי' שהשטר הוא ביד המקבל שמודה שבא לידו אחר מיתת נותן רק שטוען שקיבל קנין מחיים בלי שום תנאי והשטר הוא לראיה נאמן במיגו דאי בעי אמר מחיים בא לידי (סמ"ע):

טו יחזרו ליורשי נותן. מיירי בשטר שאין בו קנין ויודעין שבא מיד הנותן כגון שהיה קשור עם שאר שטרי הנותן ולכך מחזירין ליורשי נותן אבל בא"י מהיכן בא אין מחזירין לא לזה ולא לזה כמו בשטר הנמצא בשוק ובשטר שיש בו קנין אז כשידוע שבא לידו מנותן לא יחזיר לא לזה ולא לזה דחיישינן שמא התנה עם העדים ואמר תנו לידו אם לא שידוע בעדים שהקנה בסתם ואם א"י שהשטר בא מהנותן מחזירין אותו למקבל אם לא שידוע בעדים שאמר תנו לידו (ש"ך דלא כסמ"ע):

טז גדול. פי' בן י"ג שנים:

יז אפי' א"א. כגון ראובן שמזכה לשמעון ע"י אשת לוי או ע"י שפחתו של לוי:

יח במקום דזכי לנפשי' כגון שראובן נותן מתנה לאשתו ולשמעון יחדיו דאמרי' מיגו דיש לה יד ברשות בעלה לזכות לה זכיא נמי לאחריני (סמ"ע):

יט שאין ישראל נעשה שליח לעכו"ם אבל עכו"ם לעכו"ם נעשה (ש"ך) וע' במגן אברהם בא"ח שחולק ע"ז:

כ אבל במציאה לא. אבל עכ"פ יש בו גזל מפני דרכי שלום (סמ"ע) ואפי' בפחות מכן שהוא בבחינת צרור וזרקו והש"ך כתב דכשהגיע לבחינת צרור וזרקו זוכה אפי' במציאה מדאורייתא ומהא דתנן דמציאות חש"ו זוכה רק מפני דרכי שלום הוא כשהוא פחות מכשיעור זה צרור וזרקו וע"ב דהעיקר דכשהגיע לצרור וזרקו יש בו גזל במציאתו מפני ד"ש ופחות מזה אפי' מפני ד"ש אין לו דכמונח באשפה דמי ואם נתן חמש סלעים דבכור לקטן אז אם נאבד מהקטן חייב ליתן אחרים אבל אם אכלו הקטן יצא:

כא השוטה אינו זוכה. אפי' ע"י דעת אחרת מקנה:

כב והמזכה לשוטה. דלא גרע מקטן בן יומו. לענין אם הקטן יכול לזכות לגדול ע"י אחר ע"כ:

כג בן יום אחד ע"ב לענין אם מת אביו של בכור תוך שלשים אי הבית דין חייבין לפדותו:

כד שמי שמתחייב לקטן. וכן מבואר בסי' רל"ה מסעיף ה' עד סעיף יו"ד שאין לקטן אפי' הגיע לפעוטות שום קנין רק בהגבהה או משיכה שבא לידו אבל קנין אג"ק או חליפין שלא בא לידו אין לו עד שיגדיל (סמ"ע) אבל כשמזכה לקטן ע"י אחר אפי' ע"י ק"ס מהני וע"ב:

כה ויש חולקין דכיון דדעת אחרת מקנה א"צ שיהא משומר אלא לדעת המקנה:

כו ד' אמות ולענין מו"מ ומתנה ע' בסי' ר' ובגניבה לא תיקנו ד' אמות אפי' בסימטא (ש"ך):

כז קטנה עמ"ש לעיל בסי' ר':

כח קטנ' שאין לה אב והש"ך מסיק דאפי' יש לה אב ע"ב דבמציאה או במתנ' כשהיא סמוכה על שולחנו המתנ' הוא לאב ואין חצירה קונה להקטנ' אבל במתנה כשאינה סמוכה על שולחנו מתנה הוא שלה זוכה לה חצירה המתנה:

כט הזורק ארנק' בעיא דלא איפשטא הוא בש"ס אי אויר שא"ס להניח כגון שזרקו בכח וידוע בשעת זריקה דא"ס לנוח אי כמונח דמי וזכה בעה"ב בין במתנה בין בהפקר ואין הנותן או המפקיר יכול לחזור בו או לאו כמונח דמי מש"ה במתנה מוקמינן לה בחזקת מ"ק אבל בהפקר שכבר יצא מרשות מר"ק ובא לתוך אויר ביתו קודם שזכה בו אחר נותנין אותה לבעה"ב שזכה בו מספיקא קודם לאחר:

ל בעודו באויר בית. וה"ה אם חזר אחר שיצא מהבית:

לא ולא זכה בעה"ב אפי' תפס מוציאין מידו (סמ"ע וש"ך):

## סימן רמד

א אמר לב'. ה"ה אם אמר לג' תנו:

ב בשטר מתנה. וע"ב דאם מסר המתנה לשליח יכול לעשות שליח שני:

## סימן רמה

א תנאים חדשים היינו בלשון חיוב וקבלה אנפשו דמשעבד בו מיד אפי' בדשלב"ל כמבואר בסי' ס' או דקנה ליה בק"ס מעכשיו דמהני אפי' קנין אתן דמקנה ליה גופא דארעא והא דאין עושין כן בתנאים הראשונים משום שיראין לנפשם מחשש דשמא יחזור א' מהשידוכין ולכך אינן מחייבין עצמם רק בקנס משום בושת ואין רוצין לחייב עצמן בגוף הדברים מש"ה אם עשאו בלא כתיבת תנאים חדשים אינן מחויבין בגוף הדברי' הנזכרים בתנאי' הראשונים וגם קנס ליכא דהא ליכא בושת ומה"ט ג"כ אין חל על החוזר חרם הנכתב בתנאי' וקנין זה קנין אתן הוא:

ב לא זכתה ומ"מ אם אינו רוצה לקיים קודם הנשואין חייב ניתן קנס ונראה דנ"מ שאם מת אין מוציאין מיד היורשים דחיוב קנס אין חל על היורשין (סמ"ע):

ג אחר דברי הנותן היינו אם המקבל רוצה בהמתנה אבל כשצווח אינו זוכה בע"כ כמבואר לקמן בסמוך:

ד הודאת בע"ד דכאן ליכא לתרץ דבריו כמו בסעיף ד' משום שאמר נתתי בידו והא דלא אזלינן בתר הודאת הנותן דבנותן י"ל דמחמת שהיה עוסק בנתינתו טעה וסבר שכבר נתן לו וקצת פוסקים כתבו משום דהנותן הוא מוחזק:

ה עד שיוודע הדבר דשמא טעה וסבר דלא קיבלו אביו וכבר קיבלה:

ו לא הוה במעמד פי' שנוכל לומר שלא היה במעמד דאל"כ קשה פשיטא:

ז נשבע היסת ודוקא שהב"ח טוען ברי אבל כשטוען שמא אין עליו רק חרם סתם והא דנאמן לחוב לב"ח הוא משום שידענו שהשדה לא היתי שלו מעיקרא וע"ב חלוקי דינים בזה:

ח אחר שבא לידו והוא שותק כאן צ"ל דעת הי"א שהביא המחבר בסעיף י"א דס"ל דבשכ"מ כיון דדבריו ככתובין ומסורין דמי אם שתק בשעה ששמע הוי כשתק בשעה שבא לידו ועמ"ש שם:

ט מום זה נראה לי בה ודוקא במום הנרא' לכל מש"ה כשאומר שלא ראה אותו מקודם ניכר לכל שהוא משקר אבל בלא"ה יכול לומר שלא ראה עכשיו (סמ"ע):

י ה"ה הפקר והרמב"ם חולק עליו וס"ל דדוקא בל' א"א הוי הפקר אבל בשאר לשונות נשאר ביד המקבל (סמ"ע) וע"ב דיש לתמוה עליו:

יא ב"ח גובה ממנו ואפי' מע"פ גובה מהפקר (ט"ז) ואם הב"ח זכה בו אז כשזכה בו בעצמו בתורת הפקר לא נפטר הב"ח מחובו אבל משיזכה בו אחר והב"ח זכה בממון בתורת גיביינא נפטר המקבל מחובו ועיין ביאורים:

יב ששתק בשעה ששמע י"א אלו שייכים לעיל בסעיף י' ועמש"ל וע"ב ☜ דבעינן דוקא ששתק לאחר שמת הנותן אבל שתיקה בחיי הנותן לא מהני:

## סימן רמו

א ושמע שמת ואם כתב כל נכסיו לאחד מחמת שלא היה לו זרע ואח"כ זכה לזרע יעוין בתשובת מהר"מ לובלין סימן ק"ח:

ב כ"ש היינו אפילו דבר מועט ממש דאינו דומה לשכ"מ דבעי' שיור כדי פרנסתו לי"א (סמ"ע):

ג אבל לא בבריא דבבריא אין כאן אומדן דעת כיון דראינו דשבק גם לנפשו אבל אם כתב רק מהיום ולאחר מיתה דינו כש"מ ש"ך דלא כסמ"ע:

ד דה"ה בריא בב"י כתב דאפילו למאן דס"ל בסעיף ב' דדוקא בשכ"מ מ"מ הכא מודה כיון דצריך לברוח כשכ"מ דמי והסמ"ע כ' דמאן דפליג בסעיף ב' פליג נמי בהא:

ה הכות' כל נכסיו להרי"ף והרמב"ם דוקא בכותב די"ל דדעתו היה להחשיבו דיצא עליו קול בשטר אבל בשכ"מ שאמר מתנה גמורה הוא ובזה מתרצים סתירות דברי הגמרא אהדדי והרא"ש והטור לא מחלקין בין כתיבה לאמירה רק בין לשון מתנה ובין לשון ירושה והן הן דעת המחבר והרב:

ו בן קטן ואפי' אם שאר אחיו גדולים והם כאן לא פליגי רבנן:

ז שייר כ"ש דאם כוונתו למנותו אפוטרופיס היה למנותו גם אכל שהוא זה ששייר:

ח שהקנה לו בקנין מבואר לקמן סעיף ז':

ט על המקבל להביא ראיה שהנכסים בחזקת כל היורשים:

י לבת בין הבנים. היינו בלשון מתנה אבל בלשון ירושה לא מהני כמבואר לקמן סי' רע"א ע"ש:

יא לא' מן היורשים. כגון אח בין האחין דוד בין הדודין:

יב אפוטרופס לא עשאו ע"ב:

יג ונשאר החצי לבניו פי' לכל בניו דזה אינו אלא אפוטרופס ול"מ אם כ' הנכסים לאחר תחילה והשאר לבניו דודאי ל"ה אלא לאפוטרופס משום דבשעה שכתב לבנו הוי כל נכסיו אלא אפילו כ' לבנו ולהאחר בבת אחת אפ"ה ל"ה אלא אפוטרופס כיון שלא שייר כלום:

יד לבנו נמי הוה מתנה מדלא כתב כל נכסיו לבני ולפ' והקדים בנו להאחר הוי כנותן לבנו המקצת תחילה אבל כשנותן שני שלישים לבנו ליכא הוכחה:

טו הראשון הוי מתנה מדלא כללינהו כל נכסים לראובן ושמעון בני ש"מ דדעתו היה להקנות להראשון תחילה:

טז כל הנותנים כל נכסיהם היינו כגון הנהו שכתב בסי' זה ואפילו לא אכלם עדיין אלא שכבר תלשם והחזיק בהן והטעם לזה דלא גרע ממתנ' ע"מ להחזיר דכ"ז שלא עמד מחליו או שלא בא בנו ניחא ליה שיהי' המתנה ביד המקבל ויאכל פירותיו:

יז אכול עמי. ע"ל סי' שס"ג סעיף י' בהג"ה וצ"ע: (ש"ך) וע"ב ואם קרא לאורח הסועד אצל בעה"ב אחר בחנם פטור האורח בשבועת היסת שדעתו היה לאכול בחנם:

## סימן רמז

א והראוי לבנות. הן כששניהן אינם נשואות או כשהבנים נשואים והבנות אינן נשואות אלא אפי' אם הבנים אינן נשואים והבנות נשואות אפ"ה אמרי' דדעתו היה ליתנו לבנות כדי לחבבן על בעליהן אבל אם שניהן נשואות כלותיו קודמין כמו בסעיף ב' (סמ"ע) והב"ח חולק דדוקא בסעיף ב' שאמר לבניבית אמרינן דכלותיו קודמין משא"כ הכא דמיירי דאמר לבני לעולם ל"א דכלותיו קודמין:

ב יטלו אותן הזכרים. דוקא בזה שאמר יתנו לבני דלשון בני משמע טפי זכרים מנקבות משא"כ בסעיף ב' שאמר לבני ביתו יתנו לשניהן יחד (סמ"ע):

ג אין לבת במקום בנים כלום. וע"ב דאפי' אם היה לה בנים לשנים מרובין מבני הראשונים ג"כ אין תנאים שלו מועיל:

ד יטלו אותם בנותיו. ואפי' כשהבנות נשואות כ"ז שהבנים אינן נשואים:

ה אית ליה איתתא. ודוקא בכאן ששלח לביתו אבל בסעיף א' שאמר לבניו אפי' יש לו אשה חולקין הבנים:

ו הכל לבן לבדו. דדוקא בבריא שאמר יתנו לבני אמרינן דדעתו על הבנות שיתחבבו על בעליהן או שיקפצו עליהן הנושאין אבל שכ"מ אין דרכו להעביר נחלה כיון דבלא"ה יש להם עישור נכסים ואף דאמר בלשון רבים ואין לו אלא בן אחד מצינו כיוצא בזה בקרא ובני דן חושים וא"ל א"כ למה הוצרך לומר שיתנו לבנו בלא אמירתו הבן יורשו י"ל מפני שידע שכבר נתן לאחר במתנת שכ"מ בא לחזור בזה ממתנה הראשונה:

ז בפי' לבני ולבנותי. וע"ב דאם יש דברים הראויין לשניהם נוטלים הבנים לבדן ואם אין שם כלל דבר הראוי לבנות לבד נוטלים הבנים מחצה והבנות מחצה:

ח אין בן הבן בכללן. כגון אם היו לו שני בנים ומת אחד מהן ואמר נכסי לבני הכל לבן לבדו אע"ג דבני בנים גם כן קרוין בנים מ"מ בלשון ב"א אינו כן:

ט אין לבן בתו כלום. ע"ב:

י ודאי אבר ברא קאמר. יש להאי בר ברא דין עם הבנות כדין בן עם הבנות שאם היה בריא כשאומר יטלו הבנות הראוי להן ואם היה שכ"מ הכל לבן הבן:

## סימן רמח

א ואחריך לפ'. וה"ה אם אמר ואם תמות לפ' אמרינן ביה ג"כ ירוש' אין לה הפסק וזה דוקא כשאמר קודם נכסי לך שהמוריש הורידו להמתנה אבל אם אמר סתם אחר שימות בני או אחר שיצא מהבית יהיה לפ' או' להקדש ל"ח ביה ירוש' אין לה הפסק דשכ"מ יכול ליתן אפי' זמן רב אחר מיתתו למי שירצ':

ב בן מכלל הבנים. וה"ה אח בין האחין:

ג הראשון ראוי ליורשו. והיינו כשהוא באופן דלא נוכל לומר דלאפוטרופוס נתכוין כגון ששייר מקצת או שפירש בפירוש לשם מתנה:

ד אבל הבריא. הטעם כיון שהבריא א"י ליתן בלשון ירושה ע"כ מתנה היא אבל בשכ"מ אפילו יש לו בכור ופשוט שא"י ליתן בלשון ירושה מ"מ אמרינן בי' אין לה הפסק דארכביה אתרי ריכשי כ"ז שלא עקר שם ירושה מיניה וזכה בו משום מתנה נגד הבכור וגם משום ירושה נגד האחריך וע"ב ואין האחריך קונה רק מכח הנותן לכך בעינן במתנת בריא שיהיה השטר והמקנ' קיים בשעת מיתת המקבל הראשון וכן יכול הנותן לחזור בו קודם מיתת הראשון כשלא אמר מעכשיו ולכך אפי' למאן דס"ל דמהני לשון ירושה בבריא מ"מ ל"א בי' ירוש' אין לה הפסק וע"ב:

ה ואמר תנו לבני צ"ל או שאמר דבחד מינייהו סגי (ש"ך דלא כסמ"ע) וע"ב בדין אם נתן במתנה ליורשיו על תנאי ואחריו לפ' ולא נתקיים התנאי:

ו מת שני בחייו דכיון שלא זיכה לשלישי אלא מכח שני ולא בא ליד שני א"א לשלישי לזכות בה ואם לא אמר לשון ואחריך אלא ולאחר מותו ע"ב:

ז וכן דין שלישי. פי' אם כבר באו נכסי' ליד השני לאחר מות הא' ומת הג' בחיי הב' ישארו הנכסי' ביד יורשי הב':

ח נקרא רשע דוקא המשיא עצה נקרא רשע אבל המוכר עצמו אינו נקרא רשע כיון דלהנאתו עושה:

ט השני מוציא מיד הלקוחות היינו אחר העשר שנים:

י לאחד מיורשיו. הטעם דאל"כ לא עשה כלום במה שזיכה להשני שהרי יודע שדרך ב"א ליתנו לבניו משא"כ למכור לאחר אינו חושש הנותן כיון שהוא איסור:

יא וכשימות יקדם השני לזכות. הטעם דכשאומר ואחריך לפ' כוונתו מיד שיהיה גוסס ולא יהיה צריך להנכסים יזכה השני משא"כ שכ"מ הנותן ממונו ודאי דאין דעתו להתנות אלא אחר יציאת נשמתו וע"ב באם הקנה במתנת בריא מהיום אם לא אחזור דג"כ הדין הכי:

יב יקדם השני לזכות ואם כבר הוציא השכ"מ הדבר מת"י ליד שליש קנה המקבל:

יג אין ב"ד מגבין. אבל אם הלוה בעצמו מגביהו דמי למכר ושומא הדרא ג"כ לא שייך כשהלוה בעצמו מגביהו:

יד מהיום לפ'. דאז אין להא' אלא הפירות והגוף מהיום הוא להשני ואין כח ביד הא' למכור הגוף:

טו וי"ח. פי' וס"ל דאמרינן גבי ירושה אין לה הפסק אבל מודים דאין כח ביד הראשון למוכרו וע"ב דשכ"מ שאמר אחריך מהיום לפ' דיש להאחריך דין מקבל מתנת שכ"מ:

טז יחזירו ליורשי הנותן. דלא זיכה להג' רק אחר שבאו ליד הב' ויורשי הא' גם כן ל"ק דהא לא נתן להם אלא הפירות:

יז אחריך ליורשי. הסמ"ע גרס אחריך ליורשיך והוא ממש הדין שכתב בסעיף ט' וכלל דין זה שכוונתו במה שאומר ליורשיך על היורשין שהיה לו אז בעת המתנה ולא על היורשין לירש בשעת מיתה ויוצא חלציו של היורש שהיה בעת המתנה כיון שהיורש בן או בת או אח אפילו מת אותו היורש יוצא חלציו של אותו היורש שמת בחיי הנותן עומד במקומו של היורש נוטלין אבל כשמת היורש בחיי הראשון ולא הניח שום יוצא חלציו רק שאר יורשין מאביו אם יש לו דין מת שני בחיי הראשון דיחזרו נכסים ליורשי הראשון כשיורשי ראשון אינן יורשין של שני כגון שהא' ויורשיו היו אם עם בת שהיורשי הבת אינן יורשי האם שהיורשי הבת מצד אביה הן ומה שהביא הרב בהג"ה אח"כ באמר נכסי לך ואחריך ליורשיך מחלוקת הפוסקים בזה ומשמע מדבריו שגם בזרע זרעה חולקין הפוס' וס"ל דאין עומדין במקומן ולזה תמה הסמ"ע דליכא שום דעה בזה והעיקר דזרע זרעה הם בכלל המתנה ועומדין במקומה אבל לא שאר יורשין והש"ך גרס ברישא ואחריך ליורשיו הוא תמוה במ"ש בביאורים וע"ב דיש חילוק בין שכ"מ לבריא:

יח זרעה עומד במקומו ע"ב דדוקא אותן שהיה לו בשעת אמירה אבל לא מה שנולד אח"כ ע"ש:

יט ראובן שנתן מתנה. ואם ראובן הלוה לג' בניו ומשכנו לו ג' בתים ואח"כ מת ראובן וקודם שחלקו הירושה נתן בן אחד במתנה לשני כל מה שירש מאביו ואחר כך תבעו בן האחד שישלם לו מה שלוה מאביו א"צ לשלם דתיכף שמת האב נוחל השיעבוד:

כ מכח שמעון. דכיון שכתב מעכשיו הוי כאילו בא לידו:

כא כאילו אמר לה בפי' ואף להרא"ש והטור דסבירא להו דכשרוצה ליתן לאשה שלא יהיה לבעל זכות צ"ל שאיננו נותן לה רק לדבר פלוני צ"ל דהכא הוי ג"כ כאמר כן א"נ כיון שאינו נותן לה לעולמים שהרי אמר ואחריך לפ' א"צ לומר כן וע"ב:

כב אבל אם הניחה הבת בן אבל שאר יורשין אינן נוטלין כמו שכתב הרב בהג"ה לעיל ע"ש:

כג נוטל הכל. חוץ מספר תורה ושאר ספרים (ש"ך):

כד ועבדים. אף דהוקשו לקרקע מ"מ בכלל לשון ב"א הוא מטלטלין:

כה רחיים התחתונה. דאין דרך ב"א לטלטלה אפילו בשעה שרוצה לנקרה משא"כ רחיים העליונה:

כו ולא שייר ליורשיו אלא ה' זהובים ומיירי שהיה מצווה מחמת מיתה דאם לא כן מתנת בריא הוא:

כז כיון דלא כ' ליה ואף שהקנה באג"ק מ"מ צריך כתיבה:

## סימן רנ

א מתנת שכ"מ א"צ להקנות. תיקנו חז"ל כדי שלא תטרף דעת השכ"מ:

ב ככתובין וכמסורין דמי. ואפי' אם הקנה שט"ח הוין ככומ"ס:

ג דמיד שמת. כיון שלא נתן בחייו כלום וקודם שנתנו האפוטרפסים לשם מתנה כבר נפלו הנכסי' קמי יורשים ושוב אין כח ביד האפוטרופסים ליתן:

ד המתנה בטילה ואפי' אם מחל לו החוב בכלל המתנה בטלה אף דמחילה א"צ קנין מ"מ אם עמד חוזר וע"ב דה"ה דיכול לחזור אף בחליו מהמחילה:

ה הודה. וכגון שאמר אתם עידי או שאמר תנו דליכא למימר דשלא להשביע הודה ולהשטות ל"ח דא"א משטה בשעת מיתה:

ו הקדיש כל נכסיו. איבעי' דלא איפשטא הוא אם לא גמר להקנותו רק אחר מיתה או שהי' דעתו להקדש מיד שמתוך כך ישלח לו השי"ת רפואה שלימה וע"ב אימת חייבים היורשים לקיים:

ז דין הקדש כדין המתנה. שיכול לחזור גם בחליו וע"ב דהרבה חולקים ע"ז:

ח ממכרו קיים. היינו כשהקנה לו בא' מהקנינים כבריא ואפי' מכר כולם בעינן קנין:

ט המעות עצמן קיימין. דאז אנן סהדי דלכך החזיק דמי המכירה בידו כדי שיחזור בו אם יעמוד וע"ב דבחליו לא מהני החזרה כשמת אח"כ וגם אם עמד לא נתבטלה המתנה עד שיחזור בו בפי':

י ולא שייר דאז איכא אומדנא דלא גמר להקנותו עד לאח"מ דחזקה אין אדם נותן כל מה שיש לו לאחרי' והוא ישאל על הפתחים:

יא לא מהני תפיסה. היינו אם מסר לו השכ"מ שיזכה בו בתורת קנין ולא שיוליכנו אל ביתו דאז יש לו דין מתנת שכ"מ גמור שיכול לחזור בו אפי' בחליו אבל אם מסר להמקבל שיוליכנו לביתו מיד ואפי' אם מסרה לאחר שיזכה בעד המקבל ויתננו לו א"י לחזור רק אם עמד אבל לא בחליו אם יפה כחו בהשטר כמ"ש לקמן:

יב כל שהוא דלפעמי' יכול להשתכר מכ"ש הרבה כמ"ש בסי' ס"ב דאימר מעיסתו קימץ ושוב ליכא אומדנא:

יג כדי פרנסתו. היינו שיהיה יכול להתפרנס מהריוח או מפירות הקרקע אם קרקע הוא ואם הוא קרקע וצריך עזר בני ביתו לסייע בעבודת הקרקע צ"ל השיור גם כדי פרנסת ב"ב ואם הוא דבר שא"צ למלאכה רק לו א"צ שיהיה השיור רק כדי שיתפרנס הוא לבדו מהריוח:

יד המפרש בים. והרבה חולקים דלא השוו אותן למסוכן רק לענין גט דמהני כתבו בלא תנו משום דבהילי וטרידי אבל לענין זה לא הוי כמצוה מחמת מיתה כיון דדעתם לחזור והנ"י כתב הטעם משום דמן הסתם הולכין להשתקע והילכך כשלא נשתקעו חוזרין במתנתן וע"ב דלענין איזה דברים הם חלוקין ממצוה מחמת מיתה:

טו בפי' במתנת שכ"מ. פי' אף שלא אמר רק זה הלשון שנותן במתנת שכ"מ הוי כמצוה מחמת מיתה:

טז מעכשיו ומקנה לו מחיים וע"ב דדוקא שאמר בזה הלשון אבל אמר מעכשיו לחוד יכול לחזור אם עמד רק בחליו א"י לחזור ולפעמי' אף בחליו יכול לחזור:

יז שמקנה לו מהיום. והרב לא הוסיף על המחבר רק שאם נמצא שטר שכתוב בו מהיום לא דנינן בי' דין ט"ס ובעינן ג"כ וכתוב בו שמקנה לו מחיים כמ"ש המחבר וכמש"ל:

יח וצריכה קנין וממילא אם הי' בה הלוואות שאינן ניקנין בקנין אינו קונה המקבל אותן ואם כתב בשטר כל לשון של זכות הוי יפוי כח דארכבי' אתרי ריכשי וקונה גם ההלוואות:

יט כל נכסי שהם אלו. ומכ"ש כשאומר סתם כל נכסי:

כ או שהוא מוחזק. ובחזקה בעלמא סגי אפילו בלא עדים:

כא והאחרון הוא מתנת שכ"מ. וע"ב דדוקא כשנתן להראשונים בקנין דבלא"ה אף האחרון לא קנה:

כב בשטר אחד. אבל בב' שטרות לא הוי חזרה להשני:

כג וחזר בחלק היורשין. ואם נשאר אותו חלק אצלו צ"ע אם הראשונים צריכין קנין (סמ"ע):

כד ראשון קונה אם הוא כנמלך (ש"ך דלא כסמ"ע):

כה אפילו בלא קנין. פי' וכ"ש אם הוא בקנין ויפוי כח ודלא יפוי כח הקנין מגרע ולא קנה כלל (ש"ך):

כו שכ"מ שכתב לא'. ואם יעקב נתן קרקע אחד לבני ראובן במתנת בריא ואח"ז רב חילק נכסיו וציוה מחמת מיתה ונתן אותה הקרקע לשמעון ובסוף הצוואה כתב שמי שיערעור על הצוואה לא יטול כלום בנכסיו ויהיה הכל לשאר אחיו פסק הרשב"א דשמעון לא זכה בו כלום רק ראובן א"י לערער עליו כל ימי חייו ומ"מ זוכין בו יורשי ראובן וע"ב הרבה דינים בזה:

כז אם פי' שיהיה במתנת שכ"מ. הג"ה זו נדפסה שלא במקומה וצ"ל אחר בין במקצת שכתב המחבר:

כח בין לעצמו בין לאחר. ואף שסיים דאפילו זיכה ובסי' קכ"ה מבואר דבזיכה א"י לחזור בחליו שם מיירי שצוה לו מיד להוליכה לביתו משא"כ כאן מיירי שלא זיכה לו רק לשם קנין ולא ציוה ליתנו לו עד אחר מיתה ובזה צריך אפילו יפוי כח דבלא יפוי כח הוי כמתנת שכ"מ שיש בו קנין:

כט וכתב וזיכה לאחרון ואם הקנה להא' בלא יפוי כח מהני אף להשני בלא יפוי כח כמבואר לקמן סעיף כ':

ל משמע בטור דמהני. והיינו כשהגיע המתנה ליד המקבל בציווי הנותן ובזה מהני לענין דא"י לחזור בו הנותן בחליו אבל אם עמד יכול לחזור בו ושוב נסתלק תמיהת הרמ"א שכתב דא"י מנ"ל הדין זה דדין זה מבואר לעיל קכ"ה (סמ"ע):

לא אין בדבריהם כלום. כי לא הקנה להם בחייו כלום אלא שהתנה עם האשה שלא תטול כתובתה אלא שליש נכסיו ואגב אמר שלהיורשין לא ישאר רק שני שלישים:

לב שנתנה בקנין. דכיון שלא רצה ליתן כ"א בק"ס או בשטר או בא' משאר דרכי הקנאות בריא גילה בדעתו שא"ר בקנין שכ"מ שתיקנו חז"ל רק בקנין בריא ולא גמר להקנות אלא לאחר מיתה ואין קנין לאח"מ:

לג נכתבה המתנה בשטר היינו בשטר שכ' בו שדי נתונה שהוא קנין בריא ועיין בסעיף י"ח בדין שטר צוואה:

לד עם קרקע של מקנה. פי' כיון שהקנה לו הקרקע במתנת שכ"מ והמטלטלין אג"ק הרי גילה דעתו שרוצה להקנות לו המטלטלין בקנין אג"ק שהוא קנין בריא אלא שיש לספק בלשונו אם היה דעתו להקנות לו אחר מותו המטלטלין אג"ק או מיד א"כ ממ"נ לא קנה דאם היה בדעתו להקנות לו אחר מיתה המטלטלין אג"ק לא קנה משום דאג"ק הוא קנין ברור ואין קנין לאח"מ ואם היה בדעתו להקנות לו מיד לא קנה משום דהקרקע הוא עדיין שלו ואין אדם מקנה אג"ק של עצמו:

לה אין כותבין ונותנין. פי' אף אם כבר נכתב אין נותנין לאח"מ משא"כ בשטר קנין דהיינו שכתוב בו שדי נתונה נך אפי' אם כבר נמסר בחיים ל"ק כמו שמפרש דבריו בסעי' לט:

לו בכתב ידו. פי' דלא אמר כלל בע"פ שדי נתונה לך רק כ' בכת"י שדה נתונה לך כתיבתו היא במקום אמירתו דלא נחשב כשטר קנין:

לז שהשני קונה אפי' בלא יפוי כח ודוקח שלא יפה כח של הראשון אבל יפה כחו דהראשון השני ג"כ אינו קונה בלא יפוי כח:

לח שמסדר ענינו. ובזה א"צ שיבא השטר לידו מחיים ומש"כ הרב בהג"ה דבעינן שיבא לידו מחיים קאי אריש שכ' המחבר דשמא לא גמר להקנותו (ונראה דתיבת וליתנו לו שכ' הסמ"ע הוא ט"ס דהעיקר תלוי דאם אינו מצווה רק לכתוב ניכר שזה הוא רק סידור עניינו משא"כ ברישא דמירי שציוה לכתוב עם הנתינה לכן בעינן שיגיע השטר לידו מחיים):

לט ואם זיכה בה. פי' שכבר מסר השטר לא' מהם אפי' למי שאינו יורש מ"מ נתקיימה המתנה נגד כולם:

מ וע"ל סי' ס' ס"ו פי' דשם כתב דלא אמרי' כ"נ כ"ה ויש לחלק דשם הנתבע חי וטוען בריא אך קשה מסי' קי"ב דמור"ם פסק שם דעל המקבל להביא ראי' ויש לחלק דלא שייך כ"נ כ"ה רק במטלטלין משא"כ בקרקעות דעומדין תמיד במקום א' לא שייך כ"נ כ"ה (סמ"ע) וע"ל סי' ס' בביאורים שם הארכתי וביארתי חלוקי דינים על נכון ע"ש ותמצא נחת:

## סימן רנא

א בין בכל בין במקצת ואפי' יש בו קנין כיון דהזכיר מיתה והוא שכ"מ יש לו דין מצווה מחמת מיתה ומיירי שיש להקנין יפוי כח. ואם אמר במות ואח"כ בחיים הוי כמו בחיים ובמות (ובתשובת ר"א ששון וחוכך בזה): (ש"ך):

ב אבל בריא וה"ה אי כתב בחיים ובמות בבי"ת: (סמ"ע):

ג ה"ז מתנה כשהי' בו קנין ואם אמר בפי' מהיום ולאחר מיתה או מהיום אם לא אחזור בי יתבאר בסי' רנ"ז:

ד לסמוך עצמו וה"ה כששאלו לאנשים ועבדים המשמשין אותו ואומרים הכביד פ' יכולין להעיד שמת מתוך אותו החולי:

ה עד שיביא ראיה ואם אינו מביא ראיה הנכסים בחזקת היורשין ונפטרין אפילו בלא שבועה שאין היורשין נשבעין היסת כדי לפטור אף שהמקבל טוען ברי: תפס המקבל וה"ה בסיפא דעמד ונותן אמר שכ"מ הי' והמקבל אמר דבריא הי ג"כ מהני תפיסה ונאמן כשיש לו מיגו ואי לית ליה א"נ (ש"ך) וע"ב דכשמסר לו מדעת נאמן אפי' בלא מיגו וע"ש הטעם:

ו המקבל אומר שבריא הי' ונכתב בו קנין ואפי' שכתוב בו ייפוי כח אין ראי' דשכ"מ הי' דלפעמים גם בריא כותב ייפוי כח:

ז על המקבל להביא ראיה ואם אין לו ראיה ישבע הנותן היסת כיון שהמקבל חי וטוען ברי:

ח וכן בכ"מ שהוא פלוגתא דרבוותא ואם שניהם מוחזקין או שניהם אינן מוחזקין וליכא חזקת מר"ק שניהם חולקין:

## סימן רנב

א אפי' לכתובת בנין דכרין אבל עיקר כתובה מדינא טורפת ועיין באה"ע לענין אי טרפה מטלטלין שנתן במתנת שכיב מרע לאחרים:

ב שהרי במיתתו שתקנת חז"ל חל תיכף בשעה שהוא גוסס מה שאין כן מתנתו שנתן מדעתו כל עוד נשמתו בו מקוה שיחיה ואין דעתו להקנות רק אחר גמר מיתה:

ג ועי' באה"ע סי' ק"ו היינו דשם נתבאר עיקר הדין אי מהני שתיקתה בשעה שנתן המתנה:

ד והוא שנתנו עכשיו לשליש ובאמר להיורשים תנו עיין לעיל ס"ס ר"ן סעיף נ"ג שני דיעות בזה וע"ב ודוקא כשאמר להיורשים בפנינו:

ה אם קדמו היורשים ומכרו הטעם דכל דבר שהוא נקנה במתנת שכ"מ נעשה שלו ממש וכשמכרו הוי כגזלן שמכר רצה מזה גובה רמ"ג רק דכשהלוקח לא ידע שנתן במתנת שכ"מ צריך להחזיר להלוקח דמיו משום תקנת השוק (ש"ך דלא כסמ"ע):

## סימן רנג

א רצו עושין דין הטעם דכ' בפרשת נחלות והיתה לבני ישראל לחקת משפט אלמא דנחלות דין ונעשין דיינים ממילא כשהן ג' ומתנת שכ"מ כירושה הוא וע"ב דאפילו הקנה השכ"מ במעכשיו ולאחר מיתה שיש להן דין דיינים ודוקא במתנה במקצת שאפילו אם עמד א"י לחזור בו הוי כשאר מתנה ואין להם דין דיינים:

ב בד"א ביום דאז ראוין לדין דלא תהא שמיעה גדולה מראיה משא"כ בלילה דאינו ראוי לדין דין עדים להם ואין עד נעשה דיין:

ג יהנה פ' ואם קנו מידו י"ח דהוי קנין דברים וי"א דמהני:

ד אני מניח לפלוני דוקא בשכ"מ שכן דרך ל' שכ"מ להניח מעזבונו לאחרים משא"כ בבריא וודאי דלא מהני ל' מניח:

ה שה"ה שמועילים בבריא היינו בקנין:

ו בסי' רמ"ו ושם מבואר דבלשון ירושה לא הוי אפוטרופוס א"כ ג"כ בכאן אפילו בסתם מפרשין לשני שהוא בתורת ירושה ול"ה אפוטרופוס (ש"ך דלא כסמ"ע):

ז נוטל ר' זוז עודף דדורשין לישנא יתירא דכראוי לו דלטפויי קאתי:

ח לבני בבכורתו פי' ולא אמר כראוי לו (סמ"ע) וע"ב שהוא תמוה דודאי באמר בבכורתו אף שאמר כראוי לו הוא רק ידו על עליונה:

ט אין לו אלא חובו הטעם דמיחזי כריבית אבל אם אמר לב"ח כראוי לו גילה דעתו דמשום ניחא נפשא היא דעבד ליה ליכא ריבית:

י לבני פלוני שהוא פשוט פי' שאמר לבן פשוט תנו לו ר' זוז:

יא אין לו אלא ר' זוז הטעם מפני שיכול לגרע ירושה מן הפשוט תלינן שאמר כן לגרע וע"ב דוקא כשאמר שהשאר יחלקו היורשים אבל בלא"ה אינו יכול לגרע אפילו פשוט מחלקו:

יב שאם אמר סתם ס"ל דלא בעינן יתור לשון בכראוי לו רק כשהזכיר בכורי אבל אם אמר סתם א"צ לומר כראוי לו:

יג או לפ' בע"ח והסמ"ע חילק וס"ל דדוקא פ' אשתי או בפ' בני אמרינן שמשום חביבות אמר כן אבל אמר לפ' בע"ח דבאמרו לפ' לחוד סגי אמרינן דמשום הכי הזכיר בע"ח כדי של"ת דבמתנת נתן לו:

יד דהיינו נמלך דאם הפסיק אמרינן דכשנתן להראשון לא היה בדעתו כלל על השני מש"ה הא' נוטל חלקו בשלימות והאחרון אחרון נפסד ומיירי במצוה מחמת מיתה דאל"כ אם הפסיק צריך קנין וכדין מתנה במקצת:

טו בבריא שזיכה כגון שנתן כיס מעות לאחד ביחד וזיכה להם ע"י אבל כשהקנה להם בק"ס למי שהקנה ראשון קנה ראשון:

טז גובה כולו מהיורשים הטעם דיורש כרעא דאבוה והוי ב"ח והמקבלי מתנה הם משועבדים נגדם ומ"מ אפי' כת"י גובה ממקבלי מתנה:

יז בנו קודם וע"ב דאין חילוק בין אם פי' הסך או שאמר לשליש או לרביע כל שאמר בלשון תנו וכיוצא שיכולין לפרשה בל' מתנה דינו כמקבל מתנה וכל שאמר בל' ירושה דינו כיורש:

יח ומתוך כך ציוה פי' בלי הפסק ועיין בסעיף י"ג שכתבתי הכלל בדינים אלו:

יט הרי זה כמי שנתן. אבל אם אמר תנו ק' זוז לפ' אם ישא בתי הוי תנאי גמור ואפי' המעשה קודם לתנאי דבשכ"מ דדבריו ככומ"ס דמי אין צריך לדיני תנאי ועוד דכיון דאין המעשה (נעשה) כגון זה שאמר תנו מבטל התנאי למעשה ולא אמרו דבעינן תנאי קודם למעשה רק כשנעשה המעשה בנתיים כגון בגט (ש"ך):

כ ונמכר ונאבדו. אבל החמיץ היין לא הפסיד המקבל שהרי ציוה ליתן לי דמי היין דהיינו אחר שנמכר ואפי' החמיץ כולה ודוקא שאמר מדמי ייני דהוי כאומר דקל לפירותיו אבל אם אמר ר' זוז כשימכר היין הוי דשלב"ל כמבואר בסי' ר' סעיף ד' בהג"ה וע' בגיטין ס"ה בתוס' שם:

כא ר' זוז מייני דלהכי אמר מייני שיהיה כל היין באחריות הר' זוז:

כב הואיל ולא סיים וע"ב שהרב קיצר כאן דמכל מקום ההפסד הוא לפי החשבון וכמבואר בסעיף י"ט אמנם זה כשההפסד הוא אחר מותו ומשום דבשעת מיתה תיכף זכה המקבל במתנתו והיורש בירושתו והוי כב' שהטילו לכיס שההפסד הוא לפי החשבון אבל אם נגנב בחיי הנותן אחר אמירת הנותן אז אם אמר מייני שייחד דבר מיוחד ההפסד לפי חשבון אבל אם אמר סתם מנכסי הוי כאומר ממה שישאר אחר מותי וההפסד להיורשים ואם חשב כמה שיש לו אצל אחרים בשעת אמירה המבואר בסעיף י"א אז אם נפסד אצל אותן האנשים ההפסד לפי החשבון אבל אם נגנב או נאבד בחיי הנותן ההפסד הוא ליורשים ואם הוקר או הוזל בכ"ע ההפסד והיוקר להיורשים אפי' אם אמר תנו שוה ר' מייני דכוונתו היה מה שיהיה שוה בשעת הנתינה ר' זוז יתנו לו לא פחות ולא יותר:

כג בית שמחזיק ק"ך. דנותן בעין יפה נותן ואמרינן ודאי כוונתו היה לתתו לו כל הבית ולא חלק מהבית:

כד אין להם לתת עד שתנשא ע' הפ' בביאורים שלי:

כה וכנ"ל עיקר. ואם אחרים נותנין לסיועת בתו להשיאה ומתה חייב להחזיר להנותנו אפילו לא אמרו על מנת:

כו יירשו אחרים תחתיהם. אע"ג דאותן אחרים אינן ראוין לירש מ"מ מהני ל' ירושה מכח ל' מתנה שאמר ליורשיו וע"ב:

כז בין אמר מנה סתם. וע"ב דאם יש שטר או עידי פקדון אף במקום שא"י לטעון שהחזיר מ"מ חיישינן לשמא הפקדון הוא טמון במקום אחר:

כח אלא בקנין (לא ייפה) ובמיפה כח שלא בדיקדוק כתב יפוי כח דהא במתנה במקצת שהיא מתנת בריא א"צ יפוי כח:

כט אפי' בקנין ל"ק. ואם אמרי מנכסי ע' סעיף י"ט:

ל הלוואתי לפ' אפילו לא אמר וכל שיעבודי דאית ביה ש"ך:

לא ואין היורש יכול למחול. הטעם כדי שלא תטרף דעתו דשכ"מ (סמ"ע) ועוד דמקבל מתנת שכ"מ הוא כיורש ואין היורש יכול למחול חלק של יורש חבירו:

לב הלוואה שיש לו ביד עכו"ם. הטעם דכיון דלא סמכה דעת הנותן שיפרע לו העכו"ם לאו למתנה גמורה מיכוין וע"ב דאם עשה בן אחד ליורש על ב' חלקים מנכסיו דזוכ' אפי' בהלוואת עכו"ם:

לג משכון ואם הקנה לו גוף המשכון במתנת שכ"מ קנה כמו בבריא:

לד ואפי' יש לו דקלים שלמים. ק"ק דהיה לו לכתוב כן בשם י"א דהרא"ש והטור פליגי (סמ"ע) וחצי דקל שכ' המחבר משכחת לה כגון שיש לו שותף:

לה יתנו לכ"א. פי' שיתנו לזה החצי ולזה החצי (סמ"ע):

לו ולבניו דהכל ל' דהנכללין נוטלין תמיד המחצה נגד הנפרטין הן שהן רבים או מועטין:

לז לבניו ולבתו ע"ב:

לח ופסק לה פחות. ה"ה אם פסק לה יותר ומיירי שהוא פסק פחות משליש בלא ידיעתה דאל"כ הוי כפסקה בעצמה:

לט אם הוא בנו. ואם הם מטלטלין והקנה בק"ס אף בבריא מהני:

מ נמצא זכר יטול מנה. ט"ס הוא וצ"ל יטול כפי תנאו וקמ"ל שאם הבטיח ליתן לזכר יותר אף שבשעת לידה לא היה ידוע אי הוא זכר מ"מ כשנתגלה אח"כ יטול כפי תנאו:

מא נתבטלה המתנה ול"ד לסעיף כ"ז דשם לא היה הלידה תנאי רק שהתחייב עצמו לזכר כך ולנקבה כך מש"ה כשילדה שניהם נוטלים שניהם משא"כ הכח שלידת הזכר

והנקבה היה תנאי מש"ה כשילדה תאומים לא נעשה ממש כעין התנאי נתבטלה המתנה ולכך אפי' היה המקבל מתנה בנו או בתו ג"כ דינו הכי:

מב אין ממתינין לו. ולא חיישינן לרמאי דמירתת שמא יבוא אחר ויברך שדעתו היה אליו קרובה יותר ואי לאו דהיה ברור לו לא היה בא ודומה לדינא דאלים גבר המבואר בסי' קל"ט דהוי ג"כ מטעם זה:

מג או קרוב. היינו שאינו ראוי ליורשו דאם הוא ראוי ליורשו הקרוב קודם ואם אמר נכסי לקרובי ע"ב:

מד ובאו שנים שוין היינו שבאין בב"א אבל אי בא אחד קודם אמרי' מדהקדים נפשו ודאי לו חייב כמש"ל במתנה:

מה יחלוקו והש"ך חולק וס"ל דגם בזה אמרינן שודא ודוקא כשכותבין הרשאה זה לזה אבל בלא"ה יכולים היורשין לדחות לכאו"א כמו בסי' מ"ט גבי שני יב"ש וע"ב דדוקא בחוב צריך הרשאה אבל במתנה או בפקדון א"צ הרשאה:

מו בערכאות ע"ב:

מז לא אלו ולא אלו הטעם דבני שמעון ל"ק משום דא"א מקנה לדשב"ל ובני נפתלי ג"כ ל"ק משום דאדם מתנה בדשב"ל והתנאי נתבטל מש"ה נתבטל המתנה:

מח אף מהאמצעים. כיון שמתחילה כתב סתם מאיזה בית שירצה:

מט יכולין לעשות דשטר צוואה של מתנת שכ"מ אין לו דין שטר ויכולין היורשים לטעון פרענו מש"ה כותבין אף שלא אמר כתבו ובסי' רנ"ה סעיף ו' מיירי המחבר בשטר הודאה שיש לו דין שטר גמור שאין היורשים יכולים לטעון פרעתי וגם גובה מלקוחות בשטר זה ואעפ"כ כותבין העדים דהא קיי"ל דשכ"מ שהודה אין צריך לומר כתבו:

## סימן רנד

קונין אפי' בשבת. והיינו ביפוי כח ואף דאין קונין ק"ס בשבת משום מו"מ מ"מ בשכ"מ התירו משום דזה הקנין הוא אינו צריך והי"א שס"ל אפי' בקנין דמתנה במקצת מותר הוא כדי שלא תטרף דעת השכ"מ התירו:

## סימן רנה

א דרך הודאה. אף שלא בפני המקבל (ש"ך דלא כסמ"ע):

ב אם הודה בכת"י אפי' לא הגיע הכת"י ליד המקבל:

ג אחר שהקדיש היינו בעודן עסוקין באותו ענין וכלל דין זה הוא לסמ"ע שבבריא חיישינן לקנוניא וא"נ אפי' עסוקין בא"ע ואינו גובה אלא בשטר מקוים ובשבועה אבל

תכ"ד נאמן דהא יכול לחזור בו ובשכ"מ כשהקדיש באופן שיכול לחזור בו כמבואר לעיל בסי' ר"ן סעיף ג' נאמן בכל מה שאומר אבל כשהקדיש באופן שא"י לחזור בו אפילו עמד אז א"נ רק כשעסוקין בא"ע ואח"כ א"נ והש"ך חולק על כל הסעיף הזה ומסיק לדינא דתכ"ד נאמן ואחכ"ד אם אמר מנה של פקדון בידי או אם אפי' אמר סתם ג"כ אמרינן שבודאי כוונתו היה על מנה פקדון ולזה א"נ אפי' היה במקום דיכול לשאול על נדרו ויש לו מיגו דשאלה מ"מ הוי מיגו במקום חזקה דחזקה כל מה שת"י אדם הוא שלו ואם מודה במנה הלוואה ע"פ אפי' יש לו מיגו אינו גובה מן ההקדש שהוא כמשועבדים אבל אם מודה שיש להאחר שטר עליו נאמן במיגו דשאלה ואם הקדישה ע"ד רבים או מסר ליד הגזבר או שהקנה להקדש בקנין שאז א"א בשאלה אינו נאמן בד"א בבריא אבל בשכ"מ אפי' בהקדש שא"א בשאלה נאמן אפי' אין לזה שטר כלל דמן הסתם כוונתו על פקדון אבל כשאומר הלוואה א"י לגבות אם לא שמודה ג"כ בשטר ומיירי שאמר תנו או דרך הודאה גמורה או שיש שטר מקוים דבכה"ג לא שייך שלא להשביע ואז נאמן אפי' לפטור את חבירו משבועה כ"ז כשידוע שלא נפרע אחר הצוואה דאל"כ טענינן שמא פרע ונגד בע"ח ולקוחות אחרים אפי' שכ"מ דינו שוה לדין בריא ואם רוצה לישאל על נדרו כשאומר מנה לפ' בידי מתירין לו אפי' נדר ע"ד רבים דפריעת בע"ח מצוה הי' וכשהותר נדרו אין חוששין שמא עשה שלא להשביע דהוי כהודאה גמורה וע"ב דרך נכון בזה:

ד פרענו נאמנים. אפי' היה יתום קטן נאמנים לומר שפרעו לאפטרופוס:

ה וי"א דבכ"ע. והש"ך מסיק שם (שכן) עיקר ומיירי בהודאה גמורה לרמב"ם או שתבעו והודה להטור:

ו אבינו פרעתיו. אפילו קודם לכן:

ז א"נ דוקא קודם אבל אמרו שפרע אח"כ נאמנין ואפי' כשלא טענו הם אנן טענינן להם וע"ב:

ח ואין היורשים נאמנין ומיירי בשטר הודאה אבל בשטר צוואה נאמנין (סמ"ע):

ט אם כמוסר אף שהי' בריא:

י היה יכול ליטלם. דנאמן במיגו דאי בעי היה נוטל ומסרו להאחר ומיירי שהודאה היה כמוסר ואי אינו יכול ליטלו אפי' אי הוי כמוסר אינו נאמן:

## סימן רסד

א שאבידתו קודמת. ואם הוא חפץ אם הלה רוצה לשלם לו דמי החפץ ע' בסעיף ה' אבל בהפסד ממון אם ירצה הלה לשלם לו הפסדו ודאי חייב להשיב:

ב של רבו. היינו רבו שלומד עמו בחנם אבל אם אביו שוכר לו מלמד של אביו קודם וה"ה אם אחר השכיר לו מלמד של האחר קודם לרבו:

ג שכר הראוי. היינו מה שרוצה אחר בשביל הטרחא כדי להציל החמור מהמים ואין בו משום דמי השבת אבידה דכיון שיש לפנינו הצלת חמורו אינו מחוייב להציל של חבירו ויכול ליטול שכר אבל דמי הפסד חמורו א"צ ליתן לו משום דהא מיירי שהבעלים כאן והיה לו להתנות עמהם. ומדלא התנה מחל א"נ משום דיכול חבירו לומר אם לא היית מציל הייתי מהדר אחר א' שהיה מציל בשכירות כזה משא"כ כשאין הבעלים שם צריך לשלם לו דמי חמורו וכמ"ש מור"ם בהג"ה וה"ט דאמרינן דמסתמא ניחא לחבירו בזה והא דאינו מזכה לו שיווי השכר טרחא שהיה צריך לטרוח אחר חמורו דהא טרחא הצלת חמורו והצלת חמור של חבירו שווין הן (סמ"ע) וע"ע פרטי דינים בביאורים ס"ק א':

ד שהתנה כן בפני ב"ד. קשה כיון דמיירי בהיו הבעלים שם א"כ ממ"נ אם הסכימו או אפי' שתקו הבעלים א"כ הוי לי' כאלו התנו בעצמם ואם הבעלים מוחים היאך יכולין הב"ד לחייבם ונראה דמיירי שהיו הבעלים שם דק שעמדו מרחוק אז א"צ לרוץ להבעלים רק שכיון שגילה דעתו להב"ד סגי דאמרי' דמסתמא ניחא ג"כ להבעלים:

ה מיהו הוא הפקר וכל הקודם בו זכה. ע"ב דלא הוי הפקר רק כשזכה האחר קודם שנתוודע להמציל שחמורו עלה:

ו ודוקא שהתנה היינו אפי' לא פי' אם לא יציל יהי' לו שכרו אלא שהתנה סתם אם אציל מ"מ חייב ליתן לו שכרו וע"ב הטעם:

ז עלה חמורו מאליו. מיירי שהתנה עמו אבל אם הבעלים היו שם ולא התנה עמם אפילו שכירות אין לו ובכל הדינים הנ"ל ל"ד שהתנו ה"ה אם לא היו הבעלים שם אף דלא התנו הוי כאלו התנו (סמ"ע) והסמ"ע חולק על הרמ"א וס"ל דבעלה מאליו אף אם הבעלים היו שם אם התנו נוטל כל שכרו משלם והש"ך בשם מהרש"ל מסכים עמו וע"ב דנראה עיקר כהרמ"א:

ח הואיל ולא התנה. אבל אם התנה נהי דאין צריך ליתן לו כל הוצאותיו מ"מ צריך ליתן לו כפי מה שנהנה:

ט ואם לא יצא רק ע"י השתדלות. ואז חייב ליתן לו כל הוצאותיו כיון שלא היה יכול לצאת בלעדי הוצאות כאילו וע"ב ואם נתפס על עסק ממון אז א"צ ליתן לו רק כדי דמיו

ואם בעסק נפשות צריך לשלם לו אף יותר ובספרים צריך לשלם יותר משווין משום הספר:

י כפי מה שנהנה. זה קאי רק כשידוע שהאמת אתו ואז שמין כמה אדם רוצה ליתן שלא יהיה צריך להשתמש באלמות:

יא בשבילו לבדו. ובזה פטור אפי' אם לא אפשר להנצל בלתי הוצאת כאילו

יב ירד ע"ד שניהם וע"ב דדוקא כשא"א להנצל בלא הוצאת כאילו:

יג בחנם עשית עמדי. ע"ב:

יד ונסדק. שיש עדיין תקוה להצילו:

טו אלא שכרי. כגון שבעל הדבש היה כאן אבל אם לא היה כאן צריך לשלם לו דמי יינו:

טז וי"ח. היינו משום שיכול לומר ניחא לי ביין שלי אבל כשהוא פועל ורוצה לשלם לו דמי שכר מלאכתו מחויב להשיב לכ"ע (סמ"ע):

יז שכרו הראוי. היינו שכר טירחא ושכר כליו ומיירי שיש לו הפסד שכירות ממקום אחר א"נ אפי' אין לו הפסד מ"מ צריך ליתן לו שכרו כיון דבכל השנה נוטל שכרו ממלאכה זו וה"ה באומנתו בכך והוי כמו מעבורת ורפואה דבסמוך דחייב ליתן שכרו דאינו בדין שיהי' זה עדיף משום צורך הצלת ממונו או גופו:

יח כל מה שהתנה. אפילו אין נראה לעינים שהיה לו ריוח כ"כ כיון דאפשר שהיה עולה במצודתו כ"כ דגים כשיעור הפסיקה מש"ה צריך לו הכל ואם אחד הבטיח לחבירו להשתדל דבר מה בעדו בחנם ואח"כ חוזר בו ולא רצה להשתדל כ"א בשכר ונתן לו ואח"כ תפס משלו ל"מ תפיסה וצריך להחזיר (סמ"ע):

יט ובשדכנות. וה"ה בסירסור (ש"ך) וע"ב דה"ה בפועל ובכל הנך דוקא שנתאנה יותר משתות אז יכול לומר משטה אני בך ודוקא שלא הי' בקנין אבל אם היה קנין מהני אפי' נתאנה הרבה כיון שיודע וקיבל ק"ס ודוקא בהנך אבל במידי דמצוה כגון בטול דינר והעבירני או בהשבת אבידה אפי' קנין ל"מ אם לא שכבר נתן ובשדכנות וסרסורים דאינו נותן לו אלא שכרו דוקא כשיש קצבה אבל במקום שאין להם קצבה נותן להן כל מה שהתנה:

## סימן רסה

א וי"מ. והש"ך מסיק כפי' הא':

ב איהו דאפסיד אנפשיה. והא דבסי' רס"ד סעיף ג' מבואר להיפך דנוטל שכר על ההשבה ואינו נוטל דמי הפסד חמורו היינו משום דמ"ה לא היה ראוי ליטול כלל כיון דבעל האבידה היה שם ולא התנה עמו יכול בעל האבידה לומר אילו לא ירדת

להציל בעצמי הייתי מציל אלא שחז"ל אמרו דעת הבריות דניחא ליה לבעל האבידה שמי שיקדים להציל אבידתו יתן לו שכרו וכיון דרק משום אומדן הדעת הוא נותנין לו כן המועט וכאן מיירי שהפסד הביטול הוא המועט ושם מיירי ששכר ההשבה הוא המועט (סמ"ע):

ג וגם הן מחייבין הרשימה בש"ך ס"ק ג' הוא ט"ס וצ"ל על וצריך להשיב וכצ"ל ע"ל סי' רס"ד (ט"ס רס"ז) ס"ה בהג"ה א' ע"ש:

ד יותר מן הראוי. היינו כל דמי מלאכתו אבל מה שהוא יותר על דמי מלאכתו יכול לומר משטה אני בך כמו שנתבאר לעיל בסי' רס"ד סעיף ו' ז':

ה שלו קודם ולא דמי לסי' רס"ד סעיף ג' דאם אין הבעלים שם כאילו התנו דמי שאני הכא כיון דלבסוף לא יאמינו לו כיון שכל אדם בודאי ניחא ליה (במנוחה) מש"ה נתנו לו רשות לעסק במלאכתו ולהניח ההשבה משא"כ בסי' רס"ד דהכל יודעין שניחא ליה לאדם להציל שלו יותר משל חבירו ולכך הוי כאילו התנה:

## סימן רסו

א חילול השם. כגון שמצאו במקום שרוב ישראל והעכו"ם יסבור שהישראלים גנבוה ממנו:

ב מכניסים כליהן כגון שהוא בדרך הינוח ונתוודע לישראל שגנבים באו לעיר אזי מותר להכניסם למקום המשתמר מפני ד"ש:

ג בפרהסיא קאי גם אעכו"ם דאם לא עבדה אלא פעם אחת צריך להיות שעבדה בפרהסיא:

ד מוצאה הורגה. ומזה נשמע ממילא שאסור לקיימה:

ה אל תחזיר. ואפי' אמר לו שיעשה לצרכו איזה דבר אפ"ה לא ישמע לאביו וחייב להחזיר אבידה:

## סימן רסז

א והרמאי אע"פ שאמר. להרמב"ם אפי' סי' מובהק נגון נקב יש בצד אות פ' לא מהני עד דאיכא עדים ולהראב"ד מהני סי' מובהק גמור כעדים: (ש"ך):

ב וי"א דבסי' מובהק. היינו כגון נקב יש בצד אות פלוני (ש"ך דלא כסמ"ע) ובסמ"ע ס"ק ט' יש ט"ס וכן צריך לומר ממילא גם עתה אם אינו מביא ראיה שאינו רמאי או שהוא בחזקת צורבא מרבנן ותיבת עדים מוסב ג"כ על שהוא בחזקת צורבא מרבנן כלומר

שאינו מביא ג"כ עדים שהוא בחזקת צורבא מרבנן ומי שהוא צורבא מרבנן א"צ להביא עדים שאינו רמאי אף בזמה"ז:

ג זה עדים וזה עדים וסי'. והש"ך הניח בצ"ע דע"י הסי' דהנך עדים שקרי נינהו וע"ב דהעיקר כדברי הרב:

ד נתן האחד סי'. אפי' סי' מובהקים ביותר:

ה העד אחד נמי שאינו ר"ל דא"צ לישבע נגד העד כיון דאפי' לאחר השבועה אין נותנין לזה שנשבע ואפי' העד מעיד שראה שנפל:

ו אפשר לשערו. דדרך טלית שלהן היה רוחב הבגד לקומת האיש ובארכו היה מעוטף בסביבו מש"ה יכול לשער הרוחב ע"י האיש (סמ"ע) והש"ך כתב שתלוי בראיית הדיין לפי המלבוש ודרך הלבישה:

ז עד שיבא אליהו מיירי ביש בו סי':

ח כדין ש"ש. כיון דמחויב לעסוק בשיטוח וניעור ובשאר צרכי אבידה ואז כשעוסק פטור מליתן פרוטה לעני ולכך הוי ש"ש:

ט וה"ה כאן. כלומר דהוי ספיקא דדינא:

י לא לצורכו ולצרכה. הטעם שמא ישהה על גב המטה לצרכו לבד (ותיבת ויגנב שכתב הסמ"ע הוא ט"ס):

יא לא ישהה הכלי ע"ג האור. ואפילו נתינה מועטת אסור:

יב שלא למד מעולם. ודוקא בס' תנ"ך אבל גמרות ושאר ספרים שצריכין עיון אסור לו ללמוד:

יג דא"צ ב"ד ומשום דמשיב אבידה הוא בחזקת כשרות ואין חושדין אותו:

יד אם נאנסו לטעמיה אזיל דס"ל דשומר אבידה הוא ש"ש ומש"ה בהיתר תשמיש מעלינן חד דרגא ומחייבין אותו באונסין:

טו דאינו אלא ש"ח. לע"ד בהיתר תשמיש אינו אלא ש"ש:

טז וטען בעל המציאה. ואם טוען אני ראיתי שהגבהת שני כיסין חייב שבועה (סמ"ע):

## סימן רסח

א הרי אלו קונים. ואפי' אינו משתמר:

ב או שעומדין שניהם. ע"ב:

ג חצירו של אדם ואם בא לחצירו קודם יאוש הוי כיאיש של"מ ולא קנה (ש"ך) וע"ב סי' רס"ב:

ד בחצר המשתמר וא"צ שיאמר זכתה לי שדי לכ"ע דהא קונה אפי' של"מ:

ה אלא ביודע במציאה. ע"ב מ"ש בדין זה ובדין זה שוין ידו לחצירו דאף ידו אינה קונה בכה"ג:

ו שאינו מציאה גמורה. פי' כיון שיש בו חסרון מעות:

ז אם כבר נפסק והש"ך חולק וס"ל דכשאירע שני המעשים באיש אחד אע"פ שנפסק הדין אומרין ממ"נ על הנכסי' אפי' לא נפסק הדין:

ח ואמר זכתה לי שדי. ולפי הי"א דסעיף שלפני זה גם כאן א"צ שיאמר מיהו בנ"י כתב דבצבי שבור צריך שיאמר זכתה לי שדי כיון שצריך לרוץ אחריו ובשאר מציאות א"צ:

ט הואיל ואחר הקנה דעת האחרת מקנה דאלים קנייתו וכ"ה במפקיר שזרקו לחצר חבירו הוי כדעת אחרת מקנה:

## סימן רצא

א ואינו חייב לשלם והש"ך כ' דד' שומרין חייבין לשלם מעידית כמזיקין ובעיסקא שהיא פלגא מלוה ופלגא פקדון גובה החצי פקדון מעידית והחצי של מלוה מבינונית (ש"ך) וכשמשלם אינו משלם רק כפי מה ששוה בשעת פשיעה וע"ב: (סעיף ב)

ב כל דבר לשמור וע"ב דבלא יחד לו מקום שמן הסתם צריך שמירת בעלים נעשה שומר בסתם אבל כשיחד לו מקום שמירה שא"צ שמירת בעלים אינו נעשה שומר עד שיאמר שמור לי:

ג הנח לפני ואם קיבל שכר הוי ש"ש בלשון זה ולסברא אחרונה שבסעיף ה' דבעינן משיכה בשומרין מיירי הכא כגון דקאי בסימטא ובד"א (ש"ך):

ד הוא ש"ח וע"ב דאם א' קנה בק"ס מקח אצל חבירו ונשאר המקח אצל המוכר אז אם כבר נתן המעות או שאינו מקפיד על המעות אפי' ש"ח לא הוי אבל אם אינו רוצה עד שיתן המעות הוי ש"ש ואם זיכה החפץ לחבירו ע"י אחר במתנתו נשאר החפץ אצל האחר אז אם זיכה לקטן נעשה האחר ש"ח בין שהקטן היה כאן כשזיכה בין שלא היה כאן אבל בשזיכה לגדול אז אם היה הגדול כאן לא נעשה שומר אבל אם לא היה כאן נעשה שומר:

ה הנח סתם וזה הוא בהיזק דאתי מעלמא אבל בהיזק דאתי מחמת שומר ובהמותיו יתבאר בסי' שצ"ח. ואם שתק עיין ביאורים:

ו הרי הבית לפניך ואע"פ שקיבל שכר שמירה וכשהבטיח לו השכר אמר לו בפי' כשישמור מ"מ כיון שאמר לו הא ביתא קמך הוי כאילו נתרצה ליתן לו רק שכר בעד הבית ופטור מחויב שמירה וחייב בכל השכר:

ז אבל בדרך ודוקא שהלך זה בדרך והמפקיד נשאר פה דבזה ודאי דעתו היה לשמרם כיון דבעל ישאר פה אבל כששניהם כאן אפי' המקום לא היה משומר לא נעשה שומר די"ל דתיב ונטור לך קאמר ולפ"ז תמוה מ"ש הרמ"א וי"ח דא"כ ליכא דחלוקת כלל (סמ"ע) וע"ב דאפי' למאן דס"ל דבעי משיכה בשומרים מ"מ חייב לשלם כשנאבד אבל כשטען ששומרו כראוי אינו חייב שבועת שומרים:

ח לחצירו אבל אם הכניס ענינו לבית בעה"ב ברשות סתמא דמילתא קביל עליה בעה"ב נטירותא (ש"ך):

ט אלא בשל כסף וה"ה בשואל (ש"ך) וע"ב ואפי' ידוע לשואל שהוא של זהב ונשתמש בו מ"מ אינו חייב רק בשל כסף וכן שומר אבידה בזהב שהוא מחופה בכסף אינו מחייב אלא בשל כסף אבל גזל זהב מחופה בכסף נתחייב בשל זהב:

י הפסידו בידים דא"ל מאי הוה לך להפסיד ודוקא שהוא מברר שהוא של זהב אבל אם אינו מברר שהוא של זהב אינו משלם רק של כסף אפי' למאן דס"ל דעשו תקנות נגזל במזיק מ"מ הכא כיון דאמר מתחלה של כסף הוא אינו נאמן אח"כ בשבועה ליטול ולפי זה היכא דהפקיד ובסתם והנפקד אמר זהב הוא נשבע ונוטל: (סעיף ה)

יא ובמקום שמשיכה קונה. היינו לחצירו או בסימטא או בד"א וכן עיקר (ש"ך) וע"ב דאם הקדים שכר וש"ש דהוי ש"ש בלא משיכה מטעם קנין כסף: (סעיף ו)

יב שלבסוף נאבד באונס ואפי' באונס דלא שכיח כלל רק שנוכל לתלות דאם לא היה הפשיעה לא נעשה האונס ולענין יוקרא וזולא ע"ב:

יג טמונות בעובי המחיצה ואף דבכותל בנין יכול להטמין הוא משום דאינו עלול לישרף כ"כ ואף אם יאחז האש יכול להציל משא"כ במחיצה של קנים: (סעיף ז)

יד אנה הנחתי. ע"ב דחייב מטעם מזיק ואפי' בבעלים חייב:

טו לשלם מיד. וא"צ להמתין עד שיבקש ושומר שא"י אם נגנב בפשיעה או באונס מתוך שאיל"מ וה"ה בטוען שהבין מלשון השטר שנתן לו רשות לעשות כן באופן שלא פשע במה ששינה חייב ול"ד לדלקמן בסי' רצ"ח דישבע שא"י כלל אם נגנב אצלו שום דבר ואין זה בכלל שבועת השומרים: (סעיף ח)

טז אלא בשכר פטור. ודוקא ש"ח אבל ש"ש חייב כמבואר בסי' ש"ג: (סעיף ט')

יז שמתה כדרכה פטור דא"א לתלות המיתה מחמת הפשיעה דמ"ה מה לי הכא ומ"ל התם:

יח אם גנבה גנב. מפני שכבר נתחייב בעת שגנבה: (סעיף י"א)

יט עלתה מאליה. מיירי שהשומר הוא עמה באגם אבל יצאה באגם על ידי פשיעה חייב:

כ אם נכנס בשעה שדרך. וש"ש חייב בכל ענין:

כא ואם לאו פטור. והראב"ד חולק וס"ל דמחשב אונס הבא מחמת הפשיעה דאמרי' אלו היה שם היה מקוים ומוראכם וחתכם וגו' לכן הוי ספיקא דדינא והמע"ה (ש"ך):

כב כלי כסף. הבגדים הנעשים מחוטי כסף וכלי כסף ממש צריך שמירה בקרקע:

כג תיבות חתורות. ואם יש שם בסמוך מים פטור שאין דרך העכבר לקלקל לכן פטור: (סעיף ט"ו)

כד אין להם שמירה אלא בקרקע ודוקא לדידהו שהיה להן בתים רעועות אבל האידנא א"נ שמירה בקרקע (סמ"ע):

כה ומונחים בידו. ואם מניח במקום שמניח מעותיו פטור (ש"ך):

כו על דעת אשתו. וה"ה ש"ש (ש"ך):

כז בין גדולים פי' כנענים אבל עבדיו עברים שדרכו לסמוך עליהן במעותיו דמי לב"ב:

כח ראיה שלא פשע. קאי אמוסרם לבן דעת אבל לרש"י לא מהני ראי':

כט הניח אחרים. ☜ ע"ב דאפי' טוען שמא נגנבו קודם שנכנסו אחרים חייב:

ל כמוסר לב"ב. ובזו אפי' פשע אחרון פטור אפי' לסברא. א' דסעיף כ"ד (ש"ך):

לא כ"ש שהיתה נזהרת. ודוקא ש"ח אבל ש"ש חייב דה"ל לפרש וע"ב דאפי' שניהם ש"ש חייב:

לב שהרי לא אמר לה. ואין המפקיד יכול להשביע ע"ז כיון שהוא טענת שמא אבל אם הבן טוען שאמר שהוא של פקדון והוא כופר יכול המפקיד להשביע האם ע"פ טענת ברי של הבן ☜ וע"ב דלדיעה קמייתא שבסעיף כ"ד בהג"ה מחוייב הבן לשלם:

לג ישבע השומר. והוא שבועת שומרים דאורייתא:

לד ותשבע אמו. ☜ וע"ב דשבועה זו היא שבועה דאורייתא:

לה והודיעם שהוא פקדון. משום חיובא דבני בית נקט דאם לא הודיעם פטורין אבל המפקיד אפי' לא הודיעם פטור משום דיכול לומר כ"ש שהיה נזהר כדלעיל סעיף כ"ג (סמ"ע):

לו דבעה"ב חייב. הטעם דאלת"ה אשתו ובניו יאכלו הפקדון:

לז י"א דפטור. כיון דעל דעת אשתו ובניו הוא מפקיד הוי כמסר המפקיד עצמו בידן וע"ב דאם שואל מסר לשואל אפי' למי שרגיל להשאיל לכ"ע חייב לשלם באין להב' לשלם אם ש"ש מסר לש"ח אם נגנב חייב הראשון ואם פשע תליא במחלוקת הפוסקים האלו:

לח השמש פטור. ואפי' היה בב' בתים (ש"ך):

לט כשות הפקדון וה"ה אם הוא קרוב ומיהר לבוא (סמ"ע) וש"ך מפקפק בזה:

**מ** אם הוא ש"ח. ומ"מ אם פשע הב' רצה גובה מהב' ואי"ל לאו בע"ד דידי את ואפי' אם הראשון הוא בבעלים מ"מ הב' חייב דלא מיקרי שמירה בבעלים כיון דאין הממון של שומר הא' (ש"ך):

**מא** להפקיד תמיד. לאו דוקא תמיד אלא אפי' רוב פעמים (סמ"ע) ואם ידוע שאינו רגיל לשמור בעצמו דינו רק עם הב':

**מב** שהראשון היה ש"ש. ואין הא' י"ל שמא נאנסה ביד הב' ופטור או שמא מתה בפשיעה וחייב הב' דכל שומר מחויב לישבע בבירור וכיון שא"י וא"י לישבע משואיל"מ ואם שכנגדו טוען ברי חייב מטעם דהוי כא"י אם פרעתיך ולכך השואל חמור לרכוב וכו' שירכב עליו שלוחו ומתה בדרך וא"י אם מתה כדרכה או בפשיעה הוי ליה משאיל"מ ☜ וע"ב דהעיקר דאם מסרו שלא ברשות למי שרגיל להפקיד שפשע במה דלא ה"ל למידע דחייב אבל אם מסר ברשות הבעלים שלא פשע במה דלא ה"ל למידע פטור ☜ וע"ב דבמקום שחייב השומר לשלם מטעם דה"ל משאיל"מ היורשים פטורים ודוקא (שא"י אם מתה) (שיש עדים שמתה) רק שא"י אם בפשיעה אבל אם יש לספק שעדיין הוא ברשות הב' וגזלו והב' הוא מי שאינו רגיל להפקיד חייב הא' מטעם מזיק ואף היורשים חייבים:

**מג** אע"פ שהא' שאל או שכר. הטעם דאין שאלה בבעלים אלא לשומר שישאל מהבעלים אבל לא שומר ב' והא' מתחייב על רשות השני ☜ וע"ב דדוקא במקום דגרעי' לשמירה שלא היה לו רשות למסור לאחר ולכך חייב על רשות הב' אבל אם בשעה ששאל הראשון מן הבעלים פי' ששואל או ששוכר כדי להשכירו לאחרים והיה אז בבעלים פטור כיון דלא נעשה קנין חדש בשעת שכירות להב' ומכח שאלה ושכירות הא' הוא וכיון שהיה אז בבעלים פטור:

**מד** ואם יש עדים. והש"ך מסיק לדינא דאף שמגרע לשמירה מ"מ אם נשבע הב' שנאנסה פטור הא' ☜ וע"ב דדוקא ביש עדים פטור אבל ע"י שבועת הב' לא מהני:

**מה** ויכול הוא לישבע. היינו שלא פשע ואף שיש לחוש שעדיין הב' שלח בו יד וחייב האחד מ"מ ל"א בי' משאיל"מ דשבועת שליחות יד מצד גלגול. וש"ש שחזר דהפקיד להבעל חייב השומר כשנגנב מבית הבעל ואם מסרו לחש"ו חייב אפי' כשנאנס מרשותם דהוי תחילתו בפשיעה אבל מתה פטור:

**מו** אף באונסים ואם קבל סתם אחריות הוי ש"ש (סמ"ע):

מז חייב אף בדברים. אם התנה שיהיה כש"ש וטוען שנאנס מסתפק הש"ך אם השומר י"ל שלא נתחייב בשבועה כש"ש רק בתשלומין כש"ש וכשהשומר נתחייב לשלם לא נשתעבדו נכסיו משעת משיכה רק בשעת אונס (סמ"ע)

מח בלא קנין. ואם שכרו לזמן ובתוך הזמן התנה להיות כשואל צריך קנין:

מט פטור מכלום ☜ וע"ב דמ"מ דין שומר עליו להיות חייב בש"י ובשבועה דאורייתא שאינו ברשותו ואינו פטור רק משבועה שלא פשעתי:

## סימן שז

א פושע הוא לאו דוקא אלא מזיק גמור הוא דחייב אפילו בקרקעות ואפילו אחר שאינו שוכר חייב ☜ וע"ב דאם היה הכתלים רעועי' בשעת הנחת החיטין אפילו בלא התראה חייב אבל אם נתרועעו הכתלים אחר הנחת החיטי' בעינן התראה בב"ד דוקא:

ב כדין ש"ש. ☜ ע"ב דאם יש עדים שנאנס' ביד הב' נהי דלא חשדינן לי' ששינה במה שלא השכירו לזה דלא חשדינן לוה בשליחות יד מ"מ בפשע מתחלתה שמתה מחמת הפשיעה חשדינן ליה וחייב למאן דס"ל בסי' בצד דזה ג"כ עיקר שבועה ותליא במחלוקת המבואר שם:

ג והשאילה לאחר. שעבר על ציווי חז"ל או שנתן לו רשות להשאיל למי שירצה (ש"ך):

ד תחזור לבעלים הראשונים ואפילו אם המשכיר יודע שמתה כדרכה (סמ"ע וש"ך) ואם השאילה למשכיר עצמו ע"ב:

ה ויש מחייבין. דדוקא האדם שאינו עומד לימכר נקרא שבת אבל בבהמה שכל שעה עומדת לימכר ומחמת מכה זו ודאי דשו' פחות נקרא נזק וחייב:

ו והסברא הא' נראה עיקר. והש"ך פסק דהוי ספיקא דדינא והממע"ה וע"ב בסי' ש"מ הרבה חילוקי דינים בזה:

## סימן שח

א אינו חייב לשלם. אפי' אם ידוע שמתה מחמת מלאכה והטעם נרא' כיון דדרכו להשכי' אמרי' דעתו דאם היה אומר מתחלה לאשה היה ג"כ משכירה לו בהוספת שכר ולכך פטור מלשלם רק להוסיף לו על שכרו ודוקא ששוכר אמר לו שישכירו לאיש אבל אם המשכי' אמר שמשכירו לאיש הוי קפידא וחייב כשרכב' עליו אשה ודוקא כשידוע שמתה מחמת מלאכ' אבל אם הכישה נחש לא הוי שליחות יד וכן בס' ש"ע מירי ג"כ שהמשכי' אמר לו שמשכיר' ג"כ בהר אבל כשהשוכ' אמר לו ששכרה להוליכ' בהר

פטור וי"ח שהבי' רמ"א ס"ל דאפי' מתה מחמת מלאכ' חייב אפי' לא אמר המשכי' רק השוכר אבל אם רכב עליה עכו"ם לכ"ע חייב דעכו"ם אינו חס על בהמה של ישראל והוי פשיעה גמורה: (ס"ב):

ב כל אשה ואפי' אמר אשה זו יכול לשנות כל שאינה כבדה ממנה ודוק' כשהבעלי' או אחד מבני ביתו הולכין עמו אבל בלא"ה אפי' מכבד להקל אסור דאין שוכר רשאי להשכיר:

ג מעכב עליו. ובדיעבד ע"ב:

ד אם הוסיף עלי' חלק. ודוקא שמשכיר אמר שמשכירה למשקל זה אבל אם השוכר בא למשכיר ואמר ששכרה למשקל כזה והוסיף תליא בפלוגתא המבואר בסעיף א' בהג"ה:

ה קב א'. היינו בימיהם שהיה דרכן לשאת ל' קבים לכך השיעור תמיד בחלק (ל') לפי האומד (לא) בכ"ז:

ו חייב בנזקיו. אבל בד' דברים פטור וע"ב:

ז לא הוי גזלן ☜ ע"ב דהיינו דפטור מאונסין אבל פחת מחמת מלאכה אם ירצה הבעה"ב שלא ליטול השכירות רק הפחת מחוייב ליתן הפחת:

ח דתנאי ב"ד הוא ☜ וע"ב דאפי' מתה מחמת מלאכה:

## סימן שט

א השוכר את החמור. ואם השכיר את החמור והתנה עמו שאם ימות שיתחייב לשלם לו ואח"כ מתה פטור מלשלם לו השכירות ויכול לו' לא קצבתי לך השכירות אלא בחזרת הסוס ולא בפריעתו ☜ וע"ב דדוקא כשהתנה עמו לשלם אפי' כשויו שבשעת השכירות אפי' אם תמות מחמת מלאכה אבל סתם שוכר שהפחת שמחמת מלאכה הוא על המשכיר חייב לשלם גם השכירות כיון שאין משלם הפחת שמחמת מלאכ' ובהוליכה בהר והוליכה בבקעה ששינה משלם השכירות כפחת שבפועלי':

ב ואם הוחמה חייב. דוקא כשאמר המשכיר להוליכה בהר אבל כשאמר השוכר שיוליכה בהר תליא במחלוקת כמבואר בסי' ש"ח ס"ק א' ע"ש:

ג ואויר הדרך משונה. ודוקא כשידע שהוא משונה אבל בלא"ה פטור:

ד לסוף ח' ימים. לאו דוקא אלא אפי' יותר כל שיש הוכחה שמחמת זה מתה חייב (סמ"ע) וע"ב:

ה חייב השוכר. מ"מ המשכיר שהבהמה בידו מחוייב לישבע שלא פשע בה ושלא רכב עליה לצרכו רק להשהותה:

ו ונעשה פסח. וע' כלל דין זה בביאורים:

ז השוכר פטור. ששינה לטובה:
ח בעל הפרה עם האומנים מיירי שהמשכיר שכר האומנין ואם שכרם השוכר ע"ב:
ט פטורים מן השוכר. דאמר לו אתה ששנית גרמת היזק וע"ב:
י והמשכיר צריך ליתן. שיאמרו לו מדלא התנית עמנו שלא לחרוש בהר אמרנו שדעתך שנעסוק מה שהשוכר ציוה עלינו ☜ וע"ב דהאומנין חייבין לישבע:

## סימן שמ

א דבלא"ה היה נשרף. ☜ ע"ב דדוקא כשהתנה עם השואל שתיכף כשיפרע המשאיל מחוייב השואל להוציא המשכון מהעכו"ם אבל אם נתן לו רשות לשעבדו אף אחר שיפרע חוב שלו אז אם נשרף אחר שפרע חוב שלו חייב השואל בכולו אבל אם נשרף קודם אינו חייב לשלם רק כפי ערך ובישראל כה"ג שקונה משכון חייב השואל לשלם:
ב מחמת מלאכה פטור. ☜ ע"ב דאם התנה עמו שיתחייב במתה מחמת מלאכה ואפי' בלא קנין חייב:
ג ואפי' היא קלה ממנה. ואף דמבואר בסי' ש"ח דמותר לשנות למלאכה אחרת שאינה כבידה מ"מ הכא הכי קאמר שאם שינה אפילו לקלה ומתה שיש שום ענין לתלות שמחמת השינוי מתה כמו ברס"י ש"ט דתלינן באויר המקום חייב אבל כשאין שום צד לתלות האונס בהשינוי פטור דהא אפילו בהשאיל לאחרים ונפסד ויש ראיה שלא שינה השני פטור כמבואר בסי' שמ"ב:
ד וסופו לחזור פטור. ואפי' למאן דאמר בסוף סימן (ש"ג) [ש"ז] דחייב, שא"ה שנולד בפשיעה, משא"כ הכא שנעשה באונס לכו"ע פטור (סמ"ע) והש"ך חולק וס"ל דגם כאן הוי ספיקא דדינא ☜ וע"ב דדוקא כשסופו לחזור לקדמותו לגמרי בלי שום חסרון דאז לא חשיב נזק כמבואר בסי' ת"ך אבל אם כשתחזור יחסר אפי' קצת מהעור שתעשה צלקת דזה הוי בכלל כמבואר שם חייב לשלם כל ההיזק דהיינו במה שנזדלזלה מחמת חבלה אם ירצה למוכרה תיכף ולכן מי ששכר בהמה מעכו"ם ובא אחד והזיקה שאין השוכר יכול לעשות מלאכתו במשך הזמן השכירות חייב לשלם דמי שכירותו ולענין הריפוי כל שאי"א לחזור לקדמותה בלא ריפוי בכלל נזק הוא ומחויב לשלם אבל כל שאפשר לחזור לקדמותה בלא ריפוי רק שצריך ריפוי למהר רפואתה [פטור] והמזונות בזמן שאין יכולה לעשות ולאכול מחויב השומר לשלם וע"ע בביאורים הרבה חידושי דינים:
ה ליסטים באותו הדרך. ודוקא באנסוה אבל נגנבה בדרך חייב ☜ וע"ב:
ו וי"ח. ☜ וכן עיקר (ש"ך):

ז אכלוה עכברים. ואם שאל כלי זיין ונלקח הכלי זיין הוי מחמת מלאכה ופטור והש"ך חולק ופסק דחייב ☜ וע"ב דאם בא על עסקי נפשות דפטור השואל ואפי' שואל שלא מדעת וכן השואל כלים להציל מן הדליקה:

ח משעה שמשכה. וה"ה דחייב באונסין ☜ וע"ב דאם התחיל והשתמש אפילו בלא משיכה ובלא סילוק שמירה נתחייב באונסין:

ט מיד שנסתלקו. והמוחזק יכול לומר קים לי כהרמב"ם (ש"ך):

י ביד שלוחו של שואל. היינו שכירו ולקיטו וע"ב:

יא אמר לו השואל שלחה לי. ואם היה השליח מי שאינו בר שליחות חש"ו או עכו"ם ע"ב: אם יכול לחזור בכה"ג ע"ב:

יב אשת המשאיל ☜ ע"ב דלא נפטר רק בנו"נ שיכולה לעסוק בנכסים אבל אם אינ' עוסק בנכסים רק מאמינה בנכסיו חייב אבל בפקדון אפי' בכה"ג פטור:

יג שלחה ביד עבדו. ע"ב:

## סימן שמא

א בכל עת שירצה. ☜ ע"ב דכ"ז שלא תבעו מותר להשתמש וחייב באונסין לעולם:

ב משתמשים בה. ☜ ע"ב דדוקא בבניו שהם סמוכים עדיין אבל בלא"ה יכול לומר אתם לא מהימני בשבועה. והא דהמקבל עיסקא שמת יכול הנותן לסלק' ע"ב הטעם ואם שאלו למלאכה ידועה כלי זמן משתמשים בה אותה המלאכה (סמ"ע):

ג חייבי' עליה כש"ש ☜ ע"ב דדוקא כשידעו שהיא שאולה אבל כסבורין שהיא של אביהם פטורין אפי' מפשיעה ובש"ג כתב דחייבין כפשיעה:

ד אפי' לא נשתמשו ודוקא שואל אבל שוכר פטור כשנגנב (ש"ך) . ☜ וע"ב דדוקא כשעדיין לא שילם השכירות ולא הניח אחריות נכסים אבל כשכבר שילם השכירו' חייבין ובלא שילם והניח להם נכסים תליא במחלוקת הפוס' לעיל בסי' של"ד דלמאן דס"ל דחייבין היורשי' לשלם חייבין ג"כ ולהפוטרים שם פטורין גם כאן:

ה שומעין לו. דאדעתא דהכי בא בשאלה ליד אביהם ומש"ה גם הם לא ישתמשו אם לא קיבלו עליהן אונסין (סמ"ע):

ו והעור ישלמו כולו. ומחזיקין העור לעצמם ומשלמין רק דמי שוויו שקנאוהו בשינוי טביחה ☜ וע"ב שהוא תמוה מאוד:

ז נכסים. אפי' הוא מטלטלין:

ח וטבחוה משלמין דמיה. ואם מתה להרמב"ם חייבין לשלם אם הניח נכסים דס"ל דהשיעבוד חל על נכסים והרא"ש ס"ל דפטורין במתה דס"ל דהשיעבוד אינו חל אלא משע' אונסין רק בטבחוהו חייבין משום דהא פשע (אביהם) שהיה לו להודיעם והרמב"ם ס"ל דזה לא הוי פשיעה. ☜ וע"ב דבש"ח וש"ש פטורין אפי' באכלוהו אפי' הניח להם נכסים:

ט משתמש בו לעולם. והיינו דוקא כשידוע שהמשאיל איש טוב ואינו מקפיד לעולם (סמ"ע) ☜ וע"ב דאם נאנס אינו משלם לו רק שיווי השברים וכן אם שאל חפץ מחבירו ופי' שלא ישתמש בו אחר איזה ימים אין המשאיל יכול לחזו' וליטול קודם שצריך השואל להשתמש עם הכלי וכן כל שואל המשלם אחר שנאנס מנכה דמי שיווי הזמן מה שהיה שאול אצלו:

י וי"א דהאומר השאילני. כתב הסמ"ע דמר אמר חדא (ומא"ח) ולא פליגי ☜ וע"ב דדין דבטובתך הוא מחלוקת הפוס' והממע"ה:

יא החזירו להמשאיל. דין זה הוא דוקא באומר השאילני בטובו דהכלי אבל בטובתך לא (סמ"ע) ☜ וע"ב דהיינו שא"צ להחזיר לו כלל כשהיה בקנין ואמר בטובתך ואם החזיר לו בתורת שאלה ודאי דמחוייב המחזיר להשאיל לו ואם החזיר לו בתורת חזרה שלא יהיה עליו דין שואל כלל לענין חיוב אונסין ודאי דא"צ המשאיל לחזו' וליתן להשואל:

יב אפי' הוא כמוהו. ודאי דין דלכתחילה יכול לשנות לדבר שהוא כמבואר בסי' ש"ח וסי' שי"א רק שכוונת המחבר הוא לענין שאם נשבר מחמת מלאכה השניה חייב לשלם (סמ"ע) ובסמ"ע סי' ד"ש כתב דדוקא כשיש איזה ענין לתלות אונס השבירה בשינוי כזה ☜ וע"ב דהעיקר דדוקא שוכר יכול לשנות למלאכה שהוא כיוצא בה דאומדנא דמוכח הוא שמשכיר לכל מלאכה שכיוצא בה כדי ליטול שכרו משלם אבל בשואל בחנם אז כשאמר המשאיל זה הוי קפידא ואסור לשנות וכששינה חייב באונסין אבל כשאמר המשאיל סתם מותר לשנות למלאכה שהוא כו':

יג פרדסים הרבה. ובטור כתב דאפי' אמר כרמי' סתם חופר בו אפי' הרבה כרמים שהן שלו אבל לא של אחרים דא"כ אין לדבר סוף משא"כ ברישא באומר כרם סתם דאין לו רשות לחפור אלא כרם א' מש"ה חופר בו אפי' אין שלו (סמ"ע) ☜ וע"ב דה"ה בכל ספק שיש בזמן שאלה ושכירות ומטלטלין הוי שואל מוחזק להטור:

יד חוזר ובונה. ☜ וע"ב דמ"מ א"י לכוף להמשאיל ליתן לו שוקת אחר לחזור ולבנות רק השואל בעצמו יכול לבנות ולהשתמש בו ואחר כלות ימי השאלה מחויב המשאיל ליתן לו הוצאת דמי הבנין כשצריך להשוקת:

טו בונה בכ"מ שירצה. היינו שחופר זה אחר זה עד שימצא מים אבל ודאי דהמשאיל יכול ליתן לו איזה מקום שירצה דיד בעל השטר (על) התחתונה (סמ"ע):

## סימן שמב

א שאל ס"ת. עמש"ל סי' עב בענין שואל ס"ת:

ב חייב. אם רגיל להשאיל או אפי' להפקיד אצלו פטור (ש"ך)

## סימן שמד

א בדברים בעלמא. ☜ ע"ב דדוקא בשואל דהוי כקנין בידו אבל בשאר שומרים מהני פטור אחריות אפי' בלא קנין

ב טול את שלך ודוקא באונסין פטור אבל בגניבה חייב ☜ וע"ב דהעיקר דפטור באומר טול את שלך:

ג ואינו נקרא משואל"מ. מיירי דבאמר לי' הילך או שהמשאיל טוען שמא והש"ך תמה דא"כ האיך יכול המשאיל לישבע ולכך כ' כששמעון טוען שלא הפסידו כלל ☜ וע"ב דהעיקר מיירי שטוען דנפסד מחמת מלאכה שא"ר לישבע או רוצה לשלם מש"ה לא הוי מודה במקצת על השאר

## סימן שמו

אבל באמירה: והש"ך פסק דכשאומר לו בפי' שיעשה מלאכה מיד בשעת שאלה הוי כהכנה: